

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 8 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2567)

E-ISSN: 2730-1362 Vol.8 No.8 (August 2024)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู โดยเน้นสาขาวิชาในด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารการศึกษา การศึกษาการสอนเชิงประยุกต์ เศรษฐศาสตร์ เศรษฐมิติและการเงิน บริหารธุรกิจ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กอง บรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูนิติธรรมบัณฑิต, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

ดร.ปญญาดา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ**

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระครูปลัดสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

ผศ.ฉัตรมาส วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2567 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 30 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 27 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 8 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ปฐมาภา

นางสาวปฐมาภา จงละเอียด
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การศึกษาแนวทางการบัญญัติพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญไทย STUDY ON THE LEGISLATION OF BUDDHISM IN THE THAI CONSTITUTION กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว และเด่นคุณ ธรรมนิตยชัยุต	1
การสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา GOVERNMENT SUPPORT AND DIGITAL MARKETING THAT INFLUENCE FOOD PURCHASE INTENTIONS OF ELDERLY PEOPLE TRAVELING TO VISIT SONGKHLA PROVINCE ชาญวุฒิ ทองแกมแก้ว, นุชฌา ณ พายัพ, กาญจนารัตติ อุไรรัตน์, ธนิตา แซ่ซี และณัชญ์ศมน จิรังวรพจน์	14
การออกแบบตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ต้นแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรบ้านเกาะหมี่ ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา LOGO AND LABEL DESIGN FOR CURRY PASTE PRODUCTS OF KOH MEE HERBAL CURRY COMMUNITY ENTERPRISE, KHLONG HAE SUB-DISTRICT, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE นนทรส ภัคมาน และณัฐชานา นวลยัง	22
แนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ GUIDELINES FOR MANAGING THE SHOOTING TEAM FOR EXCELLENCE AT THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY ยิ่งยง มัจฉาชีพ, อนุชา แซ่เจียม, กัญฉิณัฐฎี ผ่องล้วน, นัยนา พิชากุล และกนกวรรณ ไพรัตน์	32
ประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เครือข่ายโรงพยาบาลปราณบุรี THE EFFECTIVENESS OF HEALTH PROMOTING PROGRAM FOR OLDER PATIENTS WITH DIABETES, SUBDISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL, PRANBURI HOSPITAL NETWORK วฤณดา ผึ้งสินธุ์	45
การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ A STUDY OF MATHAYOM 1 STUDENT MISCONCEPTIONS ABOUT THE SUBTRACTION OF INTEGERS PROCESS AT THAMMASAT SECONDARY SCHOOL ริฎวัน อุเด็น ณัฐวัฒน์ วัชรจิตตานนท์ และวรศักดิ์ ประโรกิจจักร์	59

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นแหล่งมรดกโลก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	74
GUIDLINES TO PREPARING FOR THE REGISTRATION OF THE HALA-BALA FOREST AS A WORLD HERITAGE SITE BY INVOLVING COMMUNITY PARTICIPATION PROCESSES	
นินุสรา มินทรศักดิ์, นาเดีย ปายอ, คมวิทย์ สุขเสนีย์, ฐานกุล ภูมิภักดี และภูตตรา อาแล	
การสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์ควัฒนา	86
COMMUNICATION STRATEGIES TO PROMOTE CULTURE VIA SOCIAL MEDIA OF THE SPARK U LANNA	
จริญญา ตุมะแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี, ทฤทัย ปัญญาบุตรตระกูล และสมาน งามสนิท	
กลไกการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี	99
THE IMPLEMENTATION FOR UNIVERSITY OF THE THIRD AGE (U3A) OF LOCAL AUTHORITIES IN PATHUMTHANI PROVINCE	
จิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์, วรรณวิภา ไตลังคะ, บุญส่ง ศรีอนุตร, ชูชีพ เบียดนอก และอภิสิทธิ์ สว่างพรม	
รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง	111
THE FORM OF POLITICAL AWAKENING IN DEMOCRATIC SYSTEM OF PEOPLE IN TRANG PROVINCE	
สุภาวดี ทองเรืองรักษ์, ลิทธิพงษ์ ลิทธิภัทรประภา และสุปรีชา ชำนาญภูมิพร	
การพัฒนาอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ	123
ฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
DEVELOPING THE BRAND IDENTITY OF THE PRODUCT STAND TO RELAX THE MUSCLES TO INCREASE THE ECONOMIC VALUE OF THE CULTURAL BASE OF THE COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE	
เสาวลักษณ์ บุญโพธิ์อภิชาติ และบวร เครือรัตน์	
พุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง	136
THE BUDDHIST METHOD FOR PROMOTION OF GOOD GOVERNANCE IN TRANG MUNICIPALITIES	
กมลภู สวัสดิสาร, ลิทธิพงษ์ ลิทธิภัทรประภา และสุปรีชา ชำนาญภูมิพร	
ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสถาบันของโครงการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี	149
SOCIAL IMPACT ASSESSMENT PROJECT ON CHOLANGIOCARCINOMA SCREENING AND CARE PROGRAM	
ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร, สุกัญญา เอมอัมธรรม, สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ, ธนพฤษ ขามะรัตน์ และจักรกฤษ เจียวิริยบุญญา	
การพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแทนยืน ตำบลสิงหนาท	161
อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
DEVELOPMENT OF MUSCLE RELAXATION EQUIPMENT FROM LOCAL WISDOM OF THE TAEN YUEN COMMUNITY ENTERPRISE GROUP SINGHANAT SUBDISTRICT, LAT BUA LUANG DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE	
บวร เครือรัตน์	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	174
THE LEARNING ACTIVITY UNIT DEVELOPMENT BY THE 7E LEARNING CYCLE AFFECTS ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE CHAPTER ON PERCENTAGES FOR GRADE 5 STUDENTS	
ศักรินทร์ จันทรวง, มนต์รี เด่นดวง และปรีดา เป็ญคาร	
การออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชันแนวศิลปะและประวัติศาสตร์ จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี	187
DESIGNING THE CHARACTER CREATION PROCESS FOR A STOP MOTION FILM ART AND HISTORICAL ANIMATION FROM BREATH OF AYUTTHAYA IN PHETCHABURI PROVINCE	
มานพ เอี่ยมสะอาด และเพ็ญสิริ ชาดินิยม	
เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับบทบาทการสื่อสารในงานการปกครองท้องถิ่น	200
ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY AND THE ROLE OF COMMUNICATION IN LOCAL GOVERNMENT	
กวิทธิ์ ศรีสัมฤทธิ์ และวิทยธร ท่อแก้ว	
การวิเคราะห์สถานการณ์: สภาวะสุขภาพจิตประชาชนจังหวัดมหาสารคามที่เป็นผลกระทบมาจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	212
SITUATION ANALYSIS: STATE OF MENTAL HEALTH OF PEOPLE IN MAHA SARAKHAM PROVINCE WHICH IS THE IMPACT OF THE OUTBREAK OF CORONAVIRUS 2019	
นวลปรางค์ ดวงสว่าง	
การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	225
ERRORS ANALYSIS IN ENGLISH ENDING SOUNDS MADE BY FINAL-YEAR STUDENTS OF EDUCATION PROGRAM, YALA RAJABHAT UNIVERSITY	
สุนิสา โล๊ะอู และมุฮัมมัด ทะยิเลาะ	
การสร้างสมรรถนะทางการสื่อสารของเกษตรกรไทย	236
BUILDING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THAI FARMERS	
วุฒิรักษ์ เดชะพงษ์พันธ์, วิทยธร ท่อแก้ว และหฤทัย ปัญญาอุตรตระกูล	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง	248
THE DEVELOPMENT OF BLENDED TRAINING CURRICULUM TO ENHANCES CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY FOR TEACHERS AT LAMPANG SPECIAL EDUCATION CENTER	
สุรัญจิต วรรณนวล	
ศักยภาพการตลาดและความต้องการสมุนไพรไทยของธุรกิจสปา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	262
MARKETING POTENTIAL AND NEEDS OF THAI HERBS IN SPA BUSINESS TO PROMOTE MEDICAL TOURISM	
ภาณุวัฒน์ กิจเกศาเจริญ และพลชนันท์ บุญช่วย	

สารบัญ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ ของเยาวชน (อายุ 17 - 24 ปี)	274
PARENT INVOLVEMENT TO ENHANCE YOUTH'S CAREER SELF-EFFICACY (AGED 17 - 24)	
วนาลี หนูสม และอุบลวรรณ หงษ์วิทยากร	
ปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง	285
MOTIVATING FACTORS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING INDIVIDUALS TO LEAVE COMFORT ZONE: A CASE STUDY OF UNIVERSITY SUPPORT STAFF	
ชลธิ์รัตน์ เกิดศรี	
การพัฒนาแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยใน กลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง จังหวัดอุบลราชธานี	295
DEVELOPMENT OF A LIFESTYLE PROMOTION MODEL APPLYING ANTI AGING MEDICINE PRE HYPERTENSION PEOPLE UBON RATCHATHANI PROVINCE	
สุภาพรณ ทิพย์สัจจะธรรม และประภาพร ฟูวรรณ	
นวัตกรรมจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน	306
INNOVATION PHARMACY BUSINESS MANAGEMENT	
พชร ชัยรัตน์ประภา ธัญญชกร ปกิตตาวิจิตร และศุภวัฒน์ สุขะประเมษฐ์	
การพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและอนุรักษ์มรดกทาง วัฒนธรรมของวัดอ้อน้อย จังหวัดสมุทรสาคร	316
DEVELOPMENT OF DIGITAL MORAL PAINTINGS MEDIA TO PROMOTE ACCESS AND PRESERVE THE CULTURAL HERITAGE OF OM NOI TEMPLE, SAMUT SAKHON PROVINCE	
ปวีณา ชัยวนารมย์, บวร เครือรัตน์ และวันวิสาข์ พรหมจีน	
การพัฒนาแบบการบริหารเพื่อบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม	329
DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR REHABILITATION OF CHILDREN AND YOUTH IN THE JUSTICE SYSTEM	
กานต์ ศรีวิภาสถิตย์	
แรงงานผู้สูงอายุกับการเรียนรู้แนวคิดทักษะการทำงานใหม่ในยุคดิจิทัล	336
ELDERLY WORKERS AND LEARNING NEW WORK SKILLS CONCEPT IN THE DIGITAL ERA	
สมชัย ปราปรัตน์, นิพัฒน์ โพธิ์วิจิตร, สรัญญา โยะหมาด, ปฏิพัฒน์ กิตติโชควัฒนา และยรรยง คชรัตน์	
พุทธนวัตกรรมสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล	345
BUDDHIST COMMUNICATION INNOVATION FOR PROMOTING PERSONAL FINANCIAL PLANING	
ขวัญตระกูล บุทธิจักร, พระศรีธรรมภาณี และบุญเลิศ โอษฐ์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	356

การศึกษาแนวทางการบัญญัติพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญไทย*

STUDY ON THE LEGISLATION OF BUDDHISM IN THE THAI CONSTITUTION

กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว¹, เด่นคุณ ธรรมนิธยชัย^{2*}

Kittisak Noochaikaew¹, Denkhun Thummanitchayuth^{2*}

¹คณะนิติศาสตร์ปริติ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Pridi Banomyong Faculty of Law Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand

²สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

²School of law, Walailak university, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: denkhun.thummanitchayuth@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพุทธศาสนาและการบัญญัติรับรองพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการบัญญัติรับรองพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยและต่างประเทศ 3) ศึกษาการบัญญัติรับรองพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญไทย 4) วิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางการบัญญัติพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงและบริบทของสังคมไทยเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กัมพูชาเป็นรัฐศาสนา เพราะบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ศรีลังกา เมียนมาร์ และไทยเป็นรัฐฆราวาส เพราะไม่ได้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เป็นรัฐฆราวาสที่ให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเป็นพิเศษ 2) รัฐธรรมนูญของกัมพูชา มาตรา 43 กำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ รัฐธรรมนูญของพม่า (ค.ศ. 2008) มาตรา 361 กำหนดให้รัฐยอมรับสถานะพิเศษของศาสนาพุทธ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้การนับถือ รัฐธรรมนูญของศรีลังกา มาตรา 9 กำหนดไว้ว่ารัฐจะต้องให้ศาสนาพุทธสำคัญสูงสุด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 7 กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ 3) รัฐธรรมนูญไทยฉบับ พ.ศ. 2540, พ.ศ. 2550, พ.ศ. 2560 ได้มีพัฒนาการเกี่ยวกับการบัญญัติศาสนาพุทธไว้ในรัฐธรรมนูญมาเป็นลำดับ โดยเฉพาะฉบับปัจจุบันได้นำเจตนารมณ์ของคำว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” มาบัญญัติไว้ในมาตรา 67 และ 4) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 7 กำหนดให้ประมุขของประเทศเป็นพุทธมามกะ มาตรา 67 เจตนารมณ์ให้ครอบคลุมการส่งเสริม อุปถัมภ์ ค้ำครอง และการป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายศาสนาพุทธ ซึ่งถือว่าการบัญญัติรับรองพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ: การบัญญัติ, พระพุทธศาสนา, ศาสนาประจำชาติ, รัฐธรรมนูญ

Abstract

This research aims to: 1) explore the connection between the state and Buddhism, and how the Buddhism is legitimated by the constitution; 2) compare the constitutional recognition of Buddhism in Thailand and other countries; 3) study the legislation of Buddhism in the Thai constitution; and 4) analyze the issues and propose guidelines for legislation of Buddhism in the Thai Constitution. This study is a qualitative research, gathering information from relevant

documents and using comparative theory along with the facts and context of Thai society as criteria for analysis. The research findings are as follows: 1) Cambodia is a religious state as it constitutionally declares Buddhism as the national religion. Sri Lanka, Myanmar, and Thailand are secular states because they do not declare Buddhism as the national religion, but they are secular states that give special importance to Buddhism; 2) the Cambodian constitution, Article 43, designates Buddhism as the national religion. The 2008 Myanmar constitution, Article 361, acknowledges the special status of Buddhism, which the majority of the population follows. The Sri Lankan constitution, Article 9, states that the state must give Buddhism the foremost place. The 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand requires that the King must be a Buddhist, as stated in Article 7; 3) the Thai constitutions of version 1997, 2007, and 2017 have shown progressive development in legislation of Buddhism into the constitution, particularly the current constitution (2017), which enshrines the intention of recognizing Buddhism as the national religion in Article 67; 4) the 2017 Constitution of the Kingdom of Thailand, Article 7, requires that the head of state be a Buddhist, and Article 67 is intended to encompass the promotion, support, protection, and prevention of actions that could undermine Buddhism, making the constitutional recognition of Buddhism appropriate to the context of modern Thai society.

Keywords: Legislation, Buddhism, National Religion, Constitution

บทนำ

ศาสนาพุทธถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติของไทยมาตั้งแต่ครั้งโบราณ (วัชรระ งามจิตรเจริญ, 2552) และเป็นอีกสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของสังคมไทย มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชน เป็นที่มาของการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีของชาติ มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ในฐานะเป็นพลังที่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนในสังคมและประเทศชาติ และศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีความทันสมัย หลักการของพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์ใช้กับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อยู่เสมอ (สมบุญ สุธาสารณ, 2527) แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนเกี่ยวกับการเมืองการปกครองไว้โดยตรง ทรงสอนให้ระบอบการเมืองที่มีอยู่แล้วดำเนินไปเพื่อความสุขแก่ประชาชนและไม่รุกรานกันในระหว่างรัฐ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559) ซึ่งประเทศไทยปัจจุบันได้มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ ซึ่งประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญได้มีการบัญญัติรับรองเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 จนถึงปัจจุบัน ได้ปรากฏในรัฐธรรมนูญ เช่น รูปแบบในคำปรารภของรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติพระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ เป็นต้น โดยเฉพาะการบัญญัติรับรองไว้ในแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ซึ่งแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐถือได้ว่าเป็นแนวทางที่กำหนดโดยรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นภารกิจของรัฐที่วางเป็นกรอบแนวทางในการตรากฎหมายหรือการกำหนดนโยบายที่ต้องดำเนินการแก่ประชาชนในชาติ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2548) ซึ่งรายละเอียดนั้นอาจมีความแตกต่างกันในรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ แต่ที่เห็นเป็นเชิงประจักษ์ คือ พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องและเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญของไทยมาในทุกยุคทุกสมัย นอกจากนี้ ในสังคมไทยปัจจุบันก็ยังมีการถกเถียงเกี่ยวกับการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีประเด็นศึกษาดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ศึกษาบทบาทการรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนา ตลอดจนการศึกษาวิเคราะห์การบัญญัติพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ ว่า “ควรที่จะมีการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติหรือไม่” ซึ่งอาจมีทั้งข้อดีและข้อเสียต่อการบัญญัติเช่นนั้น ตลอดจนจนถึงการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัด

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาว่าควรมีขอบเขตอย่างไร ที่เป็น “จุดดุลยภาพ” ของการรักษาพระพุทธศาสนากับการใช้อำนาจของรัฐในจุดที่เหมาะสม

ประการที่สอง ศึกษาเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ โดยทำการศึกษารัฐธรรมนูญของประเทศกัมพูชา ประเทศศรีลังกา ประเทศพม่า อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญของไทย เพื่อให้มีข้อเสนอต่อการร่างและการจัดทำรัฐธรรมนูญของไทยในอนาคต

ประการที่สาม ประวัติศาสตร์ของรัฐธรรมนูญไทยพบว่ามีกรณีการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจนทั้งสามฉบับ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540, ฉบับปี พ.ศ. 2550 และฉบับปี พ.ศ. 2560 ดังนั้นมีประเด็นปัญหาว่า การบัญญัติถึงการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่ให้ความสำคัญมากกว่ารัฐธรรมนูญในอดีต และการปรากฏถ้อยคำครั้งแรกที่กล่าวถึง “พระพุทธศาสนาเถรวาท” มีนัยยะเป็นเช่นไร ประกอบกับประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการบัญญัติพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าวมีข้อดีข้อเสียและควรมีขอบเขตควรเป็นเช่นไร (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2540); (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550); (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาแนวทางการบัญญัติพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญไทย โดยนำรากฐานปัญหาจากข้างต้น นำไปสู่การวิเคราะห์ตามหลักวิชาการเกี่ยวกับการบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ อีกทั้งวิเคราะห์หาแนวทางและมีข้อเสนอแนะการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนา และการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางการบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญไทย โดยเน้นการประเมินผลกระทบและข้อดีข้อเสีย พร้อมเสนอแนะแนวโน้มการบัญญัติที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบันและอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research)
2. **ประชากร/ข้อมูลสำคัญ** ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารทางวิชาการอื่น ๆ มีรัฐธรรมนูญของประเทศกัมพูชา ศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และ รัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560
3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับเนื้อหาประกอบกับสภาพสังคมไทย ในการเสนอรูปแบบและมาตรการในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ เช่น กัมพูชา ศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ เป็นต้น และเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แนวคิดทฤษฎีเปรียบเทียบกับเนื้อหาประกอบกับสภาพสังคมไทยเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจะได้นำไปสู่การเสนอรูปแบบและมาตรการในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา และเสนอแนะแนวทางการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมของไทยในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนา และการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ ซึ่งความสัมพันธ์ของรัฐกับพุทธศาสนาและเสรีภาพในการนับถือศาสนา เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาตามแนวคิดรัฐสมัยใหม่แบบตะวันตก ได้แบ่งรัฐออกเป็น 2 ประเภท คือ รัฐฆราวาสวิสัย (Secular-state) หรือรัฐศาสนา (religious-state) โดยจะมีเงื่อนไขว่าหากรัฐนั้นใช้ศาสนาเป็นอุปกรณ์ของประเทศ, มีการบังคับใช้กฎหมายหรือนโยบายในลักษณะเลือกปฏิบัติอันสะท้อนความเสมอภาคระหว่างบุคคลต่างศาสนา, มีการนำหลักศาสนาไปใช้เป็นหลักกฎหมายของรัฐ, มีการระบุว่ามีความเป็นศาสนาใดเป็นศาสนาประจำชาติ รัฐนั้นจะถูกพิจารณาว่าเป็น “รัฐศาสนา” แต่หากรัฐใดมีลักษณะตรงข้ามกับนิยามที่กล่าวมาข้างต้นก็จะพิจารณาว่าเป็น “รัฐฆราวาส” เมื่อรัฐธรรมนูญของกัมพูชาได้บัญญัติรับรองให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ความสัมพันธ์ของศาสนากับรัฐจึงมีลักษณะเป็นรัฐศาสนา (religious-state) ส่วนศรีลังกา เมียนมาร์ และไทย รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติรับรองให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ จึงเป็นรัฐฆราวาส (Secular-state) แต่เป็นรัฐฆราวาสในลักษณะที่รัฐให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ซึ่งถ้าพิจารณาในบริบทสังคมของศรีลังกา เมียนมาร์ ไทย ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก ตลอดทั้งพระพุทธศาสนามีความแนบแน่นใกล้ชิดกับวิถีชีวิตและมีอิทธิพลต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มาโดยตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หรือองค์กรสงฆ์คณะสงฆ์ของประเทศไทยปัจจุบัน ถ้าพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกันในบริบทของกฎหมายอื่นนอกจากรัฐธรรมนูญ มีข้อสังเกต 2 ประการ ได้แก่ 1) ฝ่ายบริหารให้อำนาจทางปกครองแทนรัฐ กล่าวคือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดให้มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย โดยมีอำนาจหน้าที่ในทางปกครองและดำเนินกิจการทางปกครองได้ตามกฎหมาย เช่น ออกคำสั่ง กฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ เป็นต้น กรณีดังกล่าวนี้หากพิจารณาตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) ซึ่งจะเห็นว่าการใช้อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในส่วนขององค์กรผู้ใช้อำนาจฝ่ายบริหาร 2) หน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุนหรือควบคุม คณะสงฆ์ทั่วสังฆมณฑล กล่าวคือ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557 ข้อ 2 อนุ (1) ถึง (9) กล่าวโดยสรุป คือ เพื่อทำหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ ทำนุบำรุง อุปถัมภ์คุ้มครอง และส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม และให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคม จะเห็นว่ากรณีดังกล่าวนี้รัฐให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนา ด้วยการจัดสรรบุคลากรของรัฐให้เข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมกิจการของคณะสงฆ์เป็นอย่างดี มีข้อสังเกตว่า ถ้ามองมุมหนึ่งก็จะเห็นว่ารัฐจัดตั้งหน่วยงานเพื่อเข้ามาสนับสนุนช่วยงานมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ แต่ถ้ามองอีกมุมรัฐเข้ามาเพื่อควบคุมองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์อย่างเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานราชการมีฐานะเทียบเท่ากรม ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

หรืออยู่ภายใต้การดูแลของรัฐมนตรียุติธรรมประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557 ข้อ 2 (9) เป็นช่องว่างของกฎหมายที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีใช้อำนาจผ่านทางผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาไปยังมหาเถรสมาคมหรือคณะสงฆ์ทั่วประเทศได้โดยชอบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นรัฐฆราวาสที่ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษก็ตาม แต่ก็ให้สิทธิและเสรีภาพกับองค์กรทางศาสนาอื่น ๆ กล่าวคือ ให้เสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา หรือให้เสรีภาพทางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือไม่เลือกปฏิบัติเพราะความเชื่อทางศาสนาของบุคคล โดยเฉพาะประเทศไทยจะมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทรงอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในแผ่นดินไทย เช่น ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วรัฐบาลยังจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการให้กับทุก ๆ ศาสนาอีกด้วย

2. เปรียบเทียบการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยและต่างประเทศ ซึ่งการรับรองสถานะของพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญมี 2 ระดับ ได้แก่ 1) สถานะของพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาบัญญัติรับรองไว้ในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ (state Religion) และ 2) สถานะของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ประเทศไทย บัญญัติรับรองไว้ในฐานะที่ได้รับความสำคัญเป็นพิเศษ หรือเรียกว่าศาสนาแห่งชาติ (National Religion) เพราะเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่หรือประมุขของประเทศนั้น ๆ นับถือ ซึ่งมีข้อสังเกตว่า การบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ หรือบัญญัติรับรองไว้ในฐานะให้ความสำคัญเป็นพิเศษก็ตาม จะต้องมีการพัฒนาทางสังคมหรือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพุทธศาสนาตามลำดับจนเป็นเหตุนำไปสู่การบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ไม่ใช่ว่าอยู่ ๆ จะนำพุทธศาสนาไปบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญได้ เมื่อได้ศึกษาทางประวัติศาสตร์ของประเทศศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ประเทศกัมพูชา และประเทศไทย จะเห็นว่าพระพุทธศาสนากับสังคมมีความสัมพันธ์ที่คู่ขนานกันมาตลอด ซึ่งเป็นศาสนาที่รัฐให้ความสำคัญหรือคนส่วนใหญ่ นับถือ และปัจจุบันแต่ละประเทศก็ได้มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองหรือบริหารประเทศ จากในอดีตที่รัฐปฏิบัติต่อพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นจารีตหรือธรรมเนียมและได้พัฒนาการมาบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สอดคล้องกับระบอบการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด โดยมีเจตนารมณ์ทั้งในส่วนที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ซึ่งมีประเด็น ดังนี้ 1) ประมุขของประเทศจะต้องนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งประเทศศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และประเทศกัมพูชา มีได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญว่าประมุขของประเทศจะต้องเป็นพุทธมามกะ คือ ผู้ที่จะต้องประกาศตนเองว่าเป็นนับถือพระพุทธศาสนา แต่ปัจจุบันประเทศไทยได้บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 7 บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” การที่ประเทศไทยบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมวิทยาของชนชาติไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบันที่พระมหากษัตริย์ ทุก ๆ พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างมั่นคงในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งได้ประกาศตนเองว่าเป็นพุทธมามกะ และถือว่าเป็นต้นแบบอุบาสกในพระพุทธศาสนาให้กับพสกนิกรมาโดยตลอด โดยเฉพาะในอดีตก่อนมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้ปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ศูนย์รวมอำนาจบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติอยู่ที่พระมหากษัตริย์ แต่การใช้อำนาจของพระมหากษัตริย์ในบริบทสังคมไทยจะมีลักษณะเฉพาะคือ เป็นพระราชอาชญาธรรม เพราะการใช้อำนาจของพระองค์จะอยู่ภายใต้หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ นอกจากรัฐธรรมนูญของไทยจะกำหนดพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ แต่สิ่งที่เป็นความมั่งคั่งของสังคมไทยเกี่ยวกับด้านศาสนาหรือเสรีภาพในการนับถือศาสนาอีกประการ และ ประวัติศาสตร์ของแผ่นดินสยามรัฐไทยไม่ปิดกั้นเรื่องศาสนา ไม่บังคับว่าจะต้องนับถือศาสนาอะไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 7 ก็ยังกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกศาสนาอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน 2) รัฐจะต้องให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา กล่าวคือ รัฐธรรมนูญของ

กัมพูชา มาตรา 43 ได้บัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ส่วนรัฐธรรมนูญของเมียนมาร์ (ค.ศ. 2008) มาตรา 361 ได้บัญญัติให้รัฐยอมรับสถานะพิเศษของศาสนาพุทธซึ่งเป็นความเชื่อซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้การนับถือ และรัฐธรรมนูญของศรีลังกา มาตรา 9 บัญญัติรับรองว่ารัฐจะต้องให้ศาสนาพุทธอยู่ในสถานะสำคัญสูงสุด (the foremost place) นอกจากนี้แล้ว มีข้อสังเกตว่า ในอดีตของกัมพูชาก็มีบางช่วงเวลาที่รัฐธรรมนูญมิได้ให้ความสำคัญต่อพุทธศาสนาแต่อย่างใดเลย เพราะเห็นว่าศาสนาเป็นอุปสรรคต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเหตุการณ์ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในช่วงที่กัมพูชามีการปกครองโดยคอมมิวนิสต์ ดังเช่นที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญคอมมิวนิสต์ มาตรา 20 มีสาระสำคัญว่า ประชาชนจะมีสิทธิจะนับถือหรือไม่นับถือศาสนาก็ได้ เพราะศาสนาเป็นอุปสรรค หรือเป็นสิ่งที่ขัดขวาง ต่อต้านระบอบการปกครองประชาธิปไตยของกัมพูชา ศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ต้องห้ามสำหรับประชาชน ประเทศศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ประเทศกัมพูชา ได้บัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาที่สำคัญของรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญเหมือนกันทุกประเทศ เพียงแต่ใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกันออกไป แต่โดยรวมแล้วมีเจตนารมณ์เพื่อให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สำคัญสูงสุดของรัฐ ส่วนของไทยนอกจากจะกำหนดให้พระพุทธเป็นพุทธมามกะแล้ว ถ้าพิจารณาในคำปรารภของรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันจะมีข้อความที่เริ่มต้นว่า “ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตกาล 2560 พรรษา ปัจจุบัน สมัย จันทรคตินิยม กุกกุฏสมปตฺส จิตรมาส ชุณหปักษ์ ทสมิตถี สุริยคติกาล เมษายนมาส ฉัฏฐสุรทิน ครุวาร โดยกาลบริเวท” มีข้อสังเกตว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองของรัฐ ทุกคนต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ประโยคขึ้นต้นของการสถาปนารัฐธรรมนูญ กลับใช้ถ้อยคำที่แสดงให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญต่อพุทธศาสนาอย่างสูงสุด เพราะใช้พุทธศักราชบอกว่าสถาปนารัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวนี้ขึ้นตรงกับปีใดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน กรณีนี้จึงถือได้ว่ารัฐให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาในทางแบบพิธีอีกด้วย 3) รัฐจะต้องอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ถ้าพิจารณาถึงเนื้อหาในตัวของรัฐธรรมนูญที่ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญที่ให้รัฐจะต้องอุปถัมภ์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา จะพบว่ารัฐธรรมนูญของศรีลังกา มีการกล่าวถึง ปีของศาสนาพุทธ ในคำปรารภ และมาตรา 9 ให้รัฐมีหน้าที่คุ้มครองและส่งเสริมพุทธศาสนา โดยมีได้ขยายความว่าคุ้มครองและส่งเสริมด้านไหนบ้าง แสดงให้เห็นว่า เป็นการคุ้มครองมิให้พระพุทธศาสนาถูกทำลายให้สูญหายไปจากสังคมศรีลังกาและมีให้ศาสนาอื่นเบียดเบียน หรือกระทำในสิ่งที่จะเป็นภัยต่อศาสนาพุทธเหมือนอย่างในอดีต ส่วนการส่งเสริมเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือในกิจการของพระศาสนา เช่น ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้ ในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา รัฐธรรมนูญของกัมพูชา มาตรา 68 วรรคสาม ยังมีการบัญญัติรับรองให้รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนบาลีและสถาบันทางพระพุทธศาสนา อีกด้วย สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 67 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มีสาระสำคัญว่า รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐจะต้องต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัตินี้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยอย่างแนบคาย เพราะศาสนาพุทธกับสังคมไทยเสมือนเป็นกัลยาณมิตรกันมาตั้งแต่โบราณกาล จึงถือได้ว่าพุทธศาสนาเป็นมรดกธรรมที่ล้ำค่าของชนชาติไทย แต่ในเรื่องการคุ้มครองพุทธศาสนาของไทยจะต่างไปจากศรีลังกา เมียนมาร์ และกัมพูชาที่บัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ก็ได้บัญญัติการคุ้มครองศาสนาพุทธให้มีความชัดเจนอย่างเช่นประเทศไทย เพราะรัฐธรรมนูญไทยระบุไว้อย่างชัดเจนว่า รัฐจะต้องป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายพุทธศาสนา อีกทั้งยังให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าวนี้ เพราะเป็นกลไกป้องกันมิให้ศาสนาพุทธสูญสิ้นไปจากแผ่นดินไทย เหมือนตัวอย่างในหลาย ๆ ประเทศที่มีประชาชนนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก และพุทธศาสนาก็มีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่าไทยในปัจจุบันเสียอีก แต่ทุกวันนี้ศาสนาพุทธก็ได้หายสาบสูญไปจากดินแดนดังกล่าวแล้ว มีข้อสังเกตว่า ประเด็นเรื่องการคุ้มครองป้องกันมิให้

พระพุทธรูปศาสนาถูกทำลายไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญจะบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรขยายความให้ชัดเจนครอบคลุมเป็นที่ประจักษ์แล้ว แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีได้ปรากฏว่ามีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ออกมาเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเลย หรือระดับนโยบายของรัฐก็ยังไม่ปรากฏว่ามีนโยบายที่เป็นรูปธรรม หรือมีคณะกรรมการเพื่อกำหนดดำเนินการดังกล่าว

3. การบัญญัติรับรองพระพุทธรูปศาสนาด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560 เมื่อเปรียบเทียบการบัญญัติรับรองพระพุทธรูปศาสนาด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้ง 3 ฉบับดังกล่าว กับประเด็นการบัญญัติรับรองให้พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะ และการอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธรูปศาสนา เพื่อให้เห็นพัฒนาการหรือความเหมือนและแตกต่างของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ พบประเด็นจากการวิจัย ดังนี้ 1) การบัญญัติรับรองให้พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะ จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติรับรองให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะเหมือนกันทั้ง 3 ฉบับ โดยเฉพาะในการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 13 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2540 คณะกรรมาธิการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ให้เหตุผลว่า การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นอัครศาสนูปถัมภก ถือว่าเป็นกุศโลบายที่ดี อันจะก่อให้เกิดความสามัคคีของประชาชนในชาติ การบัญญัติรับรองให้พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก ไว้ในรัฐธรรมนูญ มิได้เพิ่งมาปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, 2550 และ 2560 เท่านั้น แต่ได้มีการบัญญัติรับรองไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแรก พ.ศ. 2475 และเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมาธิการฯ เพราะบริบทของพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย นอกจากพระองค์ทรงเป็นประมุขของประเทศแล้ว พระองค์ยังอยู่ในฐานะอัครศาสนูปถัมภก ซึ่งเรื่องศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ การกำหนดให้พระองค์เป็นพุทธมามกะ และทรงอุปถัมภ์ศาสนาอื่น ๆ จึงทำให้พระองค์เป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีของคนในชาติมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน 2) การบัญญัติรับรองด้านการอุปถัมภ์ส่งเสริมสนับสนุนและคุ้มครองปกป้องพระพุทธรูปศาสนาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 3 ฉบับ พบว่า ฉบับปี พ.ศ. 2540 มาตรา 73 บัญญัติว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต” ฉบับปี พ.ศ. 2550 มาตรา 79 บัญญัติว่า “รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต” และฉบับปี พ.ศ. 2560 มาตรา 67 วรรคแรก บัญญัติว่า “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาและศาสนาอื่น” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายพระพุทธรูปศาสนาไม่ว่าในรูปใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย” มีข้อสังเกตว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 3 ฉบับ ได้มีการบัญญัติรับรองพระพุทธรูปศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีรายละเอียดด้านเนื้อหาและเจตนารมณ์อย่างมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ได้แก่ (1) การบัญญัติรับรองด้านการคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาและศาสนาอื่น ซึ่งแต่ละฉบับได้มีการบัญญัติรับรองโดยมีสาระสำคัญเหมือนกันทั้ง 3 ฉบับ คือ รัฐจะต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาและศาสนาอื่น มีข้อสังเกตประการที่สำคัญว่า ประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และ ฉบับ พ.ศ. 2550 ได้เขียนแต่เพียงว่า ให้รัฐคุ้มครองพระพุทธรูปศาสนาเท่านั้น แต่ไม่ได้ขยายความด้านเนื้อหาแต่อย่างใด ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2560 ได้

บัญญัติขยายความเกี่ยวกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งจะมีความแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และฉบับ พ.ศ. 2550 โดยได้บัญญัติรับรองมีเนื้อหาให้ชัดเจนขึ้นว่า “ต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย” การบัญญัติรับรองไว้เช่นนี้ เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่า คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ฯ ได้ตระหนักถึงภัยของพุทธศาสนาในปัจจุบันมากขึ้นกว่าในอดีต เพราะป้องกันขบวนการที่จะเข้ามาทำลายให้ศาสนาพุทธสูญหายไปจากแผ่นดินของชนชาติไทย ด้วยการเขียนให้ปรากฏชัดเจนไว้ในรัฐธรรมนูญ (2) การบัญญัติรับรองด้านการส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษา เผยแผ่ และให้นำหลักธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และ ฉบับ พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองไว้ว่า “สนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต” เป็นการบัญญัติในภาพรวมของกลุ่มศาสนาที่ทางราชการให้การรับรองตามกฎหมาย โดยกำหนดให้นำหลักธรรมของแต่ละศาสนาไปเพื่อส่งเสริมด้านคุณธรรม และพัฒนาชีวิตศาสนิกชนของแต่ละศาสนา ประเด็นดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติรับรองโดยมีเนื้อหาที่แตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กับฉบับ พ.ศ. 2550 เพราะได้มีการบัญญัติรับรองโดยเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 67 วรรคสอง บัญญัติว่า “รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา” การบัญญัติรับรองเฉพาะเจาะจงว่ารัฐต้องส่งเสริมด้านการศึกษา และการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายเพื่อไม่ให้พุทธศาสนิกชนนับถือพุทธศาสนาเพียงรูปแบบพิธีการ หรือแค่ระบุไว้ในบัตรประชาชนเท่านั้น เพราะหลักการในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปที่มีชีวนกบวชก็สามารถน้อมนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข และความเจริญรุ่งเรืองได้ เช่น ขรवासธรรม 4 ประการ คือ 1. สัจจะ (ความซื่อสัตย์) 2. ทมะ (การฝึกตน) 3. ขันติ (การอดทน) 4. จาคะ (การเสียสละ) เป็นต้น ซึ่งเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมุ่งหวังที่จะให้หลักพุทธธรรมนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง มิใช่เฉพาะการเรียนรู้แต่ปริยัติหรือท่องจำเท่านั้น แต่ต้องนำเอาหลักธรรมไปบูรณาการใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางจิตใจ และปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม (3) เป็นประเด็นที่มีความแตกต่างไปจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540 และ ฉบับ พ.ศ. 2550 โดยได้มีการบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2560 มาตรา 67 วรรคสอง ซึ่งมีการกำหนดไว้ว่า “หลักธรรมพระพุทธศาสนาเถรวาท” หรือ “ศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน” การบัญญัติรับรองทั้ง 2 กรณี มีข้อสังเกตดังนี้ กรณีที่หนึ่ง นับเป็นประวัติศาสตร์ชนชาติไทยกับพระพุทธศาสนา เพราะได้มีการบัญญัติรับรองไว้ว่า “พระพุทธศาสนาเถรวาท” ถ้าได้พิจารณาจากความเห็นของคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ฯ ประชุมครั้งที่ 16 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2558 อภิปรายว่าจะใช้ถ้อยคำว่า “หลักธรรมของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก” หรือ “หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท” และในที่ประชุมก็ได้มีมติเลือกใช้คำว่า “หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท” เพราะถ้าใช้คำว่า พระไตรปิฎก อาจจะทำให้มีการตีความที่หลากหลายได้ เนื่องจากพระไตรปิฎกของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน มีข้อสังเกตว่า คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ฯ มีความปรารถนาต้องการที่จะรักษาหลักพุทธธรรมของพุทธศาสนาเถรวาท และป้องกันการตีความหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้ผิดเพี้ยน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยก็เห็นด้วยกับคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ฯ เพราะในสังคมไทยปัจจุบันได้มีกลุ่มคนที่พยายามตั้งตนเป็นเจ้าสำนัก อ้างตนคุณวิเศษว่ามีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก จนทำให้สังคมสับสน หลงผิดว่าเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ กรณีที่สอง การบัญญัติว่า “พระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือมาช้านาน” จะเห็นได้ว่าเนื้อหาดังกล่าวนี้นับถือมาช้านานนี้มีการบัญญัติรับรองไว้เฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560 เท่านั้น เป็นการบ่งชี้ให้เห็นว่า ได้มีการนำเอาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยกับพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพราะพุทธ

ศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนคนไทยส่วนมากนับถือมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน และสังคมไทยทุกวันนี้ก็มีประชาชนกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ ที่เป็นพุทธศาสนิกชน

4. วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญไทย พร้อมเสนอแนะแนวโน้มของการบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย สถานการณ์ทางสังคมระหว่างการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และ ฉบับ พ.ศ. 2560 พุทธศาสนิกชน หรือองค์กรและเครือข่ายชาวพุทธ ตลอดจนคณะสงฆ์ ได้มีการเรียกร้องให้มีการบัญญัติรับรองให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ก็มีความเห็นทั้งฝ่ายที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และฝ่ายที่เห็นว่าการจะบัญญัติรัฐธรรมนูญไปในทิศทางใดจะต้องพิจารณาจากสถานการณ์ทางสังคม ดังต่อไปนี้

1) กรณีฝ่ายที่มีความเห็นว่าควรบัญญัติศาสนาพุทธให้เป็นศาสนาประจำชาติ กล่าวคือ ขณะที่ได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 ฝ่ายที่เห็นด้วยได้อธิบายว่าหากมีการบัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว โดยมีข้อดี คือ ส่งผลให้สามารถตรากฎหมายได้อีกหลายฉบับที่เป็นการอุปถัมภ์ส่งเสริม สนับสนุนพระพุทธรูปศาสนาได้อย่างรอบด้าน อันจะทำให้สังคมหรือประเทศชาติได้ประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังให้ความเห็นว่าการจะบัญญัติรัฐธรรมนูญไปในทิศทางใดจะต้องพิจารณาจากสถานการณ์ทางสังคม ดังต่อไปนี้

ก) กรณีฝ่ายที่มีความเห็นว่าควรบัญญัติศาสนาพุทธให้เป็นศาสนาประจำชาติ กล่าวคือ ขณะที่ได้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 ฝ่ายที่เห็นด้วยได้อธิบายว่าหากมีการบัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว โดยมีข้อดี คือ ส่งผลให้สามารถตรากฎหมายได้อีกหลายฉบับที่เป็นการอุปถัมภ์ส่งเสริม สนับสนุนพระพุทธรูปศาสนาได้อย่างรอบด้าน อันจะทำให้สังคมหรือประเทศชาติได้ประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังให้ความเห็นว่าการจะบัญญัติรัฐธรรมนูญไปในทิศทางใดจะต้องพิจารณาจากสถานการณ์ทางสังคม ดังต่อไปนี้

ความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก นอกจากนี้แล้ว การประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ครั้งที่ 37/2550 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2550 นายอรรถรัตน์ รัตนจันทร์ สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ยังได้อภิปรายเพื่อสนับสนุนให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งได้อธิบายให้เหตุผลว่า ประเทศไทยมีพลเมืองมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ที่นับถือพระพุทธรูปศาสนา และถ้ายังไม่มีการบัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ จะก่อให้เกิดปัญหาตามมาโดยส่งผลให้เด็ก นักเรียน เยาวชนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักธรรมของพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้ศาสนาพุทธอาจจะเสื่อมลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นจะต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ดูแลจากหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ นายอรรถรัตน์ รัตนจันทร์ ยังได้ให้ความเห็นอีกว่า ปัจจุบันประเทศไทยได้รับประโยชน์จากพุทธศาสนามากมาย จึงเป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทั้งหมดที่จะต้องรักษาพระพุทธรูปศาสนาไว้ให้อยู่คู่กับแผ่นดินไทย หากพวกเราไม่ช่วยกันรักษาแล้วจะปล่อยให้เป็นที่ของใคร และสถานการณ์ตอนนี้กำลังมีการยกร่างรัฐธรรมนูญ จึงถือว่าเป็นเวลาที่เหมาะสมในการที่จะสนับสนุนให้บัญญัติรับรองศาสนาพุทธให้เป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นจุดเริ่มต้นของแม่บทกฎหมายเพื่อที่จะได้เกื้อกูลแก่การรักษาพระพุทธรูปศาสนาให้ไปในทิศทางที่ถูกต้อง และการที่จะไม่บัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ถือว่าเป็นการมองที่แคบและสั้นไป เพราะจะส่งผลให้การสนับสนุนพุทธศาสนาในอนาคตเป็นไปด้วยความยากลำบาก หรือหากกลัวว่าจะไม่เป็นธรรมกับศาสนาอื่น และไม่เป็นการสร้างความสมานฉันท์นั้น เป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง เพราะประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันให้สิทธิ เสรีภาพ ประชาชนในการเลือกนับถือศาสนาเป็นปกติอยู่แล้ว

2) กรณีฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการบัญญัติศาสนาพุทธให้เป็นศาสนาประจำชาติ เมื่อพิจารณาจากที่ประชุมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2540 ครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2540 ให้ความเห็นว่า การที่จะต้องบัญญัติศาสนาพุทธให้เป็นศาสนาประจำชาติเพื่อป้องกันให้พุทธศาสนามีความมั่นคงนั้นจะไม่เกิดผลแต่อย่างใดเลย เพราะเหตุแห่งความเสื่อมของศาสนาพุทธอยู่ที่พุทธบริษัท 4 ที่ทอดทิ้งฐานะของศาสนานั่นเอง นอกจากนี้ยังมีศาสตราจารย์ (พิเศษ) ธงทอง จันทรางศุ (กรรมการ) ได้ให้ความเห็นในคราวประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ครั้งที่ 37/2550 เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2550 ว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติเป็นที่ประจักษ์มาหลายร้อยปี และจะเป็นอย่างนี้ไปอีกตราบนานเท่าที่มีคนไทยอยู่บนแผ่นดินผืนนี้ และตั้งแต่ประเทศไทยได้มีรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 ได้เลือกแนวทางที่จะไม่บัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ได้มีข้อความหนึ่งที่บัญญัติไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน คือ ข้อความที่ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” เป็นการแสดงถึงฐานะพิเศษ อันมีความสำคัญยิ่งยวดสุดยอด

ของความเป็นสถาบันหลักแห่งหนึ่งของชาติไทย ถึงการยอมรับสถานะพิเศษของพุทธศาสนา อีกทั้งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็ให้เป็นวันหยุดทางราชการ หรืองานประเพณี พิธีฝ่ายราชการ งานพระราชพิธี ก็มีการบำเพ็ญพระราชกุศล ในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักเป็นประธานทั้งสิ้น ดังนั้นเป็นคำตอบที่เห็นเป็นประจักษ์แล้วว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติโดยไม่ต้องบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ที่เป็นเพียงแค่กระดาห้รับรองข้อเท็จจริงในทางกฎหมายเท่านั้น เพราะสิ่งที่อยู่ในใจ อยู่ในสำนึกของพวกเราย่อมมีความสำคัญมากกว่าการบัญญัติไว้ที่ใดทั้งสิ้น

3) กรณีความเห็นที่ไม่ได้สนับสนุนหรือสนับสนุนให้บัญญัติรับรองศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งคุณวรรณ สุพรรณธะริกา ได้ให้ความเห็นในลักษณะที่ว่า การจะบัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติหรือไม่ จะต้องพิจารณาจากเงื่อนไขทางสังคม เช่น ความเห็นของประชาชน การยอมรับและการสนับสนุนจากประชาชนทุกฝ่าย ทุกศาสนา เป็นต้น ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง และเหตุผลทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ แต่ละฝ่ายก็จะพยายามนำเสนอในมุมมองที่เป็นการสนับสนุนความคิดของตน แต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาประกอบกับเนื้อความตามตัวบทมาตรา 67 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไว้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง อีกทั้งรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ จึงถือว่าเป็นการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญเหมาะสมกับสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน สิ่งที่ยังเป็นปัญหา คือ ยังไม่มีการตรากฎหมายลำดับรองลงมาจากรัฐธรรมนูญ หรือตรากฎหมายเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 67 เพื่อจะได้นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในระดับพระราชบัญญัติมีเพียง 2 ฉบับเท่านั้น คือ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ปัจจุบันมีการแก้ไขไปแล้ว 4 ครั้ง) และพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 แต่ก็มีร่างกฎหมายที่ยังไม่ผ่านรัฐสภา เช่น ร่างพระราชบัญญัติสังฆนิยสถาน พ.ศ., ร่างพระราชบัญญัติธนาคารพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย พ.ศ., ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ... เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ทางสังคมขณะนี้มีการยกย่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทั้ง 3 ฉบับคือ ฉบับปี พ.ศ. 2540, พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ต่างก็มีการเรียกร้องให้บัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่รัฐธรรมนูญทั้ง 3 ฉบับ ก็มีบัญญัติไว้ ซึ่งจะเห็นว่าตลอดระยะเวลาของการยกย่องรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560 ได้มีพัฒนาการเกี่ยวกับการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาเป็นลำดับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) มาตรา 67 วรรคสอง ได้มีเนื้อหาที่บัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ตามมาตรา 67 วรรคสอง ประกอบกับความเห็นของศาสตราจารย์(พิเศษ) ธงทอง จันทรางศุ เป็นการนำเจตนารมณ์ของคำว่า “ศาสนาประจำชาติ” มาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว แม้ว่าในทางพฤตินัยศาสนาพุทธจะเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่โบราณกาล จวบจนถึงปัจจุบันก็ตาม แต่ในทางนิตินัยก็ได้บัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ เพื่อรักษาความเป็นกลางทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกการประชุมของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2560 ครั้งที่ 61 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2559 โดยประธานกรรมการ (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) กล่าวว่า บทบัญญัติมาตรา 65 วรรคสอง มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาทั้งภายในและภายนอก หรือโดยวิธีการใดๆ เหตุผลที่บัญญัติความในวรรคสองนี้ เนื่องจากพุทธศาสนิกชนส่วนหนึ่งต้องการให้บัญญัติรับรองศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ การบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงที่จะต้องบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะอาจจะไปกระทบกับศาสนาอื่นได้ และตามความในวรรคสองก็น่าจะเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับพุทธศาสนิกชนแล้ว ดังนั้น เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 67 วรรคสอง (ฉบับร่างมาตรา 65 วรรคสอง) คณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ฯ ได้นำเอาเหตุผลของชาวพุทธที่ว่า เพื่อให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคง และได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจัง จึงได้นำเอาเจตนารมณ์ดังกล่าวนี้มาบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญตามมาตรา 67 วรรคสอง คือ 1) ส่งเสริมด้านการศึกษาและเผย

แม้พระพุทธศาสนา หรือป้องกันหลักธรรมดั้งเดิมที่สืบสายมาตั้งแต่การสังคายนาครั้งที่ 3 เพื่อมิให้หลักพุทธธรรมมีความคลาดเคลื่อน ผิดเพี้ยนด้วยการบัญญัติคำว่า “พระพุทธศาสนาเถรวาท” 2) เสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ และปัญญา เพื่อตอบโจทยที่ชาวพุทธว่าหากบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติแล้ว จะทำให้เกิดการส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ของคนในชาติ 3) รัฐต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพุทธศาสนิกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกดังกล่าวด้วย เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงไม่ต้องถูกทำลายด้วยประการทั้งปวง

ฉะนั้น สถานการณ์ตามข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้ ยังไม่ควรที่จะบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ เพราะที่บัญญัติรับรองไว้ก็เหมาะสมกับสภาพบริบทสังคมไทยแล้ว ขาดแต่เพียงยังไม่มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเท่านั้นเอง แต่ถ้าในอนาคต กรณีบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญในประเด็นต่าง ๆ หรือสถานการณ์ทางสังคมกับพระพุทธศาสนาได้เปลี่ยนแปลงไป หรือมีเหตุผลจำเป็นเพื่อจะรักษาให้พระพุทธศาสนาให้สูญหายไปจากแผ่นดินไทย ก็สามารที่จะพิจารณาบัญญัติให้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติได้ตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. แนวคิดทฤษฎีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนา และการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนา และการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับฝ่ายอาณาจักรในประเทศที่ถือความเป็นรัฐฆราวาสวิสัย (Secular-state) เพราะมิได้ระบุให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ และเป็นรัฐฆราวาสที่ให้ความสำคัญกับพระพุทธ ศาสนาเป็นพิเศษ แต่ก็ให้สิทธิเสรีภาพการเลือกนับถือศาสนาหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกทุกศาสนาในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับศุภณัฐ บัวกลาง ได้อธิบายว่าประเทศไทยเป็นรัฐฆราวาสมิใช่รัฐศาสนา เพราะมิได้กำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ (ศุภณัฐ บัวกลาง, 2559)

2. เปรียบเทียบการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าประเทศกัมพูชากฎหมายได้บัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ (state Religion) (อนุภูมิ ไชวงเกษม, 2561) แต่ประเทศศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และประเทศไทย กฎหมายได้บัญญัติรับรองโดยให้ความสำคัญและอยู่ในฐานะพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับธีระพล โชคนาชัย ที่ได้อธิบายไว้ว่า ในต่างประเทศ เช่นประเทศศรีลังกาซึ่งนับถือพุทธศาสนาเถรวาทก็ได้มีการบัญญัติให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่ศาสนาพุทธโดยที่มีได้บัญญัติให้เป็นศาสนาประจำชาติเหมือนกับประเทศไทย (ธีระพล โชคนาชัย, 2555)

3. การบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560 จะเห็นได้ว่า ระหว่างการยกร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับจะมีกลุ่มชาวพุทธมาและคณะสงฆ์เรียกร้องให้มีการบัญญัติศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติทุกครั้ง (กันต์ แสงทอง และภัสสร บัญญฤทธิ์, 2561) ด้วยเหตุนี้การบัญญัติรับรองเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจึงมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) บัญญัติรับรองด้านเนื้อหาและเจตนารมณ์ครอบคลุมไปถึงการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด หรือมุ่งรักษาความเป็นพุทธศาสนาเถรวาทอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพระสมพงษ์ พูลสุข ได้อธิบายว่า พระสงฆ์ได้ออกมาชุมนุมเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการบัญญัติศาสนา

พุทธเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้รัฐส่งเสริม สนับสนุน หรือให้สถาบันสงฆ์มีความมั่นคง (พระสมพงษ์ พูลสุข, 2553)

4. วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญไทย พร้อมเสนอแนะแนวโน้มของการบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย การบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญไทยแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) โดยได้มีการนำเสนอเจตนารมณ์ของคำว่า “ศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาประจำชาติ” มาบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 67 แล้ว ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษาและพระพุทธศาสนา ด้านให้มีมาตรการและกลไกในป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายพุทธศาสนา ตลอดจนรักษาลักษณะของพุทธเถรวาทมิให้คลาดเคลื่อน และสุดท้ายจะต้องมีการส่งเสริมให้นำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปสู่การปฏิบัติได้จริง ซึ่งได้สอดคล้องกับธีระพล โชคนำชัย ได้อธิบายไว้ว่า เป็นการบัญญัติที่ให้ความสำคัญและเป็นพิเศษกับพุทธศาสนา อันเป็นกุศโลบายในทางนโยบายการบัญญัติรัฐธรรมนูญจนถือได้ว่าได้นำเจตนารมณ์ให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติมาไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยแล้ว (ธีระพล โชคนำชัย, 2555)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) แนวคิดทฤษฎีการจัดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนา และการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับศาสนาตามแนวคิดของรัฐสมัยใหม่ จะเห็นได้ว่า ประเทศกัมพูชา เป็นรัฐศาสนา (religious-state) เพราะมีการบัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ส่วนประเทศศรีลังกา สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และประเทศไทย เป็นรัฐฆราวาส (Secular-state) เพราะมิได้มีการบัญญัติรับรองให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เป็นรัฐฆราวาสที่ให้บัญญัติรับรองให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ หรือเป็นศาสนาแห่งชาติ (National Religion) เพราะเป็นศาสนาที่คนส่วนใหญ่หรือประมุขของประเทศนับถือ 2) เปรียบเทียบการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญของไทยและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของกัมพูชา มาตรา 43 ได้บัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ รัฐธรรมนูญของเมียนมาร์ (ค.ศ. 2008) มาตรา 361 บัญญัติให้รัฐยอมรับสถานะพิเศษของศาสนาพุทธซึ่งเป็นความเชื่อซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ให้การนับถือ หรือรัฐธรรมนูญของศรีลังกา มาตรา 9 บัญญัติว่า รัฐจะต้องให้ศาสนาพุทธอยู่ในสถานะสำคัญสูงสุด (the foremost place) ส่วนประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเป็นอย่างยิ่งโดยกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ ตามมาตรา 7 และยังมีบัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริม อุปถัมภ์และคุ้มครองพุทธศาสนา ตามมาตรา 67 อีกด้วย 3) การบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2540, ฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับ พ.ศ. 2560 เมื่อได้พิจารณาเกี่ยวกับการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญ 3 ฉบับ จะเห็นว่า ได้มีพัฒนาการเกี่ยวกับด้านเนื้อหาและเจตนารมณ์ของการบัญญัติศาสนาพุทธไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นลำดับ กล่าวคือ รัฐจะต้องอุปถัมภ์ คุ้มครอง และการส่งเสริมการศึกษา และนับเป็นประวัติศาสตร์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) ที่ได้เจตนารมณ์ของคำว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ” มาบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 67 และ 4) วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญไทย พร้อมเสนอแนะแนวโน้มของการบัญญัติพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ตามมาตรา 67 เจตนารมณ์ครอบคลุมทั้งด้านการศึกษา เผยแผ่ และป้องกันหลักธรรมพุทธศาสนาเถรวาทมิให้ผิดเพี้ยน โดยเฉพาะได้มีป้องกันมิให้มีบ่อนทำลายศาสนาพุทธไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม อีกทั้งตามมาตรา 7 ยังกำหนดให้ประมุขของประเทศคือพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ ซึ่งการบัญญัติรับรองในลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นอันถือได้ว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) สภาพการณ์ทางสังคมไทยปัจจุบันยังไม่ควรที่จะบัญญัติให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

เพราะการบัญญัติรับรองพระพุทธศาสนาตามมาตรา 7 และมาตรา 67 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) ถือว่ามีการบัญญัติเจตนารมณ์ที่ให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว และยังมีความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ถ้าในอนาคตสถานการณ์ทางสังคม ข้อเท็จจริง หรือการบัญญัติเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้ในรัฐธรรมนูญได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ต้องมาทบทวนบทบัญญัติทางกฎหมาย เพื่อดำเนินการแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในอนาคต 2) ฝ่ายนิติบัญญัติโดยรัฐสภาควรผลักดันร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น ร่างพระราชบัญญัติสังฆนียสถาน พ.ศ., ร่างพระราชบัญญัติธนาการพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย พ.ศ., ร่างพระราชบัญญัติอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ... เป็นต้น หรือเสนอร่างกฎหมายอื่น ๆ ให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของมาตรา 7 และมาตรา 67 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อนำไปสู่การประกาศใช้ อันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนา และสังคมประเทศชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ แสงทอง และภัสสร บุญญฤทธิ์. (2561). รัฐกับศาสนาความไม่ชัดเจนของรัฐไทยในความเป็นรัฐโลกาวิสัย หรือรัฐศาสนา. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1 (1), 81-92.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง (Buddhism and Politics). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีระพล โชคนำชัย. (2555). ปัญหาการบัญญัติศาสนาประจำชาติในรัฐธรรมนูญ ศึกษาเปรียบเทียบจากรัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระสมพงษ์ พูลสุข. (2553). บทบาทของพระสงฆ์ในการผลักดันให้มีการบัญญัติพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2550. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2540). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก หน้า 1-99 (11 ตุลาคม 2540).
- _____. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1-127 (24 สิงหาคม 2550).
- _____. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-99 (6 เมษายน 2560).
- วัชร งามจิตรเจริญ. (2552). พุทธศาสนาเถรวาท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภณัฐ บัวกลาง. (2559). ความเป็นกลางของรัฐกับเสรีภาพในทางศาสนาและความเชื่อ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายมหาชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2548). กฎหมายรัฐธรรมนูญ หลักการใหม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2527). พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุภูมิ ไชวเกษม. (2561). การบริหารองค์กรสงฆ์ในประชาคมอาเซียน. กรุงเทพมหานคร: เจพรีนท์.

การสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหาร
ของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา*
GOVERNMENT SUPPORT AND DIGITAL MARKETING THAT INFLUENCE FOOD
PURCHASE INTENTIONS OF ELDERLY PEOPLE TRAVELING TO VISIT
SONGKHLA PROVINCE

ชาญวุฒิ ทองแกมแก้ว¹, นุชณา ณ พายัพ^{1*}, กาญจนารัตติ อุไรรัตน์³, ธนิตา แซ่ชี², ณัฏฐ์สมน จิรังวรพจน์¹
Chanwut Thongkamkaew¹, Nutsana Na Phayap^{1*}, Kanjanarat Urairat³, Thanita Sae - Chee², Natsamol Jirangvoraphot¹

¹วิทยาลัยนานาชาติดิษยะศริน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Didyasarin International College, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

²Faculty of Community Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

³คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: Nutsana@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา โดยกลุ่มตัวอย่างคือคนไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม เลือกผู้ตอบแบบสอบถามแบบเจาะจง และสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ 389 คน สถิติในการวิจัยประกอบด้วย ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 61 - 70 ปี เป็นเพศหญิง มีอาชีพเป็นข้าราชการเกษียณ และมีรายได้ในช่วง 20,001 - 30,000 บาท ในส่วนของผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความตั้งใจซื้อ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัลของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา พบค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 (S.D. = 0.68) การสนับสนุนจากภาครัฐมีผลการประเมินระดับความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง พบค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 (S.D. = 0.57) และการตลาดดิจิทัลมีผลการประเมินระดับความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 (S.D. = 0.67) ผลจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ($\beta = 0.231$, $t = 7.118$) และการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ($\beta = 0.679$, $t = 2.143$)

คำสำคัญ: ความตั้งใจซื้อ, การสนับสนุนจากภาครัฐ, การตลาดดิจิทัล, ผู้สูงอายุ, การท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

Abstract

This research is a quantitative research with the objectives to 1) study government support factors that influence food purchasing intentions of elderly people traveling to Songkhla Province and 2) to study digital marketing factors that have influence on food purchasing intentions of elderly people traveling to visit Songkhla Province. The sample group is Thai people aged over 60 years (elderly) . The research instrument was a questionnaire. Selecting respondents purposively and finally can collect data from a sample of 389 people. Statistics in the research include percentage, frequency, mean, and standard deviation and multiple regression analysis. The research results found that the majority of respondents were between 61 - 70 years old, female, and had a career as a retired civil servant and have income within the range 20,001 - 30,000 baht. As for the results of the analysis of the mean and standard deviation of purchase intention, mean value was found to be 3.56 (S.D. = 0.68) . Government support results in evaluating the opinions from the sample were at a moderate level, the mean value was found to be 3.34 (S.D. = 0.57) and digital marketing had a high level of evaluation of opinions from the sample group, the mean was 3.58 (S.D. = 0.67) . The results from the multiple regression analysis found that government support influence food purchase intention of elderly people traveling to Songkhla province ($\beta = 0.231$, $t = 7.118$) , and digital marketing influences the food purchasing intention of elderly people traveling to Songkhla province ($\beta = 0.679$, $t = 2.143$) .

Keywords: Purchase Intention, Government Support, Digital Marketing, Elderly People, Tourism in Songkhla Province

บทนำ

จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ โดยหนึ่งในพันธกิจสำคัญของจังหวัดคือการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า และการท่องเที่ยว จากการที่จังหวัดสงขลาที่มีพื้นที่ติด 2 จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี รวมถึงรัฐเคดาร์ และรัฐเปอร์ลิสของมาเลเซียทางทิศใต้ ทำให้เกิดความเป็นพหุวัฒนธรรม กล่าวคือเป็นสังคมที่บุคคลมีความหลากหลาย ในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ทั้งยังทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื่องจากประชาชนจากพื้นที่ใกล้เคียงต้องการมาเยี่ยมชมเมืองแห่งศูนย์กลางการค้า โดยข้อมูลเว็บไซต์จังหวัดสงขลาได้ระบุว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาสงขลาที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว มากกว่า 7 ล้านคน มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด 87 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จำนวน 27 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น จำนวน 60 แห่ง ซึ่งเมื่อจังหวัดสงขลาที่มีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก สิ่งที่ควรมีเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ จึงประกอบด้วย การคมนาคมขนส่ง ที่พัก ร้านอาหารของที่ระลึก รวมถึงเมนูอาหารขึ้นชื่อ ซึ่งจังหวัดสงขลาที่มีอาหารที่ขึ้นชื่อหลายอย่าง เช่น ข้าวยำเต้าคั่ว ข้าวสตู ข้าวมันแกวไก่ ยำสาหร่าย เต้าหู้ยี้เสวย หมี่ฮั่นย่ำ (ยำเส้นหมี่) ขนมหม้อฉี่ ขนมเจาะหู ขนมจุจุ่น (ผักบัว) ขนมดู และขนมกระบอก ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกชิมอาหารเหล่านี้ได้จากร้านค้าเพื่ ร้านบุฟเฟต์ ร้านอาหารแบบครอบครัว หรือแม้กระทั่งรถขายอาหาร ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาที่มีความหลากหลายทางเพศ เชื้อชาติ รวมถึงอายุของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่มีแนวโน้มเป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (จังหวัดสงขลา, 2567)

จากข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งจากข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 พบว่าผู้สูงอายุสัญชาติไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 13,064,929 คน คิดเป็นร้อยละ 20.08 ของประชากรทั้งประเทศ (สถิติผู้สูงอายุ, 2567) โดยผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ซึ่งจากข้อมูลพบว่าหน่วยงานภาครัฐได้ให้การสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านการแพทย์ การประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเอง รวมถึงด้านการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ ทั้งยังได้การลดหย่อนค่าโดยสารจากการรถไฟแห่งประเทศไทย การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567) แต่ยังไม่พบข้อมูลว่าภาครัฐให้การสนับสนุนผู้สูงอายุในการซื้ออาหารในร้านอาหารต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย โดย ณิชกานต์ กลัปดี และคณะ ได้ศึกษาการวิเคราะห์แนวโน้มอุปสงค์ของผู้บริโภคสำหรับธุรกิจร้านอาหารของผู้สูงอายุ และระบุว่า การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุซื้ออาหารในร้านอาหารนั้นควรครอบคลุมในเรื่องความสะดวก สะอาด อาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ มีการแสดงราคาหรือส่วนลดที่ชัดเจน มีการจัดสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการใช้บริการของผู้สูงอายุ รวมทั้งการตอบสนองต่อความต้องการด้านอื่น เช่น การมีมุมพบปะสังสรรค์ หรือห้องจัดเลี้ยงรุ่น (ณิชกานต์ กลัปดี และคณะ, 2566) และจากการศึกษาของ Masukujjaman, M. et al. ยังชี้ว่าการสนับสนุนจากภาครัฐมีความสำคัญต่อความตั้งใจซื้อในบังคลาเทศ (Masukujjaman, M. et al., 2021) และ Pichaya, U. et al. นอกจากนี้การตลาดดิจิทัลยังมีความสำคัญต่อความตั้งใจซื้อของผู้สูงอายุในประเทศไทย (Pichaya, U. et al., 2023) ซึ่งจากการศึกษาของ นฤศร มังกรศิลา และนุจรี บุรีรัตน์ ได้ระบุว่าการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการตลาดดิจิทัลของร้านอาหารกับกลุ่มผู้สูงอายุนั้น ควรลดขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูล หรือทำเป็นกราฟิกที่ดูง่ายต่อการทำความเข้าใจ จะทำให้ผู้สูงอายุสนใจซื้ออาหารมากยิ่งขึ้น แต่จากข้อมูลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลามีน้อย (นฤศร มังกรศิลา และนุจรี บุรีรัตน์, 2566) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เพื่อนำผลของการศึกษาในครั้งนี้มาใช้เป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการร้านอาหาร หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการวางแผนกลยุทธ์ การขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดและรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขตจังหวัดสงขลา จำนวน 389 คน เนื่องจากการวิจัยนี้ไม่ทราบจำนวนผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาที่แน่นอน จึงได้เลือกใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Cochran, W. G. (Cochran, W. G., 1977) โดยจากการคำนวณ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 385 คน แต่เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบ อาจจะไม่สมบูรณ์ จึงได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน หลังจากนั้นใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างที่

เลือกจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นและมีอายุ 60 ปีขึ้นไป และในท้ายที่สุดสามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ 389 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เลือกใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปรความตั้งใจซื้อ โดยดัดแปลงมาจากแบบสอบถามของ Peng, L. et al. และ Peña - García, N. et al. มีข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดโปรโมชั่น 3 ข้อ และด้านบรรทัดฐานส่วนตัว 2 ข้อ (Peng, L. et al., 2019); (Peña-García, N. et al., 2020)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้วิจัยได้นำการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ ตามแนวคิดของ Falahat, M. et al.; Chen, C. L. et al. และ Pu, G. et al. มาดัดแปลงเพื่อใช้ในการวัดการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล จำนวน 3 ข้อ และ 2) ด้านการสนับสนุนด้านการเงิน จำนวน 3 ข้อ (Falahat, M. et al., 2021); (Chen, C. L. et al., 2021); (Pu, G. et al., 2021)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัล ผู้วิจัยได้นำการวัดการตลาดดิจิทัล ตามแนวคิดของ Kawira, K. D. et al.; Nuseir, M. T. & Aljumah, A., และ Kerdpitak, C. มาดัดแปลงเพื่อใช้ในการวัดการตลาดดิจิทัล โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย จำนวน 3 ข้อ และ 2) ด้านกิจกรรมการตลาด จำนวน 3 ข้อ (Kawira, K. D. et al., 2019); (Nuseir, M. T. & Aljumah, A., 2020); (Kerdpitak, C., 2022)

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามได้ถูกพัฒนามาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับปัจจัยความตั้งใจซื้อ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัล จากนั้นจึงทำการสร้างแบบสอบถามทั้ง 5 ตอน และได้ นำแบบสอบถามที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่า IOC ซึ่งพบว่าข้อคำถามในแบบสอบถามที่เลือกใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา มีอายุมากกว่า 60 ปี และกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มที่ใช้เพื่อทดสอบเครื่องมือ (Try out) จำนวน 30 คน ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์พบว่า ความตั้งใจซื้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.811 การสนับสนุนจากภาครัฐ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.752 และการตลาดดิจิทัล มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.784 ซึ่งตัวแปรทุกตัวในแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (Pallant, J., 2007)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ไปแจกแบบสอบถามในร้านอาหารหรือแหล่งท่องเที่ยว โดยเลือกแจกแบบสอบถามกับกลุ่มอาสาสมัครที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป และไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสงขลา รวมทั้งสมัครใจในการให้ข้อมูล และคัดแยกแบบสอบถามโดยเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ได้รับการตอบอย่างถูกต้องสมบูรณ์ทั้งฉบับเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถเก็บแบบสอบถามได้จำนวน 400 ฉบับ แต่มีแบบสอบถามบางฉบับที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ให้ข้อมูลมาอย่างครบถ้วน ดังนั้นจึงมีแบบสอบถามที่ต้องสมบูรณ์จำนวน 389 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.25

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลอายุ เพศ อาชีพ และรายได้ ของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา โดยการวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequency) หลังจากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics Analysis) ใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อทำการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ สมมติฐานที่ 1 การสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา และ สมมติฐานที่ 2 การตลาดดิจิทัลที่มีส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์พบว่า ผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 61 - 70 ปี จำนวน 211 คน ร้อยละ 54.2 อายุ 71 - 80 ปี จำนวน 91 คน ร้อยละ 23.4 อายุ 81 ปีขึ้นไป จำนวน 87 คน ร้อยละ 22.4 เป็นเพศชาย จำนวน 187 คน ร้อยละ 48.1 และเพศหญิง จำนวน 202 คน ร้อยละ 51.9 มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน จำนวน 87 คน ร้อยละ 22.4 ข้าราชการเกษียณ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 126 คน ร้อยละ 32.4 และ อาชีพอื่น ๆ จำนวน 28 คน ร้อยละ 7.2 นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีรายได้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 14 คน ร้อยละ 3.6 รายได้ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 56 คน ร้อยละ 14.4 รายได้ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 167 คน ร้อยละ 42.9 รายได้ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 96 คน ร้อยละ 24.7 รายได้ระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท จำนวน 37 คน ร้อยละ 9.5 และรายได้สูงกว่า 50,000 บาท จำนวน 19 คน ร้อยละ 4.9

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยความตั้งใจซื้อ การสนับสนุนจากภาครัฐ และการตลาดดิจิทัลของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความตั้งใจซื้อ			
ด้านการจัดโปรโมชั่น	3.47	0.74	มาก
ด้านบรรทัดฐานส่วนตัว	3.66	0.73	มาก
รวม	3.56	0.68	มาก
การสนับสนุนจากภาครัฐ			
ด้านข้อมูล	3.31	0.63	ปานกลาง
ด้านการสนับสนุนด้านการเงิน	3.37	0.71	ปานกลาง
รวม	3.34	0.57	ปานกลาง
การตลาดดิจิทัล			
ด้านโซเชียลมีเดีย	3.56	0.78	มาก
ด้านกิจกรรมการตลาด	3.61	0.71	มาก
รวม	3.58	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่าปัจจัยความตั้งใจซื้อมีผลการประเมินระดับความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก โดยพบค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 (S.D. = 0.68) การสนับสนุนจากภาครัฐมีผลการประเมินระดับความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.34 (S.D. = 0.57) และการตลาดดิจิทัลมีผลการประเมินระดับความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก เฉลี่ยเท่ากับ 3.58 (S.D. = 0.67)

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของแต่ละปัจจัยที่มีต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	S.E.	Beta		
ค่าคงที่	0.311	0.076		1.224	0.000*
การสนับสนุนจากภาครัฐ (X ₁)	0.235	0.035	0.231	7.118	0.000*
การตลาดดิจิทัล (X ₂)	0.684	0.027	0.679	2.143	0.000*
R = 0.616; R ² = 0.611; R ² _{adj} = 0.607; F = 312.045					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ($\beta = 0.231$, $t = 7.118$) และพบว่าการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ($\beta = 0.679$, $t = 2.143$)

อภิปรายผล

การสนับสนุนจากภาครัฐส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้จากความเชื่อ และการมีทัศนคติที่ดี (Ajzen, 1991) โดยในที่นี้พบว่าหากกลุ่มผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีและความตั้งใจในการซื้ออาหารในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาของ Masukujjaman, M. et al. ที่พบว่าการสนับสนุนจากภาครัฐมีความสำคัญต่อความตั้งใจซื้อในบังคลาเทศ เพราะภาครัฐมีอำนาจในการให้การอนุมัติแผนงานหรือวางกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสามารถสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนหรือลูกค้าได้มากกว่าองค์กรทางธุรกิจในการทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ด้วยตัวเอง (Masukujjaman, M. et al., 2021) จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ สามารถระบุได้ว่า การสนับสนุนจากภาครัฐ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านข้อมูล โดยผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ และ 2) ด้านการสนับสนุนด้านการเงินจากการได้รับส่วนลดค่าเดินทาง และค่าเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้มีเงินเหลือใช้จ่ายในการซื้ออาหารเพิ่มมากขึ้น

การตลาดดิจิทัลส่งผลต่อความตั้งใจซื้ออาหารของผู้สูงอายุที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ซึ่งจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจ ที่เกิดจากทัศนคติ บรรทัดฐาน และการรับรู้ จากการได้เห็นรูปภาพ วิดีโอ ในช่องทางการตลาดดิจิทัลของร้านอาหาร ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีที่ส่งผลต่อให้เกิดความตั้งใจซื้ออาหาร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pichaya, U. et al. ที่พบว่าการตลาดดิจิทัลมีความสำคัญต่อความตั้งใจซื้อของผู้สูงอายุในประเทศไทย เนื่องจากการตลาดผ่านสื่อดิจิทัลเป็นการส่งเสริมการตลาด การดึงดูดความสนใจ การให้ข้อมูลและการช่วยเหลือ รวมทั้งผู้ขายสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าให้กับลูกค้าได้ตลอดเวลาผ่านช่องทางออนไลน์อีกด้วย (Pichaya, U. et al., 2023) และจากข้อค้นพบจากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ว่าการตลาดดิจิทัลประกอบด้วย 1) ด้านโซเชียลมีเดีย โดยการใช้โซเชียลมีเดียของผู้สูงอายุทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลร้านอาหาร รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอต่าง ๆ และ 2) ด้านกิจกรรมการตลาด โดยร้านอาหารที่มีโปรโมชั่น มีส่วนลด หรือกิจกรรมการชิงรางวัลต่าง ๆ ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความตั้งใจในการซื้ออาหาร

สรุปและข้อเสนอแนะ

เสนอแนะให้หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลาควรให้ความสำคัญในการดึงดูดค่าที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาซ้ำอีกในอนาคต โดยจัดให้ร้านอาหารมีโปรโมชั่น แพคเกจ การกิน ดื่ม การบริการ หรือส่วนลดพิเศษให้กับกลุ่มลูกค้าสูงอายุ เพราะผู้สูงอายุที่เดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นข้าราชการเกษียณและประกอบอาชีพส่วนตัว ซึ่งแน่นอนว่าเป็นกลุ่มคนที่มีกำลังซื้อ ที่จะสามารถสร้างรายได้และเงินหมุนเวียนให้กับจังหวัดสงขลาจากภาคการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรรวบรวมข้อมูลและนำเสนอถึงการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาของผู้สูงอายุมีตัวอย่างใด เช่น มีการโศกโศกความสะดวกสบายในการใช้บริการร้านอาหาร การใช้ส่วนลด การแนะนำร้านอาหารชื่อดังหรือร้านอาหารที่เข้าร่วมโครงการที่มีสิทธิพิเศษให้กับผู้สูงอายุในช่องทางโซเชียลมีเดีย ซึ่งช่องทางนั้นต้องเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุได้ มีการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ง่ายต่อการทำความเข้าใจ เช่น ข้อมูลที่ทันสมัยเกี่ยวกับร้านอาหาร เทศกาลอาหาร หรือส่วนลดสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้การเดินทางมาท่องเที่ยวของผู้สูงอายุนั้นโดยปกติจะเดินทางมาเที่ยวแบบกลุ่มกับผู้สูงอายุด้วยกัน หรือมาอยู่กับลูกหลาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าหากมีการสนับสนุนในปัจจัยการสนับสนุนจากภาครัฐและการตลาดดิจิทัล ไม่เพียงแต่จะมีนักท่องเที่ยวสูงอายุเท่านั้นที่เดินทางมาท่องเที่ยว ยังจะนำมาซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นที่ติดตามกลุ่มผู้สูงอายุให้เข้ามาเที่ยวในจังหวัดสงขลาเพิ่มด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). คลังความรู้ คลังปัญญา (KM DOP). เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <https://shorturl.at/unOlr>
- จังหวัดสงขลา. (2567). การท่องเที่ยวสงขลา. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.songkhla.go.th/frontpage>
- ณิกานต์ กลับดี และคณะ. (2566). การวิเคราะห์แนวโน้มอุปสงค์ของผู้บริโภคสำหรับธุรกิจร้านอาหารผู้สูงวัย กรณีศึกษา เขตบางซื่อ ดุสิต และพระนคร. วารสารละแวงศรี, 7(1), 1-15.
- นฤศร มังกรศิลา และนุจรี บุรีรัตน์. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เชิงพาณิชย์ในธุรกิจร้านอาหารของผู้สูงอายุกรณีศึกษา: กรุงเทพมหานคร. Muban Chombueng Rajabhat University Research Journal (Humanities and Social Science, 11(1), 117-133.
- สถิติผู้สูงอายุ. (2567). ข้อมูลผู้สูงอายุทั่วไป. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/1>
- Chen, C. L. et al. (2021). Role of government to enhance digital transformation in small service business. Sustainability, 13(3), 1-24.
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd Edition). New York: John Wiley & Sons.
- Falahat, M. et al. (2021). Entrepreneurial, market, learning and networking orientations as determinants of business capability and international performance: the contingent role of government support. International Entrepreneurship and Management Journal, 17(1), 1759-1780.
- Kawira, K. D. et al. (2019). Effect of Digital Marketing on the Performance of MSMEs in Kenya. Journal of Marketing and Communication, 2(1), 1-23.

- Kerdpitak, C. (2022). The effects of innovative management, digital marketing, service quality and supply chain management on performance in cultural tourism business. *Uncertain Supply Chain Management*, 10(3), 771-778.
- Masukujjaman, M. et al. (2021). Purchase intention of renewable energy technology in rural areas in Bangladesh: Empirical evidence. *Renewable Energy*, 170(6), 639-651.
- Nuseir, M. T. & Aljumah, A. (2020). The role of digital marketing in business performance with the moderating effect of environment factors among SMEs of UAE. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 11(3), 310-324.
- Pallant, J. (2007). *SPSS survival manual: A step by step guild to data analysis using SPSS for Windows (Version 15) (3rd ed.)*. Crows Nest, N.S.W: Allen & Unwin.
- Peña-García, N. et al. (2020). Purchase intention and purchase behavior online: A cross-cultural approach. *Heliyon*, 6(6), 1-11.
- Peng, L. et al. (2019). Moderating effects of time pressure on the relationship between perceived value and purchase intention in social E-commerce sales promotion: Considering the impact of product involvement. *Information & Management*, 56(2), 317-328.
- Pichaya, U. et al. (2023). การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้สูงอายุในประเทศไทย. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 10(2), 56-68.
- Pu, G. et al. (2021). Innovative finance, technological adaptation and SMEs sustainability: the mediating role of government support during COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 13(16), 1-27.

การออกแบบตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรบ้านเกาะหมี่
ตำบลคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา*

LOGO AND LABEL DESIGN FOR CURRY PASTE PRODUCTS OF KOH MEE HERBAL
CURRY COMMUNITY ENTERPRISE, KHLONG HAE SUB-DISTRICT,
HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

นนทพร ภัคมาน*, ณัฐชนา นวลยัง

Nontaros Parkkaman*, Natchana Nuanyang

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Architecture, University of Technology Srivijaya, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: kanokwannaporn.p@rmuts.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเลือกรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมี่ ตำบลคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมี่ ตำบลคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา หน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลเมืองคลองแห) ผู้นำชุมชนบ้านเกาะหมี่ โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์สรุปผลเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานรวมถึงสร้างความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นข้อมูลสำหรับดำเนินการออกแบบ จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมด 15 คน เลือกรูปแบบที่ 1 มากที่สุด และตามด้วยรูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 4 ตามลำดับ โดยตราสินค้า และฉลากบรรจุภัณฑ์เป็นไปตามความเหมาะสมแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ตามคำบอกเล่าของชุมชน คือ รูปหมี่ดำ ด้านการใช้โทนสี Background ของฉลากบรรจุภัณฑ์เป็นสีโทนสีแดง Maroon/Carmine, Russet, Auburn, Marigold, Cide, Rust เพื่อให้มีโทนสีที่โดดเด่นเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร ภาพประกอบของฉลากเครื่องแกงเป็นภาพวาดขมิ้น พริก ตะไคร้ ใบมะกรูด พริกไทย กระเทียม เพื่อแสดงถึงวัตถุดิบที่สำคัญที่มีในชุมชน วัตถุดิบส่วนใหญ่มาจากการปลูก ภาพด้านหลังให้เป็นทิวเขาของชุมชนเกาะหมี่เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเครื่องแกงถูกผลิตขึ้นที่ชุมชนเกาะหมี่ ลักษณะของบรรจุภัณฑ์เป็นพลาสติกใสสามารถมองเห็นเครื่องแกงด้านใน ฝาปิดคัปดสนิท ใช้สอยง่าย เก็บรักษาง่าย วิธีการไม่ยุ่งยาก สะดวกต่อการขนย้าย วางซ้อนทับกันหลายชั้นได้ การผลิตเอื้อต่อกำลังคน เก็บในอุณหภูมิต่ำได้

คำสำคัญ: ตราสินค้า, ฉลากบรรจุภัณฑ์, วิสาหกิจชุมชน, เครื่องแกงสมุนไพร, บ้านเกาะหมี่

Abstract

The objectives of this study were to study the guidelines for developing and selecting suitable logo and label designs for curry paste products of the Koh Mee Herbal Curry Community Enterprise, Khlong Hae Sub-district, Hat Yai District, Songkhla Province. This study used the

qualitative research methodology. The key informants consisted of representatives from the Koh Mee Herbal Curry Community Enterprise, Khlong Hae Sub-district, Hat Yai District, Songkhla Province, a government agency (Khlong Hae Town Municipality), and leaders of Koh Mee Community. The data were collected through the interviews, observations, and community participation. The data obtained were used as basic information for the design guidelines. The key informants were the leaders total 15 people It was found that Design 1 was chosen by the most participants and stakeholders, followed by Design 3, Design 2, and Design 4, respectively. This is due to the fact that this design features the black bear image, reflecting the community's name and identity. The label background is in reddish shades such as the maroon/carmine, russet, auburn, marigold, cide and rust in order to make it stand out and suitable for food products. The label features illustrations of the key ingredients of curry paste, like turmeric, chili, lemongrass, kaffir lime leaves, pepper, garlic, and so on, in order to demonstrate that the products are made with readily available, locally sourced ingredients. The Koh Mee Sub-district's mountain range is used as the background, signifying that the curry paste products are produced in the Koh Mee Community. The container is made of clear plastic for a clear vision of curry paste inside. Each container features a tight-closing locking cover that makes it simple to open, store, and transport. It is also possible to stack the containers on top of one another. The packaging and label re produced using a straightforward production method that need minimal labor. Furthermore, the packaging can be stored at low temperatures without damage.

Keywords: Logo, Packaging label, Community Enterprise, Herbal Curry, Baan Koh Mee

บทนำ

ตำบลคลองแห อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลาเป็นตำบลที่มีชุมชนดั้งเดิมและมีประวัติศาสตร์มายาวนาน มีโครงสร้างชุมชนทั้งหมด 40 ชุมชน (มงคล ชนินทรสงขลา, 2563) สภาพแวดล้อมเขตเทศบาลเมืองคลองแหมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่ม ทุ่งนา (เทศบาลเมืองคลองแห, 2563) คลองแหนั้นมีภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านอาหารด้านอาชีพและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าในชุมชน ภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านอาหาร นั่นคือ เครื่องแกงสมุนไพรจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตเครื่องแกงบ้านเกาะหมี่ เป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเข้มแข็งมีการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกง ซึ่งเครื่องแกงปักษ์ใต้ของกลุ่มมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น คือ ความเผ็ดร้อน (สินค้า OTOP, 2563) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะหมี่เป็นกลุ่มที่ใส่ใจและให้ความสำคัญกับการผลิตเครื่องแกงซึ่งในส่วนผสมของเครื่องแกงมีสมุนไพรหลากหลายชนิด สามารถช่วยบำรุงร่างกาย มีส่วนรักษาโรคต่าง ๆ วัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบในชุมชน

เมื่อพิจารณาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ (SWOT) พบว่า สมาชิกมีการรวมกลุ่มคอยช่วยเหลือกัน มีการวางแผนที่ดีก่อนทำงานในด้านการผลิตและการแปรรูป มีสถานที่ตั้งกลุ่มใกล้เส้นทางสายหลัก สะดวกในการเดินทางใกล้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ทุ่งหญ้าเกาะหมี่ ตลาดนัดเกาะหมี่ มัสยิดกลางประจำจังหวัดสงขลา มีสูตรเครื่องแกงเป็นเอกลักษณ์ มีรสชาติเผ็ดร้อน สะอาด และรู้แหล่งที่มาของวัตถุดิบจากในชุมชนโดยเฉพาะเครื่องแกงที่ทำจากสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะหมี่ มีรสชาติดีเผ็ดร้อนเป็นเอกลักษณ์และมีหลายสูตรส่งผลให้มีลูกค้าประจำ คือ ชาวมาเลเซีย

แต่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะหมื่นขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ ขาดนโยบายการทำงานกันระหว่างภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องแกงเพื่อเป็นของฝาก มีการจำหน่ายเฉพาะคนในพื้นที่เท่านั้น ขาดการสื่อสารข้อมูลสินค้าทำให้ผู้บริโภคไม่มีข้อมูล

จากความสำคัญดังกล่าวกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงบ้านเกาะหมื่นยังขาดองค์ความรู้เพื่อยกระดับ คุณภาพผลิตภัณฑ์ ไม่มีฉลากบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม หากมีการพัฒนาตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ มีการประชาสัมพันธ์ที่ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ อาจทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักพื้นที่มากขึ้นเกิดรายได้หมุนเวียนส่งผลให้ชุมชนเกิดความสามัคคี และมีความภาคภูมิใจในชุมชนที่มาจากความร่วมมือร่วมใจจะเป็นฐานข้อมูลให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรบ้านเกาะหมื่น และฝ่ายพัฒนาอาชีพเทศบาลเมืองคลองแหต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเลือกรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมื่น ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจลงพื้นที่ศึกษา โดยทำการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสร้างความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในกระบวนการออกแบบเพื่อนำมาสู่การออกแบบตราสัญลักษณ์และฉลากบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมื่น ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คือ ผู้นำชุมชนบ้านเกาะหมื่น และกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมื่น ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 9 คน หน่วยงานภาครัฐ (เทศบาลเมืองคลองแห) 6 คน

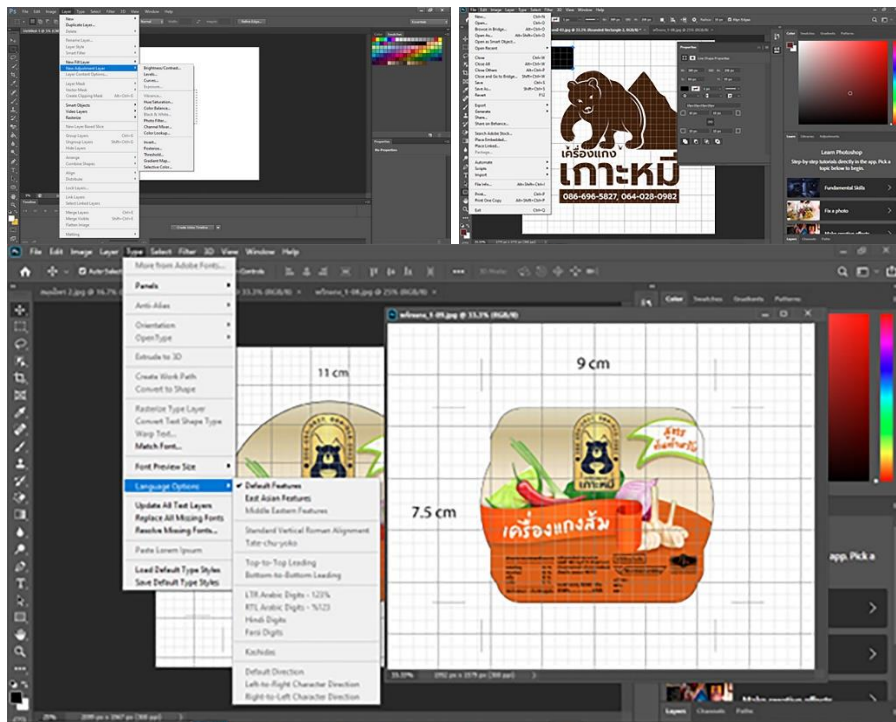
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานประกอบการ และแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมื่น 2) โปรแกรม Adobe Photoshop cs6 โปรแกรม Adobe Illustrator cc 2021 โปรแกรม Adobe Illustrator Draw โปรแกรม Procreate ในการพัฒนาต้นแบบตราสินค้าและต้นแบบผลิตภัณฑ์ 3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การสนทนากลุ่ม เป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างนักวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการใช้ชุดคำถามแบบเจาะเจาะลึก ทั้งทางด้านมุมมอง เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ และความคิดเห็นที่สอดคล้องกับงานวิจัย โดยชุดคำถามดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว เพื่อให้ได้ชุดคำถามที่เกิดความเที่ยงตรงและแม่นยำ และได้ข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ อย่างละเอียดและตรงประเด็น

4. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลศักยภาพของชุมชนกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมื่น ข้อมูลพื้นฐานของผลิตภัณฑ์และแนวทางการพัฒนา 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และ 3) ข้อมูลจากเอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการดำเนินการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบตราสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพร และส่วนที่ 3 พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพร

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ และแบบสอบถามเข้าสู่กระบวนการออกแบบต้นแบบตราสินค้าและต้นแบบฉลากบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างเอกสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวกและประหยัดเวลา เหมาะกับการพิมพ์เอกสาร และการสร้างไฟล์ดิจิทัล ผลิตต้นแบบตราสินค้าและต้นแบบฉลากบรรจุภัณฑ์เพื่อต้องการบรรจุภัณฑ์มาใช้บรรจุสินค้า ในส่วนของตราสินค้า ใช้เป็นสื่อโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ สร้างภาพจำและสะท้อนอัตลักษณ์ของกลุ่ม โดยใช้โปรแกรม Adobe Photoshop cs6 โปรแกรม Adobe Illustrator cc 2021 เพื่อออกแบบตราสินค้า ลักษณะเส้นและการกรภาพรูปภาพ โปรแกรม Adobe Illustrator Draw ใช้สำหรับการวาดไอคอน และงานกราฟิกในงานสิ่งพิมพ์ โปรแกรม Procreate ใช้สำหรับการแก้ไขภาพกราฟิก การวาดภาพดิจิทัล และโปรแกรม Microsoft Office 2021 ใช้สำหรับประมวลผลคำ

ภาพที่ 1 ภาพกระบวนการออกแบบ ในโปรแกรม Adobe Photoshop cs6

ภาพที่ 2 ภาพกระบวนการออกแบบ ในโปรแกรม Adobe Illustrator cc 2021

ภาพที่ 3 ภาพกระบวนการออกแบบด้วยการวาดเทคนิคสีน้ำ (Watercolor painting)

Logo Design

แบบที่ 1

แบบที่ 2

แบบที่ 3

แบบที่ 4

Product Label Design

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

รูปแบบที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบการออกแบบต้นแบบตราสินค้าและรูปแบบต้นแบบฉลากบรรจุภัณฑ์
อย่างละ 4 รูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำต้นแบบตราสินค้าและต้นแบบฉลากบรรจุภัณฑ์โดยประชุมเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมของชุมชนเสนอแนะโดยมีนายประจักษ์ ชูแก้ว รองนายกเทศมนตรีฯ นายวิลาศ วุ่นแก้ว ผอ.กองสวัสดิการสังคมฯ นายเฉลิมพร บิลหมัด ประธานกรรมการชุมชนเกาะหมี่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะหมี่ พนักงานเทศบาลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาการผังเมือง และนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ในการลงพื้นที่ครั้งนี้ นักวิจัยได้วางวัตถุประสงค์ ไว้เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมประชุมร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล เพิ่มเติมข้อเสนอแนะ และทำการเลือกรูปแบบ ของตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 5 แสดงสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัย ฉบับนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจะเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและข้อมูลความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค โดยใช้เครื่องมือ 2 แบบ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ในส่วนของ แบบสอบถาม ชุดคำถามที่ใช้ในงานวิจัยจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ 2) พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบตราสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมี่ 3) พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมี่ อีกทั้งนักวิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้กระบวนการ การนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้จากการเก็บข้อมูล เช่น งานวิจัย วารสาร แบบสอบถามและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย อีกทั้งยังนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน มาทำการวิเคราะห์ จัดระเบียบ แยกออกมาเป็นประเด็นที่สำคัญ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาประเด็นที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันและดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลให้มีลักษณะเป็นแนวความคิดสรุปเชิงนามธรรม โดยนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

การเลือกรูปแบบ และแนวทางการพัฒนาตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมี่ ตำบลคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบตราสินค้า และฉลากบรรจุภัณฑ์ก่อนเข้าสู่กระบวนการออกแบบต้นแบบตราสินค้า และต้นแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ พบว่า

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ยวัยแรงงานคือ อายุ 36 - 40 ปีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีสถานะสมรสประกอบอาชีพธุรกิจร้านอาหารและมีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง 15,001 - 30,000 บาท

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบตราสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพร ชุมชนบ้านเกาะหมี่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องแกงผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ขนาดของตราสินค้าตามความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์มีความต้องการต้นทุนในการผลิตตราสินค้ามากกว่า 1.50 บาท ลักษณะรูปร่างตราสินค้าของกลุ่มให้เป็นไปตามความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ ต้องการรูปแบบโดยรวมของตราสินค้าที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน และต้องการข้อมูลบนฉลากสินค้า

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรต้องการให้บรรจุภัณฑ์เครื่องแกงสมุนไพรมีขนาด 500 กรัม มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ บรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกใช้สอยง่ายการเก็บรักษาง่ายสะดวกต่อการขนย้ายง่าย สวยงาม การออกแบบต้องสื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ความเหมาะสมกับวัสดุและกรรมวิธีการผลิตเอื้อต่อความสามารถของกำลังคน ต้องไม่ยุ่งยากไม่ซับซ้อนสามารถเก็บในที่ที่มีอุณหภูมิต่ำได้ โดยบรรจุภัณฑ์ไม่เสียหาย บรรจุภัณฑ์มีความจำเป็นแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่ม

ผลการดำเนินการเลือกรูปแบบของตราสินค้ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้เข้าประชุม เลือกรูปแบบที่ 1 มากที่สุด และตามด้วยรูปแบบที่ 3 รูปแบบที่ 2 และรูปแบบที่ 4 ตามลำดับ ซึ่งในส่วนของรูปแบบที่ 1 ยังมีข้อเสนอแนะต้องปรับแก้ ดังต่อไปนี้ รายละเอียดสำหรับการปรับรูปแบบที่ 1 การแก้ไขจากข้อเสนอแนะในการลงพื้นที่สำรวจและการจัดประชุม

1. ปรับโทนสีของ Background ให้เป็นโทนสีแดง - ส้ม เพื่อให้มีโทนสีที่โดดเด่น

2. ปรับภาพของหมี่ที่อยู่ด้านหน้าให้มีลักษณะเหมือนกำลังอุ้มถ้วยเครื่องแกง ภายในถ้วยด้านหน้าใส่ส่วนประกอบของเครื่องแกง เช่น ขมิ้น พริก ตะไคร้ ใบมะกรูด พริกไทย กระเทียม ฯลฯ

3. ให้มือของหมี่ประสานกัน (ให้มือติดกัน) เป็นลักษณะของการอุ้มถ้วยเครื่องแกง (อาฟีเส้าะ ผลา มิโซ, 2566)

4. ปรับด้านหลังให้เป็นทิวเขา ของตำบลเกาะหมี่ เพื่อเป็นสื่อสัญลักษณ์ว่าเครื่องแกงถูกผลิตขึ้นที่ชุมชนเกาะหมี่ (กิติยะ บิลเหละ, 2566); (รัตติกร ชุนรงค์, 2566)

ผลการดำเนินการเลือกรูปแบบของฉลากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า เลือกรูปแบบที่ 1 มากที่สุด และตามด้วย รูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ 3 และรูปแบบที่ 4 ตามลำดับ ซึ่งในส่วนของรูปแบบที่ 1 ยังมีข้อเสนอแนะต้องปรับแก้ ดังต่อไปนี้ รายละเอียดสำหรับการปรับรูปแบบฉลากรูปแบบที่ 1 แก้ไขจากข้อเสนอแนะในการลงพื้นที่สำรวจและการจัดประชุม

1. นำโลโก้ (ตราสินค้า) ของแบบที่ 1 มาใส่บนฉลากบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 1 และรายละเอียดของภาพกราฟิกที่ไม่จำเป็นออก (สิรินาฏ ส่งมาก, 2566)

2. ปรับขนาดอักษรให้ชัดและขยายขนาดของตัวอักษรให้ใหญ่ เพื่อสามารถอ่านได้ง่าย

3. ปรับโทนสีของ Background ให้เป็นโทนสีที่สว่างขึ้น

4. จัดองค์ประกอบของภาพและระยะห่างตัวอักษรให้มีความสมดุล

5. ปรับความละเอียดของไฟล์ภาพให้คมชัดและละเอียดขึ้น (อรัญญา อ่างสกุล, 2566); (อารยา การันสันติ, 2566)

ภาพที่ 6 รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรมานเกะหมี่

ภาพที่ 7 ต้นแบบตราสินค้าและต้นแบบฉลากบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรมานเกะหมี่

อภิปรายผล

กลุ่มผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลพื้นฐานของผลิตภัณฑ์และแนวทางการพัฒนา พบว่า กลุ่มมีความสามัคคีและมีการวางแผนก่อนการดำเนินงาน มีสูตรเครื่องแกงที่หลากหลายเป็นเอกลักษณ์ รสชาติ อร่อยใช้วัตถุดิบที่ปลูกขึ้นเองในชุมชน แต่กลุ่มยังไม่มีตราสินค้าที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนประกอบด้วยฉลากบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่ทนต่อความชื้น มีความต้องการให้ตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสมลักษณะรูปร่างตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ให้เป็นไปตามความเหมาะสม และต้องแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ประกอบกับข้อมูลบนฉลากบรรจุภัณฑ์ต้องถูกต้อง ลวดลายบนฉลากบรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสม (นวนลัยน้อยบุญวงษ์, 2542) มีรายละเอียดชัดเจน และมีขนาดปริมาณบรรจุ 500 กรัม ลักษณะบรรจุภัณฑ์เป็นประเภทพลาสติก ใช้สอยง่าย เก็บรักษาง่าย สะดวกต่อการขนย้ายสวยงาม สื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีความเหมาะสมด้านวัสดุ วิธีในการผลิตเอื้อต่อกำลังคน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เก็บในอุณหภูมิต่ำได้ บรรจุภัณฑ์ไม่เสียหาย ด้านตราสินค้าและฉลากของบรรจุภัณฑ์ เป็นไปตามความเหมาะสมและแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชนตามคำบอกเล่าของคนในชุมชน รูปแบบตราสินค้าสัญลักษณ์ซึ่งพ้องกับชื่อตำบลเกาะหมี่ ลักษณะเหมือนกำลังอุ้มถ้วยเครื่องแกง และสอดคล้องกับทฤษฎี Keller, K. L. กล่าวถึงองค์ประกอบอัตลักษณ์ตราสินค้าว่า คือ ส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นตราสินค้าหนึ่ง ๆ สามารถช่วยเพิ่มการจดจำ และช่วยให้การเชื่อมโยงข่าวสารกับตราสินค้านั้น ๆ คือ บุคลิกเป็นสัญลักษณ์พิเศษที่ช่วยเพิ่มความจดจำในตราสินค้า (Keller, K. L., 2013) เพิ่มการเชื่อมโยงไปที่ตราสินค้าโดยมากมักจะออกแบบในรูปของคนและสิ่งที่มีชีวิตที่พบได้ในชีวิตประจำวัน เช่น Mr.Bebendum ของยาง Michelin, เด็กสมบูรณ์ของซีอิ๊วขาวของหยันหว่อหยุ่น

ด้านการใช้โทนสีของ Background ให้เป็นโทนสีแดง Maroon/Carmine, Russet, Auburn, Marigold, Cide, Rust เพื่อให้มีโทนสีที่โดดเด่นและเป็นโทนสีที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร (รัชฎาภรณ์ เขียวจันทร์, 2559) ภาพประกอบส่วนอื่น ๆ ของฉลากเครื่องแกง เป็นภาพวาดขมิ้น พริก ตะไคร้ ใบมะกรูด พริกไทย กระเทียม ฯลฯ เพื่อแสดงถึงวัตถุดิบที่สำคัญในการใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องแกง วัตถุดิบพื้นถิ่นที่มีในชุมชน เนื่องจากวัตถุดิบส่วนใหญ่ได้มาจากการปลูก ด้านหลังให้เป็นทิวเขา ของตำบลเกาะหมี่ เพื่อเป็นสื่อสัญลักษณ์ว่าเครื่องแกงถูกผลิตขึ้นที่ชุมชนเกาะหมี่ ด้านขนาดอักษรที่ชัด เพื่อสามารถอ่านได้ง่าย จัดองค์ประกอบของภาพและระยะห่างตัวอักษรให้มีความสมดุล มีไฟล์ภาพให้คมชัด (ประชิด พิณบุตร, 2540)

ด้านลักษณะคุณสมบัติของบรรจุภัณฑ์เป็นประเภทพลาสติกใส สามารถมองเห็นเครื่องแกงด้านในได้ จะต้องสามารถนำมาบรรจุผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่เป็นของเหลวได้ ฝาล็อคปิดสนิท ใช้สอยง่าย เก็บรักษาง่าย สะดวกต่อการขนย้าย วางทับซ้อนกันหลายชั้นได้ วิธีในการผลิตเอื้อต่อกำลังคน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เก็บในอุณหภูมิต่ำได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินการออกแบบตราสินค้า และฉลากบรรจุภัณฑ์ต้นแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรบ้านเกาะหมี่ ตำบลคลองแห อำเภอลำปาง จังหวัดสงขลามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเลือกรูปแบบและแนวทางการพัฒนาตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจเครื่องแกงสมุนไพรชุมชนบ้านเกาะหมี่ ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมของชุมชนเลือกรูปแบบตราสินค้า และรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์ รูปแบบที่ 1 มากที่สุด คือ รูปหมี่ดำ ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น โทนสี Background ของฉลากบรรจุภัณฑ์เป็นสีโทนสีแดงเป็นโทนสีที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร และมีภาพเป็นองค์ประกอบสื่อถึงวัตถุดิบที่สำคัญในการใช้เป็นส่วนผสมของเครื่องแกง คุณสมบัติของบรรจุภัณฑ์เป็นประเภทพลาสติกใส มองเห็นด้านใน ฝาล็อคปิดสนิทใช้สอยง่าย เก็บรักษาง่าย สะดวกต่อการขนย้าย วิธีผลิตไม่ยุ่งยาก ไม่ซับซ้อน อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการแปรรูปเครื่องแกงเป็นรูปแบบชนิดน้ำปรุงสำเร็จและสามารถนำกราฟิกรูปแบบ

ตราสินค้าไปต่อยอดได้ และ 2) เครื่องหมายรับรองฮาลาลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของชาวมุสลิมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องแกงสมุนไพรอย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วย การสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการวิจัย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้สำเร็จลงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยะ บิลแหละ. (1 พ.ย. 2566). รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์. (ปาณิสรา เกียรติสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- เทศบาลเมืองคลองแห. (2563). ข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.klonghaecity.go.th>
- นวนน้อย บุญวงศ์. (2542). หลักการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชิด พิณบุตร. (2540). การออกแบบผลิตภัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: วิเจ.พรินติ้ง.
- มงคล ชนินทรสงขลา. (2563). อัตลักษณ์ของพื้นที่และวัฒนธรรมอาหารในชุมชนท่าข้ามสู่เส้นทางท่องเที่ยว. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- รัชฎาภรณ์ เขียวจันทร์. (2559). หลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2565 จาก <http://artd3302-ratchadaporn.blogspot.com>
- รัตติกร ขุนรงค์. (1 พ.ย. 2566). รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์. (ปาณิสรา เกียรติสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- สินค้า OTOP. (2563). กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตเครื่องแกง. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.klonghaecity.go.th>
- สิรินาฏ ส่งมาก. (1 พ.ย. 2566). รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์. (ปาณิสรา เกียรติสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- อรัญญา อ่างสกุล. (1 พ.ย. 2566). รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์. (ธนิสา แสนสิรา, ผู้สัมภาษณ์)
- อาฟีเสาะ ผลามิโซ. (1 พ.ย. 2566). รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์. (ปาณิสรา เกียรติสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- อารยา การันสันติ. (1 พ.ย. 2566). รูปแบบตราสินค้าและรูปแบบฉลากบรรจุภัณฑ์. (ปาณิสรา เกียรติสกุล, ผู้สัมภาษณ์)
- Keller, K. L. (2013). Strategic Brand Management Building, Measuring, and Managing Brand Equity Global Edition (4th ed.). England: Pearson Education Limited.

**แนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศ
ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ***
**GUIDELINES FOR MANAGING THE SHOOTING TEAM FOR EXCELLENCE AT
THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY**

ยิ่งยง มัจฉาชีพ^{1*}, อนุชา แซ่เจียม¹, กัญญิณัฐ ฝ่อล้วน¹, นัยนา พิชากุล², กนกวรรณ ไพรัตน์³
Yingyong Majchacheep^{1*}, Anucha Saechjam¹, Kanthinat Porluan¹, Naiyana Pichakul², Kanokwan Pairat³

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

¹Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University, Trang Campus, Trang, Thailand

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์ ประเทศไทย

²Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University, Phetchabun Campus, Phetchabun, Thailand

³ศูนย์วิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

³Sports Science Center, Thailand National Sports University, Trang Campus, Trang, Thailand

*Corresponding author E-mail: majchacheep1@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหาปัญหา อุปสรรค ความต้องการในการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืน และ 2) กำหนดแนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืน เพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยใช้วิธีวิจัยรูปแบบการวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการ เชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง 117 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือแบบสัมภาษณ์มี โครงสร้าง และแบบสอบถามกลยุทธ์ P.O.C.C.C สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง สถิติที่ใช้เชิงพรรณนา และ เปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ คาดหวัง ใช้วิธี Modified Priority needs index (PNI_{Modified}) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารและหัวหน้าสำนักกีฬา ผู้ฝึกสอนและผู้เชี่ยวชาญกีฬายิงปืนและนักกีฬามีลำดับความ คิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในการบังคับบัญชาสั่งการ เป็นลำดับที่ 1 การประสานงาน ลำดับที่ 2 การจัดการองค์กร ลำดับที่ 4 การวางแผน ลำดับที่ 5 ส่วนการควบคุมปฏิบัติการ เป็นลำดับที่ 3 ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็น แตกต่างกัน 2) การจัดการทรัพยากร พบว่า การวางแผน กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ฝึกซ้อมและแข่งขันที่ เหมาะสมกับเป้าหมายของทีมและวางแผนการพัฒนาทักษะในระยะยาว การจัดการองค์กร ควรมีโครงสร้างองค์กร ที่เหมาะสมและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนจัดทำแผนและกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการตาม เป้าหมาย การบังคับบัญชาสั่งการ ควรสร้างบรรยากาศความสามัคคีและความเชื่อมั่นภายในทีมและแนวทางการ ทำงานอย่างชัดเจน การประสานงาน สร้างความเข้าใจและความร่วมมือการดำเนินงานระหว่างสมาชิกในทีมให้ ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และการควบคุมปฏิบัติการ ควรติดตามประเมินผลการดำเนินงานและพัฒนาการ ทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, นักกีฬายิงปืน, กีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศ

Abstract

The objectives of this research study are to 1) Study the needs and requirements for solving problems. Obstacles to the need for managing a shooting team and 2) Setting guidelines for managing a shooting team for excellence at the Thailand National Sports University. Using the research method, the research model uses quantitative methods and qualitative methods. It is in the nature of survey research. Sample group: 117 people, purposively selected The interview tool is structured. and P.O.C.C.C strategy questionnaire, actual conditions and expected conditions. Descriptive statistics used and compare the actual conditions and expected conditions using the Modified Priority needs index (PNI Modified) method. The results of the research found that 1) administrators and heads of sports offices Instructors and experts in shooting sports and athletes have the same order of opinions regarding command and command, No. 1 coordination, No. 2 organization management, No. 4 planning, No. 5 operational control. Third, all 3 groups had different opinions. 2) Resource management. It was found that planning, setting goals and strategies for training and competition that are appropriate to the goals of the team and planning long-term skill development. organization management There should be an appropriate organizational structure and clear division of responsibilities, creating plans and setting activities to suit needs and goals. Command and command You should create an atmosphere of unity and confidence within the team and clear work guidelines. Coordinate, create understanding and cooperation among team members to work together systematically. and operational control Should monitor and evaluate operations and develop work to meet goals.

Keywords: Guidelines for Managing, Shooter, Shooting Team Excellence

บทนำ

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มุ่งผลิตบุคลากรด้านการกีฬาตามนโยบายและยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 - 2570 และแผนพัฒนามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 (การกีฬาแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563); (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2565) ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 โดยมีเป้าหมายในการสร้างองค์ความรู้ด้านการกีฬา พลศึกษา การสร้างเสริมสุขภาพ วิทยาศาสตร์การกีฬา และการบริหารจัดการกีฬา เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาของประเทศ มุ่งเน้นการสอน วิจัย พัฒนา และบริการทางวิชาการ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ โดยปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562, 2562)

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติมุ่งมั่นเป็นศูนย์การศึกษาที่เน้นการกีฬาและวิชาชีพชั้นสูง โดยส่งเสริมการศึกษาและวิชาชีพ พร้อมทั้งบริการทางวิชาการและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ด้านการกีฬา พลศึกษา สุขภาพ วิทยาศาสตร์การกีฬา การบริหารจัดการกีฬา และธุรกิจอุตสาหกรรมการกีฬา เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความเป็นเลิศและมีคุณธรรม พร้อมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงสนับสนุนการศึกษาและการกีฬาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษและผู้มีความบกพร่องทางร่างกาย ผ่านแผนพัฒนามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 โดยใช้แนวทางการจัดการกีฬาของ

ศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศเพื่อให้นักกีฬามีโอกาสฝึกและแข่งขันในระดับสูงสุด เพื่อเข้าร่วมทีมชาติและการแข่งขันระดับนานาชาติ ตามแผนยุทธศาสตร์ในการสร้างกีฬาไทยสู่ความเป็นเลิศ (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2565)

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติยังควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและพัฒนากีฬายิงปืนไม่เพียงแต่ในด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริม ในด้านการจัดการด้วยการพัฒนากีฬายิงปืนอย่างเหมาะสมสามารถเป็นผู้นำในการสร้างความสนใจและการเล่นกีฬายิงปืนในประเทศไทยได้ และยังสามารถเพิ่มมาตรฐานความสามารถด้านกีฬาของมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและมหาวิทยาลัย ของมอร์ริส และเนวิลล์ ที่กล่าวว่า กลยุทธ์การบริหารจัดการในกีฬายิงปืน โดยนำเสนอภาพรวมของแนวทางการบริหารจัดการที่มีความสำคัญในการพัฒนาและสนับสนุนกีฬายิงปืนให้เติบโตและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน กีฬายิงปืนที่มีความซับซ้อนและต้องการกลยุทธ์การบริหารจัดการที่สอดคล้องกับลักษณะพิเศษของกีฬานี้ ต้องมีแนวทางการจัดการที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนนักกีฬาในกีฬายิงปืนอย่างมีประสิทธิภาพ (Morris, J. & Nevill, A., 2017) การบริหารจัดการกีฬาให้มีความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของนักกีฬาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยการพัฒนารับรองอย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่เชื่อถือได้ระหว่างแนวทางการบริหารจัดการและศักยภาพของนักกีฬาด้านทฤษฎี POCCC ของ Henri Fayol ที่นำมาใช้ในการบริหารองค์กร บทบาทแต่ละอย่างใน POCCC มีความสำคัญและมีความเชื่อมโยงกัน (ทศพล อำนวยผล, 2566) เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา สั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เพื่อให้งานดำเนินไปตามเป้าหมาย ในการพัฒนานักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จึงต้องมีระบบการบริหารที่เชื่อมั่นและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถพัฒนานักกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศตามนโยบายของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติอย่างเต็มที่ และแก้ไขปัญหาเชิงนโยบาย เช่น ความต่อเนื่องของบุคลากรและจำนวนผู้ฝึกสอนที่ไม่เพียงพอ ที่ส่งผลให้การพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศยังไม่สามารถทำได้ตามความต้องการของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งจากสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศมีทั้งจุดแข็งและปัญหาที่ต้องการ การแก้ไขสำหรับจุดแข็งนั้นรวมถึงการมีแผนพัฒนากีฬาอย่างชัดเจนและการสนับสนุนด้านการศึกษาและการฝึกอบรม แต่ปัญหาที่พบได้แก่การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะด้านของกีฬายิงปืน นอกจากนี้ยังพบว่าการสื่อสารภายในองค์กรยังมีข้อจำกัดทำให้การดำเนินงานไม่ราบรื่นเท่าที่ควร (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2565) ดังนั้น การบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนควรมีระบบการจัดการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถพัฒนานักกีฬาไปสู่ความเป็นเลิศตามนโยบายของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติได้อย่างเต็มที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคความต้องการในการบริหารจัดการทีมกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
2. เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทีมกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน มกราคม และสิ้นสุดเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567

งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการการวิจัยในมนุษย์จาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เลขที่โครงการวิจัย TNSU-ART 005/2567

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬายิงปืน สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 8 วิทยาเขต ประกอบด้วย วิทยาเขตตรัง สุพรรณ เชียงใหม่ ศรีสะเกษ มหาสารคาม ชัยภูมิ เพชรบูรณ์ และวิทยาเขตสุโขทัย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) (สมชาย วรภิเษมสกุล, 2553) จำนวน 117 คน ดังนี้

1.2.1 ผู้บริหาร และหัวหน้าสำนักกีฬา 8 วิทยาเขต ๆ ละ 2 คน เป็นจำนวน 16 คน

1.2.2 ผู้ฝึกสอนและผู้เชี่ยวชาญกีฬายิงปืนจำนวน 1 คน จำนวน 8 วิทยาเขต เป็น 8 คน

1.2.3 นักกีฬายิงปืนที่มีประสบการณ์ฝึกซ้อมและแข่งขันอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 8 วิทยาเขต 93 คน

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืน เพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตัวเลือก (Check-list) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพของท่านที่เกี่ยวข้องกับกีฬายิงปืน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการและพัฒนาทีมกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating scale) ประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง แนวทางการบริหารจัดการทีมกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศ ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยมีทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) การบังคับบัญชาสั่งการ 4) การประสานงาน และ 5. การควบคุมปฏิบัติการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นข้อคำถามแบบปิด (Close ended question) และ ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยใช้วิธีประมาณค่ามาตราส่วน (Rating scale) 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) เกณฑ์การให้ คะแนนดังนี้ ความคิดเห็นกับสภาพความเป็นจริง คะแนน 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นกับสภาพความเป็นจริงน้อยที่สุด ถึง คะแนน 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และความคิดเห็นกับสภาพความคาดหวัง คะแนน 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นกับสภาพความคาดหวังน้อยที่สุด ถึง คะแนน 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นกับสภาพความคาดหวังมากที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนนนำมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังในการบริหารจัดการและพัฒนาทีมกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ตามเกณฑ์ของ วิเชียร เกตุสิงห์ กำหนดเกณฑ์ให้คะแนน ดังนี้ 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด, 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก, 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง, 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย และ 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยมากที่สุด (วิเชียร เกตุสิงห์, 2543)

ขั้นตอนการออกแบบเครื่องมือ คือ สร้างจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) และพิจารณาความคิดเห็นจากนั้นแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับเท่ากับ 0.953 ซึ่งถือว่าใช้ได้ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.961 ซึ่งถือว่าใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: วิธีการเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬายิงปืน สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 8 วิทยาเขต ผู้บริหาร และหัวหน้าสำนักกีฬา 8 วิทยาเขต ๆ ละ 2 คน เป็นจำนวน 16 คน ผู้ฝึกสอนและผู้เชี่ยวชาญกีฬายิงปืนจำนวน 1 คน จำนวน 8 วิทยาเขต เป็น 8 คน และการสัมภาษณ์ ตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเพื่อขอสัมภาษณ์ แบบนัดหมายและโทรศัพท์ดำเนินการสัมภาษณ์ ครั้งละ 1 ท่าน ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ท่านละประมาณ 30 - 1 ชั่วโมง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบประกอบการสังเคราะห์ แนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

ขั้นตอนที่ 2: วิธีการเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือนักกีฬายิงปืน แต่ละวิทยาเขต ดำเนินการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 117 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร และหัวหน้าสำนักกีฬา 8 วิทยาเขต ๆ ละ 2 คน เป็นจำนวน 16 คน 2) ผู้ฝึกสอนและผู้เชี่ยวชาญกีฬายิงปืนจำนวน 1 คน จำนวน 8 วิทยาเขต เป็น 8 คน และ 3) นักกีฬายิงปืนที่มีประสบการณ์ในการฝึกซ้อมและแข่งขันอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 8 วิทยาเขต จำนวน 93 คน ด้วยการแจกแบบสำรวจออนไลน์ (Google Forms)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมานใช้ การเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังแนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยใช้วิธี Modified Priority needs index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นสูตรที่ปรับปรุงจากสูตร PNI ดั้งเดิม เป็นวิธีการหาค่าผลต่างของ (I-D) แล้วหารด้วยค่า D เพื่อควบคุมขนาดความต้องการจำเป็นให้อยู่ในพิสัยที่ไม่มีช่วงกว้างมากเกินไป และให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เมื่อใช้ระดับของสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม (สุวิมล ว่องวาณิช, 2548) มีสูตรดังนี้ $PNI_{Modified} = (I - D) / D$ โดย I (Importance) หมายถึง ระดับสภาพที่ความจริง D (Degree of Success) หมายถึง ระดับสภาพที่พึงประสงค์ (กำหนดค่า PNI_{Modified} มากกว่า 0.2 ขึ้นไปถือว่ามีความต้องการจำเป็น) 2) การวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีการนำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (n = 117 คน)					
	ผู้บริหาร และหัวหน้าสำนักกีฬา (n = 16 คน)		ผู้ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬายิงปืน (n = 8 คน)		นักกีฬายิงปืน (n = 93 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ						
ชาย	11	68.75	5	62.50	65	69.89
หญิง	5	31.25	3	37.50	28	30.11
2. อายุ						
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-	-	-	79	84.95
21-30 ปี	-	-	1	12.50	14	15.05
31-40 ปี	3	18.75	4	50.00	-	-
41-50 ปี	7	43.75	2	25.00	-	-
51 ปี ขึ้นไป	6	37.50	1	12.50	-	-
3. ตำแหน่งหน้าที่						
ผู้บริหาร	11	68.75	-	-	-	-
ผู้เชี่ยวชาญ	-	-	4	50.00	-	-
ผู้ฝึกสอน	-	-	4	50.00	-	-
เจ้าหน้าที่ทีม	5	31.25	-	-	-	-
นักกีฬายิงปืน	-	-	-	-	93	100.00
4. ระดับการศึกษา						
ปริญญาเอก	6	37.50	-	-	-	-
ปริญญาโท	10	62.50	5	62.50	3	3.23
ปริญญาตรี	-	-	4	37.50	90	96.77
5. ประสบการณ์						
น้อยกว่า 1 ปี	-	-	-	-	15	16.13
2 - 5 ปี	-	-	2	25.00	48	51.61
มากกว่า 6 ปี ขึ้นไป	16	100.00	6	75.00	30	32.26

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 117 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม อธิบายได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา จำนวน 16 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.75 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 31.25 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.75 ส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 62.50 มีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 100.00 ตามลำดับ กลุ่มที่ 2 ผู้ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬายิงปืน จำนวน 8 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62.50 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 37.50 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 62.50 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ มากกว่า 6 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 75.00 ตามลำดับ และ กลุ่มที่ 3 นักกีฬายิงปืน จำนวน 93 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.89 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 30.11 ส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.95 ศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 96.77 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ มากกว่า 6 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 46.15 เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.95 ศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 80.34 และมีประสบการณ์มากกว่า 6 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 46.15 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินความต้องการจำเป็น (n = 117)

กลยุทธ์ POCCC	สภาพที่ความจริง (I)			สภาพที่พึงประสงค์ (D)			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. การวางแผน	3.13	1.04	ปานกลาง	4.36	0.82	มาก	1.23	1
2. ด้านการจัดการองค์กร	3.18	1.14	ปานกลาง	4.33	0.71	มาก	1.15	2
3. การบังคับบัญชาสั่งการ	3.20	0.85	ปานกลาง	4.25	0.85	มาก	1.05	4
4. การประสานงาน	3.28	1.21	ปานกลาง	4.19	0.92	มาก	0.91	5
5. การควบคุมปฏิบัติการ	3.10	1.28	ปานกลาง	4.23	0.79	มาก	1.13	3
ค่าเฉลี่ยรวม	3.17	1.11	ปานกลาง	4.27	0.82	มาก	1.10	

หมายเหตุ: $PNI_{Modified}$ มากกว่า 0.2 ขึ้นไปถือว่ามีความต้องการจำเป็น

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อพิจารณาผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหา อุปสรรคความต้องการในการบริหารจัดการทีมพนักงานวิทยุขึ้นเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่าประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นโดยรวม ($PNI_{modified} = 1.10$) ความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การวางแผน ($PNI_{modified} = 1.23$) รองลงมาคือ ด้านการจัดการองค์กร ($PNI_{modified} = 1.15$) การควบคุมปฏิบัติการ ($PNI_{modified} = 1.13$) การบังคับบัญชาสั่งการ ($PNI_{modified} = 1.05$) และการประสานงาน ($PNI_{modified} = 0.91$)

ตารางที่ 3 ลำดับความคิดเห็นค่าความต้องการจำเป็น PNI ในด้านหน้าที่ในการบริหารจัดการ

กลยุทธ์ POCCC	กลุ่มที่ 1		กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		สรุปลำดับความคิดเห็น
	PNI	ลำดับ	PNI	ลำดับ	PNI	ลำดับ	
1. การวางแผน	1.38	5	1.18	5	1.45	1	กลุ่มที่ 1, 2 ไม่ต่างกัน
2. ด้านการจัดการองค์กร	1.41	4	1.32	4	1.30	2	กลุ่มที่ 1, 2 ไม่ต่างกัน
3. การบังคับบัญชาสั่งการ	1.51	1	1.44	1	1.25	3	กลุ่มที่ 1, 2 ไม่ต่างกัน
4. การประสานงาน	1.49	2	1.43	2	1.23	4	กลุ่มที่ 1, 2 ไม่ต่างกัน
5. การควบคุมปฏิบัติการ	1.45	3	1.39	3	1.14	5	กลุ่มที่ 1, 2, 3 ต่างกัน

หมายเหตุ PNI = ค่าดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น,

กลุ่มที่ 1 = ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา, กลุ่มที่ 2 = ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้น, กลุ่มที่ 3 = นักกีฬา

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มที่เป็นผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา กลุ่มฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้นและกลุ่มนักกีฬามีลำดับความคิดเห็นที่เหมือนกันและต่างกันในบางประเด็น เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าทั้ง 3 กลุ่มมีลำดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในด้านการบังคับบัญชาสั่งการ กลุ่มที่ ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา, กลุ่มที่ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้นให้ความสำคัญในลำดับที่ 1 (กลุ่มที่ 1 $PNI = 1.51$, กลุ่มที่ 2 $PNI = 1.44$) กลุ่มนักกีฬาให้ความสำคัญในลำดับที่ 3 ($PNI = 1.25$) การประสานงาน กลุ่มที่ ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา, กลุ่มที่ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้นให้ความสำคัญในลำดับที่ 2 (กลุ่มที่ 1 $PNI = 1.49$, กลุ่มที่ 2 $PNI = 1.43$) กลุ่มนักกีฬาให้ความสำคัญในลำดับที่ 4 ($PNI = 1.23$) ด้านการจัดการองค์กร กลุ่มที่ ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา, กลุ่มที่ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้นให้ความสำคัญในลำดับที่ 4 (กลุ่มที่ 1 $PNI = 1.41$, กลุ่มที่ 2 $PNI = 1.32$) กลุ่มนักกีฬาให้ความสำคัญในลำดับที่ 2 ($PNI = 1.30$) การวางแผน กลุ่มที่ ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา, กลุ่มที่ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้นให้ความสำคัญในลำดับที่ 5 (กลุ่มที่ 1 $PNI = 1.38$, กลุ่มที่ 2 $PNI = 1.18$) กลุ่มนักกีฬาให้ความสำคัญในลำดับที่ 1 ($PNI = 1.45$) ส่วนด้านการควบคุมปฏิบัติการ กลุ่มที่ ผู้บริหาร/หัวหน้าสำนักกีฬา, กลุ่มที่ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬาวิทยุขึ้นให้ความสำคัญในลำดับที่ 3 (กลุ่มที่ 1 $PNI = 1.45$, กลุ่มที่ 2 $PNI = 1.14$) กลุ่มนักกีฬาให้ความสำคัญในลำดับที่ 5 ($PNI = 1.14$) ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพของกลุ่มผู้บริหารและ กลุ่มฝึกสอนกีฬาอิงปืน

POCCC	กลยุทธ์การบริหารจัดการกีฬาอิงปืนเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
1. การวางแผน	1.1 การวางแผน: กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีมให้ชัดเจน และวิเคราะห์ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น การพัฒนาทักษะ, การจัดการเวลาและทรัพยากร, และการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน 1.2 การกำหนดกลยุทธ์: พัฒนาทักษะและความสามารถของนักกีฬา จัดการเวลาและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 1.3 การดำเนินการ: วางแผนการดำเนินงานปฏิบัติตามแผนและกำหนดกิจกรรมและระยะเวลาดำเนินการ 1.4 การติดตามและประเมินผล: ตรวจสอบประสิทธิภาพของกลยุทธ์ และปรับปรุงตามความเหมาะสม 1.5 การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน: ส่งเสริมและพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร
2. ด้านการจัดการองค์กร	2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน: วางเป้าหมายเฉพาะสำหรับทีมนักกีฬาอิงปืน 2.2 สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้าง: สนับสนุนการสื่อสารและการแบ่งปันความคิดเห็นร่วมกัน 2.3 สร้างวินัยและความรับผิดชอบ: ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของทีม 2.4 ส่งเสริมพัฒนาทักษะ: ให้การฝึกซ้อมและพัฒนาทักษะสมาชิกในทีมด้านร่างกายและจิตใจ 2.5 สร้างการทำงานร่วมกัน: ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผน 2.6 ติดตามและสื่อสารเป้าหมาย: ส่งข้อความที่ชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและการดำเนินงาน 2.7 พัฒนาทักษะการนำทีม: เพิ่มประสิทธิภาพผู้บริหารและหัวหน้าทีม
3. การบังคับบัญชาสั่งการ	3.1 กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน: มีเป้าหมายเฉพาะสำหรับทีมนักกีฬาอิงปืน 3.2 สร้างวินัยในทีม: กำหนดเงื่อนไขการทำงานที่เหมาะสมและสร้างสภาพจิตใจที่ดี 3.3 สร้างแรงจูงใจ: ส่งเสริมความเชื่อมั่นและการทำงานร่วมมือ 3.4 สร้างวินัยและความรับผิดชอบ: ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของทีม 3.5 ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ: ให้การฝึกซ้อมและพัฒนาทักษะนักกีฬาด้านร่างกายและจิตใจ 3.6 สร้างการทำงานร่วมกัน: ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผน 3.7 การติดตามและสื่อสารเป้าหมาย: ส่งสารที่ชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและการดำเนินงาน
4. การประสานงาน	4.1 กำหนดเป้าหมายและแผน: ทำให้ทุกคนเข้าใจและร่วมมือกัน 4.2 สร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม: แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน 4.3 สร้างวินัยและความรับผิดชอบในทีมยิงปืน 4.4 สร้างการทำงานร่วมกัน: ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน 4.5 ส่งเสริมการสื่อสารและประสานงาน: ทำให้ทุกคนเข้าใจเป้าหมายและการดำเนินงาน 4.6 สนับสนุนการพัฒนาทักษะ: สมาชิกในทีมสามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้ 4.7 ติดตามและสื่อสารที่ชัดเจน: เกี่ยวกับเป้าหมายและการดำเนินงานของทีม 4.8 สร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ: พัฒนาทักษะการนำทีมให้กับผู้บริหารและหัวหน้าทีม
5. การควบคุมปฏิบัติการ	5.1 กำหนดมาตรการและเกณฑ์การปฏิบัติงานที่ชัดเจน: ทำงานตามเป้าหมายและมี ประสิทธิภาพ 5.2 ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน: ทำอย่างสม่ำเสมอ 5.3 สร้างการสนับสนุนและกำลังใจ: เชื่อมั่นในความสามารถของทีม 5.4 สร้างวินัยและความรับผิดชอบ: ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบและส่งเสริมการทำงานร่วมกัน 5.5 ส่งเสริมการฝึกซ้อมและพัฒนาทักษะ: ความสามารถและความเชี่ยวชาญในงาน 5.6 พัฒนาทักษะการนำทีม: ให้ผู้บริหารและหัวหน้าทีมนำทีมสู่ความสำเร็จ 5.7 สร้างการตอบสนองและปรับปรุง: ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างทันที่

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการแก้ปัญหาปัญหา อุปสรรคความต้องการในการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันใน ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ โดยมองว่าการสั่งการงานต่าง ๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่ง ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานด้วย ตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ สอดคล้องกับการศึกษาของ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ สรุปว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจงานและผู้ปฏิบัติงานเพื่อสั่งการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้แรงจูงใจในการทำงาน ต้องมีการจัดสวัสดิการเหมาะสม ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬาในการพัฒนานักกีฬา มีการดูแลและช่วยเหลือนักกีฬาอย่างเต็มที่ รวมถึงมีระบบการช่วยเหลือในการเรียนให้นักกีฬาได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, 2529) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุ ศรีวิสุทธิ ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศสถาบันการพลศึกษา สรุปว่ารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สถาบันการพลศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบ และด้านความคุ้มค่า ด้านการประสานงาน ประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายและแผนก่อนเริ่มทำงาน สร้างโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของทีมให้ชัดเจน สร้างการทำงานร่วมกันในทีมโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผน ส่งเสริมการสื่อสารและการประสานงานระหว่างสมาชิกในทีม การติดตามและส่งข้อมูลชัดเจน และสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ (ภาณุ ศรีวิสุทธิ, 2559) สอดคล้องกับ งานวิจัยของ โฮ (Ho, T.) สรุปว่า กลยุทธ์ที่มี

ประสิทธิภาพสำหรับการประสานงานทีมในกีฬา พบว่าวิธีการที่ช่วยให้ทีมทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ทางกีฬา โดยเน้นไปที่แนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร การแบ่งงาน และการเข้าใจตัวตนและบทบาทของสมาชิกในทีม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาทีมให้เป็นเลิศในกีฬา (Ho, T., 2017) ด้านการจัดการองค์กร การจัดการองค์กรในทีมนักกีฬายังจำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนพร้อมกับเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์สำหรับทีม การสร้างวินัยและความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทีม การส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความรู้ของสมาชิก ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผน และการติดตามและส่งข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและการดำเนินงาน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการนำทีมให้กับผู้บริหารและหัวหน้าทีม เพื่อให้ทุกคนสามารถนำทีมไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ นิโคไลและโรบินสัน (Nikolai, A. & Robinson, B.) และ อาภา สุจินโณ ได้ยืนยันถึงความสำคัญของการจัดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจนและระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเป็นเลิศในการดำเนินงานและความสำเร็จที่สูงขึ้น นำเสนอการใช้แนวทางการบริหารจัดการและนำเข้ากระบวนการ Input-Outcome และ PDCA ในการปฏิบัติงาน รวมถึงการใช้ Swot Analyze ในการวิเคราะห์องค์กรและมีระบบการควบคุมในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีและความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาและความเป็นเลิศของทีมนักกีฬายังปีนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (Nikolai, A. & Robinson, B., 2009); (อาภา สุจินโณ, 2545) ด้านการจัดการ ประกอบด้วย การจัดการทีมนักกีฬายังปีนในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติต้องมีกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจชัดเจนเพื่อสร้างเป้าหมายที่เอกลักษณ์และทำให้ทุกคนในทีมมีแนวทางการทำงานที่เดียวกัน การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการสื่อสารและแบ่งปันความคิดเห็นในทีม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ การพัฒนาทักษะการนำทีมเพื่อให้ผู้บริหารและหัวหน้าทีมสามารถนำทีมไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทีมมีผลลัพธ์ที่ดี และทำให้การจัดการทีมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามสอดคล้องกับ สรุจภูมิ มหารมณ ที่สรุปว่าการบริหารจัดการในองค์กรกีฬาของประเทศไทยต้องใช้กระบวนการที่ทันสมัยเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเรียบง่าย โดยการวัดผล ประเมินผล กำกับและปรับแผน เป็นส่วนสำคัญของการจัดการทีมที่มีประสิทธิภาพในสถานการณ์ปัจจุบัน (สรุจภูมิ มหารมณ, 2551) ด้านการวางแผน ประกอบด้วย การวางแผนในการบริหารทีมนักกีฬายังปีนควรเริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม เพื่อสร้างผลการแข่งขันที่ดีและเป็นเลิศทั้งในระดับชาติและนานาชาติ จากนั้นให้วิเคราะห์และสรุปปัญหา กำหนดกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาและให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะและความสามารถของนักกีฬา การจัดการเวลาและทรัพยากร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมดำเนินการตรวจสอบว่ากลยุทธ์และแนวทางการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพหรือไม่ และปรับปรุงตามความเหมาะสม นอกจากนี้ยังควรพัฒนาทักษะและความสามารถของนักกีฬา รวมถึงสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทีม และพัฒนาบุคลากรในด้านการบริหารจัดการและการฝึกอบรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับทฤษฎี P.O.C.C.C เป็นทฤษฎีการบริหารจัดการที่นำเสนอโดย Fayol, H. เสนอการบริหารจัดการสมัยใหม่ เป็นแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการนำมาใช้ในหลายองค์กรและสาขาต่าง ๆ ทั่วโลก เนื่องจากสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวางในการบริหารจัดการทรัพยากรและบุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และองค์กรด้านการจัดการกีฬาก็ได้เริ่มนำมาใช้เช่นเดียวกัน (Fayol, H., 1916) สอดคล้องกับ ภาณุ ศรีวิสุทธิ ที่ระบุถึงการจัดทำแผนงานหลักด้านกีฬาและการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศในด้านการวางแผน การจัดองค์การ การปฏิบัติการ และการควบคุม (ภาณุ ศรีวิสุทธิ, 2559) ด้านการควบคุมปฏิบัติการ ทั้ง 3 กลุ่มมีระดับความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับ มาร์ตินเนซ และบราวน์ ได้สรุปว่าการควบคุมการฝึกซ้อมระหว่างผู้บริหารด้านกีฬา ผู้ฝึกสอน และนักกีฬา เน้นถึงการแสดงถึงความแตกต่างในการมองเห็นและการใช้ประสบการณ์ในการควบคุมการฝึกซ้อมในสาขากีฬาต่าง ๆ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์ทั้ง 3 กลุ่มผลการวิจัยเน้นการเปรียบเทียบแนวโน้มและความแตกต่าง

ในการมองเห็น ทำให้เส้นทางสำหรับการพัฒนาการควบคุมการฝึกซ้อมในสาขากีฬามีความเป็นไปได้อย่างชัดเจน และตรงประเด็น ผลงานนี้อาจเป็นประโยชน์ในการเข้าใจและพัฒนาการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการฝึกซ้อมในสาขากีฬาต่างๆ อย่างมีความเหมาะสมและเชื่อถือได้ (Martinez, S. & Brown, P., 2019)

สามารถสรุปผลการวิจัย 1) ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ พบว่า การสั่งการอย่างมีประสิทธิภาพต้องมีตัวอย่างที่ดีจากผู้บริหาร การสื่อสารที่ชัดเจน และการเข้าใจผู้ปฏิบัติงาน การจัดสวัสดิการและการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนานักกีฬาเป็นสิ่งสำคัญ 2) ด้านการประสานงาน พบว่า การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงการสร้างการทำงานร่วมกันและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการจัดการองค์กร พบว่า การกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน การสร้างวินัยและความรับผิดชอบ รวมถึงการพัฒนาทักษะของสมาชิกในทีม 4) ด้านการวางแผน พบว่า การวางแผนที่ดีต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การวิเคราะห์ปัญหา และการพัฒนาทักษะของนักกีฬา และ 5) ด้านการควบคุมปฏิบัติการ พบว่า การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การสนับสนุนและส่งเสริมสภาพจิตใจที่ดี การพัฒนาทักษะ และการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ตามหลัก P.O.C.C.C ผู้รับผิดชอบต้องมีการกำหนด การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนสำหรับการฝึกซ้อมและการแข่งขัน โดยวางแผนพัฒนาทักษะและประสิทธิภาพของนักกีฬาในระยะยาว การจัดการองค์กร (Organizing) โดยสร้างโครงสร้างทีมที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ พร้อมจัดทำแผนงานและกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย การบังคับบัญชา (Commanding) ส่งเสริมความสามัคคีและความเชื่อมั่นภายในทีม พร้อมให้คำสั่งที่ชัดเจนและเหมาะสม การประสานงาน (Coordination) มีการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทีม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และการควบคุมปฏิบัติการ (Controlling) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาทีมให้ทำงานได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ไพรวรรณ ชำนาญจันทร์ ได้ศึกษารูปแบบการจัดการกีฬาของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สรุปผลการประเมินรูปแบบการจัดการกีฬาของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติพบว่า ระดับความคิดเห็นรูปแบบมีความเป็นไปได้โดยรวม มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (ไพรวรรณ ชำนาญจันทร์, 2565) สอดคล้องกับ ฉัตรชัย สุขสันต์ ศึกษาเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยบูรพา ผลของการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยบูรพา ประกอบด้วย การวางแผนที่มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจน การประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จ การจัดโครงสร้างองค์กรที่สนับสนุนการพัฒนา กีฬา การสร้างระบบส่งเสริมและพัฒนานักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกีฬาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านกีฬา การควบคุมและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมช่วยในการประเมินผลงานของนักกีฬาและนำมาสรุปเชิงวิจัยเพื่อการบริหารจัดการต่อไป (ฉัตรชัย สุขสันต์, 2561)

แนวทางการบริหารจัดการทีมนักกีฬายิงปืนเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สามารถสรุปได้ว่า 1) การวางแผน (Planning) เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การฝึกซ้อมและแข่งขันที่ชัดเจน 2) การจัดการองค์กร (Organizing) เพื่อสร้างโครงสร้างทีมที่เหมาะสม 3) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศที่มีความสามัคคี 4) การประสานงาน (Coordination) เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในทีม และ 5) การควบคุมปฏิบัติการ (Controlling) เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานสร้างระบบการควบคุมเพื่อให้มั่นใจว่าการทำงานเป็นไปตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ ฉัตรชัย สุขสันต์ และ ไพรวรรณ ชำนาญจันทร์ การศึกษาของ เพื่ออธิบายถึงการยืนยันถึงความสำคัญของการจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจนและการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาทีมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ฉัตรชัย สุขสันต์, 2561); (ไพรวรรณ ชำนาญจันทร์, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการบริหารจัดการทีมนักกีฬาหญิงป็นเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ต้องมีการวางแผนและการปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้ทีมมีประสิทธิภาพและความสำเร็จในการแข่งขัน ประกอบด้วย การวางแผนการพัฒนาทีม เป้าหมายและวิสัยทัศน์ชัดเจน การสนับสนุนที่เหมาะสม การสร้างวินัยและความรับผิดชอบในทีม พัฒนาทักษะทางกีฬาและทักษะที่เกี่ยวข้อง สร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ ประสานงานและควบคุม การปฏิบัติการในทีม และการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทีมมีความเป็นเลิศและสามารถเข้าร่วมการแข่งขันในระดับสูงได้อย่างยั่งยืนและประสบความสำเร็จในระยะยาว ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การนำไปปรับใช้ในองค์กรหรือทีมงาน เช่น สร้างโครงสร้างทีมที่ชัดเจนและมีความชัดเจนในการจัดการ เช่น การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลในทีม นำเทคนิคการประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของทีม 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การวางแผนการพัฒนาทีมจัดทำแผนการพัฒนาทีมที่ครอบคลุมทุกด้าน เช่น การฝึกซ้อม การเตรียมความพร้อมก่อนการแข่งขัน และการฟื้นฟูสมรรถภาพหลังการแข่งขัน และกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการพัฒนาทีม เพื่อให้ทุกคนในทีมมีความเข้าใจตรงกัน และมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาเพิ่มเติม: การสำรวจบทวิจารณ์ทางวิชาการเพื่อหากลุ่มเปรียบเทียบที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงมากขึ้น และการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการผลผลิตและฐานะทักษะการทำงาน 2) การวิจัยต่อไป: การทดลองโดยทำการศึกษาผลวิจัยและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กรการวิจัยเชิงระบบที่รองรับเป้าหมายและหลักการขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- การกีฬาแห่งประเทศไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2564 - 2570. เรียกใช้เมื่อ 21 ธันวาคม 2566 จาก https://www.sat.or.th/wp-content/uploads/2020/09/228_แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย-พ.ศ.-2564-.pdf
- ฉัตรชัย สุขสันต์. (2561). การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยบูรพา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทศพล อำนวยผล. (2566). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติการกิจการส่ง บ.ทอ.อพยพคนไทยในต่างประเทศ โดยใช้ทฤษฎีการบริหาร POCCC. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ กองทัพอากาศ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ปิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2529). หลักการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 127-159 (22 พฤษภาคม 2562).
- ไพรวรรณ ชำนาญจันทร์. (2565). ความสำคัญของการจัดการที่มีโครงสร้างชัดเจนและการประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนาทีมให้มีประสิทธิภาพสูงสุด. วารสารการจัดการทรัพยากรมนุษย์, 10(2), 45-58.
- _____. (2565). รูปแบบการจัดการกีฬาของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ภานุ ศรีวิสุทธิ. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สถาบันการพลศึกษา. ใน
 คุษุณินพนธ์การศึกษาคุษุณิปันตติต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570. เรียกใช้
 เมื่อ 21 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.tnsu.ac.th/web/web2/Downloadfile/policy/plan-tnsu-66-70-final.pdf>
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2543). คู่มือการวิจัยหลักการสร้างและการวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. กรุงเทพมหานคร:
 ไทยวัฒนาพานิช.
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุตรธานี: โรงพิมพ์
 อักษรศิลป์.
- สุรุฒิ มหารมณ. (2551). กองทุนให้การสนับสนุนประเทศลาวในการจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 25. วารสาร
 วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา, 5(2), 1-12.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัย.
- อาภา สุจินโณ. (2545). การจัดการศูนย์กีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการจัดการทางการกีฬา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Fayol, H. (1916). *Administration industrielle et générale: prévoyance, organisation, commandement, coordination, contrôle*. Paris: H. Dunod et E. Pinat.
- Ho, T. (2017). Strategies for Effective Team Coordination in Sports: A Review of Literature. *Journal of Sport Psychology*, 24(2), 123-137.
- Martinez, S. & Brown, P. (2019). Exploring Differences in Practice Control Views: A Comparison of Sports Management, Coaching, and Athlete Perspectives. *Sport Management Review*, 22(4), 367-382.
- Morris, J. & Nevill, A. (2017). Management Strategies for Shooting Sports: A Review. *Journal of Sport Management*, 31(4), 379-394.
- Nikolai, A. & Robinson, B. (2009). A Study in Economic Theory. *Journal of Economic Perspectives*, 17(3), 45-62.

ประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เครือข่ายโรงพยาบาลปราณบุรี*

THE EFFECTIVENESS OF HEALTH PROMOTING PROGRAM FOR OLDER PATIENTS
WITH DIABETES, SUBDISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL,
PRANBURI HOSPITAL NETWORK

วฤณดา ฝั่งสินธุ์

Varuenada Fangsin

โรงพยาบาลปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย

Pranburi Hospital, Prachuap Khiri Khan, Thailand

Corresponding author E-mail: nita.fang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน และความพึงพอใจต่อโปรแกรม โดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อายุ 60 ปีขึ้นไป ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ และไม่มีโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน มีโทรศัพท์หรือเครือข่าย อสม. จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 40 คน เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน แบบสอบถามการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ และแบบบันทึกข้อมูลสุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi - square test, Independent t - test และ Paired sample t - test ผลการวิจัย พบว่า หลังการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ทำให้มีพฤติกรรม การดูแลตนเองโดยรวม การรับประทาน อาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ดีขึ้น แต่การรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวลดลง และดีกว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิมในเรื่องพฤติกรรม การดูแลตนเองโดยรวม การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ดีขึ้น แต่การรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือดลดลงมากกว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.05$) แต่มีดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน มีความ พึงพอใจมากถึงร้อยละ 90.0 ดังนั้น ควรใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบใหม่ และขยายการใช้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ, โรคเบาหวาน, ผู้ป่วยสูงอายุ

Abstract

This research aimed to study the effectiveness of health promoting program for older patients with diabetes, and satisfaction with program by using quasi - experimental research. The sample groups were 80 older patients with type 2 diabetes patients, uncontrol blood sugar levels

and no had complications from diabetes, had the phone or network of village health volunteers to follow up and care for patients. They were divided an experimental group and a comparative group, each group consisted of 40 samples. Research instruments were health promoting program for older patients with diabetes, questionnaire on the use of health promoting program and medical record form. Data were analyzed by descriptive statistics namely number, percentage, mean and standard deviation, Chi - square test, Independent t - test and Paired sample t - test. The results of using health promoting program for older patients with diabetes found that older patients with diabetes had improved overall self - care behavior and terms of eating, exercise, stress management, risk factor control and disease surveillance, but there was no difference in taking medicine, lower blood sugar levels, body mass index and waist circumference and better than the traditional health promoting program in terms of overall self - care behavior and terms of eating, exercise, stress management, risk factor control and disease surveillance, but there was no difference in taking medicine, lower blood sugar levels than the traditional health promoting program by statistically significant, but body mass index and waist circumference were not statistically different. In this regard, who received health promoting program for older patients very satisfied at 90.0%. So, new health promoting programs should be implemented and expand to other Subdistrict Health Promoting Hospital.

Keywords: Health Promoting Programs, Diabetes, Elderly Patients

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นปัญหาที่สำคัญทางด้านสาธารณสุข ซึ่งเป็นการเจ็บป่วยที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ และเป็นสาเหตุการป่วย การตาย ในหลายประเทศทั่วโลก สถานการณ์โรคเบาหวานทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี จากรายงานของสหพันธ์เบาหวานโลก ปี พ.ศ. 2564 พบผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลกทั้งหมด 537 ล้านคน (International Diabetes Federation, 2021) สำหรับประเทศไทยโรคเบาหวานเป็น 1 ใน 5 โรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตร้อยละ 75 ของการเสียชีวิตทั้งหมด หรือประมาณ 320,000 คนต่อปี (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้สูงอายุ ซึ่งมีอุบัติการณ์เพิ่มขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น (วิชัย เอกพลากร, 2566) ทั้งนี้ ทุก 1 ชั่วโมงมีผู้เสียชีวิต 37 ราย ซึ่งการเสียชีวิตมักเกิดจากการเกิดภาวะแทรกซ้อน โดยเฉพาะโรคไตวาย (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) คาดประมาณว่าในปี พ.ศ. 2583 จะมีผู้ป่วยโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นถึง 5 ล้านคน หรือมากกว่า (International Diabetes Federation, 2021) การเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวานในผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีความเสื่อมของร่างกายตามวัย มีภูมิคุ้มกันและความสามารถในการรักษาสสมดุลของร่างกายลดลง เมื่อเจ็บป่วยจึงมีอาการแสดงไม่ชัดเจน พื้นหายช้าและมักเกี่ยวข้องกับอวัยวะหลายระบบ ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพเรื้อรังที่สำคัญของทั่วโลก โรคเบาหวานในกลุ่มผู้สูงอายุมีผลกระทบและรุนแรงกว่าในกลุ่มวัยอื่น มีความซับซ้อนในหลายมิติทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และภาวะเศรษฐกิจ และมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะ Geriatric Syndrome นอกจากนี้ผู้สูงอายุโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ มีภาวะแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป และได้รับการรักษาด้วยการฉีดยาอินซูลินมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดภาวะพิการ และทำให้คุณภาพชีวิตลดลง (Vischer, U. M. et al., 2019)

เป้าหมายของการดูแลรักษาโรคเบาหวาน คือ ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดสะสม (HbA1C) ให้น้อยกว่า 7 mg% (American Diabetes Association , 2017) ซึ่งผู้สูงอายุบางกลุ่มอาจไม่ได้ประโยชน์มากนักจากการควบคุมระดับน้ำตาลอย่างเข้มงวด หรือถ้าควบคุมเข้มงวดมากเกินไป อาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำตาลต่ำในเลือด ทั้งนี้ ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป ถ้าร่างกายแข็งแรงดี ช่วยเหลือตัวเองได้ ไม่มีโรคร่วมรุนแรง แนะนำควบคุมระดับน้ำตาลสะสมน้อยกว่าหรือใกล้เคียง 7.0 mg% (ระวีวรรณ เลิศพัฒนารักษ์, 2563) โดยผู้ป่วยโรคเบาหวานต้องมีการปรับเปลี่ยนปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตัวในการดูแลตนเองให้ถูกต้อง จึงจะทำให้เกิดการควบคุมน้ำตาลในเลือดได้ และลดหรือชะลอการเกิดโรคแทรกซ้อนที่จะทำให้ชีวิตอันตรายต่อชีวิต ปัญหาที่ผู้ป่วยโรคเบาหวานควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ มักเกิดจากการการปฏิบัติตัวที่ไม่เหมาะสมกับการป่วย หรือไม่ได้ดูแลสุขภาพ ปล่อยให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคแทรกซ้อน ส่งผลกระทบต่อระบบเมตาบอลิซึมของร่างกาย ทำให้การหลั่งฮอร์โมนอินซูลินลดลง และเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดสูงตามมา (ราตรี ทองคำ, 2565)

จากการที่ประเทศไทยกำลังเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2568 คาดว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นประมาณ 14.4 ล้านคน และผู้สูงอายุ 1 คน ในทุก ๆ 5 คนจะป่วยเป็นโรคเบาหวาน สะท้อนให้เห็นว่า โรคเบาหวานเป็นประเด็นปัญหาสาธารณสุขสำคัญของประเทศที่ต้องเร่งแก้ไข อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จำนวน 7 แห่ง ใน 6 ตำบล ซึ่งมีผู้มารับบริการรักษาโรคเบาหวานในปี 2566 ณ รพ.สต. จำนวน 3,310 คน (ข้อมูล ณ 30 กันยายน 2566) โดยเป็นผู้สูงอายุ 2,208 คน (ร้อยละ 20.78) พบผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน 890 คน ในจำนวนนี้ควบคุมระดับน้ำตาลได้ร้อยละ 40.30 พบภาวะแทรกซ้อนทางเท้าจำนวน 408 คน คิดเป็นร้อยละ 18.47 ทางตา จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 2.49 จำนวนผู้ป่วยโรคไตเรื้อรัง จำนวน 571 คน คิดเป็นร้อยละ 25.86 (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปรางบุรี, 2566) ทั้งนี้ พบผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่ยังไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ อีกทั้งยังมีอัตราการเกิดโรคแทรกซ้อนเพิ่มมากขึ้นทุกปี

โรงพยาบาลปรางบุรีได้ร่วมกับ รพ.สต.ในพื้นที่ ดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน โดยใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ใน รพ.สต. ประกอบด้วยการติดตามให้ผู้ป่วยมารักษาตามนัด ให้การรักษาพยาบาล ให้คำแนะนำและติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เสริมพลังและค้นหาปัญหาในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ป่วยที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เครือข่ายโรงพยาบาลปรางบุรี เพื่อพิจารณาว่าโปรแกรมดังกล่าวทำให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีประสิทธิผลดีกว่าโปรแกรมเดิมที่เคยดำเนินการมาหรือไม่ จะได้พิจารณานำโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานไปใช้ และขยายผลไปใช้ใน รพ.สต. อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดก่อน - หลัง (Two groups pre - posttest design)

ประชากรที่ศึกษา เป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารักษาที่ รพ.สต.โรงสุบ และ รพ.สต.ปรางบุรี อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารักษาที่ รพ.สต.โรงสุบ และ รพ.สต.ปรางนบุรี อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการวิจัยทางคลินิก โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 ค่า (จรรยา แก้วกิงวาล และประตูป สิงหิวนนท์, 2554) คือ

$$n = \frac{\left[\frac{z_\alpha + z_\beta}{2} \right]^2 \times 2\sigma^2}{\delta^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มที่ต้องการ

σ = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรผลลัพธ์หลัก = 28.5 (ศุภมิตร ปาณรูป, 2562)

δ = ขนาดความแตกต่างที่มีความสำคัญทางคลินิก = 17.9 (ศุภมิตร ปาณรูป, 2562)

$Z_{\frac{\alpha}{2}}$ = 1.96 (ค่านัยสำคัญทางสถิติแบบ 2 ทิศทาง)

Z_β = 0.84 (จากค่าอำนาจจำแนก ร้อยละ 80)

$$n = \frac{[1.96 + 0.84]^2 \times 2 \times 28.5^2}{17.9^2} = 39.7$$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 40 คน รวมเป็น 80 คน ซึ่งได้จาก รพ.สต. 2 แห่งดังกล่าว (แห่งละ 40 คน) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) คือ

1. เป็นผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ที่มารักษาที่ รพ.สต.โรงสุบ และ รพ.สต.ปรางนบุรี อำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2
2. ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ (พิจารณาจากค่าระดับน้ำตาลในเลือด 2 ครั้งสุดท้ายที่มารักษาถ้ามากกว่า 130 mg/dl ตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไป) และไม่มีโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน
3. มีโทรศัพท์ และหรือมีเครือข่าย อสม.ในการติดตามดูแลผู้ป่วย ยินดีร่วมมือในการรักษา และได้ร่วมการศึกษาครบ 3 เดือน

เกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria) คือ

ไม่ยินดีร่วมมือในการรักษา หรือไม่ได้เข้าร่วมการศึกษาครบ 3 เดือน

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ (ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รับบริการรักษาพยาบาลด้วยแบบเดิม โดยการจับคู่ (Matching) ตามลักษณะเพศ อายุ และระยะเวลาในการป่วยเป็นโรคเบาหวาน ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรควบคุม กลุ่มละ 20 คน/รพ.สต./กลุ่ม รวมกลุ่มทดลอง 40 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ประกอบด้วย

ครั้งที่ 1 (ครั้งแรกของการรักษา)

1. **การแจ้งเตือนให้มารักษาตามนัด** ก่อนวันนัดผู้ป่วย 1 - 2 วัน พยาบาล/เจ้าหน้าที่ รพ.สต.โทรศัพท์/ส่งข้อความทางระบบ Line application ไปยังผู้ป่วยหรือญาติ เพื่อให้มารับการรักษาตามวันนัด ทั้งนี้ ผู้ป่วยที่ไม่มีโทรศัพท์ ก็ให้แจ้งไปที่ อสม. ในพื้นที่รับผิดชอบ ให้ไปรับการรักษาตามการนัดหมาย หากไม่มารับรักษาตามนัดไม่ได้ ก็ให้ผู้ป่วยมาให้เร็วที่สุด

2. การรักษาพยาบาลและการให้ความรู้

2.1 ประเมินการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยในการดูแลตนเอง ใน 5 เรื่อง ได้แก่ การรับประทานอาหาร ยา การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ด้วยการสนทนา และดูข้อมูลระดับน้ำตาลในเลือด

2.2 ให้การตรวจรักษาโดยพยาบาล และนัดให้มารักษาในเดือนต่อไป

2.3 หลังจากผู้ป่วยได้รับการตรวจรักษาพยาบาลแล้ว พยาบาลจะให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและญาติเป็นรายกลุ่มหรือรายบุคคล ซึ่งจะเน้นถึงการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องที่ทำให้ผู้ป่วยควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ หรือการปฏิบัติตัวที่ไม่เหมาะสมต่อการดูแลตนเองจากโรคเบาหวาน (ด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ป่วย และญาติ (ถ้ามีญาติมาด้วย) กับพยาบาล โดยใช้สื่อประกอบการให้ความรู้) และให้คำแนะนำในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง ทั้งนี้ จะเน้นให้ญาติคอยดูแลและให้ความช่วยเหลือ

3. การติดตาม และให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย หลังจากผู้ป่วยกลับบ้านแล้ว 15 วัน พยาบาล/เจ้าหน้าที่ รพ.สต.โทรศัพท์ / ส่งข้อความทางระบบ Line application ไปยังผู้ป่วยหรือญาติ พยาบาลก็โทรศัพท์หรือส่งข้อความทางระบบ Line application สอบถามการปฏิบัติตัว ให้คำแนะนำและให้กำลังใจผู้ป่วยในการปฏิบัติตัว กรณีไม่สามารถติดต่อผู้ป่วยได้ ก็ให้ประสาน อสม.ทำการเยี่ยมบ้าน

ครั้งที่ 2 (เดือนที่ 2)

1. การแจ้งเตือนให้มารักษาตามนัด ก่อนวันนัดผู้ป่วย 1 - 2 วัน พยาบาล/เจ้าหน้าที่ รพ.สต.โทรศัพท์ / ส่งข้อความทางระบบ Line application ไปยังผู้ป่วยหรือญาติ เช่นเดียวกับการแจ้งเตือนในครั้งแรกเพื่อให้มารับการรักษาตามวันนัด ทั้งนี้ ผู้ป่วยที่ไม่มีโทรศัพท์ ก็ให้แจ้งไปที่ อสม. ในพื้นที่รับผิดชอบ ให้ไปรับการรักษาตามการนัดหมาย หากไม่มารักษาตามนัดไม่ได้ ก็ให้ผู้ป่วยมาให้เร็วที่สุด

2. การรักษาพยาบาลและการให้ความรู้

2.1 ให้การตรวจรักษาโดยพยาบาล

2.2 พยาบาลพูดคุยซักถามผู้ป่วยถึงการปฏิบัติตัวที่เคยได้ให้คำแนะนำไว้ ว่าได้ปฏิบัติตามน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรหรือไม่ และให้คำแนะนำเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้ป่วยยังไม่รู้ ไม่เข้าใจ หรือยังปฏิบัติไม่ถูกต้อง พร้อมให้กำลังใจผู้ป่วย โดยสอบถามเป็นรายบุคคลพร้อมกับญาติ และทำการนัดหมายให้มารักษาในเดือนต่อไป

3. การติดตาม และให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย หลังจากผู้ป่วยกลับบ้านแล้ว 15 วัน พยาบาล/เจ้าหน้าที่ รพ.สต.โทรศัพท์ / ส่งข้อความทางระบบ Line application สอบถามการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย ให้คำแนะนำในเรื่องที่ยังปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง และเสริมพลังให้ผู้ป่วยปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง แต่ถ้าติดต่อผู้ป่วยได้ก็จะประสาน อสม.ในพื้นที่รับผิดชอบดำเนินการเยี่ยมบ้านเพื่อให้คำแนะนำ และเน้นย้ำให้มารักษาตามนัดในครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 (เดือนที่ 3)

1. การแจ้งเตือนให้มารักษาตามนัด โดยครั้งนี้จะไม่โทรติดตามให้มาตามนัด แต่ถ้าพบว่าผู้ป่วยไม่มาตามนัดหมาย พยาบาลก็จะโทรศัพท์ / ส่งข้อความทาง Line application เพื่อให้ผู้ป่วยมารับรักษาให้เร็วที่สุด แต่ถ้าผู้ป่วยไม่มีโทรศัพท์ ก็แจ้งให้ อสม. ในพื้นที่รับผิดชอบ ไปติดตามให้มารักษาโดยเร็วที่สุด

2. การรักษาพยาบาลและการให้ความรู้

2.1 แพทย์ / พยาบาลผู้รักษาผู้ป่วยจะประเมินการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย และพิจารณาระดับน้ำตาลในเลือดทั้ง 3 เดือน ว่าดีขึ้นหรือไม่ โดยถ้ามีระดับน้ำตาลในเลือด (FBS) น้อยกว่า 130 mg/dl ทั้ง 3 เดือน ถือว่าควบคุมได้ หรือบางครั้งมากกว่า 130 mg/dl แต่ไม่เกิน 150 mg/dl หรืออยู่ระหว่าง

130 - 150 mg/dl ทั้ง 3 ครั้ง ถือว่าผู้ป่วยมีแนวโน้มที่ดีในการควบคุมน้ำตาลในเลือด แต่ถ้ามีน้ำตาลในเลือดมากกว่า 150 mg/dl มากกว่า 1 ครั้ง ถือว่าควบคุมน้ำตาลในเลือดไม่ได้

2.2 ให้การตรวจรักษาโดยพยาบาลและนัดหมายมารักษาในเดือนต่อไป

2.3 ในกรณีผู้ป่วยควบคุมน้ำตาลในเลือดไม่ได้ ให้หาสาเหตุ โดยพยาบาลและทีมงานเยี่ยม และส่งเสริมให้ญาติช่วยดูแลร่วมด้วย ซึ่งอาจจะรายงานแพทย์โรงพยาบาลปรางบุรี เพื่อพิจารณาปรับขนาดยาให้เหมาะสมร่วมด้วย

3. การติดตาม และการให้กำลังใจผู้ป่วย

3.1 กรณีผู้ป่วยควบคุมน้ำตาลได้ หรือมีแนวโน้มที่ดีในการควบคุมระดับน้ำตาล พยาบาลก็โทรศัพท์ / ส่งข้อความทาง Line application สอบถามการปฏิบัติตัว ทั้งนี้ เพื่อการเฝ้าระวัง ให้ผู้ป่วยปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง เหมาะสมตลอดไป และมารักษาตามนัดทุกครั้ง

3.2 กรณีควบคุมน้ำตาลในเลือดไม่ได้ หลังการมารักษา 15 วัน พยาบาลก็จะโทรศัพท์ / ส่งข้อความทาง Line application สอบถามผู้ป่วย และญาติถึงการปฏิบัติตัว ซึ่งจะเน้นในส่วนที่ปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง พร้อมให้คำแนะนำ ให้กำลังใจให้ปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง กรณีติดต่อกับผู้ป่วยไม่ได้ ก็ประสานให้ อสม.ทำการเยี่ยมบ้าน ให้คำแนะนำ และให้การดูแลเป็นพิเศษ พร้อมปรึกษาแพทย์ / ทีมงาน พิจารณาวินิจฉัย ส่งเสริมให้ผู้ป่วยลดระดับน้ำตาลในเลือดให้ได้ต่อไป

4. การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยเชิญผู้ป่วยที่ปฏิบัติตัวได้ดี และควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดี ให้มาเล่าประสบการณ์และแนวทางในการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตัวให้ผู้อื่นได้รับทราบ เพื่อการเป็นแบบอย่าง และสร้างความภาคภูมิใจในตัวผู้ป่วย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบสอบถามการใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ใช้เก็บข้อมูลก่อนและหลังการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ของ วรารักษ์ หวังจิตต์เชียร (วรารักษ์ หวังจิตต์เชียร, 2565) ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา อาชีพ และระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวาน ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปิด หรือให้เติมข้อเท็จจริงในช่องว่างที่เว้นไว้รวมจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรมในเรื่องการรับประทานอาหาร การรับประทานยา การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการมาตรวจสุขภาพ แบบวัดมีลักษณะเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) รวมทั้งสิ้น 27 ข้อ โดยมีข้อความแบบให้เลือกตอบว่า ไม่เคยเลย นาน ๆ ครั้ง เป็นประจำ และทุกวัน / ทุกครั้ง แบ่งเกณฑ์การพิจารณาในแต่ละข้อดังนี้คือ ข้อคำถามเชิงบวก ถ้าตอบทุกวัน/ทุกครั้ง ให้คะแนน 3 คะแนน เป็นประจำ ให้คะแนน 2 คะแนน นาน ๆ ครั้ง ให้คะแนน 1 คะแนน และไม่เคยเลย ให้คะแนน 0 คะแนน ส่วนข้อคำถามเชิงลบ ถ้าตอบทุกวัน / ทุกครั้ง ให้คะแนน 0 คะแนน เป็นประจำ ให้คะแนน 1 คะแนน นาน ๆ ครั้ง ให้คะแนน 2 คะแนน และไม่เคยเลย ให้คะแนน 3 คะแนน

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน แบบวัดมีลักษณะเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) รวมทั้งสิ้น 12 ข้อ มีข้อความแบบให้เลือกตอบว่ามีความพึงพอใจมาก ปานกลาง น้อย หรือไม่พอใจ แบ่งเกณฑ์การพิจารณาในแต่ละข้อดังนี้คือ ถ้าตอบมาก ให้คะแนน 3 คะแนน ปานกลาง ให้คะแนน 2 คะแนน น้อย ให้คะแนน 1 คะแนน และไม่พอใจ ให้คะแนน 0 คะแนน

แบ่งระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ โดยการอิงเกณฑ์ตามเกณฑ์ของ Bloom ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต่ำ (น้อยกว่าร้อยละ 60) ค่าคะแนน 0 - 21 คะแนน ระดับปานกลาง (ร้อยละ

60 - 79) ค่าคะแนน 22 - 28 คะแนน และระดับสูง (ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป) ค่าคะแนน 29 - 36 คะแนน (Bloom, B., 1971)

2.2 แบบบันทึกข้อมูลสุขภาพ ประกอบด้วยระดับน้ำตาลในเลือดก่อนอาหารเช้า (ค่า Fasting Blood Sugar : FBS) ส่วนสูง น้ำหนัก และเส้นรอบเอว ซึ่งเก็บข้อมูลก่อนและหลังการได้รับโปรแกรม ๓ ครบ 3 เดือน จากแบบบันทึกประวัติผู้ป่วย

คุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถาม และแบบบันทึกข้อมูลสุขภาพ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านโรคเบาหวาน ด้านการพยาบาล และด้านการวิจัย พิจารณาความตรงในเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของมาตรวัดในเรื่องของเนื้อหาของสิ่งที่จะวัด ดูความครบถ้วน ความถูกต้องทางด้านเนื้อหา โดยพิจารณาตัดสินตามความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence : IOC) ที่มีค่าระหว่าง 0.66 - 1.00 ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำไปวิเคราะห์ความเที่ยงของมาตรวัด โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) แบบครอนบาค อัลฟา (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมการดูแลตนเอง = 0.79 และความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ = 0.77

การศึกษานี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เลขที่ COE No. 007/2567 ลงวันที่ 5 มีนาคม 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยผู้วิจัยและคณะที่ผ่านการอบรมแล้ว ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ตามโปรแกรมแบบใหม่ / แบบเดิม พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 ก่อนการทดลอง ในเดือนมีนาคม 2567 ครั้งที่ 2 เมื่อดำเนินการครบ 3 เดือน ในเดือนมิถุนายน 2567

วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ Chi - square test, Independent t - test และ Paired t - test

ผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ พบลักษณะส่วนบุคคลซึ่งเป็นตัวแปรควบคุม ได้แก่ เพศ อายุ และระยะเวลาป่วยเป็นโรคเบาหวาน ที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบไม่มีลักษณะดังกล่าวแตกต่างกันทางสถิติ (p - value > 0.05) ซึ่งเหมาะสมที่จะนำทั้ง 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบถึงประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ด้วยการส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และการเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		p - value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ	40	100.0	40	100.0	0.439
ชาย	12	30.0	8	20.0	
หญิง	28	70.0	32	80.0	

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และการเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง		กลุ่มเปรียบเทียบ		p - value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
อายุ	40	100.0	40	100.0	0.509
60 - 64 ปี	9	22.5	7	17.9	
65 - 69 ปี	24	60.0	23	59.0	
70 ปีขึ้นไป	7	17.5	9	23.1	
ระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวาน	40	100.0	40	100.0	0.875
น้อยกว่า 5 ปี	9	22.5	11	27.5	
5 - 10 ปี	16	40.0	15	37.5	
มากกว่า 10 ปี	15	37.5	14	35.0	

2. ประสิทธิภาพโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ได้เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการดูแลตามระบบที่ได้พัฒนาขึ้น กับกลุ่มเปรียบเทียบซึ่งใช้วิธีการเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันมา หลังการทดลอง และเปรียบเทียบก่อนกับหลังการใช้โปรแกรมดังกล่าว ของกลุ่มทดลอง พบผลการศึกษาดังนี้

2.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวม พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ดีขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ แต่การรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน ระดับน้ำตาลในเลือดลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.01$) ส่วนดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ไม่มีความแตกต่างกัน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง

หลังการทดลอง	n	$\bar{x}$	SD	t - value	df	p - value
พฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวม (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	66.6	6.1	6.062	78	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	57.2	7.8			
การรับประทานอาหาร (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	18.1	2.8	4.653	78	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	14.9	3.2			
การรับประทานยา (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	13.8	2.1	0.667	78	0.636
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	13.6	1.6			
การออกกำลังกาย (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	4.9	1.4	2.783	78	0.007
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	3.9	1.5			

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง (ต่อ)

หลังการทดลอง	n	$\bar{X}$	SD	t - value	df	p - value
การจัดการกับความเครียด (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	9.2	1.6	3.374	78	0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	7.8	2.0			
การควบคุมปัจจัยเสี่ยง (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	12.5	2.0	3.452	78	0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	10.7	2.4			
การเฝ้าระวังโรค (คะแนน)						
กลุ่มทดลอง	40	8.0	1.3	2.678	65.6	0.009
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	6.9	2.0			
ระดับน้ำตาลในเลือด (mg / dl)						
กลุ่มทดลอง	40	121.0	16.7	10.048	78	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	161.1	18.8			
ดัชนีมวลกาย						
กลุ่มทดลอง	40	25.4	3.9	0.302	78	0.764
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	25.2	3.1			
เส้นรอบเอว (เซนติเมตร)						
กลุ่มทดลอง	40	86.1	14.6	0.087	78	0.931
กลุ่มเปรียบเทียบ	40	85.8	10.7			

2.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง พบว่า หลังการทดลองมีพฤติกรรมดูแลตนเองโดยรวม พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ดีกว่าก่อนการทดลอง ส่วนการรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ลดลงมากกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.01$) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{x}$	SD	t - value	df	P - value
พฤติกรรมกรรมการดูแลตนเอง (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	56.6	7.0	- 14.971	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	66.6	6.1			
การรับประทานอาหาร (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	14.1	2.6	- 14.188	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	18.1	2.8			
การรับประทานยา (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	13.5	2.0	- 1.500	39	0.142
หลังการทดลอง	40	13.8	2.1			

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลตนเอง ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{x}$	SD	t - value	df	P - value
การออกกำลังกาย (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	4.1	2.1	- 2.954	39	0.005
หลังการทดลอง	40	4.9	1.4			
การจัดการกับความเครียด (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	7.7	1.5	- 9.458	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	9.2	1.6			
การควบคุมปัจจัยเสี่ยง (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	10.5	1.8	- 11.368	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	12.5	2.0			
การเฝ้าระวังโรค (คะแนน)						
ก่อนการทดลอง	40	6.6	1.6	- 5.486	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	8.0	1.3			
ระดับน้ำตาลในเลือด (mg / dl)						
ก่อนการทดลอง	40	154.0	14.2	9.964	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	121.0	16.7			
ดัชนีมวลกาย						
ก่อนการทดลอง	40	26.8	4.0	9.879	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	25.4	3.9			
เส้นรอบเอว (เซนติเมตร)						
ก่อนการทดลอง	40	89.2	13.8	5.574	39	<0.001
หลังการทดลอง	40	86.1	14.6			

3. ความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน พบว่า ส่วนใหญ่ ผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานมีระดับความพึงพอใจในระดับสูง ร้อยละ 90.0 รองลงมา มีความพึงพอใจในระดับ ปานกลาง ร้อยละ 10.0 รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวน และร้อยละระดับความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน

ความพึงพอใจ	จำนวน (n = 40)	ร้อยละ (100.0)
ต่ำ (0 - 21 คะแนน)	0	0.0
ปานกลาง (22 - 28 คะแนน)	4	10.0
สูง (29 - 36 คะแนน)	36	90.0
$\bar{x} = 33.5$ S.D. = 2.5 Min = 27 Max = 36		

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ในแต่ละประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจมากที่สุดตั้งแต่ร้อยละ 75.0 ขึ้นไป ยกเว้นในเรื่องความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม มีความพึงพอใจมากที่สุดเพียงร้อยละ 55.0 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวน และร้อยละความพึงพอใจต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน (โปรแกรมที่พัฒนา) จำแนกรายประเด็น

กิจกรรม	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่พอใจ
การได้รับการติดตามให้มาตรวจตามนัด	38 (95.0)	2 (5.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
วิธีการหรือกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน	30 (75.0)	10 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
วิธีการหรือกิจกรรมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	31 (77.5)	9 (22.5)	0 (0.0)	0 (0.0)
การมีส่วนร่วมต่อการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	32 (80.0)	8 (20.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
ความรู้และทักษะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ได้รับ	30 (75.0)	10 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
การสร้างแรงจูงใจในการดูแลสุขภาพ	31 (77.5)	9 (22.5)	0 (0.0)	0 (0.0)
ความรู้ ความสามารถของผู้จัดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	31 (77.5)	9 (22.5)	0 (0.0)	0 (0.0)
การให้บริการรักษาพยาบาลจากแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข	30 (75.0)	10 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
ความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรม	22 (55.0)	18 (45.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
การพูดคุยติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	33 (82.5)	7 (17.5)	0 (0.0)	0 (0.0)
สัมพันธภาพของเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	36 (90.0)	4 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพใน ครั้งนี้	36 (90.0)	4 (10.0)	0 (0.0)	0 (0.0)

อภิปรายผล

จากการศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน พบว่า โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบใหม่ ทำให้ผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวม พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ดีขึ้น ส่วนด้านการรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวลดลง และดีกว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิมในเรื่องพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวม พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ส่วนด้านการรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือดลดลงมากกว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิม แต่มีดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวไม่แตกต่างกัน ซึ่งโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบใหม่ ได้มีการแจ้งเตือนผู้ป่วยให้มารับรักษาตามนัด ตระหนักในการมาตรวจตามนัด มีการให้ความรู้ ซักถามและประเมินความรู้ หากผู้ป่วยมีการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง ก็มีการให้คำแนะนำ ติดตามการดูแลผู้ป่วย เป็นการดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด (Beckie T., 1989) นอกจากนี้ ก็มีการติดตามและประเมินการปฏิบัติตัวผู้ป่วยเป็นระยะ ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยที่ยังปฏิบัติตัวไม่ถูกต้องให้เกิดการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ยังมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลตนเอง

โดยตรงกับผู้ที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดี เป็นการส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง (จิรพจน์ พักน้อย, 2565) ทำให้ผู้ป่วยสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ มีดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวลดลง ต่างจากโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิมที่เคยปฏิบัติ คือ ให้การดูแลรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานตามปกติที่ผู้ป่วยเคยได้รับ ได้แก่ การตรวจรักษาจากแพทย์ การให้คำแนะนำต่าง ๆ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การให้ยา และการนัดหมายให้มาตรวจตามนัด ในแต่ละเดือนที่มารักษาที่โรงพยาบาล ซึ่งมีการดูแลใกล้ชิด มีการติดตาม ให้กำลังใจที่น้อยกว่าหรือไม่ในบางกิจกรรม อีกทั้งไม่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยตรง ดังนั้น โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบใหม่จึงทำให้ผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีกว่าในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง การเฝ้าระวังโรค และมีดัชนีมวลกายลดลงได้มากกว่าโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิม สอดคล้องกับผลวิจัยของจิรวัฒน์ บุญรักษ์ และจิรพจน์ พักน้อย ที่พบว่า การดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีการให้ความรู้ ให้ความรู้ในการปฏิบัติในการดูแลตนเอง ปรับเปลี่ยนและประเมินพฤติกรรมดูแลตนเอง และมีการติดตามผู้ป่วย ทำให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานมีพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ดีกว่า และมีระดับน้ำตาลในเลือดเฉลี่ยลดลงมากกว่า การใช้โปรแกรมการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานแบบเดิม (จิรวัฒน์ บุญรักษ์, 2566); (จิรพจน์ พักน้อย, 2565) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพวงเพชร เหล่าประสิทธิ์ ศุภมิตร ปาณธูป มยุรี เทียงสกุล และอนุชา วรหาญ ที่พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการให้ความรู้และประเมินพฤติกรรมดูแลตนเอง ได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติในการดูแลตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีพฤติกรรมดูแลตนเองที่ดีขึ้น มีระดับน้ำตาลในเลือดเฉลี่ยลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พวงเพชร เหล่าประสิทธิ์, 2565); (มยุรี เทียงสกุล, 2561) และ (อนุชา วรหาญ, 2560)

ความพึงพอใจของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า มีความพึงพอใจมากถึงร้อยละ 90.0 ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าได้มีการให้ความรู้ ประเมินการปฏิบัติตัว และติดตามผู้ป่วยอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผลที่ชัดเจน แสดงถึงความใส่ใจต่อผู้ป่วย ซึ่งได้ทำให้ผู้ป่วยเกิดความพึงพอใจเป็นอย่างมาก ใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ จิรวัฒน์ บุญรักษ์ และจิรพจน์ พักน้อย ที่ใช้รูปแบบหรือโปรแกรมการดูแลผู้ป่วยในลักษณะเดียวกัน ซึ่งพบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานมีความพึงพอใจมาก ร้อยละ 86.7 และ 95.0 ตามลำดับ (จิรวัฒน์ บุญรักษ์, 2566); (จิรพจน์ พักน้อย, 2565)

จุดเด่นของโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานนี้ คือ มีการติดตามผู้ป่วยให้มาโรงพยาบาลตามนัด ผู้ป่วยจึงได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และได้เน้นถึงปัญหาของผู้ป่วยที่ยังปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง และนำปัญหาดังกล่าวมาส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้ปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดูแลตนเองโดยตรงกับผู้ที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดี เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยตรงกับผู้ป่วยโรคเบาหวานในลักษณะเดียวกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน เมื่อใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวาน ทำให้มีพฤติกรรมดูแลตนเองโดยรวม พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ดีขึ้น ส่วนด้านการรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวลดลง และดีกว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิมในเรื่องพฤติกรรมดูแลตนเองโดยรวม พฤติกรรมด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การควบคุมปัจจัยเสี่ยง และการเฝ้าระวังโรค ส่วนด้านการรับประทานยาไม่มีความแตกต่างกัน มีระดับน้ำตาลในเลือดลดลงมากกว่าการใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบเดิม แต่มีดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอวไม่แตกต่างกันทางสถิติ ทั้งนี้ โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบใหม่นี้ ทำให้ผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานมีความพึงพอใจมากถึงร้อยละ 90.0 ดังนั้น จึงควรนำโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพแบบใหม่นี้ไปใช้กับผู้ป่วยสูงอายุโรคเบาหวานกับ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพปราชญ์ และขยายการนำไปใช้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพอื่น ๆ ต่อไป แต่ทั้งนี้ก็มีข้อควรระวังในการใช้ คือ ต้องมีการติดตามให้ผู้ป่วยมารับการรักษาพยาบาลอย่างต่อเนื่อง ซักถาม ดูแลใส่ใจผู้ป่วยตามสภาพปัญหาที่มีของผู้ป่วยแต่ละคน โดยเฉพาะในช่วงเดือนแรกหลังจากที่ผู้ป่วยใช้ระบบการดูแลตนเอง เพราะเป็นช่วงที่ผู้ป่วยมักจะเปลี่ยนใจไปมีพฤติกรรมดังเดิมได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จรณิต แก้วกังวาล และประตাপ สิงหิวนนท์. (2554). ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางคลินิก. ใน พรณี ปิติสุทธิธรรม และชยันต์ พิเชียรสุนทร (บรรณาธิการ), ตำราการวิจัยทางคลินิก (หน้า 107-143). กรุงเทพมหานคร: คณะเวชศาสตร์เขตร้อนมหาวิทยาลัยมหิดล.
- จิรวรรณ บุญรักษ์. (2566). การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานในพื้นที่เกาะ. Singburi Hospital Journal, 31(3), 19-35.
- ธีรพจน์ พิภน้อย. (2565). การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ของเครือข่ายบริการสุขภาพ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารโรงพยาบาลนครพิงค์, 13(2), 27-46.
- พวงเพชร เหล่าประสิทธิ์. (2565). การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้ของโรงพยาบาลพูนพิน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลเครือข่าย. วารสารวิชาการแพทย์เขต, 11, 37(1), 29-45.
- มยุรี เทียงสกุล. (2561). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(4), 696-710.
- ระวีวรรณ เลิศพัฒนารักษ์. (2563). โรคเบาหวานในผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/663767>
- ราตรี ทองคำ. (2565). ประสิทธิภาพของการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมการดูแลตนเอง ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 จังหวัดลพบุรี. วารสารโรงพยาบาลสิงห์บุรี, 30(3), 86-99.
- วรารักษ์ หวังจิตต์เชียร. (2565). การพัฒนารูปแบบการรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวาน ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. วารสารวิทยาลัยพยาบาล พระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 5(2), 117-132.
- วิชัย เอกพลากร. (2566). สำรวจสุขภาพประชาชนไทยและจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อพัฒนานวัตกรรมด้านสุขภาพและนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภมิตร ปาณรูป. (2562). การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ผิวน้ำ. วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 12(3), 23-34.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปราชญ์. (2566). รายงานสถานการณ์ผู้ป่วยเบาหวานอำเภอปราชญ์. ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปราชญ์.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและ ควบคุมโรคไม่ติดต่อระดับชาติ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีโมชั่น อาร์ต จำกัด.
- อนุชา วรหาญ. (2560). การพัฒนารูปแบบการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลเลาขวัญ. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9 วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, 12(27), 5-22.
- American Diabetes Association. (2017). Standards of medical care for patients with diabetes mellitus. Diabetes care, 30(1), S4-40.

- Beckie T. (1989). A supportive-educative telephone program: impact on knowledge and anxiety after coronary artery bypass graft surgery. *Heart Lung*, 18(1), 46-55.
- Bloom, B. (1971). *Mastery learning*. United States of America: Holt, Rinehart & Winston.
- International Diabetes Federation. (2021). *IDF Diabetes Atlas 2021*. Retrieved February 1, 2024, from <https://diabetesatlas.org/atlas/tenth-edition/>
- Vischer, U. M. et al. (2019). A call to Incorporate the prevention and treatment of geriatric disorders in the management of diabetes in the elderly. *Diabetes & Metabolism*, 35(1), 168-177.

การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

A STUDY OF MATHAYOM 1 STUDENT MISCONCEPTIONS ABOUT THE SUBTRACTION OF INTEGERS PROCESS AT THAMMASAT SECONDARY SCHOOL

ริฎวัน อุเต็น, ณัฐวัฒน์ วัชรจิตตานนท์, วรศักดิ์ ประโรกิจจักร*

Ridhwan Uden, Nattawat Watcharajittanont, Worasak Prarokijjak*

คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat university, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: worasak.pr@lsed.tu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 140 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบการลบจำนวนเต็ม (อัตนัย) จำนวน 8 ข้อและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องร้อยละ 100 โดยไม่แสดงขั้นตอนการทำในประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ ลักษณะคำถาม "จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก" 2) นักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนมากที่สุดในลักษณะคำถาม "จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ" ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ ร้อยละ 37.50 และประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ ร้อยละ 25.00 คำถามเหล่านี้ทำให้นักเรียนสับสนและไม่แม่นยำในการแก้ปัญหา รวมถึงการมองข้ามสัญลักษณ์บวกลบของจำนวนเต็ม และ 3) มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนแสดงลักษณะของความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือความไม่รอบคอบ และความไม่รอบคอบและไม่สมบูรณ์ เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งอาจเกิดจากการไม่แม่นยำในการดำเนินการและการเข้าใจหลักการในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ทำให้มีความผิดพลาดในการตอบคำถาม ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาวิธีการสอนที่เน้นความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานและการฝึกฝนในการลบจำนวนเต็มอย่างแม่นยำ รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ

คำสำคัญ: มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน, จำนวนเต็ม, การลบจำนวนเต็ม, มัธยมศึกษา

Abstract

This survey research investigated misconceptions about the process of subtracting integers among seventh grade (Mathayom 1) Thammasat Secondary School (TSS) students. The population comprised 140 TSS seventh graders in the first semester of the 2024 academic year, with 80 chosen by simple random sampling. Data was gathered by an eight-item subjective test on integer subtraction and semi-structured interviews and analyzed by basic statistics, including

mean and percentage. Results were that 1) all students demonstrated correct understanding of problems where the absolute value of the minuend exceeded the absolute value of the subtrahend, especially positive-positive integer problems; 2) the highest rate of misconceptions occurred in positive-negative integer problems with 37.50% of samples misunderstanding problems where the absolute value of the minuend exceeded the absolute value of the subtrahend, and 25% misunderstanding problems where the absolute value of the minuend was less than the absolute value of the subtrahend. These problems led to student confusion, inaccurate solutions, and oversight of integer signs; and 3) the main type of misconception was conceptual, followed by carelessness, and a mix of carelessness and conceptualizing. These issues likely stemmed from inaccuracies in doing subtraction operations and lack of understanding of fundamental principles, leading to errors in responses. These findings underscore the need to develop teaching methods emphasizing clear understanding of basic.

Keywords: Misconceptions, Integers, Subtracting Integers, Secondary School

บทนำ

การศึกษาคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์สามารถมีความคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างมีเหตุผล สร้างระบบและแผนงาน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างละเอียดและเป็นระเบียบ ช่วยให้สามารถคาดการณ์วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เพื่อให้ได้ผลสำเร็จต้องมีการเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียน เพื่อให้สามารถเรียนรู้และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นให้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต มาตรฐาน ค 1.3 ใช้พจน์ สมการ และอสมการ อธิบายความสัมพันธ์หรือช่วยแก้ปัญหาที่กำหนดให้ ตัวชี้วัดที่ 1 เข้าใจและใช้สมบัติของการเท่ากันและสมบัติของจำนวนเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหาโดยใช้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยมีสาระการเรียนรู้แกนกลาง ได้แก่ การแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวและการนำความรู้เกี่ยวกับการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวไปใช้ในชีวิตจริงได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) จากการสอนของผู้สอนพบว่า เมื่อนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรียนเรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว นักเรียนจะต้องได้เรียนเรื่องการบวกลบจำนวนเต็มมาก่อน การบวกลบจำนวนเต็มจึงเป็นพื้นฐานของการเรียนเรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว และเมื่อนักเรียนแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวแล้ว ปัญหาหนึ่งของการแก้สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวหรือหาคำตอบของสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวผิดพลาด คือ ขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำผึ้ง บุญเกียรติ และนพพร แหยมแสง และงานวิจัยของสมพร พลจันทร์ และคณะ ที่พบว่าการลบจำนวนเต็มที่ผิดพลาดดังกล่าวเกิดจากมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม (น้ำผึ้ง บุญเกียรติ และนพพร แหยมแสง, 2564; สมพร พลจันทร์ และคณะ, 2556)

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความไม่รอบคอบ (Careless error) 2) ความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์ (Concept error) และ 3) ความไม่รอบคอบและไม่สมบูรณ์ (Careless error and Concept error) (Rosyidah, A. N. K., et al., 2021) ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญต่อการเรียนรู้ในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียน มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนนี้จะก่อให้เกิดปัญหาต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ ในอนาคต การค้นหามโนทัศน์

ที่คลาดเคลื่อน รู้ถึงสาเหตุของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงประสิทธิภาพและออกแบบการเรียนการสอน และหาวิธีที่จะทำให้มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนดังกล่าวลดลงหรือหายไป จนกระทั่งเกิดเป็นมโนทัศน์ในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มที่ถูกต้อง อันเป็นพื้นฐานในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งไปที่การลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อสำรวจมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม โดยใช้วิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 140 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) จากนักเรียนอาสาสมัครชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 3 ห้องจากทั้งหมด 5 ห้อง เป็นจำนวน 80 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม

3. เนื้อหาที่ใช้

การลบจำนวนเต็มด้วยจำนวนไม่เกิน 2 หลัก ในเรื่องจำนวนเต็ม รายวิชาตำแหน่งแบ่งเส้น (วค 21102)

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน (misconceptions) หมายถึง ความคิดหรือความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์หรือไม่ถูกต้องของบุคคลตามที่ได้รับมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถแสดงผลเป็นภาพจำหรือสัญลักษณ์ที่สามารถเชื่อมโยงหรือจำแนกสิ่งต่าง ๆ ในความคิดของบุคคลนั้น ๆ ได้

4.2 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ (mathematical misconception) หมายถึง ความคิดหรือความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์เกี่ยวกับหลักการหรือเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ รวมถึงกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วย ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนเข้าใจผิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณิตศาสตร์

4.3 การลบจำนวนเต็ม หมายถึง การดำเนินการทางคณิตศาสตร์ ทำได้โดยการนำตัวตั้งมาบวกด้วยจำนวนตรงข้ามของตัวลบ ซึ่งอาศัยข้อตกลงดังนี้ “ตัวตั้ง - ตัวลบ = ตัวตั้ง + จำนวนตรงข้ามของตัวลบ” นั่นคือ $a - b = a + (-b)$ เมื่อ a และ b เป็นจำนวนเต็มใด ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561)

5. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

มีเครื่องมือเครื่องมือ 2 แบบ ดังนี้ 1) แบบทดสอบการลบจำนวนเต็ม จำนวน 8 ข้อ 2) การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

5.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ และการลบจำนวนเต็ม

5.2 สร้างแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มในลักษณะที่แตกต่างกันแบบอัตนัยจำนวน 8 ข้อ

5.3 นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจค่าความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) จำนวน 3 ท่าน โดยมีเกณฑ์ค่า IOC มากกว่า 0.67 นำผลการตรวจแบบทดสอบมาปรับแก้ไขตามคำแนะนำ

5.4 นำแบบทดสอบที่แก้ไขตามคำแนะนำไปทดลอง (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 คน จากนั้นนำมาตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ค่าความยากง่าย (difficulty; p) มีค่า 0.50 - 0.92 (ไม่พิจารณาข้อ 1*)

ค่าอำนาจจำแนก (discrimination; r) มีค่า 0.53 - 0.92 (ไม่พิจารณาข้อ 1*)

ค่าความเชื่อมั่น (reliability; Cronbach's alpha α) มีค่า 0.865

(ไม่พิจารณาข้อ 1 เนื่องจากผู้วิจัยต้องการสร้างแบบสอบถามให้ครบตามประเภทของการลบ)

5.5 นำแบบทดสอบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

โครงสร้างของเครื่องมือ

ผู้วิจัยแบ่งประเภทคำถามออกเป็น 2 ประเภทหลัก 4 ลักษณะย่อยในแบบทดสอบการลบจำนวนเต็ม จำนวน 8 ข้อ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเภทของลักษณะของคำถามในแบบทดสอบการลบจำนวนเต็ม

ประเภทของคำถาม	ลักษณะของคำถาม	คำถาม
1. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	1) 5 - 2
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	2) 5 - (-2)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	3) -5 - 2
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	4) -5 - (-2)
2. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	5) 2 - 5
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	6) 2 - (-5)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	7) -2 - 5
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	8) -2 - (-5)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.1 นำโครงการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

6.2 ทำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลวิจัย ต่อผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

6.3 ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยต่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

6.4 เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

6.4.1 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบเรื่องการลบจำนวนเต็ม

6.4.2 ตรวจแบบทดสอบเรื่องการลบจำนวนเต็ม

6.4.3 สัมภาษณ์นักเรียนถึงขั้นตอนในการทำแบบทดสอบ

6.4.4 นำข้อมูลที่เก็บได้มาวิเคราะห์ผล

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

7.1.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่น

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

7.2.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการสร้างตารางแสดงจำนวนนักเรียนที่ทำแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มถูก ผิด และไม่ทำแบบทดสอบ โดยแบ่งประเภทตามตารางที่ 1

7.2.2 วิเคราะห์ประเภทของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนจากผลการตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็ม ซึ่งออกแบ่งเป็น 3 ประเภท 1) ความไม่รอบคอบ (Careless error) 2) ความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์ (Concept error) และ 3) ความไม่รอบคอบและความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์ (Careless error and Concept error)

7.2.3 สัมภาษณ์นักเรียนที่ทำแบบทดสอบผิด เพื่อหาสาเหตุของการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน

7.3.4 นำผลการวิเคราะห์มาเขียนวิเคราะห์โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

8. เอกสารจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติและดำเนินการตามหลักการที่กำหนดโดย คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ รหัสโครงการวิจัย SSTU-EC 023/2567 หนังสือรับรองเลขที่ 018/2567

ผลการวิจัย

จากผลการทำแบบทดสอบเรื่องการลบจำนวนเต็ม 8 ข้อ (8 คะแนน) ของนักเรียนทั้งหมด 80 คน พบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 6.03 คะแนน โดยผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มจากแบบทดสอบเรื่องการลบจำนวนเต็มของนักเรียน ซึ่งจำแนกตามประเภทคำถามและลักษณะของคำถาม ดังนี้

ตารางที่ 2 คะแนนและร้อยละของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบการลบจำนวนเต็ม

คะแนน	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละของจำนวนนักเรียน
2	2	2.50
3	8	10.00
4	14	17.50
5	9	11.30
6	9	11.30
7	5	6.30
8	33	41.30
รวม	80	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนสูงสุด 8 คะแนน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 41.30 และมีคะแนนต่ำสุด 2 คะแนน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มโดยจำแนกมโนทัศน์ตามประเภทของคำถาม

ประเภทของคำถาม	ลักษณะของคำถาม	คำถาม	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูก (คน) (ร้อยละ)	จำนวนนักเรียนที่ตอบผิด (คน) (ร้อยละ)	จำนวนนักเรียนที่ไม่ตอบ (คน) (ร้อยละ)
1. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	1) 5 - 2	80 (100.00)	0 (0.00)	0 (0.00)
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	2) 5 - (-2)	64 (80.00)	16 (20.00)	0 (0.00)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มโดยจำแนกมโนทัศน์ตามประเภทของคำถาม (ต่อ)

ประเภทของคำถาม	ลักษณะของคำถาม	คำถาม	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูก (คน) (ร้อยละ)	จำนวนนักเรียนที่ตอบผิด (คน) (ร้อยละ)	จำนวนนักเรียนที่ไม่ตอบ (คน) (ร้อยละ)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	3) -5 - 2	55 (68.75)	24 (30.00)	1 (1.25)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	4) -5 - (-2)	49 (61.25)	30 (37.50)	1 (1.25)
2. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	5) 2 - 5	74 (92.50)	6 (7.50)	0 (0.00)
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	6) 2 - (-5)	59 (73.75)	20 (25.00)	1 (1.25)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	7) -2 - 5	53 (66.25)	26 (32.50)	1 (1.25)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	8) -2 - (-5)	45 (56.25)	34 (42.50)	1 (1.25)

จากตารางที่ 3 พบว่า 1) ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ นักเรียนตอบคำถามผิดมากที่สุด ในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และไม่มีนักเรียนตอบคำถามผิดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก” 2) ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ นักเรียนตอบคำถามผิดมากที่สุด ในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50 และตอบคำถามผิดน้อยสุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก” จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มถูกโดยจำแนกมโนทัศน์ตามประเภทของคำถาม

ประเภทของคำถาม	ลักษณะของคำถาม	คำถาม	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูก (คน) (ร้อยละ)		
			แสดงขั้นตอน	ไม่แสดงขั้นตอน	รวม
1. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	1) 5 - 2	0 (0.00)	80 (100.00)	80 (100.00)
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	2) 5 - (-2)	56 (87.50)	8 (12.50)	64 (100.00)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	3) -5 - 2	14 (25.45)	41 (74.55)	56 (100.00)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	4) -5 - (-2)	39 (79.59)	10 (20.41)	49 (100.00)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มถูกโดยจำแนกมโนทัศน์ตามประเภทของคำถาม (ต่อ)

ประเภทของคำถาม	ลักษณะของคำถาม	คำถาม	จำนวนนักเรียนที่ตอบถูก (คน) (ร้อยละ)		
			แสดงขั้นตอน	ไม่แสดงขั้นตอน	รวม
2. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	5) 2 - 5	5 (6.76)	69 (93.24)	74 (100.00)
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	6) 2 - (-5)	49 (83.05)	10 (16.95)	59 (100.00)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	7) -2 - 5	10 (18.87)	43 (81.13)	53 (100.00)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	8) -2 - (-5)	38 (84.44)	7 (15.56)	45 (100.00)

จากตารางที่ 4 พบว่า 1) ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ นักเรียนตอบคำถามถูกโดยแสดงขั้นตอนมากที่สุด ในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และไม่มีนักเรียนตอบคำถามถูกโดยแสดงขั้นตอนในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก” 2) ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ นักเรียนตอบคำถามถูกโดยแสดงขั้นตอนมากที่สุด ในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 83.05 และนักเรียนตอบคำถามถูกโดยแสดงขั้นตอนน้อยที่สุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก” จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 6.76

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มผิดโดยจำแนกมโนทัศน์แบ่งตามประเภทของคำถาม

ประเภทของคำถาม	ลักษณะของคำถาม	คำถาม	จำนวนนักเรียนที่ตอบผิด (คน) (ร้อยละ)				รวม
			ไม่แสดงขั้นตอน	ไม่รอบคอบ	มโนทัศน์คลาดเคลื่อน	ไม่รอบคอบและมโนทัศน์คลาดเคลื่อน	
1. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	1) 5 - 2	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0.00)
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	2) 5 - (-2)	7 (43.75)	2 (12.50)	<u>6</u> (37.50)	1 (6.25)	16 (100)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	3) -5 - 2	19 (76.00)	0 (0)	3 (12.00)	2 (8.00)	24 (100)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	4) -5 - (-2)	16 (53.33)	5 (16.67)	5 (16.67)	4 (13.33)	30 (100)
2. ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	5) 2 - 5	4 (66.67)	0 (0.00)	2 (33.33)	0 (0.00)	6 (100)
	จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	6) 2 - (-5)	7 (35.00)	4 (20.00)	<u>5</u> (25.00)	4 (20.00)	20 (100)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ตอบแบบทดสอบการลบจำนวนเต็มผิดโดยจำแนกมโนทัศน์แบ่งตามประเภทของคำถาม (ต่อ)

ประเภทของ คำถาม	ลักษณะของ คำถาม	คำถาม	จำนวนนักเรียนที่ตอบผิด (คน)				รวม
			(ร้อยละ)				
			ไม่แสดง ขั้นตอน	ไม่ รอบคอบ	มโนทัศน์ คลาดเคลื่อน	ไม่รอบคอบและ มโนทัศน์ คลาดเคลื่อน	
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	7) -2 - 5	19 (73.08)	0 (0.00)	4 (15.38)	3 (11.54)	26 (100)
	จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	8) -2 - (-5)	17 (50.00)	10 (29.41)	4 (11.77)	3 (8.82)	34 (100)
		รวม (ร้อยละ)	57.05	13.46	18.59	10.90	100

จากตารางที่ 5 พบว่า 1) ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ นักเรียนตอบคำถามผิดโดยไม่แสดงขั้นตอนมากที่สุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก” จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 76.00 นักเรียนตอบคำถามผิดโดยไม่รอบคอบมากที่สุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 นักเรียนตอบคำถามผิดโดยมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และนักเรียนตอบคำถามผิดโดยไม่รอบคอบและมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 2) ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ นักเรียนตอบคำถามผิดโดยไม่แสดงขั้นตอนมากที่สุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก” จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 73.08 นักเรียนตอบคำถามผิดโดยไม่รอบคอบมากที่สุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41 นักเรียนตอบคำถามผิดโดยมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และนักเรียนตอบคำถามผิดโดยไม่รอบคอบและมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ” จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

จากผลการวิจัยตอนที่ 1 พบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนมากที่สุดในลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ” ทั้งประเภทของคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าและน้อยกว่าตัวลบ โดยพบว่าความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์ (concept error) เป็นปัญหาหลัก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สาเหตุการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการสัมภาษณ์นักเรียนจำนวน 14 คน ดังตารางที่ 6 และตารางที่ 7

ตารางที่ 6 แสดงการให้เหตุผลของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ

ลักษณะของคำถาม	ขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียน	เหตุผล	วิเคราะห์สาเหตุการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน
1. จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	-	-	-

ตารางที่ 6 แสดงการให้เหตุผลของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ (ต่อ)

ลักษณะของ คำถาม	ขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียน	เหตุผล	วิเคราะห์สาเหตุการเกิด มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน
2. จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	2. $5 - (-2)$ $5 + -2$ ตอบ ~~3~~	“อันนั้นบวกกันแต่ว่า 5 มันไม่ได้ ติดลบ แต่ 2 มันติดลบ แต่ว่า 5 มัน เยอะกว่า มันก็เหลือ 3”	สับสนในจำนวนตรงข้ามของ ตัวลบของการลบจำนวนเต็ม
3. จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	3. $-5 - 2$ $(-5) - (-2) = -5 + 2$ $= 7$ ตอบ 7 3. $-5 - 2$ ตอบ -3 3. $-5 - 2$ $-5 + 2$ ตอบ 7	“ลบกับลบเจอกันก็กลายเป็นบวก ก็กลายเป็น $-5 + 2$ แล้วก็เท่ากับ 7” “ลบกับลบติดกันจะได้บวก แต่ตัว ตั้งเหมือนเดิม” “ถ้าลบมาเจอลบมันก็ต้องบวก ได้ ลบห้าบวกสอง เป็นลบสาม”	ผิดพลาดในขั้นตอนการบวก จำนวนเต็มที่ตั้งตั้งเป็น จำนวนเต็มลบและตัวบวก เป็นจำนวนเต็มบวก 1) สับสนว่าเมื่อตัวตั้งเป็น จำนวนเต็มลบลบตัวลบซึ่ง เป็นจำนวนเต็มบวก จะได้ตัว ตั้งตัวเดิมบวกด้วยตัวลบของ โจทย์ 2) ผิดพลาดในขั้นตอนการ บวกจำนวนเต็มที่ตั้งตั้งเป็น จำนวนเต็มลบและตัวบวก เป็นจำนวนเต็มบวก สับสนในจำนวนตรงข้ามของ ตัวลบของการลบจำนวนเต็ม
4. จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	4. $-5 - (-2)$ $-5 + (-2)$ ตอบ 7 4. $-5 - (-2)$ $-5 + 2$ ตอบ -7 4. $-5 - (-2)$ วิธีทำ $-5 + 2$ ตอบ -7	“ลบกับลบติดกันเป็นบวก แต่ตัว หน้ากับตัวหลังยังเหมือนเดิม” “เหมือนลบกับลบมันชนกันมันได้ บวก แล้วมันบวกกันแต่มันยังติด ลบอยู่ มันก็เหมือนเพิ่มลบไปอีก ก็ กลายเป็น -7” “ได้ $-5 + 2$ แล้วที่นี้ $-5 + 2$ มัน จะต้องต่ำลงไปอีก ก็จะได้ -7”	สับสนในจำนวนตรงข้ามของ ตัวลบของการลบจำนวนเต็ม ผิดพลาดในขั้นตอนการบวก จำนวนเต็ม

ตารางที่ 6 แสดงการให้เหตุผลของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ (ต่อ)

ลักษณะของ คำถาม	ขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียน	เหตุผล	วิเคราะห์สาเหตุการเกิด มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน
	4. $-5 - (-2)$ $5 + 2 = -7$ ตอบ -7	“ลบลบกลายเป็นบวกต้องเอาไปบวกกัน มันลบทั้งคู่ ได้ $5 + 2$ ได้ 7”	1) สับสนว่าเมื่อโจทย์มีเครื่องหมายลบปรากฏอยู่จะต้องเปลี่ยนทั้งหมดเป็นเครื่องหมายบวก 2) ผิดพลาดในขั้นตอนการบวกจำนวนเต็ม
	4. $-5 - (-2)$ $-5 - -2$ $-5 + 2 = -7$ ตอบ -7	“ลบเจลบกลายเป็นบวก แล้วลบเจอบวกกลายเป็นลบ ลบกันได้ - 7”	1) สับสนว่าเมื่อโจทย์มีเครื่องหมายลบปรากฏอยู่จะต้องเปลี่ยนทั้งหมดเป็นเครื่องหมายบวก 2) ผิดพลาดในขั้นตอนการบวกจำนวนเต็ม

ตารางที่ 7 แสดงการให้เหตุผลของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ

ลักษณะของ คำถาม	ขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียน	เหตุผล	วิเคราะห์สาเหตุการเกิด มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน
1. จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก	5. $2 - 5$ $\begin{array}{r} 5 \\ -2 \\ \hline 3 \end{array}$ ตอบ 3	“คือ เอา 2 กับ 5 มาลบกัน เอา 5 ไว้ด้านบน เอา 2 ไว้ด้านล่าง เพราะ 5 มากกว่า เลยเอามาลบกันได้ 3”	สับสนระหว่างตัวตั้งและตัวลบ และคิดว่าจำนวนที่มากกว่าจะต้องเป็นตัวตั้ง
2. จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มลบ	6. $2 - (-5)$ $2 - (-5)$ ตอบ -7	“ลบกับลบเป็นบวกได้ $2 + (-5)$ เป็น -7”	ผิดพลาดในขั้นตอนการบวกจำนวนเต็ม
3. จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มบวก	7. $-2 - 5$ $-2 + 5$ ตอบ 3	“ลบกับลบก็กลายเป็น $-2 + 5$ ได้ 3”	สับสนในจำนวนตรงข้ามของตัวลบของการลบจำนวนเต็ม
	7. $-2 - 5$ $-2 + 5 = 7$ ตอบ 7	“ลบกับลบติดกันเป็นบวก แต่ตัวตั้งเหมือนเดิม”	สับสนในจำนวนตรงข้ามของตัวลบของการลบจำนวนเต็ม

ตารางที่ 7 แสดงการให้เหตุผลของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ (ต่อ)

ลักษณะของ คำถาม	ขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียน	เหตุผล	วิเคราะห์สาเหตุการเกิด มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน
	7. $-2 - 5$ $2 + 5$ ตอบ 7	“ลบกับลบติดกันเปลี่ยนเป็นบวก ก็ เลยได้สองบวกห้า”	สับสนว่าเมื่อโจทย์มี เครื่องหมายลบปรากฏอยู่ จะต้องเปลี่ยนทั้งหมดเป็น เครื่องหมายบวก
4. จำนวนเต็มลบ - จำนวนเต็มลบ	8. $-2 - (-5)$ $-2 - (-5)$ $2 - 5$ $-2 + 5$ ตอบ -3	“อันนี้ลบกับลบก็เป็นบวก $-2 - (-5)$ ได้ $-2 + 5$ แล้วก็บวกกับลบก็เป็น ลบ ได้ $2 - 5$ ได้ -3 ”	ผิดพลาดในขั้นตอนการบวก จำนวนเต็ม
	8. $-2 - (-5)$ $-2 - (-5)$ $2 + (-5)$ ตอบ 7	“ลบกับลบติดกันเป็นบวก แต่ตัว หน้ากับตัวหลังยังเหมือนเดิม”	1) สับสนในจำนวนตรงข้าม ของตัวลบของการลบจำนวน เต็ม 2) ผิดพลาดในขั้นตอนการ บวกจำนวนเต็ม

จากผลการวิจัยตอนที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความสับสนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม เนื่องจากความเข้าใจที่
ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับขั้นตอนการลบและจำนวนตรงข้าม นอกจากนี้ ยังพบข้อผิดพลาดในการบวกจำนวนเต็มด้วย
จำนวนตรงข้าม แม้จะสามารถเปลี่ยนการลบเป็นการบวกด้วยจำนวนตรงข้ามได้ แต่ก็ยังไม่สามารถบวกจำนวนเต็ม
ได้อย่างถูกต้อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตอนที่ 1 การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มจากแบบทดสอบการลบจำนวน
เต็ม พบว่า

1. นักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องหรือตอบคำถามถูกต้องร้อยละ 100 โดยไม่ต้องแสดงขั้นตอนการ
ทำในประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ ลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก -
จำนวนเต็มบวก” ทั้งนี้อาจเกิดจากเป็นคำถามที่ไม่ซับซ้อน นักเรียนคุ้นเคย และพบเห็นบ่อยในช่วงประถมศึกษา ที่
กำหนดตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของ กระทรวงศึกษาธิการ ว่านักเรียน
สามารถดำเนินการบวก ลบ คูณ หารระคนของจำนวนนับที่ไม่เกิน 100,000 และ 0 ได้ ทั้งนี้สำหรับประเภท
คำถามที่ค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ ลักษณะคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก”
ก็เป็นคำถามที่นักเรียนตอบถูกและไม่แสดงขั้นตอนการทำมากที่สุดเช่นกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

2. นักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนมากที่สุดในลักษณะของคำถาม “จำนวนเต็มบวก - จำนวน
เต็มลบ” ซึ่งพบในทั้งประเภทคำถามค่าสัมบูรณ์ของตัวตั้งมากกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบและประเภทคำถามค่า

สัมบูรณ์ของตัวตั้งน้อยกว่าค่าสัมบูรณ์ของตัวลบ อาจเป็นเพราะคำถามทั้ง 2 ลักษณะมีเครื่องหมายลบที่อยู่ในตำแหน่งติดกัน ซึ่งอาจทำให้นักเรียนเกิดความสับสน เนื่องจากการเรียนจำนวนเต็มประเภทจำนวนเต็มลบ นักเรียนเพิ่งเคยเจอครั้งแรกในบทเรียนแรกของการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจมาศ พุทธิมา ที่พบว่านักเรียนมีความบกพร่องในการเดาคำตอบ การตีความผิด การทำการบวกลบจำนวนผิด และการเปลี่ยนเครื่องหมายทางคณิตศาสตร์ (เบญจมาศ พุทธิมา, 2561)

3. จากการจำแนกมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจที่ไม่สมบูรณ์ (concept error) มากที่สุด รองลงมาคือไม่รอบคอบ (careless error) และความไม่รอบคอบและไม่สมบูรณ์ (careless error and concept error) เป็นลำดับสุดท้ายนั่นคือ เมื่อเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่องจำนวนเต็ม ในเรื่องการลบจำนวนเต็ม ทำให้ต้องเจอเครื่องหมายลบมากกว่าหนึ่งตำแหน่งในการหาผลลัพธ์ของการลบจำนวนเต็ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Rosyidah, A. N. K., et al. ที่พบว่ามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนมาจากการไม่แม่นยำในการแก้ปัญหาเข้าใจหลักการในขั้นตอนดำเนินการลบผิดและการมองข้ามสัญลักษณ์บวกลบของจำนวนเต็ม (Rosyidah, A. N. K., et al., 2021)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการสัมภาษณ์ พบว่า

1. ความสับสนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม

นักเรียนมีความสับสนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็ม เนื่องจากนิยามของการลบที่ว่า “การลบจำนวนใด ๆ จะเปลี่ยนการลบเป็นการบวกด้วยจำนวนตรงข้ามของตัวลบ” และนิยามของจำนวนตรงข้าม คือ จำนวนที่อยู่ห่างจากศูนย์เท่ากันในทิศทางตรงข้ามกันบนเส้นจำนวน นั่นคือ ถ้า a เป็นจำนวนเต็มใด ๆ จำนวนตรงข้ามของ a เขียนแทนด้วย $-a$ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2566) ความเข้าใจที่ผิดพลาดเกี่ยวกับนิยามของการลบและจำนวนตรงข้าม เช่น การเปลี่ยนการลบเป็นการบวกด้วยจำนวนตรงข้าม แต่บางครั้งนักเรียนสับสนในการจัดการกับเครื่องหมาย บางคนอาจสลับเครื่องหมายระหว่างตัวตั้งและตัวลบ หรือเปลี่ยนทุกจำนวนให้กลายเป็นเครื่องหมายบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร พลจันทร์ และคณะ ที่พบว่ามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับทฤษฎีบทและกฎทางคณิตศาสตร์ทำให้นักเรียนตีความและใช้สูตรไม่ถูกต้อง ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาเดียวกันในการลบจำนวนเต็ม (สมพร พลจันทร์ และคณะ, 2556) อีกทั้งงานวิจัยของทองคำ นาสมตริก และคณะ ยังชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีความยากลำบากในการทำความเข้าใจนิยามและสมบัติทางคณิตศาสตร์ โดยมักบิดเบือนข้อมูลและเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐาน ซึ่งตรงกับปัญหาที่นักเรียนมีความสับสนในการเปลี่ยนการลบเป็นการบวก (ทองคำ นาสมตริก และคณะ, 2555)

2. ความผิดพลาดในขั้นตอนการบวกจำนวนเต็ม

นักเรียนมีข้อผิดพลาดในการบวกจำนวนเต็ม แม้ว่าจะสามารถเปลี่ยนการลบเป็นการบวกโดยใช้จำนวนตรงข้ามได้ แต่ยังไม่สามารถบวกจำนวนเต็มได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของคณิน พันธุ์สุภา พบว่านักเรียนมักใช้สูตรไม่ตรงตามสถานการณ์และไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้อย่างรอบคอบ (คณิน พันธุ์สุภา, 2557) นอกจากนี้งานวิจัยของอดิเรก เฉลียวฉลาด พบว่าความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และการขาดความรอบคอบในการตรวจสอบการแก้โจทย์ (อดิเรก เฉลียวฉลาด, 2563) และในงานวิจัยของ เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร และงานวิจัยของอัครพล พรมตรุษ และอุเทน ปุ่มสันเทียะ ยังชี้ให้เห็นถึงการขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและความยากลำบากในการประยุกต์ใช้สูตรในสถานการณ์ที่ซับซ้อน และมีความผิดพลาดในการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของการคำนวณ (เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร, 2564; อัครพล พรมตรุษ และอุเทน ปุ่มสันเทียะ, 2562)

การศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็พบปัญหาในทำนองเดียวกัน นักเรียนมีความยากลำบากในการทำ

ความเข้าใจทฤษฎีและสมบัติทางคณิตศาสตร์ การใช้สูตรไม่ตรงตามสถานการณ์และขาดทักษะในการตรวจสอบความถูกต้องของการคำนวณ นอกจากนี้ยังพบว่าการสอนที่เน้นทฤษฎีโดยไม่ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน ซึ่งเน้นให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการลบจำนวนเต็มในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปโมเดลองค์ความรู้ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาที่พบได้เป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทำความเข้าใจพื้นฐาน

1. นิยามและทฤษฎีพื้นฐาน ให้นักเรียนเข้าใจนิยามของการลบและจำนวนตรงข้ามอย่างชัดเจน พร้อมตัวอย่างและการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ
2. การฝึกฝนการรับรู้ ใช้กิจกรรมที่ช่วยให้ นักเรียนแยกแยะเครื่องหมายบวกและลบอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันการสับสนระหว่างตัวตั้งและตัวลบ

ขั้นตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้และการตรวจสอบ

1. การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ฝึกนักเรียนในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการแก้โจทย์ที่หลากหลาย เช่น การใช้เครื่องหมายหลายตัวในโจทย์ข้อเดียวกัน
2. การตรวจสอบขั้นตอนการคำนวณ ส่งเสริมให้นักเรียนตรวจสอบการคำนวณด้วยการใช้วิธีตรวจสอบขั้นที่สอง เช่น การใช้การบวกเพื่อย้อนกลับไปตรวจสอบผลลัพธ์ของการลบ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและปรับปรุง

1. การประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบที่มีความหลากหลาย เช่น แบบทดสอบที่มีเครื่องหมายลบหลายตำแหน่ง เพื่อประเมินความเข้าใจและการแก้โจทย์ของนักเรียน
2. การปรับปรุงทักษะ ให้ข้อเสนอแนะแก่นักเรียนตามผลการประเมิน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์และการตรวจสอบการคำนวณ

โมเดลนี้เน้นที่การเข้าใจพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และการประยุกต์ใช้ทฤษฎีในสถานการณ์จริง โดยมีการฝึกฝนการรับรู้และการตรวจสอบความถูกต้องของการคำนวณอย่างเข้มข้น การฝึกซ้อมหลายรูปแบบ และการตรวจสอบความถูกต้องจะช่วยลดข้อผิดพลาดจากการเข้าใจผิดเกี่ยวกับทฤษฎีพื้นฐาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่านักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องในการลบจำนวนเต็มแบบพื้นฐานที่คุ้นเคย เช่น "จำนวนเต็มบวก - จำนวนเต็มบวก" แต่มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในโจทย์ที่มีเครื่องหมายลบติดกันหรือเกี่ยวข้องกับจำนวนเต็มลบ ซึ่งนักเรียนเรียนเรื่องจำนวนเต็มลบเป็นครั้งแรกในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 สาเหตุหลักมาจากความสับสนในนิยามและขั้นตอนการลบจำนวนเต็มของการเปลี่ยนเครื่องหมายเมื่อต้องบวกด้วยจำนวนตรงข้าม และการขาดความแม่นยำในการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นจึงควรออกแบบโจทย์ให้มีเครื่องหมายลบหลายตำแหน่งในโจทย์ปัญหาหนึ่งข้อเพื่อให้นักเรียนแยกแยะได้ระหว่างตัวตั้งกับตัวลบและความแม่นยำในนิยามการลบที่เป็นการบวกด้วยจำนวนตรงข้ามของตัวลบ นอกจากนี้ นักเรียนยังมีปัญหาในการตีความและการเปลี่ยนเครื่องหมายบวกลบ รวมถึงความบกพร่องในการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคำตอบ เพื่อลดปัญหาดังกล่าวควรมีการตรวจสอบคำตอบโดยใช้การบวกเพื่อย้อนกลับไปตรวจสอบผลลัพธ์ของ

การลบ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ควรปรับปรุงวิธีการสอนการลบจำนวนเต็ม โดยเน้นการใช้กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เกมการศึกษา มีการฝึกฝนโจทย์ปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นทีละขั้น เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความสนุกในการเรียน ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งถัดไป ได้แก่ การขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียน อื่น ๆ ในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์หาค่าที่คลาดเคลื่อนของนักเรียนในบริบทที่หลากหลาย อาจศึกษานักเรียนจากภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน หรือเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อค่านับที่คลาดเคลื่อนในการลบจำนวนเต็ม ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลที่เหมาะสมในการตรวจสอบค่านับที่คลาดเคลื่อน อาจใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบทดสอบแบบต่าง ๆ หรือการประเมินผลผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับค่านับที่คลาดเคลื่อนและสาเหตุที่เกิดขึ้น และควรมีการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนในระยะยาวจะช่วยให้สามารถประเมินประสิทธิภาพของวิธีการสอนที่นำมาใช้ และปรับปรุงแนวทางการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณิน พันธุ์สุภา. (2557). การวิเคราะห์ค่านับที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8(3), 265-274.
- ทองคำ นาสมตริก และคณะ. (2555). การวิเคราะห์ค่านับที่คลาดเคลื่อน ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 75-88.
- น้ำผึ้ง บุญเกียรติ และนพพร แหยมแสง. (2564). ค่านับที่คลาดเคลื่อนในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสมการ และอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว. KASEM BUNIDIT JOURNAL, 22(2), 97-106.
- เบญจมาศ พุทธิมา. (2561). การพัฒนาแบบทดสอบวินิจฉัยด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณและการหารชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. วารสารการวิจัยกาสะลองคำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(2), 11-21.
- เวชฤทธิ์ อังกะนัทรขจร. (2564). การศึกษาค่านับที่คลาดเคลื่อนทางคณิตศาสตร์ของนิสิตวิชาเอกคณิตศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 25(2), 93-108.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2566). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานคณิตศาสตร์ ม. 1 เล่ม 1(2). กรุงเทพมหานคร: สกสค.ลาดพร้าว.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานคณิตศาสตร์ เล่ม 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมพร พลจันทร์ และคณะ. (2556). การวิเคราะห์ค่านับที่คลาดเคลื่อน ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 183-192.

- อดิเรก เกลียวฉลาด. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบของมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางพีชคณิตสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *Valaya Alongkorn Review*, 10(2), 85-99.
- อัศรพล พรหมตรุษ และอุเทน ปุ่มสันเทียะ. (2562). มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและข้อผิดพลาดทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง อสมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *Journal of Education Studies*, 47(4), 539-561.
- Rosyidah, A. N. K., et al. (2021). Misconceptions and Errors in Integer Operations: A Study in Preservice Elementary School Teachers (PGSD). *Journal of Physics: Conference Series*, 1779(1), 012078.

แนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นแหล่งมรดกโลก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน*

GUIDLINES TO PREPARING FOR THE REGISTRATION OF THE HALA-BALA FOREST AS A WORLD HERITAGE SITE BY INVOLVING COMMUNITY PARTICIPATION PROCESSES

นินุสรา มินทรศักดิ์*, นาเดีย ปายอ, คมวิทย์ สุขเสนีย์, ฐานกุล กุฎิกักดี, ภูตรา อาแล

Ninusra Mintrasak*, Nadia Payo, Khomvit Suksanee, Thanakul Kutiphakdee, Putra Arelear

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Yala Rajbhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: ninusra.m@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมข้อมูลจัดทำแผนการจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การเตรียมความพร้อมการจดทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก และ 2) สร้างการรับรู้ให้ชุมชนในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม โดยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้นำในพื้นที่ จำนวน 3 คน กลุ่มประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ จำนวน 6 คน กลุ่มองค์กรภาคีภาครัฐและเอกชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2 คน รวมจำนวน 11 คน และ ผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม จำนวน 40 คน โดยกระบวนการวิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีประชาคม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสอบสามเส้าเพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้ศึกษา จำแนกและจัดระบบข้อมูลออกให้เป็นระบบ แล้วตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1. การรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของป่าฮาลาบาลานั้น ควรร่วมกันกำหนดกลยุทธ์และวิธีการร่วมกันและมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน โดยออกมาเป็นโครงการต่างๆที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ป่าฮาลาบาลาร่วมกัน 2. การสร้างการรับรู้ให้ชุมชนในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก ทำได้โดย 1) การเสริมสร้างความเข้าใจและการสร้างชุมชนที่แข็งแกร่ง 2) การส่งเสริมการร่วมมือและความรับผิดชอบให้ชุมชน โดยประเด็นนี้จะต้องมีการร่วมสร้างกติการ่วมกัน 3) การสร้างความเชื่อมั่นและการรับรอง และ 4) การส่งเสริมความเป็นผู้นำให้กับชุมชน

คำสำคัญ: ป่าฮาลา-บาลา, แนวทางเตรียมความพร้อมขึ้นทะเบียนมรดกโลก, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to 1) gather data to develop a community-participatory area management plan towards the preparation for the registration of the Hala-Bala Forest as a world heritage site, and 2) create awareness within the community to advocate for the Hala-Bala Forest as a world heritage site. It was a participatory qualitative research that selected key informants based on recommendations from stakeholders in the area, including local leaders (3 people),

community members (6 people), and representatives from governmental and non-governmental organizations (2 people), totaling 11 individuals, along with 40 participants in community forums. Data collection methods included document analysis, interviews, focus group discussions, and community forums. Data were analyzed using the triangulation method to compare findings, classify, and organize the information, followed by interpretative analysis to generate narrative summaries. The research findings suggested that: 1. Collaborative strategies and participation from all sectors are essential for preparing the Hala-Bala Forest for world heritage registration, emphasizing community participation processes to ensure collective benefits from the forest; and 2. Community awareness for advocating the Hala-Bala Forest as a world heritage site can be achieved through: 1) enhancing understanding and building resilient communities, 2) promoting cooperation and community responsibility through collaborative initiatives, 3) fostering confidence and endorsement, and 4) promoting community leadership.

Keywords: Hala-Bala Forest, World Heritage Registration Preparation Guidelines, Community Participation

บทนำ

มรดกโลก เป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงความสำคัญของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม หรือทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม การวิทยาศาสตร์ หรือทางวัฒนธรรม และมีความสำคัญต่อมนุษยชาติทั้งในมิติทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ การได้รับการยอมรับเป็นมรดกโลกมีความหมายว่าสถานที่ดังกล่าวมีความคุ้มค่าและควรได้รับการอนุรักษ์และปกป้องอย่างยั่งยืนเพื่อให้สืบสานไปในอนาคต ในปี ค.ศ. 2020 มรดกโลกได้รับการจดทะเบียนและรับรองโดย UNESCO มากถึง 1,121 แหล่งทั่วโลก ซึ่งสถานที่เหล่านี้มีความหลากหลายทั้งด้านประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นวัด ปราสาท เมืองโบราณในประเทศต่าง ๆ เช่น พม่า รวมถึงด้านธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติและทะเลสาบที่โดดเด่นอย่างมาเซโนดีดีในทวีปแอฟริกา โดยการจดทะเบียนเหล่านี้เป็นการยอมรับถึงความสำคัญของสถานที่เหล่านั้นต่อมนุษยชาติทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (UNESCO, 2020)

ป่าฮาลา-บาลา เป็นหนึ่งในแหล่งสายพันธุ์ทางชีวภาพที่มีความสำคัญอย่างมากในทวีปเอเชีย ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและความเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่หายาก ทำให้ป่าฮาลา-บาลา ถือเป็นแหล่งมรดกโลกที่มีค่าอันสูงในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติและทางวิทยาศาสตร์ การปรับปรุงสภาพป่าและการดูแลรักษาอย่างถูกวิธีจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องการความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ป่าฮาลา-บาลา ได้รับการยอมรับในฐานะแหล่งมรดกโลก และสามารถขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้อย่างสมควร Smith, J. ได้นำเสนอข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์เกี่ยวกับป่าฮาลา-บาลา โดยเน้นที่การบรรยายเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพและความเป็นระบบของป่า รวมถึงประวัติศาสตร์และความสำคัญทางวัฒนธรรมของพื้นที่นี้ โดยป่าฮาลา-บาลาเป็นธรรมชาติที่มีพื้นที่ครอบคลุมในเขตจังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และเขตรัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม (Smith, J., 2020) ดังนั้นกระบวนการปกป้องรักษาผืนป่าฮาลา-บาลาด้วยกระบวนการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกนั้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟู รวมทั้งปกป้องรักษาสายพันธุ์ทางชีวภาพในผืนป่าแห่งนี้โดยกลไกการสร้างการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของผืนป่า เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงสภาพป่าและการดูแลรักษาป่าฮาลา-บาลา ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้อย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาที่สั้น แต่เป็นกระบวนการที่ต้องการการมีส่วนร่วมและความมุ่งมั่นในระยะยาวจากทั้งการเมืองและ

ชุมชน บทความนี้จะนำเสนอแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการดูแลและจัดการป่า รวมถึงการสร้างความร่วมมือและความเข้าใจกันระหว่างทุกฝ่ายเพื่อเป้าหมายร่วมในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่าฮาลา-บาลา ที่ยั่งยืนและยั่งยืนไว้ให้บุคคลรุ่นหน้าได้เข้าถึงและเพลิดเพลินกับการมีอยู่ของมันอย่างยั่งยืนในอนาคต ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นแหล่งมรดกโลก โดยมีการพัฒนาแผนการจัดการป่าที่มุ่งเน้นการรักษาสิ่งแวดล้อมและการดำเนินการที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นที่การสร้าง ความเข้าใจและการรับฟังต่อความต้องการและประสบการณ์ของชุมชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดทำแผนการจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สู่การเตรียมความพร้อมการจดทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก
2. เพื่อสร้างการรับรู้ให้ชุมชนในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบการวิจัย** เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการดำเนินงานวิจัยเรื่องแนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นแหล่งมรดกโลก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน คณะวิจัยได้วางแผนการดำเนินวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) การดำเนินงานสำหรับระยะเวลาก่อนดำเนินงาน คณะทำงานประชุมวางแผนการดำเนินงานโครงการ การประสานงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ซึ่งวางแผนการดำเนินการเก็บข้อมูลด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่อนุรักษ์ และดำเนินการเตรียมเอกสาร (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้, 2564); (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) 2) การดำเนินงานสำหรับช่วงระหว่างดำเนินการโครงการ โดยปฏิบัติตามปฏิทินแผนการดำเนินงานจัดทำแผนชุมชนเพื่อการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรม เช่น การศึกษาจากเอกสาร การสร้างการรับรู้ชุมชน และการจัดเวทีประชาคม เป็นต้น โดยเป็นการดำเนินการในพื้นที่เป้าหมายในระยะแยก ได้แก่ ตำบลแม่หวาด อำเภอฮาด อำเภอฮาด ตำบลเขื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง และอุทยานแห่งชาติบางลาง จังหวัดยะลา 3) การดำเนินงานสำหรับช่วงหลังการดำเนินโครงการ ได้ติดตามและนำเสนอข้อมูล เพื่อการสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะในเวทีการจัดนิทรรศการต่าง ๆ

2. **ประชากรและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ** ได้แก่ 1) ลงพื้นที่โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างการรับรู้เบื้องต้น โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้นำในพื้นที่ จำนวน 3 คน กลุ่มประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ จำนวน 6 คน กลุ่มองค์กรภาคีภาครัฐและเอกชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2 คน รวมจำนวน 11 คน 2) จัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นการจัดทำแผน โดยมีผู้เข้าร่วม ได้แก่ กลุ่มประชาชน กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้นำท้องถิ่นและท้องถิ่น และกลุ่มเอกชน ผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมจำนวนทั้งสิ้น 40 คน โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญข้างต้น จะเป็นการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ตามคำแนะนำของผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานในชุมชนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในทางตรงและทางอ้อมในการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นมรดกโลก

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผ่านคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการในพื้นที่ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านช่องทางสารสนเทศ และจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีประชาคม รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการสอบถามเชิงวิธีการ เช่น การใช้ทั้งการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสารร่วมกัน เพื่อตรวจสอบว่าผลการค้นพบจากแต่ละวิธีให้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกัน 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกเป็นระบบ 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย 4) นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

ผลการวิจัย

คณะทำงานได้ดำเนินการวิจัยแนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นแหล่งมรดกโลก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งข้อสรุปผล ดังนี้

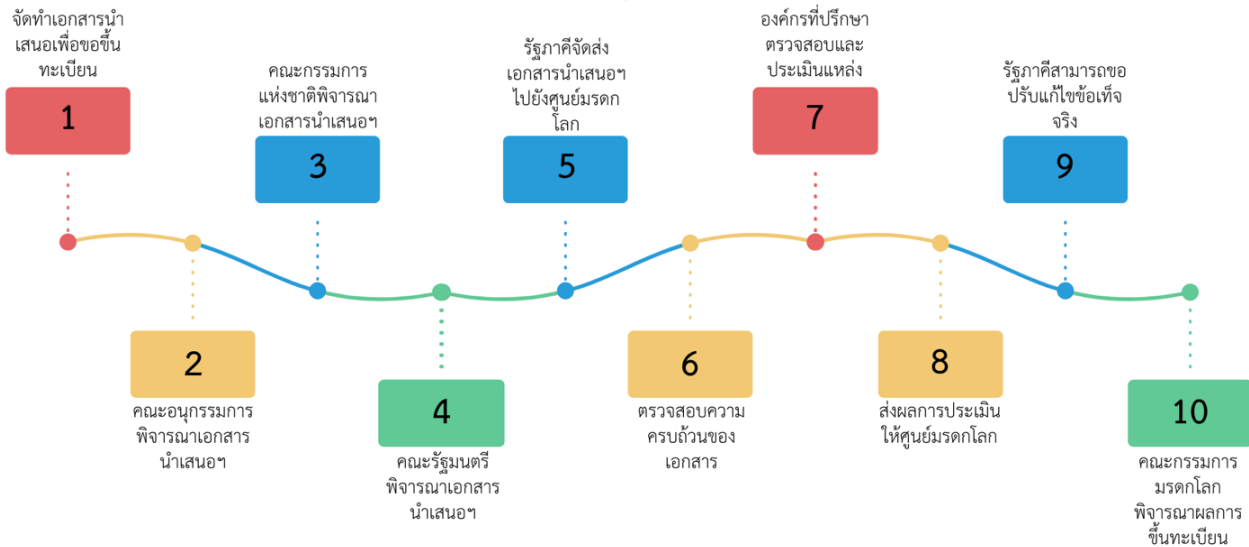
1. รวบรวมข้อมูลจัดทำแผนการจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สู่การเตรียมความพร้อมการจดทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก

คณะทำงานได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยในระยะแรก ได้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่เป้าหมายที่ 1 คือ เขตผู้มีผลกระทบจังหวัดยะลา ได้แก่ 1) การตรวจสอบเอกสารกระบวนการขึ้นทะเบียนมรดกโลก และ 2) บริบทพื้นที่ตำบลอัยเยอร์เวง ตำบลแม่หวาด ตำบลบางกลาง เป็นต้น โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก

มรดกโลก หรือ แหล่งมรดกโลก คือ พื้นที่ซึ่งอาจจะเป็น ป่าไม้ ภูเขา ทะเลสาบ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมไปถึงเมือง ที่ได้รับการคัดเลือกจากยูเนสโก ว่าเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญ มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือด้านอื่น ๆ ที่มนุษย์หรือธรรมชาติได้สร้างขึ้นมา เพราะแม้จะเป็นทรัพย์สินของประเทศที่มรดกโลกนั้นตั้งอยู่ก็ตาม แต่เป็นสิ่งทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติที่จะได้ร่วมชื่นชมและช่วยกันอนุรักษ์สืบต่อไปยังคนรุ่นหลัง

กระทรวงการต่างประเทศ ได้มีการเผยแพร่อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (WHC) โดยมีข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เป็นมรดกโลก ในปี พ.ศ. 2548 มีข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ทั้งหมด 6 ข้อ สำหรับมรดกโลกทางวัฒนธรรม และ 4 ข้อสำหรับมรดกโลกทางธรรมชาติ ในการพิจารณาให้เป็นแหล่งมรดกโลก ดังนั้น จากข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ของ UNESCO เกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการเสนอให้ป่าฮาลา-บาลาเป็นแหล่งมรดกโลกคือ หลักเกณฑ์ทางธรรมชาติ ข้อ 3 ซึ่งกล่าวถึง "การเป็นแหล่งที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์หายากหรือสวยงามเป็นพิเศษ" เนื่องจากป่าฮาลา-บาลามีความหลากหลายทางชีวภาพที่สูง มีพืชและสัตว์ที่หายากและเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังมีสภาพภูมิประเทศทั้งดงามและหลากหลาย เช่น ป่าฝนเขตร้อน ภูเขาหินปูน และแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์นี้ โดยขั้นตอนการเตรียมการขึ้นทะเบียนมรดกโลกจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เผยแพร่กระบวนการขั้นตอนการเตรียมการเพื่อขอขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลก ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการขั้นตอนการเตรียมการเพื่อขอขึ้นทะเบียนแหล่งมรดกโลก

1.2 บริบทพื้นที่ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของป่าฮาลา-บาลา ในเขตจังหวัดยะลา

จากการศึกษาแผนชุมชนของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับผืนป่าฮาลา-บาลา โดยในระยะแรกได้ศึกษาในพื้นที่เขตจังหวัดยะลา ซึ่งประกอบด้วย 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่หวาด อำเภอธารโต ตำบลเชื่อนบางลาง อำเภอบันนังสตา และตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง พบว่า พื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ มีการกำหนดนโยบายตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีภูเขาและทะเลสาบบนภูเขา มีป่าไม้ปกคลุมค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งสามารถเป็นจุดเด่นของพื้นที่ได้ โดยเฉพาะตำบลแม่หวาด มีพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อนและหน้าผาชัน ซึ่งเป็นธรรมชาติที่สวยงาม โดยเฉพาะป่าฮาลา-บาลา เหมาะสมสำหรับที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอนาคต นอกจากนั้น ในเขตตำบลเชื่อนบางลาง ในพื้นที่ตอนล่าง ยังเป็นอ่างเก็บน้ำ และเป็นอุทยานแห่งชาติบางลาง ที่มีสภาพภูมิประเทศหลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน สลับกับที่ราบ ซึ่งเป็นทุ่งหญ้า มีทั้งเป็นภูเขาหินปูน หินแกรนิต หินอัคนี และหินกรวดขนาดใหญ่ เป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำหลายสายไหลมาบรรจบเป็นแม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรี

ด้วยลักษณะพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้พื้นที่เหล่านี้อุดมไปด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่า มีไม้นานาชนิดขึ้นอยู่หนาแน่น และมีค่าหายากขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ไม้หลุมพอง อยาง ตะเคียน สยาขาว สมพง ขนุนป่า จั้ว มะกอกป่า ทัง ตะโก ไม้กล้วย ตีนเป็ด ตีนนก ตะแบก ยางน่อง จิกหว่า นาคบุตร หยี่น้ำ ไม้เนียน มะยมป่า ไม้กาลอ นมสาว มะตูมป่า ชีหนอน มะม่วงป่า ศรียะลาหรือโคกเหลืออง เป็นต้น และพันธุ์เฉพาะถิ่นขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ใบไม้สีทอง ปาล์มบังสุรย์ เฟิร์นต้น บัวผุด ปุด กระวาน ดาหลา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ได้แก่ ช้างป่า เสือ เลียงผา กระตัง วัวแดง สมเสร็จ กวางป่า เก้ง กระเจง หมูป่า ลิง ค่าง ชะนี เม่น นากใหญ่ขนเรียบ ชะมด พังพอน นกกางเขนดง นกกรงหัวจุก นกไพล่ดก นกพญาปากกว้าง นกเงือกมืออยู่ 10 ชนิด เช่น นกชนหิน นกเงือกปากดำ นกกางเขน เต่า กิ้งก่า จิ้งเหลน กบภูเขา และงู เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่าจุดเด่นของพื้นที่ทั้ง 3 ตำบล ที่เด่นชัดได้แก่ เรื่องพื้นที่และทรัพยากรทางธรรมชาติ รวมถึงกระบวนการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีนโยบายตามแผนงานของชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่กระนั้น กระบวนการปฏิบัติงานเชิงพื้นที่ทั้งในเรื่องบุคลากรภาครัฐที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ และเครื่องมือในการปกป้องรักษาพื้นที่นั้น จึง

ทำให้เป็นจุดอ่อนของกระบวนการพัฒนาพื้นที่ รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ยังไม่เข้าใจถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนของกระบวนการอนุรักษ์ พื้นที่พื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ป่าฮาลา-บาลา ด้วยกระบวนการจดทะเบียนเป็นมรดกโลกต่อไป

2. สร้างการรับรู้ชุมชนในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก

คณะทำงานได้ดำเนินการลงพื้นที่ในการสร้างการรับรู้ของชุมชนและลงพื้นที่โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างการรับรู้เบื้องต้น ให้แก่ผู้นำในพื้นที่ ซึ่งพบว่า ประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ยังไม่มีกระบวนการรับรู้ข้อมูลหรือกระบวนการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา ขึ้นเป็นมรดกอาเซียนข้ามแดน จึงทำให้คณะทำงานได้เสริมสร้างองค์ความรู้พื้นฐานให้แก่แกนนำ โดยมีผลการเก็บข้อมูลและการสร้างการรับรู้ดังนี้

2.1 ด้านการรับรู้ข่าวสารและข้อมูล

การรับรู้ข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลาบาลาเป็นมรดกโลกนั้น พบว่าประชาชนค่อนข้างมีการรับรู้โดยเฉพาะกลุ่มชาวบ้านทั่วไป ในส่วนผู้ได้รับรู้ในระดับการทราบข่าวคร่าวแต่ไม่ลึกซึ้ง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำศาสนา ในส่วนที่รับรู้ทั้งกระบวนการการขึ้นทะเบียนมรดกโลก ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่อุทยานที่เคยผ่านการเข้าร่วมประชุมกับภาคีเครือข่าย นอกจากนั้น กลุ่มที่ไม่มีข้อมูลการรับรู้เลย ได้แก่ กลุ่มข้าราชการปกครองภาครัฐ ซึ่งกระบวนการรับรู้ดังกล่าว จะเป็นการรับรู้ผ่านผู้แทนราษฎร การเข้ากิจกรรมทางสังคม และผ่านสื่อโทรทัศน์ในวาระการอภิปรายสภาผู้แทนราษฎร

“เคยได้ยินในโทรทัศน์ แต่ไม่รู้ว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์ไหม ถ้าเขายกเป็นมรดกอาเซียน มรดกโลก อันนี้ยังไม่เข้าใจ เอาอย่างนี้ก่อน ป่าฮาลาบาลา ถ้ายกเป็นของอาเซียนแล้วประชาชนจะได้รับผลประโยชน์อะไร?”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 2565)

อย่างไรก็ตาม การรับรู้ผ่านกระบวนการดังกล่าว ยังคงทำให้ประชาชนมีความกังวล โดยเฉพาะความกังวลในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดิน การถูกจำกัดสิทธิ และในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นคนถิ่นเดิม ได้แก่ พื้นที่ ฮาลา (เป็นอดีต ตำบล หนึ่งในของอำเภอเบตง ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่สงวน) มีความกังวลว่าจะไม่ได้กลับไปฮาลาเพื่อเยี่ยมเยียนสุสานบรรพบุรุษ รวมทั้งการดูแล เยียวยาประชาชนในพื้นที่นั้นทางภาครัฐควรมีความชัดเจนในการปฏิบัติและความยุติธรรม

2.2 ความรู้ความเข้าใจในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก

ประเด็นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลักดันป่าฮาลาบาลาสู่มรดกโลก นั้น พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจกระบวนการการขึ้นทะเบียนมรดกโลก การใช้ประโยชน์จากการขึ้นทะเบียนมรดกโลก กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการครอบครองพื้นที่ เช่นเดียวกัน เจ้าหน้าที่ภาครัฐเองก็ยังคงเป็นส่วนน้อยที่เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะรับทราบแค่เฉพาะเจ้าหน้าที่ผู้ที่เข้าร่วมประชุมภาคีและดูแลเท่านั้น

“เคยได้ยิน ๆ แต่เราไม่รู้ว่ามันได้ประโยชน์อย่างไร เสียประโยชน์อย่างไร”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2565)

“ผมเคยถามญาติกำนัน เขาไป 2 วัน 2 คืน ต้องเดินเข้าไป คือว่าเราดูแล้วว่าไม่กระทบบ้านเรา แต่เราจะได้รับอันสิทธ์ แต่เราจะทราบจากอาจารย์ว่าถ้าทำแล้วกระทบไหม ถ้าอาจารย์บอกว่าไม่มี ก็ไม่มีปัญหา”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 2565)

ดังนั้น จากข้อมูลที่สะท้อนจากประชาชน พบว่า ภาครัฐควรมีการดำเนินการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นมรดกโลก โดยเฉพาะกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาครัฐ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้เกิดการลดความขัดแย้งในชุมชน ทั้งความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับภาครัฐ และความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนกันเอง โดยเฉพาะความขัดแย้งด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในอนาคต ทั้งนี้ ควรมีการสร้างความเข้าใจในการเยียวยาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้แก่ประชาชนเพื่อความชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป

2.3 ความคาดหวังต่อการขึ้นทะเบียนมรดกโลก

ในการสอบถามความคาดหวังต่อการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา เป็นมรดกโลกนั้น คณะทำงานได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ความคาดหวังของกลุ่มภาคประชาชน และความคาดหวังของผู้นำและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยมีผลดังนี้

2.3.1 ภาคประชาชน

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในด้านความคาดหวังต่อการขึ้นทะเบียนมรดกโลกนั้น พบเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีถิ่นฐานเดิมที่ฮาลา ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่อนุรักษ์ในเขตป่าฮาลาบาลา และกลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ทั่วไป โดยกลุ่มที่เป็นผู้มีถิ่นฐานเดิมนั้น คาดหวังในเรื่องการปฏิบัติทางประเพณีและวัฒนธรรมเดิม เช่น การเย็บเย็บนุโบร์ รวมทั้งการคาดหวังให้ภาครัฐแสดงความชัดเจนในเรื่องการเยียวยาให้กับผู้ที่อพยพออกจากถิ่นฐาน ซึ่งปัจจุบันนั้นยังคงมีความหวังว่าอยากกลับไปอาศัยในถิ่นฐานเดิม และหากไม่สามารถอาศัยในถิ่นฐานเดิมได้นั้น ยังคงหวังว่าจะได้รับการดูแลที่เท่าเทียมกันกับกลุ่มที่อพยพถิ่นฐานในพื้นที่อื่นๆ อย่างในอดีตที่ผ่านมา

“ผมก็แค่หวังว่าภาครัฐจะสร้างความชัดเจนมากขึ้นในเรื่องการดูแลชาวฮาลา เคื่อบอกว่าเยียวยาแล้ว ให้ที่ดินแล้ว แต่ให้ใคร ชื่ออะไร แต่บรรพบุรุษผมไม่ได้ ตอนนั้นก็ไปอยู่ได้เลยแล้วเคื่อบอกกันยังงี้ ที่ทำกินก็ไม่มี จากตอนที่อยู่ที่ฮาลา มีที่ดินทำกิน ทำนา หลายไร่ แต่มาอยู่ที่นี่ ไม่ถึงไร่”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 2565)

“ก็ต่อ อยากกลับไปเยี่ยมบ้านเกิด ตอนอพยพมาตอนนั้น ก็ต่ออายุ ประมาณ 10 ขวบ ชีหลังทหารออกจากป่า เพราะจะปราบคอมมิวนิสต์ หลังจากนั้นก็ได้กลับเลย ไปเยี่ยมกุโบร์ 2-3 ครั้ง ก็ไม่ได้ไปแล้วเพราะเดินทางลำบาก”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, 2565)

ในส่วน of ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั่วไปนั้น พบว่า ความคาดหวังครั้งนี้นั้นจะมุ่งเป้าไปที่เรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากได้เห็นประสบการณ์จากพื้นที่อื่น ๆ ที่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลก ซึ่งมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการนี้ ยังคงมีความคาดหวังว่าจะมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ภาครัฐและเอกชน ที่จะมาลงทุนในอนาคต

“ใช่ ๆ ชาวบ้านก็ชอบแหละ เรื่องเงินทอง ถ้าไม่กระทบเรื่องสิทธิที่อยู่ก็ไม่เป็นไร”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 2565)

“อยากถามอาจารย์ว่า เหมือนแก่งกระจานผมเคยได้ยิน แต่ว่าแก่งกระจานเป็นมรดกโลกใช้ไหม? แล้วคนยังง เขาเห็นด้วยไหม? แล้วได้อะไรบ้างแล้ว?”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 2565)

ดังนั้น กระบวนการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนรับรู้ถึงผลกระทบของการขึ้นทะเบียนป่าฮาลาบาลา เป็นมรดกโลกนั้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ประชาชนมองเห็นเป้าหมายและประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้งยังสามารถทำให้กระบวนการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ นั้นเกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

2.3.2 ผู้นำ/เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

จากผลการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้นำและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พบว่า ความคาดหวังจากการที่ป่าฮาลาบาลาได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกนั้น เป็นความจำเป็นที่จะส่งเสริมแนวทางในการอนุรักษ์ผืนป่าให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในด้านอุปกรณ์พื้นที่ในการสำรวจพื้นที่ เช่น GPS เป็นต้น นอกจากนี้ มองว่า การขึ้นทะเบียนมรดกโลกนั้นจะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนช่วยกันดูแลผืนป่าผืนนี้ เพื่อให้ลูกหลานได้ประกอบการและใช้ชีวิตได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม มองว่า การดำเนินงานของภาครัฐและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีการร่วมมือกัน โดยเฉพาะการดำเนินงานจากฝ่ายปกครอง ที่ต้องเป็นหน่วยในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างภาครัฐและประชาชน ในการสร้างความเข้าใจกัน เช่น ในเรื่องกฎกติกาของหน่วยงานรัฐไปผนวกกับกติกาของชุมชน เพื่อให้เกิดฉันทามติในการดำเนินการต่อไป

“การรับรู้ของชาวบ้าน เป็นประเด็นแรกเลยคือการสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน คนที่อยู่รอบ ๆ ผืนป่านี้ ทั้งฝั่งยะลาที่ดี นราธิวาสก็ดี เพราะผืนป่านี้นั้นครอบคลุม 2 จังหวัด ก็ต้องสร้างความเข้าใจหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ ผืนป่าให้เขารู้ให้ได้ว่า การเปิดเป็นมรดกอาเซียนไม่ได้ไปจำกัดสิทธิของของเขาที่เขาใช้ชีวิตชีวิตรวมกันอยู่โดยปกติสุขของเขาอยู่แล้ว แต่การใช้วิถีชีวิตชุมชนของเขาโดยมีกติกามารองรับแค่”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 2565)

2.4 กระบวนการคืนความรู้สู่ชุมชน

ได้มีการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการสรุปประเด็นที่สำคัญเพื่อนำข้อมูลคืนความรู้แก่ประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง สู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนการดำเนินงานการขึ้นทะเบียนป่าฮาลาบาลา สู่มรดกโลก โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมด้วยวิธีการจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นการจัดทำแผน โดยเริ่มจากกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลร่วมกัน และการแบ่งกลุ่มเพื่อถอดบทเรียนและวางแผนเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชน กลุ่มข้าราชการที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้รื้อทอ้งที่และท้องถิ่น และกลุ่มเอกชนผู้ประกอบการในพื้นที่

ภายหลังจากกระบวนการกลุ่มระดมความคิดเห็นเพื่อนำข้อมูลจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความต้องการและความคาดหวังของการขึ้นทะเบียนมรดกโลก และ 2) กติกาการใช้ประโยชน์ป่าฮาลาบาลาร่วมกัน ซึ่งคณะทำงานได้ดำเนินการถอดสรุปผลโดยให้ตัวแทนนำเสนอข้อมูลแต่ละกลุ่มเพื่อจัดทำร่างแผนการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการดังกล่าว สามารถทำให้เกิดการสร้างการรับรู้ชุมชนในการผลักดันป่าบาลา-ฮาลา สู่มรดกโลก นอกจากนี้ กระบวนการสร้างการรับรู้ให้ชุมชนในการผลักดันป่าบาลา-ฮาลา สู่มรดกโลก ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจและการสร้างชุมชนที่แข็งแกร่งโดยกระบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่การให้ความสำคัญของการปกป้องและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการร่วมมือและความรับผิดชอบจะเป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสมาชิกในการรักษาและประเมินค่ามรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ โดยการทำงานร่วมกันชุมชนสามารถสร้างกฎหรือข้อกำหนดที่ช่วยในการปกป้องและรักษามรดกนี้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการดำเนินงานพบว่า ชุมชนมีความต้องการในการร่วมกำหนดกติกาที่เกี่ยวข้องร่วมกัน จำนวน 2 กติกา ได้แก่ 1) กติกาเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่ป่าฮาลา-บาลา เช่น การค้าขายของที่ระลึกรองรับการท่องเที่ยว คนพื้นที่มีสิทธิทำกิน ร้อยละ 80 การกำหนดเขตสำหรับคนนอกพื้นที่ กติกา พรบ. อุทยาน การใช้พื้นที่ฤดูกาลในการใช้พื้นที่ รวมถึงเขตท่องเที่ยวและเขตการดูแลรักษา และ 2) การอนุรักษ์และการดูแลถิ่นพื้นเมือง รวมถึงพื้นที่อาศัยของชนพื้นเมือง (โอรังอัสลี) ซึ่งทั้ง 2 กติกาเหล่านี้ยังไม่มีมีการดำเนินการใดใดที่เป็นรูปธรรมที่ควรเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ ชุมชนยังคงให้ความสำคัญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานทางการศึกษาที่จะเป็นหน่วยเชื่อมโยงในการจัดการให้กระบวนการเหล่านี้ไปสู่นโยบาย รวมทั้งอำนาจทางการเมืองหลักระดับชาติ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการนำมาซึ่งการใช้ประโยชน์จากการขึ้นทะเบียนพื้นที่ป่าเป็นมรดกโลกแบบมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจัดทำแผนการจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วมของชุมชน สู่อการเตรียมความพร้อมการจดทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก

การรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมการขึ้นทะเบียนมรดกโลกของป่าฮาลา-บาลานั้น ได้นำมาจากการประเด็นความต้องการ ปัญหาและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของทุกภาคส่วน รวมทั้งการศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่และศึกษาจากพื้นที่ตัวอย่างที่ได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้ว โดยการร่วมกำหนดกลยุทธ์และวิธีการร่วมกันและมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยออกมาเป็นโครงการสู่การปฏิบัติ จำนวน 5 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการสร้างการรับรู้ชุมชนในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก 2) โครงการพัฒนาสื่อเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์พื้นที่ฮาลา 3) โครงการศึกษาดูงานพื้นที่ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการขึ้นทะเบียนมรดกโลกและการจัดการชุมชน 4) กิจกรรมการประสานงานภาคีเครือข่ายภาครัฐ และ 5) โครงการการจัดทำกติกาและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ป่าฮาลา-บาลาแบบมีส่วนร่วม โดยในการดำเนินการนั้นควรมีการสร้างร่วมมือและร่วมดำเนินการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาหรือองค์กรทางวิชาการควรทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับผิดชอบหลักและผู้ประสานงานเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล และคณะ ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ของประชาชนให้เพิ่มขึ้นสามารถทำได้โดยการนำเครื่องมือการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) มาใช้การสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนเพื่อให้เกิดชุมชนปฏิบัติ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือให้คำปรึกษา และสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว (ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล และคณะ, 2554) ซึ่งจากผลการศึกษาคณะทำงานเล็งเห็นถึงการเปิดโลกทัศน์ของชุมชนในการศึกษาพื้นที่เรียนรู้ตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้น ซึ่งตรงกับ ประพจน์ ณ บางช้าง ได้กล่าวว่าชุมชนสามารถใช้นวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยให้เน้นความสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนได้ ซึ่งต้องพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ประพจน์ ณ บางช้าง และคณะ, 2564)

2. สร้างการรับรู้ให้ชุมชนในการผลักดันป่าฮาลา-บาลา สู่มรดกโลก

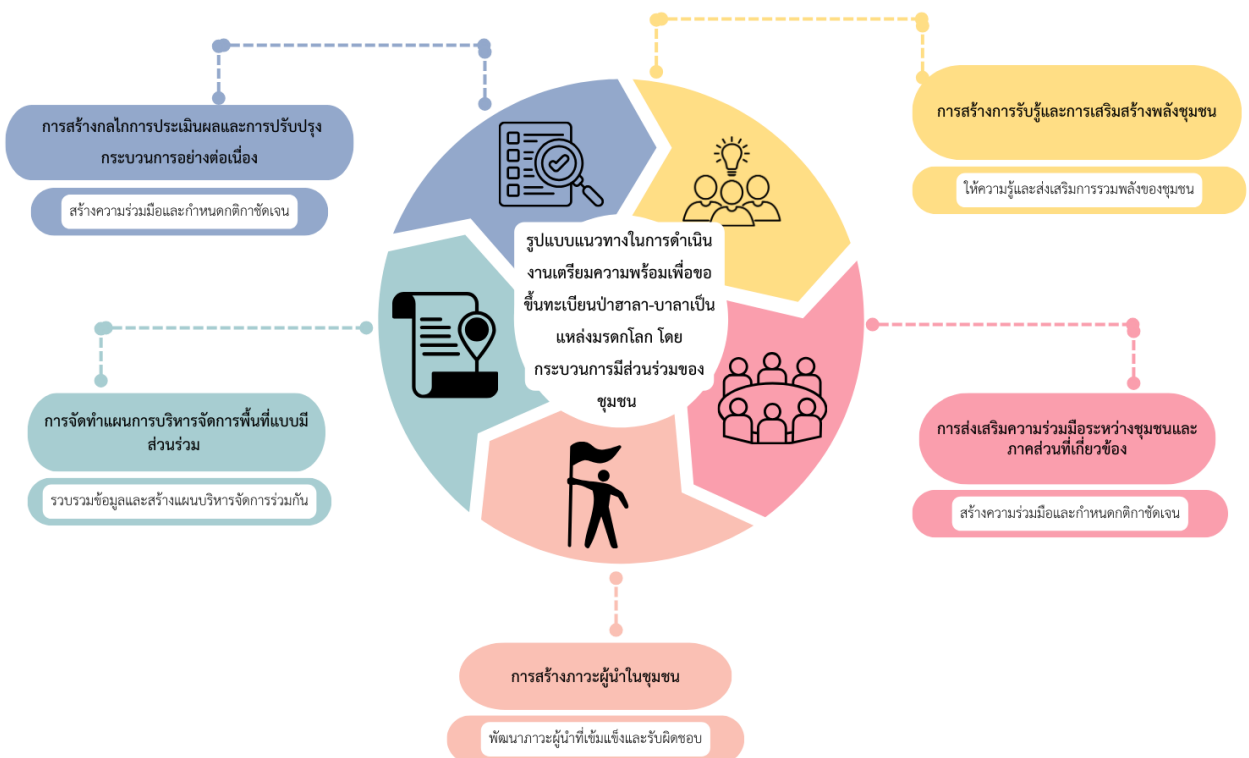
การสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้กับชุมชนในกระบวนการผลักดันป่าฮาลา-บาลาสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจากชุมชนมีบทบาทสำคัญในการปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สำคัญเหล่านี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะ

นำไปสู่ความสำเร็จในกระบวนการนี้ โดยที่ชุมชนต้องมีความรู้สึกว่าการรักษามรดกโลกเป็นเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาเองและอนาคตต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ สามัคคีธรรม แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำความสำคัญของการสร้างความร่วมมือและความรับผิดชอบระหว่างชุมชน ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เกิดการกำหนดกติกาที่มีประสิทธิภาพสำหรับการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนได้ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2558)

มากไปกว่านั้น กระบวนการสร้างการรับรู้ของชุมชน ยังเป็นการสร้างพลังอำนาจของชุมชน ตามแนวคิดการเสริมพลังชุมชน ของสมศักดิ์ สามัคคีธรรม โดยกระบวนการสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าฮาลา-บาลา การเสริมพลังชุมชนเน้นถึงความสำคัญของอำนาจในเชิงกลุ่ม ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของชุมชนและการกระทำร่วมกัน จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาและปกป้องทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญนี้ (สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2566) ดังนั้น การสร้างการรับรู้ในกระบวนการผลักดันป่าฮาลา-บาลาสู่มรดกโลก จึงไม่เพียงแต่เป็นการให้ข้อมูลหรือความรู้แก่ชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือร่วมกันของชุมชน ซึ่งสอดคล้องว่ากระบวนการนี้เป็นพลวัตที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง การทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการอนุรักษ์จะช่วยสร้างความศรัทธาในศักยภาพของชุมชนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการผลักดันให้ป่าฮาลา-บาลาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในที่สุด นอกจากนี้ แนวคิดที่ว่าชุมชนสามารถสร้างอำนาจจากภายใน และใช้พลังร่วมกัน ในการเป็นเครือข่ายกับองค์กรอื่น ๆ นั้น เป็นส่วนสำคัญที่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกโลกได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบแนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นแหล่งมรดกโลก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้

ภาพที่ 2 ผังรูปแบบแนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. การสร้างการรับรู้และการเสริมสร้างพลังชุมชน กระบวนการแรกในโมเดลนี้คือการสร้างการรับรู้และเสริมพลังชุมชนตามแนวคิดการเสริมพลังชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการรวมพลังของชุมชนในการปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนแก่ชุมชน ซึ่งการเสริมสร้างพลังชุมชนนี้ยังเน้นถึงการส่งเสริมอำนาจในเชิงกลุ่ม การรวมตัวและการกระทำร่วมกันของชุมชน
2. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โมเดลนี้เน้นการจัดตั้งคณะทำงานร่วมที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนที่มีบทบาทในการดูแลและพัฒนาพื้นที่ป่าฮาลา-บาลา ซึ่งการทำงานร่วมกันนี้ต้องมีการกำหนดกติกาและข้อบังคับที่ชัดเจน โดยอ้างอิงจากความต้องการและข้อเสนอแนะของชุมชน
3. การสร้างภาวะผู้นำในชุมชน จะทำให้ชุมชนสามารถดำเนินงานในการปกป้องและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน การสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจในบทบาทของตนเองจะช่วยให้กระบวนการอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. การจัดทำแผนการบริหารจัดการพื้นที่แบบมีส่วนร่วม การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ และการศึกษาแหล่งตัวอย่าง จะช่วยให้แผนการบริหารจัดการพื้นที่มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
5. การสร้างกลไกการประเมินผลและการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตรวจสอบและประเมินความสำเร็จของกระบวนการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นแหล่งมรดกโลกเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะมีผลต่อการรักษาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการ เนื่องจากความรู้และประสบการณ์ของชุมชนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและสามารถเสริมสร้างความสำเร็จของกระบวนการได้ด้วย ซึ่งแนวทางในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลา ควรเริ่มจากการสร้างการเข้าใจ ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการสร้างภาวะผู้นำให้กับชุมชน นอกจากนี้ การสร้างการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนจะเป็นการสร้างโอกาสในการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชน ซึ่งในท้ายที่สุดยังจะต้องมีการจัดการประเมินผลและปรับปรุงกระบวนการตามความต้องการของชุมชนและเป็นไปตามแนวทางของการขึ้นทะเบียนมรดกโลก ดังนั้นควรมีการสร้างกลไกการสื่อสารที่เป็นมาตรฐานและเป็นประสิทธิภาพในชุมชนเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูล รวมถึงการสร้างกลุ่มงานหรือคณะกรรมการที่มีความหลากหลายในฐานะของชุมชนเพื่อประสานงานและเสริมสร้างความร่วมมือ และสร้างโครงสร้างการบริหารจัดการที่เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพและมีความยืดหยุ่นสำหรับการดำเนินงานและการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน: รัฐควรสนับสนุนให้ชุมชนในพื้นที่ป่าฮาลา-บาลามีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมเพื่อขอขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลก โดยให้ความสำคัญกับความรู้และประสบการณ์ท้องถิ่น ซึ่งสามารถเสริมสร้างความสำเร็จของกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาภาวะผู้นำในชุมชน: รัฐบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรลงทุนในการพัฒนาภาวะผู้นำภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถเป็นผู้นำในการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง และสามารถดำเนินงานตามกรอบการขึ้นทะเบียนมรดกโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สร้างกลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ: จำเป็นต้องจัดตั้งกลไกการสื่อสารที่มีความมาตรฐานและประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชน องค์กรภาครัฐ และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) การจัดตั้งกลุ่มงานหรือคณะกรรมการที่หลากหลาย: ควรจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มงานที่มีความหลากหลายจากภายในชุมชน เพื่อประสานงานและสร้างความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินงานเตรียมความพร้อม และ 5) ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ: ควรพัฒนาโครงสร้างการบริหาร

จัดการที่มีความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเตรียมความพร้อมได้อย่างทันที ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ศึกษาความพร้อมของชุมชน: ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนในพื้นที่ป่าฮาลา-บาลาในการมีส่วนร่วมในกระบวนการขอขึ้นทะเบียนมรดกโลก โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความท้าทายที่อาจเกิดขึ้น และ 2) การวิเคราะห์ผลกระทบ: ควรดำเนินการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (WHC). เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2566 จาก <https://fad.mnre.go.th/th/mpb/content/219>
- ประพจน์ ณ บางช้าง และคณะ. (2564). การพัฒนานวัตกรรมสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของจังหวัดระนอง. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 25(3), 156-167.
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1. (15 ธันวาคม 2565). บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก. (คมวิทย์ สุขเสนีย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2. (15 ธันวาคม 2565). บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก. (นิ นุสรา มินทรศักดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3. (15 ธันวาคม 2565). บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก. (ภู ตรา อาแล, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5. (15 ธันวาคม 2565). บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก. (ฐานกุล กุฎิกัดดี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6. (15 ธันวาคม 2565). บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก. (คมวิทย์ สุขเสนีย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7. (15 ธันวาคม 2565). บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนป่าฮาลา-บาลาเป็นมรดกโลก. (นาเดีย ปายอ, ผู้สัมภาษณ์)
- ภัทรานิษฐ์ ศุภกิจโกศล และคณะ. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก: กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย - ศรีสัชนาลัย - กำแพงเพชร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2558). ชุมชน ความเป็นส่วนตัว และการพัฒนาในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร, 17(1), 1-27.
- _____. (2566). การเสริมพลังชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้. (2564). รู้จัก 6 มรดกโลกของไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.okmd.or.th/okmd-kratooktomkit/4717/>
- Smith, J. (2020). Exploring the biodiversity of Halabala Forest. Journal of Tropical Ecology, 15(3), 45-58.
- UNESCO. (2020). World Heritage List. Retrieved November 20, 2020, from <https://whc.unesco.org/en/list/>

การสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์कुล้านนา* COMMUNICATION STRATEGIES TO PROMOTE CULTURE VIA SOCIAL MEDIA OF THE SPARK U LANNA

จริญญา ตูมะแก้ว*, สุภาภรณ์ ศรีดี, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล, สมาน งามสนิท

Charinya Tumakaew*, Supaporn Sridee, Hareuthai Panyarvuttrakul, Sman Ngamsanit

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat OpenUniversity, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Cheri_pp@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การออกแบบเนื้อหาสาร 2) การนำเสนอวัฒนธรรม 3) การเผยแพร่สาร และ 4) การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์कुล้านนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บข้อมูลจากกลุ่มวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการและที่ปรึกษาโครงการ บุคลากรเทศบาลนครเชียงใหม่ ผู้แทนมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ กลุ่มผู้จัดละครนาฏกรรมอิงประวัติศาสตร์ล้านนา ทีมออกแบบเนื้อหาสาร ทีมผู้จัดการแสดงแสงสีเสียงผ่าน สื่อออนไลน์ นักปราชญ์ล้านนา และผู้นำท้องถิ่นศิลปินล้านนา จำนวน 15 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า 1) การออกแบบเนื้อหาสารผ่านสื่อออนไลน์ เป็นการออกแบบเนื้อหาด้วยภาษาที่เข้าใจ การใช้จุดจับใจให้คล้อยตาม 2) การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ เป็นรูปแบบการนำเสนอที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ และการเมือง การใช้ตัวแบบโดยอิงคุณลักษณะให้คล้ายคลึงกับประวัติศาสตร์เสมือนจริง 3) การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ เป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมใน 3 มิติ เพื่อโน้มน้าวใจ การมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้ใช้สื่อกับผู้รับชมการผสมผสานข้ามสื่อระหว่างยูทูบ และเฟซบุ๊ก และ 4) การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเป็น การออกแบบเนื้อหา และการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ มีรูปแบบ วิธีการที่ซับซ้อนด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมนิยมประเพณีมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ควรมีการเขียนบรรยายภาษาอื่น ๆ เพื่อช่วยเสริมความเข้าใจ การเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ ควรคำนึงถึงประโยชน์ในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และแนวทางส่งเสริมควรให้ภาครัฐ กำหนดแผนกลยุทธ์การสื่อสารที่นำไปสู่ การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำสำคัญ: การเผยแพร่วัฒนธรรม, กลยุทธ์การสื่อสาร, สื่อออนไลน์, โครงการสปาร์कुล้านนา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the Spark U Lanna project's content design for spreading culture through social media; 2) the Spark U Lanna project's online social media presentation of culture; 3) the Spark U Lanna project's broadcasting of content through social media; and 4) the Spark U Lanna project's development of communication tactics to promote culture using social media. This research used the qualitative research method of in - depth interviews. The 15 key informants were chosen through purposive sampling from those

directly involved with the Spark U Lanna project's communications. The first group consisted of representatives of the Chiang Mai provincial culture group, the Spark U Lanna project's executive committee and consultants, the Nakhon Chiang Mai Municipality, and the 33rd Military Circle at Fort Kawila; and the second group consisted of individuals representing producers of a Lanna historical drama, the content design team, the production team of an online light and sound show, Lanna folk philosophers, and leading Lanna local artists. The results showed that 1) the Spark U Lanna project's content design consisted of choosing persuasive language to stimulate people's emotions and ideas to draw viewers in and tie them in to become emotionally invested in the story. 2) The project's online culture presentation is a continuous format consistent with history and politics. Using a feature - based model to resemble virtual history 3) The Spark U Lanna project's broadcasting of content through social media is a cultural inheritance in 3D to persuade media users and viewers to engage in a cross - media mix between YouTube and Facebook. 4) Suggestions for the further development of communication strategies in content design and presentation through online media with complex forms and methods in terms of history, lifestyles, unique traditions, and other languages should be written to help enhance understanding. Formulate a communication strategy plan that leads to action in the local social and cultural context.

Keywords: Cultural Communication, Communication Tactics, Social Media, Spark U Lanna Project

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการพัฒนา และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมนี้ยังเป็นการสร้างฐานให้ชุมชนมีความรักในท้องถิ่นและรักษาวัฒนธรรมของตนเอง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งจะนำไปสู่การหวงแหนและสำนึกรักบ้านเกิดของคนในชุมชนด้วย การมุ่งเน้นมุ่งสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่แต่ละพื้นที่ให้คงอยู่ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏศิลป์ล้านนา ถือเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของคนไทย จังหวัดเชียงใหม่ได้มี การอนุรักษ์สืบทอดศิลปวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งมีภาคีเครือข่าย ที่ร่วมกันรื้อฟื้น ดัดแปลง ฟื้นฟูและรักษาไว้ โดยมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ สปรักคูล้านนา โดยจุดเด่นของกลุ่มเครือข่ายสปรักคูล้านนา คือ ภาคประชาคมที่เข้มแข็งยึดโยงกันเป็นเครือข่าย โดยการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มแรกเพื่อจุดประกาย “ฟื้นใจ เมืองล้านนา” ผลักดันเชียงใหม่สู่เมืองมรดกโลก แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถานที่เกี่ยวเนื่อง เครือข่ายเชียงใหม่ เชียว สวย หอม ขบวนการเขียวเปลี่ยนโลก เพื่อต่อลมหายใจให้เมืองเชียงใหม่ อนุรักษ์สืบสานนาฏศิลป์ล้านนา สืบสาน ภูมิปัญญาล้านนาโดยนำละครเรื่อง “ล้านนาที่ซึ้งรัก พระเจ้ากาวิละ พระเจ้าเชียงใหม่” เพื่อเป็นจุดเชื่อมทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเชียงใหม่ และสยาม และสะท้อนให้เห็นความร่วมมือร่วมใจระหว่างสองดินแดนก่อนจะมารวมตัวกันเป็นประเทศไทย ซึ่งละครนี้จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจฟื้นฟูความรู้ของล้านนาทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม และภาคภูมิปัญญาในบรรพบุรุษ รักในแผ่นดิน สร้างแรงบันดาลใจให้สร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับเมืองล้านนา และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมต้นแบบไปสู่ภาคอื่น ๆ ที่เป็นเครือข่ายภาคประชาคม ได้แก่ ภาคอีสาน (โครงการสปรักคูลีسانบ้านเฮา) และภาคใต้ (โครงการสปรักคูลีใต้ไชโย) ต่อไป การ

เปิดพื้นที่และโอกาสให้เยาวชนคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารและพื้นที่สร้างสรรค์ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมล้านนา สิ่งแวดล้อมเมือง รวมทั้งการเผยแพร่ผ่านนักสื่อสารกิจกรรมการอ่าน ดนตรี และศิลปะ เป็นต้น กระตุ้นให้คนรุ่นใหม่หันมาร่วมใจกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้านให้มีความร่วมสมัย อย่างยั่งยืน (เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ, 2562)

การสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น เป็นกลไกที่สำคัญในการช่วยอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด และขยายแนวความคิด ตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมืองจากผู้ปกครองไปยังประชาชน เพื่อชักชวน และจูงใจให้ประชาชนเกิดความศรัทธา และเชื่อมั่นในความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง การพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน ทำให้เกิดการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งมีบทบาทที่เป็นตัวกลางระหว่างประชาชน กับรัฐบาล โดยเป็นช่องทางในการนำเสนอข้อมูลทางด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม และการถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เทคโนโลยี และนวัตกรรมใน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงการอนุรักษ์ และส่งผลต่อนโยบายของรัฐบาล ให้สอดคล้องต่อความต้องการของประชาชน ทั้งนี้การสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น ย่อมเกิดจากความร่วมมือจากภาครัฐ และภาคประชาคม และผู้ที่เกี่ยวข้องทางด้านศิลปวัฒนธรรม เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่วัฒนธรรมไป สู่ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้คงอยู่ต่อไป จึงเป็นที่มาของการเกิดโครงการสปาร์คยู ใน 3 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ (สปาร์คยู เชียงใหม่) ภาคอีสาน (สปาร์คยูอีสานบ้านเฮา) และภาคใต้ (สปาร์คยูใต้ใช่เลย) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และการร่วมมือของผู้นำการปกครองท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมทำให้โครงการนี้เกิดขึ้น

โครงการสปาร์คยูล้านนา เป็นโครงการที่มีรูปแบบในการสร้างความร่วมมือจากภาคราชการ การปกครองส่วนท้องถิ่นภาคประชาคม หรือ นักวิชาการ สถาบันการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) แผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ และแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้ปลุกจิตสำนึกรักเมืองเชียงใหม่ ระหว่างทหารบกมณฑลที่ 33 ค่ายกาวิละ นักดนตรีล้านนา ช่างฟ้อน และรำดาบ นักขับลำนำ ภูมิปัญญาล้านนา และศิลปินรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ละครล้านนาที่รักเป็นละครฟอร์มใหญ่ เรื่องล้านนาที่ซึ้งรัก พระเจ้ากาวิละ ที่มีนักแสดงศิลปินล้านนากว่า 200 คน บอกเล่าประวัติศาสตร์ล้านนาในยุคสมัยพระเจ้ากาวิละผ่านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา เครือข่ายครูภูมิปัญญา ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในสรรพองค์ความรู้ด้านล้านนา สล่า จ้างฟ้อน (ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม , 2538) นำเสนอผ่านช่องทางยูทูบ และเฟซบุ๊กที่ในขณะถ่ายทอดสดมีผู้รับชมกว่าห้าพันคน และได้มีการพัฒนาการเผยแพร่สื่อสารประวัติศาสตร์ล้านนาในรูปแบบการจัดละครเวทีขึ้น มีรูปแบบ การเผยแพร่ถ่ายทอดสดผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น ยูทูบ และบนสื่อโซเชียลมีเดีย ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต่อมา อาทิ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาแหล่งน้ำคลองแม่ข่า ปลุกต้นหมาก และมี การจัดการแสดงละครที่มีแสง สี เสียง ทางนาฏกรรมอิงประวัติศาสตร์ล้านนา ส่งผลให้การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมนาฏศิลป์ล้านนาที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมเฉพาะของพื้นที่โดดเด่นถ่ายทอดผ่านคนพื้นถิ่นล้านนา (ศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณ (ศ.อ.บ.), 2559) ไม่สามารถดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมในรูปแบบการจัดละครเวทีเหมือนเดิมได้ ทางโครงการฯ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยการถ่ายทอดเผยแพร่ทางนาฏกรรมละครเวทีที่อิงประวัติศาสตร์ของล้านนา ละครเวทีเพื่อสื่อสารเชิงวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ขึ้นมา โดยมีองค์ประกอบของภาพ เสียง และดนตรี ในรูปแบบคลิปวิดีโอของการแสดง นำไปเผยแพร่ลงเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนเว็บไซต์โดยตรงของสปาร์คยูล้านนา และช่องทาง อื่น ๆ ได้แก่ ยูทูบ และเฟซบุ๊ก เพื่อเป็นการแก้ปัญหาและปฏิบัติตามนโยบายป้องกันโรคติดต่อของรัฐบาลตามมาตรการ การรักษาระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) แต่อย่างไรก็ตามการใช้สื่อออนไลน์เพื่อสื่อสารวัฒนธรรมฯ ดังกล่าว ยังพบปัญหาในเรื่องของข้อจำกัดความไม่เข้าถึงในทุกกลุ่มคนที่

มีช่วงวัยอายุที่หลากหลายแตกต่างกัน ทำให้ประสบปัญหาการเข้าใช้งานสื่อและการเข้าถึงสื่อ อาทิ ข้อจำกัดในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีของแต่ละช่วงวัย ความซับซ้อนในการเข้าถึงหรือเข้ารับชมของแต่ละช่วงวัย การโปรโมทประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนทั่วไป เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบเนื้อหาสาระ การนำเสนอ การเผยแพร่ วัฒนธรรม และแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุ ล้านนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นต้นแบบโครงการพลังร่วมสร้างสุข ปลุกเปลี่ยนเมืองให้กับภาคี เครือข่ายสปาร์คุ ใน 3 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ (สปาร์คุเชียงใหม่ พลังเปลี่ยนเมือง “ฟินใจ เมืองล้านนา” สู่มือง มรดกโลก) ภาคอีสาน (สปาร์คุอีสานบ้านเฮา) และภาคใต้ (สปาร์คุใต้ใช่เลย) โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกแบบเนื้อหาสาระเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คุ ล้านนา
2. เพื่อศึกษาการนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุล้านนา
3. เพื่อศึกษาการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุล้านนา
4. เพื่อศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คุ ล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นี้มุ่งเน้นศึกษาการสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุล้านนา การออกแบบเนื้อหาสาระเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุล้านนา การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คุล้านนา การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุล้านนา และการพัฒนากลยุทธ์ การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุล้านนา

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารโครงการสปาร์คุล้านนาของจังหวัด เชียงใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นทางการ คือ กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการและที่ปรึกษาในโครงการสปาร์คุล้านนา บุคลากรเทศบาลนคร เชียงใหม่ และผู้แทนมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จำนวน 5 คน และ 2) กลุ่มที่ใช้แบบ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง คือ กลุ่มผู้จัดละครนาฏกรรมอิงประวัติศาสตร์ล้านนา ทีมออกแบบเนื้อหาสาระ ทีมผู้จัดการแสดง แสงสีเสียงผ่านสื่อออนไลน์ นักปราชญ์ล้านนา และผู้นำท้องถิ่นศิลปินล้านนา จำนวน 10 คน และ รวมจำนวน 15 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง 2 ชุด กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ YouTube และเฟซบุ๊กของโครงการสปาร์คุล้านนา โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้คือ 1) กลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นทางการ (ชุดที่ 1) และ 2) กลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบ มีโครงสร้าง (ชุดที่ 2)

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้การสร้างเครื่องมือ เริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่ การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็น และแนว

คำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์ และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น หลังจากนั้นจึงส่งเอกสารขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ เมื่อเครื่องมือวิจัยผ่านการรับรองเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) ด้วยการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มประชากรตามเกณฑ์คุณภาพของงานวิจัย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ตีความ แปลความหมาย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากการลงพื้นมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาเป็นกรอบแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงเพื่อให้ได้ข้อสรุปตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นทางการ คือ กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการและที่ปรึกษาในโครงการสปาร์कुส์ล้านนา บุคลากรเทศบาลนครเชียงใหม่ และผู้แทนมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ และกลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง คือ กลุ่มผู้จัดละครนาฏกรรมอิงประวัติศาสตร์ล้านนา ทีมออกแบบเนื้อหาสาร ทีมผู้จัดการแสดงแสงสีเสียงผ่านสื่อออนไลน์ นักประชาสัมพันธ์ และผู้นำท้องถิ่นศิลปินล้านนา ซึ่งนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. การออกแบบเนื้อหาสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์कुส์ล้านนา

จากการศึกษาการออกแบบเนื้อหาสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คุ ล้านนา โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ พบว่า การออกแบบเนื้อหาสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุ ล้านนาตามโครงสร้างประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาสาร การจูงใจ และการใช้จุดจับใจ หรือ จุดดึงดูดใจโดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละมีความเหมาะสมกับเนื้อหาของเรื่องนี้ โดยมีใจความสำคัญของการเล่าเรื่องจากละครประวัติศาสตร์ และความเป็นมาในอดีตของเมืองล้านนา และการส่งเสริมวัฒนธรรม คุณธรรม รวมไปถึงทัศนคติ และความเชื่อที่แสดงให้เห็นในเนื้อเรื่อง และการกำหนดคุณลักษณะของเนื้อหา และตัวละคร โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากประวัติศาสตร์ล้านนา มาก่อน และนำมาคัดเลือกข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง นำมาถ่ายทอดความรู้ และอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจาก บทคำพูด ท่าทาง การขับร้อง ประเพณีต่าง ๆ การสู้รบในสถานที่จริง และภาษาล้านนาที่ใช้ เพื่อเล่าเรื่องราวสถานการณ์ในประวัติศาสตร์ที่ออกมาในรูปแบบของการแสดงละครกลางแจ้งเสมือนจริง ทั้งนี้จะจุดประกายต่อการจูงใจ ดึงดูดใจความสนใจ และการโน้มน้าวใจให้ทราบซึ่งในเกียรติประวัติของพระเจ้ากาวิละที่มีต่อประชาชน เพื่อนำไปปรับปรุงในการดำเนินชีวิตได้อย่างดี

2. การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุ ล้านนา

จากการศึกษาการนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุ ล้านนา โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ พบว่า การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คุ ล้านนา ตามโครงสร้างประกอบด้วย รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และการใช้ตัวแบบ โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ รูปแบบการนำเสนอจะมีรูปแบบการสื่อสารของการแสดงในรูปแบบของการแสดงกลางแจ้ง ณ อนุสรณ์สถานพระเจ้ากาวิละ มณฑลทหารบกที่ 33 โดยการจำกัดจำนวนผู้เข้าชม และมีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบผ่านช่องทางสื่อออนไลน์

เช่น ยูทูบ และเฟซบุ๊ก พร้อมคำบรรยายในแต่ละตอนของการแสดง เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาชมทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ โดยละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ มีการจัดเรียงเนื้อหา และการจัดลำดับเรื่องได้ดีมาก ตั้งแต่เริ่มเล่าประวัติศาสตร์ล้านนาภาพรวม จนกระทั่งมาถึงตอนท้าย โดยมี การดำเนินเรื่องที่ต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้ศึกษามาก่อน จึงทำให้มีความเข้าใจในเรื่องเป็นอย่างดี การใช้ตัวแบบในเชิงบุคคล และเชิงสัญลักษณ์ มีการกำหนดบทบาทของตัวละคร นักแสดง โดยอิงคุณลักษณะของบุคคล การแต่งตัว และเครื่องประดับ ให้ตรงกับข้อมูลที่คล้ายคลึงกับประวัติศาสตร์ล้านนา ซึ่งนักแสดงก็มาจากครูบาอาจารย์ ศิลปินผู้มีชื่อเสียง และผู้เชี่ยวชาญ การต่อสู้ทางล้านนา เช่น พระเจ้ากาวิละ นางรำ และ พม่ารามัญ การเตรียมความพร้อมของแสง สี เสียง เพลง และฉากการแสดง มีทีมผู้ผลิต ตัดต่อที่มีคุณภาพมาก ทำให้ละครออกมาสวยงามเสมือนจริง

3. การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนา

จากการศึกษาการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนา โดยใช้ละครล้านนา ที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ พบว่า การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนาตามโครงสร้างประกอบด้วย การสืบทอดทางวัฒนธรรม และการนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วม โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ การสืบทอดทางวัฒนธรรม ในส่วนของมิติบุคคล มิติพื้นที่ และมิติเวลา มีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมได้ดี โดยการกล่าวถึงประวัติพระเจ้ากาวิละ เป็นผู้กอบกู้เอกราชโดยการต่อรบ แยกชิงเมืองล้านนาจากพม่า และมีส่วนร่วมความสัมพันธ์ระหว่างเมืองสยาม กับเมืองล้านนาเข้าด้วยกัน ส่งเสริมให้เกิดความรักชาติ หวงแหวนแผ่นดิน จากละครจึงสะท้อนให้เห็นประกอบการแสดงในพื้นที่ ณ อนุสรณ์สถานพระเจ้ากาวิละ มณฑลทหารบกที่ 33 ที่เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ของล้านนา จึงแสดงถึงการเผยแพร่ประวัติ และการสืบทอดทางวัฒนธรรมโดยแท้ ให้กับรุ่นสู่รุ่น และวัยรุ่นยุค ปัจจุบันได้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมล้านนา การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วม โดยใช้สื่อออนไลน์ผ่านยูทูบ และเฟซบุ๊กมาผสมผสานข้ามสื่อ ส่งผลทำให้สามารถดูซ้ำ เข้าถึงและติดตามได้ง่าย และสามารถรับชมได้ทุกที่ ทุกภูมิภาค แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาที่ใช้นำข้อมูลเข้าไปตามชนิดของสื่อออนไลน์ที่นำมาใช้ และสิ่งที่สำคัญอีกข้อก็คือ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชื่นชอบในเรื่องประวัติศาสตร์ล้านนา หรือ ศึกษาด้านประวัติศาสตร์จะมีความเข้าใจเนื้อหาของละครทั้งหมด มากกว่าผู้ที่รับชมที่เป็นวัยรุ่นยุคสมัยใหม่ที่ไม่มีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์เลย

4. การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนา

จากการศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คยูล้านนา พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คยูล้านนา โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ จะประกอบด้วย คือ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการออกแบบเนื้อหาสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ เป็นการออกแบบเนื้อหาสารถือเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารที่มุ่งหวังให้ประชาชนได้เข้าใจความรู้ในการพัฒนาในการเมืองการปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในการนำละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละเป็นสื่อกลางในการสื่อสารและเผยแพร่วัฒนธรรม การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ เป็นการนำเสนอในการนำความรู้ทางการเมืองเพื่อเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในการนำละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละมาถ่ายทอดความรู้ ประกอบกับการสร้างกลยุทธ์การนำเสนอทางการเมือง เพื่อกระตุ้นความดึงดูดความสนใจ การโน้มน้าวใจ และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อความบันเทิง และการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ เป็นการเผยแพร่เกิดขึ้นจากการร่วมกันระหว่างผู้ใช้สื่อออนไลน์กับผู้รับชมละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละทำให้เห็นคุณค่า หวงแหวน และการรักษาสืบทอดให้ดำรงอยู่เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนลงมือปฏิบัติควบคู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมให้มีการพัฒนาต่อไป ทั้งนี้ ควรอย่างยิ่งเพื่อให้ทันตามยุคตามสมัย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มาเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ ทั้งที่

อยู่เมืองไทย หรือ ต่างประเทศได้นึกถึงถิ่นฐานบ้านเกิด รักชาติ และรักในวัฒนธรรมในชาติตัวเอง มีการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารมีการนำใช้ปฏิบัติ คือ กลยุทธ์การพัฒนาและรักษาสัมพันธ์ภาพกับสาธารณชนกลุ่มต่าง ๆ กลยุทธ์การชี้แนะนำประเด็น กลยุทธ์ การสื่อสารผ่านกิจกรรม กลยุทธ์การกระตุ้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชน และกลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ซึ่งใช้ กลยุทธ์ที่มีความหลากหลายก่อให้เกิดทฤษฎีการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริง และหลักของ การปกครองเมือง และการรักถิ่นฐานบ้านเกิดที่ได้จากละครนำมาประยุกต์ใช้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีการพัฒนาระบบสังคมการเมืองการปกครองท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์นั้นจำเป็นจะต้องมีการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณที่เพียงพอ และต่อเนื่องจากภาครัฐ และผู้สนับสนุนเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้น และประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ มีบทบาทในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะการศึกษานี้เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนา เพื่อให้สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมไปต่างเมืองต่างภูมิภาคได้ และให้เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกช่วงวัย

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นทางการ คือ กลุ่มวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการและที่ปรึกษาในโครงการสปร้าคุณล้านนา บุคลากรเทศบาลนครเชียงใหม่ และผู้แทนมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ และกลุ่มที่ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง คือ กลุ่มผู้จัดละครนาฏกรรม อิงประวัติศาสตร์ล้านนา ทิมออกแบบเนื้อหาสาระ ทิมผู้จัดการแสดงแสงสีเสียงผ่านสื่อออนไลน์ นักปราชญ์ล้านนา และผู้นำท้องถิ่นศิลปินล้านนา ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดตามทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงการศึกษาโดยสามารถอภิปรายผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. การออกแบบเนื้อหาสาระเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปร้าคุณล้านนา

จากการศึกษาการออกแบบเนื้อหาสาระเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการ สปร้าคุณล้านนา โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ แสดงให้เห็นว่า การศึกษาประกอบด้วย การออกแบบเนื้อหาสาระ การจูงใจ และการใช้จุดจับใจ หรือ จุดดึงดูดใจ ที่ซึ่งมีการจัดข้อมูล เนื้อหา และเรื่องราวจากละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ โดยอาศัยถ้อยคำ ข้อความ สัญลักษณ์ รูปภาพ สี เสียง เพื่อสื่อสารไปยังผู้รับชมสามารถเข้าใจ และรับรู้ความหมายร่วมกัน การออกแบบเนื้อหาสาระจะประกอบไปด้วย ประเด็นและสาระสำคัญของเนื้อหา การคัดเลือกเนื้อหา การแสดงออกทางลีลาอารมณ์ของเนื้อหา และการสื่อภาษาของเนื้อหา เช่น อวัจนภาษา หรือ วัจนภาษา (อิริยาพร อุทธา, 2560) ; (Balakrishnan, J. & Griffiths, M. D., 2017) โดยเนื้อหาของละคร แสดงประเด็นเนื้อหาด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมโดยจะครอบคลุมถึง การสร้างความตระหนัก การให้ความรู้ และการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา เป็นการออกแบบเนื้อหาสาระประเภทข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และความรู้สึก (ณัชชา ศิริธนาธร, 2564) การแสดงออกของเนื้อหาจากละครจะมีการแสดงออกทางลีลาอารมณ์ของเนื้อหา และทฤษฎีการโน้มน้าวใจ ที่สะท้อนสภาพบรรยากาศผ่านเรื่องราวของละครภายใต้สถานการณ์หนึ่ง ๆ อันส่งผลให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของนักแสดง และฉากการแสดงต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดออกมา ร่วมกับการจูงใจตามทฤษฎีของอริสโตเติล ได้แก่ ทศนคติและความเชื่อ ตรรกวิทยา และความรู้สึก (ศิริพร กิจประกอบ, 2558) และ การใช้จุดจับใจหรือจุดดึงดูดใจจากละคร ได้แก่ จุดจับใจด้านความกลัว หรือกังวลใจ จุดจับใจด้านอารมณ์ขัน จุดจับใจด้านความอบอุ่น จุดจับใจด้านอารมณ์เศร้า และจุดจับใจด้านผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Schiavo, R., 2014) ซึ่งสอดคล้องกับ พัน นิลพันธุ์ ฉัตรไชยยันต์ พบว่า สาเหตุของการสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ของบุคคลที่มีชื่อเสียง ประกอบไปด้วย 2 ประเด็นสำคัญคือ สาเหตุด้านจิตวิทยาของการสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ และสาเหตุด้านเทคโนโลยีของการสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ ส่วนรูปแบบของการสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ของบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นการเลือกนำเสนอตัวตนในด้านบวก โดยมีวิธีการสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์

3 วิธี คือ 1) การสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ผ่านการนำเสนอเกี่ยวกับตนเอง 2) การสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ผ่านการแสดงความสัมพันธ์ทางสังคม และ 3) การสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ผ่านการบริโภคทางวัฒนธรรม (พน นิลพันธุ์ ฉัตรไชยยันต์, 2558)

2. การนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์कु์ล้านนา

จากการศึกษาการนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์कु์ล้านนา โดยใช้ละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ แสดงให้เห็นว่า การศึกษาประกอบด้วย รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และการใช้ตัวแบบ ที่ซึ่งการนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของละคร จะเป็นการถ่ายทอดสารอย่างเป็นระบบไปยังผู้รับชมตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาของละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ โดยการกำหนดรูปแบบการสื่อสาร การเรียงลำดับสาร และการดำเนินเรื่องผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่ ยูทูบ และเฟซบุ๊ก เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เห็นด้วย คล้อยตาม และสนับสนุน การนำเสนอเนื้อหาที่ออกมาครอบคลุม ทำให้ผู้รับชมเกิดความสนใจ และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถยืนยันแหล่งข้อมูลจากประวัติศาสตร์ล้านนาที่อ้างอิงได้ (อิริยาพร อุดทา, 2560); (Balakrishnan, J. & Griffiths, M. D., 2017) ทั้งนี้จากละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ มีการเรียงลำดับเนื้อหาโดยมีบทนำ โครงเรื่อง แก่นสำคัญเรื่องบทละครที่ผู้จัดละครได้มีการศึกษาประวัติศาสตร์มาก่อนจึงเข้าถึงเนื้อหา มีการจัดเรียงลำดับเรื่องได้ดี จึงมีการดำเนินเรื่องตามลำดับโดยการเชื่อมความสัมพันธ์ และ การนำไปสู่ข้อสรุปที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสารละครที่แสดงออกมา (พจนานา นาวาวัฒน์, 2551); (Wakefield, R. & Wakefield, K., 2016) และการใช้แบบมีที่มาจากทฤษฎีปัญญาทางสังคม บุคคลไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงของตนเองเท่านั้น แต่ยังสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคลอื่นที่เผชิญสถานการณ์เดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเฉพาะการสังเกตเรียนรู้ผ่านตัวแบบ ซึ่งประกอบไปด้วย ตัวแบบเชิงบุคคล เช่น คุณลักษณะของนักแสดง การแต่งตัว และเครื่องประดับ ให้ตรงกับข้อมูลที่คล้ายคลึงกับประวัติศาสตร์ล้านนา ซึ่งนักแสดงก็มาจากครูบาอาจารย์ ศิลปินผู้มีชื่อเสียง และผู้เชี่ยวชาญการต่อสู้ทางล้านนา เช่น พระเจ้ากาวิละ นางรำ และพม่ารามันน์ และ ตัวแบบเชิงสัญลักษณ์ เช่น การเตรียมความพร้อมของแสง สี เสียง เพลง และฉากการแสดง มีทีมผู้ผลิต ตัดต่อที่มีคุณภาพมาก ทำให้ละครออกมาสวยงาม เสมือนจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ซีรเดซ ขึ้นประภาณุสรณ์ พบว่า ละครมีบทบาทหลัก คือ ให้ความบันเทิงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชน เสนอแนะการดำเนินชีวิต การวิพากษ์วิจารณ์ข้อเท็จจริงให้แก่สังคม และประสานความสัมพันธ์ให้บุคคลในสังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้ยังส่งผลต่อค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ศาสนา การปกครอง และการศึกษาจึงทำให้เกิดความเสื่อมลงของความนิยม จำนวนผู้เข้าชมลดลง อิทธิพลจากสื่อมวลชน และความบันเทิงสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ และสิ่งพิมพ์ ซึ่งก่อให้เกิดข้อจำกัดของสื่อพื้นบ้านเกิดขึ้น (ซีรเดซ ขึ้นประภาณุสรณ์, 2538)

3. การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์कु์ล้านนา

จากการศึกษาการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์कु์ล้านนา โดยใช้ละครล้านนา ที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ แสดงให้เห็นว่า การเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ เป็นกลวิธีการนำเสนอทางวัฒนธรรมล้านนาผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และกระจายเนื้อหาสารนำมาเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือ บุคคลทั่วไปที่มีความหลากหลายของช่วงวัยประกอบด้วย ช่องทาง คือ ช่องทางการสื่อสารมีหลายประเภท ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อใหม่ เป็นสื่อที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่เชื่อมต่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ยูทูบ และ เฟซบุ๊ก (นาวาวัฒน์ ลัคนากุล, 2563); (Khan, M. L., 2017) รูปแบบ คือ วิธีการในการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ เช่น การแสดงละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ (ณัฐนิชา ทองทวี และคณะ, 2560) เวลา คือ รูปแบบเวลาที่ใช้ในการเผยแพร่สื่อออนไลน์ โดยการใช้สื่อผสมผสาน เช่น เสียงดนตรี ประกอบการแสดงละคร และความถี่ คือ จำนวนครั้งในการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับงบประมาณในการสื่อสาร (พจนานา นาวาวัฒน์,

2551); (Wakefield, R. & Wakefield, K., 2016) การศึกษาประกอบด้วย การเผยแพร่สารวัฒนธรรมยังส่งผลสำคัญต่อการสืบทอดทางวัฒนธรรม และการนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และการผสมผสานทางด้านเทคโนโลยี อันส่งผลทำให้มีการเผยแพร่สารได้หลากหลาย และยังคงอยู่ของศิลปวัฒนธรรม การสืบทอดทางวัฒนธรรม เป็นวิธีการรักษา พัฒนาเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของแบบแผนความคิด ความเชื่อ วิถีทาง และแนวทางปฏิบัติตนเอง โดยงานวิจัยนี้ คือ การรักษาอัตลักษณ์นาฏศิลป์ล้านนาที่เผยแพร่ผ่านยูทูบ และเฟซบุ๊ก มิติของการสืบทอดทางวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ มิติบุคคล เช่น ประวัติพระเจ้ากาวิละ มิติพื้นที่ เช่น อนุสรณ์สถานพระเจ้ากาวิละ มณฑลทหารบกที่ 33 ที่เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ของล้านนา และมิติเวลา เช่น การเผยแพร่ประวัติศาสตร์ล้านนาให้ กับรุ่นสู่รุ่น (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2556) การนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วม เป็นการผสมผสานการผลิตสารเผยแพร่ข้ามสื่อโดยการนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาใช้ถ่ายทอดวัฒนธรรมนาฏศิลป์ล้านนาผ่านการเผยแพร่สารวัฒนธรรมผ่านยูทูบ และเฟซบุ๊ก (Nongtong, N., 2008); (Khan, M. L., 2017) ส่งผลทำให้สามารถดูซ้ำ เข้าถึงและติดตามได้ง่าย และสามารถรับชมได้ทุกที่ ทุกภูมิภาค แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของความจุที่นำเข้าข้อมูลเข้าไปตามชนิดของ สื่อออนไลน์ที่นำมาใช้ และสิ่งที่สำคัญอีกข้อก็คือ ผู้เข้าชมส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชื่นชอบในเรื่องประวัติศาสตร์ล้านนา หรือ ศึกษาด้านประวัติศาสตร์จะมีความเข้าใจเนื้อหาของละครทั้งหมด มากกว่าผู้ที่รับชมที่เป็นวัยรุ่นยุคสมัยใหม่ ที่ไม่มีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Balakrishnan, J. & Griffiths, M. D. พบว่า ความพึงพอใจในเนื้อหาที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างเนื้อหา ในขณะที่ความพึงพอใจในเทคโนโลยี ไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรม นอกจากนี้ความพึงพอใจในสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับชมเนื้อหาใน ช่องยูทูบ และการสร้างเนื้อหาในช่องยูทูบ ผู้สร้างช่องมีผลต่อการติดตามช่องยูทูบ มากกว่าการเป็นผู้รับชมเนื้อหาของช่องยูทูบ (Balakrishnan, J. & Griffiths, M. D., 2017)

4. การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนา

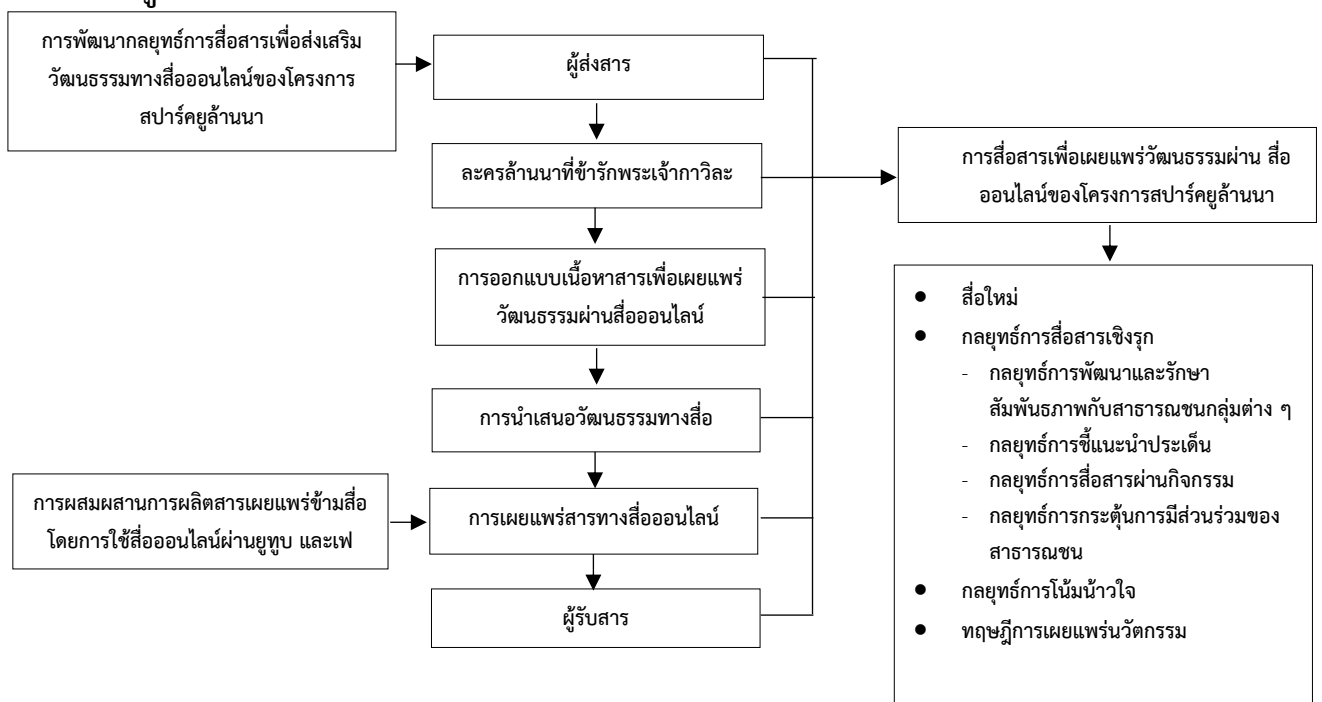
จากการศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์คยูล้านนา แสดงให้เห็นว่า ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนานโยบาย การออกแบบเนื้อหา การนำเสนอและเผยแพร่ และแนวทางการพัฒนาการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนา โดยการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ เป็นการสื่อสารที่มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนรุ่นใหม่ โดยส่งเนื้อหาผ่าน ยูทูบ และเฟซบุ๊ก เช่น การสืบสานภูมิปัญญาล้านนา เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ กระตุ้นการสร้างความร่วมมือ และสร้างสรรค์การแสดงละครล้านนาที่ข้ารักรพระเจ้ากาวิละ เพื่อปลูกจิตสำนึกรักเมืองเชียงใหม่ ระหว่างมณฑลทหารบกที่ 33 นักดนตรีล้านนา ช่างฟ้อนรำ และช่างดาบ นักขับร้อง และศิลปินล้านนาในจังหวัดเชียงใหม่ ละครล้านนา ที่ข้ารักรพระเจ้ากาวิละ เป็นละครฟอร์มใหญ่ที่มีนักแสดงที่มีชื่อเสียง และศิลปินล้านนามากกว่า 200 คน เพื่อพยายามบอกเล่าประวัติศาสตร์ล้านนาในยุคสมัยพระเจ้ากาวิละ ด้วยการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านทางล้านนาได้อย่างสมบูรณ์แบบ และทรงคุณค่า ซึ่งมีผู้รับชมกว่า 1,000 คน และมีผู้รับชมผ่านช่องทางยูทูบ และเฟซบุ๊กกว่า 5,000 คน ทั้งนี้ผลของการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปาร์คยูล้านนา ควรสร้างการมีส่วนร่วมในแง่ของการจุดประกายความคิดการพัฒนากลยุทธ์ การสื่อสารเพื่อการออกแบบเนื้อหาสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ เป็นการออกแบบเนื้อหาสารถือเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสารที่มุ่งหวังให้ประชาชนได้เข้าใจความรู้ในการพัฒนาในการเมืองการปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในการนำละครล้านนาที่ข้ารักรพระเจ้ากาวิละ เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร และเผยแพร่วัฒนธรรม การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการนำเสนอวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ เป็นการนำเสนอในการนำความรู้ทางการเมืองเพื่อเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในการนำละครล้านนาที่ข้ารักรพระเจ้ากาวิละมาถ่ายทอดความรู้ ประกอบกับการสร้างกลยุทธ์การนำเสนอทางการเมือง เพื่อกระตุ้นความตื่นตัว ความสนใจ การโน้มน้าวใจ และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อความบันเทิง และการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ เป็นการเผยแพร่เกิดขึ้นจากการร่วมกันระหว่างผู้ใช้ สื่อออนไลน์กับผู้รับชมละครล้านนาที่ข้ารักรพระเจ้ากาวิละทำให้เห็นคุณค่า หวังเห็น และการรักษาสืบทอดให้ดำรงอยู่เพื่อกระตุ้นให้

ประชาชนลงมือปฏิบัติควบคู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมให้มีการพัฒนาต่อไป การประชาสัมพันธ์ให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ที่คณะดำเนินงานโครงการสปาร์ควัฒนนา จัดทำขึ้นรวมทั้งขยายไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งนี้ การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ ควรมีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน ได้แก่

1. การวางแผนและการติดต่อประสานงาน ทั้งด้านการรวบรวมข้อมูล และการผลิตสื่อออนไลน์ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนา และกิจกรรมพัฒนาปลูกจิตสำนึกรัก เมืองเชียงใหม่

2. การสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอ และต่อเนื่องในการจัดทำสื่อต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม ทั้งนี้การดำเนินงานด้านการสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม ประสบปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ ขาดความต่อเนื่องและยั่งยืนของงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ และผู้สนับสนุน ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ มีบทบาทในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะการศึกษานี้เป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมล้านนา เพื่อให้สามารถถ่ายทอดวัฒนธรรมไปต่างเมือง ต่างภูมิภาคได้ และให้เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกช่วงวัย ทั้งนี้สอดคล้องกับ Bandyopadhyay, R. & Majumder, K. พบว่า ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นจะไม่ค่อยเห็นความสำคัญ และเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลต่อคนรุ่นใหม่อย่างมาก (Bandyopadhyay, R. & Majumder, K., 2012) ดังนั้น ประชาชนจึงจำเป็นต้องรักษาและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม โดยการพัฒนาระบบการจัดเก็บสารสนเทศทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของประชาชนในเบงกอลตะวันตก ให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล เทคโนโลยีภาพและเสียง วิดีทัศน์ (Mallik, A. & Chaudhury, S. , 2011) รวมทั้งได้เสนอให้ประชาชนร่วมมือกับสถาบันวิจัย หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์ระบบจัดเก็บสารสนเทศทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของประชาชน เพื่อสนับสนุนให้อนุชนทราบรากเหง้าของตนตลอดจนช่วยกันเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมอันมีค่าให้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง และรักษามรดกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปรักคูล้านนา พบว่า จะต้องประกอบไปด้วยการสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะต่อ การพัฒนา นโยบาย การออกแบบเนื้อหา การนำเสนอและเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ โดยการนำละครล้านนาที่ข้าราชการ เจ้ากาวิละ ซึ่งบอกถึงประเด็นเนื้อหาและสาระสำคัญ การคัดเลือก การแสดงออก และการสื่อภาษาของละคร โดยมีใจความสำคัญของการเล่าเรื่องจากละครประวัติศาสตร์ และความเป็นมาในอดีตของเมืองล้านนา การคัดเลือก เนื้อหารวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาข้อมูลจากประวัติศาสตร์ล้านนา และกำหนดคุณลักษณะของตัวละครที่มีความ เหมาะสมต่อการถ่ายทอดความรู้ให้ตรงกับเนื้อหาของละคร มีการกำหนดท่าทางการแสดงออกทางอารมณ์ด้าน เนื้อหา และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพบรรยากาศการแสดงเสมือนจริง เพื่อเล่าเรื่องราวในสถานการณ์จากละคร ประวัติศาสตร์ เพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรม คุณธรรม และความเชื่อที่แสดงให้เห็นในเนื้อเรื่องละคร ทั้งนี้ยังส่งผ่าน ถึงผู้รับสาร หรือ ผู้รับชม โดยการเผยแพร่สารทางสื่อออนไลน์ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ร่วมเพื่อผสมผสาน การผลิตสารเผยแพร่ข้ามสื่อ โดยการใช้สื่อออนไลน์ผ่านยูทูป และเฟซบุ๊ก ส่งผลทำให้เกิดสื่อใหม่เกิดขึ้น เพื่อใช้ใน การสืบทอดทางวัฒนธรรม และนำไปสู่การนำกลยุทธ์ การสื่อสารมาประกอบ คือ กลยุทธ์การพัฒนาและรักษา สัมพันธภาพกับสาธารณชนกลุ่มต่าง ๆ กลยุทธ์ การชี้แนะนำประเด็นกลยุทธ์การสื่อสารผ่านกิจกรรม กลยุทธ์การ กระตุ้นการมีส่วนร่วมของสาธารณชน และ กลยุทธ์การโน้มน้าวใจ ซึ่งใช้กลยุทธ์ที่มีความหลากหลายก่อให้เกิด ทฤษฎีการเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริง และหลักของการปกครองเมือง และการรักถิ่นฐานบ้านเกิดที่ ได้จากละครนำมาประยุกต์ใช้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีการพัฒนาระบบสังคมการเมืองการปกครอง ท้องถิ่น รวมไปถึงภาครัฐ และ ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท และยังเป็นแนวทางการพัฒนาการสื่อสารให้ทันตาม ยุคสมัย และช่วงอายุตามแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการสปรักคูล้านนา เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปรักคูล้านนา ประกอบไปด้วย การ ออกแบบเนื้อหาสาร การนำเสนอวัฒนธรรม การเผยแพร่สาร และการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสาร เพื่อส่งเสริม วัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ ซึ่งการใช้สื่อใหม่ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ร่วม เพื่อเป็นการผสมผสานข้ามสื่อโดยการ ใช้สื่อออนไลน์ ได้แก่ ยูทูป และเฟซบุ๊กนี้ช่วยสร้างการปลูกจิตสำนึกรักเมืองเชียงใหม่ และ การสืบสานวัฒนธรรม ล้านนาให้กับประชาชนบางกลุ่มที่สนใจในด้านวัฒนธรรมล้านนา และผู้ที่รู้เรื่องประวัติศาสตร์ แต่ในกลุ่มวัยรุ่นยุค ใหม่ อาจจะไม่ค่อยมีความเข้าใจในด้านวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเป็นข้อจำกัดของการศึกษานี้ ข้อเสนอแนะในการวิจัย การออกแบบเนื้อหา และการนำเสนอวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ของโครงการสปรักคูล้านนา มีรูปแบบ และ วิธีการที่ซับซ้อนมากกว่านี้ ด้วยการนำเสนอที่ปรากฏในการแสดงละครล้านนาที่ข้าราชการเจ้ากาวิละ จะเป็นใน เรื่องของประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมล้านนาที่แสดงให้เห็นล้วนแล้วแต่มี เอกลักษณะเฉพาะตัวที่สื่อสารออกมา ทั้งนี้การออกแบบเนื้อหาสาร การนำเสนอ และการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อ ออนไลน์ ควรมีการเขียนบรรยายภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษที่เป็นภาษาสากล ในส่วนของการแสดงละคร เพิ่มเติม จึงช่วยให้ผู้ที่เข้ามาชมทั้งคนในประเทศไทย และชาวต่างชาติได้เข้าใจความหมาย และเนื้อเรื่องในละครที่ สื่อออกไปได้อย่างดี การเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ในการถ่ายทอดการเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมล้านนา รวมไปถึงประวัติศาสตร์ล้านนา ซึ่งล้วนแล้วมีความน่าสนใจ ทั้งการศึกษา การเรียนรู้ และ การค้นคว้า เพื่อพัฒนาต่อยอดด้านประวัติศาสตร์ล้านนา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับศิลปวัฒนธรรมล้านนา และการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา การพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ ควรให้ผู้ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และ ผู้สนับสนุนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ วางแผน ค้นคว้า และกำหนดแผนกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริม

วัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ ระหว่างประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อกำหนดแผนนำไปสู่การปฏิบัติ และติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานได้อย่างสอดคล้องกับบริบททางด้านประเพณี สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ ผู้ดำเนินการจำเป็นต้องประสานความร่วมมือ และการขยายแนวร่วมทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เข้าถึงคนทุกกลุ่ม และทุกช่วงวัยให้มากขึ้น รวมไปถึงการแสวงหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ต่อไป ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาเชิงลึกแบบมีโครงสร้างในการการออกแบบเนื้อหา และ การนำเสนอ การเผยแพร่ และการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางสื่อออนไลน์ของโครงการ สปาร์ควัฒนา ดังนั้นหากต้องการทราบข้อมูลความคิดเห็นที่มีความหลากหลาย ควรมีการวิจัย เชิงปริมาณ ด้วยวิธีการสำรวจเพิ่มเติมควบคู่ไปด้วย เช่น การแจกแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด ทั้งกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้ใช้สื่อออนไลน์ทุกช่วงวัย เพื่อได้ข้อมูลในแง่มุมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม สนับสนุนการเผยแพร่ วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อการนำไป ประยุกต์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการสปาร์ควัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ รวมทั้งวัฒนธรรมจังหวัด เชียงใหม่ คณะกรรมการและที่ปรึกษาในโครงการสปาร์ควัฒนา และผู้เกี่ยวข้องละครนาฏกรรม อิงประวัติศาสตร์ล้านนาทุกท่านที่เอื้อเฟื้อข้อมูล และสนับสนุนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ. (2562). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเมืองเชียงใหม่อย่างมีส่วนร่วม โครงการ Spark U เชียงใหม่ ปฏิบัติการเปลี่ยนเมือง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 11(2), 290-301.
- ณัฏชา ศิริธนาธร. (2564). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2556). การสืบทอดทางวัฒนธรรม (cultural inheritance) ที่ประสบความสำเร็จ. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2556 จาก <http://nattawats.blogspot.com/2013/04/cultural-inheritance.html>
- ณัฐนิชา ทองทวี และคณะ. (2560). รูปแบบการนำเสนอข้อมูลผลิตภัณฑ์ของบิตบล็อกล็อกเกอร์ยอดนิยม 4 อันดับแรกของไทยบนสื่อสังคมออนไลน์. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(2), 1-10.
- ธีรเดช ชื่นประภาณุสรณ์. (2538). การวิเคราะห์บทบาทและค่านิยมในสื่อพื้นบ้าน "ละครเสภาขุนช้างขุนแผน". ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวรรตน์ ลัคนากุล. (2563). ทักษะคติของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารทางการตลาดของธุรกิจผ่านแอปพลิเคชัน TikTok. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนานภา นาวาวัฒน์. (2551). การออกแบบสารในการรณรงค์ลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางสื่อมวลชนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัน นิลพันธุ์ ฉัตรไชยยันต์. (2558). การสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันเครือข่ายสังคมบนโทรศัพท์มือถือ. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต, 1(1), 1-10.

- ศิริพร กิจประกอบ. (2558). “ก้านันสุเทพ” ในฐานะนักสื่อสารรณรงค์ทางการเมืองจากมุมมองของนักข่าวสายการเมือง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ยอดมาลา พับลิชชิงจำกัด.
- ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม. (2538). ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับ เชียงใหม่ 700 ปี. เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- ศูนย์ศึกษาเอกสารโบราณ (ศ.อ.บ.). (2559). ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับนักเรียน นักศึกษาและประชาชน. เชียงใหม่: บริษัท ทรีโอ แอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มีเดีย จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อิริยาพร อุดทา. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพออนไลน์ผ่านสื่อเฟซบุ๊กของโรงพยาบาลพญาไทย. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 5(2), 146-156.
- Balakrishnan, J. & Griffiths, M. D. (2017). Social media addiction: What is the role of content in YouTube? *Journal of Behavioral Addictions*, 6(3), 364-377.
- Bandyopadhyay, R. & Majumder, K. (2012). Organizing traditional knowledge for inclusive development: Role of libraries. *BanglaJOL*, 2(1), 5-11.
- Khan, M. L. (2017). Social media engagement: What motivates user participation and consumption on YouTube? *Computers in Human Behavior*, 66(1), 236-247.
- Mallik, A. & Chaudhury, S. (2011). Preserving the intangible heritage of Indian classical dance. *ACM Journal on Computing and Cultural Heritage*, 2(1), 1-24.
- Nongtong, N. (2008). *Kān su¹asān kāntalāt bæp wairat khoṅg trāsīn khā dīthæk*. In Master's thesis Viral marketing communication of Dtac brand. Thepsatri Rajabhat University.
- Schiavo, R. (2014). *Health Communication: From Theory to Practice* (2nd ed.). New York: Jossey-Bass.
- Wakefield, R. & Wakefield, K. (2016). Social media network behavior: A study of user passion and affect. *Journal of Strategic Information Systems*, 25(2), 140-156.

กลไกการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี*

THE IMPLEMENTATION FOR UNIVERSITY OF THE THIRD AGE (U3A) OF LOCAL AUTHORITIES IN PATHUMTHANI PROVINCE

จิตรารณ สุทธิวรเศรษฐ์^{1*}, วรณวิภา ไตลังคะ¹, บุญส่ง ศรีอนุตร², ชูชีพ เบียดนอก³, อภิลิทธิ์ สว่างพรหม³
Jitraporn Sudhivoraseth^{1*}, Wanwipha Tailangka¹, Boonsong Srianut², Choocheep Biadnok³, Apisit Savangprom³

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

²สถาบันเทคโนโลยีจิตรลดา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Chitralada Technology Institute, Bangkok, Thailand

³นักวิชาการอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

³Independent Scholar, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanpsru67@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สาม 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สาม และ 3) นำเสนอกลไกการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนผู้สูงอายุภายใต้สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 7 แห่ง ใช้วิธีการวิจัยรูปแบบการวิจัยและพัฒนาใน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัยเอกสาร การศึกษาดูงาน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน 2) ใช้แบบสอบถามเพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ 3) ทดลองดำเนินงานมหาวิทยาลัยวัยที่สามในรูปแบบการจัดกิจกรรมฝึกอบรมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้ง 7 แห่ง และ 4) นำเสนอกลไกการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามโดยการสนทนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขับเคลื่อนหน่วยงานสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามโดยการทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ โดยมีความก้าวหน้าเป็นลำดับ 2) ปัจจัยด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์การและปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหารส่งผลต่อการขับเคลื่อนสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สาม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) กลไกการขับเคลื่อนสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย การมีผู้นำที่มีความรู้ มีจิตสาธารณะ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว ชุมชนมีส่วนร่วม และการมีเครือข่ายจากองค์กรภายนอก และควรรับสมัครสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไป และสร้างกลไกการความร่วมมือรับต่อสถานการณ์พลิกผัน

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยวัยที่สาม, การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this study were to: 1) Study driving for the conditions according to University of the third age, 2) Study the factors affecting for driving according to University of the third age, and 3) Present the driving mechanism according to University of the third age of Local Administration in Pathumthani Province. Collecting data from schools and universities for the elderly were under the supervision of Local Administration in Pathumthani Province in a total of 7 locations by using research methods in term of research and development encompassing 4 stages: 1) A review of relevant literature and field studies, complemented by in-depth interviews with 7 key informants; 2) The use of questionnaires to design activity models, targeting a sample of 104 participants, analyzed through multiple regression analysis; 3) The implementation of the Third Age University model through training activities at the seven elderly schools; and 4) The presentation of a driving mechanism for the Third Age University model via focus group discussions with 11 experts. The results found that: 1) Local Administration had driven schools and universities of the elderly to be University of the third age by collaborating with educational institutions and various organizations to progress respectively. 2) Factors affecting for driving according to University of the third age was organizational strategy policy factor(s) and management resources with statistical significance at the .01 level, and 3) The driving mechanism according to University of the third age of Local Administration in Pathumthani province consisted of knowledgeable and public-minded leaders, continuous operation, elder people's participation in term of supporting from their families, community participation, networks from outside organization and the implementation proposed that consideration be given to the recruitment of members aged 55 and above, and the preparation for adaptation to unforeseen circumstances.

Keywords: University of the Third Age: U3A, Public Policy Implementation, Elderly

บทนำ

ภายใต้นโยบายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565 - 2569) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กล่าวถึงมาตรการขับเคลื่อนสังคมสูงอายุไว้ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาทักษะและความรู้เพื่อการดำรงชีพ การทำงาน สุขภาพ และสภาพแวดล้อม การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ สื่อ ตำรา ที่ทุกคนเข้าถึงได้ การส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ การเตรียมเข้าสู่วัยสูงอายุ 2) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การส่งเสริมการออม การลงทุนระยะยาวตั้งแต่ก่อนเกษียณ การส่งเสริมการทำงานหลังเกษียณ การขยายอายุเกษียณ การประกันรายได้ และสวัสดิการ 3) ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมและการบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย การส่งเสริมการมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4) ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ หลักประกันสุขภาพ การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การพัฒนาระบบการดูแล การยกระดับอาชีพ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ และการจัดให้มีศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพในชุมชน และ 5) ด้านสังคม ประกอบด้วย การตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ การอยู่กับครอบครัวและมีผู้ดูแล มีระบบบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน การเพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับสถานการณ์ผู้สูงอายุใน

ประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ดังที่ กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำการสำรวจข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ. 2565 พบประชากรผู้สูงอายุชาวไทยใน 77 จังหวัด มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 12,576,948 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2566) สอดคล้องกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2576 ซึ่งมีผู้สูงอายุเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีแนวโน้มจะเป็นโสดและอยู่คนเดียวมากขึ้น ส่วนใหญ่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ขณะที่จังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรมากที่สุด คือ จังหวัดลำปาง ในมิติด้านเศรษฐกิจพบว่า ผู้สูงอายุ 1 ใน 3 คน ยังคงทำงานซึ่งงานส่วนใหญ่ที่ทำ คือ ธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง รายได้ส่วนใหญ่มาจากบุตร การทำงาน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และครึ่งหนึ่งมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ในมิติด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุประเมินตนเองว่ามีสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่ดี ครึ่งหนึ่งประเมินว่ามีความสุขอยู่ในระดับมาก และสำหรับมิติด้านสังคม พบว่า มีผู้สูงอายุเพียง 1 ใน 3 ที่เป็นสมาชิกและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยกิจกรรมที่เข้าร่วมเป็นกิจกรรมของหมู่บ้าน กิจกรรมชมรมที่เป็นสมาชิกมากที่สุด คือ กลุ่มฌาปนกิจ รองลงมา คือ ชมรมผู้สูงอายุ โดยรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์จากตัวบุคคลและสื่อโทรทัศน์ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2566)

ในสถานการณ์ที่ประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มมากขึ้นนี้ หลายภาคส่วนมีความตระหนักในสิทธิความเท่าเทียมการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุควรเป็นไปเพื่อการเพิ่มประสบการณ์ที่ดีให้กับชีวิต โดยปราศจากข้อจำกัด และมีโอกาสอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับมติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรคสาม บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล นอกจากนี้ ในมาตรา 250 ได้บัญญัติว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจ ดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และมาตรา 41 ได้บัญญัติว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่นได้ตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) รวมทั้งได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด

จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับผู้สูงอายุ จะเกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานสนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุที่ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้แนวคิดการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จัดเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามรูปแบบหนึ่ง ดังที่ U3A Toowoomba ได้กล่าวถึงรูปแบบของมหาวิทยาลัยวัยที่สาม ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่จัดให้สำหรับผู้สูงอายุโดยตรง โดยดำเนินการใน 5 รูปแบบ คือ 1) การจัดสอนในมหาวิทยาลัยในลักษณะการเรียนเสริมระยะสั้น 2) โรงเรียนผู้สูงอายุในชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามอัธยาศัย 4) มหาวิทยาลัยวัยที่สามเสมือนจริง (vU3A) และ 5) รูปแบบผสมผสาน (U3A Toowoomba, 2018) สอดคล้องกับ จิตตรา มาคะผล ที่ได้กล่าวว่า มหาวิทยาลัยวัยที่สาม (University of the Third Age หรือเรียกย่อว่า U3A) เป็นแนวคิดด้านการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเรียนอย่างไม่มีความสิ้นสุด และไม่เอาอายุมาเป็นตัวกำหนด โดยเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้สูงอายุ และ

สร้างภาคีเครือข่ายการทำงานด้านการพัฒนาผู้สูงอายุทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ผ่านเครือข่าย U3A ของประเทศต่าง ๆ (จิตตรา มาคะผล, 2564) ขณะที่ อาชญญา รัตนอุบล ที่ได้กล่าวเสริมว่าทิศทางการพัฒนา มหาวิทยาลัยวัยที่สาม ยังคงมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวมรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจหรือ จิตวิญญาณ และสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ลักษณะกิจกรรมมีทั้งเป็นแบบเรียบง่ายผ่านการ เรียนรู้จากประสบการณ์ หรือจากประสบการณ์ที่ผู้อื่นนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอย่าง สม่ำเสมอ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยอีกด้วย (อาชญญา รัตนอุบล, 2562) ซึ่งพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ดังที่ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ได้กล่าวถึงว่าเป็นจังหวัดนำร่องในโครงการพัฒนาศักยภาพ ผู้สูงอายุของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ถึงปัจจุบัน (2566) มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโดยองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จำนวน 7 แห่ง มีผู้สูงอายุในความดูแลไม่น้อยกว่า 1,000 คน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี, 2566) ดังนั้น หากได้รับทราบถึงกลไกการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีดำเนินการ จะสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน พื้นที่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดใกล้เคียงได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ปทุมธานี
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ปทุมธานี
3. นำเสนอกลไกการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R & D) โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 (Research: R1) เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากแนวคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษานโยบายหรือยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาการกำหนด ขั้นตอนและการปฏิบัติการที่เหมาะสม การสร้างกลยุทธ์ในการบริหารเพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนได้รับทราบทิศทาง ที่จะบรรลุเป้าหมาย (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1980) ศึกษาโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการพิจารณาขนาดของการควบคุม การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจ รวมถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การแบ่งงาน และสายการบังคับบัญชา (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2552) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กร ค่านิยมและบรรทัดฐาน ที่ยึดถือร่วมกัน โดยสมาชิกขององค์กรที่ใช้เป็นรากฐานของระบบการบริหาร วิธีการปฏิบัติของบุคลากรและ ผู้บริหาร กระบวนการและเทคโนโลยี และทรัพยากรทางการบริหาร (Peters, T. J. & Waterman, R. H. Jr., 2004) และศึกษาแนวคิดมหาวิทยาลัยวัยที่สาม (The University of the Third Age หรือ U3A) (U3A Toowoomba, 2018); (วิชุดา มาตัญญู, 2565) เพื่อนำมากำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมฝึกอบรม และทำการ ลงพื้นที่ศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง ประกอบด้วย 1) มหาวิทยาลัยชุมชนบ้านกระแซง สานสุข 2) โรงเรียนผู้สูงอายุสำนักงานเทศบาลนครรังสิต 3) มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุเทศบาลลำลูกกา 4) โรงเรียน ผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางเดื่อ 5) โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบึงบา 6) โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองเสือ และ 7) โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ดูแลโครงการโรงเรียน ผู้สูงอายุโดยตรง โรงเรียนละ 1 คน รวม 7 คน และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Validity) และข้อเสนอแนะ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขั้นตอนที่ 2 (Development: D1) กำหนดรูปแบบมหาวิทยาลัยวัยที่สาม และกิจกรรมการดำเนินงาน โดยการนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน มากำหนดแบบสอบถามปัจจัยทางการบริหารงานจาก

ผู้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ในตำแหน่งนายก รองนายก พัฒนาชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือผู้รับผิดชอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 7 แห่ง จำนวนรวม 104 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสอบถามข้อมูลใน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) นโยบายหรือกลยุทธ์ของหน่วยงาน 2) โครงสร้างองค์กร 3) วัฒนธรรมองค์การ 4) กระบวนการและเทคโนโลยี และ 5) ทรัพยากรทางการบริหาร เพื่อนำมาสรุปกลไกการขับเคลื่อนดำเนินงานในแต่ละกิจกรรม โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ขั้นตอนที่ 3 (Research: R2) ทำการทดลองดำเนินงานมหาวิทยาลัยวัยที่สาม (R2) ในรูปแบบการจัดกิจกรรมฝึกอบรมกับผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 7 หน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 4 (Development: D2) นำเสนอกลไกการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สาม (D2) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละ 1 คน รวม 7 คน ผู้แทนจากท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1 คน ผู้แทนผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน และผู้แทนด้านวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 2 คน จำนวนรวม 11 คน เพื่อหาข้อสรุปกำหนดกลไกการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิโดยการวิจัยเอกสาร และการศึกษาดูงานโรงเรียน/ มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุที่ดำเนินงานตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีจำนวนรวม 7 แห่ง พบว่า

1.1 มหาวิทยาลัยชุมชนบ้านกระแซงสามสุข ตั้งอยู่เลขที่ 55/10 หมู่ 2 ตำบลบ้านกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2558 เป็นการรวมตัวของกลุ่มสูงวัยใจอาสา มีแนวคิดการตั้งชื่อองค์กรมาจากพระราชปณิธานในหลวงรัชกาลที่ 9 ในเรื่องพระมหาชนก อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกระแซง โดยมีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมภูมิปัญญาต้นแบบ และจัดทำเป็นคู่มือหลักสูตรภูมิปัญญาของสาขาต่าง ๆ ไว้เป็นแบบเรียนสำหรับให้สมาชิกและบุคคลที่สนใจทั่วไปได้เข้ามาใช้ประโยชน์

1.2 โรงเรียนผู้สูงอายุสำนักงานเทศบาลนครรังสิต ตั้งอยู่เลขที่ 11 ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2557 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบเมื่อปี พ.ศ. 2561 ใช้แนวคิดกลไกการจัดการเมืองสุขภาวะในกลุ่มผู้สูงอายุ ดำเนินการผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการให้ความรู้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โครงการนวัตกรรมดูแลผู้มีภาวะพึ่งพิง ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โครงการด้านสาธารณสุข ร่วมกับคณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

1.3 มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุเทศบาลลำลูกกา ตั้งอยู่เลขที่ 9 หมู่ 15 ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2560 จัดหลักสูตรการเรียนรู้ที่หลากหลายและให้ความสำคัญกับการใช้ดนตรีบำบัดในโครงการ “วัคซีนอังกะลุง” ได้ทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ จำนวน 7 มหาวิทยาลัย เพื่อเข้าร่วมโครงการจัดผู้สอนในแต่ละรายวิชา โดยเฉพาะหลักสูตรด้านการดูแลสุขภาพจากคณะพยาบาลศาสตร์ของ 4 มหาวิทยาลัย

1.4 โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลบางเตือ ตั้งอยู่เลขที่ 9 หมู่ 15 ตำบลบึงคำพร้อย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2560 ดำเนินการผ่านโครงการส่งเสริมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

“สุขภาพจิตดี ชีวิตสดใส” โดยกองสวัสดิการสังคมของเทศบาล ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ด้านแพทย์แผนไทย ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และวิชาชีพจักรสานร่วมกับผู้นำชุมชน

1.5 โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลบึงบา ตั้งอยู่เลขที่ 96 หมู่ 3 ตำบลบึงบา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2561 อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงบา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสื่อสารและสืบค้นข้อมูล เนื่องจากมีผู้สูงอายุจำนวนไม่มาก จึงใช้ร่วมใช้ประโยชน์ด้านอาคารสถานที่ หรือบุคลากรบางส่วนร่วมกับเทศบาลตำบลหนองเสือ ผ่านศูนย์เรียนรู้ชุมชนเทศบาลตำบลหนองเสือ เป็นต้น

1.6 โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองเสือ ตั้งอยู่เลขที่ 111 หมู่ 5 ตำบลบึงบา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยทำความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี โรงพยาบาลหนองเสือ สถาบันอาศรมศิลป์ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอนองเสือ และมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ในการร่วมพัฒนาการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ตามองค์ความรู้ของโรงเรียนผู้สูงอายุและความรู้เฉพาะทางด้านการสร้างอาชีพ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้จากการเข้าศึกษาในโรงเรียนอีกด้วย

1.7 โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ 1 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอบึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยเทศบาลได้ทำความร่วมมือกับคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเทศบาลเมืองยี่โถวาระ ประเทศญี่ปุ่นในการจัดตั้งศูนย์สนทนากาและฟื้นฟูผู้สูงวัย ภายใต้แนวคิด “Strong Model” และกำลังดำเนินการจัดตั้งศูนย์สนทนากาและฟื้นฟูผู้สูงวัยแห่งที่สอง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี โดยรวมพบข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี โดยรวม

ปัจจัยทางการบริหาร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.557	.169		9.281**	.000
1. วัฒนธรรมองค์กร	.015	.041	.017	.338	.737
2. โครงสร้างองค์กร	.031	.035	.048	.889	.378
3. นโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์กร	.297	.044	.469	6.955**	.000
4. ทรัพยากรทางการบริหาร	.289	.044	.446	6.628**	.000
5. กระบวนการและเทคโนโลยี	.032	.034	.045	.883	.365
R	R ²	Adj. R ²	SE (est)	F	Sig.
0.82	0.693	0.684	0.24/67	80.367**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยทางการบริหารทั้ง 5 ปัจจัย สามารถร่วมกันอธิบายการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 68.40 (Adj. R² = .684) โดยปัจจัยด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์กรและทรัพยากรทางการบริหาร ส่งผลต่อการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถเรียงลำดับปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ตามอิทธิพล ได้แก่ ปัจจัยนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์กร (Beta = .469) และปัจจัยทรัพยากรทางการบริหาร (Beta = .446) ตามลำดับ

3. แนวทางการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี
จากการศึกษาการขับเคลื่อนตามแนวทางมหาวิทยาลัยวัยที่สาม โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้แทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อสรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ปัจจัยด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์การ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์การที่ว่า การที่โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุจะมีความเข้มแข็ง และมีโอกาสก้าวสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบหรือยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้

1.1 การมีผู้นำที่มีความรู้และมีจิตสาธารณะ ผู้นำในที่นี้หมายถึงผู้บริหารระดับสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประธานนักศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละรุ่น ต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น ให้ความสำคัญ ตระหนักถึงความสำคัญของสังคมสูงวัย และมีจิตสาธารณะ

1.2 โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุต้องมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จัดการศึกษาอย่างมีระบบ โดยนำระบบการศึกษาจากสถาบันการศึกษามาเป็นแนวทางในการกำหนดวิธีปฏิบัติ เช่น การเลือกประธาน เสร็จญก เลขฯ หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น การมีพิธีรับวุฒิบัตรที่มีคุณค่าและงดงาม การมีระบบศิษย์เก่า การมีสมาคม สโมสรต่าง ๆ ที่สามารถช่วยยึดโยงความสัมพันธ์จากฐานผู้รู้ได้โดยประจักษ์

1.3 การมีส่วนร่วมของตัวผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของการดำเนินงานมหาวิทยาลัยที่สาม เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนผู้สูงอายุ จะมีลักษณะเป็นรุ่นตามหลักสูตร แต่การขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามจะมีประเด็นการสร้างองค์ความรู้เฉพาะทาง หรือการสร้างรายได้หรืองบประมาณของตนเอง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมาจากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุทั้งสิ้น ดังนั้น ความผู้บริหารหน่วยงานจึงมีความจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตามการสนับสนุนจากครอบครัวของผู้สูงอายุ มีความเกี่ยวเนื่องในสัมพันธ์โดยตรงกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับประเด็นนี้อีกด้วย

1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและครอบครัวแล้ว ชุมชนต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุ อันจะนำมาซึ่งกิจกรรมที่มีความสุข มีคุณภาพ มีคุณค่า และสร้างคุณภาพชีวิตโดยรวมให้แก่ผู้สูงอายุ

1.5 เครือข่ายจากองค์กรภายนอกชุมชน โดยหลักการของโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องมีองค์กรเจ้าของเรื่องและมีการขอรับงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรภายนอกชุมชนต่าง ๆ ทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณ ขณะที่ปรัชญาของมหาวิทยาลัยวัยที่สามมีลักษณะเป็นองค์กรที่สามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น เครือข่ายจากองค์กรภายนอกชุมชนที่สนับสนุนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

2. ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการบริหาร

2.1 หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้สามารถจัดไว้ซึ่งชุดการเรียนรู้เดิม ทั้งในด้านภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ (42 ชั่วโมง) ด้านผู้สูงอายุในสังคมที่เปลี่ยนแปลง (44 ชั่วโมง) ด้านเทคโนโลยีการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ (12 ชั่วโมง) และด้านการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (16 ชั่วโมง) แต่การเรียนการสอนสามารถจัดในลักษณะ Hybrid Learning หรือการเรียนแบบผสมผสานรูปแบบใหม่ได้ โดยการเปิดโอกาสให้เรียนแบบออนไลน์ วิดีโอสดจากคลาสดหรือ Live-Streaming ร่วมไปกับการเข้ามาพบกลุ่มในโรงเรียนผู้สูงอายุ แม้การเรียนรู้นี้ในโลกเสมือนจริง อาจทำให้ประเด็นเป้าหมายการพบปะสังสรรค์เพื่อลดความเหงาหรือการแสดงออกลดลง แต่สามารถส่งเสริมผู้สูงอายุเข้าใจแนวคิดการปฏิสัมพันธ์

ที่บรรจบกันระหว่างโลกทางกายภาพ (Physical World) กับโลกเสมือน (Virtual World) เพิ่มความแข็งแกร่งทางเทคโนโลยี มีสมรรถนะในการมองภาพการดำรงชีวิตแบบองค์รวม (Holistic) มีการพัฒนาการคิดขั้นสูงที่เน้นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ (Spatial Identity) เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2.2 ทฤษฎีการประกอบการเรียนรู้เพื่อคุณภาพชีวิต

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านทรัพยากรทางการบริหารที่ว่า แม้โรงเรียนผู้สูงอายุมีการกิจหลักด้านการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้ว ยังต้องดูแลผู้สูงอายุทั้งกายใจต่อเนื่องลักษณะผู้ทรงคุณค่าแก่ชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การจัดบริการเกี่ยวเนื่อง ทั้งในด้านคน บุคลากรผู้ให้บริการหรือผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ งบประมาณที่เพียงพอและเหมาะสม วิธีการจัดการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยที่สามด้วยเช่นกัน อาทิ การบริการรถรับ - ส่ง ไปโรงพยาบาล การให้ยืมอุปกรณ์ทางการแพทย์การให้โอกาสเป็นสมาชิกโครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (Care Giver) การได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการเยี่ยมบ้านและนัดพบฟูสุขภาพผู้ป่วยติดเตียง โดยพยาบาลวิชาชีพ นักกายภาพบำบัดและแพทย์แผนไทย รวมถึงการได้รับโอกาสเข้าร่วมโครงการปรับสภาพบ้านของผู้ป่วยเพื่อความสะดวกและความปลอดภัย โดยมีการสำรวจและประเมินการติดตั้งตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นของแต่ละบ้านอีกด้วย

3. ด้านอื่น ๆ

การส่งเสริมให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นที่สอดคล้องกันในด้านอื่น ๆ ประเด็นนอกจากด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์การ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรทางการบริหารแล้ว เมื่อผู้สูงอายุแต่ละรุ่นสำเร็จการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้มีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม โดยหลังจากพิธีมอบวุฒิบัตรและพิธีรับน้องใหม่ผู้สูงอายุในรุ่นถัดไปแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดอาคารสถานที่และกลุ่มทางออนไลน์ที่สามารถสื่อสารได้สองทาง ให้ผู้สูงอายุได้มีช่องทางในการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ดำเนินกิจกรรมจิตอาสา นอกจากนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจัดวิทยากรมาบรรยายตามความสนใจในลักษณะหลักสูตรระยะสั้นเป็นคราว ๆ บนพื้นฐานของการเตรียมพร้อมรองรับสังคมสูงวัย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่ พบว่า โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ดำเนินงานโดยการทำงานร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอาศรมศิลป์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โรงพยาบาลในพื้นที่ รวมถึงเทศบาลเมืองยูงาวะระ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อดำเนินโครงการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตย์ บริหาร ที่ได้ทำการศึกษากิจการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภายใต้การเมืองท้องถิ่น และพบว่า บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุได้แก่ การบริการสังคม การช่วยเหลือทางสังคม และการช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน โดยการร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อสวัสดิการชุมชนเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นคงของประชาชนในชุมชน (อาทิตย์ บริหาร, 2565) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าภายใต้หลักการส่งเสริม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่มีความเชี่ยวชาญ มีงบประมาณ มีนโยบายในทิศทางเดียวกันในการพัฒนาผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการดำเนินงานให้สามารถไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยและผู้สูงอายุจะต้องสามารถดำรง

อยู่ได้ด้วยงบประมาณและศักยภาพของตนเอง มีการดำเนินการต่อเนื่อง และยั่งยืน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องผลักดันให้โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุลดการพึ่งพา และสามารถดำเนินการได้ภายใต้องค์ประกอบของหน่วยงานเอง

2. จากผลการวิจัยที่ พบว่า ภาวะผู้นำ การมีจิตสาธารณะ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ครอบครัว ชุมชน และองค์กรภายนอกชุมชน เป็นกลไกสำคัญในการก้าวสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นอีสาน โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี และพบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ควรได้รับการพัฒนาให้เป็นองค์กรที่แข็งแกร่ง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ควรผลักดันการทำงานเชิงบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ควรสร้างการมีส่วนร่วมตามความต้องการของผู้สูงอายุ ควรสร้างกลไกการสื่อสารกับผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน และควรส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในโรงเรียนผู้สูงอายุ (ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ, 2560) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ความสำเร็จสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของปรากฏการณ์สังคมสูงวัย เข้าใจถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมโดยรวม มุ่งเน้นการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุในปัจจุบัน สามารถดำเนินการได้ด้วยศักยภาพของผู้สูงอายุด้วยกันเอง ลดการพึ่งพา และสร้างรายได้ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงอยู่ขององค์กรได้

3. จากผลการวิจัยที่ พบว่า นโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์กรและทรัพยากรทางการบริหาร ทั้งในด้านบุคลากรผู้ให้บริการหรือผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ งบประมาณที่เพียงพอ และเหมาะสม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chikomborero, B. et al. ที่ได้ทำการศึกษานโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น ชุมชนเขตเมืองในประเทศซิมบับเว และพบว่า ผู้บริหารมีนโยบายที่จะปรับมุมมองภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุ จากลักษณะพึ่งพา อ่อนแอ และเป็นผู้รับให้เป็นผู้สูงอายุที่เป็นผู้ให้การดูแลที่มีความกระตือรือร้น มากกว่าการเป็นผู้ที่ต้องรอรับการดูแล (Chikomborero, B. et al., 2021) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าแนวคิดมหาวิทยาลัยวัยที่สามเป็นทิศทางการส่งเสริมสังคมสูงวัยที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุที่กลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างเต็มตัวในประเทศไทย จะเกิดขึ้นในระยะเวลาอันใกล้และไม่สามารถหยุดยั้งได้ ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตนเองได้ จึงเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญ เนื่องจากการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหาอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบข้อมูลสำคัญซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ดังภาพประกอบนี้

ภาพที่ 2 กลไกการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สาม (U3A) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากภาพที่ 2 อธิบายได้ว่า ในการพัฒนาจากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ สู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งสามารถพึ่งตนเองได้และมีความยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้นำที่มีความรู้และมีจิตสาธารณะ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี โดยได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวของผู้สูงอายุ ชุมชนมีส่วนร่วม และต้องมีเครือข่ายจากองค์กรภายนอกที่ร่วมสนับสนุน ในด้านการจัดการเรียนรู้สามารถจัดในลักษณะผสมผสาน ทั้งแบบออนไลน์และในสถานที่จริง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเข้มแข็งทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ศักยภาพของทรัพยากรประกอบการเรียนรู้ ทั้งในด้านบุคลากรผู้ให้บริการหรือผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ งบประมาณที่เพียงพอและเหมาะสม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้สูงอายุ การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มหลังสำเร็จการศึกษาในแต่ละรุ่น นอกจากนั้น การบริหารจัดการทุกมิติควรอยู่บนพื้นฐานของมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมสูงอายุ ตามแนวทาง 6 Sustainable 4 Change

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสถานการณ์ที่ประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้น หลายภาคส่วนมีความตระหนักในสิทธิ ความเท่าเทียม การใช้ชีวิตโดยปราศจากข้อจำกัด และมีโอกาสอย่างต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยวัยที่สามเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ ภายใต้การดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 7 แห่ง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีขับเคลื่อนโรงเรียนและมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวัยที่สาม โดยการทำความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ และมีความก้าวหน้าเป็นลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สาม คือ ปัจจัยด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์องค์การ และทรัพยากรทางการบริหาร ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) กลไกการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยวัยที่สามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย การมีผู้นำที่มีความรู้และมีจิตสาธารณะ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมและได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวของผู้สูงอายุ ชุมชนมีส่วนร่วม และการมีเครือข่ายจากองค์กรภายนอก ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มหลังสำเร็จการศึกษาในแต่ละรุ่น และบริหารจัดการทุกมิติบนพื้นฐานของมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุ ซึ่งสามารถให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้บริหารโรงเรียน/มหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ พิจารณาประเด็นการรับสมัครสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปี ขึ้นไป เนื่องจากการดำเนินงานสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สาม ต้องอาศัยความต่อเนื่องศักยภาพ ทั้งกายใจ ทำให้มีความจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเพียงพอและต่อเนื่องในการร่วมดำเนินงานระยะยาว และ 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรขยายความร่วมมือทางวิชาการและวิชาชีพกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรือภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ในการร่วมขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยวัยที่สามเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน สำหรับข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความพร้อมในการปรับตัวต่อสถานการณ์พลิกผันและวิกฤตการณ์โลกด้านต่าง ๆ ด้วยการยอมรับเทคโนโลยี และเปิดกว้างทางความคิด มุ่งสู่การเป็นทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและเป็นกลไกที่สำคัญต่อการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2566). โรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2566 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/5/44>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนยุทธศาสตร์สำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567 จาก <https://www.bic.moe.go.th>
- จิตตรา มาคะผล. (2564). มหาวิทยาลัยวัยที่สามในออสเตรเลีย. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(2), 8-20.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. (2552). ทฤษฎีองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ และคณะ. (2560). โรงเรียนผู้สูงอายุกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในชุมชนท้องถิ่นอีสาน โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, 14(1), 134-162.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2566). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- วิชุดา มาตันบุญ. (2565). การพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 18(2), 107-119.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). สภาพการจัดการศึกษาผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี. (2566). ข้อมูลพื้นฐาน สถจ. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2566 จาก <https://pathumlocal.go.th/public/>
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2562). ข้อเสนอการพัฒนากิจการดำเนินงานส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(1), 26-46.
- อาทิตย์ บริหาร. (2565). การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภายใต้การเมืองท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(3), 231-244.
- Chikomborero, B. et al. (2021). Moving from the Margins: Towards an Inclusive Urban Representation of Older People in Zimbabwe's Policy Discourse. Societies Journal, 11(7), 17-18.

- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University Press.
- Peters, T. J. & Waterman, R. H. Jr. (2004). Search of Excellence. (2nd ed). London: Profile Book.
- U3A Toowoomba. (2018). U3A TOOWOOMBA New Interests New Friends. Newsletter Visiting on. Retrieved March 8, 2024, from <https://u3atoowoomba.au/>

รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง*

THE FORM OF POLITICAL AWAKENING IN DEMOCRATIC SYSTEM OF PEOPLE IN TRANG PROVINCE

สุภาวดี ทองเรืองรักษ์*, สติพงษ์ สติพิภัทรประภา, สุปรียา ชำนาญพุฒิพร

Supawadee Tongruangrak*, Sittipong Sittipattaprapa, Supreecha Chamnanphuttiphon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตรัง ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Trang, Thailand

*Corresponding author E-mail: supawadee77@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพทั่วไปของการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลในการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง และ 3) กระบวนการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 26 คน และเสวนากลุ่ม จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา พบว่า 1) สภาพทั่วไปของการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง มีการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น อดีตประชาชนให้ความสำคัญกับพรรคการเมือง ปัจจุบันให้ความสำคัญกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หากเป็นพรรคการเมืองให้ความสำคัญกับพรรคที่มีชื่อเสียง เยาวชนสนใจพรรคการเมืองที่มีกระแสนิยม เห็นได้จากปัญหาเดิมไม่ได้รับการแก้ไข 2) ปัจจัยที่ส่งผลในการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตื่นตัว ประกอบด้วย 2.1) พรรคการเมือง 2.2) คุณสมบัติของผู้สมัคร 2.3) การแสดงวิสัยทัศน์ และ 2.4) โซเชียลมีเดีย 3) รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง พบว่า การบูรณาการองค์ความรู้ใหม่ ชื่อว่า 3P 1S Model กล่าวคือ P = Political Party พรรคการเมือง Personal Character of Political คุณสมบัติของนักการเมือง P = Political Debate การแสดงวิสัยทัศน์ S = Social Media โซเชียลมีเดีย ข้อเสนอแนะศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตย เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนจังหวัดตรัง 2) การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย และ 3) ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำของนักเรียน

คำสำคัญ: รูปแบบ, การตื่นตัวทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This research aims to 1) analyze the general condition of political awareness in democracy of people in Trang Province, 2) analyze the factors affecting political awareness in democracy of people in Trang Province, and 3) create the explicit knowledge about the form of political awareness in democracy of people in Trang Province. This research is a qualitative research with

26 participants and a group discussion forum with 10 participants. The research instruments are interview forms and descriptive data analysis. It was found that 1) the general condition of political awareness in democracy of people in Trang Province is more politically active. In the past, people would pay attention to political parties, but now they will pay attention to the candidates. However, if it is a political party, they will pay attention to the famous party, i.e. the campaign method. Youths will pay more attention to political parties with popularity than political parties with old policies, which can be seen from the old problems that have not been solved, as seen from old political parties. Original base of Trang province 2) Factors affecting political awareness in a democracy It was found that there are many factors affecting political awareness, including 2.1) Political parties 2.2) Qualifications of candidates 2.3) Vision expression and 2.4) Social media 3) Forms of political awareness in a democracy of people in Trang province It was found that the integration of new knowledge, called the 3P 1S Model, namely P = Political Party Personal Character of Political Qualifications P = Political Debate Vision expression S = Social Media Social media Recommendations for further research on the following issues: 1) Integrating the principles of Dharma to promote political awareness in a democracy of youth in Trang province 2) Youth political awareness in a democracy and 3) Teachers' participatory actions to enhance students' leadership skills.

Keywords: Form, Democracy, Political Awakening

บทนำ

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2475 ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากการปกครองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จากอดีตจนถึงปัจจุบันเกิดเหตุการณ์รัฐประหารมาแล้ว 13 ครั้ง ครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2557 ส่วนหนึ่ง เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 ซึ่งเคยเกิดเหตุการณ์รัฐประหารมาแล้ว เมื่อปีพุทธศักราช 2549 แต่การรัฐประหาร 2 ครั้งล่าสุด ก่อให้เกิดการแตกแยกทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ส่งผลทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนที่ต้องการแสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรใน ปีพุทธศักราช 2562 เป็นการเลือกตั้งครั้งแรกภายหลังการยึดอำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ภายใต้บริบททางการเมือง ประกอบกับการตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนส่งผลให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งนั้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งถัดมาเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2566 ที่ผ่านเหตุการณ์การรณรงค์ต่าง ๆ ของภาคประชาชน รวมถึงการตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนภายใต้การบริหารของรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (สมัยที่ 2) ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปรากฏว่าในหลาย ๆ พื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดตรัง

จังหวัดตรัง เป็นจังหวัดหนึ่งในทางภาคใต้ ในอดีตที่ผ่านมาประชาชนเกิดการนิ่งเฉย มีความเฉื่อยชาทางการเมือง และการตื่นตัวทางการเมืองยังน้อย เนื่องมาจากการเลือกตั้งในแต่ละครั้งที่ผ่านมา มีการซื้อสิทธิ ขายเสียง กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง จนทำให้เกิดการขัดแย้งของคนในชุมชน จนขาดความสามัคคีกันของคนในจังหวัดตรัง และประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมทางการเมืองสักเท่าใด ประกอบกับการเกิดรัฐประหารในหลาย ๆ ครั้ง แต่เมื่อปี พ.ศ. 2562 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นพรรคการเมือง

ใหม่ ๆ บริหารงานโดยคนรุ่นใหม่ มีนโยบายใหม่ ๆ ที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชน และมีสื่อโซเชียล เข้ามาใช้ในการหาเสียง ซึ่งทำให้ประชาชนในจังหวัดตรังมีการตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูง

แต่ปัจจุบันหากมีการวิเคราะห์สภาพพื้นที่จังหวัดตรังโดยแท้จริงจะเห็นได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์เพิ่งจะมีคะแนนเสียงที่สูง ในภาคใต้ จากการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ในปีพุทธศักราช 2535 ซึ่งเป็นผลมาจากพฤษภาทมิฬ ที่ทำให้คะแนนเสียงของประชาธิปัตย์ในภาคใต้สูงขึ้น บทบาทช่วงพฤษภาทมิฬเป็นบทบาทที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความเป็นประชาธิปไตยสูง มีการไม่เลือกนายทุน จึงทำให้กระแสนิยมในสมัยนั้นของพรรคประชาธิปัตย์สูงมาโดยตลอด แต่ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2566 โดยสถิติผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดตรัง สถิติร้อยละ 80.68 มีค่าสถิติสูงกว่าผู้ใช้สิทธิการเลือกตั้งทั่วประเทศ (สำนักงานสถิติจังหวัดตรัง, 2566) การตื่นตัวในที่นี่หมายถึง ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีอยู่หลายระดับ หลายรูปแบบ เช่น การติดตามข่าวสารทางการเมือง การติดตามข่าวสารของนักการเมือง การติดตามการทำงานของนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ รวมไปถึง การเข้าร่วมติดตามหรือรับฟังการรณรงค์หาเสียงทางการเมืองทุกครั้ง ซึ่งถือว่าประชาชนในจังหวัดตรังมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูง และการตื่นตัวของประชาชนในจังหวัดตรังเป็นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ซึ่งอาจมีผลมาจากการหาเสียงมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ ตั้งแต่ปีช่วงปีพุทธศักราช 2510 หรือ ปีพุทธศักราช 2512 ยุคที่นายชวน หลีกภัยลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างปรากฏการณ์ทางการเมือง ในอดีตจังหวัดตรังจะมีการจัดเวทีการปราศรัยทางการเมือง ประชาชนในจังหวัดตรังจะไปฟังปราศรัยทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเวทีระดับย่อย หรือเวทีระดับใหญ่ค่อนข้างมาก มีการติดตามนักการเมืองอย่างใกล้ชิดและมีการปรึกษาหารือปัญหาทางต่าง ๆ กับนักการเมืองในพื้นที่นั้น ๆ แสดงให้เห็นถึงความสนใจการเมืองของประชาชนในจังหวัดตรัง โดยบริบทของพื้นที่จังหวัดตรัง เป็นที่ทราบกันว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่ครองพื้นที่มาโดยตลอดเป็นระยะเวลากว่า 40 ปี จนมีประโยคที่ใช้คำว่า “ส่งม้า ส่งเสาไฟฟ้า ยังไงก็ชนะ” แต่ปัจจุบันกลับทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจังหวัดตรังอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ครองพื้นที่หรือได้รับความนิยมจากประชาชนในจังหวัดตรังมาโดยตลอด

เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 4 เขต มีผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคการเมืองอื่นที่ไม่ใช่พรรคประชาธิปัตย์ ได้รับคะแนนเสียงการเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง จำนวน 2 คน โดยผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคประชาธิปัตย์ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียง 2 คนเท่านั้น จากในอดีตที่ทุกเขตพื้นที่ของจังหวัดตรังต้องเป็นของพรรคประชาธิปัตย์ ยิ่งไปกว่านั้นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ พรรคการเมืองที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ พรรคก้าวไกล และพรรครวมไทยสร้างชาติ โดยพรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนเป็นลำดับที่ 3 ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ตอกย้ำให้เห็นชัดเจนว่าจังหวัดตรังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และประชาชนในจังหวัดตรังเกิดการตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้นกว่าในอดีต (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดตรัง, 2566) ด้วยเหตุนี้ จังหวัดตรังจึงมีการแข่งขันทางการเมืองกันอย่างสูงที่ผ่านมาที่มีการขับเคี่ยวกันของพรรคการเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดตรังจึงเชื่อมั่นในตัวบุคคลมากกว่านโยบายของพรรคการเมือง ดังนั้น มีแนวโน้ม น่าเชื่อว่าหากประชาชนเชื่อมั่นศรัทธาในตัวผู้สมัครของพรรคใดโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งย่อมมีสูงขึ้น ในทางกลับกัน หากผู้สมัครคนทำให้ประชาชนเคลือบแคลงใจในพฤติกรรมไม่ว่าจะเรื่องส่วนตัวหรือในสังคม นั้นเป็นโอกาสในการผิดพลาดไม่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าในการดำเนินการเพื่อให้องค์ความรู้ใหม่ทำให้ประชาชนในจังหวัดตรังเกิดการตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาธิปไตย จนทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น จนนำไปสู่การไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำหน้าที่

ของพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เรื่อง รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลในการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง
3. เพื่อกระบวนการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ผู้ศึกษาได้เสนอลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 26 คน เป็นแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย นักการเมืองระดับชาติ 4 คน นักการเมืองท้องถิ่น 8 คน นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ 3 คน คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดตรัง 1 คน เจ้าหน้าที่ป้องกันปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) 1 คน ผู้สื่อข่าวท้องถิ่น 3 คน ผู้นำเยาวชนในจังหวัดตรัง 3 คน ประชาชนในจังหวัดตรัง 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้รอบรู้ มีประสบการณ์ เป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือ เป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งในประเด็นที่สัมภาษณ์ และการทำเสวนากลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์ (In-depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัย (Methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัย จากผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาการทั้งที่เป็นภิกษุและฆราวาส จำนวน 5 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลหรือสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 26 คน คือ ระหว่าง 1 เมษายน 2566 - 1 เมษายน 2567 หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง” ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง

การศึกษารูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดตรัง เพื่อวิเคราะห์สภาพการตื่นตัว ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบในการตื่นตัวทางการเมือง เสริมสร้างบทบาทของประชาชนที่ถูกต้องในการตื่นตัวทางการเมืองรูปแบบประชาธิปไตย การตื่นตัวทางการเมืองเป็นพฤติกรรมที่กระทำเพื่อค้นหาสิ่งทำให้เกิดความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ ภาวะการตื่นตัวจะมีระดับต่ำ ปานกลางและระดับสูงซึ่งหลักของความเป็นประชาธิปไตยได้กล่าวไว้ว่า การปกครองโดยประชาชน ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยผ่านตัวแทน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนโดยผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ในการเสนอ เรียกร้องสิทธิให้แก่ประชาชน เป็นหลักการและลักษณะของประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่บนพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีสิทธิในการร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ของรัฐ และรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเอาไว้ นอกจากนี้จะต้องมีความเสมอภาคในด้านการเมือง ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างเท่าเทียมกัน และในส่วนของอิสรภาพและเสรีภาพประชาชนจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายถือเป็นหน้าที่หลักของระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับการเมืองการปกครองของประเทศไทยตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยยึดหลักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งส่วนสำคัญในการนำหลักระบอบประชาธิปไตยมาใช้ อย่างถูกต้องนั้น รัฐบาลต้องคำนึงและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเผยแพร่ให้กับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้อง และเป็นไปตามกฎระเบียบกฎหมาย ข้อบัญญัติต่าง ๆ และเป็นไปตามหลักศีลธรรม ครอบครองกรรมสิทธิ์ของการปกครองประเทศไทย เนื่องจากหากการเมืองมีความวุ่นวาย ไม่สงบ ก็จะส่งผลกระทบต่อทุกด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ซึ่งหากการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยจะต้องอยู่ในสภาพการณ์ใด ประชาชนจึงต้องคำนึงถึงหลักแห่งการปกครองที่ถูกต้อง ประเทศไทยก็จะรอดพ้นจากสภาพวิกฤตต่าง ๆ

2. ปัจจัยที่ส่งผลในการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวมีหลายปัจจัย ประกอบด้วย 1) พรรคการเมือง นำไปใช้ได้โดยหากพรรคการเมืองจะวางนโยบายพรรคการเมือง ต้องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้ จึงนำไปสู่การเป็นนโยบายของพรรคการเมืองที่มาจากปัญหาของประชาชน และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง 2) คุณสมบัติของนักการเมือง นำไปใช้ได้โดยเมื่อพรรคการเมืองต้องการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและ และผู้รับสมัครแบบแบ่งเขต ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะต้องมีเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าถึง เข้าใจความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม 3) การแสดงวิสัยทัศน์ นำไปใช้ได้โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง ควรเลือกรูปแบบการแสดงวิสัยทัศน์ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เช่น หากเป็นพื้นที่ในชุมชนหมู่บ้าน ผู้สมัครใช้วิธีการเดินเคาะประตูบ้าน เพื่อได้เข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง หรือหากมีการจัดปราศรัยบนเวที ควรมีการดีเบต ของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรค เพื่อประชาชนจะได้รับฟังวิสัยทัศน์ แนวคิดการแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรคจะมีวิธีการแก้ปัญหาให้กับประชาชนอย่างไรในแต่ละประเด็น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ ประชาชนสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนของตนได้เป็นอย่างดี และ 4) โซเชียลมีเดีย นำไปใช้ได้โดย ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง จะต้องเลือกใช้สื่อ

โซเชียลมีเดียให้มีความเหมาะสม ทันสมัย สามารถทำให้ประชาชนจำได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างกระแสนิยมให้เกิดขึ้น โดยข้อมูลที่ส่งมาสื่อโซเชียลมีเดียจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

3. การนำองค์ความรู้ ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจะดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะมั่นใจว่าปัจจัยที่ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาแล้วจะส่งผลกระทบต่อ การกระตุ้นตัวทางการเมืองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ แต่ยังคงขาดการประยุกต์สู่สาธารณะเพื่อให้นำไปใช้ได้ง่าย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกเวลา และทุกสถานการณ์ในการอยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน

การนำไปใช้ในระดับโครงสร้าง มีกระบวนการ ดังนี้

1. P = Political Party พรรคการเมือง นำไปใช้ได้โดยหากพรรคการเมืองจะวางนโยบายพรรคการเมือง ต้องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้ จึงนำไปสู่การเป็นนโยบายของพรรคการเมืองที่มาจากปัญหาของประชาชน และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. P = Personal Character of Political คุณสมบัติของนักการเมือง นำไปใช้ได้โดย เมื่อพรรคการเมืองต้องการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและ ผู้รับสมัครแบบแบ่งเขต ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะต้องมีเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าถึง เข้าใจความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เป็นผู้วิสัยทัศน์ มีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม

3. P = Political Debate การแสดงวิสัยทัศน์ นำไปใช้ได้โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง ควรเลือกรูปแบบการแสดงวิสัยทัศน์ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เช่น หากเป็นพื้นที่ในชุมชน หมู่บ้าน ผู้สมัครใช้วิธีการเดินเคาะประตูบ้าน เพื่อได้เข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง หรือหากมีการจัดปราศรัยบนเวที ควรมีการตีเบต ของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรคเพื่อประชาชนจะได้รับฟังวิสัยทัศน์ แนวคิดการแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรคจะมีวิธีการแก้ปัญหาให้กับประชาชนอย่างไรในแต่ละประเด็น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ ประชาชนสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนของตนได้เป็นอย่างดี

4. S = Social Media โซเชียลมีเดีย นำไปใช้ได้โดย ผู้สมัครรับเลือกตั้งและ พรรคการเมือง จะต้องเลือกใช้สื่อโซเชียลมีเดียให้มีความเหมาะสม ทันสมัย สามารถทำให้ประชาชนจำได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างกระแสนิยมให้เกิดขึ้น โดยข้อมูลที่ส่งมาสื่อโซเชียลมีเดียจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

5. เผยแพร่รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองการตื่นตัวทางการเมืองในระดับ ประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือทางสื่อสารมวลชนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนใน จังหวัดตรัง” ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำข้อสรุปมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ในอดีต ประชาชนในจังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนในจังหวัดตรังมีการตื่นตัวทางการเมืองสูง มีความกระหายที่จะมีการเลือกตั้งที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง นั้นแสดงออกให้เห็นจากสถิติการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2566 ซึ่งจังหวัดตรัง มีผู้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งร้อยละ 80.68 ภาพรวมมากกว่าผู้มาใช้สิทธิ์รวมระดับประเทศ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษารูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยในจังหวัดตรัง เพื่อวิเคราะห์สภาพการตื่นตัวทางการเมือง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การเมือง และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบในการตื่นตัวทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างบทบาทของประชาชนอย่างถูกต้องในเพื่อให้เกิดการตื่นตัวทาง

การเมืองในรูปแบบประชาธิปไตย การตื่นตัวทางการเมืองเป็นพฤติกรรมที่กระทำเพื่อค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่เกิดความพอใจ ภาวะการตื่นตัวจะมีระดับต่ำ ระดับปานกลางและระดับสูง สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยกฤต รัตนกร ได้กล่าวว่า ความตื่นตัวทางการเมือง หมายถึงระดับความกระตือรือร้นในการเคลื่อนไหวทางการเมือง (ชัยกฤต รัตนกร, 2560) ซึ่งมีนักประชาธิปไตยกล่าวไว้ว่า การปกครองโดยประชาชนประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยผ่านตัวแทน คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีหน้าที่ในการเสนอ เรียกร้องสิทธิให้แก่ประชาชน เป็นหลักการและลักษณะของประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่บนพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีสิทธิในการร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ของรัฐ และรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเอาไว้

นอกจากนั้น จะต้องมีความเสมอภาคในด้านการเมือง ซึ่งประชาชนทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างเท่าเทียมกัน และในส่วนของอิสรภาพและเสรีภาพประชาชนจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ถือเป็นหน้าที่หลักของระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับการเมืองการปกครองของประเทศไทยตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยยึดหลักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า การปกครองแบบประชาธิปไตย มนุษย์มีความเท่าเทียมกัน มนุษย์มีเหตุผล สามารถที่จะปกครองตนเองได้ มนุษย์มีสิทธิ เสรีภาพ ซึ่งส่วนสำคัญในการนำหลักระบอบประชาธิปไตยมาใช้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชา พละกุล และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตย เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนจังหวัดเพชรบุรี” จากการศึกษา พบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคของการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ได้แก่ ด้านภูมิสำเนาของเยาวชน คือ เยาวชนที่มีภูมิสำเนาในสังคมเมือง กลุ่มการเมืองและตระกูลทางการเมืองมีความสนใจทางการเมือง (อนุชา พละกุล และคณะ, 2565)

เยาวชนที่มีภูมิสำเนาแบบเกษตรกรรมและสังคมชนบทค่อนข้างเชื่อมั่นแนวอนุรักษนิยมด้านสภาพเศรษฐกิจรอบครัว คือ ฐานะทางการเงินสูงและปานกลางอาจมีช่วงเวลาสนใจการเมือง อาทิ นโยบายรัฐบาล นโยบายพรรคการเมือง และสวัสดิการ ฐานะทางการเงินระดับล่างสนใจการดำเนินชีวิตประจำวัน และเชื่อว่าตนไม่มีพลังทางการเมืองและด้านอิทธิพลทางการเมือง คือ การเมือง มีบทบาทต่อสังคมไทยตลอดมา นักการเมืองรุ่นใหม่และพรรคการเมือง เสนอนโยบายกระแสหลัก เชิงปริมาณสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคด้านภูมิสำเนาของเยาวชน ด้านสภาพเศรษฐกิจรอบครัว และด้านอิทธิพลทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านสถาบันครอบครัว ได้แก่ การพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับการเมือง การติดตามรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านแหล่งข้อมูลและทางสื่อประเภทต่าง ๆ และบุคคลในครอบครัว สนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อาทิ การฟังคำปราศรัยของนักการเมือง ส่งผลให้เยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีตื่นตัวทางการเมืองด้านสถาบันการศึกษา ได้แก่ สถาบันมีหลักสูตร เนื้อหา การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง และแนวทางการปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย ครู/อาจารย์กระตุ้นให้จัดกิจกรรม และสถาบันการศึกษาเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และแสดงออกอย่างอิสระเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลให้เยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีตื่นตัวทางการเมือง ด้านกลุ่มเพื่อน ได้แก่ กระตุ้นให้มีความสนใจ ติดตามข่าวสาร และประเด็นสำคัญทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ มีการร่วมพูดคุยสนทนาประเด็นทางการเมืองกับสมาชิกในชุมชน และประชาชนในชุมชนเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลให้เยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีตื่นตัวทางการเมือง ด้านสถาบันสื่อมวลชน ได้แก่ การสื่อสารทาง การเมืองผ่านสื่อสังคม อาทิ เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ ที่สื่อมวลชนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง ส่งผลให้เยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีตื่นตัวทางการเมือง และด้านสถาบันทางการเมือง ได้แก่ นักการเมือง

และพรรคการเมือง มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมืองคณะรัฐมนตรีและสถาบันบริหารมีส่วนในการกระตุ้นผลักดันให้แสดงออกทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และสถาบันทางการเมืองเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลให้เยาวชนในจังหวัดเพชรบุรีตื่นตัวทางการเมือง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม ส่วนหลักอภินิหารธรรม 7 ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (อนุชา พลทะกุล และคณะ, 2565)

2. ปัจจัยที่ส่งผลในการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนใน จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) พรรคการเมือง นำไปใช้ได้โดยหากพรรคการเมืองจะวางนโยบายพรรคการเมือง ต้องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้ จึงนำไปสู่การเป็นนโยบายของพรรคการเมืองที่มาจากปัญหาของประชาชน และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาณัฐพงษ์ ขนติธโร ได้กล่าวว่า พรรคการเมืองจะต้องมีจุดยืน มีนโยบายที่โดดเด่น น่าสนใจสามารถแก้ปัญหาสังคมได้ มีสมาชิกพรรคที่เป็นตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้ที่มีความสมบัติทำให้สนใจไปเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง พรรคการเมืองมีเจตนารมณ์ที่มั่นคงให้ประชาชนมีความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (พระมหาณัฐพงษ์ ขนติธโร, 2565) สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทนา นันทวโรภาส ได้กล่าวว่า นโยบายพรรคการเมืองจำเป็นต้องแสวงหาตัวผู้สมัครสอดคล้องกับความคิดของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง นโยบายพรรคการเมืองต้องออกแบบนโยบายให้โดนใจประชาชนแต่ละกลุ่ม ซึ่งหากนำเสนอนโยบายใหม่ที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดเสนอมามาก่อน ย่อมโดดเด่นและแตกต่าง ก็จะสร้างคะแนนนิยมได้มาก การนำเสนอนโยบายมาเป็นจุดขายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองอื่น ๆ ก็ไม่อาจที่จะละเลยในเรื่องนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งได้เลย (นันทนา นันทวโรภาส, 2558) 2) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ และผู้สมัครแบบแบ่งเขต ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความน่าเชื่อถือ สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนในขณะที่ลงพื้นที่ มีผลงาน และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นผู้ที่สามารถเชื่อมความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่นั้น ๆ ได้ดี มีภาพลักษณ์ที่ดี และต้องเป็นผู้ที่ไม่เป็นผู้ที่มีลักษณะต้องห้าม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Adam, F. S. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Candidate) นักการเมืองในฐานะผลิตภัณฑ์ จะต้องผ่านกระบวนการคัดสรรจากพรรค โดยเริ่มจากความแน่วแน่ในอุดมการณ์ทางการเมืองที่ผู้สมัครมีต่อพรรค จากนั้นจะต้องมีภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับพรรคที่สังกัด ขณะเดียวกันก็ต้องได้รับการฝึกอบรมในการพัฒนาบุคลิกภาพ การสื่อสารและการพูดในที่สาธารณะ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น มีความสำคัญอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา เพราะตัวบุคคลมีความผูกพันกับผู้เลือกตั้งมากกว่าพรรคการเมือง (Adam, F. S., 2002) 3) การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีวิธีการที่หลากหลาย โดยการเปิดสภากาแฟซึ่งควรดำเนินการตั้งแต่ช่วงก่อนมีการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการเผยแพร่นโยบายของพรรค การนำเสนอให้ประชาชนได้รู้จักว่าผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์แก่ประชาชน และการจัดปราศรัยบนเวทีใหญ่ และเวทีย่อย หรือการตีเบตกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรคการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาณัฐพงษ์ ขนติธโร ได้กล่าวว่า การหาเสียงของผู้สมัคร ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีวิธีการหาเสียงโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านแผ่นป้ายและสื่อต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม มีจิตอาสาทำกิจกรรมเพื่อสร้างความร่วมมือ เมื่อหน้าสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งลงพื้นที่หาเสียงอย่างใกล้ชิดกับประชาชน โดยนำเสนอทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับประชาชนอยากไปเลือกตั้ง โดยมีพื้นฐานการปฏิบัติตนในการเป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับและสามารถปฏิบัติได้ตามกฎระเบียบ เงื่อนไขในท้องถิ่นในพื้นที่ได้ ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ผู้เป็นหลักคอยให้คำปรึกษาแนะนำ ไม่ลุแก่อำนาจ ในบทบาทความเป็นนักการเมือง รักสันติภาพเพื่อให้สังคม ชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างสงบ กิจกรรมใดที่ช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือ (พระมหาณัฐพงษ์ ขนติธโร, 2565) สอดคล้องกับแนวคิดของ Bruce, I. N. ได้กล่าวว่า วิธีการหาเสียง มีหลายวิธี ได้แก่ การค้นหาหาตำแหน่งของตนเอง การจับคู่ผู้สมัคร

(Bruce, I. N., 1999) 4) การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นการหาเสียงแบบที่นิยมเรียกกันว่า “การเคาะประตูบ้าน” เป็นที่นิยมกันมากในหมู่ผู้สมัครหน้าใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น เพราะนอกจากจะได้ภาพพจน์ว่าเป็นผู้สมัครที่เข้าถึงได้แล้ว ยังจะดูเป็นการสร้างความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกับชาวบ้านได้ในระยะเวลาอันสั้น 5) การใช้สื่อมวลชนเพื่อการหาเสียง สื่อมวลชนทุกประเภทโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มีบทบาทที่สำคัญในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในระดับชาติ นักการเมืองที่เจนเวทีจะพยายามอาศัยคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ทำตัวให้เป็นข่าวอยู่เป็นประจำ การเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ระดับชาติมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับผู้สมัครหน้าใหม่จะให้ความสำคัญกับโอกาสดังกล่าวมาก เพราะถือได้ว่าเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตนเองเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้สมัครจะสามารถนำข่าวคราวดังกล่าวไปถ่ายทอดแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน หรือเพื่อนำลงในเอกสารประชาสัมพันธ์ที่ตนทำเลียนแบบรูปแบบของหนังสือพิมพ์ สำหรับแจกในเขตพื้นที่เลือกตั้งอีกทีหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ นุกูล ชื่นพัก และคณะ ได้กล่าวว่าการสื่อสารทางการเมืองโดยใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างการรับรู้ แนวคิด แนวนโยบายของตัวบุคคล ผู้สมัครรับการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง ต่าง ๆ ที่หาเสียงเพื่อเชิญชวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงให้กับตนเอง และพรรคการเมืองที่เสนอตัว เป็นช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็วมาก และใช้เงินทุนในการหาเสียงไม่มาก ซึ่งนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีโทรศัพท์มือถือใช้กันทุกคน และสามารถใช้แอปพลิเคชัน 3 รูปแบบ คือ Facebook, YouTube, Line ได้กันทุกคน โดยการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนวนโยบาย เป็นความคิดที่มีเสรีภาพ ตามระบอบประชาธิปไตย แต่ต้องเป็นความคิดเห็นที่ถูกกฎหมาย ในเชิงสร้างสรรค์ (นุกูล ชื่นพัก และคณะ, 2562) และ 6) โซเชียลมีเดีย เป็นการสื่อสารเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง เช่น การใช้โทรศัพท์ การรับสารผ่านสื่อโซเชียล ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวเป็นการสื่อสารที่รวดเร็วที่สุด หากผู้รับสารไม่ได้ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข่าว ก็จะทำให้สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติได้ โดยการสื่อสารจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อนยุบสภา ช่วงก่อนการเลือกตั้ง และช่วงการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นกระแสของสื่อ โซเชียลเมื่อนำมาใช้ในการแนะนำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็สามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่ม ทุกวัย แต่สื่ออย่างอื่น เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ก็ยังสามารถใช้ได้สำหรับผู้ที่ไม่เสพสื่อทางโซเชียล สอดคล้องกับแนวคิดของ Manuel Pares I Maicas นิยามการสื่อสารทางการเมืองไว้ 4 ข้อ ดังนี้ 1) การสื่อสารใด ๆ ที่สัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับบริบทสังคม ได้แก่ รัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มกดดันทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้อาจเป็นทั้งผู้ส่งหรือผู้รับสาร (Manuel Pares I Maicas, 1992) 2) การสื่อสารทางการเมืองเป็นเรื่องของการโน้มน้าวใจจัดกระทำหรือการหลอกลวงเพื่อจะนำไปสู่อำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ประชาคมติ ฯลฯ 3) การสื่อสารนี้อาจเป็นไปในรูปแบบของข่าว เหตุการณ์เสมือนจริง การโฆษณาชวนเชื่อ การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง โดยวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และ 4) การสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวข้องกับการตลาดทางการเมือง โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้ง การหึงเสียง อันเป็นเครื่องมือสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน การสื่อสารทางการเมือง คือ การถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองจากส่วนหนึ่งของระบบการเมืองไปยังอีกส่วนหนึ่งของระบบการเมือง และเป็นการถ่ายทอดระหว่างสังคมกับระบบการเมือง และได้อธิบายเสริมว่าการสื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบที่อยู่ในสภาวะไม่หยุดนิ่งกระบวนการต่าง ๆ ทางการเมือง เช่น การกล่อมเกลางานการเมือง การคัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง” ที่เรียกว่า 3P 1S Model ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองหรือโมเดล (Model) ขององค์ความรู้ 3P 1S Model

P = Political Party หมายถึง พรรคการเมือง

P = Personal Character of Political หมายถึง คุณสมบัติของนักการเมือง

P = Political Debate หมายถึง การแสดงวิสัยทัศน์

S = Social Media หมายถึง โซเชียลมีเดีย

คำว่า 3P 1S เป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้มาจากการวิจัย กล่าวคือ รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ประกอบด้วย P = Political Party พรรคการเมือง หมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีอุดมการณ์เดียวกัน หรือมีแนวคิดเหมือนกัน มีความต้องการที่จะมาพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น P = Personal Character of Political คุณสมบัติของนักการเมือง หมายถึง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่โดดเด่น เป็นผู้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านทั้งภายในและภายนอก เช่น มีความรู้ ความสามารถ มีสถานะทางการเงินที่ดี มีชื่อเสียงภาพลักษณ์ที่ดี มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีจิตอาสา มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอและด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน นอกจากนั้น ยังเข้าถึง เข้าใจความต้องการของประชาชนที่แท้จริง สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ทันเวลา P = Political Debate การแสดงวิสัยทัศน์ หมายถึง การแสดงแนวคิดที่วางไว้ในอนาคตของผู้ที่จะเป็นผู้นำ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อ ศรัทธา โดยวิสัยทัศน์จะต้องมีความเป็นไปได้ มีความชัดเจน S = Social Media โซเชียลมีเดีย หมายถึง การสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ให้บุคคลทั่วไปได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ดิกด็อก ยูทูบ เป็นต้น

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้

การนำองค์ความรู้ 3P 1S Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจะดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะมั่นใจว่าปัจจัยที่ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาแล้วจะส่งผลต่อการการตื่นตัวทางการเมืองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

แต่ยังขาดการประยุกต์สู่สาธารณะเพื่อให้นำไปใช้ได้ง่าย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกเวลา และทุกสถานการณ์ในการอยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน

การนำไปใช้ในระดับโครงสร้าง มีกระบวนการ ดังนี้

1. P = Political Party พรรคการเมือง นำไปใช้ได้โดยหากพรรคการเมืองจะวางนโยบายพรรคการเมืองต้องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยสามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้ จึงนำไปสู่การเป็นนโยบายของพรรคการเมืองที่มาจากปัญหาของประชาชน และแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. P = Personal Character of Political คุณสมบัติของนักการเมือง นำไปใช้ได้โดย เมื่อพรรคการเมืองต้องการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อและ และผู้รับสมัครแบบแบ่งเขต ผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นจะต้องมีเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าถึง เข้าใจความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์ในการทำงานเพื่อส่วนรวม

3. P = Political Debate การแสดงวิสัยทัศน์ นำไปใช้ได้โดยผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมือง ควรเลือกรูปแบบการแสดงวิสัยทัศน์ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เช่น หากเป็นพื้นที่ในชุมชน หมู่บ้าน ผู้สมัครใช้วิธีการเดินเคาะประตูบ้าน เพื่อได้เข้าถึงประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง หรือหากมีการจัดปราศรัยบนเวที ควรมีการตีเบตของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรค เพื่อประชาชนจะได้รับฟังวิสัยทัศน์ แนวคิดการแก้ไขปัญหาในแต่ละประเด็นของผู้สมัครรับเลือกตั้งในแต่ละพรรคจะมีวิธีการแก้ปัญหาให้กับประชาชนอย่างไรในแต่ละประเด็น ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ ประชาชนสามารถนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนของตนได้เป็นอย่างดี

4. S = Social Media โซเชียลมีเดีย นำไปใช้ได้โดย ผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง จะต้องเลือกใช้สื่อโซเชียลมีเดียให้มีความเหมาะสม ทันสมัย สามารถทำให้ประชาชนจำได้อย่างรวดเร็ว และสามารถสร้างกระแสนิยมให้เกิดขึ้น โดยข้อมูลที่ส่งมาสื่อโซเชียลมีเดียจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อถือได้

5. เผยแพร่รูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ หรือทางสื่อสารมวลชนต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) สภาพทั่วไปของการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ประชาชนในจังหวัดตรังมีการตื่นตัวในระดับสูง เนื่องจากทุกครั้งที่มีการลงหาเสียงเลือกตั้ง จะพบเห็นประชาชนในจังหวัดตรังจะให้ความสนใจ ติดตามค่อนข้างมาก แสดงให้เห็นถึงความสนใจการเมืองของประชาชนในจังหวัดตรัง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติ ซึ่งยืนยันได้ว่าประชาชนในจังหวัดตรังมีการตื่นตัวทางการเมืองมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว 2) ปัจจัยที่ส่งผลในการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 2.1) พรรคการเมือง หมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีความอุดมการณ์เดียวกัน หรือมีแนวคิดเหมือนกัน มีความต้องการที่จะมาพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น 2.2) คุณสมบัติของนักการเมือง หมายถึง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่โดดเด่น เป็นผู้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านทั้งภายในและภายนอก 2.3) การแสดงวิสัยทัศน์ หมายถึง การแสดงแนวคิดที่วางไว้ในอนาคตของผู้ที่จะเป็นผู้นำ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อ ศรัทธา โดยวิสัยทัศน์จะต้องมีความเป็นไปได้ มีความชัดเจน และ 2.4) โซเชียลมีเดีย หมายถึง การสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ทุกคนทั่วไปได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น ไลน์ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูบ เป็นต้น และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง มีขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 3.1) พรรคการเมือง

3.2) ด้านคุณสมบัติของนักการเมือง 3.3) การแสดงวิสัยทัศน์ และ 3.4) โซเชียลมีเดีย ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดตรัง ชื่อว่า 3P 1S Model กล่าวคือ P = Political Party พรรคการเมือง Personal Character of Political คุณสมบัติของนักการเมือง P = Political Debate การแสดงวิสัยทัศน์ S = Social Media โซเชียลมีเดีย ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตย เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนจังหวัดตรัง 2) การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตย และ 3) ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยกฤต รัตนกร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของนักเรียนโรงเรียนชลราษฎรอารุงและโรงเรียนชลกันยานุกูล ในการเมืองแบบประชาธิปไตย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2558). สื่อสารการเมือง: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- นุกูล ชื่นพิก และคณะ. (2562). โมเดลสมการโครงสร้างของ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 6(2), 73-88.
- พระมหาณัฐพจน์ ขนติธโร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแมจังหวัดชุมพร. วารสารการพัฒนาสังคม, 7(1), 281-291.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดตรัง. (2566). ข้อมูลทั่วไป. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.tranglocal.go.th/>
- สำนักงานสถิติจังหวัดตรัง. (2566). บริการสารสนเทศสถิติ. เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2566 จาก <https://trang.nso.go.th/>
- อนุชา พลทะกุล และคณะ. (2565). การบูรณาการหลักธรรมาธิปไตย เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน จังหวัดเพชรบุรี. วารสาร มจร. เพชรบุรีปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(2), 17-19.
- Adam, F. S. (2002). *The Wining Message*. London: Cambridge University Press.
- Bruce, I. N. (1999). *The marketing of the President*. California: Sage Publications Ltd.
- Manuel Pares I Maicas. (1992). *Introduction a la communication social*. Barcelona: ESRPPPU.

การพัฒนาอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่า
ทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
DEVELOPING THE BRAND IDENTITY OF THE PRODUCT STAND TO RELAX
THE MUSCLES TO INCREASE THE ECONOMIC VALUE OF THE CULTURAL BASE OF
THE COMMUNITY ENTERPRISE GROUP, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

เสาวลักษณ์ บุญโพธิ์อภิชาติ, บวร เครือรัตน์*

Saowalak Boonphoapichart, Bovon Krourat*

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: bovon.kro@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น 2) ออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น 3) ประเมินความพึงพอใจที่มีต่ออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น เป็นวิธีวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนกลุ่มตัวอย่างในวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นักออกแบบกราฟิก ผู้สนใจ จำนวน 60 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย คู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น และแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ขาดอัตลักษณ์แบรนด์ ส่งผลให้ขาดการจดจำในอัตลักษณ์แบรนด์ เกิดความไม่มั่นใจต่อการตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ 2) ผู้วิจัยออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบ เน้นการออกแบบที่ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ใช้อัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ความเป็นมา ภูมิปัญญา องค์ความรู้ และความเชื่อจากข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางในการออกแบบเป็นคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ ประกอบด้วยข้อมูลของ กลุ่มเป้าหมาย ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ รูปแบบการใช้งานตราอัตลักษณ์ การเว้นระยะของตราอัตลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร และลวดลายอัตลักษณ์องค์กร 3) ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น ด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

คำสำคัญ: การพัฒนาแบรนด์, ผลิตภัณฑ์คลายเส้น, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, อัตลักษณ์, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแทนยืน

Abstract

This research aimed to 1) investigate the challenges and obstacles faced by a community enterprise producing massage mats; 2) design a brand identity for the massage mat products; and 3) evaluate the satisfaction level with the designed brand identity. Employing a research and

development approach, qualitative data was collected from five key informants through purposive sampling. Quantitative data was gathered from a sample of 60 respondents, including community enterprise members, graphic designers, and interested individuals. The research instruments included a brand identity guide for massage mat products and a satisfaction assessment questionnaire. Data analysis involved frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that 1) the community enterprise lacked a strong brand identity, resulting in poor brand recognition, uncertainty among consumers, and product imitation. 2) The researchers designed a brand identity using a user-centered design approach, leveraging the product's identity, history, wisdom, knowledge, and beliefs obtained from the community enterprise as design guidelines. The brand identity guide included target audience information, the origin and meaning of the logo, color scheme, logo usage guidelines, spacing, typography, and organizational patterns. 3) The evaluation of the brand identity guide showed a high level of satisfaction among the respondents, with an overall mean score of 4.30 and a standard deviation of 0.50.

Keywords: Brand Development, Muscle Relaxant Products, Local Wisdom, Identity, Taen Yuen Community Enterprise Group

บทนำ

จากการประเมินภาพรวมของบริบทและสถานะของทุนทางสังคมของประเทศไทย บ่งชี้ให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้ทุกคนในสังคม สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการลดความเหลื่อมล้ำของศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจนั้น ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถแข่งขันได้ และมีการเติบโตที่ยั่งยืน โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม อาทิ การสนับสนุนทางเทคโนโลยีและกลไกทางการเงินที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึง การยกระดับมาตรฐานและพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการ การเพิ่มการเข้าถึงบริการและการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รวมถึงการสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายห่วงโซ่มูลค่าระดับโลกได้โดยง่าย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13), 2565) สิ่งที่ยังคงเป็นปัญหาของผู้ประกอบการระดับชุมชนในประเทศไทยคือเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ และการตลาด จึงทำให้ยอดการจำหน่ายไม่สูงมากนัก ซึ่งสาเหตุหลักสำคัญเป็นเพราะผู้ประกอบการยังขาดผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ ขาดอัตลักษณ์แบรนด์ที่สะท้อนถึงผลิตภัณฑ์หรือชุมชน และความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด

วิสาหกิจชุมชนแท่นเย็นเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ที่ 19/2 หมู่ที่ 4 ตำบล สิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีรหัสทะเบียนคือ 1-13-06-02/1-0002 ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์คือ แท่นเย็นเพื่อคลายเส้น (เก้าอี้หมัดศรจรรย์) (OTOP ยังไม่มีดาว) สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจแห่งนี้นำเอาทุนทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมาในอดีต จากจุดเริ่มต้นโดยคุณปู่แสง บุญชัยเดช ที่อยากจะช่วยให้ภรรยาได้ผ่อนคลายจากการบาดเจ็บของโรคเบาหวาน จึงคิดค้นประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์เพื่อคลายเส้นที่มีกับปรับพื้นแท่นเย็นให้มีความแข็งแรงประมาณ 45 องศา เมื่อขึ้นไปยืนแล้วจะส่งผลต่อการยืดเส้นบริเวณเท้า ตลอดจนมีการออกแบบทำร่างในการยืน การบิดตัว การขยับแขนและขา ซึ่งช่วยบรรเทาอาการของโรคเบาหวานให้ดีขึ้น ก่อนจะพัฒนามาเป็นแท่นเย็นเพื่อ

คล้ายเส้น ในปัจจุบันที่มีคุณค่าและมูลค่าส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและชุมชน โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดเป็นผู้ให้การสนับสนุน นอกเหนือจากการผลิตและจำหน่ายสินค้าแล้ว กลุ่มยังเป็นวิทยากรอบรมเรื่องการใช้งานแท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ให้แก่หน่วยงานราชการ สถานศึกษาและโรงพยาบาลหลายแห่ง นอกจากนี้ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมโยงให้ครอบคลุมมากขึ้น วิทยาสหกิจชุมชนแห่งนี้ได้ถูกหยิบยกให้เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งที่ผ่านมามีชุมชนอื่น รายการโทรทัศน์ รวมถึงนักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อพูดคุยเบื้องต้นกับ นายนิวัฒน์ เจริญผล ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มวิทยาสหกิจชุมชนแท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ทำให้ได้รับทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนในหลากหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางธุรกิจ โดยเฉพาะเรื่องอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ยังขาดหายไป ซึ่งผู้ที่สนใจจะขาดการจดจำในอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีการจำหน่ายอย่างหลากหลาย โดยที่ผลิตภัณฑ์ไม่ได้ผลิตโดย กลุ่มวิทยาสหกิจชุมชนแท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คล้ายกับปัญหาในลักษณะเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่น ๆ เช่น ตลาดถ่านอัดแท่งมีความอึดตัวสูง มีหลายยี่ห้อที่นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน ทำให้ขาดความแตกต่าง ขาดการจดจำ (น้ำฝน ใจดี และคณะ, 2566)

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะเข้ามาทำการศึกษาละเอียดถึงสาเหตุของปัญหา และร่วมกำหนดทิศทางในการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ให้มีความหมายบ่งชี้ถึงอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ความเป็นมา และความเชื่อจากข้อมูลกลุ่มวิทยาสหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร, 2548) กล่าวคือ วิทยาสหกิจชุมชนสามารถนำ อัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ที่เป็นผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้ มาเพิ่มเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ และสร้างการจดจำแก่ผู้บริโภค โดยมีเป้าหมายในการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่สมาชิกในวิทยาสหกิจชุมชนแท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น เมื่อวิทยาสหกิจสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้นภายใต้อัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้นที่ออกแบบใหม่ ก็จะทำให้เศรษฐกิจระดับฐานรากขยายตัวกว้างออกไป สมาชิกก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เป็นการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ป้องกันการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งและความเจริญของชุมชน ยังผลให้สมาชิกในชุมชนสามารถขยายโอกาสทางสังคมได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เช่น โอกาสที่ลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น โอกาสในการได้รับบริการทางการแพทย์ที่ดีขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างเกื้อกูล โดยยังคงรักษาชุมชนวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิทยาสหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิทยาสหกิจชุมชน ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ประเมินความพึงพอใจที่มีต่ออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิทยาสหกิจชุมชน ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบแผนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและ การวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ ในช่วงต้นของงานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งข้อสรุปที่ได้จะนำไปใช้เป็นข้อมูลหลักสำคัญในการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ ในช่วงท้ายของงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้นที่ออกแบบขึ้นในรูปแบบ คู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน คือ นายนิวัฒน์ เจริญผล ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแทนยี่เพอคลายเส้น และสมาชิกในกลุ่มจำนวน 4 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และผู้สนใจได้แก่นักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุที่ใช้เพื่อการบำบัด ใช้ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น จำนวน 60 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสืบค้นข้อมูลงานวิจัยจากอินเทอร์เน็ต ก่อนจะทำการแยกแยะ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตประเด็นสำคัญที่พืงมีในแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องในร่างแบบสัมภาษณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - Objective Congruence: IOC) จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วนำมาคำนวณสูตร ผลสรุปได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.85

2. แนวทางการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น โดยข้อมูลที่สรุปจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลสำคัญในการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ใหม่ ซึ่งกระบวนการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น ใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-centered Design) 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) และขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) เมื่อครบถ้วนทั้ง 5 ขั้นตอนแล้ว อัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้นที่ออกแบบขึ้นจะถูกนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประเมินคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน ก่อนจะนำข้อเสนอแนะกลับมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้นที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งจนสมบูรณ์

3. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาจากคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยี่เพอคลายเส้น ที่ออกแบบขึ้น มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบภาษา ตรวจสอบความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งดัชนีนี้ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.50 ควรปรับปรุง (นิรัช สุดสังข์, 2559) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมทั้งนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จนดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.61 - 1.00 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัยที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) พิจารณาความเหมาะสมและให้ความเห็นชอบก่อนนำแบบสอบถามนี้ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) และขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) ซึ่งเมื่อนำขั้นตอนดังกล่าวมาจัดกลุ่มใหม่ตามการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ อยู่ในขั้นตอนวิเคราะห์ (Analysis Phase) ที่ต้องศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน เริ่มต้นศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผ่านแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงกลับมาถอดเทปการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปรวมกับข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึก ทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความเชื่อถือได้ของข้อมูล ก่อนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในขั้นตอนแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking ต่อไป

2. การออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น สอดคล้องกับแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking คือ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) และขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase)

ในขั้นตอนการวิเคราะห์จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 5 คน ได้แก่ นายนิวัฒน์ เจริญผล ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยืนเพื่อคลายเส้น และสมาชิกในกลุ่มจำนวน 4 คน

สำหรับขั้นตอนการออกแบบ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์มากำหนดข้อมูลของอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ และชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร

ในขั้นตอนการพัฒนา (Development Phase) เป็นการพัฒนาที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร และลวดลายอัตลักษณ์องค์กร โดยสอบถาม

ความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขจากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 5 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านออกแบบ จำนวน 3 คน

สุดท้ายขึ้นการดำเนินการ (Implementation Phase) เป็นการจัดทำคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 หน้า สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใช้ประกอบการดำเนินการต่อไปในอนาคตโดยที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจนเป็นการสร้างการจดจำให้กับผู้สนใจ และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม ทั้งนี้ข้อมูลคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ รูปแบบการใช้งานตราอัตลักษณ์ การเว้นระยะของตราอัตลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร และลวดลายอัตลักษณ์องค์กร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ อยู่ในขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation Phase) ตามแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking เริ่มจากผู้วิจัยทำหน้าที่สื่อความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนลงพื้นที่เพื่อนำต้นแบบคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ออกแบบเสร็จแล้วไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คนได้สังเกต พร้อมนำแบบสอบถามความพึงพอใจให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมิน โดยผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย และให้เวลาแก่กลุ่มตัวอย่างในการทำแบบประเมิน ขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการตรวจสอบความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยนำข้อมูลดิบที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็นตามเหตุผลเชิงตรรกะ จากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนา ซึ่งผลลัพธ์นี้เป็นข้อมูลคุณภาพที่สะท้อนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงนำกลับมาวิเคราะห์แล้วคัดเลือกความต้องการที่ตรงกับวัตถุประสงค์จริง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบต่อไป

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบประเมินอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะบันทึกและประมวลผลข้อมูลเหล่านั้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ถูกนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการผลิตผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นรูปแบบเดียวโดยผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นเน้นหน้าที่การใช้งานเป็นหลัก และจำหน่ายพร้อมโปสเตอร์สีขาวดำขนาด A4 แสดงวิธีการใช้งาน ทั้งนี้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้สนใจขาดการจดจำในอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีการจำหน่ายอย่างหลากหลาย โดยที่ผลิตภัณฑ์ไม่ได้ผลิตโดย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแทนยืนเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผลการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในรูปแบบคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

2.1 ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ส่วนนำเสนอข้อมูลที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ที่ผ่านการออกแบบโดยสื่อความหมาย ดังนี้ แสดงดังภาพที่ 1

1. SWANG ชื่อ ลุงแสวง (Swang) ซึ่งมีความหมายว่า การค้นหาแสวงหา หรือ เสาะหา เหมือนกับที่ลุงแสวงหาวิธีการหรือหาวิธีประดิษฐ์อุปกรณ์แทนยืนคลายเส้นนี้ขึ้นมาเพื่อช่วยส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงมากขึ้น

2. ภาพด้านข้างของแทนยืนแทนยืนคลายเส้น เพื่อกายภาพ ยืดเส้น ยืดกล้ามเนื้อ ช่วยบรรเทาอาการปวดหลัง ข้อเท้า ข้อพับหัวเข่า สะโพกด้านหลังและส่วนที่ต่อกันทำให้กล้ามเนื้อยืดหยุ่น การไหลเวียนของเลือดและการเคลื่อนไหวดีขึ้น

3. สัญลักษณ์ของสามเหลี่ยม คล้ายลักษณะการยืนคลายเส้น ยืดกล้ามเนื้อ เน้นการบริหารร่างกาย ประสานลมหายใจ สามเหลี่ยม = ตัวแทนของความมั่นคง ความสำเร็จและความพยายาม เหมือนการฝึกบริหารร่างกายกับแทนยืน

ที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ORIGIN AND MEANING OF BRAND

ภาพที่ 1 แสดงที่มาของตราสัญลักษณ์

2.2 ระบบสีของตราอัตลักษณ์ เป็นส่วนกำหนดสำคัญของสีในตราอัตลักษณ์เพื่อใช้ในการผลิตส่งผลให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดในการพิมพ์สีในตราอัตลักษณ์ โดยกำหนดให้ใช้โทนสี ThaiTone ใช้จำนวน 3 สี ได้แก่ สีธงทอง #e8bb1f สีเขียวไพร #687840 และสีส้มฤทธิ์ผล #613f1c แสดงดังภาพที่ 2

ระบบสีของตราอัตลักษณ์ BRAND COLORS SCHEME

Corporate Identity Guidelines | 4
swang / ayutthaya / thailand

ภาพที่ 2 แสดงระบบสีของตราสัญลักษณ์ SAWANG

2.3 รูปแบบการใช้งานตราอัตลักษณ์ เป็นการกำหนดการใช้งานตราอัตลักษณ์โดยกลุ่มวิชาชีพ ชุมชนสามารถนำไปใช้บนผลิตภัณฑ์แทนยี่ห้อลายเส้น บรรจุภัณฑ์ สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโฆษณา ในรูปแบบของตราสัญลักษณ์ – มาตรฐาน และการใช้ตราสัญลักษณ์บนพื้นสีอัตลักษณ์ แสดงดังภาพที่ 3

รูปของตราสัญลักษณ์ - มาตรฐาน BRAND STANDARD FORMAT

Corporate Identity Guidelines | 5
swang / ayutthaya / thailand

การใช้ตราสัญลักษณ์บนพื้นสีอัตลักษณ์ BRAND WITH IDENTITY COLOR

Corporate Identity Guidelines | 6
swang / ayutthaya / thailand

ภาพที่ 3 รูปแบบของตราสัญลักษณ์ - มาตรฐาน และการใช้ตราสัญลักษณ์บนพื้นสีอัตลักษณ์

2.4 การเว้นระยะของตราอัตลักษณ์ เพื่อกำหนดขนาดที่ถูกต้องในการออกแบบตราสัญลักษณ์ อ้างอิงโดย ตาราง หรือกริด (Grid) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์งานออกแบบกล่าวคือ ตารางเป็น โครงสร้างในการกำหนดตำแหน่ง ขอบเขตบริเวณสำหรับบรรจุตราอัตลักษณ์ แสดงดังภาพที่ 4

ต่าง ๆ นำไปใช้กับการออกแบบของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งลวดลายอัตลักษณ์องค์กรดังกล่าว เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากอัตลักษณ์ของพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงดังภาพที่ 6

ลวดลายอัตลักษณ์องค์กร

PATTERN GRAPHIC

Corporate Identity Guidelines
Sawang / ayutthaya / thailand | 9

ภาพที่ 6 แสดงลวดลายอัตลักษณ์องค์กร

3. ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการประเมิน
1. มีเอกลักษณ์ชัดเจน	4.48	0.50	มาก
2. มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	4.52	0.50	มากที่สุด
3. มีความเรียบง่าย เห็นก็ครั้งก็จะดูดี	4.30	0.46	มาก
4. มีความหมายดีสื่อสารได้ชัดเจน	4.38	0.49	มาก
5. ความเป็นสากลช่วยให้จดจำง่าย	4.07	0.52	มาก
6. นำไปใช้งานได้ง่ายหลากหลาย	4.30	0.62	มาก
7. มีความเหมาะสมสำหรับเป็นแบรนด์	4.38	0.64	มาก
8. ช่วยป้องกันการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์	3.98	0.29	มาก
ภาพรวมทั้งหมด	4.30	0.50	มาก

สำหรับการประเมินระดับความพึงพอใจต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 8 ข้อคำถาม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจสูงสุดในส่วนของอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็น

อันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยค่าเฉลี่ย 4.52 ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ อัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์มีความเป็นสากลช่วยให้จดจำง่าย ด้วยค่าเฉลี่ย 4.07 โดยสรุปแล้ว ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ซึ่งถือเป็นความพึงพอใจในระดับมาก

อภิปรายผล

1. การดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบัน ไม่มีอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องขาดการจดจำในอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น ส่งผลให้ประสบปัญหาซึ่งผู้วิจัยพบสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่น ๆ เช่น ตลาดถ่านอัดแท่งมีความอึดตัวสูง มีหลายยี่ห้อที่นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน ทำให้ขาดความแตกต่าง ขาดการจดจำ (น้ำฝน ใจดี และคณะ, 2566) จึงควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอัตลักษณ์แบรนด์ให้ชัดเจนเพื่อสร้างการจดจำให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Keller, K. L. ที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารให้ผู้บริโภครับรู้และจดจำคุณสมบัติและความแตกต่างของแบรนด์จะส่งผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อ (Keller, K. L. , 2008)

2. การออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้นในงานวิจัยนี้ ใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-centered Design) เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวช่วยปรับปรุงมูลค่าของนวัตกรรม ให้สอดคล้องกับปัญหา และการคิดเชิงออกแบบได้กลายเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมเป็นแนวทางปฏิบัติในการสร้างนวัตกรรมที่มีความท้าทาย (มะยุรีย์ พิทยเสนีย์ และพิชญาภา ยวงสร้อย, 2564)

3. จากผลการประเมินความพึงพอใจทั้งหมดจำนวน 8 ข้อในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุดของอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของแบรนด์มีความเป็นเอกภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (เอกพงษ์ ตรีตรง, 2561) ที่ตั้งข้อสังเกตว่าคุณสมบัติที่ดีของอัตลักษณ์แบรนด์ควรเป็นเอกภาพซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการผสมผสานอย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพ หากมองในภาพรวมของผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์พบว่า การออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์ควรมีเอกลักษณ์ชัดเจน เป็นเอกภาพเชื่อมโยงกัน มีความเรียบง่าย ความหมายดี ใช้งานได้หลากหลาย (ชัยรัตน์ อัสวาทกูร, 2548) สอดคล้องกับแนวคิดของ Duncan, T. R. เกี่ยวกับแนวคิดกระบวนการสร้างแบรนด์หรือตราสินค้า ได้แก่ 1) เลือกชื่อและสัญลักษณ์เพื่อที่จะเป็นตัวแทนองค์กรหรือสินค้า 2) การสร้างความตระหนักรู้ว่าการสร้างอัตลักษณ์ของชื่อและสัญลักษณ์ตราสินค้าว่ามีสินค้าประเภทใด 3) การกำหนดตำแหน่งตราสินค้าให้แตกต่างจากตราสินค้าคู่แข่ง 4) การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า เพื่อที่จะทำให้ตราสินค้ามีความแตกต่างระลึกถึงตราสินค้าได้ง่าย และ 5) สร้างความน่าเชื่อถือในตราสินค้าอย่างต่อเนื่องให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ใช้ (Duncan, T. R., 2002) ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์ชุมชนนิยมสร้างแบรนด์ท้องถิ่น (Cultural Branding) เน้นสร้างประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้ใช้กับผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้คุณค่าทางจิตใจของผู้ซื้อต่อผลิตภัณฑ์สูงขึ้น (Kotler, P. , 2003) สำหรับในงานวิจัยนี้นั้น ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังไม่เคยมีอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสามารถสร้างการจดจำให้กับผู้ที่สนใจได้มากขึ้น ตลอดจนเป็นจุดเริ่มของการเผยแพร่ข้อมูลของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดีผ่านช่องทางสารสนเทศในปัจจุบันเนื่องจากคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้นที่ออกแบบนั้นมีข้อมูลอย่างครบถ้วนสำหรับการใช้งานที่หลากหลาย ทั้งนี้คู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้นที่ออกแบบขึ้นในงานวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นต้นแบบแก่กลุ่มผลิตภัณฑ์สำหรับชุมชนอื่นที่ยังขาดอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์ ใน

การส่งเสริมการจดจำ และเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ส่วนผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์คือ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรอบให้ดีขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาใช้เป็นต้นแบบในการวางนโยบายในการพัฒนาเชิงพื้นที่ชุมชนอื่นได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่มีอัตลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้สนใจขาดการจดจำในอัตลักษณ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ และนำไปสู่การลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น ขั้นตอนการออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ออกแบบบนแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking มุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง นำเสนอผ่านรูปแบบคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 หน้า ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ กลุ่มเป้าหมายที่มาและความหมายของตราสัญลักษณ์ ระบบสีของตราอัตลักษณ์ รูปแบบการใช้งานตราอัตลักษณ์ การเว้นระยะของตราอัตลักษณ์ ชุดตัวอักษรอัตลักษณ์องค์กร และลวดลายอัตลักษณ์องค์กร จากผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนรวม 60 คน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจสูงสุดสูงสุดในส่วนของอัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ อัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์มีความเป็นสากลช่วยให้จดจำง่าย ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงานวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ แนวทางการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายหลังจากที่มีคู่มืออัตลักษณ์แบรนด์ผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรได้รับการพัฒนาต่อ ในส่วนของผลิตภัณฑ์แทนยืนคลายเส้น และสื่อประชาสัมพันธ์ บนพื้นฐานของอัตลักษณ์แบรนด์ที่ผ่านการออกแบบแล้ว อันจะส่งผลให้ลดปัญหาด้านความเหมือนกันของผลิตภัณฑ์คู่แข่งที่มีในตลาด เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ่านที่มาและความหมาย ขยายกลุ่มลูกค้าหลากหลายช่วงอายุ ส่งเสริมการตลาดผ่านการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ ควรฝึกอบรมให้วิสาหกิจชุมชนมีความชำนาญในการใช้เครื่อง และอุปกรณ์ในการผลิตเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของวิสาหกิจชุมชนในการจ้างผลิตชิ้นงานบางส่วนขอแทนยืนเพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาทั้งรูปแบบเดิม และรูปแบบที่พัฒนาใหม่ สร้างความเข้าใจให้แก่วิสาหกิจชุมชน ทราบถึงความสำคัญของระดับองศาของแทนยืนเพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญารูปแบบที่พัฒนาใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อการนำเสนอผลิตภัณฑ์ ที่มีความแตกต่างจากที่ขายอยู่ในตลาด ปัจจุบัน ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้สนใจสามารถนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากงานวิจัยนี้ ไปต่อยอดการทำงานในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี สัญญาเลขที่ FRB6628/2566 รหัสโครงการ 181493 โครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์อัตลักษณ์แบรนด์และผลิตภัณฑ์แทนยืนเพื่อคลายเส้น พร้อมคู่มือดิจิทัลเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจฐานวัฒนธรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- ชัยรัตน์ อัครวางกูร. (2548). ออกแบบให้โดนใจ: คู่มือการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้ประกอบการและนักออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.
- น้ำฝน ใจดี และคณะ. (2566). การออกแบบและพัฒนาแบรนด์เพื่อสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มคุณค่าผ่านชีวมวล อัตแท่งของวิสาหกิจชุมชนหนองเลงพัฒนา จังหวัดชลบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(10), 350-363.
- นิรัช สุดสังข์. (2559). ระเบียบวิธีวิจัยทางการออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษที่ 258 ง หน้า 12 (1 พฤศจิกายน 2565).
- มะยุรีย์ พิทยเสนีย์ และพิชญาภา ยวงสร้อย. (2564). การคิดเชิงออกแบบ: ครุ่นวัตรวิถีใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 10(2), 190-199.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). หลักการและแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แอ๊ปเปิ้ล ฟรินติ้ง กรุ๊ป.
- ศิริวัฒน์ สาระเขตต์ และคณะ. (2565). แผนทีศิลปปะโคราช. วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 35(2), 82-96.
- เอกพงษ์ ตรีตรง. (2561). โครงการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยเพื่อต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เอส โอ ฟลู ฟรินติ้ง เซอร์วิส.
- Duncan, T. R. (2002). IMC: Using advertising and promotion to build brands. New York: McGraw hill.
- Keller, K. L. . (2008). Strategic brand management, Eaglewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P. . (2003). Marketing management: Analysis planning, implementation, and control. New Jersey: Prentice Hall.

พุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง *

THE BUDDHIST METHOD FOR PROMOTION OF GOOD
GOVERNANCE IN TRANG MUNICIPALITIES

กมลภู สวัสดิสาร*, สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, สุปรียา ชำนาญพุฒิพร

Kamolphu Sawatdisan*, Sittipong Sittipattaprapa, Supreecha Chamnanphuttiophon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตรัง ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Trang, Thailand

*Corresponding author E-mail: kamolphu.sawatdisan@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง 2) สังเคราะห์องค์ประกอบพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง และ 3) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเวทีเสวนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง พบว่า การวางแผน เช่น การทำงานโดยไม่วางแผน การจัดองค์กร เช่น รูปแบบบริการที่รวดเร็ว โปร่งใส ยึดกฎหมาย การจัดบุคลากร เช่น บทบาทหน้าที่ การรับผิดชอบ เสียสละ ทำงานเป็นทีม มอบหมายงานไม่ตรงตำแหน่ง ด้านการควบคุมสั่งการ เช่น การเปลี่ยนผู้บริหารระดับประเทศ ด้านการประสานงาน เช่น การมีส่วนร่วม การรายงาน เช่น ระบบการติดตาม การจัดงบประมาณ เช่น ความคุ้มค่า 2) องค์ประกอบพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง พบว่า 2.1) หลักสัปปุริสธรรม ซึ่งสอดคล้องกับอริยสัจ 4 ทางสายกลาง และพรหมวิหาร 4 และ 2.2) หลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับอคติ 4 ขรรวาสธรรม 4 สาราณียธรรม 6 และปธานียธรรม และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง พบว่า การบูรณาการองค์ความรู้ใหม่ ชื่อว่า COMRE Model กล่าวคือ C = Criteria (หลักเกณฑ์ หรือ ระเบียบ) O = Opportunity (เปิดโอกาส) M = Merit (คุณธรรม) R = Role (บทบาทหน้าที่) E = Effectiveness (หลักประสิทธิผล)

คำสำคัญ: พุทธวิธี, การบริหารจัดการที่ดี, เทศบาลในจังหวัดตรัง

Abstract

The three main goals of this research are as follows: 1) examine issues surrounding the effective organizational management of municipalities in Trang Province; 2) combine aspects of Buddhist approaches to support effective organizational management of municipalities in Trang Province; and 3) establish an organization. Learn about Buddhist techniques to support Trang Province municipalities' effective organizational management. This study is qualitative in nature. By gathering data via documents 25 persons participated in in-depth interviews, and 10 people had a group discussion. Interviews and descriptive techniques data analysis were used as research

tools. The study's findings revealed that: 1) Lack of planning, or operating without a plan, is a challenge for municipalities in Trang Province when it comes to effective organizational management. Organizational characteristics include a quick-witted, transparent management style, ethics, and the law. Aspects related to personnel, including knowledge and competence, duties and responsibilities, sacrifice, and functioning as a team. Control and command elements include the rotation of national executives. Modifications to local development policies Coordination, including involvement from both inside and outside the company components of reporting including methodical monitoring and components of budget management like value for money. 2) Elements of the Buddhist approach to support Trang Province municipalities' excellent organizational management. It was discovered that the Buddhist method's components are as follows: The Sappurisdhamma Principles 2.1) align with the principles of the Middle Path, the Four Noble Truths, and the Four Brahmaviharas. and 2.2) Good governance standards, which align with the ideas of bias 4 and secularism 4 Parihaniyadhamma and Saraniyadhamma 6 and 3) An understanding of Buddhist techniques to support Trang Province municipalities' excellent organizational management. It was discovered that incorporating fresh information, known as the COMRE Model-that is, C = Criteria-was effective. O = Opportunity (creates chances for) Merit (Morality) = M Role (as well as duty) = R E stands for effectiveness (the effectiveness principle).

Keywords: Trang Province Municipalities, Buddhist Practices, Effective Management

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นองค์การที่ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนมากกว่า 2,600 ปี โดยมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้บริหารระดับสูงที่มีผลงานการบริหารจัดการองค์การในระดับโลก โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้นำหลักธรรมมาพิจารณาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศาสตร์ทางการบริหารจัดการตามแนวคิดหรือทฤษฎีตะวันตก ตามแนวคิดจริยศาสตร์ของรัฐ ของปรัชญาของโสกราตีส และเพลโต ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าเป็นที่ยอมรับจากสังคมว่าหลักพุทธธรรมสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์การได้ (ธีรวิทย์ ทองนอก, 2561) หลักธรรมเป็นแนวทางหรือสิ่งชี้้นำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมไปถึงการนำหลักธรรมไปใช้เป็นแนวทางหรือสิ่งชี้้นำในการดำเนินกิจการขององค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคเครือข่ายองค์กรประชาสังคม โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดมีหน้าที่ให้บริการสาธารณะเพื่อประชาชน ซึ่งในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกำหนดนโยบายของตนเอง มีรายได้ งบประมาณ และบุคลากรของตนเอง บริหารการเงิน การคลัง และการพัสดุ โดยดำเนินการกิจกรรมสาธารณะเพื่อประชาชน ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความปกติสุขในสังคม พัฒนาท้องถิ่นที่นำไปสู่การพัฒนาทั่วทั้งประเทศ

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ยังมีข้อจำกัดด้านงานที่ขาดความโปร่งใสและการร้องเรียนเรื่องทุจริตในการรับบริการของหน่วยงานภาครัฐจากภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการนำพระราชาภิเษกกว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (จรี วิจิตรวาทการ, 2560) และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย

กำหนดการตรวจมาตรฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีทุกปี ตามแบบประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) รวมทั้งการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) เป็นเครื่องมือการประเมินเชิงบวกเพื่อเป็นมาตรการป้องกันการทุจริต และเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักให้หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรม

เทศบาลในจังหวัดตรัง มีจำนวน 24 เทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการรูปแบบหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดตรัง จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ในการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัดตรัง ซึ่งในแต่ละเทศบาลได้ทำการวิเคราะห์สภาพองค์กรหรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งทีอาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต ดังนี้ Strengths จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ Weaknesses จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ Opportunities โอกาสที่จะดำเนินการได้ Threats อุปสรรคข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์กร พบว่า เทศบาลในจังหวัดตรังยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหาร เช่น ปัญหาการบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และอุปสรรคการบริหาร เช่น ปัญหาออร์ปชั้นในสังคม และทัศนคติของผู้นำท้องถิ่นแตกต่างกัน เป็นปัจจัยและข้อจำกัดของความร่วมมือในการบริหารจัดการองค์กรและการพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการขาดการบูรณาการระหว่างส่วนราชการที่ลงไปสนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่น จากปัญหาดังกล่าวเทศบาลจึงควรปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ตามหลักกระบวนการบริหาร 7 ประการ แบบ POSDCoRB ของ Gulick, L. H. ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหารเทศบาลที่จะสร้างกลไกให้กับองค์กร วางกรอบการทำงานให้องค์กรเพื่อเป็นแนวทางในการบริหาร ส่งเสริมการทำงานที่สอดคล้องกันภายในองค์กร ดังนี้ การวางแผนงาน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การเสนอรายงาน (Reporting) การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) (Gulick, L. H, 1984) ซึ่งผู้บริหารสามารถสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการบริหารองค์กรให้เป็นไปตามหลักกระบวนการบริหารงานดังกล่าวโดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล และผู้นำหรือผู้บริหารควรที่จะประยุกต์ศาสตร์และศิลปะทางด้านพุทธวิธีมาบูรณาการในการบริหารจัดการ เช่น หลักสัปปริสธรรม 7 และหลักธรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง อันจะส่งผลให้การให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการของประชาชน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรังที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร และนำปัญหาที่ได้มาวิเคราะห์หาวิธีการแก้ปัญหาโดยการสังเคราะห์องค์ประกอบของพุทธวิธีตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง และสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรังเป็นองค์ความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญว่าเทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน เทศบาลใดที่สามารถบริหารจัดการที่ดี ผลสะท้อนย่อมเกิดขึ้นกับความสุขของประชาชนอย่างแน่นอน และเกิดการพัฒนาจากระดับล่างขึ้นไปสู่ระดับประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง ผู้ศึกษาได้เสนอลำดับขั้นตอนการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 25 รูป/คน เป็นรูปแบบเจาะจงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 1) พระภิกษุ 2) ข้าราชการการเมือง 3) ข้าราชการประจำ/ผู้นำองค์กร 4) อาจารย์มหาวิทยาลัย/นักวิชาการ และ 5) ภาคประชาชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้รอบรู้ มีประสบการณ์ เป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้ง เพื่อสนับสนุนข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือ ทั้งในประเด็นที่สัมภาษณ์ และการทำเสวนากลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์ (In-depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกระบวนการวิธีการวิจัย (Methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ การสร้างเครื่องมือเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือสัมภาษณ์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามภาคสนามตามระเบียบวิธีวิจัย จากผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาการทั้งที่เป็นภิกษุและฆราวาส จำนวน 5 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลหรือสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน คือ ระหว่าง 1 เมษายน 2566 - 1 เมษายน 2567 หลังจากเครื่องมือสัมภาษณ์และผลสรุปของการตรวจเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญผ่านตามเกณฑ์ความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) และการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Comparative Analysis) หลังจากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้างต้นมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสารโดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง” ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรที่ดี ซึ่งแยกได้ตามกระบวนการบริหารจัดการองค์กร POSDCoRB ของ Gulick, L. H. ดังนี้

P = Planning การวางแผน คือ ขาดการทำงานโดยไม่มีการวางแผน

O = Organizing การจัดการองค์กร คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น ปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้รวดเร็วขึ้น ความต้องการปัญหาที่แตกต่างกัน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ของแต่ละเทศบาลต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนของความเชื่อตรง โปร่งใส โดยยึดหลักกฎหมาย และข้อบังคับ คุณธรรมจริยธรรมระเบียบกฎหมาย ไม่ได้กระจายอำนาจอย่างแท้จริง ระเบียบบางเรื่องไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขทำให้เป็นอุปสรรคไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ประเด็นการตรวจสอบเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ถูกตีความว่าเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ทางกฎหมาย ขั้นตอนการดำเนินงานหรือการบริการประชาชนที่มีระเบียบหลักเกณฑ์จำนวนมาก

S = Staffing การจัดการด้านบุคลากร คือ บุคลากรไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ทำงานไม่เต็มศักยภาพ การรับผิดชอบท่วมเท เสียสละในการทำงาน ปัญหาความสามัคคี การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การบำรุงขวัญกำลังใจบุคลากรในองค์กร การมอบหมายงานไม่ตรงตำแหน่ง ความรู้ความสามารถ การเปิดการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะตำแหน่งนักบริหาร

D = Directing การควบคุมสั่งการ คือ การขาดศิลปะในการบริหารงาน การบริหารระบบยึดอำนาจอิทธิพลภายในจังหวัด ผู้บริหารระดับประเทศเปลี่ยน นโยบายสั่งการในการพัฒนาท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง

Co = Coordinating การประสานงาน คือ การมีส่วนร่วมทั้งภายในภายนอกองค์กร และการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ

R = Report การรายงาน คือ ความทั่วถึงในการติดตามงานของผู้บุคลากร

B = Budgeting การจัดการงบประมาณ คือ การปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี ในด้านการจัดทำงานงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การบริหารจัดการด้านการใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ การล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณ ทำโครงการซ้ำซาก ระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่มีการร้องเรียนทำให้เกิดล่าช้า การจัดจ้าง ก่อสร้าง ปรับปรุงล่าช้า สถานที่ที่ควรปรับปรุงดูแลไม่ดำเนินการ

2. องค์ประกอบพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง

พุทธวิธี (หลักสุจริตธรรม 7) เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลใน จังหวัดตรัง ดังนี้ 1) หลักการรู้หลักหรือรู้จัก 2) หลักรู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล ผู้บริหารมีความรอบรู้ สามารถวิเคราะห์สาเหตุปัญหาสถานการณ์ วางแผน เข้าใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ ประโยชน์ และผลกระทบจากการกระทำ แนวทางแก้ปัญหา เป้าประสงค์หลัก โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทาง 3) หลักรู้จักตน ตระหนักรู้ศักยภาพ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักตนเอง มีความสามารถในการบริหารจัดการ ครองตน ครองคน ครองงาน หลักทศพิธราชธรรม เข้าใจบริบทของพื้นที่ ประเมินตนเอง ยึดหลักคุณธรรม บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึงประชาชน พัฒนาองค์กร 4) หลักรู้จักประมาณ การบริหารจัดการที่ดี มีวางแผนงานอย่างรอบคอบ วิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอย่างละเอียด หลักสายกลางของพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ต้นทุน ผลผลิต 5) หลักรู้จักกาลเวลา ตรงต่อ ทันเวลา เหมาะสมกับเวลา มีแผนชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสร้างความน่าเชื่อถือลดความเสี่ยงเพิ่มโอกาสบรรลุเป้าหมายสนับสนุนการทำงานเป็นทีม 6) หลักรู้จักชุมชน สังคม เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา บริหารจัดการด้วยเมตตา สร้างความสามัคคี เข้าถึงทุกปัญหา พัฒนาคน พัฒนาชุมชน ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และ 7) หลักรู้จักบุคคล หลักรู้จักบุคคล มุ่งเน้นไปที่ การเข้าใจความแตกต่างของบุคคล หลักนี้ช่วย Put the Right Man on The Right Job

การวิเคราะห์องค์ประกอบของพุทธวิธี (หลักธรรมาภิบาล) เพื่อส่งเสริมบริหารจัดการที่ดี ทั้ง 6 ด้าน 1) ด้านการยึดถือตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ถูกต้อง ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักอคติ 4 2) ด้านการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีขององค์การ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามหลัก ขรรวาสธรรม 4 ขั้นตอน ทัมะ สัจจะ จาคะ 3) ด้านการยึดถือหลักความถูกต้องโปร่งใส ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทลงโทษ การจัดทำงานประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ 4) ด้านการยึดถือหลักการสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักพระพุทธศาสนาใช้หลักสาราณียธรรม 6 หลักอภิธานียธรรม ภาวนา 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 5) ด้านการยึดถือหลักการยอมรับผิชอบหน้าที่ และพร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน ผู้บริหาร: วางแผนงานรอบคอบ มอบหมายงานยุติธรรม แก้ไขปัญหารวดเร็ว รับฟังความคิดเห็น พร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน บุคลากร: พัฒนาทักษะความสามารถในงานที่รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เรียนรู้พัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้น ทัศนคติเชิงบวก ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ 6) ด้านการยึดถือหลักประหยัดและความคุ้มค่า การบริหารจัดการที่ดี โดยการให้มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรมียึดหลักประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ การต่อยอดผลงาน พัฒนาสิ่งที่ได้ทำแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง

การนำองค์ความรู้ COMRE Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจะดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการนำไปใช้ในระดับโครงสร้าง มีกระบวนการ ดังนี้

3.1 C = Criteria หลักเกณฑ์ หรือ ระเบียบ นำไปใช้ได้โดยผู้บริหารจะต้องนำหลักนิธธรรมใช้หลักนำทางในการบริหารงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ถูกต้อง ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักอคติ 4 ไตรสิกขาร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหาที่มีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการวางแผน (Planning)

3.2 O = Opportunity เปิดโอกาส นำไปใช้ได้โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกองค์กร สร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักพระพุทธศาสนาใช้หลักสาราณียธรรม 6 และหลักอภิธานียธรรม ขรรวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 ไตรสิกขาร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหาที่มีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการประสานงาน (Co = Coordinating)

3.3 M = Merit คุณธรรม นำไปใช้ได้โดยสร้างองค์กรแห่งคุณธรรม วัฒนธรรมองค์กรที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีขององค์การ ในการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย การยึดถือหลักความถูกต้องโปร่งใส ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทลงโทษ การจัดทำงานประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามหลัก ขรรวาสธรรม 4 โอวาทปาติโมกข์ สันติธรรม ร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหาที่มีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการจัดการงบประมาณ (Budgeting) ด้านการรายงาน (Report)

3.4 R = Role บทบาทหน้าที่ นำไปใช้ได้โดยยึดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งมีความสำคัญในการจัดการด้านบุคลากร (Staffing) และด้านการควบคุมสั่งการ (Directing) ผู้บริหาร: วางแผนงานรอบคอบ มอบหมายงานยุติธรรม แก้ไขปัญหารวดเร็ว รับฟังความคิดเห็น พร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน บุคลากร: พัฒนาทักษะความสามารถในงานที่รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เรียนรู้พัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้น

3.5 E = Effectiveness หลักประสิทธิผล นำไปใช้ได้โดยหลักความคุ้มค่า การให้มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรมียึดหลักประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ การต่อยอดผลงาน พัฒนาสิ่งที่ได้ทำแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สันโดษ 3 และหลักไตรสิกขา ร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ได้นำมาแก้ไขปัญหาที่มีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการจัดองค์กร (Organizing)

3.6 เผยแผ่องค์ความรู้พุทธรวิธีเพื่อส่งเสริมองค์กรที่ดีให้กับทั้งออนไลน์ และแหล่งค้นหาข้อมูลห้องสมุดต่าง ๆ เพื่อนักเรียน นักศึกษา ครู คณาจารย์มหาวิทยาลัยตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจนำข้อมูลไปปรับใช้และต่อยอดการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธรวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง” ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำข้อสรุปมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง ยังมีปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรที่ดี ซึ่งแยกได้ตามกระบวนการบริหารจัดการองค์การ POSDCoRB ของ Gulick, L. H. ดังนี้

P = Planning การวางแผน คือ ขาดการทำงานโดยไม่มีการวางแผน

O = Organizing การจัดการองค์กร คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่น ปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้รวดเร็วขึ้น ความต้องการปัญหาที่แตกต่างกัน การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ของแต่ละเทศบาลต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนของความเชื่อตรง โปร่งใส โดยยึดหลักกฎหมาย และข้อบังคับ คุณธรรมจริยธรรมระเบียบกฎหมาย ไม่ได้กระจายอำนาจอย่างแท้จริง ระเบียบบางเรื่องไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขทำให้เป็นอุปสรรคไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การตรวจสอบของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ประเด็นการตรวจสอบเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ถูกตีความว่าเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ทางกฎหมาย ขั้นตอนการดำเนินงานหรือการบริการประชาชนที่มีระเบียบหลักเกณฑ์จำนวนมาก

S = Staffing การจัดการด้านบุคลากร คือ บุคลากรไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ทำงานไม่เต็มศักยภาพ การรับผิดชอบพุ่มเท เสียสละในการทำงาน ปัญหาความสามัคคี การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การบำรุงขวัญกำลังใจบุคลากรในองค์กร การมอบหมายงานไม่ตรงตำแหน่ง ความรู้ ความสามารถในการเปิดการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะตำแหน่งนักบริหาร

D = Directing การควบคุมสั่งการ คือ การขาดศิลปะในการบริหารงาน การบริหารระบบยืดอกอำนาจอิทธิพลภายในจังหวัด ผู้บริหารระดับประเทศเปลี่ยน นโยบายสั่งการในการพัฒนาท้องถิ่นเปลี่ยนแปลง

Co = Coordinating การประสานงาน คือ การมีส่วนร่วมทั้งภายในภายนอกองค์กร และการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ

R = Report การรายงาน คือ ความทั่วถึงในการติดตามงานของผู้บุคลากร

B = Budgeting การจัดการงบประมาณ คือ การปฏิบัติงานที่ไม่สอดคล้องกับวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี ในด้านการจัดหางบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การบริหารจัดการด้านการใช้งบประมาณไม่มีประสิทธิภาพ การล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณ ทำโครงการซ้ำซาก ระบบการจัดซื้อจัดจ้างที่มีการร้องเรียนทำให้เกิดล่าช้า การจัดจ้าง ก่อสร้าง ปรับปรุงล่าช้า สถานที่ที่ควรปรับปรุงดูแลไม่ดำเนินการ

ทั้งนี้ จากสภาพปัญหาจะเห็นได้ว่า เทศบาลในจังหวัดตรังจำเป็นต้องปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้นำไปสู่การจัดการองค์กรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรวิทย์ ทองนอก เทศบาลเมืองหนองปรือประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเทศบาลเมืองหนองปรือ ดังนี้ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ปัญหาด้านข้อระเบียบและข้อกฎหมาย ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านการจัดหาพัสดุ ปัญหาด้านการประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ชีรวิทย์ ทองนอก, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา) และคณะ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่ต้องใช้การบริหารจัดการดำเนินการและแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น บทความนี้จึงต้องการนำเสนอปัญหา อุปสรรค และการแก้ไขตามทฤษฎี POSDCoRB ของ Gulick, L. H. ของเทศบาลตำบลพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ เพราะองค์กรนี้เคยประสบปัญหาหรืออุปสรรคหลายด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน เช่น ทำงานโดยไม่มีการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร เช่น มอบหมายงานไม่ตรงอำนาจหรือหน้าที่ 3) ด้านการจัดกำลังคน เช่น จัดบุคลากรปฏิบัติงานไม่ตรงความรู้ ความสามารถ 4) ด้านการอำนวยความสะดวก เช่น การขาดศิลปะการบริหารงาน 5) ด้านการประสานงาน เช่น การไม่ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก 6) ด้านการรายงาน เช่น ไม่มีระบบการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจ และ 7) ด้านการงบประมาณ เช่น มีความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณ (พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา) และคณะ, 2566) จะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาของเทศบาลในจังหวัดตรัง และเทศบาลอื่นมีสภาพปัญหาที่เหมือนกัน โดยเฉพาะประเด็นด้านการวางแผน ด้านการจัดกำลังคน โดยเฉพาะการจัดบุคลากรปฏิบัติงานไม่ตรงความรู้ ความสามารถ และด้านอำนวยความสะดวก ศิลปะในการบริหารงาน ด้านการประสานงาน และด้านงบประมาณ ซึ่งจากปัญหาที่เกิดขึ้น เทศบาลจึงควรนำมาวิเคราะห์ เป็นประเด็นและหาวิธีการ แนวคิดเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีให้กับเทศบาล โดยเฉพาะหลักพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนา

2. องค์ประกอบพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง

พุทธวิธี (หลักสัปปุริสธรรม 7) เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลใน จังหวัดตรัง ดังนี้ 1) หลักการรู้หลักหรือรู้จัก 2) หลักรู้ความมุ่งหมายหรือรู้เหตุผล ผู้บริหารมีความรอบรู้ สามารถวิเคราะห์สาเหตุปัญหา สถานการณ์ วางแผน เข้าใจเกี่ยวกับผลลัพธ์ ประโยชน์ และผลกระทบจากการกระทำ แนวทางแก้ปัญหา เป้าประสงค์หลัก โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทาง 3) หลักรู้จักตน ตระหนักรู้ศักยภาพ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักตนเอง มีความสามารถในการบริหารจัดการ ครองตน ครองคน ครองงาน หลักทศพิธราชธรรม เข้าใจบริบทของพื้นที่ ประเมินตนเอง ยึดหลักคุณธรรม บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึงประชาชน พัฒนาองค์กร 4) หลักรู้จักประมาณ การบริหารจัดการที่ดี มีวางแผนงานอย่างรอบคอบ วิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอย่างละเอียด หลักสายกลางของพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ต้นทุน ผลผลิต 5) หลักรู้จักกาลเวลา ตรงต่อ ทันท่วงที เหมาะสมกับเวลา มีแผนชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานสร้างความน่าเชื่อถือลดความเสี่ยงเพิ่มโอกาสบรรลุเป้าหมายสนับสนุนการทำงานเป็นทีม 6) หลักรู้จักชุมชน สังคม เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา บริหารจัดการด้วยเมตตา สร้างความสามัคคี เข้าถึงทุกปัญหา พัฒนาคน พัฒนาชุมชน ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และ 7) หลักรู้จักบุคคล หลักรู้จักบุคคล มุ่งเน้นไปที่ การเข้าใจความแตกต่างของบุคคล หลักนี้ช่วย Put the Right Man on the Right Job สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชไมพร กิติ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ ธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญตา (รู้จักผล) อตตัญญตา (รู้จักตน) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญตา (รู้จักกาล) ปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) เกิดประสิทธิภาพ การบริหารงานการส่งเสริมด้วยการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่บวกกับบูรณาการหลักหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารงาน

ได้แก่ ด้านมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุน ด้านมิติของกระบวนการบริหาร ด้านมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ (ชไมพร กิติ และคณะ, 2565)

การวิเคราะห์องค์ประกอบของพุทธวิธี (หลักธรรมาภิบาล) เพื่อส่งเสริมบริหารจัดการที่ดี ทั้ง 6 ด้าน 1) ด้านการยึดถือตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ถูกต้อง ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักอคติ 4 2) ด้านการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีขององค์การ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามหลัก ขรวาสาธรรม 4 ขันติ ทมะ สังขะ จาคะ 3) ด้านการยึดถือหลักความถูกต้องโปร่งใส ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทลงโทษ การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ 4) ด้านการยึดถือหลักการสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักพระพุทธศาสนาใช้หลักสาราณียธรรม 6 และหลักอภิธานียธรรม 5) ด้านการยึดถือหลักการยอมรับผิดชอบหน้าที่ และพร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน ผู้บริหาร: วางแผนงานรอบคอบ มอบหมายงานยุติธรรม แก้ไขปัญหารวดเร็ว รับฟังความคิดเห็น พร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน บุคลากร: พัฒนาทักษะความสามารถในงานที่ได้รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เรียนรู้พัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้น ทศนคติเชิงบวก ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ 6) ด้านการยึดถือหลักประหยัดและความคุ้มค่า การบริหารจัดการที่ดี โดยการให้มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรมียึดหลักประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ การต่อยอดผลงาน พัฒนาสิ่งที่ได้ทำแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ วงศ์ศรี ได้ศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลอำแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลอำแพง ประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม ยึดมั่นในกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ มีระบบการร้องเรียน และการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ 2) หลักคุณธรรม ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสังคม มีกลไกป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ 3) หลักความโปร่งใสเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม ผลการดำเนินงาน ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย ตรวจสอบได้ มีช่องทางการสื่อสารกับประชาชนที่มีประสิทธิภาพ 4) หลักการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ของประชาชน นำความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ของประชาชน ไปพิจารณาในการตัดสินใจ 5) หลักความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน ต่อประชาชน และต่อสังคม และ 6) หลักความคุ้มค่า บริหารจัดการทรัพยากร งบประมาณ อย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน มีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน (วารินทร์ จันทรัตน์, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระนพสิทธิ์ สุทธิจิตโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอมือง จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล 1) มีการบริหารงาน โดยยึดถือตามกฎระเบียบที่ถูกต้อง 2) มีการบริหารงานด้วยหลักธรรม 3) มีการบริหารงานด้วยความชัดเจนและโปร่งใส 4) มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ 5) มีการบริหารงานตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และ 6) มีการกำหนดเป้าหมายที่ยึดถือประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก รูปแบบการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธ พบว่า มีรูปแบบ 4 ประการ คือ 1) การเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักธรรมราชา 2) การเสริมสร้างบุคลากรขององค์กรตามหลักพุทธธรรม 3) การเสริมสร้างการบริหารจัดการองค์กรตามหลักสังฆะ และ 4) การเสริมสร้างเป้าหมายขององค์กรตามหลักอรรถประโยชน์ (พระนพสิทธิ์ สุทธิจิตโต, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมธรจิราชาติ พุทธรกขิต และคณะ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า พุทธบูรณาการ ประกอบด้วยหลักอิทธิบาท 4

1) ฉันทะ 2) วิริยะ 3) จิตตะ 4) วิมังสา (พระครูธรรมธรจิราชาติ พุทธฤทธิโต และคณะ, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารินทร์ จันทรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า พุทธวิธีมาปรับใช้ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการพัฒนาคน โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และมีความสามัคคี ตามหลักสาราณียธรรม 6 (วารินทร์ จันทรัตน์, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอรณพ อคคปญโญ (ไวยวรรณ์) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหนึ่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมมาภิบาล ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักพุทธธรรมมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหนึ่ง ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ ทศพิธราชธรรม คุณสมบัติของนักบริหารหรือนักปกครอง และหลักสุจริต 3 มีความตั้งใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เลือกปฏิบัติ (พระอรณพ อคคปญโญ (ไวยวรรณ์), 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรพรรณ บุญสิงห์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เชียงพุด ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารด้วยคุณธรรม เน้นคุณธรรม ผู้บริหารและบุคลากรของ อบต. ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมมาภิบาล ยึดหลักสุจริต หลักยุติธรรม ยึดหลักเมตตา ยึดหลักเสียสละ 2) การบริหารด้วยปัญญา ใช้ปัญญาในการตัดสินใจ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ หลักเหตุผล และหลักปรัชญา ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ใช้ปัญญาในการพัฒนาองค์กร วางแผนพัฒนาองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ ยึดเป้าหมายที่ชัดเจน นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ 3) การบริหารด้วยเมตตา รับฟังความคิดเห็นของประชาชน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน 4) การบริหารด้วยความเสียสละ เสียสละเวลา ผู้บริหารและบุคลากรของ อบต. เสียสละเวลาส่วนตัวทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เสียสละร่างกาย ทำงานอย่างเต็มที่ ไม่ย่อท้อ ตั้งใจ มุ่งมั่น เพื่อพัฒนา อบต. และชุมชน เสียสละผลประโยชน์ส่วนตัว ให้ความสำคัญกับส่วนรวม (จิรพรรณ บุญสิงห์, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชฐ ทังโต ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) เชียงพุด 3 ประการ: บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักธรรมมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงแผนงาน วางแผนงานบนพื้นฐานของหลักอริยสัจ 4: เข้าใจทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค นำไปสู่การวางแผนงานที่ตรงจุด แก้ปัญหาที่แท้จริง และบรรลุเป้าหมายที่ยั่งยืนเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน: คำนึงถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต บริหารจัดการด้วยความโปร่งใส: เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบติดตาม การดำเนินงาน และ 5) การบริหารเชิงโครงการ บริหารโครงการด้วยหลักสัปปุริสธรรม: เน้นความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความอดทน (พิเชฐ ทังโต, 2562) ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า หลักพุทธวิธี ในการบริหารจัดการที่ดี มีหลายหลัก และหลายองค์ประกอบในการนำมาแก้ปัญหา และส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาล การจะนำหลักต่าง ๆ มาใช้นั้น จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นให้รู้ชัดว่า องค์กรแก้ปัญหาในจุดสิ่งใดเป็นสำคัญ และให้สามารถเชื่อมให้ทุกกระบวนการในการบริหารงานสามารถดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการบูรณาการที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับ “พุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง” ที่เรียกว่า COMRE Model ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองหรือโมเดล (Model) ขององค์ความรู้ COMRE Model

คำว่า คำว่า COMRE Model เป็นการบูรณาการความรู้ที่ได้มาจากการวิจัย กล่าวคือ พุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง ประกอบด้วย C = Criteria หลักเกณฑ์ หรือ ระเบียบ หมายถึง การยึดถือตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ถูกต้อง ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักอคติ 4 ไตรสิกขา O = Opportunity เปิดโอกาส หมายถึง เปิดโอกาส คือ การยึดหลักการสร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักพระพุทธศาสนาใช้หลักสาราณียธรรม 6 และหลักอปริหานิยธรรม ขราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 ไตรสิกขา M = Merit คุณธรรม หมายถึง ความดีงาม ความซื่อสัตย์ โปร่งใส การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีขององค์กร ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามหลัก ขราวาสธรรม 4 โอวาทปาติโมกข์ สันติธรรม การยึดถือหลักความถูกต้องโปร่งใส ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทบาทโทษ การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ R = Role บทบาทหน้าที่ การสื่อสาร หมายถึง การยึดหลักการยอมรับผิดชอบหน้าที่ และพร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน ผู้บริหาร: วางแผนงานรอบคอบ มอบหมายงานยุติธรรม แก้ไขปัญหารวดเร็ว รับฟังความคิดเห็น พร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน บุคลากร: พัฒนาทักษะความสามารถในงานที่รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เรียนรู้พัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้น E = Effectiveness หลักประสิทธิผล หมายถึง การบริหารจัดการที่ดี โดยการให้มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรมียึดหลักประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ การต่อยอดผลงาน พัฒนาสิ่งที่ได้ทำแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สันโดษ 3 และหลักไตรสิกขา

การนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปใช้

การนำองค์ความรู้ COMRE Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจะดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการนำไปใช้ในระดับโครงสร้าง มีกระบวนการ ดังนี้

1. C = Criteria หลักเกณฑ์ หรือ ระเบียบ นำไปใช้ได้โดยผู้บริหารจะต้องนำหลักนิติธรรมใช้หลักแนวทางในการบริหารงานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือระเบียบที่ถูกต้อง ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม การบริหารจัดการที่ดี ยึดหลักอคติ 4 ไตรสิกขา ร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหามีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการวางแผน (Planning)

2. O = Opportunity เปิดโอกาส นำไปใช้ได้โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกองค์กร สร้างความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมตัดสินใจ เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการที่ดี ตามหลักพระพุทธศาสนาใช้หลักสาราณียธรรม 6 และหลักอภิธานียธรรม ขาราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 ไตรสิกขาร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหามีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการประสานงาน (Co = Coordinating)

3. M = Merit คุณธรรม นำไปใช้ได้โดยสร้างองค์กรแห่งคุณธรรม วัฒนธรรมองค์กรที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการที่ดีขององค์กร ในการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม มีความซื่อสัตย์ สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย การยึดถือหลักความถูกต้องโปร่งใส ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การกำหนดบทลงโทษ การจัดทำงานประมาณแบบมีส่วนร่วม การจัดซื้อจัดจ้างที่โปร่งใส การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามหลัก ขาราวาสธรรม 4 โอวาทปาติโมกข์ สันติธรรม ร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหามีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการจัดการงบประมาณ (Budgeting) ด้านการรายงาน (Report)

4. R = Role บทบาทหน้าที่ นำไปใช้ได้โดยยึดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งมีความสำคัญในการจัดการด้านบุคลากร (Staffing) และด้านการควบคุมสั่งการ (Directing) ผู้บริหาร: วางแผนงานรอบคอบ มอบหมายงานยุติธรรม แก้ไขปัญหารวดเร็ว รับฟังความคิดเห็น พร้อมแก้ไขปรับปรุงงาน บุคลากร: พัฒนาทักษะความสามารถในงานที่รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เรียนรู้พัฒนาการงานให้ดียิ่งขึ้น

5. E = Effectiveness หลักประสิทธิผล นำไปใช้ได้โดยหลักความคุ้มค่า การให้มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดงาน การมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรมียึดหลักประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอเหมาะ การต่อยอดผลงาน พัฒนาสิ่งที่ได้ทำแล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สันโดษ 3 และหลักไตรสิกขา ร่วมบูรณาการในการบริหารจัดการองค์กรที่ดีนำมาแก้ไขปัญหามีภายในองค์กรโดยเฉพาะด้านการจัดองค์กร (Organizing)

6. เผยแผ่องค์ความรู้พุทธวิธีเพื่อส่งเสริมองค์กรที่ดีให้กับทั้งออนไลน์ และแหล่งค้นหาข้อมูลห้องสมุดต่าง ๆ เพื่อนักเรียน นักศึกษา ครู คณาจารย์มหาวิทยาลัยตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจนำข้อมูลไปปรับใช้และต่อยอดการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง พบว่าการวางแผน เช่น การทำงานโดยไม่วางแผน การจัดองค์กร เช่น รูปแบบบริการที่รวดเร็ว โปร่งใส ยึดกฎหมาย การจัดบุคลากร เช่น บทบาทหน้าที่ การรับผิดชอบ เสียสละ ทำงานเป็นทีม มอบหมายงานไม่ตรงตำแหน่ง ด้านการควบคุมสั่งการ เช่น การเปลี่ยนผู้บริหารระดับประเทศ ด้านการประสานงาน เช่น การมีส่วนร่วม การรายงาน เช่น ระบบการติดตาม การจัดงบประมาณ เช่น ความคุ้มค่า 2) องค์ประกอบพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง พบว่า 2.1) หลักสัปปริสธรรม ซึ่งสอดคล้องกับอริยสัจ 4 ทางสายกลาง และพรหมวิหาร 4 และ 2.2) หลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับอคติ 4 ขาราวาสธรรม 4 สาราณียธรรม 6 และอภิธานียธรรม 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธวิธีเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง มีขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 3.1) C = Criteria หลักเกณฑ์ หรือ ระเบียบ ยึดหลักอคติ 4 ไตรสิกขา 3.2) O = Opportunity เปิดโอกาส ใช้หลักสาราณียธรรม 6 และหลักอภิธานียธรรม ขาราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 ไตรสิกขา 3.3) M = Merit คุณธรรม การปฏิบัติตามหลัก ขาราวาสธรรม 4 โอวาทปาติโมกข์

สันติธรรม 3.4) R = Role บทบาทหน้าที่ 3.5) E = Effectiveness หลักประสิทธิผล สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง สันโดษ 3 และหลักไตรสิกขา ข้อเสนอแนะศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การบูรณาการหลักพุทธวิธี เพื่อส่งเสริมส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรที่ดีของเทศบาลในจังหวัดตรัง 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดตรังตามหลักพัฒนาเชิงพุทธศาสตร์ และ 3) การสร้างกลยุทธ์การบริหารจัดการที่ดีตามหลักพุทธศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- จิรพรรณ บุญสิงห์. (2563). แนวทางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เชียงพุทธ. วารสารการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น, 22(2), 1-20.
- จรี วิจิตรวาทการ. (2560). หลักธรรมาภิบาลกับการดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2565 จาก <https://thaipublica.org/2016/01/corruption-perceptions-index-2015-thailand/>
- ชไมพร กิติ และคณะ. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(2), 48-60.
- ธีรวิทย์ ทองนอก. (2561). การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูธรรมจริยชาติ พุทธกรกิจโต และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(3), 9-10.
- พระนพลสิทธิ์ สุทธิจิตโต. (2562). กระบวนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเอื้อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(4), 1008.
- พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา) และคณะ. (2566). การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(1), 289-302.
- พระอรณพ อคฺคปัญโญ (ไวยวรรณ์). (2564). การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหนึ่ง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิเชฐ ทังโต. (2562). แนวทางการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เชียงพุทธ 3 ประการ: บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักธรรมาภิบาล. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 12(1), 1-18.
- วารินทร์ จันทรัตน์. (2564). พุทธวิธีเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 10(5), 328-329.
- อนันต์ วงศ์ศรี. (2562). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอำแพง อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารการบริหารรัฐประศาสนศาสตร์, 37(2), 109-128.
- Gulick, L. H. (1984). The development of administration as a science. American Political Science Review, 30(1), 127-135.

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสถาบันของโครงการแก้ไขพยาธิโรคมะเร็งตับ และมะเร็งท่อน้ำดี*

SOCIAL IMPACT ASSESSMENT PROJECT ON CHOLANGIOCARCINOMA SCREENING AND CARE PROGRAM

ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร¹, สุกัญญา เอ็มอัมธรรม^{2*}, สุขุมวิท ไสยโสภณ¹, ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์²,

จักรกฤษ เจียวิริยบุญญา³

Thananchakorn Pakittawichit¹, Sukanya Aimimtham^{2*}, Sukhumvit Saiyasophon¹, Thanapauge Chamaratana²,

Jakkrich Jearviriyaboonya³

¹วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

¹College of Innovation, Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhonpratoom, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

²Faculty of Humanities and Social Sciences, Khonkaen University, Khonkaen, Thailand

³คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

³Faculty of Economics, Khonkaen University, Khonkaen, Thailand

*Corresponding author E-mail: Thananchakorn.pak@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินผลกระทบโครงการแก้ไขพยาธิโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดีที่มีต่อ เศรษฐกิจ สังคมและสถาบัน 2) เพื่อแสดงถึงความคุ้มค่า คุ้มทุน อรรถประโยชน์ ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ประชากรศึกษา คือ กลุ่มที่ขึ้นทะเบียนเพื่อเข้ารับการคัดกรองพยาธิโรคมะเร็งตับ อาศัยในจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด อายุ 40 ปีขึ้นไป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 752 ราย สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือการวัดอรรถประโยชน์ใช้วิธีวัดค่าทางตรง Visual analog scale (VAS) และการวัดค่าทางอ้อมด้วยวิธี EuroQoL (5Q-5D-5L) การวัดมูลค่าความเต็มใจจ่าย ใช้วิธีการต่อรอง ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ย VAS เท่ากับ 76.90 (SD = 14.33) และ สถานะสุขภาพ 5 ด้าน (5Q-5D-5L) พบอาการไม่สุขสบายเพียงเล็กน้อย และคำนวณหาค่าอรรถประโยชน์ซึ่งสะท้อนคุณภาพชีวิตประจำวันมีค่าเท่ากับ 0.89 (SD = 0.11) การตรวจด้วยวิธีอัลตราซาวด์ช่องท้อง ได้ค่าดังกล่าวที่ไม่แตกต่างกัน คือ 77.12 (SD = 14.15) และ 0.89 (SD = 0.109) ความเต็มใจจ่ายในชุดตรวจสำเร็จรูป มีมูลค่าเฉลี่ย 187 บาท ต่อครั้ง และการตรวจอัลตราซาวด์ช่องท้องได้ค่าความเต็มใจจ่ายเฉลี่ย 796 บาท ต่อครั้ง เหตุผลที่ไม่จ่าย ราคาสูงกว่าความเต็มใจจ่ายของตนเองเนื่องจากมีข้อจำกัด ควรจัดให้เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการเข้าถึงบริการสุขภาพ เพื่อประโยชน์ของประชาชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความเห็นตรงกันว่า เป็นโครงการที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงสถาบัน หากกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผลักดันให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริงทั้งเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างสูงสุด

คำสำคัญ: วิธีอัลตราซาวด์ช่องท้องเพื่อคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี, การแก้ไขพยาธิโรคมะเร็งตับและมะเร็งท่อน้ำดี, ผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและสถาบัน

Abstract

The objectives of this research were to 1) Evaluate the economic, social, and institutional impacts of the liver fluke and cholangiocarcinoma problem-solving project. 2) To demonstrate the value, cost-effectiveness, and utility derived from the utilization of research outputs. The study population consisted of individuals registered for liver fluke screening, residing in Kalasin Khon Kaen Maha Sarakham, and Roi Et provinces aged 40 years and above. The sample size was determined using a ready-made table, resulting in 752 participants. Utility measurement tools included the direct method Visual Analog Scale (VAS) and the indirect method EuroQoL (5Q-5D-5L). The value of willingness to pay was measured using the bidding method. The results showed that the mean VAS score was 76.90 (SD = 14.33) and the 5-dimension health status (5Q-5D-5L) indicated only slight discomfort. The calculated utility value reflecting daily quality of life was 0.89 (SD = 0.11). For abdominal ultrasound examination the values were not significantly different 77.12 (SD = 14.15) and 0.89 (SD = 0.109). The average willingness to pay for the rapid test kit was 187 baht per test, while for abdominal ultrasound it was 796 baht per examination. Reasons for unwillingness to pay included prices higher than personal willingness to pay due to limitations. It was suggested that these should be provided as basic rights in accessing health services for the benefit of the public. Stakeholders unanimously agreed that the project would benefit the public economically socially and culturally as well as institutionally. If the Ministry of Public Health and related agencies promote its genuine utilization both in policy and practice, it would maximize benefits to the public.

Keywords: Abdominal Ultrasonography for Cholangiocarcinoma Screening, Liver Fluke Disease and Cholangiocarcinoma Problem-Solving, Impacts to Economic Social and Institutional

บทนำ

โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี (Cholangiocarcinoma Screening and Care Program: CASCAP) มีความสำคัญอย่างยิ่งในภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอัตราการเกิดมะเร็งท่อน้ำดีสูง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงจากการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ การตรวจคัดกรองในระยะเริ่มต้นสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการรักษาและลดอัตราการเสียชีวิตจากโรคนี้อย่างมีประสิทธิภาพจากหลายภาคส่วน โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรสาธารณสุขหลายฝ่าย ซึ่งรวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทำหน้าที่เชื่อมความเข้าใจเรื่องสุขภาพระหว่างชุมชนและระบบสาธารณสุข โรงพยาบาลประจำตำบลและโรงพยาบาลชุมชน ให้บริการตรวจสุขภาพและคัดกรองเบื้องต้น โรงพยาบาลประจำจังหวัด มีความเชี่ยวชาญในการวินิจฉัยและรักษาโรคมะเร็ง ศูนย์มะเร็งในจังหวัดอุดรธานีและอุบลราชธานี ให้การสนับสนุนด้านการรักษาและการวิจัย โรงพยาบาลเอกชน ร่วมมือในการให้บริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นศูนย์กลางในการวิจัยและพัฒนาวิธีการรักษา การดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน กิจกรรมการตรวจคัดกรองได้จัดขึ้นมากกว่า 50 ครั้ง (ณรงค์ ชันดีแก้ว, 2564) ซึ่งมีการเข้าร่วมจากประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การตรวจคัดกรองนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการค้นหาผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูง แต่ยังเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคมะเร็งท่อน้ำดีในชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการคัดกรองจะถูกบันทึกในฐานข้อมูล Isan Cohort ซึ่งเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลสุขภาพของประชาชนในภาคอีสาน โดยข้อมูลนี้จะช่วยในการวิจัยและวิเคราะห์แนวโน้มของโรค รวมถึงการพัฒนานโยบายสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

โครงการ CASCAP ไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพในพื้นที่อีสาน แต่ยังเป็นตัวอย่างของความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วนในการสร้างสุขภาพที่ดีให้กับประชาชน การตรวจคัดกรองที่มีประสิทธิภาพและการใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูลจะช่วยให้สามารถจัดการกับโรคมะเร็งท่อน้ำดีได้ดียิ่งขึ้นในอนาคต

แม้ว่าโครงการ CASCAP สามารถผลักดันให้การแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดีเป็น “วาระแห่งชาติ” ได้ และคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบกับแผน “ยุทธศาสตร์ทศวรรษการแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดี” ทำให้การแก้ไขปัญหานี้ถูกยกระดับความสำคัญจากวาระอีสานเป็นงานระดับชาติและมีความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม มีการกำหนดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีงบประมาณให้สามารถทำงานได้ โดยที่มีเป้าหมายว่าจะต้องลดการติดเชืหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดีให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นปัญหาทางสาธารณสุขอีกต่อไป โครงการ CASCAP ได้ขยายฐานประชากรที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงโรคมะเร็งท่อน้ำดีไปยังภาคเหนืออีก 6 จังหวัด และภาคตะวันออกอีก 1 จังหวัด (จ.สระแก้ว) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอุบัติการณ์การระบาดของโรคนี้อยู่ในระดับสูง โครงการ CASCAP มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถือเป็นโครงการตัวอย่างที่ทำให้บุคลากรมหาวิทยาลัยขอนแก่น จากหลากหลายคณะวิชา ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่อยู่ภายนอกมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดีได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) ผ่านทุน Grand Challenge Thailand Fluke Free Thailand โครงการแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดี ได้ดำเนินโครงการครบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ แหล่งทุนมีความประสงค์ ที่จะได้รับข้อมูลผลกระทบที่เกิดขึ้นจากผลงานวิจัย เพื่อนำไปพิจารณาในการสนับสนุนทุนวิจัยให้กับทางโครงการ อีกทั้งทางสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี ต้องการยกระดับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการเข้ารับการคัดกรองฯ บรรจุไว้ในแผนของกระทรวงสาธารณสุข และประกาศให้ประชาชนได้ทราบถึงสิทธิอันพึงได้ของตนเอง (Worasith, C., et al., 2020)

จากข้อมูลข้างต้น จึงเป็นสาเหตุของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับ และมะเร็งท่อน้ำดี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลกระทบโครงการแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดี ที่มีต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสถาบัน เพื่อแสดงถึงความคุ้มค่า คุ้มทุน อรรถประโยชน์ ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยและขยายผลในการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสิทธิทางสุขภาพที่ประชาชนพึงได้รับ และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการขยายผลงานวิจัยในเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ รวมไปถึงการได้รับข้อมูลสิทธิการเข้าถึงการเข้ารับการคัดกรองของประชาชนทั่วประเทศ และเพื่อขยายผลงานไปสู่ระดับนานาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ประเมินผลกระทบโครงการแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดีที่มีต่อ เศรษฐกิจ สังคมและสถาบัน
2. เพื่อแสดงถึงความคุ้มค่า คุ้มทุน อรรถประโยชน์ ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษา วิธีการประเมินโครงการ การประเมินผลกระทบจากงานวิจัยและหลักการในการประเมินผลกระทบทางสังคมจากโครงการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 8 แหล่งและวิเคราะห์งานจากต่างประเทศจำนวน 2 แหล่งจากการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแหล่งข้อมูลที่กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 752 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเคอร์ซี และมอร์แกน และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหายาธิปไตยไม่ดับและมะเร็งท่อน้ำดีเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 5 รายโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ ศัลยแพทย์ที่รักษาผู้ป่วย 1 ท่าน พยาบาลวิชาชีพ 1 ท่าน นักวิจัยโครงการ 1 ท่าน ผู้จัดการสถาบันวิจัยมะเร็ง 1 ท่าน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย 1 ท่าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แหล่งข้อมูล

การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 แหล่ง ดังนี้ วิธีการประเมินโครงการ การประเมินผลกระทบจากงานวิจัยและหลักการในการประเมินผลกระทบทางสังคมจากโครงการวิจัย ตามแนวคิดของนักวิชาการในประเทศ 8 แหล่ง การสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 แหล่ง และแหล่งข้อมูลที่เป็นประชาชนที่ขึ้นทะเบียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 752 ราย และแหล่งข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 5 ราย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อวัดอรรถประโยชน์ หรือ ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบวัดคุณภาพชีวิตทั้งทางตรงซึ่งเป็นแบบให้คะแนน (Visual analog scale; VAS) โดยแบ่งสเกลการวัด จาก 0 - 100 คะแนน (จากภาวะสุขภาพที่แย่ที่สุดที่สามารถนึก/จินตนาการได้ - ภาวะสุขภาพที่ดีที่สุดที่สามารถนึก/จินตนาการได้) ส่วนที่ 3 แบบวัดทางอ้อมผ่านการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ทั้ง 5 ด้าน และ 5 ระดับ (5Q-5D-5L) จำนวน 5 ข้อ โดยแปลผล ดังนี้ ระดับ 1 ไม่มีปัญหาในการทำกิจกรรม ระดับ 2 มีปัญหาในการทำกิจกรรมเล็กน้อย ระดับ 3 มีปัญหาในการทำกิจกรรมปานกลาง ระดับ 4 มีปัญหาในการทำกิจกรรมมาก ระดับ 5 ไม่สามารถทำกิจกรรมนั้นได้เลย และสร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเข้าถึงกลุ่มอาสาสมัคร 1) ทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) แจ้งวัตถุประสงค์โครงการ และการขอคำยินยอมจากอาสาสมัคร 3) แจ้งประโยชน์พึงได้จากโครงการ 4) ดำเนินการเก็บข้อมูล ระหว่างรวบรวมข้อมูลหากอาสาสมัครไม่ยินยอมให้ข้อมูลต่อ สามารถออกจากโครงการได้ตลอดเวลา

การพิทักษ์สิทธิของอาสาสมัคร ประเด็นจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยยึดหลักเกณฑ์ตามรายงานเบลมอนด์ และ GCP in Social and Behavioral Research หนังสือรับรองเลขที่ HE651522 ลงวันที่ 10 มีนาคม 2566 หมดอายุวันที่ 24 มกราคม 2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ทั้ง 5 ด้าน และ 5 ระดับ (5Q-5D-5L) ในกรณีการวัดค่าอรรถประโยชน์โดยวิธี VAS สถานะทางสุขภาพ (Health states) 5 ด้าน ของผู้ตอบ (ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการดูแลตนเอง ด้านการทำกิจวัตรประจำวัน ด้านการเจ็บป่วยหรือไม่สบายตัว และด้านการวิตกกังวลหรือซึมเศร้า) (กฤตภาส กังวานรัตนกุล, 2563) และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ และค่ามาตรฐาน SD. นอกจากนี้การวัดค่าความเต็มใจจ่ายเป็นการใช้วิธีการต่อรอง (Bidding) โดยเริ่มเสนอราคาเริ่มต้น (สอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ) ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ จากนั้นจะเปลี่ยนแปลงราคาที่เสนอให้มากขึ้นหรือน้อยลงตามลักษณะการตอบของผู้ตอบในแต่ละครั้งจนได้ราคาเต็มใจจ่ายสูงสุด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ประเด็นการวิจัย (Thematic Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยโปรแกรม Atlas (Fries, S., 2019)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่สองเป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับชุดตรวจสำเร็จรูปสำหรับการตรวจหาแอนติเจนในปัสสาวะ และผลการศึกษาเกี่ยวกับการตรวจอัลตราซาวด์ช่องท้อง ในด้านการวัดค่าอรรถประโยชน์ (คุณภาพชีวิต) แบบให้คะแนน และความเต็มใจจ่าย

ค่าชุดตรวจดังกล่าว และด้านการวัดค่าอรรถประโยชน์ (คุณภาพชีวิต) แบบให้คะแนน และความเต็มใจจ่ายสำหรับการตรวจคัดกรองทั้งสองวิธี ส่วนที่สามเป็นผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตัวแปรส่วนบุคคล	ระดับตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ	ชาย	99	26.5
	หญิง	274	73.5
2. อายุ	ต่ำกว่า 40 ปี	16	4.29
	40 - 59 ปี	195	52.28
	60 - 79 ปี	156	41.82
	มากกว่า 79 ปี	6	1.61
3. สถานภาพ	โสด	31	8.3
	สมรส	307	82.3
	หม้าย หย่า แยกกันอยู่	35	9.03
4. ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	354	95.4
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	15	4.0
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.6
5. อาชีพ	ข้าราชการ/พนักงานรัฐ/ลูกจ้างรัฐ	24	6.2
	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	8	2.1
	เกษตรกร	296	79.4
	รับจ้าง	45	12
6. รายได้หลักต่อเดือน	ต่ำกว่า 20,000 บาท	363	89.54
	10,000 - 20,000 บาท	29	7.77
	20,001 - 40,000 บาท	10	0.54
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	1 - 4	225	65
	5 - 10	158	35
รวม		373	100

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 373 ราย ซึ่งประมาณ 2 ใน 3 เป็นเพศหญิง นอกจากนี้ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท และทำอาชีพเกษตรกร จำนวนเฉลี่ยของสมาชิกในครอบครัวเท่ากับ 4 คน

สำหรับข้อมูลด้านพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างนี้ พบว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่เคยรับประทานน้ำจืดที่มีเกลือสูง ๆ ดิบ ๆ คิดเป็นร้อยละ 69.4 และมีการตรวจพบไข้พยาธิใบไม้ตับ ร้อยละ 36.5 อย่างไรก็ตามเมื่อถามประวัติในครอบครัวมีญาติป่วยเป็นมะเร็งท่อน้ำดีหรือไม่ ผลการสำรวจกลับ พบว่า มีจำนวนเพียง 49 คน ของผู้คัดกรอง (หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 13.1) ที่มีประวัติดังกล่าว ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของญาติที่ป่วยเป็นมะเร็งท่อน้ำดี พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มพ่อ แม่ และกลุ่มพี่ชาย น้องสาว คิดเป็นร้อยละ 40.82 และร้อยละ 26.53 ตามลำดับ ขณะที่การใช้สิทธิเบิกจ่ายในการเข้ารับการรักษาพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่จะใช้สิทธิบัตรทอง

การวัดค่าอรรถประโยชน์ใช้ 2 วิธี คือ การวัดทางตรงด้วยวิธี Visual analog scale (VAS) และการวัดค่าทางอ้อมด้วยวิธี EuroQoL (5Q-5D-5L) ผลการศึกษาพบว่า ค่าอรรถประโยชน์ซึ่งสะท้อนคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตประจำวัน VAS

ตารางที่ 2 ผลสรุปค่าสถิติของตัวแปร VAS N=373

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
VAS	76.90	100	10	14.33

จากตารางที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 76.90 (SD = 14.33) เมื่อเปรียบเทียบกับวิธี EuroQoL (5Q-5D-5L) พบว่า สถานะสุขภาพ 4 ด้าน ของผู้ตอบ (ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการดูแลตนเอง ด้านการทำกิจวัตรประจำวัน และด้านการวิตกกังวลหรือซึมเศร้า) ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาดังกล่าว (คะแนนอยู่ระดับ 1) อย่างไรก็ตามมีเพียงด้านการเจ็บป่วยหรือไม่สบายตัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประเมินว่ามีอาการเจ็บปวดหรืออาการไม่สบายตัวเล็กน้อย (คะแนนอยู่ระดับ 2) คิดเป็นจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 180 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 48.3 ของจำนวนผู้ตอบทั้งหมด

ตารางที่ 3 ผลสรุปค่าสถิติของตัวแปร 5Q-5D-5L N= 373

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5Q-5D-5L	0.89	1	0.35	0.11

จากตารางที่ 3 เป็นการนำค่าของสถานะสุขภาพทั้ง 5 ด้านของผู้ตอบแบบสอบถามไปคำนวณหาค่าอรรถประโยชน์โดยการกำหนดค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ในแต่ละด้านและในแต่ละระดับ พบว่า ค่าอรรถประโยชน์เฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 373 คน มีค่าเท่ากับ 0.89 (เทียบกับค่าเฉลี่ย Vas ก่อนนี้ประมาณเท่ากับ 77)

ในส่วนผลการศึกษาค่าความเต็มใจจ่าย ที่มีต่อชุดตรวจสำเร็จรูปในปัสสาวะ (Elisa and Rapid Test) เพื่อวินิจฉัยโรคพยาธิใบไม้ตับ การหาค่าเต็มใจจ่ายนี้ใช้วิธีการต่อรองราคาผลการศึกษามี ดังนี้

ตารางที่ 4 ราคาเต็มใจจ่ายค่าชุดตรวจสำเร็จรูปในปัสสาวะ

ราคาที่เต็มใจจ่าย (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
0 - 80	32	8.6
100 - 200	274	64.2
250 - 2000	67	27.2
รวม	373	100

จากตารางที่ 4 เป็นการแสดงโครงสร้างราคาเต็มใจจ่าย (Willing to Pay) สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 373 คน โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดราคาเริ่มต้น 100 บาท จากนั้นจะมีการถามตามกระบวนการวิธีการต่อรองจนได้ข้อมูลราคาที่เต็มใจจ่ายในแต่ละระดับ (บาท) จากตารางดังกล่าวชี้ว่าราคาเต็มใจจ่ายส่วนใหญ่อยู่ตั้งแต่ 100 บาท ถึง 200 บาท โดยคิดเป็นร้อยละ 64.2

ตารางที่ 5 ผลสรุปค่าสถิติของตัวแปรความเต็มใจจ่าย N= 373

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความเต็มใจจ่าย (บาท)	187	2,000	0	178.311

นอกจากนี้เมื่อพิจารณา ตารางที่ 5 พบว่า ราคาเฉลี่ยของความเต็มใจจ่าย คือ 187 บาท (SD = 178.31) สำหรับเหตุผลส่วนใหญ่การเต็มใจจ่ายร้อยละ 48.3 มาจากการที่กำลังทรัพย์ของตนเองพอจะจ่ายได้ ขณะที่เหตุผลส่วนใหญ่ที่ไม่จ่ายสูงกว่าราคาเต็มใจของตนเอง เพราะราคาที่สูงเกินไป (Pricing) และรายได้ไม่เพียงพอ

(Income) อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ พบว่า องค์กรที่จะสามารถสนับสนุน หรือ เป็นแหล่งช่วยเหลือค่าใช้จ่ายได้ ส่วนใหญ่เป็นสถานพยาบาลของรัฐ

ผลการวัดค่าอรรถประโยชน์ด้วยวิธีการตรวจอัตราขาดช่องท้องเพื่อหาผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดีระยะเริ่มต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป อาชีพส่วนใหญ่ คือ เกษตรกร ซึ่งมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ต่อเดือน ขณะที่โดยเฉลี่ยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4 คน เมื่อกลับมาพิจารณาการสำรวจพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว พบว่า ส่วนใหญ่เคยรับประทานปลาน้ำจืดที่มีเกล็ดสูง ๆ ดิบ ๆ คิดเป็นร้อยละ 72.3 และมีการตรวจพบไข่พยาธิใบไม้ตับถึงร้อยละ 36.9 อย่างไรก็ตามเมื่อถามประวัติในครอบครัวมีญาติป่วยเป็นมะเร็งท่อน้ำดีหรือไม่ ผลการสำรวจกลับพบว่า มีจำนวนเพียง 56 คน ของกลุ่มตัวอย่าง (หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 14.8) ที่มีประวัติดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของญาติที่ป่วยเป็นมะเร็งท่อน้ำดี พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มพ่อ แม่ และกลุ่มพี่ชาย น้องสาว คิดเป็นร้อยละ 49.09 และร้อยละ 18.18 ตามลำดับ สำหรับการให้สิทธิเบิกจ่ายในการเข้ารับการรักษาพยาบาลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่จะให้สิทธิบัตรทองคิดเป็นจำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 74.9

ตารางที่ 6 ผลสรุปค่าสถิติของตัวแปร VAS N= 379

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
VAS	77.12	100	40	14.15

ผลการศึกษา จากตารางที่ 6 พบว่า ในด้านคุณภาพชีวิต ซึ่งถูกวัดโดยตรงด้วยค่า VAS มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 77.12 (SD = 14.15) อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับวิธี EuroQoL (5Q-5D-5L) พบว่า สถานะสุขภาพ 4 ด้านของผู้ตอบ (ด้านการเคลื่อนไหว ด้านการดูแลตนเอง ด้านการทำกิจวัตรประจำวัน และด้านการวิตกกังวลหรือซึมเศร้า) ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาดังกล่าว (คะแนนอยู่ระดับ 1) อย่างไรก็ตามมีเพียงด้านการเจ็บป่วยหรือไม่สบายตัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งประเมินว่ามีอาการเจ็บปวดหรืออาการไม่สบายตัวเล็กน้อย (คะแนนอยู่ระดับ 2) ทั้งนี้ เมื่อนำค่าทั้ง 5 ด้าน ไปคำนวณหาค่าอรรถประโยชน์โดยการกำหนดค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ในแต่ละด้าน และในแต่ละระดับ

ตารางที่ 7 ผลสรุปค่าสถิติของตัวแปร 5Q-5D-5L N=379

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5Q-5D-5L	0.89	1	0.34	0.109

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าอรรถประโยชน์เฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 379 คน มีค่าเท่ากับ 0.89 (เทียบกับค่าเฉลี่ย Vas ก่อนนี้ประมาณเท่ากับ 77)

ตารางที่ 8 ราคาเต็มใจจ่ายค่าตรวจอัตราขาดช่องท้อง

ราคาเต็มใจจ่าย (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
0 - 1200	303	80.10
มากกว่า 1,200	76	19.90
รวม	379	100

จากตารางที่ 8 เป็นการแสดงโครงสร้างราคาเต็มใจจ่าย (Willing to Pay) โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดราคาเริ่มต้น 1,000 บาท (ราคานี้ได้จากการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์สาขานี้) หลังจากนั้นจะมีการถามตามกระบวนการวิธีการต่อรองจนได้ข้อมูลราคาที่เต็มใจจ่ายในแต่ละระดับ (บาท) จากตารางดังกล่าวชี้ว่าราคาเต็มใจจ่ายส่วนใหญ่อยู่ไม่เกิน 1,200 บาท โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละประมาณ 92.1 ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 9 ผลสรุปค่าสถิติของตัวแปรความเต็มใจจ่าย N= 379

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความเต็มใจจ่าย (บาท)	796	6,000	0	524.35

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตารางที่ 9 ราคาเฉลี่ยของความเต็มใจจ่าย คือ 796 บาท (SD = 524.35) สำหรับเหตุผลหลักของการเต็มใจจ่ายมาจากการที่กำลังทรัพย์ของตนเองพอจะจ่ายได้ ขณะที่เหตุผลที่ไม่จ่ายสูงกว่าที่ราคาเต็มใจของตนเอง เพราะราคาที่สูงเกินไป รายได้ไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความเห็นว่าองค์กรที่จะสามารถสนับสนุน หรือเป็นแหล่งช่วยเหลือค่าใช้จ่ายการตรวจได้ ส่วนใหญ่เป็นโรงพยาบาลรัฐ หน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจที่สังกัด และบริหารส่วนตำบล/เทศบาล

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างของทีมวิจัยนั้น ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 ราย จากสามกลุ่มผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย นักวิจัยของโครงการ จำนวน 3 ราย แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขที่เป็นผู้ปฏิบัติงานของโครงการ จำนวน 3 ราย และเจ้าหน้าที่ประจำโครงการ จำนวน 4 ราย โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกือบทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมโครงการมาตั้งแต่ครั้งเริ่มต้นโครงการทุกราย ในภาพรวม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนกล่าวถึงความสุขที่ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการแก้ไขปัญหาโรคมะเร็งไพบูลย์และมะเร็งท่อน้ำดี หลายคนยืนยันว่างานของโครงการเป็นงานที่หนักมาก แต่คุณค่าหรือสิ่งตอบแทนที่ทำให้หายเหนื่อย คือ การได้ทำประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยเฉพาะการได้ช่วยเหลือประชาชนคนอีสานให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น มีชีวิตยืนยาวขึ้น ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่โครงการท่านหนึ่งที่กล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่า

“...ในช่วงแรกที่มาทำงานที่นี่ได้ทำงานในส่วนของการลงเยี่ยมคนไข้ การเก็บ Consent คนไข้ และการ advice ให้ความรู้คนไข้ ในส่วน OPD และ Ward ตามเยี่ยม ตามเก็บ ติดตามแนะนำคนไข้ ก็มีโอกาสดูเห็นคนไข้หลากหลาย หนึ่งเคส คือ คุณพ่อของตนเองและท่านอื่น ๆ เลยมีโอกาสรู้สึกว่ามันเป็นประโยชน์ และในเวลาที่เขาป่วย เขามีความต้องการหลาย ๆ อย่างแล้วเราช่วยเขาได้จึงรู้สึกว่าเป็นประโยชน์...” (ชวนพิศ สุนีย์, 2566)

โครงการแก้ไขปัญหาโรคมะเร็งไพบูลย์และมะเร็งท่อน้ำดีสามารถผลักดันให้การแก้ไขปัญหาโรคมะเร็งไพบูลย์และมะเร็งท่อน้ำดีเป็น “วาระแห่งชาติ” (National Agenda) ทำให้การแก้ปัญหานี้ถูกยกระดับความสำคัญจากระดับ “วาระอีสาน” เป็นงานระดับชาติและมีความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม เป้าหมายสำคัญของโครงการในมุมมองของ “คนทำงาน” ต่างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ อยากเห็นพยาธิไพบูลย์และมะเร็งท่อน้ำดีไม่ใช่วิทยาของประชาชนคนอีสานอีกต่อไป คำบอกเล่าของนักวิจัยโครงการท่านหนึ่งที่ระบุว่า

“เป้าหมายสำคัญของโครงการ CASCAP มี 3 เรื่อง คือ หนึ่งสามารถผลักดันเป็น National Agenda ให้รัฐบาลประกาศแผนยุทธศาสตร์ 10 ปี แก้ไขปัญหาพยาธิไพบูลย์และมะเร็งท่อน้ำดีได้เมื่อปี 2559 แต่แผนก็คือแผนเหมือนกระดาษแผ่นหนึ่งเท่านั้น แต่แผนนี้จะ Implement สู่ประชาชนยังงัย ชาวบ้านจะได้รับประโยชน์ยังงัย ...สองต้องจัดเครื่องมือหรือนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมากเพื่อแก้ปัญหา แล้วนำไปใช้ในชุมชนจนปัจจุบันที่พยายามจะผลักดันให้การตรวจ ตัด คัดกรอง พยาธิไพบูลย์และมะเร็งท่อน้ำดีเป็นสิทธิประโยชน์ของประชาชน หมายความว่าทุกคนมีสิทธิที่จะ access การบริการนี้ ได้ตรวจพยาธิฟรี ให้ยาเพื่อ prevent การเป็นมะเร็ง ได้ตรวจคัดกรองมะเร็งฟรีเมื่อถึงอายุ 40 ปีขึ้นไป หากเจอสามารถเข้าสู่ระบบการรักษาซึ่งระบบการรักษาเปิดแล้วแบบ cancer any where แต่ปัญหา คือ ชาวบ้านยังไม่รู้ว่าเป็นเพราะว่าระยะแรกมันไม่มีอาการ พอเป็น cancer เพื่อจะ cancer any where ก็มีอาการเพียบแล้ว รักษาที่ยาก รักษาไม่หาย และมีค่าใช้จ่ายสูง แต่สิ่งนี้ยังไม่เกิดอยู่ระหว่างการผลักดันไปที่ สปสช. ควรดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้คนเป็นมะเร็งท่อน้ำดี...และสามโรคมะเร็งไพบูลย์และ

มะเร็งท่อน้ำดีจะไม่เป็นปัญหาของประชาชนอีกต่อไป เป็นความสำเร็จสูงสุด จริงแล้วอยากให้หายเป็นศูนย์ แต่อาจจะยากหรือเป็นไปได้ไม่ได้ แต่อาจจะเห็นว่า ในทางของการเป็นโรคนั้นน้อยลงจนไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป นี่คือ ผลที่เกิดขึ้นสูงสุดที่อยากได้จากการทำงานนี้” (วัชรินทร์ ลอยลม, 2566)

ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบในเชิงเศรษฐกิจของโครงการแก้ไขปัญหายาธิปไตยในตับและมะเร็งท่อน้ำดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มเจ้าหน้าที่โครงการและกลุ่มนักวิจัยได้กล่าวถึงข้อมูลตัวเลขที่รวบรวมโดยโรงพยาบาลศรีนครินทร์ พบว่า คนไข้ส่วนใหญ่เป็นเพศชายซึ่งส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว หากทำการคำนวณคร่าว ๆ ถึงค่าใช้จ่ายโดยพิจารณาที่การรักษาตามกระบวนการของคนไข้โรคมะเร็งท่อน้ำดีหนึ่งคน พบว่า คนไข้ที่เป็นมะเร็งท่อน้ำดีระยะ Advance Stage หากคนไข้เข้ารับการผ่าตัดซึ่งก่อนจะผ่าตัดนั้นจำเป็นต้องระบายน้ำดีก่อนและหลังผ่าตัดต้องให้ยาเคมีบำบัด กระบวนการรักษาของคนไข้กลุ่มนี้จะมีค่าใช้จ่ายประมาณ 500,000 - 600,000 บาทต่อคน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในส่วนของการคัดกรองหากเสนอเป็นสิทธิประโยชน์ของประชาชน ค่าใช้จ่ายที่ทางสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จะต้องจ่าย คือ ค่าตรวจอัลตราซาวด์ ที่ทางโครงการวิจัยเสนอเพียง 100 บาท แต่ผลลัพธ์ คือ สามารถคัดกรองคนไข้ได้ตั้งแต่เริ่มต้น โดยจะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาประมาณ 200,000 บาทต่อคน หรือลดลงมาถึงสามเท่า โดยใน 1 ปี หากมีคนไข้ประมาณ 20,000 คน ก็จะมีส่วนต่างของค่าใช้จ่ายที่ในภาพรวมทั้งประเทศสูงถึง 6 - 8 พันล้านบาทเลยทีเดียว และเม็ดเงินก้อนนี้ แทนที่จะสูญเสียไปกับการรักษาโรคในระยะท้ายแล้ว ยังสามารถกลับมาหมุนเวียนเศรษฐกิจกิจของประเทศไทยผ่านการใช้จ่ายในระดับครัวเรือนและชุมชนของประชาชนต่อไป หรือกรณีที่คนไข้ไม่สามารถผ่าตัดได้แต่ได้รับยาเคมีบำบัดจะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวเนื่องประมาณ 400,000 บาท และคนกลุ่มนี้ก็อยู่ได้เพียง 8 เดือน ในขณะที่คนที่คัดกรองเข้ามา 100 คน มีค่าผ่าตัดประมาณ 200,000 บาท แต่มากกว่าครึ่งหนึ่งสามารถมีชีวิตรอดได้เกิน 5 ปี ดังนั้น สิ่งเหล่านี้ คือ ความคุ้มค่าที่เห็นได้ชัดเจน เช่นเดียวกันกับคำยืนยันของนักวิจัยของโครงการท่านหนึ่งที่ชื่อว่า

“เรื่องความคุ้มค่า คุ้มทุน มันได้มัย ซึ่งหากลองคำนวณว่า คนที่เป็นมะเร็งท่อน้ำดีมาหาหมอแล้วเป็น Advance Stage หากคนไหนผ่าตัดก่อนจะผ่าตัดต้องระบายน้ำดีแล้วผ่าตัดหลังผ่าตัดก็ต้องให้ยาเคมีบำบัด ซึ่งอาจจะใช้เงินในการรักษาคนไข้กลุ่มนี้ประมาณ 5 - 6 แสนบาท/คน ในขณะที่คัดกรองหากเราเสนอสิทธิประโยชน์โดยคิดค่าตรวจอัลตราซาวด์กับ สปสช.แค่ 100 บาท ไปจ่ายคนทำแค่ 100 บาท คือ คัดกรองได้ early case จะใช้เงินประมาณ 2 แสนบาท/คน...” (จิตรารณ วังศรีวิวัฒน์ไชย, 2566)

ผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีผลกระทบกับกลุ่มคนเพียงบางกลุ่ม ซึ่งมักเป็นคนรุ่นเก่า ซึ่งคาดว่าทิศทางของวัฒนธรรมเรื่องของการเชื่อในเรื่องนี้ค่อนข้างเปลี่ยนไป อาจด้วยตั้งแต่มีการประกาศเป็นนโยบายทำให้มีการสื่อสารหลาย ๆ ด้านที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ที่รับรู้ถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องส่งผลให้เกิดความตระหนักในประเด็นดังกล่าว อีกทั้งคนรุ่นใหม่บางคนได้เห็นคนไข้ที่บางครั้งเป็นคนใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติ ยิ่งสร้างความตระหนักและตื่นตัวในประเด็นนี้เพิ่มมากขึ้น รวมไปถึงคำยืนยันของนักวิจัยโครงการอีกหนึ่งท่านที่เสนอว่าโรคทุกโรคที่เกี่ยวกับพฤติกรรม โดยเฉพาะการกิน การอยู่ ถือเป็นเรื่องที่เกิดการได้ยาก เครื่องมือที่น่าจะเหมาะสมกับวัยผู้ใหญ่ คือ การคัดกรองยาธิปไตยในตับด้วยชุดตรวจ OV-RDT และการตรวจคัดกรองโรคมะเร็งท่อน้ำดีหากพบว่า เป็นโรคก็นำเข้าสู่กระบวนการรักษา ดังคำบอกเล่าของนักวิจัยโครงการฯ ที่เล่าว่า

“เพราะว่าโรคนี้เป็นโรคที่คนเสียชีวิตเยอะที่สุด เหมือนที่ อ.ณรงค์บอกว่า เหมือนเครื่องบินตกปีละ 20,000 คน ถ้าไม่ทำอะไรตอนนี้ก็จะยังเป็นแบบนี้ไปเรื่อย ๆ เพราะว่าความเสี่ยงที่เขาสะสม 20 ปีที่ผ่านมาที่เขาติดพยาธิมาซึ่งเขาไม่รู้ตัวมันนาน แล้วก็เป็นอย่างที่เกินแล้ว เป็นเหมือนวัฒนธรรมของเขาแล้ว แล้วการอีกเสบของท่อน้ำดีที่ติดเชื้อมาถึงแม้จะมาตรวจมีชุดตรวจกินยารักษา แต่ความเสี่ยงที่กระบวนการทาง Biology มันเกิดมันไม่หยุด เพราะฉะนั้นจะลดมะเร็งต้องมองถึงข้างหน้า 20 - 30 ปี ถ้าเคลียพยาธิตอนนี้ 20 ปีข้างหน้าจะมี Impact ชัดเจน” (อรรถพล ตีตะปัญญา, 2566)

ผลกระทบเชิงการจัดการทรัพยากรและบริการสุขภาพ ผลของโครงการยังช่วยพัฒนาเครื่องมือหรือนวัตกรรม (Innovation) ที่สร้างขึ้นมากเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งนำไปใช้ในชุมชนจนถึงปัจจุบันที่พยายามจะผลักดันให้มีการตรวจ การคัดกรอง และการคัดกรอง พยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้เป็นชุดสิทธิประโยชน์ของประชาชน ซึ่งหมายความว่า ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าถึงการบริการนี้ โดยได้รับการตรวจหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีฟรีโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ได้รับยาเพื่อป้องกันการเกิดโรคมะเร็ง และได้รับตรวจคัดกรองโรคมะเร็งโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกันเมื่อมีอายุ 40 ปีขึ้นไป กรณีตรวจเจอโรคสามารถเข้าสู่ระบบการรักษาซึ่งระบบการรักษาตามนโยบาย Cancer Anywhere ดังคำบอกเล่าของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เป็นผู้ปฏิบัติงานของโครงการท่านหนึ่งที่ว่า

“มันอาจจะต้องเสียเวลาที่ต้องใช้คนและเจ้าหน้าที่ไป Screen แต่ว่าทุกอย่างถ้าเรา early detection แบบประมาณที่ใช้จะน้อยกว่าการรักษาอยู่แล้ว เพราะว่าคนที่คนหนึ่งป่วยต้องมาผ่าตัด ต้องมานอนโรงพยาบาล มันไม่ใช่แค่คนไข้แต่มีญาติพี่น้องแล้วก็หลังการรักษาอีกหรือบางคนต้องให้ยาเคมีบำบัดอีก ถ้าเทียบกับ early เป็นแล้วรีบเอาออกหรือตัดทิ้งไปไม่ต้องให้ยาเคมีก็จะลดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ที่ต้องมาเผ่ากันอีก คิดว่ายังใ้การคัดกรองมีประโยชน์ที่สุด” (สุปราณี วรพันธุ์, 2566)

ผลกระทบต่อสถาบัน ประโยชน์ของการจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีต่อสถาบัน มีดังนี้ 1) ยกระดับชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของการจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ส่งผลดีต่อชื่อเสียงและภาพลักษณ์ของสถาบันในหลายแง่มุม เช่น การเป็นผู้นำ สถาบันจะได้รับการยกย่องในฐานะผู้นำด้านการวิจัยและพัฒนาด้านโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติจากผลงานวิจัย 2) เพิ่มโอกาสในการขอทุนวิจัย ผลงานและความมุ่งมั่นของสถาบันในการจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จะช่วยเพิ่มโอกาสในการขอทุนสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน 3) ขยายฐานความรู้และข้อมูล การดำเนินงานของสถาบัน จะช่วยสร้างองค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เช่น ด้านงานวิจัยข้อมูลจากงานวิจัยของสถาบัน ช่วยให้เข้าใจสาเหตุ กลไกการเกิดโรค พัฒนาแนวทางการป้องกัน รักษา โดยเฉพาะผลการวิจัย “ชุดตรวจสำเร็จรูปสำหรับการตรวจหาแอนติเจนในปัสสาวะ เพื่อวินิจฉัยโรคพยาธิใบไม้ตับ” เป็นผลงานที่ได้รับจากวงการแพทย์ทั่วโลก

อภิปรายผล

โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีมีอรรถประโยชน์อย่างมากในการประเมินค่าทางสังคมจากการลงทุน (กฤตภาส กังวานรัตนกุล, 2563); (กัมปนาท วิจิตรศรีกมล, 2564) โดยนำเสนอการวัดอรรถประโยชน์ที่สามารถทำได้หลายวิธี โครงการนี้ได้ผ่านนวัตกรรมทางการแพทย์ที่เป็นชุดตรวจปัสสาวะสำเร็จรูปแบบเร็ว (Rapid Test) เพื่อวินิจฉัยโรคพยาธิใบไม้ในตับ ซึ่งมีความรวดเร็วและแม่นยำ (Alsaleh. M., et al., 2019) โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และดำเนินการโดยนักวิจัยจากสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โครงการนี้มีเป้าหมายในการสร้างคุณภาพการ

ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการตรวจหาแอนติเจนในปัสสาวะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการคัดกรองและติดตามการติดเชื้อซ้ำของโรคพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งช่วยเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับโรค ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนั้นคือการที่ลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวที่มีหัวหน้าครอบครัวหรือเสาหลักของครอบครัวที่เสียชีวิต หรือเจ็บป่วย และสร้างความตระหนักรู้ให้คนในชุมชน ได้เฝ้าระวังตนเองในเรื่องสุขภาพโดยเข้ารับการตรวจคัดกรองพยาธิใบไม้ตับ และตรวจหามะเร็งท่อน้ำดีระยะเริ่มต้นด้วยวิธีอัลตราซาวด์ช่องท้อง ซึ่งวิธีการทั้งสองประเภทเป็นผลงานของโครงการแก้ไขปัญหามะเร็งท่อน้ำดีและพยาธิใบไม้ตับ อีกทั้งสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี ยังสร้างชื่อเสียงให้กับสถาบัน และเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติในการแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชน และเป็นความหวังในการดูแลสุขภาพ ด้วยการผลักดันให้ได้สิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ทางสถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะช่วยผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ณรงค์ ชันตีแก้ว, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การประเมินอรรถประโยชน์จากโครงการแก้ไขพยาธิโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีโดยการวัดอรรถประโยชน์ของชุดตรวจปัสสาวะสำเร็จรูปแบบเร็วเพื่อวินิจฉัยพยาธิใบไม้ในตับ และการอัลตราซาวด์ช่องท้องเพื่อวินิจฉัยมะเร็งท่อน้ำดีระยะเริ่มต้น ควรดำเนินการเชิงนโยบายด้านสิทธิประโยชน์ และควรบังคับใช้ในทุกสถานบริการสุขภาพของรัฐ เพื่อประโยชน์ที่เกิดสูงสุดกับประชาชน เพื่อให้ประเทศไทยปลอดจากโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และขยายผลสู่นานาชาติต่อไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัย ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารหรือใช้ในกระบวนการกำหนดนโยบาย/มาตรการ/แนวทางสำคัญ/ทางเลือกเชิงนโยบาย ซึ่งครอบคลุมถึงหลักการ แนวทาง กลยุทธ์ 2) หากกำหนดนโยบายออกมาแล้วควรหากกลยุทธ์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ในหน่วยงานที่รับผิดชอบ และ 3) ควรดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ โดยอาจเป็นนโยบายระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ระดับท้องถิ่น หรือระดับหน่วยงาน และ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการควรปฏิบัติ ดังนี้ 1) การนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนักเห็นความสำคัญของผลงานวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนวิถีคิด พฤติกรรม เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน และ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างเครือข่ายสังคมสุขภาพตลอดจนนำไปสู่ความร่วมมือ/สนับสนุนระบบสุขภาพของประชาชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการประเมินอรรถประโยชน์ระหว่างที่ดำเนินการวิจัย 2) ควรมีการสร้างเครือข่ายสุขภาพที่ต่อยอดเพื่อขยายองค์ความรู้และสิทธิประโยชน์ของประชาชน เช่น การสร้างเครือข่ายวิทยุชุมชนเพื่อให้ความรู้เรื่องพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย จากโครงการวิจัยท้าทายไทย: ประเทศไทยไร้พยาธิใบไม้ในตับ ขยายผลเพื่อความยั่งยืน สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทีมวิจัยขอขอบพระคุณแพทย์ พยาบาล นักวิจัย เจ้าหน้าที่จากสถาบันวิจัยทุกท่านที่ร่วมกันสานต่อปณิธานแห่งการกำจัดมะเร็งท่อน้ำดี และพยาธิใบไม้ตับ และช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียม อย่างทันเวลา มีคุณภาพ และสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- กฤตภาส กังวานรัตนกุล. (2563). การวัดค่าอรรถประโยชน์. ใน วิทยานิพนธ์ศูนย์การศึกษาต่อเนื่องทางเภสัชศาสตร์ สาขาเภสัชศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กัมปนาท วิจิตรศรีกมล. (2564). การประเมินผลกระทบจากงานวิจัยและพัฒนาหลักการเบื้องต้นและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังสมองของชาติ.
- จิตรภรณ์ วงศ์วิวัฒน์ไชย. (18 พ.ค. 2566). หัวข้อ อรรถประโยชน์ของโครงการฯ. (ธนพฤษ์ ชามะรัมย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ชวนพิศ สุนีย์. (10 พ.ค. 2566). หัวข้อ อรรถประโยชน์ของโครงการฯ. (ธนพฤษ์ ชามะรัมย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ณรงค์ ขันดีแก้ว. (2564). โรคมะเร็งท่อน้ำดีในประเทศไทย. สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- วัชรินทร์ ลอยลม. (17 พ.ค. 2566). หัวข้อ อรรถประโยชน์ของโครงการฯ. (ธนพฤษ์ ชามะรัมย์, ผู้สัมภาษณ์) พ.ค. : 17 .
- สุปราณี วรพันธุ์. (14 พ.ค. 2566). หัวข้อ อรรถประโยชน์ของโครงการฯ. (ธนพฤษ์ ชามะรัมย์, ผู้สัมภาษณ์)
- อรรถพล ตีตะปัญ. (17 พ.ค. 2566). หัวข้อ อรรถประโยชน์ของโครงการฯ. (ธนพฤษ์ ชามะรัมย์, ผู้สัมภาษณ์)
- Alsaleh, M., et al. (2019). haracterisation of the Urinary Metabolic Profile of Liver Fluke Associated Cholangiocarcinoma. Journal Of Clinical And Experimental Hepatology, 9(6), 657- 675.
- Friese, S. (2019). Qualitative data analysis with ATLAS.ti (3rd ed.). New York: The SAGE Publications Ltd.
- Worasith, C., et al. (2020). Application of urine antigen assay to evaluate outcomes of praziquantel treatment and reinfection in opisthorchiasis in northeast Thailand. Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene, 114(10), 751-761.

การพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยี่น
ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{*}
DEVELOPMENT OF MUSCLE RELAXATION EQUIPMENT FROM LOCAL WISDOM OF
THE TAEN YUEN COMMUNITY ENTERPRISE GROUP SINGHANAT SUBDISTRICT,
LAT BUA LUANG DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

บวร เครือรัตน์

Bovan Kourat

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

Corresponding author E-mail: bovon.kro@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่ออุปกรณ์คลายเส้น ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัย ชุมชน ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นักออกแบบ ผู้ใช้งานจำนวน 60 คน เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย อุปกรณ์คลายเส้นต้นแบบ และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสภาพในการแข่งขันและโอกาสทางธุรกิจ ได้แก่ข้อจำกัดด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ สินค้าที่มีจำหน่ายเน้นการใช้งานพื้นฐาน ส่งผลสามารถถูกเลียนแบบได้ง่าย ขาดจุดเด่นดึงดูดผู้บริโภค การออกแบบและการดูแลขั้นตอนการผลิตที่ขาดการใส่ใจรายละเอียด น้ำหนักของแท่นยี่นที่มาก ลำบากในการขนย้าย และการไม่รองรับความต้องการใช้งานที่หลากหลายของผู้บริโภค 2) ผู้วิจัยพัฒนาต้นแบบอุปกรณ์คลายเส้น จำนวน 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบสามารถปรับระดับพื้นอุปกรณ์ได้ 4 ระดับ เหมาะสำหรับผู้ประสบปัญหาอาการกล้ามเนื้อเหนียว ใช้งานได้ทั้งก่อนและหลังการออกกำลังกาย ช่วยป้องกันและลดอาการกล้ามเนื้อล้า ลดความเมื่อยล้าบริเวณกล้ามเนื้อขา ลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมจากผู้ใช้งานต้นแบบอุปกรณ์คลายเส้น ด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผลิตภัณฑ์อุปกรณ์คลายเส้น, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยี่น

Abstract

This research aimed to 1) investigate the problems and obstacles faced by community enterprises, 2) develop a prototype of a foot massage tool based on local wisdom, and 3) evaluate user satisfaction with the prototype. A mixed - methods approach was employed, combining quantitative and qualitative data, with a focus on participatory research involving

^{*} Received 26 July 2024; Revised 17 August 2024; Accepted 20 August 2024

researchers, community members, and experts. The sample consisted of 60 participants from community enterprises, designers, and users. The research instruments included a prototype foot massage tool and a user satisfaction questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results revealed that community enterprises face significant challenges such as limited product diversity, basic product designs, and a lack of attention to design and production details. The researchers developed three prototypes of adjustable foot massage tools suitable for individuals with muscle soreness, both before and after exercise. The tools effectively prevent and reduce muscle soreness and fatigue. Overall, user satisfaction with the design of the prototypes was rated as good, with a mean score of 3.84 and a standard deviation of 0.57.

Keywords: Development, Muscle Relaxation Equipment Products, Local Wisdom, Community Enterprise Group

บทนำ

จากการประเมินภาพรวมของบริบทและสถานะของทุนทางสังคมของประเทศไทย บ่งชี้ให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตให้ทุกคนในสังคม สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการลดความเหลื่อมล้ำของศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจนั้น ควรมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถแข่งขันได้ และมีการเติบโตที่ยั่งยืน โดยพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม อาทิ การสนับสนุนทางเทคโนโลยีและกลไกทางการเงินที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึง การยกระดับมาตรฐานและพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการ การเพิ่มการเข้าถึงบริการและการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รวมถึงการสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยสามารถเชื่อมโยงเข้าสู่เครือข่ายห่วงโซ่คุณค่าระดับโลกได้โดยง่าย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13), 2565) โดยบริบทของวิสาหกิจชุมชนเท่านั้นเพื่อคลายเส้นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ที่ 19/2 หมู่ 4 ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีรหัสทะเบียน 1 - 13 - 06 - 02/1 - 0002 ปัจจุบันผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เท่านั้นเพื่อคลายเส้น ซึ่งยังไม่มีการจัดระดับ OTOP สมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจนี้ได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่สั่งสมมาจากอดีต โดยจุดเริ่มต้นมาจากคุณปู่แสง บุญชัยเดช ซึ่งคิดค้นผลิตภัณฑ์เพื่อคลายเส้น เพื่อช่วยบรรเทาผ่อนคลายจากอาการบาดเจ็บจากโรคเบาหวาน ผลิตภัณฑ์นี้สามารถบรรเทาอาการของโรคเบาหวานได้ดีขึ้น และได้พัฒนาเป็นเท่านั้นเพื่อคลายเส้นในปัจจุบัน ซึ่งมีคุณค่าและมูลค่า ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดให้การสนับสนุนวิสาหกิจนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากการผลิตและจำหน่ายสินค้าแล้ว กลุ่มยังทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการอบรมการใช้งานเท่านั้นเพื่อคลายเส้น ให้แก่หน่วยงานราชการ สถานศึกษา และโรงพยาบาลหลายแห่ง นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนเท่านั้นเพื่อคลายเส้นยังได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีชุมชนอื่นรายการโทรทัศน์ รวมถึงนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จากการลงพื้นที่ผู้วิจัยพบว่าปัญหาและความต้องการของชุมชนในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบเท่านั้นเพื่อคลายเส้น ซึ่งมีข้อเสียที่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ขาดความหลากหลาย มีน้ำหนักมาก และผลิตภัณฑ์ขาดความละเอียดและความสวยงาม นอกจากนี้ ผู้สนใจมักมีพฤติกรรมการใช้งานที่แตกต่างกัน และมักเกิดความไม่มั่นใจก่อนตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นปัญหาของผู้ประกอบการระดับชุมชนในประเทศไทยคือเรื่องรูปแบบ

ผลิตภัณฑ์ และการตลาด จึงทำให้ยอดขายการจำหน่ายไม่สูงมากนัก ซึ่งสาเหตุหลักสำคัญเป็นเพราะผู้ประกอบการยังขาดผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์และคุณภาพที่สะท้อนถึงผลิตภัณฑ์หรือชุมชน และความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด ทำให้ยอดขายการจำหน่ายไม่สูงนัก

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาอย่างละเอียดถึงสาเหตุของปัญหาและกำหนดทิศทางการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เดิมให้มีความหลากหลายในการใช้งานเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยมุ่งเน้นที่การออกแบบอุปกรณ์คล้ายเส้นให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการผลิตที่ได้ประโยชน์จากการใช้งานจริง กล่าวคือ วิสาหกิจชุมชนสามารถนำต้นแบบแท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ซึ่งเป็นผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ทางเลือกใหม่สำหรับผู้สนใจ โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่สมาชิกในวิสาหกิจชุมชน เมื่อวิสาหกิจสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น จะส่งผลให้เศรษฐกิจระดับฐานรากขยายตัว สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และป้องกันการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ การพัฒนานี้จะส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเจริญของชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสด้านสังคมมากขึ้น เช่น โอกาสที่ลูกหลานจะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น โอกาสในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่ดีขึ้น เป็นต้น การพัฒนาดังกล่าวยังช่วยสร้างคนให้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างเกื้อกูล โดยยังคงรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์อุปกรณ์คล้ายเส้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อ ต้นแบบอุปกรณ์คล้ายเส้น ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบแผนการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาอุปกรณ์คล้ายเส้นจากภูมิปัญญาของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยีนเพื่อคล้ายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน กล่าวคือในระยะแรก เริ่มต้นด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจบริบท สภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการของวิสาหกิจชุมชน ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มสนทนา และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ นำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาประเด็นสำคัญ สังเคราะห์รูปแบบ และสร้างทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาอุปกรณ์คล้ายเส้นจากภูมิปัญญาของวิสาหกิจชุมชน ในระยะต่อมา นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากระยะแรก มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาต้นแบบอุปกรณ์คล้ายเส้น จากนั้น จึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อต้นแบบอุปกรณ์ที่ออกแบบขึ้น โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และทดสอบสมมติฐาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน คือ นายนิวัฒน์ เจริญผล ผู้นำวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แทนยีนเพื่อคลายเส้น และสมาชิกในกลุ่มจำนวน 4 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ส่วนประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และผู้สนใจ ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้สูงอายุที่ใช้เพื่อการบำบัด ใช้ต้นแบบอุปกรณ์คลายเส้น จำนวน 60 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ประกอบด้วย เอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงงานวิจัยออนไลน์ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดประเด็นสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดลำดับความสำคัญของเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ ร่างแบบสัมภาษณ์ และนำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างให้แก่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปใช้จริง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - Objective Congruence: IOC) จากผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน แล้วนำมาคำนวณสูตร ผลสรุปได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.85

2. แนวทางการออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญา โดยข้อมูลที่สรุปจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลสำคัญในการออกแบบอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาใหม่ ซึ่งกระบวนการออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญา ใช้แนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) โดยมุ่งเน้นไปที่การออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User - centered Design) 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) และขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) เมื่อครบทั้ง 5 ขั้นตอน นำเสนอผลงานต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพและรับคำปรึกษาเพิ่มเติมปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำ และนำเสนออีกครั้งจนผลงานสมบูรณ์

3. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาจากอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาแบบใหม่ ที่ออกแบบขึ้น มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบภาษา ตรวจสอบความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งดัชนีนี้ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.50 ควรปรับปรุง (นิรัช สุดสังข์, 2559) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมทั้งนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จนดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.61 – 1.00 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัยที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรม

สำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) พิจารณาความเหมาะสมและให้ความเห็นชอบก่อนนำแบบสอบถามนี้ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking (ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ, 2565) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) การออกแบบ (Design Phase) ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) และขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) ซึ่งเมื่อนำขั้นตอนดังกล่าวมาจัดกลุ่มใหม่ตามการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ในขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของโครงการนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน เริ่มต้นด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูล 5 คน โดยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย

หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการถอดเทปการสัมภาษณ์ สรุปรวมกับข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึก ตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูล ก่อนนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในขั้นตอนแนวคิดเชิงออกแบบ Design Thinking ต่อไป

2. การออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่วิสาหกิจชุมชนเผชิญอยู่ โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบอุปกรณ์คลายเส้นให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำต้นแบบอุปกรณ์คลายเส้นที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้คืออุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตได้ด้วยตนเอง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณขณะนี้โครงการวิจัยอยู่ใน ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation Phase) ตามหลักการออกแบบเชิงคิด (Design Thinking) โดยเริ่มต้นจากการขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำต้นแบบอุปกรณ์คลายเส้นที่พัฒนาจากภูมิปัญญาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปให้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อสังเกตและทดลองใช้ ประกอบกับแจกแบบสอบถามความพึงพอใจให้กลุ่มตัวอย่างประเมิน

ในขั้นตอนการประเมินผลนี้ผู้วิจัยได้ อธิบายรายละเอียดโครงการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทราบอย่างชัดเจน แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัย และจัดสรรเวลาให้กลุ่มตัวอย่างได้ ตอบแบบสอบถามอย่างเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลในครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญา เพื่อนำผลการประเมินไปวิเคราะห์ และปรับปรุงพัฒนาให้มีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้งานจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยนำข้อมูลดิบที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็นตามเหตุผลเชิงตรรกะ จากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษา

แบบพรรณนา ซึ่งผลลัพธ์นี้เป็นข้อมูลคุณภาพที่สะท้อนสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากนั้นจึงนำกลับมาวิเคราะห์แล้วคัดเลือกความต้องการที่ตรงกับวัตถุประสงค์จริง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบต่อไป

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบประเมินอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะบันทึกและประมวลผลข้อมูลเหล่านั้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ถูกนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.268/2565

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ผลิตและจำหน่ายแท่นยืนเพื่อคลายเส้น มักผลิตสินค้าที่มีรูปแบบจำกัด เน้นไปที่หน้าที่การใช้งานเป็นหลัก ส่งผลให้สินค้าสามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย ขาดความหลากหลายในการใช้งาน อีกทั้ง น้ำหนักของแท่นยืนที่ค่อนข้างมาก ยังสร้างความลำบากในการขนย้าย ประกอบกับงานออกแบบและผลิตที่ขาดความประณีต จึงส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค นอกจากนี้ พฤติกรรมการใช้งานของผู้บริโภคแต่ละรายมีความแตกต่างกัน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อความมั่นใจของผู้บริโภคก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า

2. ผลการออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญา ของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักการออกแบบเชิงคิด (Design Thinking) โดยมีขั้นตอนประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) ทำการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อกำหนดปัญหาและจุดที่จะต้องพัฒนา จากนั้นศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาแท่นยืนเพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพรูปแบบใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ ส่วนที่ 1 ศึกษาความเป็นมาและวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์แท่นยืนเพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิม ส่วนที่ 2 ศึกษากระบวนการผลิต การใช้วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการใช้งานอุปกรณ์แท่นยืนเพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญา และส่วนที่ 3 พัฒนาอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาใหม่

ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design Phase) ผู้วิจัยจะทำการพัฒนาอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาใหม่ สามารถแสดงเป็นขั้นตอนการออกแบบได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสืบค้น สัมภาษณ์ สังเกต ทั้งความเป็นมา ภูมิปัญญา กระบวนการผลิต วิธีการใช้ การประชาสัมพันธ์ และวิธีการขาย

2. ร่างแบบอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาหลากหลายแนวทางเพื่อหา แบบร่างที่เหมาะสมกับการผลิต จำนวน 10 แบบร่าง

3. ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ และวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิต เกี่ยวกับแบบร่างอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่ออกแบบขึ้น

4. ปรับปรุงแบบร่างอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญา โดยการนำจุดเด่น และจุดด้อยมาทำแบบร่างอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาขึ้นใหม่

ขั้นที่ 3 ขั้นการพัฒนา (Development Phase) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะทำการแสดงถึงวิธีการในการผลิตอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานทักษะการผลิตที่ชุมชนสามารถผลิตขึ้นได้เอง

โดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นและยังคงไว้ซึ่งกระบวนการผลิตเดิมของชุมชน โดยอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้น มีจุดเด่น ดังนี้

1. สามารถลดวัสดุแผ่นรองพื้น และลดความหนาของเนื้อไม้ในการผลิตอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิม ดังภาพที่ 1 เปรียบเทียบกับอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิมที่พัฒนาขึ้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิม

ภาพที่ 2 อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้น รูปแบบที่ 1 ,2 และ 3

2. อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นทั้งรูปแบบที่ 1 ,2 และ3 มีความหนาโดยรวม น้อยกว่าอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิม $\frac{1}{2}$ นิ้ว ขนาดอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิมเท่ากับ $11\frac{1}{2}$ นิ้ว $\times$ $13\frac{1}{2}$ นิ้ว $\times$ $5\frac{1}{2}$ นิ้ว ดังภาพที่ 1 ขนาดอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นเท่ากับ $11\frac{1}{2}$ นิ้ว $\times$ $13\frac{1}{2}$ นิ้ว $\times$ $5\frac{1}{2}$ นิ้ว ดังภาพที่ 2

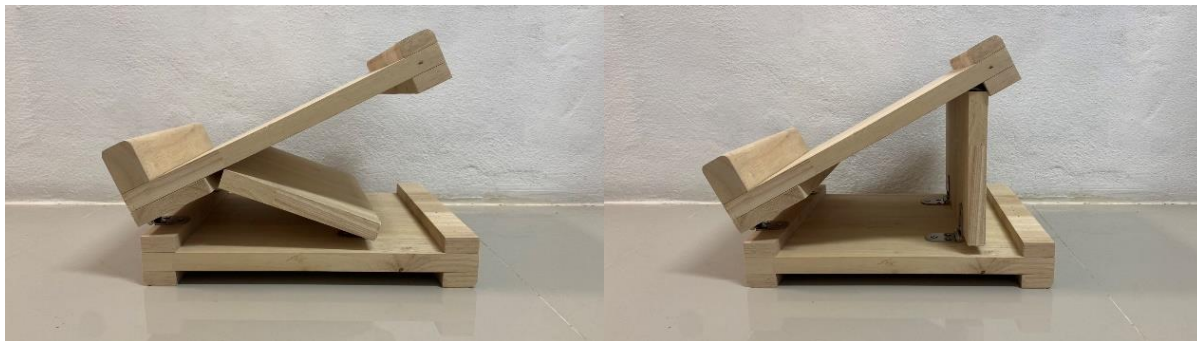
3. อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นทั้งรูปแบบที่ 1,2 และ3 ใช้วิธีการทำสีธรรมชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับคุณสมบัติของไม้ที่นำมาผลิตแสดงลดความสวยงามของเนื้อไม้ธรรมชาติ และลดการใช้สีสังเคราะห์ในการเก็บงาน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงภาพรวมการทำสีธรรมชาติ

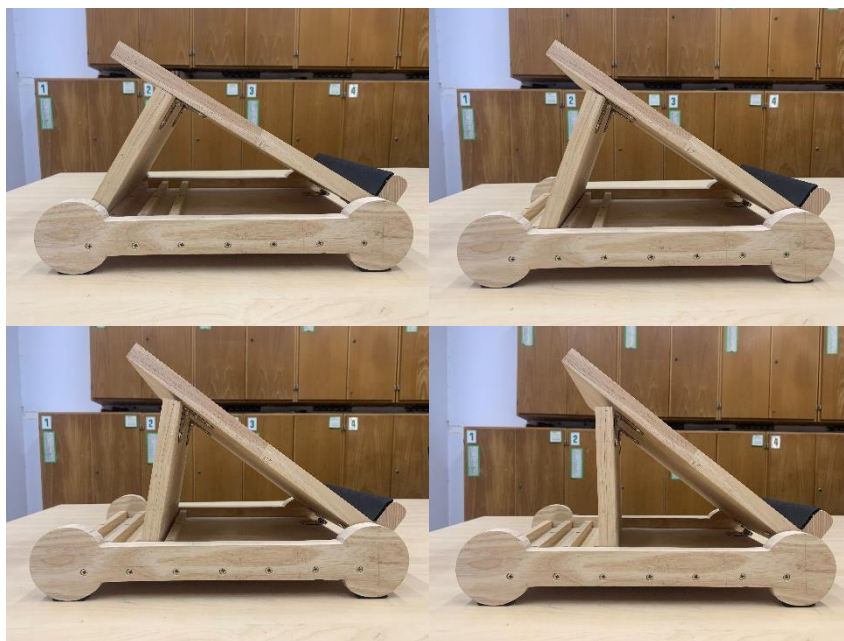
4. วัสดุที่ใช้ในการผลิตเป็นวัสดุ (ไม้ยางอัดประสานหนา 20 มิลลิเมตร) ที่ชุมชนสามารถจัดหาซื้อได้สะดวก ราคาไม่สูงมาก

5. อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นรูปแบบที่ 1 สามารถใช้งานได้ 2 ระดับ ที่ 30 องศา และ 45 องศา เพื่อให้เหมาะสมสำหรับผู้ใช้งานใหม่ อาจจะเริ่มที่องศาระดับที่ 1 (30 องศา) ก่อน ซึ่งแตกต่างจากอุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาเดิมที่มี แค่ระดับเดียวคือ 45 องศา ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 สามารถใช้งานได้ 2 ระดับ

6. อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นรูปแบบที่ 2 สามารถใช้งานได้ 4 ระดับ ที่ 25 30 35 และ 45 องศา เพื่อให้เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มหัดใช้งาน และสามารถเพิ่มความเอียงให้ชันมากขึ้น 3 ระดับ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 สามารถใช้งานได้ 4 ระดับ

7. อุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่พัฒนาขึ้นรูปแบบที่ 2 สามารถใช้งานได้ 4 ระดับ ที่ 25 30 35 และ 45 องศา เพื่อให้เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มหัดใช้งาน และสามารถเพิ่มความเอียงให้ชันมากขึ้น 3 ระดับ ดังภาพที่ 6

ขั้นที่ 4 ขั้นการดำเนินการ (Implementation Phase) สร้างแบบประเมินคุณภาพของ
ผู้เชี่ยวชาญต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่ถูกออกแบบใหม่ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยืนเพื่อคลาย

เส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

นำแบบประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่ถูกออกแบบใหม่ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยี่นเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทำการประเมินคุณภาพแล้วนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Phase) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาที่ถูกออกแบบใหม่ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

3. ผลประเมินความพึงพอใจที่มีต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยี่นเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน

ตารางที่ 1 ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญา

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการประเมิน
1. คุณค่าของธรรมชาติหรืองานหัตถกรรม	3.62	0.63	มาก
2. มีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น	3.48	0.50	ปานกลาง
3. วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น	3.65	0.68	มาก
4. ผลิตได้จริง ใช้สอยดีเหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น	4.00	0.66	มาก
5. ความสวยงามและความน่าสนใจ	4.37	0.48	มาก
6. รูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา	4.47	0.50	มาก
7. สะดวกต่อการพกพาขณะเดินทาง	3.98	0.70	มาก
8. ขนาดพอเหมาะ บรรจุหีบห่อยากต่อการชำรุดเสียหาย	3.57	0.56	มาก
9. ราคาซื้อได้ โดยอาศัยการตัดสินใจน้อย	3.63	0.55	มาก
10. ราคาไม่แพง มีหลายราคาให้เลือก	3.62	0.49	มาก
ภาพรวมทั้งหมด	3.84	0.57	มาก

สำหรับการประเมินระดับความพึงพอใจต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยี่นเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 10 ข้อคำถาม กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจสูงสุดในส่วนของรูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา ด้วยค่าเฉลี่ย 4.47 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ มีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น ด้วยค่าเฉลี่ย 3.48 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 โดยสรุปแล้ว ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.84 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 ซึ่งถือเป็นความพึงพอใจในระดับมาก

อภิปรายผล

ปัจจุบัน วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แท่นยี่นเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำลังเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญ ประการแรก ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายมีความหลากหลายจำกัด เน้นไปที่ฟังก์ชันการใช้งานพื้นฐาน ส่งผลให้สินค้าสามารถถูกเลียนแบบได้ง่าย ขาดจุดเด่นที่ดึงดูดผู้บริโภค ประการที่สอง การออกแบบและผลิตสินค้ายังขาดการใส่ใจรายละเอียด ส่งผลต่อความประณีตและความพึงพอใจของลูกค้า ประการที่สาม น้ำหนักของแท่นยี่นที่ค่อนข้างมาก สร้างความยุ่งยากในการขนย้าย ประการสุดท้าย พฤติกรรมการใช้งานของผู้บริโภคแต่ละรายมีความแตกต่างกัน แต่สินค้าที่มีจำหน่ายยังไม่รองรับความต้องการที่หลากหลาย ความท้าทายเหล่านี้ส่งผลต่อ

ความสามารถในการแข่งขันและโอกาสทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผู้วิจัยพบสภาพปัญหาในลักษณะเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ในชุมชนอื่น ๆ เช่น ตลาดถ่านอัดแท่งมีความอึดตัวสูง มีหลายยี่ห้อที่นำเสนอผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน ทำให้ขาดความแตกต่าง ขาดการจดจำ (น้ำฝน ใจดี และคณะ, 2566) จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาพัฒนาอุปกรณ์ คลายเส้นจากภูมิปัญญา สรุปลงได้ดังนี้ ประการแรก ส่งเสริมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ทันสมัย สวยงาม ใช้งานสะดวก ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย (ยุวดี พรธราพงศ์ และอาณัฐ ศิริพิชญ์ตระกูล, 2565) ประการที่สอง พัฒนาระบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เน้นความประณีต ลด น้ำหนักแทนโยนให้ง่ายต่อการเคลื่อนย้าย ประการที่สาม ศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้แต่ละกลุ่มอย่างละเอียด พัฒนาสินค้า ให้ตรงกับความต้องการที่หลากหลาย (จุติมา ชูเผือก, 2549) ยังผลให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการอย่างมีกลยุทธ์ จะช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน สร้างความยั่งยืน และนำไปสู่โอกาสทางธุรกิจใหม่ ๆ ให้กับวิสาหกิจชุมชน

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาโดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เน้นการออกแบบที่ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User - centered Design) เพื่อตอบสนอง ต่อปัญหาและความต้องการของผู้ใช้ที่หลากหลาย อุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นมีความหลากหลาย ทันสมัย สวยงาม ใช้งาน สะดวก ผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประณีต สอดคล้องกับองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมตามแนวคิดของ (วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร, 2548) เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมที่ต้องคำนึงถึงได้แก่ คุณค่าของธรรมชาติ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น วัสดุในท้องถิ่น กรรมวิธีการผลิตไม่ ซับซ้อนผลิตได้จริง รูปแบบใหม่น่าสนใจและสวยงาม สะดวกต่อการพกพา ขนาดพอเหมาะ ราคาไม่แพง

จากผลการประเมินความพึงพอใจทั้งหมดจำนวน 10 ข้อในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยมากที่สุด ต่ออุปกรณ์เพื่อคลายเส้นจากภูมิปัญญาในรูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจ ต่อรูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยรัตน์ อัครวงกูร ที่ตั้งข้อสังเกตว่ารูปแบบใหม่น่าสนใจ และสวยงามคุณสมบัติที่ดีขององค์ประกอบสำคัญของการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (ชัยรัตน์ อัครวงกูร, 2548) หากมองในภาพรวมของผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิ ปัญญา พบว่าอุปกรณ์คลายเส้นที่ออกแบบนี้คำนึงถึงพฤติกรรมผู้ใช้เป็นหลัก มุ่งเน้นการบำบัดอาการเจ็บป่วยได้ จริง สอดคล้องกับแนวคิดในการออกแบบอุปกรณ์คลายเส้น (รัฐไท พรเจริญ และคณะ, 2565) ที่มุ่งเน้น ประสิทธิภาพสูงสุดกับร่างกายแต่ละส่วน ช่วยลดหรือบรรเทาอาการปวด ผ่อนคลายกล้ามเนื้อได้อย่างมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ อุปกรณ์ยังมีการออกแบบให้สามารถปรับระดับการใช้งานได้อย่างเหมาะสมกับผู้ใช้ หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดการปรับระดับของพื้นอุปกรณ์คลายเส้น (ปิยะ บรรพลาและคณะ., 2563) ช่วยให้ผู้ป่วยที่มีอาการอักเสบกล้ามเนื้อขาสามารถใช้อุปกรณ์นี้เพื่อเป็นอุปกรณ์ช่วยทำกายภาพบำบัดฟื้นฟู หรือใช้ ยืดคลายเส้นกล้ามเนื้อขาและหลังการออกกำลังกาย ช่วยป้องกันหรือลดอาการอักเสบ และลดความเมื่อยล้า บริเวณกล้ามเนื้อขาได้ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งพัฒนาอุปกรณ์คลายเส้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่ม มูลค่าทางเศรษฐกิจ ลดการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ เพิ่มทางเลือก และสร้างการจดจำ อุปกรณ์ที่ออกแบบขึ้น พร้อมองค์ความรู้สามารถนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อการรักษาและบำบัดร่างกายในชุมชนอื่นที่มีความ ต้องการ ผลลัพธ์ที่คาดหวังคือ เศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรอบจะดีขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำแนวทางนี้ไปใช้เป็นต้นแบบในการวางนโยบายพัฒนาชุมชนอื่น ๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์แทนโยนเพื่อคลายเส้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำลังเผชิญกับความท้าทาย สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการแข่งขันและโอกาสทางธุรกิจ ประกอบด้วย ข้อจำกัดด้านความหลากหลายของ ผลิตภัณฑ์ สินค้าที่มีจำหน่ายเน้นไปที่ฟังก์ชันการใช้งานพื้นฐาน ส่งผลให้สินค้าสามารถถูกเลียนแบบได้ง่าย ขาด

จุดเด่นที่ดึงดูดผู้บริโภค การออกแบบและผลิตที่ขาดการใส่ใจรายละเอียด ส่งผลต่อความประณีตและความพึงพอใจของลูกค้า น้ำหนักของแท่นยืนที่ค่อนข้างมาก สร้างความยุ่งยากในการขนย้าย และการไม่รองรับความต้องการใช้งานที่หลากหลาย สินค้าที่มีจำหน่ายไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้บริโภค ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันและโอกาสทางธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องมีการพัฒนาสินค้าอย่างเร่งด่วน การออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คล้ายเส้นจากภูมิปัญญากลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ออกแบบบนพื้นฐานการคิดเชิงออกแบบ Design Thinking มาประยุกต์ใช้กับการออกแบบและพัฒนาอุปกรณ์คล้ายเส้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการออกแบบที่คำนึงถึงผู้ใช้งานเป็นศูนย์กลาง ผลลัพธ์ที่ได้คือ อุปกรณ์คล้ายเส้น รูปแบบใหม่ จำนวน 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบสามารถปรับระดับพื้นอุปกรณ์ได้ถึง 4 ระดับ เหมาะสำหรับผู้ที่ประสบปัญหาอาการอักเสบกล้ามเนื้อขา ใช้งานได้ทั้งก่อนและหลังการออกกำลังกาย ช่วยป้องกันและลดอาการอักเสบ ลดความเมื่อยล้าบริเวณกล้ามเนื้อขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อประเมินผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนรวม 60 คน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจสูงสุดต่ออุปกรณ์เพื่อคล้ายเส้นจากภูมิปัญญามีรูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ มีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น แนวทางพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแท่นยืนคล้ายเส้นอยุธยา หลังจากออกแบบอุปกรณ์คล้ายเส้นรูปแบบใหม่แล้ว วิสาหกิจชุมชนควรพัฒนาต่อใน 4 ด้าน ดังนี้ 1. พัฒนาอัตลักษณ์แบรนด์และสื่อประชาสัมพันธ์ โดยสร้างเอกลักษณ์แบรนด์ที่ชัดเจน ดึงดูดใจลูกค้า พัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ วิดีโอ เน้นการนำเสนอที่มาและความหมายของผลิตภัณฑ์ สื่อสารข้อมูลผลิตภัณฑ์อย่างครบถ้วน ชัดเจน 2. เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ เน้นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบใหม่ คุณภาพวัสดุ และกรรมวิธีการผลิต นำเสนอเรื่องราวของชุมชน ผู้ผลิต และภูมิปัญญาไทย 3. ขยายกลุ่มลูกค้า ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้รองรับความต้องการที่หลากหลาย และสื่อสารการใช้งานที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม 4. ส่งเสริมการตลาด โดยเข้าร่วมงานแสดงสินค้าและกิจกรรมต่าง ๆ สร้างช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการขายสินค้า โปรโมทสินค้าผ่านสื่อออนไลน์และออฟไลน์ การพัฒนาตามแนวทางเหล่านี้ จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ขยายกลุ่มลูกค้า เพิ่มยอดขาย และสร้างการจดจำแบรนด์ ส่งผลต่อความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิจัยงบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สัญญาเลขที่ C38/2565 โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาอุปกรณ์คล้ายเส้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแท่นยืน ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- จุติมา ชูเผือก. (2549). ผลของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายด้วยการเดินแบบภูมิปัญญาไทยต่อสมรรถภาพทางกาย ความสามารถในการดูแลตนเอง และการรับรู้ภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน : กรณีศึกษาตำบลพนมวัง อำเภอกวนขน จังหวัดพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชัยรัตน์ อัครวางกูร. (2548). ออกแบบให้โดนใจ: คู่มือการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้ประกอบการและนักออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

- น้ำฝน ใจดี และคณะ. (2566). การออกแบบและพัฒนาแบรนด์เพื่อสร้างอัตลักษณ์และเพิ่มคุณค่าถ่านชีวมวลอัดแท่งของวิสาหกิจชุมชนหนองเลงพัฒนา จังหวัดชลบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(10), 350-363.
- นิรัช สุดสังข์. (2559). ระเบียบวิธีวิจัยทางการออกแบบ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปิยะ บรรพลาและคณะ. (2563). การสร้างและหาประสิทธิภาพอุปกรณ์คล้ายเส้นกล้ามเนื้อขา. วารสารวิจัยและนวัตกรรมการอาชีวศึกษา: 4(1), 130-135.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษที่ 258 ง. หน้า 12 (1 พฤศจิกายน 2565).
- ยุวดี พรธาราทพงศ์ และอาณัฐ ศิริพิชญ์ตระกูล. (2565). การออกแบบนวัตกรรมผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไม้ตาลโตนด. วารสารศิลปปริทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(1), 62-70.
- รัฐไท พรเจริญ และคณะ. (2565). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพวิสาหกิจชุมชนอาภาวนวดแผนไทย จังหวัดอ่างทอง. The New Viridian Journal of Arts, Humanities and Social Sciences, 2(2), 2773-8787.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร. (2548). หลักการและแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: แอปป้า พรินติ้ง กรุป.
- ศิริวัฒน์ สารเชตต์ และคณะ. (2565). แผนที่ศิลปะโคราช. วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 35 (2), 82-96.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

THE LEARNING ACTIVITY UNIT DEVELOPMENT BY THE 7E LEARNING CYCLE AFFECTS ACADEMIC ACHIEVEMENT IN THE CHAPTER ON PERCENTAGES FOR GRADE 5 STUDENTS

ศักรินทร์ จันทรง*, มนตรี เด่นดวง, ปรีดา เบญจการ

Sakkarin Chantong*, Montree Denduang, Preeeda Benkarn

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: nutnutnut074@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในเครือข่ายบางหริ่งพัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 2) สร้างและหาคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว และ 3) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านควนเนียง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 การวิจัยใช้วิธี Research & Development กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 34 คน จากโรงเรียนบ้านควนเนียง ซึ่งเลือกแบบสุ่ม เครื่องมือประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูผู้สอน แบบสอบถามความสนใจนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนทั้ง 6 คน ให้ข้อเสนอแนะควรมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และการสอบถามนักเรียนแสดงให้เห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม วัสดุ อุปกรณ์ การทดสอบแบบปรนัย 2) ผลการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวนชุดกิจกรรมทั้งหมด 9 ชุดกิจกรรม และ ผลการหาคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 44.07 คิดเป็นร้อยละ 88.14 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, วัฏจักรการเรียนรู้ 7E, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The objective of this research were 1) Investigate the foundational information for developing a set of learning activities using the 7E learning cycle on percentages for 5th-grade students in the Bang Hriang Phatthana network/Songkhla Primary Educational Service Area Office 2, 2) Create and assess the quality of these learning activities, and 3) Examine the effects of using

the learning activities for 5th-grade students at Ban Khuan Niang School/Songkhla Primary Educational Service Area Office 2. The research employed a Research & Development methodology with a sample of 34 5th-grade students from Ban Khuan Niang School, selected through cluster sampling. The instruments included a teacher opinion interview form, a student interest questionnaire, lesson plans, a set of learning activities, an achievement test, and a satisfaction questionnaire. Statistical analyses used were percentages, means, standard deviations, and t-tests. The result of this research found that: 1) The results of the basic data study, which included interviews with 6 teachers, suggested that learning activities should focus on encouraging students to participate in various activities together. The survey of students' interests, considering the areas with the highest percentage, revealed that diverse activities, learning through games, videos, and multiple-choice tests were the most favored. 2) The results of developing a learning activity set using the 7E Learning Cycle on the topic of percentages for 5th-grade students included a total of 9 activity sets. The quality assessment of these learning activities revealed that the experimental use of the activity set had an average score of 44.07, which is 88.14 percent 3) The result of comparing academic achievement found that the post-test was higher than the pre-test with statistical significance at .05, and student satisfaction with the learning process was at the highest level.

Keywords: The Learning Activity Package, 7E Learning Cycle, Academic Achievement

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์สอดคล้องกับคำกล่าวของ อัมพร ม้าคนอง ได้กล่าวไว้ว่าโดยทั่วไปคณิตศาสตร์ช่วย พัฒนาการคิดของมนุษย์ กระบวนการเรียนรู้คณิตศาสตร์ทำให้มนุษย์ต้องใช้การคิดที่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวางแผน อย่างรอบคอบ การคิดเชิงระบบ (อัมพร ม้าคนอง, 2557) และสอดคล้องกับคำกล่าวของ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวไว้ว่าอีกทั้งคณิตศาสตร์ มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้นักเรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ปัจจุบันกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังคงมีนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งอาจเกิดจากครูผู้สอน สอดคล้องกับคำกล่าวของ ยุพิน พิพิธกุล กล่าวคือ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน หรือขาดการฝึกให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา โดยครูมักจะให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาโดยนำสูตรนิยามที่ท่องจำไว้ มาฝึกและทำตามขั้นตอนที่ครูสอนมากกว่าที่จะให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การให้เหตุผล เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา

จริงในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับสังคมและบริบทตามสภาพแวดล้อมของนักเรียน นอกจากนั้นยังใช้วิธียึดครูเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (ยุพิน พิพิธกุล, 2551)

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 คือ ผลการสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-Net) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 วิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่ เท่ากับ 27.82 คะแนนค่าเฉลี่ยระดับประเทศ เท่ากับ 28.06 คะแนน ซึ่งผลทำให้ทราบว่าผลการสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-NET) วิชาคณิตศาสตร์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ต่ำกว่าระดับประเทศ อยู่ 0.24 คะแนน (โรงเรียนบ้านคลองคล้า, 2566) 3) ตามผังการสร้างข้อสอบ (Test Blueprint) O-NET การศึกษา 2565 วิชาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของการแสดงจำนวนระบบจำนวนการดำเนินการของจำนวนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการสมบัติของการดำเนินการและนำไปใช้ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา การบวก การลบ การคูณ การหารจำนวนนับ การคูณ การหารทศนิยม เศษส่วน อัตราส่วนและร้อยละ รูปแบบข้อสอบ 4 ตัวเลือก 1 คำตอบ จำนวน 4 ข้อ และระบายตัวเลข จำนวน 2 ข้อ มีคะแนนรวม 40.25 คะแนน ซึ่งเป็นมาตรฐานหลักที่มีคะแนนสูงที่สุดของข้อสอบ O-NET (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2565)

จากการศึกษาชุดกิจกรรมร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7E พบว่า การนำชุดกิจกรรมมาจัดกิจกรรมโดยผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7E ในแต่ละชุดกิจกรรมจะช่วยให้ผู้เรียนมีสื่อการสอนที่สำคัญที่ทำให้การเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดีมากยิ่งขึ้นและมีรูปแบบการสอนที่กระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนได้มากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยรัตน์ วิวาสุข ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนเต็ม โดยการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนเต็ม โดยการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ชั้น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 79.64/79.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนด, มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (หทัยรัตน์ วิวาสุข, 2559)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และศึกษาความพึงพอใจซึ่งการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ช่วยให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจ ความสามารถในการคิดเรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ได้เป็นลำดับขั้นตอนตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ และเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจเพื่อทำการศึกษาเพิ่มเติมหรือปรับใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องให้เกิดประโยชน์ในภายหน้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในเครือข่ายบางเหรียญพัฒนา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนในเครือข่ายบางเหรียญพัฒนา/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านควนเนียง/สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2566 โรงเรียนในอำเภอกวนเนียง จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 21 โรงเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 351 คน จำนวนห้อง 23 ห้อง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านควนเนียง อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา จำนวน 34 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E สำหรับเรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดโครงสร้างคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ 3) สร้างแบบสัมภาษณ์ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง 5) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 6) วิเคราะห์ผลการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับที่ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.875 และ 7) จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

2.2 แบบสอบถามความสนใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความสนใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วัฏจักร 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดโครงสร้างคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ 3) สร้างแบบสอบถามครอบคลุมด้านต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง 5) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแบบสอบถามด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 6) วิเคราะห์ผลการประเมิน โดยกำหนดเกณฑ์ยอมรับที่ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบสอบถามมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 5.0 และ 7) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

2.3 แผนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ 2) ศึกษาสาระสำคัญและกำหนดขอบข่ายเนื้อหา จำนวน 9 ชุดกิจกรรม ใช้เวลา 9 คาบ 3) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบที่กำหนด 4) นำแผนให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบ 5) วิเคราะห์ผลการ

ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 4.86 (เกณฑ์ยอมรับ 3.51 ขึ้นไป) กระบวนการนี้ช่วยให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้จริง เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) ทดลองใช้แผนกับนักเรียนกลุ่มคล้ายคลึงจำนวน 30 คน และ 7) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง โดยเฉพาะการกระชับเวลาในแต่ละขั้นตอน 8) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

2.4 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ 2) วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยสร้างชุดกิจกรรมตามรูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E ชุดกิจกรรมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ เช่น ชื่อกิจกรรม คำนำ สารบัญ คำแนะนำสำหรับครูและนักเรียน จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม บรรณานุกรม และภาคผนวก 3) นำชุดกิจกรรมให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบวิเคราะห์ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย 4.41 (เกณฑ์ยอมรับ 3.51 ขึ้นไป) 4) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการนี้ช่วยให้ได้ชุดกิจกรรมที่มีคุณภาพ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและการทดลองใช้จริง เพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน 5) ทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับนักเรียนกลุ่มคล้ายคลึงจำนวน 30 คน 6) ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง โดยเน้นการถามกระตุ้นให้นักเรียนร่วมคิดวิเคราะห์ และ 7) จัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์

2.5 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อกำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน 2) สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และพัฒนาแบบทดสอบ 3) สร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร 4) ส่งแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 5) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และปรับปรุงข้อสอบที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 6) หลังการปรับปรุง พบว่า แบบทดสอบ 38 ข้อมีความสอดคล้องใช้ได้ 7) ทดลองใช้แบบทดสอบกับนักเรียนจริง จำนวน 30 คน และตรวจสอบความยากง่ายและอำนาจจำแนกของข้อสอบ 8) คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ ผลลัพธ์ได้ 20 ข้อที่เหมาะสม 9) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยสูตร KR-20 ซึ่งได้ค่า 0.80 และ 10) จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ 20 ข้อ

2.6 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ 2) กำหนดโครงสร้างและสร้างคำถามที่สอดคล้องกับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ 3) เสนอโครงร่างแบบสอบถามให้กับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงตามคำแนะนำ 4) เสนอแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและความสอดคล้องกับประเด็นที่วัด 5) วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบสอบถามทั้งหมดมีค่า IOC เท่ากับ 1 ซึ่งหมายความว่าทุกข้อมีความสอดคล้องเหมาะสม 6) สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น ครูผู้สอน เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และสื่อการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ 7) วิเคราะห์ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า แบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.90 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยเกณฑ์ที่กำหนด 8) ทดลองใช้

แบบสอบถามกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.816 9) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) พบค่าเท่ากับ 0.80 ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมั่นสูง และ 10) จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์สำหรับการใช้งาน

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พร้อมตรวจให้คะแนนและบันทึกผล ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2567

3.2 ผู้วิจัยชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ จำนวน 9 ชุดกิจกรรม ในวันที่ 14 - 28 กุมภาพันธ์ 2567

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พร้อมตรวจให้คะแนนและบันทึกผล ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2567

3.5 สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2567

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

4.2 สถิติทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้แก่ ใช้สถิติ t-test แบบ (Depended Samples)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนทั้ง 6 ท่านให้ข้อเสนอแนะในชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วย กิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมทำแบบฝึกทักษะ กิจกรรมถามตอบกระตุ้นความสนใจ และมีสื่อกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนและแสดงความสามารถให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในแต่ละชุดกิจกรรม สื่อประเภทอุปกรณ์ทำมือ แบบฝึกเสริมทักษะ สื่อเอกสารที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชุดกิจกรรม และสื่อนำเสนอเนื้อหาจาก POWER POINT เป็นต้น มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการทำแบบทดสอบหลังเรียนในแต่ละชุด มีการถามตอบในชั้นเรียน มีการทำกิจกรรมกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีการทำแบบการสังเกตพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าชั้นเรียน ควรใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ 9 - 12 ชั่วโมง และนำไปบูรณาการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ และผลการความสนใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านลักษณะของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสนใจในด้านชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) มีกิจกรรมที่หลากหลาย จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 97.53 2) มีภาพประกอบ/สีสันสวยงาม จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 92.59 3) มีสื่อที่หลากหลาย จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 80.25 4) มีการประเมินที่นักเรียนสามารถรู้คะแนน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ

74.07 5) มีการนำบทเพลงมาใช้ในการแบบฝึก จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 64.20 และ 6) มีเนื้อหาเข้าใจง่าย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ความสนใจในด้านการจัดการเรียนรู้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) มีการจัดการการเรียนรู้โดยใช้เกม จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 97.53 2) มีการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 86.42 3) มีการจัดการเรียนรู้แบบสาธิต จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 61.73 และ 4) มีการฝึกปฏิบัติหน้าชั้นเรียน จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 54.32

ความสนใจในด้านการมีสื่อในชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) วิดีโอ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 92.59 2) เกม จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 3) โปรแกรมนำเสนอ (Power Point) จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 86.42 4) เพลง จำนวน 65 คน คิดเป็น ร้อยละ 80.25 5) แอปพลิเคชันหรือการใช้ อินเทอร์เน็ต จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 74.07 และ 6) บัตรภาพ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 54.32

ความสนใจในด้านการวัดและประเมินผลในชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) การ ทดสอบแบบปรนัย จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 93.83 2) การทำแบบฝึกหัด/ใบงาน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 81.48 3) การทดสอบปฏิบัติ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 67.90 และ 4) การทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 51.85

2. ผลการสร้างและหาคุณภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ มีรายละเอียดต่อไปนี้ ผลการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวนชุดกิจกรรมทั้งหมด 9 ชุดกิจกรรม ดังนี้ ชุด กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 การอ่านและการเขียนร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านและการ เขียนร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์จากสถานการณ์, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 ร้อยละของจำนวนนับ (1), ชุดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ 4 ร้อยละของจำนวนนับ (2), ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5 โจทย์ปัญหาร้อยละ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 การวิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาร้อยละ (1), ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 7 การแสดงวิธีหาคำตอบโจทย์ ปัญหาร้อยละ (1), ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 8 การวิเคราะห์และหาคำตอบโจทย์ปัญหาร้อยละ (2) และชุดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ 9 การแสดงวิธีหาคำตอบโจทย์ปัญหาร้อยละ (2)

ซึ่งแต่ละชุดกิจกรรมประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม จะเป็นชื่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 2) คำนำ 3) สารบัญ 4) คำแนะนำการใช้สำหรับครู เป็นสิ่งที่บอกส่วนประกอบของ ชุดกิจกรรมฯประกอบด้วย คำชี้แจง สารการเรียนรู้ ส่วนประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เวลาที่ใช้ สื่อการเรียนการสอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของครูผู้สอน บทบาทของนักเรียน และการวัดผล ประเมินผล เป็นต้น 5) คำแนะนำการใช้สำหรับนักเรียน เพื่อบอกขั้นตอนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนทราบ ในแต่ละชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E 6) จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐานการ เรียนรู้ ตัวชี้วัด สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 7) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E จะระบุขั้นตอนการปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียน ได้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง 8) บรรณานุกรม 9) ภาคผนวกที่ประกอบด้วยเฉลยชุด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E และ ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการ เรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลรวมเฉลี่ยชุดกิจกรรมทั้ง 9 ชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 44.07 คิดเป็นร้อยละ 88.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.80

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและ หลังการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ มีผลการ วิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ($n = 34$)

การทดลอง	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	SD	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	20	8.59	2.92	18.07*
หลังการจัดการเรียนรู้	20	15.68	1.63	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.59 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.92 และ คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.68 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.63

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ($n = 34$)

ประเด็นวัดความพึงพอใจ		ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
ด้านครูผู้สอน				
1.	สอนเนื้อหาได้ถูกต้อง	4.74	0.45	มากที่สุด
2.	สอนเนื้อหาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.82	0.39	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.78	0.42	มากที่สุด
ด้านเนื้อหา				
3.	เนื้อหามีความเหมาะสมต่อการเรียนรู้	4.76	0.43	มากที่สุด
4.	ภาษาเข้าใจง่าย กระชับ อธิบายข้อมูลได้ชัดเจน	4.79	0.41	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.78	0.42	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน				
5.	ชุดกิจกรรมแต่ละชุดจัดกิจกรรมได้เหมาะสม	4.79	0.41	มากที่สุด
6.	ชุดกิจกรรมแต่ละชุดใช้เวลาได้เหมาะสม	4.68	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.74	0.44	มากที่สุด
ด้านการวัดและการประเมินผล				
7.	คำชี้แจงการวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน	4.79	0.41	มากที่สุด
8.	คะแนนที่ให้แต่ละชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.74	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.77	0.43	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนรู้				
9.	มีความน่าสนใจ มีความสวยงาม	4.85	0.36	มากที่สุด
10.	สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน	4.82	0.39	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.84	0.38	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม		4.78	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ เรียงลำดับได้ ดังนี้ ด้านสื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.84 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 ด้านครูผู้สอนและด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 ด้านการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.77 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.43 และด้านสื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.74 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ครูผู้สอนทั้ง 6 ท่านให้ข้อเสนอแนะในชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ควรมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ควรประกอบไปด้วย กิจกรรมให้ความรู้ กิจกรรมทำแบบฝึกทักษะ กิจกรรมถามตอบกระตุ้นความสนใจ และมีสื่อกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนและแสดงความสามารถให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในแต่ละชุดกิจกรรม สื่อประเภทอุปกรณ์ทำมือ แบบฝึกเสริมทักษะ สื่อเอกสารที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชุดกิจกรรม และสื่อนำเสนอเนื้อหาจาก POWER POINT เป็นต้น มีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการทำแบบทดสอบหลังเรียนในแต่ละชุด มีการถามตอบในชั้นเรียน มีการทำกิจกรรมกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน มีการทำแบบการสังเกตพฤติกรรมและการปฏิบัติหน้าชั้นเรียน ควรใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ 9 - 12 ชั่วโมง และนำไปบูรณาการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ และผลการสอบถามความสนใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 1 นักเรียนต้องการให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะมากที่สุด คือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 97.53 ข้อที่ 2 นักเรียนต้องการให้มีการจัดการเรียนรู้ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด คือ มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 97.53 ข้อที่ 3 นักเรียนต้องการให้มีสื่อประเภทใดบ้างในชุดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด คือ วิดีโอ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 92.59 ข้อที่ 4 นักเรียนต้องการวัดและประเมินผลอย่างไรในชุดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด คือ การทดสอบแบบปรนัย จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 93.83 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌิชากร ปริญากาญจน์ ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI เพื่อพัฒนาผลการเรียนเรื่องการบวกและการลบเลขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนพัฒนาชุดกิจกรรมโดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและสอบถามนักเรียน พบว่า ต้องการให้ชุดกิจกรรมมีสื่อที่หลากหลาย และมีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยมีการวัดและประเมินผลโดยการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ซึ่งนักเรียนมีผลการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ

ร่วมมือเทคนิค TAI หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (พิชากร ปริญากาญจน์, 2561)

2. ผลการสร้างและหาคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรม การเรียนรู้มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเนื้อหา ด้านองค์ประกอบของชุดกิจกรรม ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้และ ด้านการวัดและประเมินผล มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุดในทุกด้านทำให้ได้สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำชุดกิจกรรมมาจัดกิจกรรม โดยผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตาม วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 ตรวจสอบความรู้เดิม ขั้นที่ 2 เร้าความสนใจ ขั้นที่ 3 สำรวจค้นหา ขั้นที่ 4 อธิบายและลงข้อสรุป ขั้นที่ 5 ขยายความรู้ ขั้นที่ 6 ประเมินผลและ ขั้นที่ 7 นำความรู้ไปใช้ ในแต่ละชุดกิจกรรมเรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ และผลจากการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผลรวมเฉลี่ยชุดกิจกรรมทั้ง 9 ชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย 44.07 คิดเป็นร้อยละ 88.14 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.80 ซึ่งสอดคล้องกับค่ากล่าวของ Eisenkraft, A. ได้กล่าวไว้ ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยนักเรียนสร้างความรู้ด้วยตัวเองซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เน้นในเรื่องการตรวจสอบความรู้เดิม และการถ่ายโอนการเรียนรู้ โดยการตรวจสอบความรู้เดิมจะใช้วิธีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความสงสัย อยากรู้ อยากเห็น อาจจะด้วยการตั้งคำถาม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมเข้ากับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ โดยใช้กระบวนการสำรวจค้นหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบนั้น ๆ และนำความรู้ที่ได้รับไปเชื่อมโยงและแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับมีความคงทนและยาวนาน (Eisenkraft, A., 2003) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศิริ ปราโมทย์ กล่าวไว้ว่าการพัฒนา ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ควบคู่กับเกม เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ควบคู่กับเกม เรื่อง การบวก การลบ และการคูณทศนิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่ ชุดที่ 1 เรื่อง การบวกทศนิยม ชุดที่ 2 เรื่อง การลบทศนิยมชุดที่ 3 เรื่อง การคูณทศนิยม และ ชุดที่ 4 เรื่อง การบวก การลบ การคูณระคนของทศนิยม รวม 4 ชุด ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เท่ากับ 85.37/79.01 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 (ประภาศิริ ปราโมทย์, 2561)

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยคะแนนก่อนการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.59 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.92 และ คะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.68 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.63 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลียานา ประทีปวัฒนพันธ์ กล่าวไว้ว่า การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนห้องเรียน สสวท. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับการเรียนแบบ STAD ผลการวิจัยพบว่า 1) เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยกับเกณฑ์ร้อยละ 75 (19.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 26 คะแนน) นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 77.58 (20.17 คะแนน) ซึ่งไม่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 (ลียานา ประทีปวัฒนพันธ์, 2558) และซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ สุขใจวรเวทย์ กล่าวไว้ว่า ผลการเรียนรู้เรื่องการบวกและการลบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.78 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 เมื่อพิจารณาารายด้านปรากฏว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสื่อการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ เรียงลำดับได้ ดังนี้ ด้านสื่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.84 แล้วส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.38 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (อารีย์ สุขใจวรเวทย์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ บุญชม ศรีสะอาด ได้กล่าวไว้ว่า การวัดความพึงพอใจโดยมีวิธีการวัดความพึงพอใจเป็นการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียน โดยดำเนินการหลังจากนักเรียนได้ศึกษาบทเรียนและปฏิบัติการครบทุกหน่วยการเรียนรู้แล้ว โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แล้วหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การวัดความพึงพอใจสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การใช้แบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น การสัมภาษณ์และการสังเกต เป็นต้น ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณ ค่าแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ แล้วนำมาหาค่าทางสถิติ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ ชิตโคกสูง และคณะ กล่าวไว้ว่าการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (7E) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (7E) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวันครู 2502 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 32 คน ซึ่งความสามารถของนักเรียน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (7E) แบบวัดเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์มีค่าความเชื่อมั่น 0.82 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ ค่าทีแบบกลุ่มเดียวและแบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภายหลังที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (7E) นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับดี (สุภาภรณ์ ชิตโคกสูง และคณะ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ดังนี้ 1) ผลการวิจัยพบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ควรได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการของครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียน ดังนั้นในการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อน 2) ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้น ครูผู้สอนควรนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ 3) ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์สูงขึ้น ดังนั้น ครูผู้สอนควรนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ไปใช้ได้ ในการนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7E ที่มีต่อ

ผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ร้อยละหรือเปอร์เซ็นต์ ควรคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้ครูควรพิจารณาเพิ่มเติมถึงบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันของนักเรียน จำนวนนักเรียน อุปกรณ์ รวมถึงสื่อการจัดการเรียนการสอน และ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ชุดที่ 6 - 9 คือ การลดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมกลุ่ม และกระจายจำนวนข้อ พร้อมทั้งเน้นการแสดงวิธีทำให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในชุดกิจกรรม ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1) การออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ 2) ควรเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ 3) ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมแล้วหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม (E1/E2) 4) ควรนำรูปแบบชุดกิจกรรมนี้ไปใช้กับวิชาอื่น ๆ หรือเนื้อหาเรื่องอื่น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ฒิชากร ปริญากาญจน์. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค TAI เพื่อพัฒนา ผลการเรียนรู้เรื่องการบวกและการลบเลขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและวิธีสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- ประภาศิริ ปราโมทย์. (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ แบบร่วมมือควบคู่กับเกม เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ยุพิน พิพิธกุล. (2551). การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์จำกัด.
- โรงเรียนบ้านคลองคล้า. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา (Self-Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2565 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา: โรงเรียนบ้านคลองคล้า.
- ลียานา ประทีปวัฒนพันธ์. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ของห้องเรียน สสวท. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E ร่วมกับการ เรียนแบบ STAD. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2565). รูปแบบข้อสอบ Test Blueprint วิชาคณิตศาสตร์ O-NET ป.6 ปีการศึกษา 2565. เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2566 จาก https://www.niets.or.th/uploads/editor/files/O-NET/64_65_Math_P6_web.PDF
- สุภาภรณ์ ชิดโคกสูง และคณะ. (2560). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7E. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 7(2), 109-119.
- หทัยรัตน์ วิวาสุข. (2559). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ระบบจำนวนเต็มโดยการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ศรีสะเกษ: โรงเรียนพรานวิบูลวิทยา.
- อัมพร ม้าคอง. (2557). คณิตศาสตร์สำหรับครูมัธยม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารีย์ สุขใจวรเวทย์. (2556). การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การบวกและการลบของนักเรียนชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 E. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Eisenkraft, A. (2003). Expanding of the 5E Model: A Proposed 7E Model Emphasizes “Transfer of Learning” and the Importance of Eliciting Prior Understanding. *The Science Teacher* (National Science Teachers Association), 70(6), 56-59.

การออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน
แนวศิลปะและประวัติศาสตร์ จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี*
DESIGNING THE CHARACTER CREATION PROCESS FOR A STOP MOTION FILM ART
AND HISTORICAL ANIMATION FROM BREATH OF AYUTTHAYA
IN PHETCHABURI PROVINCE

มานพ เอี่ยมสะอาด*, เพ็ญสิริ ชาตินิยม

Manop Iamsaard*, Pensiri Charniyom

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: iamsaard_m@su.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี 2) พัฒนางค์ประกอบของวัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน 3) พัฒนากลไกการเคลื่อนไหวภายในตัวละครในส่วนของร่างกายและใบหน้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคคลทั่วไป นักศึกษาและบุคลากรทางด้านภาพยนตร์แอนิเมชัน จำนวน 80 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ การออกแบบตัวละคร และด้านแอนิเมชัน จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ด้านการออกแบบ ด้านประติมากรรม และด้านแอนิเมชัน เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ การออกแบบตัวละคร องค์ประกอบของวัสดุในการประกอบสร้าง กลไกการเคลื่อนไหว 2) แบบสอบถามความพึงพอใจหลังเข้าชมนิทรรศการแสดงผลงาน เพื่อศึกษาผลความพึงพอใจ สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน ได้ออกแบบตัวละครโดยศึกษาประวัติศาสตร์แต่ละบุคคลพร้อมกับการแปลความหมายของภาพเขียนและงานปั้นที่ปรากฏในวัดทำให้เกิดลักษณะตัวละครที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยออกแบบตัวละครจำนวน 18 ตัวละคร 2) การพัฒนางค์ประกอบของวัสดุที่มีความหลากหลายของคุณสมบัติของตัวละคร สะท้อนความสัมพันธ์กับสถานที่ของตัวละคร แสดงจิตวิญญาณของวัสดุ และสอดคล้องกับลักษณะการเคลื่อนไหวของตัวละคร 3) ได้กลไกการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของลักษณะตัวละครกับองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้ประกอบสร้างตัวละครแต่ละตน ซึ่งมีรูปแบบการเคลื่อนไหว 4 รูปแบบ

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างสรรค์ตัวละคร, ภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน, ศิลปะและประวัติศาสตร์, ลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี

Abstract

The objectives of this research article are to 1) Create characters for a stop motion animation film from Breath of Ayutthaya in Phetchaburi Province 2) Develop the composition of

materials used to create characters for a stop motion animation film 3) Develop the character's internal movement mechanisms in the body and face. It is qualitative research. The population and sample included the general public, students, and animation film personnel, totaling 80 people. Key informants included art and history experts. Character design and animation, totaling 9 people, collecting information on history, arts and culture, design, sculpture and animation. Research tools include: 1) Structured interviews to collect in - depth information on art and history. Character design Composition of materials in construction Movement mechanism 2) Satisfaction questionnaire after visiting the exhibition to study the results of satisfaction Statistics and data analysis include descriptive analysis. The results of the research found that 1) In creating characters for stop motion animation films, characters were designed by studying the history of each person along with interpreting the meanings of paintings and sculptures that appeared in temples to create character characteristics. that has a unique identity by designing 18 characters. 2) Developing material composition with a variety of character properties. Reflects the character's relationship to location. Showing the spirit of the material and corresponds to the character's movement characteristics. 3) The movement mechanism is derived from the relationship of the character's characteristics with the composition of the materials used to create each character. which has 4 movement patterns.

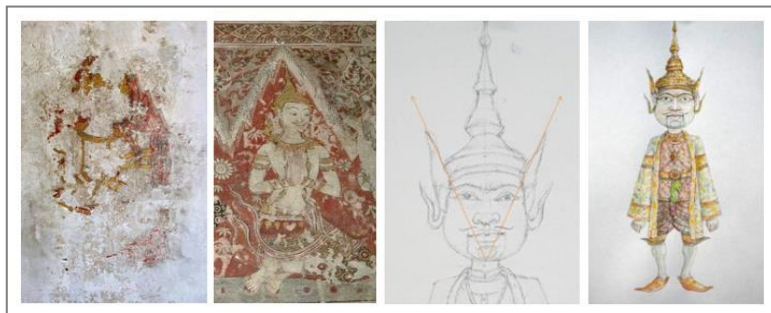
Keywords: Character Creation Process, Stop Motion Animation, Art and History, Breath of Ayutthaya in Phetchaburi Province

บทนำ

ภาพยนตร์สตอปโมชัน แอนิเมชัน (Stop Motion Animation) เป็นแอนิเมชันในรูปแบบการหยุดการเคลื่อนไหว มีลวดและข้อต่ออยู่ภายใน ทำจากดินน้ำมันหรือผ้า ทำการขยับทีละส่วนและถ่ายเก็บไว้ มีเนื้อหาและสไตล์ที่มีความเฉพาะตัว (นิจจิง พันธะพจน์, 2557) โดยมีรูปแบบวิธีการที่หลากหลายทั้งวัสดุและวิธีการ ผู้วิจัยมีความสนใจในประวัติศาสตร์ จึงมีความประสงค์ที่จะเชื่อมประวัติศาสตร์และเทคนิคทางด้านประติมากรรมเข้าด้วยกันโดยใช้เทคนิคสตอปโมชัน แอนิเมชัน เพื่อให้ประติมากรรมนั้นมีชีวิต มีความรู้สึก มีจิตวิญญาณ จากการที่ศิลปินในสมัยโบราณในจังหวัดเพชรบุรีได้เห็นวัฒนธรรมต่างชาติที่ลี้ลับไหลเข้ามา และได้ถ่ายทอดลงในงานจิตรกรรมฝาผนัง (Murals) ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่จนถึงปัจจุบัน เป็น "อยุธยาที่ยังมีชีวิต" จากการค้นคว้าข้อมูลประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างไทยและพม่า โดยมีลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรีเป็นแรงบันดาลใจสู่การศึกษาทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณของสถานที่และวัสดุ (Spirit of Place and Material) ซึ่งในสถานที่เหล่านี้ต่างผ่านคำอธิฐานขอพร การภาวนามานับร้อยปี และเหมือนตัวละครในจิตรกรรมฝาผนังนั้นก็ต่างรับรู้และรับฟังเรื่องราวในช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา เป็นความสัมพันธ์ร่วมกันของสถานที่กับตัวละครสู่การออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ (ภควดี บรรเทาจิรัฐ, 2563) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่าง (Space) และ สถานที่ (Place)

ในจังหวัดเพชรบุรีมีวัดที่สร้างขึ้นสมัยอยุธยาตอนปลายที่ยังไม่ถูกทำลายจากภัยสงครามครั้งการเสียกรุงครั้งที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจำนวน 7 วัด กล่าวคือ 1) วัดใหญ่สุวรรณาราม ที่มีจุดเด่นที่จิตรกรรมฝาผนังในลักษณะเทพชุมนุม 2) วัดเกาะแก้วสุทธาราม มีจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถที่แสดงเหตุการณ์สำคัญ "อัฐมมหาสถาน" และ "สัตตมหาสถาน" และภาพमारผจญ 3) วัดพลับพลาชัย ที่มีการแกะหนัขนาดใหญ่ 4) วัดมหาสมณารามราชวรวิหาร มีงานจิตรกรรมของชรัอินโข่ง 5) วัดสระบัว โดดเด่นในด้านประติมากรรม

นูนต่ำและนูนสูง 6) วัดเขabanไดอิฐ โดดเด่นที่ลายปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรม 7) วัดไผ่ล้อม เป็นวัดร้างที่มีงานประติมากรรมนูนต่ำและนูนสูงที่แสดงเรื่องราวแทนภาพจิตรกรรมฝาผนัง โดยส่วนใหญ่มีงานจิตรกรรมฝาผนังที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีเอกลักษณ์ที่ผิวบุคคลจะเป็นสีเข้ม พื้นหลังสีอ่อน กลุ่มสีที่ใช้จะเป็นสีน้ำตาล สีแดง สีเขียว น้ำเงิน สีดำเข้ม ด้วยจังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ติดทะเลอ่าวไทยทางด้านทิศตะวันออก ทิศตะวันตกติดกับประเทศพม่า จึงเป็นเส้นทางเดินเท้าจากทิศใต้หรือทิศตะวันตกจากพม่าเพื่อเข้าสู่กรุงเทพหรือกรุงศรีอยุธยา ทำให้มีชาวต่างชาติติดต่อค้าขายผ่านจังหวัดเพชรบุรีเป็นจำนวนมากทั้งการเดินทางทางเท้าและการล่องเรือสำเภาเลียบชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย ชาวต่างชาติดังกล่าวได้ปรากฏไปยังภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัด เช่นวัดเกาะแก้วสุทธารามและวัดใหญ่สุวรรณาราม ในลักษณะของนักสิทธิ์ วิทยากร และคนธรรพ์ มีลักษณะกึ่งเทพกึ่งมนุษย์ มีหลายเชื้อชาติ เรียกว่าผู้วิเศษ 12 ภาษา และมีปรากฏในภาพมารผจญ นับเป็นงานจิตรกรรมฝาผนังที่มีเอกลักษณ์ในด้านการสร้างสรรค์ภาพตัวบุคคลที่ใส่ลักษณะความเป็นเชื้อชาติที่แตกต่างกัน มีการแสดงลักษณะเครื่องแต่งกาย ทรงผม เครื่องประดับที่แสดงความแตกต่างของภาพตัวบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่างเขียนในสมัยโบราณมีความช่างสังเกตและจดจำนำลักษณะที่พบเห็นมาถ่ายทอดเป็นงานจิตรกรรมฝาผนังร่วมกับพุทธประวัติได้อย่างลงตัวและมีเอกภาพ สอดคล้องกับ (น. ณ ปากน้ำ, 2529) ที่ได้กล่าวถึงฝรั่งที่เข้ามาถือเพชฌัญญูในจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี ช่างเขียนจะเขียนภาพพระฝรั่งใส่หมวกแบบฝรั่ง แสดงท่าทางกึ่งก้างขอบอล รวมถึงการเก็บรายละเอียดลักษณะหมวกและเครื่องแต่งกายอื่น ๆ

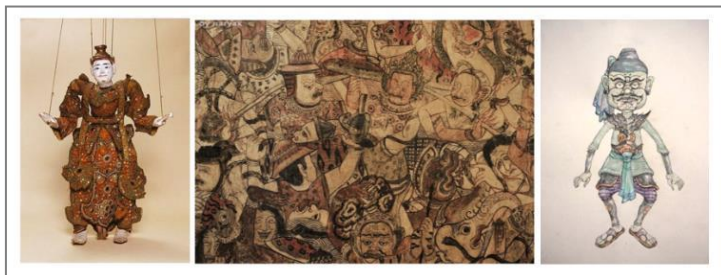

ภาพที่ 1 จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณารามและการออกแบบตัวละคร

ประเทศพม่าในครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ได้ทำสงครามกับไทย 24 ครั้ง ในสมัยรัตนโกสินทร์ 20 ครั้ง แต่จะมีสงครามใหญ่ 2 ครั้ง ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิหรือช่วงเสียกรุงครั้งที่ 1 จนถึงแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวร และคราวเสียกรุงครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2310 (สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2556) ลักษณะงานศิลปะและงานหัตถศิลป์พม่าที่เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบตัวละครครั้งนี้ พบว่าหุ่นสาย (Yoke Thay) หรือ Burmese Marionette เป็นงานหัตถศิลป์พื้นบ้านและนาฏกรรมชั้นสูง มีเชือกเป็นตัวร้อยรอยต่อของอวัยวะถือกำเนิดเมื่อ 500 - 600 ปีมาแล้ว นิยมนำไปเล่นประกอบวรรณคดี ชาดก ฝันดี ตำนานศาสนสถาน เป็นงานที่แฝงไว้ด้วยจิตวิญญาณ ลำตัวและศีรษะทำด้วยไม้ เครื่องแต่งกายเป็นผ้าชนิดต่าง ๆ ประดับด้วยเพชร เลื่อม ดิ้นทองต่าง ๆ หุ่นบางตัวสามารถเคลื่อนไหวลูกตาได้ มีการใช้วัสดุอื่นเช่นลูกแก้วทำเป็นดวงตา บ้างสวมมงกุฎ โปกศีรษะ หรือมวยผม ความเก่าแก่เผยให้เห็นผิวไม้ภายใน มีรอยแตกกร้าวของสี ในส่วนของปากอาจทำแยกส่วนกับตัวศีรษะเพื่อให้เกิดการขยับปากได้ การเคลื่อนไหวให้มีความคล้ายกับการฟ้อนรำของพม่าที่มีการเคลื่อนไหวแลดูผิดธรรมชาติ คล้ายการเดินของผีหรือการเข้าทรง โดยจะได้นำลักษณะดังกล่าวมาประยุกต์กับภาพมารผจญเพื่อสร้างตัวละครแม่ทัพพม่า โดยผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดจากพงศาวดารไทยที่กล่าวถึงเหตุการณ์ในกรุงศรีอยุธยาและเหตุการณ์การเสียกรุงครั้งที่ 2 ที่กล่าวถึงเค้าโครงร่างต่าง ๆ เช่น พระพุทธปฏิมากรใหญ่วัดพนัญเชิงมีน้ำพระเนตร

ไหล พระพุทธรูปปฏิมากรดีโลกนารถที่แกะสลักจากไม้พระศรีมหาโพธิ์ช่วงอกปริแตกแยกเป็น 2 ส่วนในคำให้การชาวกรุงเก่า (หลวงประเสริฐอักษรนิติ์, 2549)

ภาพที่ 2 หุ่นสายพม่า ภาพมารผจญวัดเกาะแก้วสุทธารามสู่การออกแบบตัวละคร

การศึกษาภาษาของวัสดุและกระบวนการสื่อความหมาย ได้ถูกขยายความไปมากกว่าลักษณะทางกายภาพที่วัสดุนั้น ๆ แต่รวมถึงความทรงจำที่มีต่อวัสดุเหล่านั้น (ภคดิ บรรเทาจิรุต, 2563) ได้กล่าวถึงแนวคิดของนักปรัชญาชาวเยอรมัน ฮีโอดอร์ ดับเบิลยู อาดอร์โน (Theodor W. Adorno) ที่ได้ให้ความเห็นว่า วัสดุเป็นมากกว่าปรากฏการณ์พื้นฐานในธรรมชาติ “ในฐานะศิลปิน อาจจะเข้าใจได้ง่าย ประวัติศาสตร์ได้ถูกสั่งสมอยู่ในตัวของพวกมัน และจิตวิญญาณก็แทรกซึมอยู่ในตัวของพวกมันเช่นกัน” และ Frank Lloyd Wright ก็กล่าวถึงวัสดุว่า “แต่ละวัสดุมีข้อความที่ต้องการสื่อสาร (Message) เป็นของตัวเอง นำไปสู่การเป็นศิลปินที่สร้างสรรค์เพลงของตัวเอง” ดังเช่น “ก้อนหิน” แสดงถึงต้นกำเนิดทางธรรมชาติทางธรณีวิทยา แสดงถึงความคงอยู่แม้ถูกเปลี่ยนแปลงรูปทรงหรือถูกย่อยให้เล็กลง “อิฐ” แสดงถึงกระบวนการผ่านความร้อนของดิน การรับน้ำหนัก ประเพณีการก่อสร้าง กระบวนการเผาดินเพื่อให้เป็นอิฐ “ไม้” แสดงถึงการเติบโตจากดิน การไหลเวียนของสารอาหารและน้ำ การเปลี่ยนสถานะจากต้นกล้าสู่ไม้เนื้อแข็งและการดำรงอยู่ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุประสบการณ์ การรับรู้ เป็นความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในความทรงจำ เป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ไม่อาจบอกลำดับ เป็นความสัมพันธ์และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ใช้ความหมายและประสบการณ์ในการรับรู้ เป็นจุดเริ่มต้นไปสู่การค้นหาคำหมายของความเป็นสถานที่

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าวจึงสนใจทำการวิจัย เรื่อง การออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชันแนวศิลปะและประวัติศาสตร์ จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อสร้างแรงบันดาลใจแก่นักออกแบบ โดยมีรากเหง้าทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นแรงบันดาลใจ ได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ การออกแบบ การทำความเข้าใจในด้านวัสดุและการสื่อความหมาย ด้านจิตวิญญาณแห่งสถานที่และวัสดุ ที่เริ่มต้นจากการเคลื่อนไหวของตัวละครไปสู่การรับรู้ถึงวัสดุที่ใช้ประกอบสร้างที่แสดงจิตวิญญาณของวัสดุที่มีความสัมพันธ์กับสถานที่ ที่สามารถถ่ายทอดด้วยกระบวนการสร้างความเคลื่อนไหวให้ตัวละครนั้นมีชีวิต สู่การรับรู้ถึงประวัติศาสตร์ของสถานที่ สู่การเข้าใจ เข้าถึงหลักธรรมคำสอนที่แฝงอยู่บนภาพจิตรกรรมฝาผนัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี
2. พัฒนางานประกอบของวัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน
3. พัฒนากลไกการเคลื่อนไหวภายในตัวละครในส่วนของร่างกายและใบหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคคลทั่วไป นักศึกษาและบุคลากรทางด้านภาพยนตร์แอนิเมชัน จำนวน 80 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้านภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน และด้านประติมากรรม จำนวน 9 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ เป็นอาจารย์สอนทางด้านแอนิเมชัน ด้านประติมากรรม ด้านประวัติศาสตร์ และผู้ประกอบการด้านภาพยนตร์แอนิเมชัน

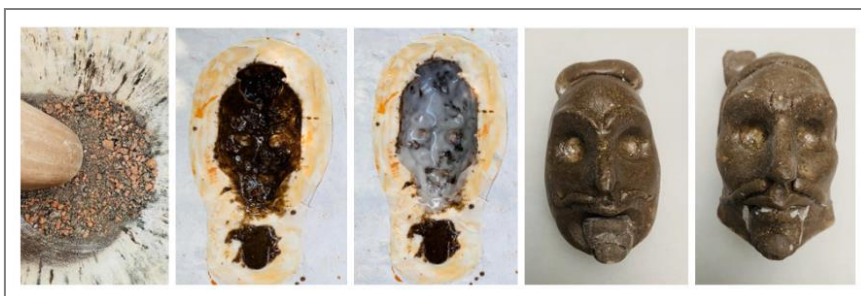
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ (IOC) จำนวน 3 ท่าน และผ่านการขอจริยธรรมในมนุษย์ โดยมีค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงเท่ากับ 1 ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ไทย ด้านประติมากรรม ด้านภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน ประกอบด้วยข้อมูลด้านการออกแบบตัวละคร ลักษณะใบหน้า เครื่องแต่งกาย องค์ประกอบของวัสดุ และระบบกลไกการเคลื่อนไหว จำนวน 9 ท่าน ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากตำรา หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง แยกแยะประเด็นสู่การสังเคราะห์เพื่อกำหนดของเขตประเด็นการสัมภาษณ์ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อนำแบบร่างการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) เพื่อทำการปรับปรุงก่อนทำการใช้จริง และ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจ (Questionnaire) ใช้ในการสอบถามความพึงพอใจด้านการออกแบบตัวละคร องค์ประกอบสร้างของวัสดุ กลไกการเคลื่อนไหว วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 80 คน และผู้เชี่ยวชาญที่มีความเกี่ยวข้องกับงานด้านแอนิเมชัน และด้านประติมากรรม จำนวน 9 คน โดยแบบสอบถามความพึงพอใจนี้จะถูกนำไปใช้ในขั้นตอนการจัดนิทรรศการแสดงผลงานการออกแบบ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสำรวจจากสถานที่จริง และการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือและบทความ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีเค้าโครง มีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บข้อมูลภาคสนาม 1.1) สำรวจพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดเพชรบุรี จากวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะจิตรกรรมฝาผนัง ประติมากรรมประดับพระอุโบสถ 1.2) สำรวจพื้นที่ทางประวัติศาสตร์บริเวณชายแดนไทย - พม่า ได้แก่ด่านสิงขร ด่านเจดีย์ 3 องค์ และจุดตั้งกองทัพอพม่าในช่วงเหตุการณ์การเสียกรุงครั้งที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านภูมิศาสตร์ 1.3) สำรวจพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ พระราชวัง วัด วัดร้าง พิพิธภัณฑสถานสำคัญ 2) การเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ อินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ด้านประวัติศาสตร์ ไทย พม่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เหตุการณ์การเสียกรุงครั้งที่ 2 ด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ที่กล่าวถึงศิลปะในจังหวัดเพชรบุรีช่วงอยุธยาตอนปลาย รวมถึงทฤษฎีการออกแบบ ทฤษฎีทางจิตวิทยาด้านพฤติกรรมและการแสดงออก ทฤษฎีที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่และจิตวิญญาณ 3) การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ เก็บข้อมูลโดยการจัดแสดงนิทรรศการกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ของการวิจัย โดย มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมชมและตอบแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการทดลองวัสดุ การออกแบบงาน 2 มิติ และการขึ้นรูปด้วยการปั้น 3 มิติด้วยมือ เพื่อใช้เป็นชิ้นงานแสดงผลของการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ข้อมูลจากการศึกษาการออกแบบตัวละครฝ่ายไทย ฝ่ายพม่า และตัวละครชาวยุโรป 2) ข้อมูลจากการศึกษาระบบกลไกการเคลื่อนไหว

ของตัวละครจากภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน จำนวน 3 เรื่อง เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการจำแนกประเภทของความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหา รายละเอียด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จำแนกความเป็นเหตุเป็นผลทางด้านศิลปะและประวัติศาสตร์เพื่อจัดหมวดหมู่การออกแบบตัวละครและการคัดเลือกเหตุการณ์เพื่อคัดเลือกตัวบุคคลมาทำการออกแบบ มีการวิเคราะห์คุณสมบัติของส่วนประกอบของวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อความสอดคล้องกับตัวละครแต่ละบุคคล และวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์เพื่อค้นหาลักษณะท่าทางการแสดงออกของตัวละครแต่ละกลุ่มบุคคล หลังการรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบลายเส้น 2 มิติเบื้องต้นเพื่อขอรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการแก้ไขและขยายเป็นแบบร่าง 3 มิติ ด้วยการปั้นด้วยมือจากวัสดุประเภทดินน้ำมันและซีพี้่ง สามารถจำแนกชุดข้อมูลได้ดังนี้ 1) ลักษณะเฉพาะที่ใช้ในการออกแบบตัวละครฝ่ายไทย ฝ่ายพม่า และตัวละครชาวยุโรป จากแนวคิดที่ได้จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี และหนังใหญ่วัดพลับพลาชัย จังหวัดเพชรบุรี 2) ตัวอย่างระบบกลไกการเคลื่อนไหวของตัวละครจากภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชันที่ตอบสนองลักษณะการเคลื่อนไหวของตัวละครทั้ง 3 กลุ่ม 3) วิเคราะห์สัญลักษณ์และความหมายของวัสดุที่พบในพื้นที่วิจัย อันเป็นการเน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณของสถานที่และวัสดุที่ให้ผลทางด้านความรู้สึกอันเป็นนามธรรม พร้อมกับการให้สัมผัสในทางกายภาพที่สื่อถึงกาลเวลาและสถานที่ด้วยเช่นกัน 4) วิเคราะห์ทฤษฎีพฤติกรรมที่วาดด้วยลักษณะร่างกายและพฤติกรรมที่แสดงออก และทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงทฤษฎีศิลปะที่วาดด้วยเรื่องของรูปทรงและความรู้สึกจากรูปใบหน้า เพื่อนำไปออกแบบ 2 มิติและ 3 มิติ

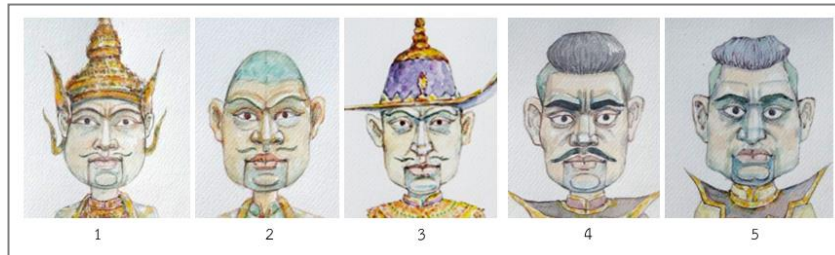
ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการทดลองวัสดุในการสร้างสรรค์ตัวละคร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี จากการวิจัย พบว่า การออกแบบตัวละครที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มีความหลากหลายเชื้อชาติสถานภาพ อายุ อาชีพ สถานภาพทางสังคม มีกลุ่มตัวละครฝ่ายไทย ฝ่ายพม่า และฝ่ายยุโรป ในการออกแบบต้องการแสดงถึงทัศนธาตุทางกายภาพที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร แต่อยู่ภายใต้เอกภาพในบรรยากาศของเหตุการณ์ที่มีร่วมกัน มีสมรรถนะในการเคลื่อนไหวได้สมจริงจนถึงเกินจริง รวมถึงเครื่องแต่งกายที่สะท้อนบุคลิก อารมณ์ความรู้สึก สะท้อนจิตวิญญาณของแต่ละตัวละคร ในภาพที่ 5 ตัวละครฝ่ายไทย ประกอบด้วย 1) พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ 2) พระเจ้าอุทุมพร 3) พระเจ้าเอกทัศ 4) พระยาตาก (สิน) 5) หลวงยกกระบัตร (ทองด้วง) ในภาพที่ 6 ตัวละครฝ่ายพม่า ประกอบด้วย 1) พระเจ้าอลองพญา 2) พระเจ้ามังลอก 3) พระเจ้ามังระ 4) มังมหานรธา 5) เนเมียวสีหบดี ในภาพที่ 7 1) - 4) กลุ่มตัวละครข้าราชการชาวยุโรป และ

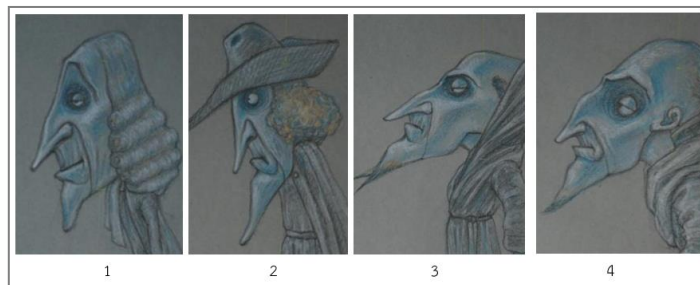
ในภาพที่ 8 กลุ่มตัวละครนายทหารชาวยุโรป 1) นายทหารชาวอังกฤษ 2) นายทหารชาวฝรั่งเศส 3) นายทหารชาวโปรตุเกส 4) นายทหารชาวดัตช์

ภาพที่ 4 กลุ่มตัวละครฝ่ายไทย

ภาพที่ 5 กลุ่มตัวละครฝ่ายพม่า

ภาพที่ 6 กลุ่มตัวละครข้าราชการชาวยุโรป

ภาพที่ 7 กลุ่มตัวละครนายทหารชาวยุโรป

โดยอาศัยการศึกษาทางด้านจิตวิทยาที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ออกมาจากลักษณะกายภาพทางร่างกายและการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ ประกอบกับทฤษฎีการออกแบบตัวละครที่เริ่มต้นจากการออกแบบ

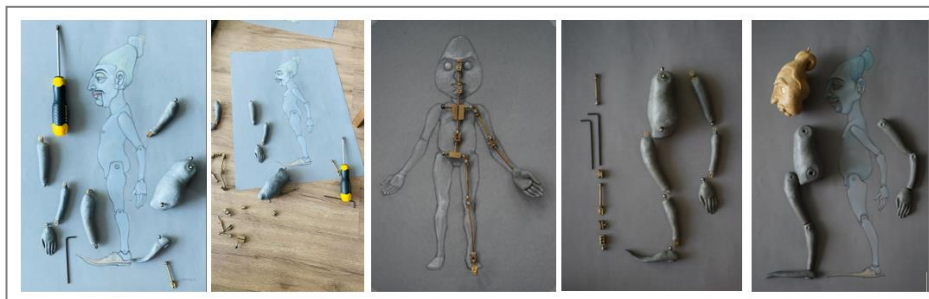
ใบหน้าโดยใช้เค้าโครงรูปทรงเรขาคณิตในแต่ละตัวละคร ซึ่งประกอบไปด้วยวงรี สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม นอกจากนี้การออกแบบได้อาศัยหลักการศึกษาลักษณะรูปทรงใบหน้าที่สามารถบ่งบอกบุคลิกได้จากการศึกษาและเก็บรวบรวมจากตำราทางการแพทย์จีน ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะทางร่างกายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แบ่งกลุ่มร่างกายมนุษย์เป็น 4 ประเภท คือ ร่างกายหลวมพอม กลุ่มอ้วน กลุ่มร่างกายสมส่วน และกลุ่มลักษณะไม่สมประกอบหรือผิดปกติ การแปลความหมายโดยใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiology) ผสมกับแนวคิดทางด้านศิลปะจากการใช้ทัศนธาตุทางศิลปะและรูปทรงชนิดต่าง ๆ ที่จะกระตุ้นการรับรู้และเชื่อมกับประสบการณ์ของผู้รับชม โดยสามารถสื่อสารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือสร้างความตระหนักรู้ในด้านประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งจะส่งผลต่อด้านความรู้สึกในการรับชม ทั้งความประทับใจและความสะเทือนใจ โดยอาศัยประสบการณ์การรับรู้ของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 8 ตัวละครและเครื่องแต่งกาย ขนาด 30 – 35 เซนติเมตร

2. การพัฒนาองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สตอปโมชัน แอนิเมชัน จากผลการวิจัย พบว่า การแสดงอัตลักษณ์ของตัวละครแต่ละกลุ่มผ่านพื้นผิวและองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้ประกอบสร้างจากแหล่งที่มาที่ต่างกัน มีระดับความยืดหยุ่น ความแข็งแรงที่เหมาะสมสำหรับอวัยวะแต่ละส่วน รวมถึงระดับการเคลื่อนไหวของร่างกายตัวละคร ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้ลักษณะของดินเป็นตัวแสดงสุนทรีย์ภาพมากกว่าลักษณะของยาง เพื่อแสดงจิตวิญญาณของวัสดุ (Spirits in the Material) สู่การวิเคราะห์ความหมาย การรับรู้และการตีความของมนุษย์ สู่การศึกษาทางด้านวัสดุ (Material) ซึ่งจะเป็นจุดเชื่อมระหว่างมนุษย์กับสถานที่ เป็นเจตนาธรรมที่ต้องการให้วัสดุเหล่านั้นได้สื่อสารภาษาของตัวเอง ทั้งจากที่มา คุณสมบัติ การหลอมรวมเพื่อการประกอบสร้างและการตีความทางด้านสัญญะวิทยา (Semiology) ที่เป็นตัวแทนสื่อความคิด ความหมาย เนื้อหาสาระที่ปรากฏเพื่อให้เกิดการตีความ ซึ่งการจะรับรู้ในสาระที่ปรากฏก็ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้ชมในการตีความ ซึ่งการตีความนี้ยังมีปัจจัยในด้านบริบท (Text) ความเป็นพื้นที่ (Place, Space) เวลา (Time) การตีความ (Hermeneutics)

3. การพัฒนากลไกการเคลื่อนไหว (Amature) ภายในตัวละครในส่วนของร่างกายและใบหน้า จากผลการวิจัย พบว่า สามารถแบ่งได้เป็นลักษณะของมนุษย์หรือเทพที่มีการเคลื่อนไหวน้อยแต่มีความมั่นคง ลักษณะของกึ่งเทพกึ่งมนุษย์ที่แฝงลักษณะของความฝัน ล่องลอย ยากแก่การจับต้อง และลักษณะของมารที่มีความเคลื่อนไหวจากท่าทางที่เกินธรรมชาติ มีความเหนือจริง แฝงความหนักแน่นแข็งแรง ดังนั้นลักษณะกลไกจึงต้องมีความแข็งแรงที่สามารถรับน้ำหนักตัวละครที่มีขนาดใหญ่ได้ แกนหมุนสามารถเคลื่อนไหวได้ 360 องศา เพื่อให้แสดงลักษณะการเคลื่อนไหวที่ผิดธรรมชาติได้ สามารถเคลื่อนไหวกลับมาในจังหวะหรือท่าทางเดิม ตอบสนองต่อระดับการเคลื่อนไหวในระดับเล็กน้อยเพื่อการถ่ายภาพบันทึกการเคลื่อนไหว ทั้งนี้ในบางส่วนของร่างกายต้องหมุนหรือเคลื่อนไหวได้เล็กน้อยเท่านั้นเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชิ้นงาน เช่น เอว สะโพก ข้อเท้า

ภาพที่ 9 ภาพกลไกการเคลื่อนไหวของตัวละคร

อภิปรายผล

การสร้างกระบวนการทางภาพยนตร์สื่อดิจิทัลแอนิเมชันที่แสดงฐานความคิดการสร้างตัวละครที่สัมพันธ์กับสถานที่และลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี อันจะเป็นประโยชน์ที่จะเกิดกับวงการภาพยนตร์สื่อดิจิทัลแอนิเมชัน รวมถึงการศึกษาและการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์บนพื้นฐานจิตวิญญาณ อันจะเป็นประโยชน์ที่จะเกิดกับวงการภาพยนตร์ งานการศึกษาและความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ จากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยค้นพบว่ากระบวนการสร้างสรรค์ประติมากรรมให้มีชีวิต มีความรู้สึก มีลมหายใจ เกิดขึ้นจากท่าทางการเคลื่อนไหวของตัวละครที่ทำให้เชื่อว่าตัวละครนั้นมีชีวิต ผ่านการนำเสนอในลักษณะท่าทางที่ต่างกัน เช่น ท่าทางของเทพ ท่าทางของมนุษย์กึ่งเทพ ท่าทางของยักษ์ มาร รวมถึงตัวกาก ที่มีท่าทางไม่น่าไว้วางใจ การสื่อความหมายทางภาษากายที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล เช่น เทพ พระ ยืนตัวตรง คนทั่วไปนั่งบ้างยืนบ้างในท่าทางลำตัวอโค้งแบบอ่อนน้อม ชาวต่างชาติยืนนิ่งในลักษณะหงิกงอ พัวพันเป็นเส้นด้าย มีความมโหฬาร ภาพยนตร์จะกลายเป็นกลุ่มเส้นที่พันกันยุ่งเหยิงที่มีพลังการเคลื่อนไหวรุนแรงที่สื่อถึงโทษและความเกลียดชัง

ด้วยความเข้าใจถึงการเคลื่อนไหวได้สื่อสารสาระเหล่านี้ไปยังการออกแบบตัวละครที่สอดคล้องกับกลุ่มคน การคัดเลือกกลุ่มคนเพื่อมาทำการออกแบบตัวละคร เพื่อแสดงการเปรียบเทียบ สีขาว สีดำ และสีเทา ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เป็นการขับเน้นความเป็นดราม่า (Dramatic) ให้แลดูเกินจริงแต่ตั้งอยู่บนความจริง ผู้วิจัยเลือกฝ่ายตัวเอก 3 ตัวละคร ผู้ช่วยตัวเอก 2 ตัวละคร ตัวร้าย 3 ตัวละคร ผู้ช่วยตัวร้าย 2 ตัวละคร ซึ่งมีผลกำลังและฝีมือการต่อสู้ที่สูสีกัน และท่ามกลางความขัดแย้งกันนั้นก็ยังมีกลุ่มตัวละครที่ไว้วางใจไม่ได้อีก 8 ตัวละคร

การออกแบบสร้างสรรค์ตัวละครทั้ง 3 กลุ่ม ได้แสดงถึงแนวคิดเรื่องรูปทรงที่มีผลในการออกแบบ (พิพัฒน์ นวลศรี, 2548) กล่าวถึงแนวคิดการออกแบบมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องรูปร่างรูปทรงที่มีผลต่อนัยยะในการสื่อสารและการส่งต่อด้านความรู้สึกของ (Verzosa, C., 2023) นักจิตวิทยารูปทรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรื่องลักษณะกะโหลกศีรษะของมนุษย์ที่มีความยืดหยุ่น รูปร่างต่าง ๆ เกิดจากแรงกดดันแต่ละทิศทางและการขยายออกในทิศทางที่เหลือของ (Loomis, A., 1956) นอกจากนี้การออกแบบได้อาศัยหลักการศึกษาใบหน้าทีกล่าวถึงลักษณะรูปทรงใบหน้าสามารถบ่งบอกบุคลิกได้จากการศึกษาและเก็บรวบรวมทางสถิติมากกว่า 3,000 ปีของแพทย์แผนจีน โดย (Haner, J., 2008) ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะทางร่างกายที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของ (เครทส์ เมอร์, 2565) ที่แบ่งกลุ่มร่างกายมนุษย์เป็น 4 ประเภท คือ ร่างกายหลวมๆ กลุ่มอ้วน กลุ่มร่างกายสมส่วน และกลุ่มลักษณะไม่สมประกอบหรือผิดปกติ ผสานกับแนวคิดเรื่องท่าทางการเคลื่อนไหวที่แตกต่างกัน การแสดงออกท่ามกลางสถานการณ์ที่ไม่ปกติ รวมถึงทฤษฎีจิตวิทยาที่ใช้ประกอบในการออกแบบ โดยได้มีการขับเน้นที่องค์ประกอบของวัสดุ เป็นตัวละครที่สะท้อนถึงพื้นที่ เวลา จิตวิญญาณแห่งวัสดุ สามารถที่จะสื่อสารและสร้างการรับรู้ในความเป็นนามธรรมได้ตามหลักคิดในทฤษฎีในเรื่องจิตวิญญาณในวัสดุ (Spirits in the Material) และจิตวิญญาณแห่งสถานที่ (Spirits in Place)

โดยมีพื้นเพองค์สำคัญคือระบบกลไกการเคลื่อนไหว (Amature) ที่จะนำพาตัวละครและเนื้อวัสดุตัวละครให้โลดแล่นมีชีวิตด้วยการเคลื่อนไหวแบบเทพ แบบมาร กึ่งเทพกึ่งมนุษย์ ตัวกาก ตามลักษณะคติของช่างเขียนไทยที่ได้ถ่ายทอดไว้บนจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้ดูซึมลมหายใจของผู้คน และผู้คนที่ได้หายใจและสูดกลิ่นแห่งอดีตกาลที่วัดได้บันทึกไว้ทุกภาพเขียน ร่องรอยการผุกร่อน การเสื่อมสลายผ่านกาลเวลา การหายใจที่สูดเข้าและปล่อยออกนี้เป็นวัฏจักรแห่งการให้และรับต่อไปอีกยาวนาน ซึ่งการหายใจเพื่อที่จะมีชีวิตคือความหมายของคำว่า Anima ในภาษากรีก

ผู้วิจัยได้สร้างภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชันตัวอย่าง ความยาว 5.30 นาที แสดงท่าทางการเคลื่อนไหวของตัวละครที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบของวัสดุจากแหล่งของวัสดุที่ใช้ในการประกอบสร้าง และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครและภาพจิตรกรรมฝาผนังในวัดในแต่ละวัด พร้อมด้วยดนตรีประกอบ การลำดับภาพ ศิลปะการเล่าเรื่อง การนำเสนอเรื่องสีและความรู้สึก (Mood and Tone) จากการนำบรรยากาศภาพจิตรกรรมฝาผนังและบรรยากาศภายในพระอุโบสถมาสังเคราะห์เพื่อทำการจัดแสงและเงาสร้างบรรยากาศแบบสลับและภาพขาวดำเพื่อขับเน้นบรรยากาศของภาพยนตร์ จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี มีการออกแบบตัวละครที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์มีความหลากหลายเชื้อชาติ สถานภาพ อายุ อาชีพ สถานภาพทางสังคม มีกลุ่มตัวละครฝ่ายไทย ฝ่ายพม่า และฝ่ายยุโรป ในการออกแบบต้องการแสดงถึงทัศนธาตุทางกายภาพที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับบุคลิกลักษณะของตัวละคร แต่อยู่ภายใต้เอกภาพในบรรยากาศของเหตุการณ์ที่มีร่วมกัน มีสมรรถนะในการเคลื่อนไหวได้สมจริงจนถึงเกินจริง รวมถึงเครื่องแต่งกายที่สะท้อนบุคลิก อารมณ์ความรู้สึก สะท้อนจิตวิญญาณของแต่ละตัวละครโดยอาศัยการศึกษาทางด้านจิตวิทยาที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่ออกมาจากลักษณะกายภาพทางร่างกายและการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ การแปลความหมายโดยใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiology) ผสมกับแนวคิดทางด้านศิลปะจากการใช้ทัศนธาตุทางศิลปะและรูปทรงชนิดต่าง ๆ

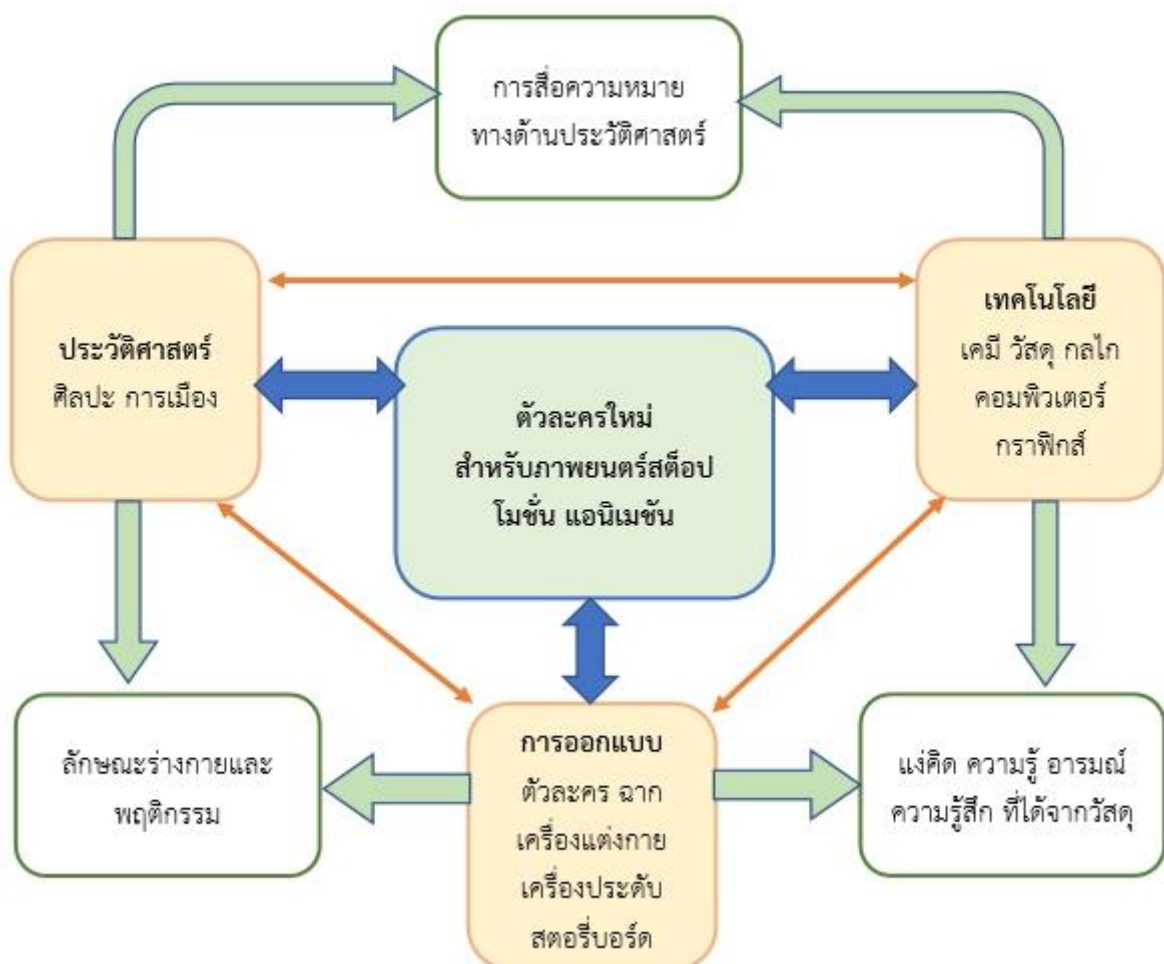
2. การพัฒนาองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สต็อปโมชัน แอนิเมชัน มีการแสดงอัตลักษณ์ของตัวละคร ที่สอดคล้องกับแนวคิดของ ภควดี บรรเทาอิริต ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่ว่าง (Space) และ สถานที่ (Place) (ภควดี บรรเทาอิริต, 2563) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อติศร ศรีเสาวนันทน์ ที่กล่าวถึงความเป็นสถานที่เกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์ เป็นระบบที่มีความหมายในตัวเอง สิ่งของและสถานที่ที่มีจิตวิญญาณความรู้สึกนึกคิดอยู่ในตัวเอง สู่การวิเคราะห์ความหมาย (อติศร ศรีเสาวนันทน์, 2559) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ชาวสวิสเซอร์แลนด์ Ferdinand de Saussure โดย เถกิง พัฒโนภาษ ได้กล่าวถึงว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ทำหน้าที่เป็นตัวสื่อความหมาย เป็นระบบของสัญญาณที่มนุษย์และสังคมสร้างขึ้นเพื่อความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ จากการเปรียบเทียบความหมายของสิ่งนั้นกับสิ่งที่มีความหมายตรงข้ามคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสัญญาณตัวหนึ่งกับสัญญาณตัวอื่น ๆ เกิดขึ้นโดยตรรกะของความแตกต่าง สัญญาณแต่ละตัวจะมีความหมายได้ก็จากการเปรียบเทียบกับตัวมันแตกต่างจากสัญญาณตัวอื่น ๆ ในระบบเดียวกัน (เถกิง พัฒโนภาษ, 2551) ดังจะเห็นได้ว่าการถอดรหัสคุณค่าทางความงามแบบเดิมที่ว่าด้วยองค์ประกอบทางศิลป์ เส้น สี แสงเงา เป็นการตีความจากสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นภาษา รหัส เครื่องหมาย สัญญาณ รวมทั้งการสื่อสารอื่น ๆ การศึกษาเกี่ยวกับระบบสัญญาณ หรือสัญญาณวิทยา จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเข้าใจในคุณค่าของการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสารในทางนามธรรม โดยผู้วิจัยได้เก็บตัวอย่างดิน อิฐ จากสถานที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่น่าเสนอ ที่แสดงลักษณะกายภาพ การนำไปใช้ และนัยยะของการสื่อความหมาย อันจะนำไปสู่ขั้นตอนการพัฒนาส่วนผสมที่เหมาะสมต่อการสร้างสรรค์ตัวละคร

3. การพัฒนากลไกการเคลื่อนไหว (Amature) ที่จะนำพาตัวละครและเนื้อวัสดุตัวละครให้โลดแล่นมีชีวิตด้วยการเคลื่อนไหวแบบเทพ แบบมาร กึ่งเทพกึ่งมนุษย์ ตัวกาก ตามลักษณะคติของช่างเขียนไทยที่ได้

ถ่ายทอดไว้บนจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดเพชรบุรีที่ได้ดูดซึมลมหายใจของผู้คน และผู้คนก็ได้หายใจและสูดกลิ่นแห่งอดีตกาลที่วัดได้บันทึกไว้ทุกภาพเขียน ร่องรอยการผุกร่อน การเสื่อมสลายผ่านกาลเวลา การหายใจที่สูดเข้าและปล่อยออกนี้เป็นวัฏจักรแห่งการให้และรับต่อไปอีกยาวนาน ซึ่งการหายใจเพื่อที่จะมีชีวิตคือความหมายของคำว่า Anima ในภาษากรีก

องค์ความรู้ใหม่

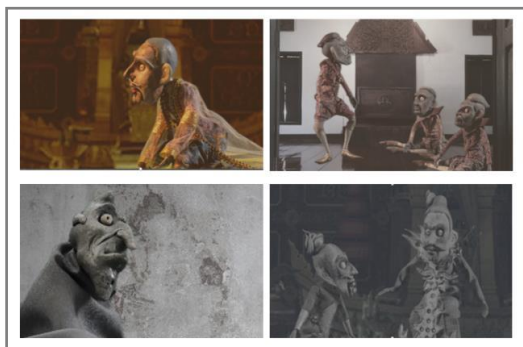
จากการวิจัยเรื่องนี้ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ กล่าวคือ ตัวละครที่แสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ การเมือง ศิลปกรรมในวัด ซึ่งจะสะท้อนมายังตัวละครผ่านกระบวนการทางศิลปะและทัศนธาตุ โดยอาศัยความรู้ทางกายวิภาคมาทำการออกแบบตัวละคร พร้อมกับการค้นคว้าเรื่องเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ฉาก และการลำดับเรื่องราว โดยใช้เทคโนโลยีทางด้านเคมีในการทดลองค้นหาลักษณะของวัสดุที่เหมาะสม ใช้เทคโนโลยีทางด้านโลหะเพื่อพัฒนาหลักการเคลื่อนไหวที่มีความยืดหยุ่นและแข็งแรง และเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกส์ที่จะเป็นตัวร้อยเรียงเรื่องราวภาพและเสียงเข้าไว้ด้วยกันให้เกิดเอกภาพ

ภาพที่ 10 แนวคิดการออกแบบกระบวนการสร้างสรรค์

ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี และศิลปะการออกแบบที่นำมาบูรณาการกันจนเกิดตัวละครใหม่ได้สร้างการรับรู้ในลำดับถัดมาในเรื่องการสื่อความหมายทางด้านประวัติศาสตร์ (Interpreting Historical Meaning) การรับรู้ด้านลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อพฤติกรรมตัวละคร (Physical Characteristics and Behavior) ผ่านการแสดงท่าทางการเคลื่อนไหว การแสดงออกทางสีหน้า แววตา ลักษณะการนั่ง เดิน พูด และการใช้ภาษาท่าทางอื่น ๆ และยังสามารถแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะชาติพันธุ์ อาชีพ อายุ ลำดับพ่อ ลูก รวมถึงอาชีพและสถานภาพทางสังคมได้ โดยมีทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาการรับรู้สนับสนุน และให้ผลในด้านแง่คิด ทางด้านความรู้สึกแก่ผู้ชมจากวัสดุที่นำมาใช้ประกอบสร้าง (สอดคล้องกับแนวคิด (Norberg-Schulz, C., 1980) ที่ได้กล่าวถึงการย้อนกลับไปสู่สรรพสิ่ง (Return to Things) ที่วัสดุมีมากกว่าความเป็นกายภาพ แต่มีสาระ เป็นตัวแทนของสภาพแวดล้อม แสดงมิติการดำรงอยู่ระหว่างสิ่งที่อยู่ภายนอกและภายในสะท้อนความเป็นจิตวิญญาณความเป็นสถานที่) ซึ่งสะท้อนแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณแห่งวัสดุและสถานที่ (Spirits in the Material and Spirits of Place) มีจิตวิญญาณ สะท้อนอารมณ์ความรู้สึก สื่อถึงเนื้อหาสาระทางด้านประวัติศาสตร์ ด้วยความสมจริง ทั้งจากการออกแบบและการเลือกใช้วัสดุ สร้างความรู้สึกในการอยากที่จะลงมือทำและค้นคว้าประวัติศาสตร์ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และการมองเห็นโอกาสในการนำวัสดุรอบตัวมาทำการสร้างสรรค์ภาพยนตร์เทคนิคสตอปโมชัน แอนิเมชัน รวมถึงการมองเห็นช่องทางการนำเสนอนิทรรศการตัวละครและภาพยนตร์ตัวอย่างดังกล่าวนี้ในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์จริง

ภาพที่ 11 แสดงตัวละครและการออกแบบสีและอารมณ์ของภาพ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1. การสร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สตอปโมชัน แอนิเมชัน จากลมหายใจแห่งอยุธยาในจังหวัดเพชรบุรี เป็นการออกแบบตัวละครที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และหลักจิตวิทยาที่แสดงออกทางพฤติกรรม แสดงถึงทัศนธาตุทางกายภาพ มีสมรรถนะในการการเคลื่อนไหวได้สมจริง เครื่องแต่งกายที่สะท้อนบุคลิก อารมณ์ความรู้สึก สะท้อนจิตวิญญาณของแต่ละตัวละคร 2. การพัฒนาองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้สร้างสรรค์ตัวละครสำหรับภาพยนตร์สตอปโมชัน แอนิเมชัน มีการแสดงอัตลักษณ์ของตัวละครแต่ละกลุ่มผ่านพื้นผิวและองค์ประกอบของวัสดุที่ใช้ประกอบสร้างจากแหล่งที่มาที่ต่างกัน มีระดับความยืดหยุ่น ความแข็งแรงที่เหมาะสมสำหรับอวัยวะแต่ละส่วน และแสดงจิตวิญญาณของวัสดุ และ 3. การพัฒนากลไกการเคลื่อนไหว ภายในตัวละครในส่วนของร่างกายและใบหน้า ตามลักษณะของมนุษย์หรือเทพที่มีการเคลื่อนไหวน้อยแต่มีความมั่นคง มีความเคลื่อนไหวจากท่าทางที่เกินธรรมชาติ มีความเหนือจริง แผงความหนักแน่นแข็งแรง โดยมีข้อเสนอแนะ 1) สมควรให้ผู้ชมได้สัมผัสบรรยากาศจริงของสถานที่ และเป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากสถานที่จริงไปพร้อมกัน 2) สมควรจัดจัดเวิร์คช็อปการปั้น การวาด การถ่ายภาพ การได้มีส่วนร่วมในการเซตหุ่น ขยับหุ่น การแสดง Performance Art ที่ใช้คนจริงแต่งกายให้เหมือนหุ่นตัวละคร และ 3) สมควรประยุกต์เข้ากับ

งานนี้มีเดียเพื่อให้ผู้ชมสัมผัสประสบการณ์และเข้าถึงประวัติศาสตร์โดยการรับรู้ความเป็นสถานที่และจิตวิญญาณแห่งวัสดุ เป็นการดึงมรดกของชาติมาสร้างชีวิต สร้างความเคลื่อนไหว จะเป็นการสร้างลมหายใจที่มั่นคงให้กับคนและพื้นที่เหล่านั้น เป็นการสร้างประสบการณ์และความทรงจำที่ร่วมกันระหว่างคน ศิลปะ และสถานที่ (วัดโบราณสถานและพื้นที่ทางประวัติศาสตร์) และจะเป็นต้นแบบในการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมอื่น ๆ ตามบริบทของพื้นที่ที่ผู้พื้นที่สร้างสรรค์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เครทส์ เมอร์. (2565). ทฤษฎีบุคลิกภาพของเครทส์เมอร์. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/299864>
- เถกิง พัฒโนภาช. (2551). สัญลักษณ์และการเป็นตัวแทนด้วยภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- น. ณ ปากน้ำ. (2529). ฝรั่งในศิลปะไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- นิจจัน พันธ์พจน์. (2557). ประวัติแอนิเมชัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พิพัฒน์ นวลศรี. (2548). โครงการศึกษาการออกแบบตัวละครกับการแสดงอารมณ์ทางใบหน้าสำหรับใช้กับหุ่นกลไกบังคับ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภควดี บรรเทาอิรัตน์. (2563). การสะท้อนตัวตนของสถานที่ผ่านที่ว่างและวัสดุ. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2556). พงศาวดารเรื่องไทยรบพม่า. กรุงเทพมหานคร: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- หลวงประเสริฐอักษรนิติ์. (2549). คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด. พระนครศรีอยุธยา: ไทยควอลิตี้บุ๊คส์.
- อดิสร ศรีเสาวนันท. (2559). แนวความคิดเรื่องสถานที่ และปรากฏการณ์วิทยากับการศึกษางานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น. วารสารวิชาการ สิ่งแวดล้อมสร้างวินิจัย, 15(1), 1-20.
- Haner, J. (2008). The Wisdom of Your Face. London: Hay House Inc.
- Loomis, A. (1956). Drawing the Head and Hands. New York: Viking Press.
- Norberg-Schulz, C. (1980). Genius Loci: Towards a phenomenology of architecture. New York: Rizzoli.
- Verzosa, C. (2023). The science of shapes: Learn the psychology behind basic forms and figures in photography. Retrieved December 9, 2023, from <https://www.canva.com/learn/science-shapes-learn-psychology-behind-basic-forms-figures-photography/>

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับบทบาทการสื่อสารในงานการปกครองท้องถิ่น*

ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY AND THE ROLE OF COMMUNICATION IN LOCAL GOVERNMENT

กวิทธิ์ ศรีสัมฤทธิ์^{1*}, วิทยาธร ท่อแก้ว²

Kawit Srisamrit^{1*}, Wittayatorn Tokeaw²

¹คณะเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

¹Faculty of Educational Technology, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

²คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

²Faculty of Communication arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: witdreampaper@gmail.com

บทคัดย่อ

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารในงานการปกครองท้องถิ่น มีความจำเป็นและเป็นสิ่งที่สำคัญในการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำ ใช้การวิเคราะห์ด้วยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ นำมาสู่การบริหารจัดการเพื่อการสื่อสารระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น ประชาชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็วและตรงจุดต่อการแก้ไขปัญหา มีการใช้งาน เช่น สรุปเนื้อหาประชุมอัตโนมัติ การรายงานสถานการณ์ในสภาวะวิกฤต การให้บริการแชทบอทตอบคำถามเพื่อช่วยเหลือประชาชน การสรุปรายงานประจำปี การแปลภาษาเรียลไทม์เพื่อการท่องเที่ยว การสื่อสารเพื่อแก้ปัญหา การลอกหลวงต่าง ๆ และการแจ้งข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์หรือแอปพลิเคชันในงานการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งช่วยให้สามารถเชื่อมโยงการสื่อสารจากมนุษย์ อุปกรณ์อัจฉริยะหรือเซนเซอร์ต่าง ๆ สู่การจัดเก็บข้อมูลที่ทันสมัยตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้สามารถปรับเปลี่ยนนโยบายให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามความต้องการของพื้นที่ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องแม่นยำ นำไปสู่การพัฒนาเป็นองค์กรดิจิทัลและเมืองอัจฉริยะในอนาคต ต้องมีการบริหารการสื่อสารอย่างโปร่งใสและมีส่วนร่วมระหว่างกัน ส่งเสริมและถ่ายทอดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนเรียนรู้ตามการเปลี่ยนแปลงตามนวัตกรรมการสื่อสารที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการตระหนักถึงการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ความปลอดภัยทางไซเบอร์ การเป็นอคติและความถูกต้องของ AI จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการประเมินความพร้อมในการใช้งานเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสื่อสารในงานการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำ และมีความยั่งยืนในการปกครองท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์, บทบาทการสื่อสาร, งานการปกครองท้องถิ่น

Abstract

Applying artificial intelligence (AI) technology in communication in local government work is necessary and important to help increase efficiency and accuracy. Using large database analysis, management communicates effectively between local agencies, citizens, and all stakeholders. Able to respond quickly and directly to problem-solving. There are applications

such as automatic meeting content summaries. It reports situations in crises Provides chatbot services to answer questions to help citizens Summary of the annual report Real-time translation for travel Communication to solve various royal copying problems and news notifications via online channels or applications in local government, etc., which helps to connect communication from humans. Intelligent devices or multiple sensors to modern data storage that responds to changes, making it possible to adjust policies to suit the situation that arises according to the needs of the area, efficiently and accurately. Leading to the development of a digital organization and smart city in the future. There must be transparent and participatory communication management between each other. Promote and transfer learning to adjust learning according to changes in communications innovations that will occur. Including being aware of protecting personal information. cyber security the bias and accuracy of AI therefore require a common understanding with all sectors involved in evaluating the readiness to use artificial intelligence technology in communication in local government. To achieve effective communication accuracy there will be sustainability in local government.

Keywords: Artificial Intelligence Technology, Communication Role, Local Government

บทนำ

การสื่อสารในงานการปกครองท้องถิ่น คือ การส่งข้อมูล ข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นกับชุมชนหรือพื้นที่ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นการเผยแพร่กิจกรรม ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เรื่องปัญหาและการแก้ไขที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันเกิดความเชื่อมโยงและเสริมสร้างความโปร่งใสในการปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการสื่อสารในการปกครองท้องถิ่น ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตอบสนองต่อความต้องการในการสื่อสารได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ทำให้การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและประชาชนมีความชัดเจน และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตลอดเวลา โดยมีการใช้เทคโนโลยี AI เช่น การใช้แชทบอทในการตอบคำถาม การวิเคราะห์ด้วยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วย AI เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจปัญหาและสร้างการสื่อสารที่ตรงจุดและความต้องการ และการใช้แอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ในการรวบรวมข้อมูลของท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญในการใช้ AI ในการสื่อสาร คือ การกำหนดทิศทางและเลือกเนื้อหาที่จะสื่อสารและส่งถึงกลุ่มเป้าหมาย ได้ตรงประเด็นและชัดเจน เพื่อสร้างการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมต่อกัน ส่งผลในการวางแผนและกำหนดทิศทางการสื่อสารที่ชัดเจนตรงตามความต้องการของประชาชนมากที่สุด เช่น ด้านเนื้อหาข่าวสารที่ต้องการ ระยะเวลาในการสื่อสาร ช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างความแม่นยำ ในกรณีปกติและในสภาวะวิกฤต เป็นต้น

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์กับบทบาทการสื่อสารในงานการปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในด้านมิติการสื่อสารต่าง ๆ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการ ช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลการรับเรื่องตอบสนองต่อปัญหาเรื่องร้องเรียน มีความแม่นยำและรวดเร็วนำไปสู่ความสามารถในการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้นและเท่าทันต่อสถานการณ์ ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเฝ้าระวังในอนาคต รวมถึงการสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการเผยแพร่ข้อมูล ลดการบิดเบือนข้อมูลจากรแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ ทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรดิจิทัลทำให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

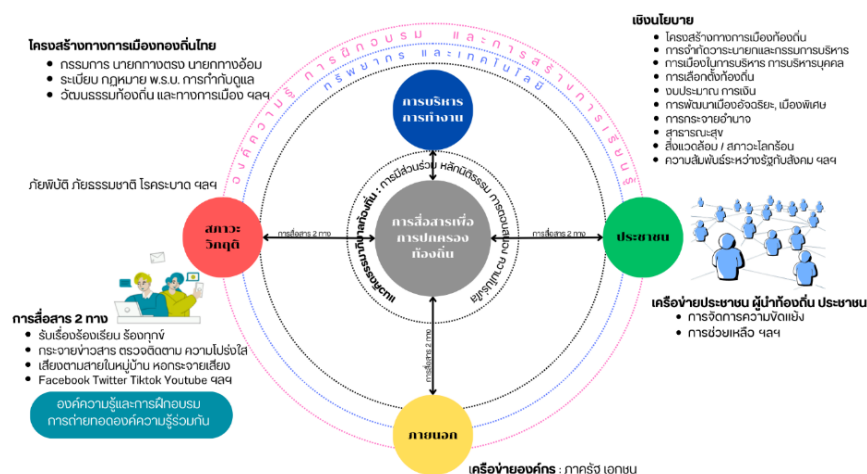
สำหรับเทคโนโลยีดิจิทัลในประเทศไทยจะมีผลกระทบเกิดขึ้นในหลายมิติต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เช่น ปริมาณข้อมูลจะมีมหาศาล การเติบโตของเมืองอัจฉริยะ การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 จากการขยายตัวของเมือง การเพิ่มขึ้นของธุรกิจ E-Commerce การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงาน การเชื่อมต่อที่เพิ่มขึ้นและความเป็นส่วนตัวลดลง สังคมผู้สูงอายุ ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่รวดเร็วทำให้เกิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีผลกระทบต่อโลกร่วมกันมากขึ้น ได้แก่ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence: AI) ระบบอัตโนมัติ (Automation) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ความเป็นจริงดิจิทัล (Digital reality) การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (Cloud computing) อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง (Internet of things: IoT) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analytics) เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2562) ซึ่งเทคโนโลยีต่าง ๆ มีการเชื่อมต่อและสามารถสอดประสานการทำงานร่วมกันได้ผ่านระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและเครือข่ายสมัยใหม่ที่มีความเร็วสูง ทำให้เกิดการสื่อสารที่รวดเร็วทั้งจากมนุษย์ และเครื่องจักรหรือระบบอัจฉริยะมากขึ้นก่อให้เกิดการทำงานรูปแบบในอนาคต มีการสื่อสารจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมถึงระหว่างประเทศด้วยความรวดเร็ว การเข้าถึงประชาชนสามารถทำได้ง่ายในพื้นที่การปกครองที่ต้องคอยกำกับดูแล ซึ่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนผ่านที่รวดเร็วจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงภัยทางไซเบอร์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงทำให้บทบาทของการสื่อสารด้วยปัญญาประดิษฐ์หรือ AI ในงานการปกครองท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตรวจตราสอดส่องและช่วยเหลือรวมทั้งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ได้ประสิทธิภาพที่รวดเร็วและแม่นยำ เพื่อรองรับการเตรียมพร้อมต่อการเป็นเมืองอัจฉริยะในอนาคต

หน่วยงานภาครัฐมีการส่งเสริมให้ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริการภาครัฐ โดยนำประโยชน์ของ AI มาใช้ในงานบริการของภาครัฐ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564) ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มากขึ้น 2) ด้านการช่วยพัฒนาเกิดบริการภาครัฐใหม่ และมีคุณภาพที่สูงขึ้น 3) ด้านการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้และส่วนเสีย 4) ด้านการดำเนินงานที่ทำงานน้อยแต่ได้มากและใช้ความพยายามในการดำเนินงานน้อยลง ทำให้ผู้รับบริการที่มีส่วนได้และส่วนเสียสามารถเข้าถึงบริการของหน่วยงานภาครัฐ มีการดำเนินงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นสามารถขยายและพัฒนาบริการต่าง ๆ จากการประยุกต์ใช้ AI เพื่อนำมาปกครองท้องถิ่นได้หลากหลายลักษณะงาน เช่น งานสวัสดิการสังคม งานการศึกษา งานสาธารณสุขและสุขภาพ งานสำหรับสภาวะวิกฤตและเหตุฉุกเฉินต่าง ๆ งานประชาสัมพันธ์และการสื่อสารท้องถิ่น เป็นต้น โดยทุกภาคส่วนจำเป็นต้องวางกลยุทธ์ในการสื่อสารร่วมกัน (Communication strategy) (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2562) ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนที่มีลักษณะของความแตกต่างด้านทักษะ (Skill gap) สามารถมีความรู้ ความเข้าใจร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด หน่วยงานจำเป็นต้องประเมินแนวทางความร่วมมือในการใช้งาน AI สามารถวิเคราะห์ได้จาก 6 ปัจจัย คือ 1) ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์การใช้ AI 2) บุคลากร 3) กระบวนการ 4) ข้อมูล 5) เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มที่รองรับการทำงานของ AI 6) จริยธรรม โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการใช้ AI มีทั้งเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคล และความเป็นอคติของ AI เป็นความเสี่ยงประเภทหนึ่งที่ต้องพบเจอ ทำให้ความน่าเชื่อถือและความเสี่ยงจากการถูกโจรกรรมข้อมูลทางไซเบอร์มีความเป็นไปได้ การสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะช่วยสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชน ซึ่ง Santiago Garces ประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายนวัตกรรมของเมืองบอสตันได้เสนอแนวทางการใช้งาน AI ประกอบด้วย 3 หลักการ (Barrow, O., 2023) คือ 1) มีการตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จาก AI 2) อย่าส่งข้อมูลที่เป็นกรรมสิทธิ์หรือเป็นชั้นความลับ 3) มีการเปิดเผยการใช้ AI เพื่อสร้างภาพและเนื้อหา ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นและแสดงถึงความชัดเจนโปร่งใส ทำให้ทิศทางของการใช้ความสามารถในการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural language processing: NLP) รูปแบบการสั่งงานด้วยเสียงหรือการพิมพ์ข้อความสอบถามและการสั่งงานพร้อมท์ (Prompt) จะถูกนำมาสู่การใช้งานลักษณะการสื่อสารเพื่อการทำงานและการสื่อสารกับประชาชนในการเสริมสร้างการค้นหาค้นหาข้อมูลและช่วยเหลือในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่น และการให้ข้อมูลบริการประชาชนมากยิ่งขึ้น

การสื่อสารในการปกครองส่วนท้องถิ่น

การสื่อสารโดยทั่วไปจะเป็นทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR model) ที่ประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยสามารถพิจารณาจากแนวคิดเชิงระบบมหภาค (ปธาน สุวรรณมงคล, 2560) ที่ประกอบไปด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ผู้ส่งสารที่เป็นประชาชนมีลักษณะการร้องเรียน (Demand) และการสนับสนุน (Support) เชิงนโยบายต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่กระบวนการแปรรูป (Conversion process) ของสารและช่องทางการสื่อสารในเรื่องของปัญหาและความต้องการร้องเรียนไปยังหน่วยงานปกครอง สู่การกำหนดเชิงนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการแปรรูปประกอบไปด้วย ระบบของการเมืองการปกครอง สถาบันทางการเมือง (องค์กรท้องถิ่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ การเลือกตั้ง ฯลฯ) นำไปสู่การกำหนดการรูปแบบของการแก้ปัญหาในเชิงนโยบาย กฎ มาตรการ หรือระเบียบต่าง ๆ ในเชิงปัจจัยนำออก (Output) เกิดผลในการสื่อสารแจ้งกลับไปสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการดำเนินการและปฏิบัติเชิงนโยบายในลักษณะของข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อกลับมาสู่ในกระบวนการของปัจจัยนำเข้าให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือประชาชนที่มีส่วนร่วม รับทราบปัญหา แก้ไข ปรับปรุงและสนับสนุน เพื่อหาข้อเสนอแนะและปรับปรุงสู่การแก้ไขในปัญหาต่าง ๆ ต่อไป ซึ่งจากทฤษฎีการสื่อสารสองทาง (Two-Way communication theory) ที่มีแนวคิดในบริบทของการสื่อสารแบบย่อยสองแบบ คือ แบบสมมาตร และแบบไม่สมมาตร คือ การเน้นการสร้างการเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ทั้งแบบประสานเวลาและไม่ประสานเวลาเดียวกัน เช่น การประชุม การโพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์ การบรรยายให้ความรู้ เป็นต้น จะต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of innovations theory) เพื่อให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมีการยอมรับและเลือกใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยี AI สำหรับการสื่อสารอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากการสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน เนื่องจากในท้องถิ่น มีผู้เชี่ยวชาญและเข้าถึงเทคโนโลยีที่มีความแตกต่างกัน จำเป็นต้องพัฒนาเจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน ช่วยแนะนำการเรียนรู้และสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุด

โดยในภาพที่ 1 เป็นรูปแบบการสื่อสาร 2 ทิศทางเพื่อการรับฟังความคิดเห็นในทุกด้านโดยประสานการสื่อสารเพื่อการปกครองท้องถิ่นในหลายทิศทางกับผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่บนฐานของแนวคิดธรรมาภิบาลท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมตามหลักนิติธรรมมีการตอบสนองและสะท้อนถึงความโปร่งใสเป็นหลัก เพื่อการรับฟังความคิดเห็นและนำเสียงสะท้อนมาสู่การกำหนดเชิงนโยบายและมีการพัฒนาการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบของการสื่อสารร่วมกันในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ภาพที่ 1 ลักษณะของการสื่อสารเพื่อการปกครองท้องถิ่น

1. การสื่อสารเพื่อการบริหารการทำงาน คือ การสื่อสารเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานภายในองค์กรต่อผู้ที่ปฏิบัติงาน ในการนำสารหรือข้อร้องเรียนหรือคำสั่งในเชิงนโยบายนำมาสู่การปฏิบัติงานในทุกระดับชั้นขององค์กร เช่น การสื่อสารของผู้บริหารระดับสูง สู่ระดับกลาง และสู่ระดับต้น เป็นต้น ทั้งในรูปแบบการสื่อสารจากล่างขึ้นบนหรือจากบนลงล่างก็ได้ นำไปสู่การปฏิบัติการเพื่อการแก้ปัญหาในเชิงนโยบายที่รวดเร็ว เช่น การบริหารงบประมาณ การเงิน การกระจายอำนาจ การกำจัดขยะ การสร้างระบบบริการจ่ายภาษีท้องถิ่น เป็นต้น รูปแบบการพัฒนาต่อไปในการใช้เทคโนโลยี AI เช่น การพัฒนาระบบ AI ช่วยติดตามงานเอกสาร ข้อร้องเรียนอย่างเป็นระบบ ระบบ ERP ของหน่วยงานด้วยการวิเคราะห์ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ การติดตามภาษีท้องถิ่นด้วย AI เป็นต้น

2. การสื่อสารกับประชาชน คือ การสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเชิงนโยบายทั้งในเรื่องของการร้องเรียน การสนับสนุน รวมถึงการจัดการความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นการสื่อสารและประสานระหว่างผู้นำท้องถิ่น เครือข่ายประชาชน ให้สามารถเข้าใจบริบทของสารที่ต้องการสื่อสารที่ตรงประเด็น รวดเร็ว และชัดเจนสู่การพัฒนาเทคโนโลยี AI ในการสื่อสารกับประชาชน เช่น แอปพลิเคชันเรื่องร้องเรียน แจ้งปัญหาผ่านแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์หน่วยงานท้องถิ่น การจัดเก็บข้อร้องเรียนและการวิเคราะห์ด้วยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ เป็นต้น

3. การสื่อสารกับภายนอก คือ การสื่อสารกับเครือข่ายองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สื่อหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกที่เกี่ยวข้อง เป็นการสื่อสารและส่งเสริมความเข้าใจในบริบทของการปกครองท้องถิ่น รวมถึงการสร้างเครือข่ายสนับสนุนร่วมกันในการทำงานระหว่างกัน สู่การพัฒนาเทคโนโลยี AI เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันเพื่อประสานในการติดต่อที่รวดเร็วแม่นยำ การสร้างระบบอัตโนมัติในการสื่อสารร่วมกันระหว่างภายนอกด้วย เป็นต้น

4. การสื่อสารในสภาวะวิกฤต คือ การสื่อสารที่มีลักษณะพิเศษ เพื่อความรวดเร็วในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อท้องถิ่น เช่น โรคระบาด ภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ เป็นต้น จำเป็นที่ต้องสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรวดเร็ว และสะท้อนต่อการเข้าไปแก้ปัญหาได้ทันเวลาร่วมกัน ระหว่างประชาชนในท้องถิ่นกับองค์กรส่วนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิธีสร้างแผนการสื่อสารในสภาวะวิกฤติ พื้นที่เสี่ยงต่อภัยพิบัติ เป็นต้น นำไปสู่การนำเทคโนโลยี AI มาช่วยในการทำนายและเฝ้าระวังแจ้งเตือนภัย แสดงสถานะพื้นที่เสี่ยงและปลอดภัย เป็นต้น

บริบทของการสื่อสารต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัย ทรัพยากร และเทคโนโลยี AI เป็นฐานในการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันรวมถึงการสื่อสารในรูปแบบเดิมก็สามารถผสมผสานร่วมกันในการใช้งานในพื้นที่ได้ เกิดความรวดเร็ว ชัดเจน ทั้งยังต้องประสานและสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ การฝึกอบรม และการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในทุกภาคส่วน เพื่อให้การสื่อสารมีความเข้าใจในแนวทางและรูปแบบเดียวกัน เช่น การสนับสนุนและอบรมต่อบุคคลกรภายในองค์กรท้องถิ่น ประชาชน และเครือข่ายประชาชน ในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่องทางการสื่อสาร สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้งานร่วมกัน ลักษณะของรูปแบบการสื่อสารในประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

การสื่อสารในการปกครองควรมีประสิทธิภาพจากตัวผู้ส่งสาร ทั้งจากผู้นำองค์กรในการบริหารและผู้นำท้องถิ่นต้องสามารถเข้าใจสารและส่งสารที่ต้องการส่งสะท้อนให้เกิดการมีส่วนร่วม โดยแนวทางการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ (วัฒนา นนทชิต และกรวิทย์ เกาะกลาง, 2565) ที่มีการใช้เครื่องมือดิจิทัลจะมีแนวทาง คือ 1) การใช้สื่อยุคดิจิทัลสนับสนุนกระบวนการพัฒนาทางการเมืองท้องถิ่น เพื่อประชาชนจะได้เข้าใจบทบาท สิทธิ และหน้าที่พลเมืองของตน 2) การใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุนกระบวนการถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองท้องถิ่น แบบหลอมรวมสื่อ ให้ใช้งานได้หลากหลาย สะดวกเข้าถึงง่าย และประหยัด และ 3) แนวทางการกระตุ้นกลไกการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ ที่ข่าวสารต้องเปิดกว้าง รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ มีศักยภาพเข้าถึงต่อผู้บริโภคตามความต้องการด้วยการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำ

หน่วยงานจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะทางการสื่อสารในงานด้านการบริหารและการเมืองเพื่อการสื่อสารข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบ ดังนี้

1. ต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดเผยข้อมูลเพื่อความโปร่งใสครบทุกประเด็นและทุกแง่มุม
2. ต้องมีความเห็นอกเห็นใจถึงปัญหาของประชาชน มีการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างกัน ได้ร่วมคิด ตัดสินใจ เจรจา ทำความเข้าใจ สร้างความพึงพอใจร่วมกัน และเห็นการประเมินผลร่วมกัน มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย และเป็นที่ยึดหรือเป็นที่คาดหวังของทุกกลุ่มความต้องการ
3. ต้องมีการสื่อสาร การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ทั้งการให้การฝึกอบรมให้ความรู้ มีการสร้างแนวปฏิบัติที่ดีหรือการสร้างความรู้และความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและสังคม ในเชิงลักษณะพฤติกรรมกลุ่ม และชุมชน นำไปสู่แนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ซึ่งสมรรถนะของการสื่อสารสามารถทำให้ผู้รับบริการหรือประชาชนสามารถเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อองค์กรปกครองท้องถิ่น ในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลและการให้โอกาสในการสื่อสารที่เข้าถึงผู้คนทุกกลุ่ม ก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ที่จะให้ข้อมูลหรือสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงถ้าการสื่อสารมีความรวดเร็วและแก้ปัญหาได้ทันที่ตามความต้องการหรือความคาดหวัง จะทำให้ประชาชนสามารถสะท้อนแนวคิดและเข้ามามีบทบาทในการเจรจาและช่วยเหลือในพื้นที่ ดังนั้น สมรรถนะต่าง ๆ ของการสื่อสารจะถูกนำมาใช้กับผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสื่อสารในการบริหารการทำงาน การสื่อสารกับประชาชน การสื่อสารกับภายนอก และการสื่อสารในสภาวะวิกฤตอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และแม่นยำ ด้วยการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดเผย ใกล้ชิดกลุ่มเป้าหมาย สร้างความเชื่อมั่น ทำให้ทุกกลุ่มมีความเข้าใจมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและประเมิน รวมถึงเกิดความพึงพอใจตามผลลัพธ์หรือความคาดหวังที่ต้องการ

เทคโนโลยี AI สำหรับใช้ในการปกครองท้องถิ่นและการสื่อสารกับ AI

เทคโนโลยี AI ในการบริหารเมืองและท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาสู่เมืองอัจฉริยะสามารถดำเนินการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ AI เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lewis, E., 2023) เช่น การใช้แชทบอทและผู้ช่วยเสมือน อัลกอริทึม AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลพลเมืองเพื่อวิเคราะห์ความรู้สึก การสื่อสารแบบเรียลไทม์ การจัดการจราจร การจัดการของเสียจากการตรวจจับจากเซนเซอร์ เป็นต้น โดยสามารถพิจารณาจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี AI ต่าง ๆ สำหรับการตรวจสอบการใช้งานการปกครองท้องถิ่นและการสื่อสารได้ ดังนี้

1. การตรวจจับด้วยภาพเพื่อการวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ เป็นการใช้องค์ความรู้ด้วยภาพเพื่อพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและแนวทางการป้องกันต่าง ๆ เช่น การตรวจสอบทะเบียนรถ การประเมินปริมาณน้ำ การตรวจสอบความร้อนและสภาพความชื้น เป็นต้น เป็นการตรวจจับความเคลื่อนไหวที่สามารถนำ AI มาช่วยในการตรวจสอบความปลอดภัยและระเบียบของสังคมในรูปแบบของการตรวจติดตาม และแจ้งเตือนภัยเรียลไทม์ (Realtime) หรือ การตรวจจับใบหน้าผู้คนและลักษณะท่าทางของผู้ก่อเหตุหรือการตรวจติดตามในประเด็นต่าง ๆ
2. การจัดการพลังงานและสภาพแวดล้อม เป็นการใช้อุปกรณ์เซนเซอร์ อุปกรณ์สมาร์ท และอุปกรณ์ IoT ในการตรวจติดตามแสดงสถานะของการแจ้งเตือน เช่น ระบบการจัดการพลังงาน การจัดการสภาพแวดล้อม การเปิดปิดไฟถนน การจัดการน้ำ การตรวจจับ PM2.5 และแจ้งเตือน เป็นต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่สาธารณะของท้องถิ่น รวมถึงการใช้ในพื้นที่ของประชาชนเพื่อตรวจวัดและเฝ้าระวังภัยพิบัติ
3. การใช้ระบบเซนเซอร์ อุปกรณ์ IoT หรืออุปกรณ์อัจฉริยะต่าง ๆ หลอมรวมร่วมกัน ในการตรวจสอบติดตามและประเมินผล อุปกรณ์ต่าง ๆ สามารถส่งค่าข้อมูลหรือสื่อสารระหว่างกันด้วย AI เพื่อนำไปสู่การประมวลผลต่อ โดยนิยมใช้ในการติดตามผลแบบสถานะเรียลไทม์ เพื่อการจัดเก็บและเฝ้าระวังภัยและแจ้งเตือนไปพร้อมกัน เช่น การติดตามสถานะของคนไข้ในพื้นที่ การติดตามจากอุปกรณ์ IoT ที่ติดตั้งหรืออุปกรณ์

สมารถเคลื่อนที่เพื่อวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ หรือการประยุกต์หุ่นยนต์หรือเครื่องจักรอัจฉริยะเพื่อใช้ในพื้นที่เมืองอัจฉริยะในอนาคต เช่น รถยนต์ทำความสะอาดถนน หรืออุปกรณ์ตรวจสอบความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานเทศบาลในการติดตั้งและบริการในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น

4. การใช้การสื่อสารจากเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือบริการในที่ตั้งของหน่วยงานท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น การสื่อสารจากมนุษย์ไปสู่ AI สามารถส่งงานด้วยเสียงทั้งจากแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ของหน่วยงาน รวมถึงช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบออนไลน์และสื่อสังคมออนไลน์ พิจารณาจากข้อความการสื่อสารที่กระชับและชัดเจน ของผู้ทำให้เข้าใจบริบทการใช้งานอย่างต่อเนื่อง จากการใช้ภาษา ถ้อยคำ น้ำเสียงการสื่อสาร การเลือกใช้คำหรือลักษณะคำเฉพาะตัว เพื่อจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลขององค์กรปกครองท้องถิ่น ที่จะเข้าใจถึงความสำคัญและความต้องการในการสื่อสารเข้ามายัง AI ของหน่วยงานจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

สำหรับความสามารถของ AI ในการประมวลผลภาษาธรรมชาติ NLP จะถูกนำมาสู่การใช้งานในลักษณะการสื่อสารเพื่อการทำงานและการสื่อสารกับประชาชนได้ ดังนี้

4.1 การให้บริการข้อมูลและการตอบคำถาม ในรูปแบบของ แชทบอท (Chatbot) ระบบตอบรับอัตโนมัติ (IVR system หรือ Interactive voice response) เน้นการโต้ตอบกับ AI ผ่านการใช้ข้อความและเสียงในการสื่อสารโดยไม่จำเป็นต้องมีพนักงาน สามารถเลือกใช้บริการตามเงื่อนไขความต้องการได้ แต่ปัจจุบัน AI มีการตอบสนองต่อเงื่อนไขจากผู้ให้บริการได้ทันทีจากการร้องขอ โดยไม่จำเป็นต้องรอเงื่อนไขในการกดเลขอัตโนมัติในอดีต ทำให้การสื่อสารและบริการมีประสิทธิภาพและความรวดเร็วสูงขึ้น สามารถให้บริการต่าง ๆ ได้แก่ การตอบคำถามบริการทั่วไป แจ้งขั้นตอน เอกสาร ช่องทางที่เกี่ยวข้องในการขอรับใบอนุญาตต่าง ๆ การรับข้อร้องเรียนอัตโนมัติ การแปลภาษาอัตโนมัติสำหรับการบริการนักท่องเที่ยวในการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในเชิงพื้นที่ได้หลากหลายภาษา การสรุปข้อมูลที่จำเป็นสำหรับหน่วยงานในการสื่อสารกับประชาชน เป็นต้น

4.2 การสร้างบริการข้อมูลส่วนบุคคล โดยสามารถปรับแต่งให้เหมาะสมตามความต้องการของผู้รับบริการในพื้นที่ โดยเลือกบริการที่นิยมใช้งานเป็นประจำสำหรับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น ได้แก่ ระบบเสียภาษี ระบบการแจ้งเตือนภัย การรับบริการทางแพทย์ เป็นต้น ทำให้หน่วยงานสามารถเข้าใจความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น นำมาสู่การจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และนโยบายใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการและบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้เครื่องมือ AI สำหรับการสื่อสารต่าง ๆ ถ้าสามารถตอบสนองจากสภาวะวิกฤติหรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ไม่ดีแต่เดิมได้ เช่น งานบริการที่ถูกประเมินในครั้งแรกอยู่ในระดับ 2 ดาว สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้มีการรับฟังปัญหาและแก้ไข ทำให้ระดับเปลี่ยนแปลงเป็น 4 ถึง 5 ดาว รวมถึงแนวโน้มการแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะและช่องทางการสื่อสารออนไลน์ที่มีมากขึ้น เป็นต้น จะทำให้องค์กรสามารถได้ประโยชน์ในด้านข้อมูลสำหรับการจัดเก็บและนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่ใกล้เคียงกันหรือแก้ไขปัญหามาในแนวทางการพัฒนาใหม่สำหรับบริการหรือแนวทางการป้องกันใหม่ ๆ ได้

สำหรับเป้าหมายของการสื่อสารของผู้ส่งสารหรือประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเข้าใจบริบทของเครื่องมือ AI ที่ใช้ให้เหมาะสมและสามารถส่งต่อความรู้ในการใช้งานร่วมกันได้ง่าย เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคลในพื้นที่ทั้งวัยวุฒิ การศึกษา ประสบการณ์ อุปกรณ์ เครื่องมือ และเครือข่ายที่สนับสนุน ต้องเข้าใจการสื่อสารกับคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน อุปกรณ์เซนเซอร์หรืออุปกรณ์สมาร์ทต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มี AI ทำงานเบื้องหลัง เช่น กล้องวงจรปิด การสื่อสารด้วยภาพและเสียง อุปกรณ์เซนเซอร์ในพื้นที่และอุปกรณ์ IoT หรือหุ่นยนต์ประเภทต่าง ๆ ในอนาคต เป็นต้น เพื่อประชาชนจะได้เข้าใจบริบทของการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ในหน้าที่และการช่วยเหลือ ตามการติดตั้งในการตรวจสอบตามวัตถุประสงค์ในแต่ละพื้นที่ในการปกครองท้องถิ่น โดยที่การสื่อสารกับเทคโนโลยี AI เน้นการสื่อสารตามเป้าหมายของการสื่อสารร่วมกันระหว่างประชาชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งสามารถพิจารณาเป้าหมายในการสื่อสารได้ ดังนี้

1. เพื่อเน้นการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสารที่ดีขึ้น คือ การเรียนรู้จากตัวผู้ส่งสารและเข้าใจสารในบริบทส่วนบุคคลของ AI เช่น การเป็นผู้ช่วยส่วนบุคคลในหน้าที่ของเซพทอของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อสารระหว่างประชาชนกับหน่วยงาน สามารถเข้าใจปัญหา ความพึงพอใจ รู้สึกได้ถึงอารมณ์ความรู้สึก และความต้องการของประชาชนในการรับบริการต่าง ๆ เป็นต้น รวมถึงนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาความต้องการเฉพาะตัว เพื่อเป็นผู้ช่วยส่วนบุคคลในการติดต่อสื่อสารและเข้าใจในแต่ละกลุ่มเป้าหมายได้

2. เพื่อการเสริมสร้างความเข้าใจและสนับสนุนการตัดสินใจ คือ การใช้การสื่อสารด้วย AI และฐานข้อมูลขนาดใหญ่ สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจบริบทของท้องถิ่น ที่มีความเฉพาะตัวต่อการเรียนรู้ของ AI นำไปสู่การพัฒนาข้อมูลในเชิงพื้นที่ กิจกรรม หรือเรื่องราว สำหรับการแก้ปัญหาและการป้องกันที่เหมาะสมสำหรับท้องถิ่นนั้น โดยจะต้องมีการให้ความรู้ ความเข้าใจ ส่งต่อและเรียนรู้ร่วมกันในการใช้ AI รวมถึงการสร้างให้ประชาชนมีวิจรรย์ญาณในการใช้ข้อมูลจาก AI ทั้งการตรวจสอบเชิงอคติและการเพิ่มการตรวจสอบข้อมูลจากการแสวงหาความจริงจากแหล่งข้อมูลภายนอกเพิ่มเติม

3. เพื่อสนับสนุนต่อประสิทธิภาพของการทำงาน คือ การผสมผสานเครื่องมือในหน่วยงานรวมถึง AI ที่ใช้กับการสื่อสาร สามารถเข้าใจบริบทปัญหาและความต้องการของผู้ใช้ และรูปแบบการทำงานภายในหน่วยงาน นำไปสู่การพัฒนาระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพช่วยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ทำให้การสื่อสารระหว่างประชาชนกับหน่วยงานมีคุณภาพสูงขึ้น

ดังนั้น เทคโนโลยี AI ที่ใช้ในการสื่อสารในอนาคตจะมีลักษณะการสื่อสารของมนุษย์ การสื่อสารจากเซนเซอร์หรืออุปกรณ์อัจฉริยะต่าง ๆ สู่การจัดการพลังงานและสภาพแวดล้อม รวมถึงเครื่องมือแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ เพื่อการสื่อสารต่อไปในอนาคตที่มีประสิทธิภาพผสมผสาน AI กับประชาชน สู่การเป็นเมืองอัจฉริยะและระบบอัจฉริยะต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการนำข้อเสนอแนะและปัญหา มาสู่การปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพด้วยระบบ AI ผ่านการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine learning : ML) เรียนรู้และเข้าใจบริบทของการสื่อสารในท้องถิ่น นำไปสู่การตอบสนองเข้าใจในเชิงคำตอบและสามารถให้ข้อมูลสนับสนุนที่เป็นประโยชน์ต่อความต้องการในพื้นที่มากที่สุด

การประยุกต์ใช้ AI ในบทบาทการสื่อสารงานปกครองท้องถิ่น

บริบทของการสื่อสารในงานปกครองท้องถิ่นเน้นที่การแก้ปัญหาและความต้องการที่ถูกต้อง รวดเร็ว ชัดเจน มีประสิทธิภาพ การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยสนับสนุนในการสื่อสารและประยุกต์ใช้จะทำให้เกิดผลในหลายมิติ ดังนี้

1. การสื่อสารเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพภายในองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อให้เกิดลักษณะของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน ช่วยลดเวลา และขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้กระชับ รวดเร็ว ส่งผลให้การสื่อสารและการดำเนินการทางด้านเอกสารและขั้นตอนการขอดำเนินการต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นสามารถสื่อสารและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการตรวจติดตามที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น การสรุปเนื้อหาการประชุมและจัดการรายงานเป็นแบบอัตโนมัติพร้อมทั้งสื่อสารไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน การใช้ระบบ ERP สำหรับจัดการภายในองค์กร รวมไปถึงระบบการขออนุญาตต่าง ๆ ภายในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ทันทีที่สามารถมอนิเตอร์ติดตามผลและแสดงผลได้ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลในการจัดการเมืองที่สะดวกยิ่งขึ้น เช่น แพลตฟอร์มดิจิทัลข้อมูลเมืองของเทศบาลบ้านกลาง ของเทศบาลตำบลบ้านกลาง จ. ลำพูน (เบตรีอค, 2566) เป็นต้น

ภาพที่ 2 แพลตฟอร์มดิจิทัลข้อมูลเมืองของเทศบาลตำบลบ้านกลาง จ.ลำพูน

จากภาพที่ 2 คือ แพลตฟอร์มดิจิทัลข้อมูลเมืองของเทศบาลตำบลบ้านกลาง จ.ลำพูน มีการเก็บข้อมูลพื้นที่ขออนุญาตก่อสร้าง โดยระบุขอบเขตจากพื้นที่สีที่แสดงและจากการค้นหาจากเลขเอกสารสิทธิ ในพื้นที่และไลน์ (Line) ระบบบริหารงานและให้บริการประชาชน สามารถติดตามสถานการณ์แจ้งปัญหาข้อร้องเรียนต่าง ๆ หรือการตรวจสอบเส้นทางหนังสือราชการของหน่วยงานภายใน เป็นต้น

2. การสื่อสารระหว่างประชาชนกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการนำแชทบอทและระบบตอบกลับอัตโนมัติ มาใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์หรือในไลน์ของท้องถิ่น ในการสื่อสารให้บริการข้อมูลและตอบคำถามต่าง ๆ ช่วยอำนวยความสะดวกได้ตลอด 24 ชั่วโมง ลดภาระงานของเจ้าหน้าที่และจัดเก็บข้อมูลประเด็นปัญหาเข้าสู่ฐานข้อมูลข้อร้องเรียนและความต้องการ นำไปสู่การแก้ปัญหาที่รวดเร็วและเพิ่มความพึงพอใจต่อประชาชน ทำให้เห็นขั้นตอนของการดำเนินการร้องขอต่าง ๆ กับหน่วยงาน และระยะเวลาในการดำเนินการ ตัวอย่างในภาพที่ 3 เป็นระบบรับฟังเสียงประชาชน AI เป็นตัวช่วยรวบรวมเรื่องราว แยกแยะ จัดส่ง ข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ ของเทศบาลนครนครปฐม ผ่านการสแกน QR และแจ้งเรื่องร้องเรียนเข้าสู่ระบบ (ปริญญา ชาวสมุน, 2565) เป็นต้น

ภาพที่ 3 ระบบรับฟังเสียงประชาชน AI จะรวบรวมข้อร้องเรียนและข้อเสนอแนะ ของเทศบาลนครปฐม

3. ระบบการสื่อสารแจ้งเตือนสำหรับสภาวะวิกฤต คือ การสร้างระบบการตอบสนองต่อการแจ้งเหตุ และการแจ้งเตือนสภาวะวิกฤตหรือฉุกเฉินต่าง ๆ ได้พร้อมกันและทั่วถึงต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้สนับสนุนที่ให้ความช่วยเหลือหรือเกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ถูกต้อง แม่นยำ ระบุตำแหน่งและพิกัด รวมถึงการรายงานสภาพของเหตุการณ์ตั้งแต่ก่อนเกิด เกิดขึ้นแล้ว และการติดตามดูแลหลังเกิดเหตุประสพภัยต่าง ๆ ในรูปแบบข้อมูลภาพ เสียง วิดีโอ และข้อมูลสนับสนุนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการรับความช่วยเหลือด้วยความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และตอบสนองกลับได้ทันทั่วถึงต่อการช่วยเหลือ ตัวอย่างในภาพที่ 4 แพลตฟอร์มดิจิทัลข้อมูลเมือง มอนิเตอร์ภัยพิบัติ คาดการณ์พิภคที่จะเกิด โดยมีระบบเซนเซอร์ตรวจวัดระดับน้ำในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังความเสี่ยงของปริมาณน้ำที่จะเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม เพื่อจะได้รู้เมื่อเกิดภัยพิบัติและเตรียมอพยพไปในพื้นที่ปลอดภัย (เบตริอค, 2567) เป็นต้น

ภาพที่ 4 แพลตฟอร์มดิจิทัลข้อมูลเมืองมอนิเตอร์ภัยพิบัติ ประเมินพื้นที่น้ำท่วม คาดการณ์พิกัดที่จะเกิด

จากการประยุกต์ใช้งาน AI ในบริบทต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อเครือข่ายที่มีความเร็วสูงและเข้าถึงชุมชนในท้องถิ่นได้ทั่วถึง รวมไปถึงการพัฒนาเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนฟังก์ชันของการแก้ปัญหาและตอบโต้ภัยความต้องการของประชาชน มีระบบการป้องกันเผื่อระวัง ที่สามารถปรับปรุงข้อมูลและแสดงผลแบบเรียลไทม์อย่างสม่ำเสมอ ทำให้การสื่อสารเกิดความเข้าใจได้ร่วมกันจากชุดข้อมูลเดียวกัน

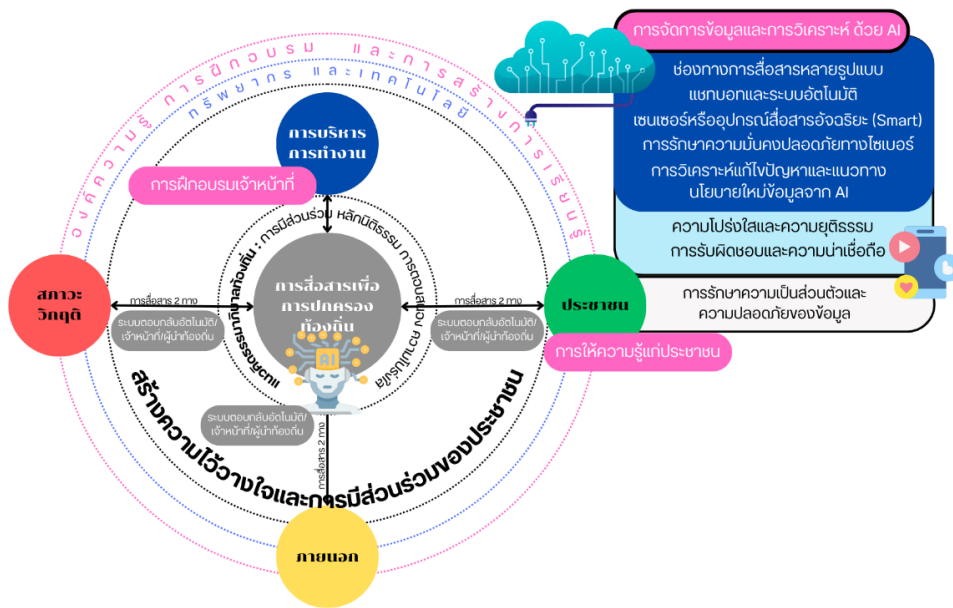
การเตรียมความพร้อมในการสื่อสารเพื่อการใช้ AI ในงานการปกครองท้องถิ่นในอนาคต

การเตรียมความพร้อมสำหรับการสื่อสารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งเจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร ประชาชน รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในงานการปกครองท้องถิ่นจำเป็นต้องตระหนักในเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมในทุกภาคส่วน คือ การเตรียมด้านความรู้ ความเข้าใจ ให้องค์ความรู้ การฝึกอบรม และการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านการสนับสนุนและแนะนำต่อการใช้ทรัพยากร เทคโนโลยีและเครื่องมือร่วมกัน ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความไว้วางใจของประชาชนถึงความเชื่อมั่นของภาคส่วนงานการปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมั่นใจและส่งเสริมการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการช่วยเหลือและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาผ่านช่องทางการสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมายให้สามารถใช้งานสำหรับการสื่อสารได้ร่วมกัน

2. การจัดการข้อมูล รักษาความเป็นส่วนตัว และความปลอดภัยของข้อมูล ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารร่วมกันเนื่องจากความสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act) หรือ PDPA รวมถึงความเสี่ยงในการถูกโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานภาครัฐและการเชื่อมต่อต้องตระหนักถึงข้อมูลใดที่สำคัญต่อการจัดเก็บและเผยแพร่ รวมไปถึงการคำนึงถึงการจัดเก็บข้อมูลปัญหาและความต้องการของประชาชน นำมาสู่การวิเคราะห์ด้วย AI และกำหนดในเชิงนโยบายหรือมาตรการที่เหมาะสมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและสร้างกรอบแนวทางการป้องกันต่อไป

3. หลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส ความถูกต้อง การตรวจสอบ AI และการมีส่วนร่วมจากการสื่อสาร เป็นหลักการที่สำคัญในการแสดงความจริงใจและโปร่งใสในการสื่อสารในทุกกรณีเมื่อเกิดปัญหาเพื่อความกระจ่างในด้านต่าง ๆ สามารถให้ประชาชนสื่อสารข้อมูลในมิติของปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น ไม่ต้องเกรงกลัวต่อความเสี่ยงในการให้ข้อมูลที่อันตรายต่อตนเองและมีการตรวจสอบความถูกต้องจากอคติของ AI ที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 5 การประยุกต์ใช้ AI ในการสื่อสารเพื่อการปกครองท้องถิ่น

จากภาพที่ 5 สรุปการประยุกต์ใช้ AI ในการสื่อสารเพื่อการปกครองท้องถิ่น ถึงบทบาทของ AI ในการเสริมสร้างการสื่อสารเพื่อการปกครองท้องถิ่นจะมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ต้องผ่านการสื่อสารสองทางร่วมกันระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับผู้รับสารที่เป็นประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด นำมาสู่การได้ข้อมูลทางการสื่อสารที่เกิดจากการมีส่วนร่วม บนฐานการสื่อสารตามหลักนิติธรรม โปร่งใส ถูกจัดเก็บและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาวิเคราะห์ด้วย AI ผ่านช่องทางหลากหลายรูปแบบทั้งการสื่อสารจากเซพทอปและระบบอัตโนมัติในพื้นที่จากการใช้เซนเซอร์หรืออุปกรณ์ IoT หรืออุปกรณ์อัจฉริยะ โดยมีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล PDPA นำมาสู่การตอบสนองต่อข้อร้องเรียน ที่รวดเร็วและแม่นยำ จากการวิเคราะห์และแก้ไขหาแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายด้วยข้อมูลจาก AI ประกอบ ซึ่งหน่วยงานท้องถิ่นจำเป็นต้องสนับสนุนในด้านการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตร่วมกันในการปรับปรุงกระบวนการสื่อสารรวมถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ ที่นำมาสนับสนุนและใช้ในการสื่อสารในอนาคต

สรุป

การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสื่อสารในการปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญในอนาคตสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพ ความเร็ว และความแม่นยำ ในการสื่อสารเพื่อการบริหารการทำงาน การสื่อสารทำความเข้าใจ ช่วยในการวิเคราะห์ด้วยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ มีการใช้เซพทอป และการกำหนดเนื้อหาหลักขณะสารที่ส่งต่อกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ตรงตามความต้องการของหน่วยงาน ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในลักษณะการสื่อสารสองทาง บนฐานของความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นและเกิดความร่วมมือร่วมใจเตรียมพร้อมในการขับเคลื่อนต่อการเป็นองค์กรท้องถิ่นในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

เบตริออค. (2566). เทศบาลตำบลบ้านกลาง จ.ลำพูน สุดล้ำ ดึง 5 ระบบเทคโนโลยีล้ำสมัยจาก Bedrock ยกระดับเมืองอัจฉริยะ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://bedrockanalytics.ai/blog/technology/>

- ban-klang-subdistrict-municipality-lamphun- province-goes-all-out-bringing-in-5-state-of-the-art-technology-systems-from-bedrock-to-raise-the-level-of-smart-cities
- เบตริก. (2567). 3 แพลตฟอร์มอัจฉริยะ เครื่องมือสุดเจ๋งช่วยให้ท้องถิ่นรับมือฤดูฝนได้อย่างสุดปัง. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://bedrockanalytics.ai/blog/product-update/3-intelligent-platforms-awesome-tools-to-help-locals-cope-with-the-rainy-season-with-great-success>
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2560). หน่วยที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ปัญหาการเมืองการปกครองท้องถิ่น. ใน เอกสารการสอน สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชุดวิชา 82713 สัมมนาประเด็นการเมืองการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปริญญ์ ขาวสมน. (2565). “ระบบรับฟังเสียงประชาชน AI” วิสัยทัศน์ที่เป็นจริงของ “นครปฐม Smart City”. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/gadget/1039265>
- วัฒนา นนทชิต และกรวิทย์ เกาะกลาง. (2565). การสื่อสารทางการเมืองท้องถิ่นยุคดิจิทัลในการส่งเสริมพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 12(2), 297-311.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564). ปัญหาประติษฐ์ในการให้บริการของภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Articles/AI-in-Government-Services.aspx>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2562). AI เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สำหรับการบริหารงานและการบริการ ภาครัฐ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.dga.or.th/document-sharing/dga-e-book/79539/>
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2562). การคาดการณ์อนาคตเทคโนโลยีดิจิทัลประเทศไทย 2035. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/Second%20Deliverable%20RevVer%20TH%20V12%20140819%20FIN.pdf>
- Barrow, O. (2023). AI in Local Government: Emerging Applications Risks and Challenges. Retrieved July 1, 2024, from <https://fiscalnote.com/blog/artificial-intelligence-local-government>
- Lewis, E. (2023). Harnessing the Power of AI in Local Government: Improving Services and Empowering Communities. Retrieved July 1, 2024, from <https://fccma.org/2023/11/harnessing-the-power-of-ai-in-local-government-improving-services-and-empowering-communities/>

การวิเคราะห์สถานการณ์: สภาวะสุขภาพจิตประชาชนจังหวัดมหาสารคาม
ที่เป็นผลกระทบจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*
SITUATION ANALYSIS: STATE OF MENTAL HEALTH OF PEOPLE IN MAHA
SARAKHAM PROVINCE WHICH IS THE IMPACT OF THE OUTBREAK OF
CORONAVIRUS 2019

นวลปรังค์ ดวงสว่าง

Nuanprang Duangsawang

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม มหาสารคาม ประเทศไทย

Mahasarakham Provincial Public Health Office, Mahasarakham, Thailand

Corresponding author E-mail: pranganster@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ คือ วิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพจิต เก็บข้อมูลระดับทุติยภูมิจากเครื่องมือตรวจเช็คสุขภาพใจ (พลังใจ, เบื่อหน่ายงาน, เครียด, ซึมเศร้า, เสี่ยงฆ่าตัวตาย) ในระยะที่ 1 ช่วงเริ่มระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 ระยะที่ 2 ช่วงการระบาดหนักของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2564 และระยะที่ 3 ช่วงหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2565 กลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan สุ่มแบบตารางเลขสุ่ม ผลการศึกษาระยะที่ 1 ทดสอบสถิติ Chi-square test จากตัวอย่าง 536 คน พบ อายุ, ลักษณะครอบครัว, เศรษฐกิจ, การเจ็บป่วย มีความสัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ระยะที่ 2 ทดสอบสถิติ Spearman Rank Correlation จากตัวอย่าง 400 คน พบ อายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้พลังใจลดลง, เบื่องานมากขึ้น, เครียดลดลง, ซึมเศร้าลดลง และมีแนวโน้มฆ่าตัวตายลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ระยะที่ 3 ทดสอบสถิติ Odds Ratio จากตัวอย่าง 460 คน พบ 1) ผู้รายได้น้อย มีหนี้สินเป็นโรคเรื้อรัง ป่วยติดเตียง มีแนวโน้มฆ่าตัวตาย 56.25 เท่า, ภาวะเครียด 49.88 เท่า, ซึมเศร้า 44.80 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไป และ 2) ผู้มีรายได้น้อย/หนี้สิน จะมีภาวะเสี่ยงด้านพลังใจ 22.05 เท่า, ภาวะเครียด 18.85 เท่า, ซึมเศร้า 16.46 เท่า, มีแนวโน้มฆ่าตัวตาย 11.14 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลทั่วไป สรุปปัจจัยเสี่ยงด้านรายได้ โรคเรื้อรัง ป่วยติดเตียง สัมพันธ์กับการเกิดภาวะสุขภาพจิต อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การกำหนดนโยบาย และกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตแบบครบวงจรจึงเป็นสิ่งสำคัญ

คำสำคัญ: สุขภาพจิต, เชื้อไวรัสโคโรนา 2019, ตรวจเช็คสุขภาพใจ

Abstract

This study is a descriptive research for analyzing the mental health situation using secondary data (resilience quotient, boredom, stress, depression, suicidal), namely Phase 1 that was conducted during the Coronavirus Disease 2019 outbreak B.E. 2563, Phase2 that was conducted during the severe outbreak of the Coronavirus Disease 2019 outbreak B.E. 2564, and Phase3 that conducted after the Coronavirus Disease 2019 outbreak B.E. 2565. The results were

* Received 24 July 2024; Revised 14 August 2024; Accepted 16 August 2024

based on data derived from a sample randomly selected from the table of Krejcie & Morgan and the table of random number revealed that the Phase1, the data were tested by means of Chi-Square test from 536 sample size, it was found that age, family characteristics, economy, and illness were significantly related to mental health conditions at the 0.05 level; the Phase2, the data were tested by means of Spearman Rank Correlation from 400 sample size, it was found that increasing age resulted in decreased resilience quotient, increased work boredom, decreased stress, decreased depression, and decreased suicidal tendency at the statistical significant level of 0.05; the Phase3, the data were tested by means of odds ratio from 460 sample size, it was found that 1) People with low income, people in debt, people with chronic disease, and bedridden patients tended to commit suicide 56.25 times, be stressed 49.88 times, be depressed 44.800 times compared to general people, and 2) People with low income, people in debt tended to have a risk of resilience quotient 22.05 times, a risk of stress 18.85 times, a risk of depression 16.46 times, and a risk of suicide 11.14 times compared to general people. In summary, risk factors include income, chronic disease, and bedridden illness. All those are continuously correlated with the occurrence of mental health conditions. Thus, it is necessary to formulate policies and strategies to address comprehensive mental health problems.

Keywords: Mental Health, Coronavirus Disease 2019, Mental Health Check In

บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในชีวิตประจำวัน อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต ซึ่งทั่วโลกยังไม่มีประสบการณ์ต่อการจัดการปัญหา (Gloster, A. T. et al., 2020) ผลเสียต่อสุขภาพจิตส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบประสาท (Bliźniewska-Kowalska, K. M. et al., 2021) หลักฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสุขภาพจิตของคนไทยในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้นมีจำกัด พ.ศ. 2563 จังหวัดมหาสารคาม ได้สำรวจสภาวะสุขภาพจิตอย่างเร่งด่วน ครั้งที่ 1 จากแบบสอบถามของกรมสุขภาพจิต พบว่า กลุ่มเสี่ยงที่มีภาวะเสี่ยงด้านสุขภาพจิต ยินยอมรับการดูแลรักษา รับคำปรึกษาจากหน่วยบริการสุขภาพและการบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต ร้อยละ 38.03 จาก 1370 ราย ดังนั้น สิ่งสำคัญ คือ การสร้างความตระหนักรู้ในปัญหาสุขภาพจิตเพื่อปรับทัศนคติและการปฏิบัติ รวมถึงติดตามดูแลกลุ่มที่มีภาวะเสี่ยงทางสุขภาพจิตในชุมชน (ศูนย์สุขภาพจิตที่ 7, 2564) ต่อมา พ.ศ. 2563 - 2564 กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้เผยแพร่นวัตกรรมเครื่องมือเฝ้าระวังสุขภาพจิตประชาชน ในชื่อ “โปรแกรม Mental Health Check In” เพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขและอาสาสมัคร ใช้ประเมินค้นหากลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตมาดูแล ตลอดจนสนับสนุนให้ประชาชนประเมินสุขภาพจิตตนเองและเข้าถึงบริการได้อย่างรวดเร็ว โดยมีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ พลังใจ, ภาวะเหนื่อยล้าหมดไฟ, ความเครียด, ภาวะซึมเศร้า, ความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นการประเมินที่ไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ หากผลประเมินพบว่า มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต จะมีการขอความยินยอมในการให้ข้อมูลส่วนบุคคลอีกครั้ง เพื่อการติดตามดูแลโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หากผู้ประเมินไม่ยินยอม ก็ยังคงมีสิทธิในการใช้บริการดูแลจิตใจแบบออนไลน์อื่น ๆ ได้ ข้อมูลที่รวบรวมไว้จะมีการใช้เพื่อประมวลผลประกอบการเฝ้าระวังสถานการณ์สุขภาพจิต และจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) พ.ศ. 2562 (กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข, 2564)

ดังที่กล่าวมา ผู้ศึกษาวิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิต ในเขต จังหวัดมหาสารคาม จึงได้ศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาในช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 - 2565 โดยนำเครื่องมือที่เรียกว่า Mental Health Check In มาใช้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์: สภาวะ สุขภาพจิตประชาชนจังหวัดมหาสารคาม คาดหวังว่า ข้อมูลดังกล่าวจะสามารถเป็นข้อมูลต่อการกำหนดกลยุทธ์ งานสุขภาพจิต รวมถึงเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับสนับสนุนวิชาการ ประสานงาน ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ ประเมินผลงานสุขภาพจิต ในหน่วยบริการสุขภาพ สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม และส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิตในเขตจังหวัดมหาสารคาม ในช่วงระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พ.ศ. 2563 - 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

เครื่องมือ Mental Health Check In เนื้อหาประกอบด้วย 1) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเสี่ยงต่อภาวะเครียดด้วยแบบทดสอบ Stress Test หรือ St-5 2) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ด้วยแบบทดสอบ The Patient Health Questionnaire-2 หรือ Phq-2 3) แบบสอบถามเพื่อประเมินความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ด้วยแบบทดสอบ The Patient Health 4) Questionnaire-9 หรือ Phq-9 แบบสอบถามเพื่อประเมินความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ด้วยแบบทดสอบ The Patient Health Questionnaire-8 หรือ Phq-8 และ 5) แบบประเมิน RQ (Resilience Quotient) เพื่อใช้ประเมินความสามารถของบุคคล 3 ด้าน คือ ความมั่นคงทางอารมณ์ กำลังใจ และการจัดการกับปัญหา ซึ่งเครื่องมือ (แบบสอบถามมาตรฐาน) นี้ได้มาจากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข โดยอ้างอิงความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือของเครื่องมือจากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แบบประเมินภาวะเครียด Stress Test หรือ ST-5 ประกอบด้วย 5 คำถาม ได้แก่ ปัญหาการนอนหลับ สมาธิลดลง ความหงุดหงิด ความเบื่อหน่ายและการแยกตัวจากสังคม โดยผู้ตอบแบบประเมินต้องให้คะแนนถึงประสบการณ์ของอาการในช่วง 2 - 4 สัปดาห์ ที่ผ่านมามีด้วยคะแนนระดับ Likert 4 จุด 0 - 3 คะแนน หากคะแนนอยู่ที่ 0 - 4 ผลการประเมินภาวะเครียดจะอยู่ในระดับไม่มีความเครียดคะแนน 5 - 7 อยู่ในระดับอาจมีความเครียดและหากคะแนนตั้งแต่ 8 ขึ้นไป มีความเครียดและมีปัญหาจากภาวะเครียดซึ่งการตัดคะแนนเป็นกลุ่มคือ ไม่มีความเครียด 0 - 4 อาจมีความเครียด 5 - 7 และมีปัญหา ≥ 8 ซึ่ง ST-5 มีความถูกต้องพร้อมกันที่ยอมรับได้ในขณะที่สเกลแสดงความสอดคล้องภายในที่ดี คือ $\alpha = 0.80$ ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นค่าความเที่ยงตรงหรือ Validity และในขณะเดียวกันค่าทดสอบความสอดคล้องภายในหรือ Internal Consistency: α เท่ากับ 0.80 (Teeravisutkul, P. et al., 2019)

2. แบบประเมินภาวะเสี่ยงซึมเศร้า คือ แบบสอบถาม The Patient Health Questionnaire-2 หรือ PHQ-2 และแบบประเมินภาวะซึมเศร้า คือ The Patient Health Questionnaire Depression Module หรือ PHQ-9 ส่วน The Patient Health Questionnaire Depression Module หรือ PHQ-8 เป็นแบบประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายและทักษะการเผชิญปัญหาในชีวิตโดยประสิทธิภาพการจำแนกความไวและความจำเพาะของเครื่องมือดังกล่าวมีค่าการทดสอบ Receiver Operating Characteristic (ROC) Curve และ Area Under The Curve (AUC) เท่ากับ 0.73 จุดตัดที่เหมาะสมอยู่ที่ 2 และเท่ากับ 0.88 จุดตัดที่เหมาะสมอยู่ที่ 5 ความไวและความจำเพาะของการใช้ร่วมกันระหว่าง The Patient Health Questionnaire-2 หรือ PHQ-2 และ The Patient Health Questionnaire Depression Module หรือ PHQ-9 และ The Patient Health

Questionnaire Depression Module หรือ PHQ-8 ที่ได้จากการทดสอบ Receiver Operating Characteristic (ROC) Curve และ Area Under The Curve หรือ AUC พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.82 (0.81 - 0.84) โดยหาก PHQ-2 มีข้อใดข้อหนึ่งไม่ผ่านจะทำการประเมินต่อด้วย PHQ-9 และ PHQ-8 ตามลำดับ (Levis, B. et al., 2020)

ตัวแปรต้น คือ เพศ, อายุ, การศึกษา, ประวัติสุขภาพ, ลักษณะบุคคลที่เปราะบาง, รายได้/เศรษฐกิจ

ตัวแปรตาม คือ ภาวะเครียด, เสี่ยงซึมเศร้า, เสี่ยงฆ่าตัวตาย และพลังใจเผชิญชีวิตเก็บข้อมูลใช้ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) ระหว่าง 1 มกราคม 2563 - 31 ธันวาคม 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ผลกระทบจากการเริ่มระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่าง 1 มกราคม - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563 กลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากประชากร 42,089 คน

ระยะที่ 2 ผลกระทบจากการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง ระหว่าง 1 มกราคม - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2564 กลุ่มตัวอย่าง 536 คน จากประชากร 139,379 คน

ระยะที่ 3 ผลกระทบหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่าง 1 มกราคม - 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 กลุ่มตัวอย่าง 460 คน จากประชากร 90,258 คน

คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan สุ่มอย่างง่ายด้วยตารางเลขสุ่ม

เกณฑ์ในการคัดอาสาสมัครเข้าโครงการวิจัย คือ ประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม ที่สมัครใจประเมินคัดกรองสภาวะสุขภาพจิตผ่านโปรแกรม Mental Health Check In ซึ่งภายในโปรแกรมจะประกอบด้วยเครื่องมือการประเมินพลังใจ, เป้าหมายงาน, เครียด, ซึมเศร้า, เสี่ยงฆ่าตัวตาย)

การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ผู้วิจัยทำการประชุมแบบออนไลน์ 1 ครั้ง เพื่อขอความร่วมมือให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำตำบลพิมพ์ QR-Code ให้กับประชาชนในพื้นที่ ผ่านช่องทางสื่อสารแบบ line ในระดับหมู่บ้าน 2) ประชาชนที่สนใจทำการสแกน QR-Code เพื่อประเมินสภาวะสุขภาพจิต ตนเอง 3) เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ประชาชนทำการประเมินสภาวะสุขภาพจิตจากข้อมูลระดับทุติยภูมิในโปรแกรมฯ แล้ว นำข้อมูลมาเรียงตามตารางเลขสุ่มและเข้าสู่ระบบการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ คือ จำนวนและการแจกแจง, ร้อยละและทดสอบค่า Person Chi-Square หากข้อมูลที่มีการแจกแจงไม่ปกติจึงทดสอบสถิติ Non-Parametric แบบ Spearman Rank Correlation (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2559) ทดสอบ Fisher's Exact Test และ Odds Ratio (OR) เพื่อบอกขนาดความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยง (ปัทพงศ์ เกษสมบูรณ์, 2562)

จริยธรรมการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยโรงพยาบาลวาปีปทุมจังหวัดมหาสารคาม โดยยึดหลักตามประกาศเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) เลขที่ 15/2565 ให้ไว้เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 จังหวัดมหาสารคาม ได้กำหนดเกณฑ์ชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พร้อมนำเข้มาติที่ประชุมศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน (Emergency Operations Center, EOC) เพื่อรับรองแนวทางดำเนินการคัดกรองภาวะสุขภาพจิตประชาชน ในภาวะวิกฤตการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ คือ 1) ประชาชน ได้รับการคัดกรองภาวะสุขภาพจิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 จากการสุ่มประเมิน 2) ผลการคัดกรอง ประเมินการณ์ว่าประชาชน มีภาวะเครียดระดับมากที่สุด ควรไม่น้อยกว่าร้อยละ 3) มีภาวะซึมเศร้า ควรไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 จากกลุ่มเสี่ยงซึมเศร้า และ 4) ประชาชนที่ พบว่า มีภาวะเครียด,

ชิมเศร้า, หดใจจากการทำงาน ได้เข้าถึงระบบบริการสุขภาพจิต ร้อยละ 100 ต่อมาได้ทดสอบสถิติ Person Chi-Square พบว่า มีตัวแปรหลายตัวที่มีความสัมพันธ์กัน รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ค่า Person Chi-Square ของความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ และสภาวะสุขภาพจิต

อายุ (ปี)	ระดับภาวะเครียด (ST5)		p	ระดับภาวะซึมเศร้า (9Q)			p	แนวโน้มฆ่าตัวตาย (8Q)		p
	ปกติ	เสี่ยง		ปกติ	น้อย	กลาง		ปกติ	น้อย	
11 - 20	14 (3.5%)	1 (33.3%)	0.02	12 (3.1%)	2 (20.0%)	1 (100%)	0.00	15 (3.8%)	0 (0.0%)	0.049
21 - 30	10 (2.5%)	1 (33.3%)		10 (2.6%)	1 (10.0%)	0 (0.0%)		11 (2.8%)	0 (0.0%)	
31 - 40	33 (8.3%)	0 (0.0%)		30 (7.7%)	3 (30.0%)	0 (0.0%)		32 (8.0%)	1 (100%)	
41 - 50	89 (22.4%)	0 (0.0%)		86 (22.1%)	3 (30.0%)	0 (0.0%)		89 (22.3%)	0 (0.0%)	
51 - 60	107 (27.0%)	1 (33.3%)		107 (27.5%)	1 (10.0%)	0 (0.0%)		108 (27.1%)	0 (0.0%)	
61 - 99	144 (36.3%)	0 (0.0%)		144 (37.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)		144 (36.1%)	0 (0.0%)	
รวม	397 (100%)	3 (100%)		389 (100%)	10 (100%)	1 (100%)		399 (100%)	1 (100%)	

ตารางที่ 2 ค่า Person Chi-Square ระหว่างลักษณะครอบครัว, หน่วยบริการสุขภาพ และสภาวะสุขภาพจิต

ลักษณะบุคคล และครอบครัว	แนวโน้มฆ่าตัวตาย: 8Q			ลักษณะบุคคล และครอบครัว	ระดับภาวะเครียด: ST5		
	ปกติ	น้อย	p		ปกติ	เสี่ยง	p
ครอบครัวมีผู้ป่วยติด เตียง/วัยเรียน/วัยรุ่น	33 (8.3%)	0 (0.0%)	0.028	มีอาการสงสัย/กักตัว/ มาจากพื้นที่เสี่ยง	70 (17.6%)	1 (33.3%)	0.029
ครอบครัวมีผู้สูงอายุ	82 (20.6%)	0 (0.0%)		ธุรกิจมีปัญหา/ล้มเหลว	11 (2.8%)	0 (0.0%)	
ครอบครัวมีผู้สูงอายุ และเด็กแรกเกิด	15 (3.8%)	0 (0.0%)		ผู้ป่วยเรื้อรัง/รับยา ต่อเนื่อง	12 (30.7%)	0 (0.0%)	
นักเรียน	13 (3.3%)	0 (0.0%)		ผู้พิการทางกายหรือจิต	23 (5.8%)	1 (33.3%)	
บุคลากรทางการ ศึกษา	7 (1.8%)	0 (0.0%)		ครอบครัวมีผู้ป่วยติด เตียง	13 (3.3%)	1 (33.3%)	
บุคลากรทาง สาธารณสุข	6 (1.5%)	0 (0.0%)		ว่างงาน/ถูกเลิกจ้าง/ตก งาน	122 (30.7%)	0 (0.0%)	
ประชาชนทั่วไป	94 (23.6%)	0 (0.0%)		ครอบครัวมีผู้ป่วย/ถูก กักตัว	36 (9.1%)	0 (0.0%)	
ผู้พิการทางกาย	22 (5.5%)	0 (0.0%)		รวม	397 (100.0%)	3 (100.0%)	

ตารางที่ 2 ค่า Person Chi-Square ระหว่างลักษณะครอบครัว, หน่วยบริการสุขภาพ และสภาวะสุขภาพจิต (ต่อ)

ลักษณะบุคคล และครอบครัว	แนวโน้มฆ่าตัวตาย: 8Q			ลักษณะบุคคล และครอบครัว	ระดับภาวะเครียด: ST5		
	ปกติ	น้อย	p		ปกติ	เสี่ยง	p
ผู้พิการทางจิต	1 (0.3%)	0 (0.0%)					
ผู้สัมผัสเสี่ยงสูง	7 (1.8%)	0 (0.0%)					
ผู้สูงอายุอยู่คนเดียว	11 (2.8%)	0 (0.0%)					
พระภิกษุสามเณร	7 (1.8%)	0 (0.0%)					
แม่บ้าน	14 (3.5%)	1 (100%)					
อาสาสมัคร	22 (5.5%)	0 (0.0%)					
สาธารณสุข							
ไม่อยู่ในกลุ่มที่ระบุ	65 (16.3%)	0 (0.0%)					
รวม	399 (100%)	1 (100%)					

ตารางนำเสนอเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 - 2 พบว่า ช่วงอายุ, ลักษณะครอบครัว, สภาวะเศรษฐกิจ/การเจ็บป่วยมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ตัวอย่าง เช่น อายุมีความสัมพันธ์กับภาวะเครียด, ซึมเศร้า และมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย ที่ค่า P-Value เท่ากับ 0.002, 0.000, 0.049 ตามลำดับ

ระยะที่ 2 พ.ศ. 2564 จังหวัดมหาสารคาม ได้กำหนดกลยุทธ์คัดกรองและดูแลสุขภาพจิตให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้เครื่องมือนี้เป็นหนึ่งในตัวชี้วัดประเมินผลการปฏิบัติราชการสำหรับเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอ คือ ตัวชี้วัดที่ 16.1: ความสำเร็จของการคัดกรองและติดตาม ดูแลสภาวะสุขภาพจิตเชิงรุก ด้วยเครื่องมือ Mental Health Check In และกำหนดมาตรการการดูแลสภาวะสุขภาพจิต ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้ คือ มาตรการที่ 1 ค้นหา คัดกรองและดูแลประชาชน ที่มีภาวะเครียด เปื่อหน่วยงานฆ่าตัวตาย และซึมเศร้าด้วยเครื่องมือ Mental Health Check In, มาตรการที่ 2 สร้างวัคซีนใจในกลุ่มบุคคล (อิด อีด สู้) โดยแยกผู้ที่ผ่านการคัดกรองเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงความเครียด กลุ่มเสี่ยงซึมเศร้า กลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตาย แล้วเชื่อมโยงสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและให้คำปรึกษา/เยี่ยมบ้าน (ออนไลน์), มาตรการที่ 3 ชุมชนและองค์กรต้นแบบมีภูมิคุ้มกันทางใจ เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับพฤติกรรมดำเนินชีวิตตามวิถีใหม่

ต่อมา ผู้วิจัยจึงได้ทดสอบค่า Person Chi-square ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นำมาทดสอบ Normality Tests แบบ Kolmogorov-Sminov พบตัวแปรระดับ Ordinal และ Interval มีนัยสำคัญน้อยกว่า 0.05 เป็นข้อมูลที่มีการแจกแจงไม่ปกติ จึงทดสอบสถิติ Non-Parametric แบบ Spearman Rank Correlation เพื่อหาทิศทางและระดับความสัมพันธ์พบมีตัวแปรต้น ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่า Spearman Rank Correlation ระหว่างช่วงอายุ/ระดับหน่วยบริการสุขภาพ กับ สถานะสุขภาพจิต

ตัวแปรต้น		ตัวแปรตาม				
		พลังใจ	เบื่อหน่ายงาน	ภาวะเครียด	ซึมเศร้า	แนวโน้มฆ่าตัวตาย
ช่วงอายุ	ค่าสหสัมพันธ์	-0.321	0.184	-0.223	-0.262	-0.213
	P	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
	ระดับความสัมพันธ์	ต่ำ	ต่ำมาก	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ตารางนำเสนอเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 พบ ช่วงอายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ เชิงลบ กับความเสี่ยงของพลังใจ (RQ) คือ อายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับความเสี่ยงของพลังใจในการเผชิญปัญหาลดลง, ช่วงอายุ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมาก เชิงบวก กับการเบื่อหน่ายงาน (Burn-Out) คือ หากอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับการเบื่อหน่ายงานเพิ่มมากขึ้น, ช่วงอายุ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ เชิงลบ กับภาวะเครียด (ST5) คือ อายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับภาวะเครียดลดลง, ช่วงอายุ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำเชิงลบ กับภาวะซึมเศร้า (9Q) คือ อายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับภาวะซึมเศร้าลดลง, ช่วงอายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ เชิงลบ กับแนวโน้มการฆ่าตัวตาย (8Q) คือ อายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีแนวโน้มฆ่าตัวตายลดลง

ระยะที่ 3 พ.ศ. 2565 จังหวัดมหาสารคาม ยังคงกำหนดให้เครื่องมือ Mental Health Check In เป็นตัวชี้วัดประเมินผลการปฏิบัติราชการสำหรับเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภออย่างต่อเนื่องและครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มวัย คือ ตัวชี้วัดที่ 14.1: ความสำเร็จของการคัดกรองและติดตามดูแลสถานะสุขภาพจิตเชิงรุก (Active Screening) ด้วยเครื่องมือ Mental Health Check In & E-Mail Alert คำนวณ: 1 เกณฑ์การให้คะแนน: กำหนดข้อละ 1 คะแนน (คะแนนเต็ม 5 คะแนน) ซึ่งคะแนนเป็นอิสระต่อกัน รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดประเมินผลการปฏิบัติราชการสำหรับเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอ กรณีงานสุขภาพจิต

เกณฑ์การให้คะแนน
1. บุคลากรทางสาธารณสุข ได้รับการเพิ่มศักยภาพการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ Mental Health Check in & E-mail Alert (มี 0.2 คะแนน, ไม่มี 0 คะแนน ในแต่ละข้อย่อย) 1.1 แลกเปลี่ยนข้อมูลและคืนข้อมูลให้เครือข่ายรพ.สต. ผ่านline, Facebook, โทรศัพท์ อย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ 1.2 แลกเปลี่ยนข้อมูล/คืนข้อมูล ผ่านการประชุมผู้บริหารและบุคลากร สอ. อย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน 1.3 แลกเปลี่ยนข้อมูล/คืนข้อมูล ผ่านการประชุมผู้บริหารและบุคลากรหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 1 ครั้งต่อเดือน 1.4 สรุปผลการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ ให้ผู้บริหาร EOC ระดับอำเภอรอบอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน 1.5 สรุปผลการการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือ ให้ผู้บริหารนำเสนอ EOC ในระดับจังหวัดทราบ 1 ครั้งต่อเดือน
2. พยาบาลสุขภาพจิตผู้ใหญ่ หรือพยาบาลสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น มีทักษะการทำงานเป็นทีมเพื่อปฏิบัติการช่วยเหลือเยียวยาจิตใจผู้ประสบภาวะวิกฤต (Mental Health Crisis Assessment and Treatment Team; MCATT) (มี 0.2 คะแนน, ไม่มี 0 คะแนน ในแต่ละข้อย่อย) 2.1 มีผู้รับผิดชอบงาน MCATT ที่ผ่านการอบรมฯ แล้วอย่างน้อย 1 คน ต่ออำเภอ 2.2 มีทีมปฏิบัติการ MCATT ในระดับอำเภอ อย่างน้อย 1 ทีม 2.3 มีผลการดำเนินการ MCATT ในระดับอำเภอ อย่างน้อย 1 เหตุการณ์ 2.4 มี โครงการรองรับปฏิบัติการ MCATT ในระดับอำเภอ อย่างน้อย 1 โครงการ 2.5 ทีม MCATT ในระดับอำเภอ เป็นกลไกภารกิจหนึ่งในทีม Operation ของคณะกรรมการ EOC
3. ทีม MCATT และเครือข่าย ได้คัดกรองและดูแลสถานะสุขภาพจิตเชิงรุก (Active Screening) ด้วยเครื่องมือ Mental Health Check in และ E-mail Alert โดยมีการคัดกรองฯ และติดตามดูแล ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 จากตำบลทั้งหมด และมีผลการติดตามฯ จาก E-mail Alert ร้อยละ 100 (1 คะแนน ไม่มี 0 คะแนน)

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัดประเมินผลการปฏิบัติราชการสำหรับเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอ กรณีงานสุขภาพจิต (ต่อ)

เกณฑ์การให้คะแนน	
4. ผลคัดกรองและดูแลสถานะสุขภาพจิตเชิงรุก (Active Screening) ด้วยเครื่องมือ Mental Health Check in และ E-mail Alert ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้ (มี 0.2 คะแนน, ไม่มี 0 คะแนน ในแต่ละข้อย่อย)	
4.1 ผลคัดกรองฯ ครอบคลุมผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และญาติ, ผู้ถูกกักตัว (Quarantine) และต่างด้าว ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100 และมีผลติดตามฯ จาก E-mail Alert ร้อยละ 100 (มี 0.2 คะแนน, ไม่มี 0 คะแนน ในแต่ละข้อย่อย)	
4.2 คัดกรองฯ ครอบคลุมกลุ่มบุคลากรทางการแพทย์/สธ./อสม. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และมีผลติดตามฯ จาก E-mail Alert ร้อยละ 100	
4.3 คัดกรองฯ ครอบคลุมกลุ่มผู้พิการทางกายและจิต/ผู้ป่วยทางจิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และมีผลติดตามฯ จาก E-mail Alert ร้อยละ 100	
4.4 คัดกรองครอบคลุมผู้สูงอายุ/ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และมีผลติดตามฯ จาก E-mail Alert ร้อยละ 100	
4.5 คัดกรองครอบคลุม กลุ่มดงงาน/หนี้สิน/ล้มละลาย/รายได้น้อย/เด็กและวัยรุ่น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และมีผลติดตามฯ จาก E-mail Alert ร้อยละ 100	
5. มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการคัดกรองและดูแลสถานะสุขภาพจิตเชิงรุก (Active Screening) แบบบูรณาการ (มี 0.2 คะแนน, ไม่มี 0 คะแนน ในแต่ละข้อย่อย)	
5.1 บูรณาการกับโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ ร้อยละ 100 ของตำบลทั้งหมด	
5.2 บูรณาการกับโครงการ TO BE NUMBER ONE ร้อยละ 100 ของตำบลทั้งหมด	
5.3 บูรณาการกับโครงการป้องกันควบคุมการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ร้อยละ 100 ของตำบลทั้งหมด	
5.4 บูรณาการสุขภาพจิตทุกช่วงวัยเข้ากับระบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ร้อยละ 100 ของตำบลทั้งหมด	
5.5 บูรณาการสุขภาพจิตทุกช่วงวัยเข้ากับระบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม ขับเคลื่อนโดย พขอ.	

จากตารางที่ 4 พบว่า เครื่องมือ Mental Health Check In ถูกเชื่อมต่อกับระบบ E-mail Alert ซึ่งเป็นระบบติดตามเยี่ยมและให้คำปรึกษา ซึ่งต้องผ่านการยินยอมจากผู้ประเมินตนเองด้วยเครื่องมือ Mental Health Check In จากการเก็บข้อมูล E-mail Alert พ.ศ. 2565 พบว่า ยังมีปริมาณน้อย ไม่เหมาะสมต่อการนำมาทดสอบทางสถิติ เนื่องจากขณะนั้นอยู่ระหว่างเริ่มใช้งานเครื่องมือ E-mail Alert ในจังหวัดมหาสารคาม

ต่อมา ผู้ศึกษาได้ทดสอบสถิติ Non-Parametric แบบ Spearman Rank Correlation เพื่อหาทิศทางและระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุ/ระดับหน่วยบริการสุขภาพ/ลักษณะบุคคล กับ สถานะสุขภาพจิต

ตัวแปรต้น		ตัวแปรตาม		
		พลังใจ	ภาวะเครียด	ซึมเศร้า
ช่วงอายุ	ค่าสหสัมพันธ์	-0.298		-0.171
	P	0.000		0.000
	ระดับความสัมพันธ์	ต่ำ		ต่ำมาก
ลักษณะบุคคล	ค่าสหสัมพันธ์	-0.184	-0.196	-0.297
	P	0.000	0.000	0.000
	ระดับความสัมพันธ์	ต่ำมาก	ต่ำมาก	ต่ำ

ตารางนำเสนอเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่า ช่วงอายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำในเชิงลบกับความเสี่ยงของพลังใจ (RQ) คือ หากอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับความเสี่ยงของพลังใจลดลง, ช่วงอายุมีความสัมพันธ์ระดับต่ำมากในเชิงลบกับภาวะ

ชิมเศร้า (9Q) คือ หากอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับภาวะซึมเศร้ามลดลง, ช่วงอายุ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมากในเชิงลบกับแนวโน้มฆ่าตัวตาย (8Q) คือ หากอายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีแนวโน้มฆ่าตัวตายลดลง ส่วนลักษณะบุคคลประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข, เจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดอื่น, บุคลากรทางการศึกษา, ประชาชน, ผู้สัมผัสเสี่ยงสูงและหรือผู้ป่วย, อาสาสมัครสาธารณสุขนั้น พบว่า ลักษณะบุคคลตามสายงานการประกอบอาชีพหรือบทบาทที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความแตกต่างกัน คือ RQ ต่ำมากเชิงลบ, ST5 ต่ำมากเชิงลบ, 8Q ต่ำ เชิงลบ ต่อมาทดสอบ Chi-square Test และ Fisher's Exact Test และ Odds Ratio (OR) เพื่อบอกขนาดความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยง รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การทดสอบ Fisher's Exact Test และ Odds Ratio (OR) ในปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต

ปัจจัยเสี่ยง	พลังใจ (QR)		(p-value)	95% CI for OR			การแปลผล
	ไม่เสี่ยง	เสี่ยง		OR	lower	upper	
รายได้พอเพียง	441 (98.7%)	6 (1.3%)	0.001	22.050	4.818	100.923	ผู้มีรายได้น้อย/หนี้สิน จะมีภาวะเสี่ยงด้านพลังใจ (ในการเผชิญปัญหา) เป็น 22.050 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้รายได้พอเพียง
มีรายได้น้อย/หนี้สิน	10 (76.9%)	3 (23.1%)					
ปัจจัยเสี่ยง	เป้าหมายงาน		(p-value)	95% CI for OR			การแปลผล
	ไม่เสี่ยง	เสี่ยง		OR	lower	upper	
ไม่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	58 (30.1%)	135 (69.9%)	0.00	9.999	5.079	19.686	ผู้ติดเชื้อ COVID-19 จะมีภาวะเสี่ยงในการเป้าหมายงาน เป็น 9.999 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ไม่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	11 (4.1%)	256 (95.9%)					
ปัจจัยเสี่ยง	ภาวะเครียด (ST5)		(p-value)	95% CI for OR			การแปลผล
	ไม่เครียด	เครียด		OR	lower	upper	
รายได้พอเพียง	440 (98.4%)	7 (1.6%)	0.002	18.857	4.247	83.728	ผู้มีรายได้น้อย/หนี้สิน จะมีภาวะเครียด เป็น 18.857 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้รายได้พอเพียง
รายได้พอเพียง/ไม่เป็นโรคเรื้อรัง/ไม่ติดเตียง	449 (98.0%)	9 (2.0%)	0.043	49.889	2.888	861.833	ผู้มีรายได้น้อย/มีหนี้สิน/เป็นโรคเรื้อรัง/ติดเตียงจะมีภาวะเครียด เป็น 49.889 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับ ผู้รายได้พอเพียง/ไม่เป็นโรคเรื้อรัง/ไม่ติดเตียง
มีรายได้น้อย/หนี้สิน	10 (76.9%)	3 (23.1%)					
รายได้พอเพียง/มีหนี้สิน/เป็นโรคเรื้อรัง/ติดเตียง	1 (50.0%)	1 (50.0%)					
ปัจจัยเสี่ยง	ชิมเศร้า (9Q)		(p-value)	95% CI for OR			การแปลผล
	ไม่	ชิมเศร้า		OR	lower	upper	
รายได้พอเพียง	439 (98.2%)	8 (1.8%)	0.003	16.463	3.795	71.421	ผู้มีรายได้น้อย/หนี้สิน จะมีภาวะซึมเศร้า เป็น 16.463 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้รายได้พอเพียง
มีรายได้น้อย/หนี้สิน	10 (76.9%)	3 (23.1%)					

ตารางที่ 6 การทดสอบ Fisher's Exact Test และ Odds Ratio (OR) ในปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต (ต่อ)

ปัจจัยเสี่ยง	ซึมเศร้า (9Q)		(p-value)	95% CI for OR			การแปลผล
	ไม่	ซึมเศร้า		OR	lower	upper	
รายได้พอเพียง/ ไม่เป็นโรค เรื้อรัง/ไม่ติด เตียง	448 (97.82%)	10 (2.2%)	0.047	44.800	2.613	768.142	ผู้รายได้น้อย/มีหนี้สิน/เป็นโรคเรื้อรัง/ ติดเตียงจะมีภาวะเสี่ยงซึมเศร้า เป็น 44.800 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับ ผู้ รายได้พอเพียง/ไม่เป็นโรคเรื้อรัง/ไม่ ติดเตียง
รายได้น้อย/มี หนี้สิน/เป็นโรค เรื้อรัง/ติดเตียง	1 (50.0%)	1 (50.0%)					
ไม่มีประวัติทาง จิตหรือรับยา	432 (98.2%)	8 (1.8%)	0.009	9.529	2.320	39.135	ผู้ประวัติทางจิตหรือรับยาจะมีภาวะ เสี่ยงซึมเศร้า เป็น 9.529 เท่า เมื่อ เปรียบเทียบกับผู้ไม่มีประวัติทางจิต หรือรับยา
ประวัติทางจิต หรือรับยา	17 (85.0%)	3 (15.0%)					
ปัจจัยเสี่ยง	แนวโน้มฆ่าตัวตาย (ST5)		(p-value)	95% CI for OR			การแปลผล
	ไม่มี	มี		OR	lower	upper	
รายได้พอเพียง	440 (98.4%)	7 (1.6%)	0.024	11.429	2.127	61.413	ผู้มีรายได้น้อย/หนี้สิน จะมีแนวโน้ม ฆ่าตัวตาย เป็น 11.1429 เท่า เมื่อ เปรียบเทียบกับผู้รายได้พอเพียง
มีรายได้น้อย/ หนี้สิน	11 (84.6%)	2 (15.4%)					
รายได้พอเพียง/ ไม่เป็นโรค เรื้อรัง/ไม่ติด เตียง	450 (98.3%)	8 (1.7%)	0.039	56.250	3.226	980.844	ผู้รายได้น้อย/มีหนี้สิน/เป็นโรคเรื้อรัง/ ติดเตียงจะมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย เป็น 56.250 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับ ผู้ รายได้พอเพียง/ไม่เป็นโรคเรื้อรัง/ไม่ ติดเตียง
รายได้น้อย/มี หนี้สิน/เป็นโรค เรื้อรัง/ติดเตียง	1 (50.0%)	1 (50.0%)					

ตารางนำเสนอเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ OR > 2.00

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้รายได้น้อย/มีหนี้สิน/เป็นโรคเรื้อรัง/ติดเตียง จะมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย เป็น 56.250 เท่า, ภาวะเครียด เป็น 49.889 เท่า, ซึมเศร้า เป็น 44.800 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้รายได้พอเพียง/ไม่เป็นโรคเรื้อรัง/ไม่ติดเตียง และ พบว่า ผู้มีรายได้น้อย/หนี้สิน จะมีภาวะเสี่ยงด้านพลังใจเป็น 22.050 เท่า, มีภาวะเครียด เป็น 18.857 เท่า, ซึมเศร้าเป็น 16.463 เท่า, มีแนวโน้มฆ่าตัวตายเป็น 11.1429 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้รายได้พอเพียง

อภิปรายผล

วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิต ระยะที่ 1 พบว่า ช่วงดังกล่าว เป็นช่วงต้นของการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาในประเทศไทย ดังนั้น ผลการศึกษาที่ทดสอบได้ เช่น ช่วงอายุ, ลักษณะครอบครัว, สภาวะเศรษฐกิจ และการเจ็บป่วยมีความสัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพจิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงสอดคล้องกับผล

การศึกษาที่ผ่านมา ของ Gonzalez-Gerez, J. J. et al. ที่ระบุว่า ตัวทำนายภาวะสุขภาพจิต คือ การสนับสนุนทางสังคม ระดับการศึกษา และการตอบสนองที่ยืดหยุ่นทางจิตใจ ผลลัพธ์ที่แย่งนั้นคาดการณ์ได้ชัดเจนที่สุดจากสถานะการเงินที่แย่งและไม่สามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานได้ (Gonzalez-Gerez, J. J. et al., 2020) และสอดคล้องกับผลการสำรวจของ สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ระบุว่า กลุ่มที่มีความเปราะบางทางจิตใจมากที่สุดในช่วงนี้ คือ กลุ่มตกงาน รายได้น้อย และธุรกิจล้มเหลว (สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม, 2563)

วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิต ระยะที่ 2 พบว่า อายุเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ระดับความเสี่ยงของพลังใจในการเผชิญปัญหาลดลง, การเปื้อน่ายางานเพิ่มมากขึ้น, ภาวะเครียดลดลง, ภาวะซึมเศร้าลดลง และมีแนวโน้มฆ่าตัวตายลดลง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Gloster, A. T. et al. โดยระบุว่า ช่วงนี้เป็นระบาดวิทยาการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ทั่วโลกเองก็ยังไม่มีการจัดการปัญหา เกิดความสับสนวุ่นวาย ส่งผลให้บุคลากรและบุคคลทั่วไป ต้องการการสนับสนุนทางสังคม และกำลังใจ อายุและประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้วิกฤตปัญหาผ่านพ้นไปได้ (Gloster, A. T. et al., 2020) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Bliźniewska-Kowalska, K. M. et al. ที่ระบุว่า ช่วงนี้เป็นการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชุดแรกของไทย ที่มีการล็อกดาวน์ ภาระงานและวิถีชีวิตของบุคคลมากมายและต้องปรับตัว ส่งผลให้มีอัตราปัญหาสุขภาพจิตและความทุกข์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Bliźniewska-Kowalska, K. M. et al., 2021) และสอดคล้องกับผลการรายงานของ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ระบุว่า ช่วงเวลาดังกล่าวได้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรและประชาชนทุกกลุ่มวัย ได้เพิ่มขีดความสามารถและปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อให้ครอบคลุมการป้องกันและแก้ไขการระบาดของโรคได้ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 2564)

วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพจิต ระยะที่ 3 พบว่า ลักษณะบุคคลตามสายงานการประกอบอาชีพหรือบทบาทที่มีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความแตกต่างกัน ตามบริบทที่แตกต่าง พบว่า สอดคล้องกับ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 7 ที่ระบุว่า การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ควรพัฒนาระบบบริการสุขภาพในหน่วยบริการ เพื่อรองรับการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้สอดคล้องกับบริบทประเทศไทยที่มีความแตกต่าง หลากหลายในแต่ละพื้นที่ หรือกลุ่มประชากร แต่ละกลุ่มวัย แต่ละสาขาอาชีพมากขึ้น (ศูนย์สุขภาพจิตที่ 7, 2564) อีกทั้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม มีการพัฒนาตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิต ให้กับของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้บุคลากรมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนร่วมกัน และประชาชนได้รับผลด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่มองเห็นบทบาทในการดูแลตนเอง และแนวทางการประกอบอาชีพที่ปลอดภัยต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม, 2565) ส่วนขนาดความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยงด้วยค่า OR กลุ่มผู้รายได้น้อยและมีหนี้สินและเป็นโรคเรื้อรังและติดเตียงจะมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย ด้วยค่า OR = 56.250 (95% CI = 3.226 - 980.844), มีภาวะเครียด ด้วยค่า OR = 49.889 (95% CI = 2.888 - 861.833), ซึมเศร้า ด้วยค่า OR = 44.800 (95% CI = 2.613 - 768.142) ส่วนผู้มีรายได้น้อยและมีหนี้สิน จะมีภาวะเสี่ยงด้านพลังใจ ด้วยค่า OR = 22.050 (95% CI = 4.818 - 100.923), มีภาวะเครียด ด้วยค่า OR = 18.857 (95% CI = 2.888 - 861.833), ซึมเศร้า ด้วยค่า OR = 16.463 (95% CI = 3.795 - 71.421), มีแนวโน้มฆ่าตัวตาย ด้วยค่า OR = 11.1429 (95% CI = 2.127 - 61.413) เป็นประเด็นค้นพบใหม่ของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีความแตกต่างกับผลการศึกษาของกรมสุขภาพจิตที่ได้จากการสำรวจแบบ Rapid Survey สถานการณ์สุขภาพจิตคนไทยผ่านการใช้งานระบบ Mental Health Check In ช่วง 4 กรกฎาคม - 11 สิงหาคม พ.ศ. 2566จากตัวอย่าง 5,415 คนโดยผู้มีปัจจัยเสี่ยงธุรกิจประสบปัญหาสภาพคล่อง/ล้มเหลว มีความสัมพันธ์กับ ความเสี่ยงด้านพลังใจ ด้วยค่า OR = 3.6 (95% CI = 2.8 - 4.6), เปื้อน่ายางาน ด้วยค่า OR = 1.6 (95% CI = 1.2 - 2.1), เครียด OR = 2.4 (95% CI = 1.7 - 3.4), ซึมเศร้า OR = 7.1 (95% CI = 5.6 - 8.9), และเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย OR = 3.3 (95% CI = 2.2 - 4.5)

(กรมสุขภาพจิต, 2567) เมื่อเปรียบเทียบขนาดความสัมพันธ์ ด้วยค่า OR พบว่า จังหวัดมหาสารคามมีขนาดของความสัมพันธ์ที่มากกว่าผลสำรวจของกรมสุขภาพจิตด้วยระยะเวลาสำรวจที่ห่างกัน 10 เดือน

องค์ความรู้ใหม่

ขนาดความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพจิต จังหวัดมหาสารคาม พบผู้รายได้น้อยและมีหนี้สินและเป็นโรคเรื้อรังและติดเตียงจะมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย ด้วยค่า OR = 56.250 (95% CI = 3.226 - 980.844), มีภาวะเครียด ด้วยค่า OR = 49.889 (95% CI = 2.888 - 861.833), ซึมเศร้า ด้วยค่า OR = 44.800 (95% CI = 2.613 - 768.142) ส่วนผู้มีรายได้น้อยและมีหนี้สิน จะมีภาวะเสี่ยงด้านพลังใจ ด้วยค่า OR = 22.050 (95% CI = 4.818 - 100.923), มีภาวะเครียด ด้วยค่า OR = 18.857 (95% CI = 2.888 - 861.833), ซึมเศร้า ด้วยค่า OR = 16.463 (95% CI = 3.795 - 71.421) , มีแนวโน้มฆ่าตัวตาย ด้วยค่า OR = 11.1429 (95% CI = 2.127 - 61.413)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในปีพ.ศ. 2565 ของประชาชนจังหวัดมหาสารคาม มีความสัมพันธ์น้อยกับปัญหาภาวะสุขภาพจิต แต่ปัญหาเศรษฐกิจและโรคเรื้อรังป่วยติดเตียง สัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิตมากกว่า ดังนั้นความร่วมมือกับหน่วยงาน และ บุคคลที่หลากหลายฝ่าย เพื่อแก้ไขปัญหาแบบครบวงจรครอบคลุม กาย จิต สังคม จะส่งผลให้สภาวะสุขภาพจิต มีทิศทางดีขึ้น ดังนั้น ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาการพัฒนานโยบายกลยุทธ์และนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมป้องกันบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทางกายควบคู่กับทางใจในทุกกลุ่มวัยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจแบบองค์รวมภายในชุมชนภายใต้การขับเคลื่อนและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลายนำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ (Health related Quality of Life: HQOL) ภายใต้การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2567). การสำรวจสถานการณ์สุขภาพจิตคนไทยผ่าน Mental Health Check In. ใน การประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินโครงการประเมินสุขภาพจิตคนไทย. ระหว่างวันที่ 6 - 7 มิถุนายน 2567 ณ โรงแรมไมด้า จามวงค์วานจังหวัดนนทบุรี (หน้า 1-15). นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. (2564). โปรแกรม Mental Health Check in & E-mail Alert. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก <https://checkin.dmh.go.th/>
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2559). การใช้ IBM SPSS Statistics เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก <https://sornorpoom.files.wordpress.com/2017/06/e0b8a3e0b8a7e0b8a1spss.pdf>
- ปัตพงษ์ เกษสมบูรณ์. (2562). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก https://fammed.kku.ac.th/file_download/file_65.pdf
- ศูนย์สุขภาพจิตที่ 7. (2564). ก้าวที่ละก้าว...กว่าจะมาเป็น Mental Health Check In จังหวัดมหาสารคาม. ใน การประชุมวิชาการสุขภาพจิตนานาชาติสุขภาพจิตวิถีชีวิตใหม่ New Normal Mental Health ครั้งที่ 20: Step by Step to...Becoming Mental Health Check In. ระหว่างวันที่ 7 - 9 กรกฎาคม 2564 ณ ห้องประชุมอาคาร 9 ชั้นโรงพยาบาลศรีธัญญา จังหวัดนนทบุรี (หน้า 1 - 25). นนทบุรี: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

- สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. (2563). เกณฑ์ชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินงานการคัดกรองสุขภาพจิต ด้วย Mental Health Check up ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. ใน การประชุมติดตามผลการดำเนินงานตามมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดมหาสารคาม (EOC):สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่าง 23 มกราคม - 16 กรกฎาคม 2563. ณ ห้องประชุมพระธาตุนาคูน ศาลากลางจังหวัดมหาสารคาม (หน้า 9-10). มหาสารคาม: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. (2564). คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการ (KPIs) ระดับอำเภอ ประจำปีงบประมาณ 2564 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก <http://mkho-web.moph.go.th/web2023/frontend/web/index.php/showdetail?id=135>
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. (2565). คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการ (KPIs) ระดับอำเภอ. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก <http://mkho-web.moph.go.th/web2023/frontend/web/index.php/showdetail?id=132>
- Bliźniewska-Kowalska, K. M. et al. (2021). A Review of the Global Impact of the COVID-19 Pandemic on Public Mental Health, with a Comparison Between the USA, Australia, and Poland with Taiwan and Thailand. *Medical Science Monitor Journal*, 21(27), 1-8.
- Gloster, A. T. et al. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on mental health: An international study. *PLOS ONE*, 15(12). 1-20.
- Gonzalez-Gerez, J. J. et al. (2020). Therapeutic pulmonary tele-rehabilitation protocol for patients affected by COVID-19, confined to their homes: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials*, 21(1). 1-9.
- Levis, B. et al. (2020). Accuracy the PHQ-2 alone and in combination with the PHQ-9 for screening to detect Major depression: systematic review and meta-analysis. *Jama*, 323(22), 2290-2300.
- Teeravisutkul, P. et al. (2019). Stress and craving reduction under treatment with heart rate variability biofeedback and the Phramongkutklao model among patients with alcohol use disorder. *Psychology Research and Behavior Management*, 19(12), 619-627.

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*
ERRORS ANALYSIS IN ENGLISH ENDING SOUNDS MADE BY FINAL-YEAR STUDENTS
OF EDUCATION PROGRAM, YALA RAJABHAT UNIVERSITY

สุนิสา โส๊ะอุ*, มุฮัมมัด หะยีเลาะ

Sunisa So-u*, Moohammad Hayiloh

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: sunisa.s@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และ 2) เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดพลาดดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 216 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Selection) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการออกเสียง ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดพลาด เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษและแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า เสียงพยัญชนะท้าย /ð/ /g/ /ʒ/ /n/ /ʃ/ และ /tʃ/ คือ เสียงที่นักศึกษาออกเสียงผิดพลาดมากที่สุด ข้อผิดพลาดในการออกเสียง ได้แก่ 1) การแปรเสียง นักศึกษาออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษที่เสียงไม่ก้อง แทนเสียงพยัญชนะที่เสียงก้อง และออกเสียงพยัญชนะท้ายเหมือนกับเสียงตัวสะกดในภาษาไทย 2) การเปลี่ยนเสียง นักศึกษาออกเสียงแทนพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษด้วยเสียงที่มีฐานเกิดเสียงและลักษณะการเปล่งเสียงต่างกัน ซึ่งการแปรเสียงและการเปลี่ยนเสียงมีสาเหตุมาจากการปะปนระหว่างภาษา ซึ่งเกิดจากการแทรกแซงของภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีความใกล้เคียงกันและนักศึกษาไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ และ 3) การตัดเสียง นักศึกษาละเว้นไม่ออกเสียงพยัญชนะท้ายและออกเสียงพยัญชนะท้ายควบคู่กันไม่ครบทุกเสียง สาเหตุเกิดจากความยากในตัวภาษา ซึ่งเกิดจากการถ่ายโอนเชิงลบและการขาดความรู้ในการออกเสียงท้ายในภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ: ข้อผิดพลาด, การออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ, นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Abstract

This research aimed to 1) Study the errors in the pronunciation of English ending sounds made by final-year students of the Education Program at Yala Rajabhat University and 2) Investigate the causes and factors that lead to these errors. The sample consisted of 216 final-year students of the Education Program at Yala Rajabhat University, selected through quota

sampling. This research employed both quantitative and qualitative methods. Quantitative data were used to analyze pronunciation errors, while qualitative data were used to study the causes and factors leading to these errors. The research tools included ending sounds pronunciation test and a questionnaire. The research findings indicated that the ending sounds /ð/ /g/ /ʒ/ /n/ /ʃ/ and /tʃ/ were the most frequently mispronounced sounds by the students. The pronunciation errors included 1) Substitution: Students substituted voiceless ending sounds for voiced ones and pronounced ending sounds similarly to Thai ending sounds. 2) Alteration: Students replaced English ending sounds with sounds that have different places and manners of articulation, which stemmed from language interference caused by the similarities between Thai and English and the students' inability to distinguish these differences. 3) Omission: Students omitted ending sounds and did not pronounce all sounds in clusters, caused by the inherent difficulty of the language, negative transfer and lack of knowledge in pronouncing English ending sounds.

Keywords: Errors, English Ending Sounds Pronunciation, Final-Year Students, Education Program, Yala Rajabhat University

บทนำ

ประเทศต่าง ๆ มีภาษาประจำชาติของตนเอง นอกเหนือจากภาษาท้องถิ่นที่หลากหลายที่ผู้คนในภูมิภาคต่าง ๆ พูดและเข้าใจ ภาษาบางภาษามีผู้พูดหลายล้านคนและบางภาษามีเพียงไม่กี่พันคนเท่านั้น เว็บไซต์ statista.com รายงานว่า ในปี 2566 ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีผู้ใช้งานมากที่สุดในโลกเป็นอันดับที่ 1 โดยมีผู้ใช้งานประมาณหนึ่งพันห้าร้อยล้านคนทั่วโลก ทั้งที่ใช้เป็นภาษาแม่และภาษาที่สอง ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นในด้านการศึกษาร่วมกัน ในหลายประเทศ มีการสนับสนุนให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง แม้แต่ในประเทศที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่สองที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระดับที่กว้างขึ้น หรือในระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ (Kirkpatrick, A., 2007) ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญและมีผลกระทบต่อการขยายตัวของประเทศไทยในหลากหลายด้าน ปัจจุบันสถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยยังได้ส่งเสริมให้นักเรียนเริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่วัยอนุบาลเพื่อเตรียมความพร้อมและให้ตัวนักเรียนได้มีความคุ้นเคยกับภาษาอังกฤษดีขึ้น จากเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นจึงเป็นผลให้ภาษาอังกฤษเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ทำให้มีโอกาสดังกล่าวได้รับการตอบรับเข้าศึกษาและยังมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มากกว่าคนปกติเนื่องจากการสมัครเข้าศึกษาต่อและสมัครทุนการศึกษามักจะมีเงื่อนไขระดับการรู้ภาษาอังกฤษเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ (กัญญารัตน์ เอี่ยมวันทอง, 2565)

ด้วยเหตุผลทั้งหลายที่ได้กล่าวมา ในฐานะอาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษ ปฏิบัติการสอนในรายวิชา สัทศาสตร์และสัทวิทยาและรายวิชาภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพ ที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะการออกเสียงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทักษะการพูดภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาที่เข้ามาเรียนในรายวิชาเหล่านี้ในแต่ละภาคการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงพื้นฐานและฝึกฝนทักษะการพูดภาษาอังกฤษเป็นอย่างมากเพื่อการเตรียมตัวให้พร้อมต่อการสอบวัดระดับทางด้านทักษะภาษาอังกฤษโดยเฉพาะนักศึกษาสังกัดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ว่าที่บัณฑิตที่ต้องจบการศึกษาเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ครู มีความเชื่อมโยงกับสมรรถนะทางด้านภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก ด้วยการที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาและสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ร่วมลงนามข้อตกลงบันทึกความร่วมมือ (MOU) การดำเนินการจัดการทดสอบภาษาอังกฤษเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยให้สถาบัน

ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติดำเนินการจัดการทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและนำส่งข้อมูลผลคะแนนการทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจากครุสภาตามที่กำหนด

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อพัฒนาทักษะการพูดของนักศึกษาสายครุ นั้น จำเป็นต้องให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องเสียงในภาษา สามารถออกเสียงพยัญชนะและสระภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานแรกของภาษาได้ถูกต้อง ส่งผลในการพูดเพื่อการสื่อสารของนักศึกษามีประสิทธิภาพ และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการพูดและเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการเตรียมพร้อมในการสอนและการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะทางด้านภาษาอังกฤษได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
2. เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากร คือ นักศึกษาชั้นปี 4 ชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 422 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 216 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ใช้วิธีการคัดเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Selection) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มตามสาขาวิชา จำนวน 12 สาขาวิชา ๆ ละ 18 คน ให้ครบตามจำนวนที่กำหนดให้ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครซี และ มอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยที่ประชากรทั้งหมด คือ นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจำนวน 422 คน (N) และกลุ่มตัวอย่าง คือ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 216 คน (S)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย คำศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวน 60 คำ แบ่งออกเป็นคำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้าย 1 เสียง ได้แก่ เสียง [z] [v] [ð] [θ] [g] [k] [ʒ] [dʒ] [n] [tʰ] [ʃ] [tʃ] จำนวน 36 คำ คำที่มีการออกเสียงพยัญชนะท้าย - ed [d] - ed [tʰ] จำนวน 6 คำ และ คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้ายควบกล้ำ 2 เสียง ได้แก่ เสียง [st] [nd] [sk] [ftʰ] [tʰd] [ks] จำนวนทั้งสิ้น 18 คำ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการออกเสียง ประกอบด้วยประเด็นคำถาม 20 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) การสร้างแบบทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ได้แก่ 1.1) ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงภาษาอังกฤษและเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับสัทศาสตร์และภาษาศาสตร์ 1.2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบการออกเสียงภาษาอังกฤษ 1.3) ศึกษาคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีการใช้งานเทียบเคียงกับมาตรฐาน Common European Framework of Reference for Language (CEFR) ระดับ B1 คือ เทียบเท่ากับผู้ใช้ภาษาที่สามารถเข้าใจและสร้างถ้อยคำในหัวข้อที่คุ้นเคย รวมถึงให้ความคิดเห็นและคำอธิบายได้ 1.4) นำข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 1.1 1.2 และ 1.3 มาสร้างเป็น

แบบทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ประกอบไปด้วยคำศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวน 100 คำ แบ่งออกเป็น คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้าย 1 เสียง จำนวน 60 คำ เพื่อทดสอบเสียง [z] [v] [ð] [θ] [g] [k] [3] [dʒ] [n] [t] [ʃ] [tʃ] คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้าย - ed [d] และ - ed [tʰ] เสียงละ 5 คำ จำนวน 10 เสียง และ คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้ายควบกล้ำ 2 เสียง จำนวน 30 คำ เพื่อทดสอบเสียงควบกล้ำ [st] [nd] [sk] [ftʰ] [tʰd] [ks] คู่ละ 5 คำ 1.5) นำแบบทดสอบที่สร้างได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์ ภาษาอังกฤษและงานวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ด้วยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) 1.6) นำผลจากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบทดสอบให้มีความเหมาะสม 1.7) เมื่อปรับปรุงแบบทดสอบแล้ว นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่อยู่ในกลุ่มประชากร 1.8) นำผลคะแนนที่ตรวจจากแบบทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายมาหาค่าความยากง่าย และหาอำนาจจำแนก เป็นรายข้อ แล้วเลือกเฉพาะข้อที่มีความยากง่าย ระหว่าง .20 - .80 ให้ได้คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายจำนวน 60 คำ แบ่งออกเป็น คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้าย 1 เสียง เพื่อทดสอบเสียง [z] [v] [ð] [θ] [g] [k] [3] [dʒ] [n] [t] [ʃ] [tʃ] ใช้เสียงละ 3 คำ จำนวนทั้งสิ้น 36 คำ คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้าย - ed [d] และ - ed [tʰ] เสียงละ 3 คำ จำนวนทั้งสิ้น 6 คำ และ คำที่ใช้ทดสอบเสียงพยัญชนะท้ายควบกล้ำ 2 เสียง เพื่อทดสอบเสียง [st] [nd] [sk] [ftʰ] [tʰd] [ks] คู่ละ 3 คำ จำนวนทั้งสิ้น 18 คำ 1.9) นำแบบทดสอบที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ สูตรหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ KR₂₀ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เท่ากับ 0.83 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการออกเสียง 2.1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงภาษาอังกฤษและเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับสัทศาสตร์และภาษาศาสตร์ 2.2) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อความผิดพลาดในการออกเสียง 2.3) นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2.1 และ 2.2 มาแบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ 2.4) นำแบบสอบถามที่สร้างได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและเชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์และงานวิจัย ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาด้วยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) 2.5) นำผลจากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสม 2.6) เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามแล้ว นำไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่อยู่ในกลุ่มประชากร 2.7) นำแบบสอบถามที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนในการเก็บข้อมูลให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบ 2) ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษกับนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมบันทึกผลการออกเสียงของนักศึกษาในแบบบันทึกผล 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลมาบันทึก วิเคราะห์ และสรุปผล 4) ผู้วิจัยมอบแบบสอบถามให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการออกเสียง 5) ผู้วิจัยรับแบบสอบถามกลับและนำข้อมูลมาบันทึก วิเคราะห์ และสรุปผล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

คำที่ใช้ทดสอบ	จำนวน ผู้ที่ออกเสียงถูก	ร้อยละ ผู้ที่ออกเสียงถูก	ร้อยละ ผู้ที่ออกเสียงผิด
with, clothe, breathe, drag, big bag, plug, garage, rouge, massage, design, down, push, finish, rubbish, peach	0	0.00	100.00
potatoes, nine, girl, smile	32	14.81	85.19
has, milk, stomach, possible	33	15.28	84.72
wind, mind, kind, mask, desk, risk, left, soft, gift, world, wild, build, sixty, banks, thinks, called, planned, starved, punished, cooked, stopped	39	18.06	81.94
tooth, mouth (n.), booth	45	20.83	79.17
breeze	47	21.76	78.24
have, love, give	51	23.61	76.39
first, next, fast	58	26.85	73.15
Like	83	38.43	61.57
orange, sausage, manage	148	68.52	31.48
match	207	95.83	4.17
which	214	99.07	0.93

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ไม่มีคำใดที่นักศึกษาออกเสียงพยัญชนะท้ายถูกต้องทุกคน ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีคำจำนวน 15 คำ ที่ไม่มีนักศึกษากลุ่มตัวอย่างคนใดออกเสียงได้ถูกต้อง คำเหล่านั้นมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /ð/ /g/ /ʒ/ /n/ /ʃ/ และ /tʃ/ ได้แก่ “with” “clothe” “breathe” “drag” “big bag” “plug” “garage” “rouge” “massage” “design” “down” “push” “finish” “rubbish” และ “peach” ซึ่งทุกคำมีความผิดพลาดในการออกเสียงร้อยละ 100 นอกจากนั้น ยังพบว่า มีคำอื่น ๆ อีก 50 คำ ที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างออกเสียงผิดพลาดโดยมีค่าร้อยละของความผิดพลาดสูงเช่นกัน คือ ระหว่างร้อยละ 70 ถึงร้อยละ 99 โดยคำเหล่านั้นเป็นคำที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /z/ /v/ /θ/ /k/ /l/ - ed /d/ - ed /t/ /st/ /nd/ /sk/ /ft/ /ld/ และ /ks/ ในทางกลับกัน มีคำที่นักศึกษาเกินครึ่งออกเสียงพยัญชนะท้ายถูกต้อง ได้แก่ “orange” “sausage” และ “manage” ซึ่งทั้ง 3 คำมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /dʒ/ โดยทั้ง 3 คำ มีความผิดพลาดในการออกเสียงร้อยละ 31.48 เท่ากัน และพบว่า คำที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสามารถออกเสียงพยัญชนะท้ายได้ถูกต้องมากที่สุด คือ “match” และ “which” ซึ่งมีเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /tʃ/ มีความผิดพลาดในการออกเสียงแค่ร้อยละ 4.17 และ 0.93 ตามลำดับ

ผลการทดสอบการออกเสียงพยัญชนะท้าย พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างออกเสียง “has” “potatoes” “breeze” ที่มีเสียง [z] เป็นพยัญชนะท้าย ผิดพลาด เป็นเสียง [s] เนื่องจาก ทั้ง [z] และ [s] มีตำแหน่งที่เกิดเสียงและวิธีการเปล่งเสียงเหมือนกัน แตกต่างกันที่ [z] เป็นเสียงที่มีความก้อง (voiced) และไม่มีเสียงเทียบเคียงในระบบพยัญชนะไทย ตรงกันข้ามกับ [s] ที่เป็นเสียงไม่ก้อง (voiceless) ซึ่งนักศึกษามารถออกเสียงได้ง่ายกว่า และเสียงใกล้เคียงกับพยัญชนะ ซ และ ส ในภาษาไทย และยังพบว่า นักศึกษาบางส่วนออกเสียงพยัญชนะท้าย [z] ใน ‘breeze’ ผิดพลาดเป็น [d] ที่ออกเสียงคล้ายกับพยัญชนะ ด ในภาษาไทย นอกจากนั้น ยังพบความผิดพลาดเช่นเดียวกันกับ คำที่มีพยัญชนะท้าย [ð] [θ] [ʒ] ซึ่งไม่มีเสียงเทียบเคียงในระบบพยัญชนะไทย และ [dʒ] ที่เทียบเคียงได้กับพยัญชนะ จ นักศึกษาออกเสียงผิดพลาดเป็นเสียง [d] เช่น “with” /wɪd/ “tooth” /tʰuːd/

“garage” /kʌɹɑːd/ “manage” /mænəd/ ซึ่งทั้ง ช ส และ ด จัดอยู่ในมาตราตัวสะกด แม่ กด ในภาษาไทย ที่ขณะเปล่งเสียงนั้น มีการกักลมเอาไว้แต่ไม่มีการระเบิดลมออกมา

สำหรับ “have” “love” “give” ที่มีพยัญชนะท้าย [v] นักศึกษากลุ่มตัวอย่างออกเสียงผิดพลาด เป็นเสียง [f] /hæf/ /lʌf/ /giːf/ เนื่องจาก ทั้ง [v] และ [f] มีตำแหน่งที่เกิดเสียงและวิธีการเปล่งเสียงเหมือนกัน แตกต่างกันที่ [v] เป็นเสียงที่มีความก้อง (voiced) และไม่มีเสียงเทียบเคียงในระบบพยัญชนะไทย ตรงกันข้ามกับ [f] ซึ่งที่เป็นเสียงไม่ก้อง (voiceless) ซึ่งนักศึกษาสามารถออกเสียงได้ง่ายกว่า และเสียงใกล้เคียงกับพยัญชนะ ฟ ในภาษาไทย และยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ออกเสียงคำที่มีพยัญชนะท้าย [v] ผิดพลาดเป็นเสียง [b] /hæb/ /lʌb/ /giːb/ ซึ่งออกเสียงคล้ายกับเสียง บ ในภาษาไทย ซึ่งทั้ง ฟ และ บ จัดอยู่ในมาตราตัวสะกด แม่ กบ ในภาษาไทย ที่ขณะเปล่งเสียงนั้น มีการกักลมเอาไว้แต่ไม่มีการระเบิดลมออกมา

นอกจากนั้น ยังพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างออกเสียงคำ “drag” “big bag” “plug” ที่มีพยัญชนะท้าย [g] ผิดพลาด เป็น dʒæk/ /bɪkʰæk/ /pʰɪʌk/ เนื่องจาก ทั้ง [g] และ [k] มีตำแหน่งที่เกิดเสียงและวิธีการเปล่งเสียงเหมือนกัน แตกต่างกันที่ [g] เป็นเสียงที่มีความก้อง (voiced) และไม่มีเสียงเทียบเคียงในระบบพยัญชนะไทย ตรงกันข้ามกับ [k] ซึ่งที่เป็นเสียงไม่ก้อง (voiceless) ซึ่งนักศึกษาสามารถออกเสียงได้ง่ายกว่า และเสียงใกล้เคียงกับพยัญชนะ ก ในภาษาไทย ที่ขณะเปล่งเสียงนั้น มีการกักลมเอาไว้แต่ไม่มีการระเบิดลมออกมาและบางส่วนออกเสียงผิดพลาดเป็นเสียง [ŋ] เช่น /bɪkʰæŋ/ /pʰɪʌŋ/ เช่นเดียวกันกับคำที่มีพยัญชนะท้าย [kʰ] ซึ่งต้องออกเสียงแบบมีกลุ่มลม นักศึกษาส่วนใหญ่ออกเสียงผิดพลาดโดยการละเว้นการออกเสียง เช่น ในคำว่า “like” ออกเสียงเป็น /laɪ/ และพบว่า “milk” นักศึกษาออกเสียงเป็น /mɪʌ/ ที่ไม่ปรากฏเสียงพยัญชนะท้าย เนื่องจากนักศึกษาคำนึงกับคำว่า โล้ค มิลค์ ในการสื่อสารเป็นภาษาไทย ส่วน “stomach” ที่มีเสียงท้ายเป็น [kʰ] กลับพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ออกเสียงผิดเป็น [k] /stomʌk/ และยิ่งไปกว่านั้น มีการออกเสียงผิดพลาดเป็น /stomʌtʃ/ เพราะเข้าใจว่า ตัวสะกด - ch ต้องออกเสียงเป็น [tʃ]

คำท้ายที่มีพยัญชนะท้าย [n] พบความผิดพลาด คือ นักศึกษาไม่ออกเสียงพยัญชนะท้าย เช่น “design” “down” “nine” ออกเสียงเป็น /dɪsaɪ/ /daʊ/ /naɪ/ เนื่องจากนักศึกษาคำนึงกับการออกเสียงในภาษาไทย ที่ สระไอ และ สระเอา ไม่มีเสียงพยัญชนะตัวสะกดตามหลัง จึงไม่สามารถออกเสียงพยัญชนะตามหลังสระเหล่านี้ได้ เช่นเดียวกันกับคำที่มีเสียงพยัญชนะท้าย [ɹ] ซึ่งเป็นหน่วยเสียงย่อยของเสียงพยัญชนะ /l/ ที่พบในตำแหน่งหลังสระ โดยพบว่า นักศึกษาคำนึงกับการออกเสียงในภาษาไทย ที่พยัญชนะ ล เมื่อเป็นตัวสะกด จะออกเสียงเป็น น เพราะอยู่มาตราตัวสะกดแม่กน จึงกระทบกับการออกเสียงคำในภาษาอังกฤษ “possible” ที่นักศึกษาก่อนออกเสียงผิดพลาดเป็น /pɒsɪbʌn/ ในส่วนของ “girl” “smile” พบว่า นักศึกษาไม่ออกเสียงพยัญชนะท้าย [ɹ] จึงออกเสียงผิดพลาด เป็น /gɜːr/ /kɜːr/ /smaɪ/ บางส่วนเปลี่ยนเสียงพยัญชนะท้ายเป็น [w] ออกเสียงเป็น /kɜːw/ /gɜːw/

นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออกเสียงคำที่มีพยัญชนะท้ายควบกล้ำ 2 เสียง ผิดพลาดโดยละเว้นการออกเสียงควบกล้ำเสียงสุดท้าย เช่น “next” ออกเสียงเป็น /neks/ มีการหายไปของเสียง [t] “kind” ออกเสียงเป็น /kaɪ/ มีการหายไปของเสียง [d] และ “gift” ออกเสียงเป็น /gɪf/ มีการหายไปของเสียง [tʰ] และยังพบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างบางคนละเว้นการออกเสียงพยัญชนะท้ายควบกล้ำเสียงแรกเช่นกัน “banks” ออกเสียงเป็น /bæŋs/ “sixty” ออกเสียงเป็น /sɪkʰti/ มีการหายไปเสียง [kʰ] สำหรับการออกเสียงคำกริยาที่เติม - ed มีนักศึกษาน้อยมากที่ออกเสียงถูกต้อง ส่วนใหญ่ไม่ทราบหลักการออกเสียง คำปัจจัย - ed ในคำกริยา จึงออกเสียงผิดพลาด โดยออกเสียง - ed เป็น [ed] เช่น “called” ออกเสียงเป็น /kɔːled/ “starved” ออกเสียงเป็น /stɑːwed/ “stopped” ออกเสียงเป็น /stɒped/ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังพบอีกว่า นอกจากความผิดพลาดที่เกิด

ขึ้นกับการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษแล้ว นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีการออกเสียงพยัญชนะต้นและสระผิดพลาดเช่นกัน

2. สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย สังกัดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต จำนวน 216 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และปัตตานี นักศึกษาส่วนใหญ่มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ ในขณะที่บางส่วนที่มาจากจังหวัดสงขลา สตูล พัทลุง พังงา และสุราษฎร์ธานี มีภาษาไทยถิ่นใต้เป็นภาษาแม่ ข้อมูลการประเมินความสามารถของตนเองในพูดและออกเสียงภาษาอังกฤษ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 59 มีความชอบภาษาอังกฤษ ซึ่งนักศึกษาที่ชอบภาษาอังกฤษนั้น เริ่มชอบภาษาอังกฤษตอนเรียนระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48 เหตุผลส่วนใหญ่ที่ชอบภาษาอังกฤษคือ ครูสอนสนุก น่าสนใจ ทำท่าย รู้สึกว่าเรียนสนุก และ อยากสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ ในขณะที่นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 41 ที่ไม่ชอบภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า เนื้อหายากขึ้น ไม่เข้าใจ ไม่รู้ความหมายคำศัพท์ โดยร้อยละ 55 ให้ข้อมูลว่า ครูที่เคยสอนภาษาอังกฤษตอนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นนั้น ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก ใช้ภาษาอังกฤษไม่มากนัก สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของตนเองนั้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 57 คิดเห็นว่าตนเองมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษค่อนข้างอ่อน ซึ่งไม่ต่างกับความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับทักษะการพูดภาษาอังกฤษของตนเอง ที่ส่วนใหญ่คิดเห็นว่า ตนเองมีทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษค่อนข้างอ่อน คิดเป็นร้อยละ 57 เช่นกัน ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมีการฝึกออกเสียงภาษาอังกฤษนาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 48 บางส่วนมีการฝึกบ้างแต่ไม่บ่อย มีจำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 33 ฝึกบ่อย ร้อยละ 9 และ ไม่ฝึกออกเสียงภาษาอังกฤษเลย ร้อยละ 10 เมื่อพิจารณาถึงโอกาสที่กลุ่มตัวอย่างได้ใช้ภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติผู้เป็นเจ้าของภาษานั้น พบว่า มีนาน ๆ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59 และ ไม่มีโอกาสเลย คิดเป็นร้อยละ 46 ยิ่งไปกว่านั้น ถ้ามีโอกาสได้เจอชาวต่างชาติ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกกลัวคิดเป็นร้อยละ 63 โดยให้เหตุผลว่า สื่อสารไม่ได้ สื่อสารไม่เข้าใจ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง กลัวผิด ไม่กล้า ไม่คุ้นเคย ในขณะที่ส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่รู้สึกกลัวชาวต่างชาติ กล้าเข้าไปพูดคุย คิดเป็นร้อยละ 37 โดยให้เหตุผลว่า อยากฝึกพูด อยากสื่อสาร อยากเปิดประสบการณ์ บางส่วนมีความมั่นใจ อยากทำท่าย ไม่กลัวว่าผิดหรือถูก

อภิปรายผล

1. ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เสียงพยัญชนะท้าย /ð/ /g/ /ʒ/ /n/ /f/ และ /tʃ/ คือ เสียงที่นักศึกษาออกเสียงผิดพลาดมากที่สุด กล่าวได้ว่า ไม่มีนักศึกษาคนใดออกเสียงเหล่านี้ได้ถูกต้อง รองลงมา คือ คำที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /z/ /v/ /θ/ /k/ /ʌ/ - ed /d/ - ed /t/ /st/ /nd/ /sk/ /ft/ /ld/ และ /ks/ สอดคล้องกับ ถิรวัฒน์ ต้นทนิส ที่ได้ศึกษา พบว่า พยัญชนะตำแหน่งท้าย ได้แก่ /ʒ/, /dʒ/, /f/, /θ/, /ð/, /z/, /tʃ/, /g/, /ʌ/ คือ เสียงที่มีปัญหาที่สุดในการออกเสียงของนักศึกษาสหวิทยาการชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ถิรวัฒน์ ต้นทนิส, 2555) สามารถจำแนกความผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษได้ ดังนี้ 1) การแปรเสียง นักศึกษาออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษที่เสียงไม่ก้อง (Voiceless) ที่มีฐานเกิดเสียงเดียวกันแทนเสียงพยัญชนะที่เสียงก้อง (Voiced) โดยที่ลักษณะการเปล่งเสียงที่แปรเปลี่ยนนั้นอาจเหมือนกันหรือต่างกันและจะพบได้มากในพยัญชนะกลุ่มเสียงเสียดแทรก เช่น “breeze” /bɹi:z/ ออกเสียงเป็น /bɹi:s/ “give” /gɪv/ ออกเสียงเป็น /gɪf/ “garage” /ˈgæɹɑ:ʒ/ ออกเสียงเป็น /kʌɹɑ:dʒ/ และความผิดพลาดที่พบเป็นส่วนใหญ่ คือ นักศึกษาออกเสียงพยัญชนะท้ายเป็นเสียงแบบ unreleased คือ มีการกักลมเอาไว้ในฐานที่เกิดเสียงเดียวกันแต่ไม่มีการระเบิดลมออกมา เช่น “has” /həz/ ออกเสียงเป็น /hæd/ “love” /ʌv/ ออกเสียงเป็น /lʌ:b/ “drag”

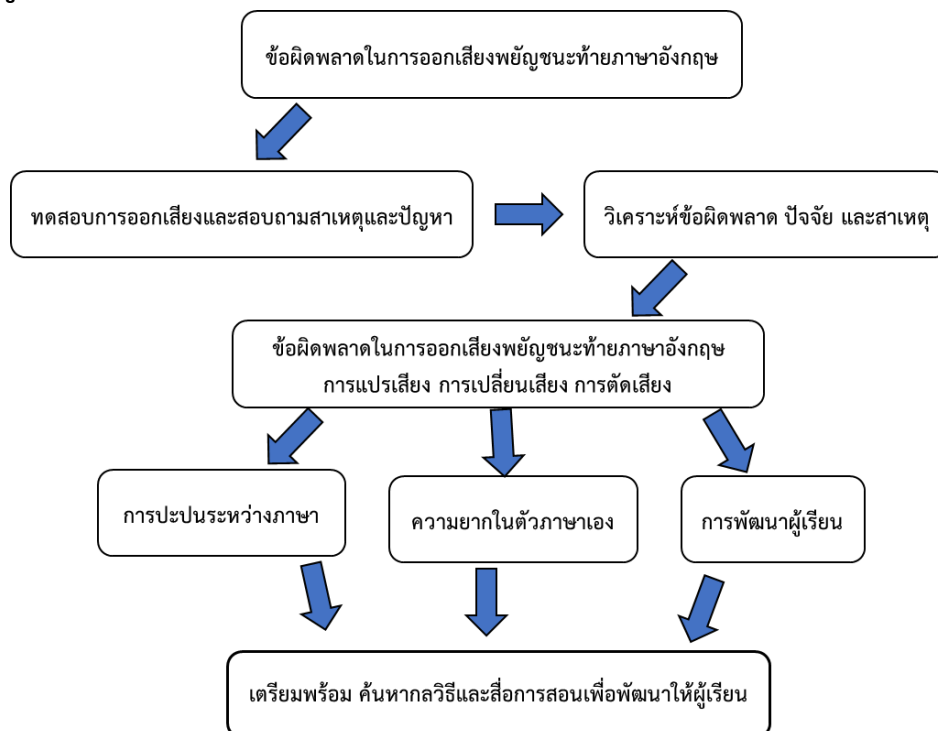

/dʒæɡ/ ออกเสียงเป็น /dʒæk/ ซึ่งเสียงแปรเหล่านี้สามารถเทียบเคียงได้กับเสียงพยัญชนะในระบบเสียงภาษาไทย กล่าวคือ [d] เทียบเคียงกับเสียง ด [b] เทียบเคียงกับเสียง บ [k] เทียบเคียงกับเสียง ก สอดคล้องกับ Nakin, P. & Inpin, B. ที่ได้ศึกษาสถานะและปัญหาการออกเสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษของนักเรียน EFL จากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง พบว่า เสียงที่เป็นปัญหาหลักของนักเรียน คือ เสียงที่ไม่มีภาษาไทยระบบเสียงโดยเฉพาะในตำแหน่งสุดท้าย เช่น /g/ /z/ /ʌ/ (Nakin, P. & Inpin, B., 2017) 2) การเปลี่ยนเสียง นักศึกษาออกเสียงแทนพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษด้วยเสียงที่มีฐานเกิดเสียงและลักษณะการเปล่งเสียงต่างกัน เช่น “with” /wɪð/ ออกเสียงเป็น /wɪd/ /wɪs/ /wɪt/ “tooth” /tʰuːθ/ ออกเสียงเป็น /tʰuːd/ /tʰuːtʰ/ /tʰuːs/ สอดคล้องกับ อาทิตย์ ถมมา และคณะ ที่พบว่า เสียง /θ/ เป็นเสียงที่คนไทยมักจะออกเสียงเป็นเสียง ท ในภาษาไทย เพราะเข้าใจผิด คิดว่า th ที่ใช้สะกดคำนั้นออกเสียงเหมือนในภาษาไทย (อาทิตย์ ถมมา และคณะ, 2564) “manage” /ˈmænɪdʒ/ ออกเสียงเป็น /mæned/ “possible” /ˈpɒsəbəl/ ออกเสียงเป็น /pɒsɪbəl/ สอดคล้องกับ ศิริรัตน์ ชูพันธ์ และอรรถพล พิพัฒน์ ได้วิเคราะห์การออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ได้แก่ เสียงเสียดแทรก /f, v, θ, ð, s, z, ʃ, ʒ/ เสียงกักเสียดแทรก /tʃ, dʒ/ และเสียงข้างลิ้น /l/ ของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า เสียงพยัญชนะท้าย /ð/ เป็นเสียงที่กลุ่มตัวอย่างออกเสียงได้ถูกต้องน้อยที่สุด รูปแปรของเสียงพยัญชนะท้ายที่พบมากที่สุด คือ รูปแปร [t] (ศิริรัตน์ ชูพันธ์ และอรรถพล พิพัฒน์, 2560) ลักษณะของความผิดพลาดของการแปรเสียงและการเปลี่ยนเสียง สอดคล้องกับ กมลเนตร ลีวามะ, ทิพย์วรรณ จรรยาสุภาพ ศึกษาความสามารถในการออกเสียงพยัญชนะกักท้ายคำ ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่มีภูมิหลังทางภาษาต่างกัน พบว่า ลักษณะข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้องท้ายคำภาษาอังกฤษที่ปรากฏมากที่สุด คือ การเปลี่ยนเสียง ส่วนลักษณะข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะกักก้องท้ายคำภาษาอังกฤษที่ปรากฏมากที่สุด คือ การแปรเสียง สาเหตุเนื่องมาจากการปะปนระหว่างภาษา (กมลเนตร ลีวามะ, 2544); (ทิพย์วรรณ จรรยาสุภาพ, 2525) ซึ่งเกิดจากการแทรกแซงของภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ความใกล้เคียงกันและนักศึกษาไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ จึงใช้เสียงพยัญชนะตัวสะกดเสียงใดเสียงหนึ่งใน 8 เสียงของภาษาไทยแทนเสียงท้ายคำภาษาอังกฤษที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน 3) การตัดเสียง นักศึกษาละเว้นไม่ออกเสียงพยัญชนะท้าย เช่น “like” /laɪkʰ/ ออกเสียงเป็น /laɪ/ “design” /dɪˈzaɪn/ ออกเสียงเป็น /dɪsɪ/ “nine” /naɪn/ ออกเสียงเป็น /naɪ/ “wild” /waɪld/ ออกเสียงเป็น /waɪ/ และยังพบว่า นักศึกษาออกเสียงพยัญชนะท้ายควบกล้ำไม่ครบทุกเสียง เช่น “gift” /ɡɪftʰ/ ออกเสียงเป็น /ɡɪf/ “left” /leftʰ/ ออกเสียงเป็น /lef/ “mask” /mæsk/ ออกเสียงเป็น /mæs/ “thinks” /θɪŋkʰs/ ออกเสียงเป็น /tʰɪŋ/ สาเหตุของความผิดพลาดนี้เนื่องมาจากการปะปนระหว่างภาษา ซึ่งเกิดจากนักศึกษาละเลยการออกเสียง ไม่คุ้นชินกับการออกเสียงพยัญชนะท้ายมากกว่า 1 เสียงและไม่ต้องการออกเสียงพยัญชนะใด ๆ หลังเสียงสระโดยเฉพาะหลังเสียงประสมและจากการวิเคราะห์ข้อมูล ยังอีกพบว่า นักศึกษาออกเสียงคำกริยาภาษาอังกฤษที่มีคำปัจจัย - ed ผิดพลาด คือ นักศึกษาออกเสียง [ed] ไม่ออกเสียงทั้ง [d] และ [tʰ] ตามกฎการออกเสียง เช่น “called” /kʰɔːld/ ออกเสียงเป็น /kʰɔːled/ “starved” /stɑːvd/ ออกเสียงเป็น /stɑːwed/ “stopped” /stɒptʰ/ ออกเสียงเป็น /stɒped/ สาเหตุเกิดจากความยากในตัวเอง (กมลเนตร ลีวามะ, 2544); (ทิพย์วรรณ จรรยาสุภาพ, 2525) ซึ่งเกิดจากนักศึกษานำกฎเกณฑ์ในการออกเสียงไปใช้ไม่ถูกต้องหรือสมบูรณ์ ประกอบกับพยัญชนะควบกล้ำในภาษาอังกฤษมีหลายเสียง ทำให้ยากต่อการออกเสียงให้ครบ สอดคล้องกับ อาภาพรรณ เรืองกุล อุปสรรคในการออกเสียงภาษาอังกฤษของคำที่ลงท้ายด้วย - ed เกิดจากบทบาทของการถ่ายโอนเชิงลบการขาดความรู้ในการออกเสียงท้ายคำในภาษาอังกฤษที่เติม - ed การสรุปกฎเกณฑ์ที่เกินความพอดีและการเข้าถึงภาษาปลายทางที่ไม่เพียงพอ (อาภาพรรณ เรืองกุล, 2563)

2. สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ สามารถอภิปรายผลได้ว่า นักศึกษาชั้นปีสุดท้าย หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยกลางใน

การสื่อสารหลักในการเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย และใช้ภาษาแม่ของตัวเองในการสื่อสารกับเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัว ซึ่งมีความแตกต่างกับภาษาอังกฤษ ทั้งหน่วยเสียงสระและพยัญชนะ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เรียนในสาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีทักษะภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ค่อนข้างอ่อน ไม่ได้ได้รับการพัฒนาทักษะการพูดและออกเสียงเท่าที่ควร ประกอบกับในชีวิตประจำวัน นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสได้ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเลย และนักศึกษาไม่คิดหรือสนใจที่จะฝึกภาษาพูดหรือออกเสียงอังกฤษ ทั้ง ๆ มีทัศนคติที่ดี ชอบภาษาอังกฤษ และมีโอกาสได้ลงทะเบียนในรายวิชาภาษาอังกฤษมาบ้างแล้ว สอดคล้องกับ Sa-e-dee, S. ที่ได้ศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยในเมือง Semarang พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาของการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนไทย ได้แก่ นักเรียนฝึกการออกเสียงภาษาอังกฤษได้ไม่เพียงพอ ครูใช้ภาษาท้องถิ่นในขณะนั้นที่สอนภาษาอังกฤษ ภาษาท้องถิ่นและสำเนียงไทยทำให้เกิดปัญหาในการออกเสียงภาษาอังกฤษ ครูไม่เน้นย้ำให้นักเรียนออกเสียงภาษาอังกฤษ นักเรียนบางคนรู้สึกไม่สบายใจและไม่ตั้งใจเรียนภาษาอังกฤษ นักเรียนรู้สึกไม่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และนักเรียนบางคนไม่สนใจภาษาอังกฤษ (Sa-e-dee, S., 2020) และจากการวิเคราะห์สาเหตุและปัญหาในการออกเสียงพยัญชนะท้ายของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตนั้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา คือ ใช้การฝึกปฏิบัติการออกเสียงตามหลักสัทศาสตร์ในการเตรียมและปรับปรุงพื้นฐานนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจและสามารถออกเสียงได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ รุสลาน สาแม และเปรมินทร์ คาระวี ที่ให้ทัศนะว่า การที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจและออกเสียงถูกต้องตามหลักสัทศาสตร์มากเท่าใด จะทำให้มีโอกาสออกเสียงภาษาอังกฤษได้คล้ายกับเจ้าของภาษามากขึ้นเท่านั้น ส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการออกเสียง เกิดการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และความรู้ทางด้านสัทศาสตร์และการออกเสียงพยัญชนะได้อย่างถูกต้องนั้นจะสนับสนุนการสื่อสารภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้ดีขึ้น (รุสลาน สาแม และเปรมินทร์ คาระวี, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ข้อผิดพลาดจากการออกเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาอังกฤษ

ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ มีลักษณะสำคัญ คือ การแปรเสียง การเปลี่ยนเสียง และการตัดเสียง สาเหตุของการผิดพลาดเกิดขึ้นจากสาเหตุข้อผิดพลาดจากการปะปนระหว่างภาษา (Interlingual Error) ความยากในตัวภาษาเอง (Intralingual Error) และ การพัฒนาผู้เรียน (Developmental Error) การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้ภาษามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อใช้ในการเตรียมพร้อมผู้เรียน ผู้สอนสามารถค้นหากลิวิธีและสื่อการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาโดยมีข้อผิดพลาดน้อยที่สุดหรือไม่มีข้อผิดพลาดเลย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา พบได้ 3 ลักษณะ คือ การแปรเสียง การเปลี่ยนเสียงและการตัดเสียง 2) สาเหตุและปัจจัยข้อผิดพลาดในการออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษ ได้แก่ 2.1) มาจากภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่นักศึกษาใช้ในชีวิตประจำวันนั้นมีอิทธิพลต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษ เกิดการปะปนกันของทั้งสองภาษา อีกทั้งเป็นเพราะภาษาอังกฤษมีกฎเกณฑ์ที่นักศึกษาไม่รู้และนำมาใช้ไม่ถูกต้อง 2.2) นักศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเท่าที่ควร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายและมีจำนวนมาก ควรเจาะจงเฉพาะสาขาวิชา 2) คำศัพท์ที่ใช้ทดสอบการออกเสียง ควรมีย่อเสียงพยัญชนะท้ายอื่น ๆ เพิ่มเติม การนำผลการวิจัยไปใช้ 1) องค์กรสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการเตรียมพร้อมนักศึกษาในทุกระดับชั้น ทุกสาขาวิชาเพื่อให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานในการสื่อสารภาษาอังกฤษและเพื่อเป็นการเพื่อการเตรียมตัวให้พร้อมต่อการทดสอบวัดระดับทางด้านทักษะภาษาอังกฤษ 2) คณาจารย์สามารถนำผลวิจัยไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการออกเสียงภาษาอังกฤษ และรายวิชาสหศาสตร์และสหวิทยา 3) คณาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสามารถนำงานวิจัยไปอ้างอิงในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้ 4) นักศึกษาที่ประสงค์เข้าศึกษา หรือ กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสามารถนำผลงานวิจัยไปอภิปรายและเรียนเพื่อให้เกิดความตระหนักในความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- กมลเนตร ลีวามะ. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบการออกเสียงพยัญชนะกักท้ายคำภาษาอังกฤษของนักเรียนที่มีภูมิหลังทางภาษาต่างกัน. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัญญารัตน์ เอี่ยมวันทอง. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อทักษะการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในศตวรรษที่ 21. SSRU Journal of Public Administration, 5(3), 267-278.
- ถิรวัฒน์ ดันทนีส. (2555). การศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษและกลวิธีการเรียนออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาสหวิทยาการชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. Language and Linguistics, 31(1), 81-102.
- ทิพย์วรรณ จรรยาสุภาพ. (2525). การวิเคราะห์การออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุสลาณ สาแม และเปรมินทร์ คาระวี. (2558). พฤติกรรมการออกเสียงพยางค์หนัก - เบาในคำภาษาอังกฤษจากผล การสอนแบบฟัง - พูดร่วมกับการสอนความรู้ทางสหศาสตร์: การศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

- โรงเรียนศิริราชูรส์สามัคคี อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 26(1), 85-99.
- ศิริรัตน์ ชูพันธ์ และอรรถพล พิพัฒน์. (2560). การออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาอังกฤษของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. *Humanities Journal*, 24(1), 222-250.
- อาทิตย์ ถมมา และคณะ. (2564). การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการออกเสียงพยัญชนะภาษาอังกฤษและภาษาไทย: ความเหมือนและแตกต่าง. *Journal of MCU Ubon Review*, 6(1), 737-756.
- อาภาพรรษ์ เรืองกุล. (2563). ปัญหาการออกเสียงภาษาอังกฤษของคำที่ลงท้ายด้วย ed ของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(1), 39-55.
- Kirkpatrick, A. (2007). *World Englishes: Implications for International Communication and English Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nakin, P. & Inpin, B. (2017). *English Consonant Pronunciation Problems for EFL Students: A Survey of EFL Students*. Chiang Rai: Mae Fah Luang University.
- Sa-e-dee, S. (2020). *English Pronunciation Problems of Thai Students in Semarang*. In thesis Partial Fulfillment of the Requirements for Degree of Bachelor of Education in English Language Education. Walisongo State Islamic University.

การสร้างสมรรถนะทางการสื่อสารของเกษตรกรไทย*

BUILDING COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THAI FARMERS

วุฒิรักษ์ เดชะพงษ์พันธุ์*, วิทยาธร ท่อแก้ว, หฤทัย ปัญญาวุฒตระกูล

Wuttirak Dechapongpun*, Wittayatorn Tokeaw, Hareuthai Panyarvuttrakul

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: Wuttirak.d@gmail.com

บทคัดย่อ

การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรไทยต้องมีความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด มีความเข้มแข็งในการรับมือกับภัยธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สินค้าเกษตรของไทยได้มาตรฐานในระดับสากล ซึ่งช่วยเกษตรกรในการเปิดตลาดใหม่ ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพิ่มขีดความสามารถด้วยเทคโนโลยี ทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการ หรือการค้า การบริหารทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน ภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย สมรรถนะการสื่อสารของเกษตรกรไทยจึงมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกลุ่มของความรู้ ทักษะและคุณลักษณะในการรับและส่งสาร บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางในการสร้างสมรรถนะทางการสื่อสารของเกษตรกรไทย และพบว่า 1) เกษตรกรไทยเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ทั้งจากปัญหาภูมิอากาศ การเข้าถึงตลาด และนโยบายการเกษตรของรัฐ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยเกษตรกรในการเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญได้ 2) กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร ผู้คนเป็นปัจเจกมีลักษณะความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินสถานการณ์และคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนของเกษตรกร จึงเป็นเป้าหมายของการสื่อสาร และ 3) ช่องทางการสื่อสาร การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะชุมชนเสมือนจริง เกษตรกรต้องมีความเข้าใจเรื่องการกระจายความเสี่ยงทางการเงิน การเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และความตระหนักเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: การสื่อสาร, เกษตรกรไทย, สมรรถนะ

Abstract

Strengthening farmers: Thai farmers must be able to produce agricultural products with higher value. It is essential to use digital technology to help create management efficiency to maximize returns, be strong in dealing with natural disasters or changes, increase production efficiency in terms of both quantity and quality so that Thai agricultural products meet international standards, which helps farmers to open new markets both domestically and internationally, increase capabilities with technology in terms of production, management or trade, and manage resources in a balanced and sustainable manner. The agricultural sector is a

production sector that is important to Thailand's economic system. Therefore, Thai farmers' communication competence is very important because it is a mechanism to drive groups of knowledge, skills, and characteristics in receiving and sending messages. This article aims to find ways to build Thai farmers' communication competence and finds that 1) Thai farmers face various challenges, including climate problems, market access, and government agricultural policies. Effective communication can help farmers access necessary information. 2) Target groups of communication: People are individuals with different needs and interests. Therefore, the ability to analyze information, assess situations, and think creatively to solve complex problems of farmers is the goal of communication. 3) Communication channels: Using social media, virtual community characteristics: Farmers must understand financial risk distribution, access to and use of digital technology, and be aware of the impact on the environment.

Keywords: Communication, Thai Farmers, Competence

บทนำ

เกษตรกรเป็นอาชีพหลักของประเทศไทย เห็นได้จากในปี พ.ศ. 2566 มีจำนวนผู้อยู่ในภาคเกษตรกรรมถึง 12.60 ล้านคน จากจำนวนผู้ทำงานทั้งหมด 38.64 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 32.60 หรือร้อยละ 19 ของประชากรทั้งประเทศ 66.20 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) จึงเป็นความท้าทายในหลายด้าน ทั้งการพัฒนาศักยภาพการผลิต การรักษาสถียรภาพด้านราคาสินค้า และการพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปี ที่มุ่งยกระดับประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้ภาคการเกษตรมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน ควบคู่กับการสร้างความมั่นคงทางอาหาร และสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยอาศัยจุดเด่นทั้งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของสินค้าเกษตร รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของไทย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และภูมิปัญญาในการพัฒนาและสร้างมูลค่าสินค้าเกษตร เมื่อพิจารณางานวิจัยของ วิษณุ อรรถวานิช และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และพบว่า ภาคเกษตรไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายทั้งจากปัจจัยเชิงโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงภายนอก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรส่วนใหญ่ ภาคเกษตรไทยกำลังประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน และกว่าครึ่งของครัวเรือนเกษตรกรมีแรงงานสูงวัย ซึ่งมักมีข้อจำกัดในการเข้าถึงความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งขาดทักษะความรู้การเข้าถึงทรัพยากร เทคโนโลยี และขาดอำนาจต่อรองในระบบตลาดที่มีห่วงโซ่อุปทานที่ยาว และการส่งผ่านนโยบายส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐก็อาจยังไม่มีประสิทธิภาพและแพร่หลายนัก ซึ่งผลจากความท้าทายข้างต้นเมื่อรวมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการแข่งขันที่สูงขึ้นในตลาดโลก ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของเรายังคงมีผลิตภาพและกำไรสุทธิจากการทำเกษตรต่ำ และยังคงต้องพึ่งพิงภาครัฐ (วิษณุ อรรถวานิช และคณะ, 2562) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรม จะเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการเพิ่มผลิตภาพและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรได้ การส่งเสริมให้เกษตรกรนำข้อมูลองค์ความรู้ไปใช้ในการตัดสินใจในการเพาะปลูก การใช้ปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์ที่มีคุณภาพสูง การใช้ นวัตกรรมมาปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และการใช้เครื่องจักรกลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ จะสามารถช่วยเพิ่มผลิตภาพและคุณภาพผลผลิตต่อแรงงานและต่อพื้นที่ที่มีจำกัดได้ ซึ่งข้อมูลและเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงและเข้าใจตลาด ก็สามารถเพิ่มช่องทางในการขายผลิตผลเกษตร และเพิ่ม

อำนาจต่อรองราคาให้แก่เกษตรกรได้ แต่เหตุใดเกษตรกรไทยยังคงไม่ได้รับประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างกว้างขวาง จึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะสามารถสะท้อนประเด็นความท้าทายเหล่านี้ทั้งในด้านอุปทานและอุปสงค์ ความขาดแคลนและคุณภาพของข้อมูล: การทำ Digital Transformation นั้นจำเป็นต้องเข้าถึงข้อมูล และมีการใช้ข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อให้การตัดสินใจถูกต้องแม่นยำ แต่บางครั้งองค์กรในภาคการเกษตรอาจไม่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเพียงพอ รวมถึงข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ขาดคุณภาพ หรือไม่สามารแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2566)

ปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) สามารถตอบสนองภารกิจด้านการเกษตรได้บางส่วน เป็นที่ทราบโดยทั่วไป ซึ่งหัวใจสำคัญ คือการสื่อสารที่สามารถโต้ตอบได้ทั้งสองฝ่าย การสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ รูปภาพ หรือ วิดีโอ เพื่อแบ่งปันให้ผู้อื่นรับรู้ได้ถึงการกระทำของตนเอง ผู้ใช้งานสามารถสร้างเนื้อหาเพื่อชักจูงให้ผู้ที่อยู่ในโลกออนไลน์ได้เข้าถึง กลายเป็นสถานที่พบปะผู้คนโดยจะสร้างประวัติของตนเองและสร้างเครือข่ายของบุคคลเพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น เช่น Facebook , Line , Instagram , Twitter , Google , Youtube เป็นต้น โดยผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการจัดอันดับเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้เปิดเผยว่า Facebook มีบัญชีผู้ใช้งานมากเป็นอันดับ 13 ของโลก ซึ่งกรุงเทพมหานครมีจำนวนผู้ใช้งาน 12.8 ล้าน ติดเป็นอันดับเมืองที่มีผู้คนใช้ Facebook มากที่สุด จากจำนวนผู้ใช้งานทั่วประเทศกว่า 18.3 ล้านบัญชี นอกจากนี้ยังมีสื่อสังคมออนไลน์ อื่น ๆ ที่เติบโตและเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น Twitter, Youtube, Line และ Instagram ซึ่งสาเหตุที่สังคมออนไลน์มีการเติบโตพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้เกิดประโยชน์ รวมถึงการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วได้ในทันที (วศิน อยู่เต็กเค่ง, 2558)

จึงเป็นที่น่าสนใจว่าสถานการณ์การสื่อสารของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน มีสถานการณ์การเป็นอย่างไร ทั้งในด้านตัวเกษตรกรเองและส่วนประกอบของการสื่อสารอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความสูงวัย ความสามารถในการเรียนรู้แรงจูงใจ และความโน้มเอียงทางพฤติกรรม แสดงให้เห็นว่ามีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนและหันมาใช้เทคโนโลยีของเกษตรกร ดังนั้นหากสามารถหาแนวทางการสร้างสมรรถนะการสื่อสารให้แก่เกษตรกรไทยได้ จะเป็นตัวช่วยสำคัญในการปลดล็อกประเด็นท้าทาย ในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ทั้งในด้านการผลิตและการจำหน่ายให้กับเกษตรกรไทยได้อย่างดีเยี่ยม ตลอดจนสามารถใช้สื่อที่หลากหลายที่ทั้งช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ เช่น ในรูปแบบคลิปวิดีโอที่เข้าใจง่ายและผ่านช่องทาง social media ที่เกษตรกรใช้งานเป็นอย่างดี และช่วยดึงดูดและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาใช้ เช่น การถ่ายทอดในรูปแบบเกม (gamification) นอกจากนี้ ช่องทางการสื่อสารสามารถใช้ช่วยส่งเสริมการแบ่งปันทางเศรษฐกิจศาสตร์ หรือ sharing economy ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ใช้เป็นที่กลางให้ผู้เช่าและผู้ให้เช่าในตลาดเช่าเครื่องจักรกลมาเจอกัน ซึ่งก็สามารถลดต้นทุนในการเข้าถึงเครื่องจักรกลสมัยใหม่ให้เกษตรกรรายย่อยได้

ความจำเป็นในการสร้างสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย

การพัฒนาภาคเกษตรในปัจจุบัน แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง เพื่อนำมาซึ่งโอกาสในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรในระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ที่เน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในภาคเกษตรไปสู่สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง โดยอาศัยการยกระดับการผลิตให้เข้าสู่คุณภาพมาตรฐานความปลอดภัย การใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ในแต่ละพื้นที่ และความหลากหลายทางชีวภาพในการแปรรูปสร้างมูลค่า ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสูง หรือการใช้ในการจัดการฟาร์มใน 6 แผนย่อย (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2565) ประกอบด้วย

- 1) เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น การพัฒนาและต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นซึ่งครอบคลุม

สินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ สินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย สินค้าศิลปาชีพ สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ รวมถึงสินค้าสิ่งปฏิกูลทางภูมิศาสตร์ และพืชผลเกษตรและผลไม้เขตร้อน 2) เกษตรปลอดภัย ผลจากกฎกติกาการค้าระหว่างประเทศ และกระแสการบริโภคที่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยอาหาร ทำให้การผลิตสินค้าเกษตรต้องมีการปรับตัวให้เข้าสู่ระบบคุณภาพมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่ที่มีคุณภาพและความปลอดภัย 3) เกษตรชีวภาพ การพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเกษตรชีวภาพซึ่งครอบคลุมการทำเกษตรที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกษตรชีวภาพ ปลอดภัย และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ และผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษและเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรด้วยกระบวนการทางชีวภาพ เพื่อนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง 4) เกษตรแปรรูป การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ตลอดจนมีการสนับสนุนต่อยอดไปสู่สินค้าเกษตรขั้นสูงที่มีคุณภาพเฉพาะ และผลิตภัณฑ์คุณภาพสูง 5) เกษตรอัจฉริยะ การพัฒนาศักยภาพการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้และการเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตรเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบข้อมูลสำหรับวางแผนการผลิต เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะที่สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาไปสู่รูปแบบฟาร์มอัจฉริยะ 6) การพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเกษตรกรและภาคเกษตรมีการปรับตัวไปสู่กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง จึงต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมระบบนิเวศของภาคเกษตรในด้านต่าง ๆ

จากข้อมูลลักษณะการเกษตรของไทยได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก มีความทันสมัย ต้องอาศัยเกษตรกรหรือผู้ประกอบการที่มีองค์ความรู้ก้าวหน้าไปด้วย ดังนั้นสมรรถนะในการสื่อสารของเกษตรกรก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้ในปัจจุบันมีข่าวสารมากมายจากองค์กรต่าง ๆ ที่มุ่งหวังสร้างความจดจำและสร้างความโดดเด่นให้กับผู้บริโภค การที่จะทำให้ข่าวสารขององค์กรเข้าถึงและสร้างการรับรู้ได้ จำเป็นต้องวางแผนการสื่อสาร ซึ่งรูปแบบการสื่อสารที่จัดทำส่วนใหญ่คือ การส่งข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารประเภทต่าง ๆ ไปยังผู้รับข่าวสาร โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของผู้รับสาร การส่งสารนี้เป็นการสื่อความหมายของกิจกรรมเพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และสร้างการยอมรับ ซึ่งโดยทั่วไปมักใช้การโฆษณาเป็นหลัก แต่มีผลการวิจัยพบว่าผู้รับสารมีความเชื่อถือข้อมูลข่าวสารที่ได้เห็นจากโฆษณาจากสื่อต่าง ๆ น้อยกว่าข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากช่องทางอื่น ๆ เช่น ข้อมูลจากการบอกต่อ (Word of Mouth) ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ หรือข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือด้านเนื้อหาได้ดีกว่าการโฆษณา อย่างไรก็ตาม การโฆษณาจะมีประสิทธิภาพในด้านการสร้างการรับรู้ตราสินค้า (Brand Awareness) และสร้างการจดจำ (Recognition) รวมไปถึงการสร้างความสัมพันธ์ อันดีระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารอีกด้วย (Terence, A. S. , 2007) จึงอาจกล่าวได้ว่าภาคเกษตรไทยมีความจำเป็นต้องใช้การสื่อสารดิจิทัลรูปแบบสื่อใหม่ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ประเด็นการสร้างการแข่งขันให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรไทยต้องมีความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด มีความเข้มแข็งในการรับมือกับภัยธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สินค้าเกษตรของไทยได้มาตรฐานในระดับสากล ซึ่งช่วยเกษตรกรในการเปิดตลาดใหม่ ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพิ่มขีดความสามารถด้วยเทคโนโลยี ทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการ หรือการค้า การบริหารทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน

ดังนั้นสมรรถนะการสื่อสารของเกษตรกรไทย จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อความสามารถในการเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย

สำหรับคำว่า สมรรถนะ (Competency) นั้น สก็อต (Scott, B. P. , 1997) ได้ให้ความเห็นว่า สมรรถนะ คือ กลุ่มของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ซึ่งเกี่ยวข้องกันและส่งผลต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ โดยสมรรถนะดังกล่าวจะสัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถวัดผลเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ และเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างขึ้นได้ผ่านการ ฝึกอบรมและการพัฒนา ขณะที่ แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้กล่าวว่า สมรรถนะ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self - Concept) 4) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) และ 5) แรงจูงใจ (Motives) นอกจากนี้ ณรงค์วิทย์ แสนทอง ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่เป็นบุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติความเชื่อ และอุปนิสัยของคนในองค์กร โดยรวมที่จะช่วยสนับสนุนให้ องค์การบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้

2. สมรรถนะตามสายงาน (Job Competency) ซึ่งเป็นบุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่จะช่วยส่งเสริมให้คนนั้น ๆ สามารถสร้างผลงานในการปฏิบัติงานตำแหน่งนั้นได้สูงกว่ามาตรฐาน

3. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal Competency) เป็นบุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสามารถในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดดเด่นกว่าคนทั่วไป (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2547)

ขณะที่ สมรรถนะการสื่อสาร (Communication : CM) สามารถแบ่งองค์ประกอบเป็น 3 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ดังนี้

1. การรับสารอย่างมีสติและถ้อยตรัสเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นการรับสารด้วยความใส่ใจผ่านประสาทสัมผัสในการรับสาร ตลอดจนสามารถตีความสารที่ส่งมาได้ทั้งความคิด ความรู้สึก เจตนา ตลอดจนสามารถตีความสารและสามารถนำสารมาใช้พัฒนาตนเองและสังคม

2. การรับส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เป็นการรับส่งสารด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการเจรจาต่อรอง หรือแลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศ องค์ความรู้ ประสบการณ์ ผ่านช่องทางหรือสื่อที่มีความหลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อธรรมชาติ สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อระคน โดยปราศจากความขัดแย้งต่าง ๆ และรู้เท่าทัน บนพื้นฐานความเข้าใจในบริบทสังคมที่มีความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทั้งในระดับชุมชน ชาติ และสากล

3. การเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร โดยการใช้วิธีการสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ตลอดจน การสื่อความหมายผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสื่อสาร โดยมีความรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างทั้งในระดับชุมชน ชาติ และสากล

แนวคิดทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่ง หมายถึง ทักษะและความสามารถต่าง ๆ ที่อยู่ในตัว บุคคล หรือ ที่มาจากการพัฒนาด้านสุขภาพและสาธารณสุข การศึกษาและการฝึกอบรมเกิดเป็น ประสบการณ์ที่สามารถนำมาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ การเพิ่มค่าทุนมนุษย์หรือการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์สามารถทำได้ โดยการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ 1) การศึกษา (Education) 2) การฝึกอบรมระหว่าง

ปฏิบัติงาน (On the Job Training) 3) บริการทางสุขภาพ (Health) 4) การย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากโอกาสทางเศรษฐกิจ (Migration) ดังนั้นการเพิ่มทุนมนุษย์ จึงสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แรงงานที่ว่า การลงทุนทางการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ทำให้เกิดความรู้ ความมีทักษะและความชำนาญ สำหรับ การวิเคราะห์ทุนมนุษย์จากการลงทุนทางการศึกษาก็รายได้ สามารถแสดงเป็นฟังก์ชันรายได้ของทุนมนุษย์ (Human Capital earning function) ที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ในด้านเศรษฐศาสตร์แรงงานและเศรษฐศาสตร์การศึกษา คือสมการรายได้ - อายุ (Ageearning Equation หรือ Age - earning Profile) ถูกพัฒนาขึ้น ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางการศึกษา และคำนวณรายได้ตลอดชีวิตของบุคคล โดยมีตัวแปร จำนวนปีที่เข้ารับการศึกษ (Schooling) ประสบการณ์ ทำงาน (Experience) ในบางครั้งใช้อายุ (Age) เป็น ตัวแทนของประสบการณ์และตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สมการรายได้ - อายุ (Age - earning Equation หรือ Ageearning Profile) สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อเริ่มต้นทำงาน รายได้จากการทำงานจะสูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการ สะสมความรู้จากการศึกษาและประสบการณ์จากการทำงาน จนเมื่ออายุล่วงเลยเข้าสู่วัยกลางคน รายได้จากการทำงานจะเพิ่มขึ้นช้าลงและเริ่มลดลง ซึ่งเกิดมาจากความถดถอยและความเสื่อมของสุขภาพร่างกายและ สติปัญญาและความชราภาพ จึงทำให้ความสามารถใน การเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ของบุคคลลดลง (กุลภา กุลดิลก, 2566)

สำหรับกรมส่งเสริมการเกษตร ได้อธิบายถึงปัจจัยสำคัญของการสื่อสารว่าประกอบด้วย

1. ตัวผู้เรียน (Learner) หมายถึง เกษตรกรองค์กรเกษตรกร วิชากิจชุมชนและ เครือข่าย จะต้องไม่ปิดตัวเองสำหรับการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาสมาชิกและองค์กร ซึ่งเกษตรกร กลุ่มและองค์กรจะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าจะเรียนรู้อะไร มีเป้าหมายเพื่ออะไร แหล่งเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และวิธีการประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของเกษตรกรกลุ่ม และองค์กร ซึ่งสามารถทำได้ด้วยตนเองหรือขอความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้อื่น

2. สิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่เป็นตัวกระตุ้น (Stimulus Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เข้ามกระทบและทำให้เกิดการอยากเรียนรู้ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ที่พบเห็น หรือได้รับรู้ว่าเทคโนโลยีเป็นประโยชน์หรือนำมาปรับประยุกต์ใช้กับกิจกรรมที่ทำอยู่ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่าง ๆ

3. ปฏิกริยาตอบสนอง (Response) หมายถึง ปฏิกริยาของเกษตรกร กลุ่มหรือองค์กรที่ได้ จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมจนทำให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์ เดิมเพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับเกษตรกรกลุ่มหรือองค์กร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

เมื่อพิจารณาความหมายของสมรรถนะอาจกล่าวได้ว่า สมรรถนะเป็นกลุ่มของพฤติกรรมที่สร้างแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ ทั้งในส่วนที่สามารถสังเกตและมองเห็นได้จากภายนอก คือ ทักษะ และองค์ความรู้ และส่วนที่สังเกตเห็นได้ยาก เป็นส่วนที่ซ่อนอยู่ภายใน แต่ละบุคคล ซึ่งอาจแสดงออกเป็นสมรรถนะหลัก สมรรถนะตามสายงาน หรือสมรรถนะส่วนบุคคลได้ ขณะที่เมื่อพิจารณาสมรรถนะการสื่อสาร กล่าวได้ว่าการสื่อสารอย่างมีสมรรถนะ สามารถกระทำได้โดย 1) การรับสารอย่างมีสติและถอดรหัสเพื่อให้เกิดความเข้าใจ 2) การรับส่งสารบนพื้นฐานความเข้าใจและความเคารพในความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และ 3) การเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย

การพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้สู่การเป็นผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่

สมรรถนะการเรียนรู้สู่การเป็นผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยผลการประเมินตนเองที่แสดงถึงระดับการปฏิบัติตามสมรรถนะการเป็นผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ จากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย 1) การดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในกลุ่มและชุมชน 2) ความรู้พื้นฐานทางการเกษตร 3) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเกษตร 4) การจัดการการผลิตและผลิตผลตลอดห่วงโซ่ 5) การวิเคราะห์ทางเลือกอาชีพเกษตร และ 6) การบริหารจัดการตลาดและเครือข่าย ซึ่งการดำรงชีวิตและการอยู่ร่วมกันในกลุ่มและชุมชน ถือเป็นเป้าหมายหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนความรู้พื้นฐานทางการเกษตร และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตร เป็นเงื่อนไขความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Steering Committee Office of the National Economic and Social Development Board, 2006) สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะและจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่จะนำไปสู่เป้าหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งความรู้พื้นฐานทางการเกษตรและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตร ส่วนการจัดการการผลิตและผลิตผลตลอดห่วงโซ่เป็นไปตามหลักการศึกษาของ Michiel, R. P. et al. (Michiel, R. P. et al., 2006) และสอดคล้องกับเงื่อนไขความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยสะท้อนถึงความสำคัญของเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องพิจารณาการจัดการการผลิตและผลิตผล โดยต้องศึกษาอย่างครบถ้วนรอบด้านและตลอดห่วงโซ่ ด้านการวิเคราะห์ทางเลือกอาชีพเกษตร ของ Division of Technology Policy for Agriculture and Sustainable Agriculture และ Akasing, M. et al. ได้สรุปว่า การเน้นข้อมูลหรือความรู้ประกอบการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่มีคุณค่าต่อผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งยังจัดอยู่ในเงื่อนไขความรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Division of Technology Policy for Agriculture and Sustainable Agriculture, 2014); (Akasing, M. et al., 1996) ในขณะที่ Akasing, M. et al. สรุปได้ว่า ผลการวิจัยในมุมที่ต่างออกไป คือ เกษตรกรให้ความสำคัญกับหลักเกณฑ์ด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับต้น ๆ รองลงมา คือ การตลาด และราคาและต้นทุนการผลิต ส่วนเรื่องสังคมเกษตรกรให้ความสำคัญเรื่องการมีความรู้การบริโภคในครัวเรือนความสัมพันธ์ทางสังคม การส่งเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น (Akasing, M. et al., 1996) ในด้านการบริหารจัดการตลาดและเครือข่ายสอดคล้องกับของ Drucker, P. F. ที่ระบุว่าองค์กรอาจไม่ใหญ่นักแต่สามารถสร้างผลงานยิ่งใหญ่ได้ผ่านเครือข่ายการเป็นพันธมิตร และการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ การมีพันธมิตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการในอนาคต ตอนนี้จำเป็นต้องคิดถึงการจัดองค์กรแบบเป็นหุ้นส่วนไม่ใช่คิดเป็นเจ้านาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามสมรรถนะการเรียนรู้สู่การเป็นผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ หากจะให้เกิดผลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเสริมเรื่องคุณธรรม เช่น การตระหนักถึงคุณภาพสินค้าและความปลอดภัยของผู้บริโภค ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะสอดคล้องกับคุณสมบัติพื้นฐานในการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart farmer ด้วย (Drucker, P. F., 1999)

ขณะที่ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้นำเสนอว่า วงการสื่อปัจจุบันกำลังเผชิญกับการปรับตัวรับการเปลี่ยนผ่านจากภูมิทัศน์สื่อใหม่ ซึ่งภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) เป็นการพิจารณาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เส้นเวลา ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ผ่านทางสื่อ ลักษณะเนื้อหาสื่อ และดูว่าใครกลายมาเป็นผู้มีอำนาจหลักใน

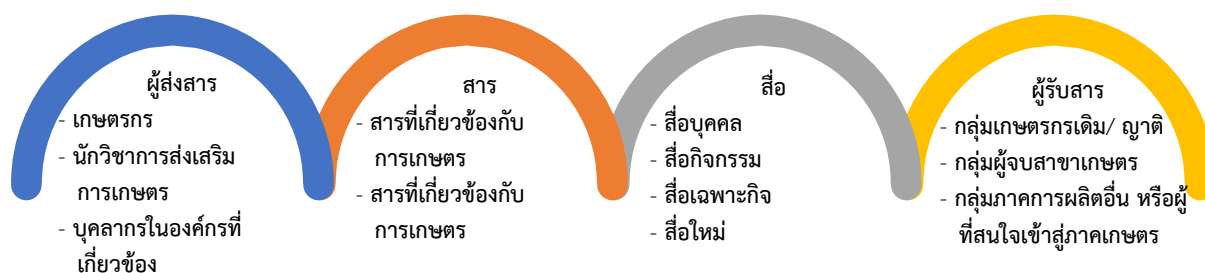
สนามการสื่อสารนั้น ซึ่งสื่อใหม่เป็นการสื่อสารในรูปแบบใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาประกอบการสื่อสารนั้น ให้ความทันสมัยมากยิ่งขึ้นและไม่จำกัด อยู่ในวงแคบ ๆ อีกต่อไป นอกจากนี้สื่อยังเป็นการทำให้ผู้รับสาร ไม่ว่าจะเป็นใครที่อยู่ทั่วทุกมุมโลก สามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน เช่น การส่งอีเมล ทวิตเตอร์ การแชท และสื่อที่ผู้บริโภคสามารถจะตอบโต้กับสื่อได้ ในขณะที่สื่อเดิมไม่สามารถทำได้ โดยปัจจุบันสื่อใหม่ได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากทุกวงการ โดยเฉพาะวงการสื่อสารมวลชน โดยมีหลักการวิเคราะห์ภูมิทัศน์สื่อ ได้นำเสนอไว้ดังนี้ (คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2566)

1. รูปแบบการสื่อสาร การสื่อสารเริ่มต้นที่ใด ถ้าเป็นการสื่อสารในยุคเริ่มต้น การสื่อสารจะเริ่มต้นจากผู้ส่งสารหรือสื่อมวลชน (Sender) แต่ถ้าเป็นการสื่อสารในรูปแบบสื่อใหม่ ก็จะเป็นสื่อจากผู้ใช้งาน (Users) หรือที่เรียกว่า ผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาสาระ (User Generated Content)

2. กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร ในยุคสื่อสารมวลชน เราเรียกหรือคำนึงถึงผู้รับสารปลายทางว่าเป็นกลุ่มมวลชน (Mass) ซึ่งในยุคแรกนั้นสื่อจะนึกถึงมวลชนในลักษณะกลุ่มก้อนเดียวกัน เหมือน ๆ กัน กำหนดลักษณะร่วมของผู้รับสารที่เหมือนกัน หรือมองว่าเนื้อหาของผู้รับสารในกลุ่มประชากรศาสตร์เหมือนกัน ก็จะมีทัศนคติ พฤติกรรม และความต้องการ เหมือน ๆ กัน (Homogeneous Group) แตกต่างจากการสื่อสารในสื่อใหม่ที่ผู้รับสารจะมีหน้าตาในสังคม มีฐานคิดว่าเป็นปัจเจกชน เป็นคนเดี่ยว ๆ ที่มีความต้องการ ความคาดหวัง หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ปัจจัยเรื่องเพศ วัย การศึกษา รายได้ อาจมีใช้ตัวกำหนดว่าพวกเขาจะคิดเหมือนกันอีกต่อไป การสื่อสารในยุคสื่อใหม่จึงมีฐานคิดว่า ผู้คนเป็นปัจเจกและมีลักษณะความต้องการ ความสนใจที่แตกต่างกัน

3. ช่องทางการสื่อสาร สื่อวันนี้มีการหลอมรวมเข้ากัน ซึ่งมาจากการรวมกัน ระหว่างระบบสื่อโทรทัศน์ วิทยุ (ภาพ - เสียง) สื่อโทรคมนาคม (โทรศัพท์ - เสียง) และสื่อคอมพิวเตอร์ (อินเทอร์เน็ต) ซึ่งรวมเข้ากันเป็นสื่อใหม่ เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้น คือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่สังคมกลายมาเป็นชุมชนเสมือนจริง โดยมีผู้คนเชื่อมต่อกันด้วยข้อมูลข่าวสารที่มาจากชีวิตประจำวัน ความคิด ความเห็น อารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์

จากข้อมูลกระบวนการสื่อสารดิจิทัลพบว่า เป็นการเปลี่ยนผ่านไปสู่ภูมิทัศน์สื่อใหม่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยมากขึ้น ทั้งในด้านรูปแบบการสื่อสารที่จะเริ่มต้นการสื่อสารจากผู้ใช้งาน กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร ที่ผู้คนมีฐานคิดและเป็นปัจเจกและมีลักษณะความต้องการความสนใจที่แตกต่างกัน รวมถึงช่องทางการสื่อสาร ที่สังคมกลายเป็นชุมชนเสมือนจริง ผู้คนเชื่อมต่อกันด้วยข้อมูลข่าวสารที่มาจากชีวิตประจำวันและมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการสร้างสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย

กลยุทธ์ในการสร้างสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย

จากการศึกษาผลงานวิจัย ของลัทพร รัตนวรารักษ์ณ์ และคณะ ที่สรุปได้ว่า ดิจิทัลเทคโนโลยีกับการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรไทย และพบว่าดิจิทัลเทคโนโลยี 6 ประเภท ที่มีศักยภาพในการช่วยยกระดับการทำเกษตรได้ดังนี้ (ลัทพร รัตนวรารักษ์ณ์ และคณะ, 2562)

1. เทคโนโลยีที่ใช้เก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการเก็บข้อมูลระยะใกล้จาก sensor ที่วัดสภาพดินและค่าต่าง ๆ ในแปลงเพาะปลูก การเก็บข้อมูลระยะกลางจากกล้องที่ติดกับโดรน และการเก็บข้อมูลระยะไกลจากภาพถ่ายดาวเทียมที่สามารถนำมาใช้ระบุสภาพพื้นที่เพาะปลูก ชนิดพืช สถานะการเจริญเติบโต และปัญหาต่าง ๆ ได้ละเอียดถึงระดับแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร

2. ข้อมูลขนาดใหญ่หรือ big data ที่สามารถสะท้อนรายละเอียดของสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และการทำเกษตรในระดับแปลงและเกษตรกรทั้งในปัจจุบันและย้อนหลังไปในอดีตในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งจะทำให้เข้าใจปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันของเกษตรกรได้

3. Internet of Things (IoT) ที่สามารถเชื่อมโยงการทำงานของเครื่องวัดและอุปกรณ์ทำการเกษตรต่าง ๆ เข้าด้วยกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน ทำให้สามารถสั่งงานการทำการเกษตร การเกษตร เช่น รดน้ำและใส่ปุ๋ยตามเวลาและปริมาณที่กำหนดอย่างแม่นยำโดยไม่ต้องใช้คน และสามารถติดตามสถานะและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในแปลงเพาะปลูกได้อย่างรวดเร็ว

4. Mobile Technology ที่ช่วยเชื่อมต่อเกษตรกรเข้ากับตลาด ผู้ขายปัจจัยการผลิต ผู้บริโภค เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และช่วยให้เกษตรกรสามารถช่วยสร้างและเข้าถึงข้อมูลและความรู้ เช่น ราคา พยากรณ์อากาศ และวิธีการแก้ปัญหาโรคพืช ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นในต้นทุนที่ต่ำลง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทาง Data Analytics อย่าง Machine Learning และ Artificial Intelligence (AI) ซึ่งเมื่อนำมาใช้ร่วมกับ big data ในมิติต่าง ๆ จะสามารถช่วยหาแนวทางในการทำการเกษตรที่เหมาะสม แม่นยำและมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อพื้นที่และเกษตรกรนั้น ๆ หรือ precision farming

6. ช่องทางการสื่อสาร ที่จะสามารถเชื่อมต่อข้อมูลจากผู้ให้บริการไปยังเกษตรกรผู้ใช้งาน และเชื่อมต่อผู้ใช้งานแต่ละประเภเข้าด้วยกัน เช่น เกษตรกรกับผู้ซื้อผลผลิต ผู้ขายหรือให้เข้าปัจจัยการผลิต ภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตร หรือกับเกษตรกรด้วยกัน ซึ่งสามารถส่งเสริม Sharing Economy ในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านทั้ง Internet และ Mobile Technology

การปรับตัวของเกษตรกรไทย สู่ยุคดิจิทัล

ภาคการเกษตร เป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญให้แก่ประชากรจำนวนมากของประเทศไทย และเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยมาอย่างยาวนาน โดยวิวัฒนาการของเกษตรกรรมไทย เริ่มต้นด้วยการใช้แรงงาน และต่อมาได้มีการนำเครื่องจักรมาใช้ทุนแรงในการเพาะปลูก ปัจจุบันการเกษตรของไทย ได้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิต และลดการสูญเสียเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลยอดฮิต ที่เกษตรกรไทยเลือกใช้ เพื่อปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ได้แก่

1. ระบบ IoT Sensor สำหรับวัดความชื้นในดิน เพื่อตรวจสอบค่าข้อมูลความชื้นในดินของพืชที่ปลูก
2. ระบบให้น้ำแบบแม่นยำอัจฉริยะ เป็นระบบที่นำมาใช้เพื่อควบคุมการให้น้ำอย่างแม่นยำตรงตามความต้องการของพืช ส่งผลให้เกิดการเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ และเกิดการประหยัดแรงงานและน้ำ
3. ระบบให้น้ำแบบโซล่าปั๊ม เป็นการนำโซล่าเซลล์เชื่อมต่อกับปั๊มน้ำ เพื่อสูบน้ำมาเก็บไว้ใบบ่อหรือจ่ายน้ำไปยังแปลงเกษตรได้
4. เครื่องผสมปุ๋ยอัตโนมัติ เป็นการผสมสูตรปุ๋ยตามโปรแกรมที่ตั้งค่าได้อัตโนมัติ
5. สถานีตรวจวัดสภาพอากาศ (Weather Station) เป็นการวัดสภาพอากาศ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหลักในแปลงเพาะปลูก แล้วนำมาวางแผนพยากรณ์ผลผลิตที่จะปลูกในฤดูกาลนั้น ๆ เช่น วัดความชื้น ความเร็วลม

ทิศทางลม ความเข้มแสง ปริมาณน้ำฝน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ปัจจัยในการผลิต และประมวณผลเพื่อคาดคะเน

ดังนั้นกลยุทธ์การสร้างสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย จึงประกอบด้วย

มิติที่ 1 ด้านรูปแบบการสื่อสาร เป็นการสื่อสารรูปแบบสื่อใหม่ โดยเป็นการสื่อสารจากผู้ใช้งาน หรือผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาสาระ ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะการสื่อสารของเกษตรกรไทย ที่ใช้วิถีปฏิบัติซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทยมาช้านาน เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตามการประยุกต์ระบบดิจิทัลให้เกษตรกรเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้มากขึ้น นอกจากนี่ยังรูปแบบการสื่อสารโดยอาศัยตัวบุคคล โดยการติดต่ออาสาสมัครเกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียงที่สุด เป็นผู้ประสานและลงพื้นที่ หาก ออกม. แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้เอง อาจส่งต่อให้เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกร โดยการบันทึกข้อมูลและรายงานผลผ่าน Application และให้เกษตรกรประเมินผลความพึงพอใจการให้บริการผ่าน Application ได้อีกด้วย

มิติที่ 2 ด้านกลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร เป็นการสื่อสารในสื่อใหม่ที่ได้รับสารจะมีหน้าต่างในสังคม มีฐานคิดว่าผู้คนเป็นปัจเจกและมีลักษณะความต้องการ ความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นการสร้างสมรรถนะการสื่อสารของเกษตรกรไทย ด้านผู้ส่ง (Source) จะเป็นการสื่อสารสองทาง โดยการสื่อสารนี้จะมีโอกาสเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร สำหรับด้านข้อมูลข่าวสาร (Message) นั้น ผู้ส่งแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามความต้องการ และบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ โดยมีติของเกษตรกรจะแสดงสมรรถนะการสื่อสารใน 2 ส่วนหลักคือ การขอใช้บริการจาก อาสาสมัครเกษตรกร (อกษ.) อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้าน (อกม.) หรือ เจ้าหน้าที่ และการประเมินการให้บริการของเจ้าหน้าที่ หรือ อกษ. และ อกม. แล้วแต่กรณี

มิติที่ 3 ด้านช่องทางการสื่อสาร ได้รวมเข้ากันเป็นสื่อใหม่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นคือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ลักษณะชุมชนเสมือนจริง ซึ่งสามารถสร้างสมรรถนะการสื่อสารให้แก่เกษตรกรได้ โดยการใช้เทคโนโลยีในการเก็บข้อมูล เช่น การวัดสภาพดิน การเก็บข้อมูลระยะกลางจากกล้องที่ติดกับโดรน เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ที่สามารถสะท้อนรายละเอียดของสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และการทำเกษตรในระดับต่าง ๆ ได้ การใช้ Internet of Things (IoT) ที่สามารถเชื่อมโยงการทำงานของเครื่องวัดและอุปกรณ์ทำการเกษตรต่าง ๆ เข้าด้วยกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟน การใช้ Mobile Technology ที่ช่วยเชื่อมต่อเกษตรกรเข้ากับตลาด การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทาง data analytics (AI) รวมถึงการใช้แพลตฟอร์มที่เชื่อมต่อข้อมูลจากเกษตรกร เช่น เกษตรกรกับผู้ซื้อผลผลิต ผู้ขายหรือให้เข้าปัจจัยการผลิต ภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตร หรือกับเกษตรกรด้วยกันเอง ซึ่งสามารถแสดงเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กลยุทธ์ในการสร้างสมรรถนะการสื่อสารสำหรับเกษตรกรไทย

สรุป

สมรรถนะการสื่อสารของเกษตรกร เป็นโอกาสและความท้าทายของประเทศไทย ในการช่วยเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยแนวคิดแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ประการ คือ 1) ต้นแหล่งสาร (Communication Source) 2) ผู้เข้ารหัส (Encoder) 3) สาร (Message) 4) ช่องทาง (Channel) 5) ผู้ถอดรหัส (Decoder) และ 6) ผู้รับสาร (Communication Receiver) โดยกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นพฤติกรรมการติดต่อสัมพันธ์กัน โดยอาศัยกระบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสาร ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างกันและกัน เพื่อให้เกิดผลตอบสนองบางอย่างที่ตรงกับเป้าหมายที่มีความเข้าใจร่วมกันอย่างมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ขณะที่ภาคเกษตรไทยกำลังพลิกโฉมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นสิ่งท้าทายทุกภาคส่วน เนื่องจากภาคเกษตรคือลมหายใจที่สำคัญของประเทศไทย การได้รับทราบสมรรถนะการสื่อสารดิจิทัลเพื่อการประกอบการของเกษตรกรไทย มีสถานการณ์การเป็นอย่างไร มีกระบวนการถ่ายทอดและส่งผ่านเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรแต่ละราย อย่างมีประสิทธิภาพแล้วหรือไม่ ในเมื่อเทคโนโลยีมีต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์สูงโดยเฉพาะสำหรับเกษตรกรรายย่อย ประกอบกับความแตกต่างของปัจจัยจากตัวเกษตรกรเอง ไม่ว่าจะเป็นความสูงวัย ความสามารถในการเรียนรู้ แรงจูงใจ และความโน้มเอียงทางพฤติกรรม แสดงให้เห็นว่ามีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนและหันมาใช้เทคโนโลยีของเกษตรกร ดังนั้นหากสามารถหาแนวทางการสร้างสมรรถนะการสื่อสารดิจิทัลเพื่อการประกอบการให้แก่เกษตรกรไทยได้ จะเป็นตัวช่วยสำคัญในการปลดล็อกประเด็นท้าทาย ในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้เพิ่มความสามารถของภาคเกษตรไทยได้อย่างดียิ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาประเด็นการสร้างคามเข้มแข็งให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรไทยต้องมีความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด มีความเข้มแข็งในการรับมือกับภัยธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สินค้าเกษตรของไทยได้มาตรฐานในระดับสากล ซึ่งช่วยเกษตรกรในการเปิดตลาดใหม่ ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพิ่มขีดความสามารถด้วยเทคโนโลยี ทั้งในด้านการผลิต การบริหารจัดการ หรือการค้า การบริหารทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน เนื่องจากอุตสาหกรรมเกษตรต้องพึ่งพาปัจจัยทางธรรมชาติ ดังนั้นเพื่อให้ภาคการเกษตรสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนต้องร่วมมือกันรักษาทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีและเอื้อต่อการพัฒนาด้วยดังนั้นแนวทางการเพิ่มสมรรถนะการสื่อสารของเกษตรกรไทย ประกอบด้วย การมีดิจิทัลเทคโนโลยีที่มีศักยภาพในการช่วยยกระดับการทำเกษตรได้ การพัฒนาคัลลิ่งความรู้เกษตรกรดิจิทัล การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การจัดทำระบบเกษตรความแม่นยำสูง การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเป็นเครื่องทุ่นแรง การรวมผลิตรวมจำหน่าย การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรด้วยธุรกิจออนไลน์ การส่งเสริมให้สินค้าเกษตรมีระบบตรวจสอบย้อนกลับที่ใช้งานได้ง่าย รวมถึงการยกระดับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือวิสาหกิจชุมชน โดยการจัดอบรมทักษะการใช้ระบบซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชันเพื่อการประกอบการเกษตร อย่างไรก็ตามก็ต้องมีการติดตามประเมินผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเด็น แอปพลิเคชันเปิดใช้งานได้หรือไม่ คุณภาพการทำงานและความรวดเร็วเพียงพอหรือไม่ การออกแบบให้ใช้งานได้ง่าย ความเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร อย่างแท้จริง และการบำรุงรักษาและปรับปรุงข้อมูล เพื่อพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารดิจิทัลของเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). Young Smart Farmer อนาคตและทิศทางภาคเกษตรไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). กรอบหลักสูตรสมรรถนะการสื่อสาร. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://cbethailand.com>
- กุลภา กุลดิลก. (2566). ทุมนุญภัยกับรายได้จากการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://gsbooks.gs.kku.ac.th/55/cdgrc13/files/hmp1.pdf>
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2566). สื่อเปลี่ยนคนต้องปรับ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <https://coordinate.mju.ac.th/goverment>
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). มารูจัก Competency กันเถอะ. กรุงเทพมหานคร: เอชอาร์เซ็นเตอร์.
- ลัทธพร รัตนวรารักษ์ณ์ และคณะ. (2562). Digital technology กับการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรไทย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์.
- วศิน อยู่เต็กเค่ง. (2558). การศึกษาผลกระทบการสื่อสารทางการตลาดออนไลน์ของธุรกิจภาพยนตร์ออนไลน์ รูปแบบ สตรีมมิ่งในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิชญ์ อรรถวานิช และคณะ. (2562). ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทยจะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน รายงาน การวิจัย. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2566). Digital Transformationเพื่อการจัดการนิเวศเศรษฐกิจ เกษตร 4.0 Plus. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2565). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <http://nscr.nesdc.go.th>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). สถิติผู้มีงานทำ. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2567 จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/02.aspx>
- Akasing, M. et al. (1996). Selection of Suitable Areas for Fish Farming in Rice Fields by using the Geographic Information System. Bangkok: Department of Agriculture.
- Division of Technology Policy for Agriculture and Sustainable Agriculture. (2014). 123 alternative farming professionals. Retrieved April 15, 2024, from <https://esc.doae.go.th/wp-content/uploads/2018/08/123job.pdf>
- Drucker, P. F. (1999). Management Challenges for the 21st Century. New York: Harper Business.
- McClelland. (1973). Business Drive and National Achievement. New York: McGraw-Hill Book, Co.ltd.
- Michiel, R. P. et al. (2006). Purchasing and Supply Management with 50 Supply Chain Cases. (13thed). Singapore: McGraw-Hill.
- Scott, B. P. (1997). Evaluating the Impact of Training. Virginia: American Society for Training and Development.
- Terence, A. S. (2007). Integrated Marketing Communications in Advertising and Promotion. New York: Thomson Higher Education.
- Sufficiency Economy Steering Committee Office of the National Economic and Social Development Board. (2006). What is Sufficiency Economy? Bangkok: Sufficiency Economy Group, Office of the National Economic and Social Development Board.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง*

THE DEVELOPMENT OF BLENDED TRAINING CURRICULUM TO ENHANCES CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY FOR TEACHERS AT LAMPANG SPECIAL EDUCATION CENTER

สุรณจิต วรรณนวล

Suranchit Wannuan

ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

Director, Expert Level of Lampang Special Education Center, Lampang, Thailand

Corresponding author E-mail: waewwannuan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 2) สร้างหลักสูตรฝึกอบรมและตรวจสอบคุณภาพ 3) ทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรม และ 4) ประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมายเป็นครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง รวม 25 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียน แบบประเมินเจตคติ แบบประเมินความพึงพอใจ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าประสิทธิภาพของนวัตกรรม ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนความก้าวหน้า ค่าดัชนีประสิทธิผล และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการฝึกอบรมมีการปฏิบัติทุกด้านอยู่ในระดับน้อย มีปัญหาและความต้องการทุกด้านอยู่ในระดับมาก รูปแบบที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ อบรมบนระบบออนไลน์ จัดตั้งกลุ่มร่วมกิจกรรม นิเทศ และให้คำปรึกษาหารือ 2) ผลการสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและหลักการ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง แผนการจัดกิจกรรม จำนวนชั่วโมง สื่อการนิเทศ การวัดและประเมินผล และเกณฑ์การจบ ผลการตรวจสอบด้านอรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมระดับมากที่สุด ความถูกต้องระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้ ค่าประสิทธิผลหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม และ 4) ผลการประเมินกระบวนการพัฒนา พบว่า ด้านปฏิริยาอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้เพิ่มมากขึ้น ด้านทักษะมีคุณภาพดีมาก ด้านเจตคติระดับมาก ด้านพฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กรมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม, หลักสูตรแบบผสมผสาน, สมรรถนะด้านการวิจัย, การวิจัยในชั้นเรียน, ครูการศึกษาพิเศษ

Abstract

The main purpose of this research is to develop blended training curriculum to enhance classroom research competency for teachers at Lampang Special Education Center. The research procedures were conducted in 4 phases 1) Studying information concerning training curriculum 2) Curriculum construction and efficiency testing 3) Experiment and effectiveness evaluation on the curriculum, and 4) Evaluation of development process on the training curriculum. The target population was a group of 25 teachers at Lampang Special Education Center. The research tools were blended training curriculum, handbooks for training arrangement and participants 'handbook. The research tools were test, classroom research quality evaluation form, attitude test, satisfaction evaluation form, behavior observation record, and questionnaire of organization outcomes. Statistics in the research include efficiency test of innovation, frequency, percentage, average, standard deviation, progress scores, effectiveness index, and content analysis. The findings were as follows 1) Classroom researches were in low level. Problems in conducting the researches and more training were in high level. Proposed guidelines in developing competency in conducting classroom research are training workshop, online training, work activity group, supervision and counselling. 2) Blended training curriculum has 9 elements as follows: rationale, objectives, structure, activity plan, number of hours, training media, supervision, assessment, and criteria for completion of training. For input evaluation, the training curriculum was in the highest level in utility, possibility, and propriety but high level in accuracy. 3) The result demonstrated that effectiveness after the training was higher than before. 4) Development process assessment resulted that reaction was in high level, more knowledge, skill in high quality, attitude was in high level, behavior had been changed at the highest level and organization outcomes were done at the highest level as well.

Keywords: Training Curriculum Development, Blended Curriculum, Research Competency, Classroom Research, Special Education Teachers

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่เน้นให้มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์ให้ครู บุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถใช้ศักยภาพในการสอนอย่างเต็มที่ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งคุรุสภากำหนดข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) ให้ครูมีสมรรถนะในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4), 2562) ฉะนั้นครูทุกสังกัดจึงควรได้รับการส่งเสริมให้มีสมรรถนะการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง ในส่วนของการศึกษาพิเศษได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพการศึกษา ดังนี้ 1) ยกย่องคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาพิเศษทุกระดับ ทุกระบบ 2) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รองรับการจัดการศึกษา และ 3) ส่งเสริม สนับสนุน การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง, 2560)

ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานทางการศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ มีหน้าที่รับผิดชอบจัดและส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาในลักษณะศูนย์บริการให้ความช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมคนพิการเพื่อส่งต่อให้หน่วยงานอื่น รวมทั้งพัฒนาและฝึกอบรมผู้ดูแลคนพิการ บุคลากรที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการตระหนักในบทบาทดังกล่าวและเห็นความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการส่งเสริมให้ครูบุคลากรได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสมรรถนะเพียงพอในการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการตามมาตรฐานการศึกษาของศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยมุ่งหวังให้มีบริการที่ดีแก่เด็กพิการและครอบครัว (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง, 2560) จึงได้กำหนดกลยุทธ์ พัฒนาครูและบุคลากร ให้มีวุฒิทางการศึกษา ความรู้ ความเชี่ยวชาญการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยมีแผนส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาตนเอง โดยการศึกษาต่อ เข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนา และศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง ผลการพัฒนา พบว่า ครูสามารถเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับรางวัลครูดีเด่นในระดับกลุ่มสถานศึกษา ระดับดีเลิศ แต่การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งดำเนินการมาต่อเนื่องทั้งการจัดอบรมจากวิทยากรภายนอก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสอนงานและระบบพี่เลี้ยง พบปัญหาการเปลี่ยนแปลงครู มีครูใหม่มาก ครูขาดความรู้ ทักษะและเจตคติเรื่องวิจัยในชั้นเรียน (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง, 2562) เมื่อพิจารณาผลการประเมินรายงานวิจัยของครูบุคลากรที่ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ประกอบด้วยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัย ครูที่มีความรู้ความสามารถทางการวิจัย พบว่างานวิจัยในชั้นเรียนที่ควรปรับปรุงมีจำนวนร้อยละ 52.5 เมื่อดำเนินการต่อเนื่องในปีการศึกษา 2563 พบผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ กล่าวคือ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ครูมีผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียนต่ำกว่าระดับดี ถึงร้อยละ 72.21 (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง, 2563)

จากสภาพดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้นำนองค์กรตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาและพัฒนาให้มีความยั่งยืน จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ผลงานวิจัยส่วนหนึ่งของครูและได้สัมภาษณ์ครูเหล่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าวิธีการอบรมที่เน้นความรู้ความเข้าใจ และนิเทศแบบเดิมไม่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีคุณภาพ จึงได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เป็นเรื่อง ๆ กับกลุ่มบุคคลเฉพาะเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือทัศนคติของบุคคลไปในแนวทางที่ต้องการโดยใช้เวลาไม่ยาวนาน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558) ซึ่งมีการศึกษาวิจัยพัฒนาหลักสูตรอบรมทักษะเฉพาะเป็นการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนสำหรับครูในหลายระดับ (นพวรรณ ศรีเกตุ, 2557); (ปราชญา รัตพลที, 2558) ที่ให้ผลหลังการทดลองใช้หลักสูตรว่าครูมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตรอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และให้ข้อเสนอแนะว่าการฝึกอบรมหลักสูตรวิจัยในชั้นเรียนควรกระทำในลักษณะเชิงปฏิบัติการมากกว่าเชิงทฤษฎี ควรเน้นการฝึกปฏิบัติตามแบบฝึกปฏิบัติที่กำหนด ควรมีเวลาให้ครูฝึกปฏิบัติอย่างเพียงพอ มีการแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ควรมีการติดตามผลการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจนกระทั่งได้ผลงานการวิจัยในชั้นเรียน แต่เนื่องจากนักเรียนที่มารับบริการส่วนใหญ่มีระดับความพิการระดับปานกลางถึงรุนแรงมากและมีปัญหาพฤติกรรม เช่น ทำร้ายตนเอง กระตุกตนเองซ้ำ ๆ มีพฤติกรรมกระตุกตนเองทางเพศ ก้าวร้าว อยู่ไม่นิ่ง แยกตัว รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ สื่อสารทางภาษาได้น้อย หรือไม่มีภาษาพูด เป็นต้น จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือด้านพฤติกรรม เพื่อให้มีความพร้อมในการเรียนรู้เป็นเป็นการเร่งด่วน ซึ่งการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านพฤติกรรมนั้นควรเป็นการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single subject design) เป็นการวิจัยที่ไม่มีกลุ่มควบคุม ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กใช้ตัวแปรจัดกระทำที่อาจเป็นวิธีสอน วิธีควบคุมเด็ก วิธีช่วยเหลือเด็ก วิธีจัดการพฤติกรรมเด็ก ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวพฤติกรรมโดยตรง เก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตพฤติกรรม มีการติดตามสังเกต

ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมหลายช่วงเวลา ซึ่งยังไม่พบหลักสูตรฝึกอบรมในการวิจัยลักษณะนี้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2552); (อัญชลี สารรัตน์, 2562)

ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะใช้การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมรูปแบบผสมผสานด้านการวิจัยในชั้นเรียนแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว ซึ่งการวิจัยรูปแบบนี้มีขั้นตอนการวิจัยที่ทำให้ได้หลักสูตรที่ออกแบบและพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร ตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้โดยวิธีการทางสถิติ (ยุทธไทยวรรณ, 2559) โดยนำแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรรูปแบบของทาบา เซย์เลอร์ และอเล็กซานเดอร์ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมของ เคิร์กแพทริก และแนวคิดการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบ IPO Model ตามแนวคิดของเดนนิช ที่มุ่งประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิตมาเป็นกรอบแนวคิด เพื่อสร้างเป็นนวัตกรรมและแก้ปัญหาให้ครูได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน (Deniz, E., 2002) สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงในชั้นเรียนของครูศูนย์การศึกษาพิเศษและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เข้าถึงได้สะดวก ปรับปรุงเนื้อหาได้สะดวกให้ครูเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ประหยัดทรัพยากรและมีความยั่งยืน (Taba, H., 1962); (Saylor, J. G. & Alexander, W. M., 1981); (Kirkpatrick, J. D. & Kirkpatrick, W. K., 2016)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง
4. เพื่อประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยนวัตกรรม โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and development) แบบผสมวิธี (Mixed method) ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพัฒนาทักษะ/สมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในบริบทศูนย์การศึกษาพิเศษด้วยแบบสังเคราะห์เอกสาร (ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา ต่อจากนั้นจึงศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 2,802 คนได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางคำนวณของทาโร ยามาเน และใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิจากศูนย์การศึกษาพิเศษ 77 แห่ง โดยใช้แบบสอบถาม (มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดสนทนากลุ่มศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและ

ความต้องการฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง จำนวน 8 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม (มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และจัดสนทนากลุ่มหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม (มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และการวิเคราะห์เนื้อหา (Yamane, T., 1973)

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยดำเนินการนำผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานในระยะที่ 1 มาสร้างเป็นหลักสูตร ๓ แล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อวิพากษ์คุณภาพของหลักสูตร ๓ โดยใช้แบบวิพากษ์และวาระการประชุม (มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และการวิเคราะห์เนื้อหา และสร้างคู่มือสำหรับผู้จัดการอบรมรวมทั้งคู่มือสำหรับผู้เข้ารับการอบรม แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินคู่มือ (มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) หลังจากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองใช้ในระยะต่อไป

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยดำเนินการยกย่องและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร ฝึกอบรม ๓ ประกอบด้วย แบบทดสอบ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียน แบบประเมินเจตคติ แบบประเมินความพึงพอใจ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือทุกฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ระหว่าง 0.80 - 1.00 และได้้นำแบบทดสอบไปทดลองกับครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดแพร่ จำนวน 30 คน พบว่า มีระดับค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.23 - 0.80 มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.32 - 0.76 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 ต่อจากนั้นจึงดำเนินการทดลอง จำนวน 3 ครั้ง เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยแบบแผนการทดลองเป็นแบบ One group pretest-posttest design ครั้งที่ 1 ทดลองนำร่องแบบ 1:1:1 ครั้งที่ 2 ทดลองนำร่องแบบ 3:3:3 และครั้งที่ 3 ทดลองภาคสนาม กับครูศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง จำนวน 3 คน 9 คน และ 25 คนตามลำดับ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีการทดลอง ดังนี้ 1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อม 2) ดำเนินกิจกรรมตามแผนการทดลองมี 5 กิจกรรม คือ 2.1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) รูปแบบ On-Site 2.2) การเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองรูปแบบห้องเรียนบนระบบออนไลน์ Google Classroom 2.3) การเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) 2.4) การนิเทศติดตาม และ 2.5) การเข้ารับคำปรึกษาหารือ (The clinic consults) ที่คลินิกวิจัย ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าประสิทธิภาพของหลักสูตรตามเกณฑ์ E1/E2 ค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness index: E.I.) ผลต่างของความก้าวหน้า และการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 4 การประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ประยุกต์รูปแบบการประเมิน IPO Model ตามแนวคิดของเดนิซ ที่มุ่งประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process evaluation) และการประเมินผลผลิต (Output evaluation) (Deniz, E., 2002) ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมตามแนวทางของ เคิร์กแพทริก ที่มุ่งประเมิน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับปฏิกิริยา (Reaction) ระดับผลการเรียนรู้ (Learning) ระดับพฤติกรรม (Behavior) และระดับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results) โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการประเมินปัจจัยนำเข้าได้มาจากการประเมินคุณภาพหลักสูตรในระยะที่ 2 การประเมินกระบวนการได้มาจากการประเมินผลการ

เรียนรู้และพฤติกรรมระหว่างการอบรม ส่วนการประเมินผลผลิตผู้วิจัยเก็บรวบรวมระหว่างการอบรมด้านผลการเรียนรู้ ผลการประเมินทักษะการทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการประเมินเจตคติ และผลการประเมินพฤติกรรมหลังการอบรมไปแล้ว 6 เดือน รวมทั้งมีการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์การโดยใช้แบบสอบถาม (มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00) กับผู้เข้าอบรมไปแล้ว 6 เดือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Kirkpatrick, J. D. & Kirkpatrick, W. K., 2016)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัย ในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร พบในภาพรวม ครูมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะในการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้งที่เป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะสายงาน โดยในด้านความรู้สมรรถนะหลักต้องการการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ นำความรู้จากผลการวิจัยมาพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทของปัญหาที่คล้ายคลึงกัน และสมรรถนะตามสายงานพัฒนา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ ส่วนปัญหา ความต้องการพัฒนาสมรรถนะพบทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานการศึกษาพิเศษ พบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาและความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนในการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านบทบาทผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียน และด้านแหล่งข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้าเพื่อการทำวิจัยในชั้นเรียน แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานการศึกษาพิเศษ

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ปัญหา			ความต้องการ		
	$\bar{x}$	S. D.	ค่าระดับ	$\bar{x}$	S. D.	ค่าระดับ	$\bar{x}$	S. D.	ค่าระดับ
1. ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนในการทำวิจัยในชั้นเรียน	2.20	0.31	น้อย	4.31	0.50	มาก	4.25	0.37	มาก
2. ด้านบทบาทผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียน	2.24	0.37	น้อย	4.33	0.51	มาก	4.30	0.60	มาก
3. ด้านแหล่งข้อมูลในการศึกษา ค้นคว้าเพื่อการทำวิจัยในชั้นเรียน	2.24	0.39	น้อย	4.33	0.46	มาก	4.32	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย	2.22	0.22	น้อย	4.32	0.41	มาก	4.28	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า สภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.22$, S.D. = 0.22) ปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.41) และความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.44)

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า ศูนย์มีการจัดอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนให้กับครูทุกปี การพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของครู ในการทำวิจัยในชั้นเรียนยังมีความจำเป็นอยู่มากเนื่องจากการพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน ต้องการให้ศูนย์จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมที่หลากหลายรูปแบบ ที่ทำให้ครูได้เข้าอบรมกับวิทยากรที่มีความรู้โดยตรงและมีห้องเรียนออนไลน์เอาไว้ทบทวนนอกเวลา หรือศึกษาย้อนหลังในขณะที่ทำการบ้าน รวมทั้งควรมีคู่มือสำหรับครูเป็นการเฉพาะเอาไว้ศึกษาหรือดูเป็นตัวอย่าง สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานวิจัยในชั้นเรียนของครูให้ประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพมากกว่าเดิม

1.3 ผลการหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า รูปแบบที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปางมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การอบรมบนระบบออนไลน์ การจัดตั้งกลุ่มร่วมมือกิจกรรม การนิเทศ ติดตาม และการให้คำปรึกษาหารือรายบุคคล

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง

2.1 ได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร แผนการจัดกิจกรรมของหลักสูตร จำนวนชั่วโมงการฝึกอบรม สื่อในการฝึกอบรม การนิเทศ กำกับ ติดตาม การวัดและการประเมินผลของหลักสูตร และเกณฑ์การจบหลักสูตร ที่ตรวจสอบว่ามีคุณภาพระดับมากที่สุดตามมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ($\mu = 5.00$) ด้านความเป็นไปได้ ($\mu = 4.78$) ด้านความเหมาะสม ($\mu = 4.78$) และมีคุณภาพระดับมากด้านความถูกต้อง ($\mu = 4.22$)

2.2 ได้เครื่องมือประกอบหลักสูตรจำนวน 2 เล่ม ได้แก่ คู่มือสำหรับผู้จัดการอบรมและคู่มือสำหรับผู้เข้ารับการอบรม มีคุณภาพความตรงตามเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ระหว่าง 0.80 – 1.00

3. ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ดังนี้

3.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปางตาม ตามเกณฑ์ E1/E2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปางตาม เกณฑ์ E1/E2

รายการ	ค่าประสิทธิภาพ	การแปลผล
กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลองนำร่อง (Pilot Study) แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 (n = 3)	E1 = 80.40 E2 = 86.67	ผ่านเกณฑ์ ผ่านเกณฑ์
กลุ่มที่ 2 กลุ่มทดลองนำร่อง (Pilot Study) แบบกลุ่มเล็กแบบ 3:3:3 (n = 9)	E1 = 80.56 E2 = 89.63	ผ่านเกณฑ์ ผ่านเกณฑ์
กลุ่มทดลองภาคสนาม (Implementation) (n = 25)	E1 = 80.80 E2 = 91.87	ผ่านเกณฑ์ ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ E1/E2 ของหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสาน เสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า ผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 = 80.40 / 86.67 กลุ่มทดลองนำร่องแบบ กลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 = 80.56 / 89.63 และกลุ่มทดลองภาคสนาม = 80.80 / 91.87

3.2 ผลการประเมินประสิทธิผล ได้แก่ การเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลัง การประเมิน ความก้าวหน้าโดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ผ่านเกณฑ์ การประเมินเจตคติ การประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียน การประเมินความพึงพอใจ และการสังเกตพฤติกรรมระหว่างอบรมโดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลัง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลัง

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนจากการทดสอบ		ความแตกต่าง ของคะแนนความก้าวหน้า X2 - X1	แปลผล
	ก่อนการอบรม (คะแนนเต็ม 30)	หลังการอบรม (คะแนนเต็ม 30)		
กลุ่มทดลองนำร่อง (Pilot Study) แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 (n = 3)	13.00	26.00	13.00	สูงขึ้น
กลุ่มทดลองนำร่อง (Pilot Study) แบบกลุ่มเล็กแบบ 3:3:3 (n = 9)	16.11	26.89	10.78	สูงขึ้น
กลุ่มทดลองภาคสนาม (Implementation) (n = 25)	15.16	27.56	12.40	สูงขึ้น

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรม หลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสาน เสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า คะแนนสูงขึ้นทั้ง 3 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 มีคะแนนทดสอบเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 6 ถึง 20 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 13 คะแนน กลุ่มทดลองนำร่องแบบกลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 เพิ่มขึ้นตั้งแต่ 6 ถึง 17 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 10.78 คะแนน และกลุ่มทดลองภาคสนาม เพิ่มขึ้นตั้งแต่ 4 - 19 เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 12.40 คะแนน

3.2.2 ผลการประเมินความก้าวหน้าโดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ผ่านเกณฑ์ ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความก้าวหน้าโดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ผ่านเกณฑ์

กลุ่มทดลอง (n = 37)	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน ก่อนการอบรม	ผลรวมคะแนน หลังการอบรม	E.I.	คิดเป็นร้อยละ
กลุ่มทดลองนำร่องแบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 (n = 3)	30	39	78	0.7647	76
กลุ่มทดลองนำร่อง แบบกลุ่มเล็กแบบ 3:3:3 (n = 9)	30	145	242	0.7760	78
กลุ่มทดลองภาคสนาม (n = 25)	30	379	689	0.8356	84

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความก้าวหน้าโดยมีค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของผู้เข้าอบรม พบว่า ผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 = 0.76 กลุ่มทดลองนำร่องแบบกลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 = 0.78 และกลุ่มทดลองภาคสนาม = 0.84

3.2.3 ผลการประเมินเจตคติ พบว่า ทุกกลุ่มมีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 ($\mu = 3.16$) กลุ่มทดลองนำร่องแบบกลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 ($\mu = 3.08$) และกลุ่มทดลองภาคสนาม ($\mu = 3.07$)

3.2.4 ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในชั้นเรียน พบว่า กลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 มีคุณภาพระดับดีเยี่ยม คะแนนเฉลี่ย 80.33 ส่วนกลุ่มทดลองนำร่องแบบกลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 และกลุ่มทดลองภาคสนาม มีคุณภาพระดับดีมาก คะแนนเฉลี่ย 77.67 และ 79.24

3.2.5 ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ทุกกลุ่มมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก กลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 ($\mu = 3.98$) กลุ่มทดลองนำร่องแบบกลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 ($\mu = 4.33$) และกลุ่มทดลองภาคสนาม ($\mu = 4.35$)

3.2.6 ผลการสังเกตพฤติกรรมระหว่างอบรม พบว่า กลุ่มทดลองนำร่อง แบบเดี่ยว แบบ 1:1:1 ผู้เข้ารับการอบรม ร้อยละ 100.00 มีพฤติกรรมตรงตามรายการสังเกต กลุ่มทดลองนำร่องแบบกลุ่มเล็ก แบบ 3:3:3 ผู้เข้ารับการอบรม ร้อยละ 90.91 มีพฤติกรรมตรงตามรายการสังเกต และกลุ่มทดลองภาคสนาม ผู้เข้ารับการอบรม ร้อยละ 90.55 มีพฤติกรรมตรงตามรายการสังเกต

4. ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร พบว่า

4.1 ผลการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการประเมินคุณภาพหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองใช้ ปรากฏผลรายละเอียดในระยยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

4.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมและประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างฝึกอบรม ปรากฏผลรายละเอียดในระยยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลหลักสูตร

4.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของผลผลิต (Output) 4 ระดับ พบว่า 1) ปฏิภิกิริยา (Reaction) อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.35$) 2) ผลการเรียนรู้ (Learning) ครูผู้สอนมีความรู้ เพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรมโดยเฉลี่ย 12.40 คะแนน มีทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนในระดับคุณภาพดีมาก (คะแนนเฉลี่ย 79.24) และมีเจตคติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.07$) 3) พฤติกรรม (Behavior) หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการอบรม ร้อยละ 92 มีพฤติกรรมตรงตามรายการสังเกต และ 4) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์การ (Results) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.50$)

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนา เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง มีการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า สภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาอยู่ในระดับมาก และความต้องการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตติมา โสภาคะยัง และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านท่วยกอก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามุกดาหาร พบว่า ครูทำวิจัยในชั้นเรียนน้อย นอกจากนั้น การศึกษาข้อมูลพื้นฐานถือเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรที่จะต้องมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา รวมทั้งสำรวจความต้องการและจำเป็นอย่างยิ่งของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร (รัตติมา โสภาคะยัง และคณะ, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนี กุลทอนันท์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง

การพัฒนาแบบการฝึกอบรมครูแบบผสมผสานในการทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพื้นฐานครูยังมีปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้งในด้านความรู้และด้านทักษะ และยังมีความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรม (พัชนี กุลทานันท์ และคณะ, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย เนาวนิช ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลพื้นฐานส่วนใหญ่ครูไม่เคยทำงานงานวิจัยชั้นเรียนและมีความรู้พื้นฐานในงานวิจัยชั้นเรียนอยู่ในระดับน้อย (เอกชัย เนาวนิช, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล หมู่มาก และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยเครือข่ายการจัดการความรู้สำหรับครู ซึ่งได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรเช่นเดียวกัน (มงคล หมู่มาก และคณะ, 2559)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและหลักการของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างของหลักสูตร 4) แผนการจัดกิจกรรมของหลักสูตร 5) จำนวนชั่วโมงการฝึกอบรม 6) สื่อในการฝึกอบรม 7) การนิเทศ กำกับ ติดตาม 8) การวัดและการประเมินผลของหลักสูตร และ 9) เกณฑ์การจบหลักสูตร โดยได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรจากต่างประเทศและในประเทศ (Taba, H., 1962); (Tyler, R. W., 1971); (รัตนะ บัวสนธิ์, 2565)

นอกจากนั้น จากการสังเคราะห์แนวคิดการประเมินหลักสูตรเชิงสร้างสรรค์ซึ่ง มาร์ต พัฒนาผล กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ โดยการพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร นับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดก่อนที่จะนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ผลปรากฏว่าจากการประเมินหลักสูตรมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีอรรถประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจนได้หลักสูตรฝึกอบรมที่มีความเหมาะสม จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปางมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้เป็นอย่างดี (มาร์ต พัฒนาผล, 2562)

3. ผลการทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปสังเกตและวัดผลจากการทดลองซึ่งพิจารณาจากความมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ สิทธิภูมิพงศ์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ที่ได้มีการทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมายหลังจากการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ (วิไลวรรณ สิทธิภูมิพงศ์ และคณะ, 2560)

4. ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเสริมสร้างสมรรถนะการทำวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูผู้สอนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง พบว่า ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาหลักสูตรมีคุณภาพมากที่สุด การที่ผู้วิพากษ์หลักสูตรพิจารณาว่าร่างหลักสูตรที่ได้ยกร่างมีคุณภาพ อาจเนื่องจากมีกระบวนการในการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทั้งการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับความต้องการ การสอบถามสภาพปัญหา ความต้องการและการใช้คำถามสนทนากลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลแนวกว้างและลึกเพียงพอต่อการยกร่างหลักสูตร สอดคล้องกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยของ สุพรรณิการ์ สุทธหลวง ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมระดับ

มาก (สุพรรณิการ์ สุททหลวง, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาภัสร์ สมกระโทก และคณะ ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การออกแบบการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะและชุมชนแห่งการเรียนรู้ นำมาสังเคราะห์ในการพัฒนาองค์ประกอบและกิจกรรมหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของครูสุขศึกษาได้ (ชญาภัสร์ สมกระโทก และคณะ, 2565) นอกจากนั้น พบว่า การนำรูปแบบ IPO มาใช้ในการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรนี้ มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ประเมินผลการฝึกอบรม (Deniz, E., 2002) ซึ่ง จักรชัย ตระกูลโอสธ ได้นำแนวคิดการประเมิน IPO Model ประยุกต์ใช้กับรูปแบบผลการฝึกอบรมตามแนวทางของเคิร์ก แพทริก ในการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนล่าง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา ซึ่งพบว่า มีความเพียงพอเหมาะสม ฉะนั้นการที่ผู้วิจัยนำ IPO Model มาใช้ในการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตรน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่ช่วยให้ตัดสินความเพียงพอ ความเหมาะสมของข้อมูลพื้นฐาน ที่นำมาใช้ในการยกร่างหลักสูตรทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นบรรลุจุดมุ่งหมาย (จักรชัย ตระกูลโอสธ, 2563)

ผลการประเมินในด้านการประเมิน ทั้งด้านพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมและผลการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรฝึกอบรมฯ ได้มาจากการทดลองใช้หลักสูตรที่ยกร่างซึ่งมีการทดลองนำร่องเพื่อปรับปรุงสองครั้ง เมื่อปรับปรุงแล้วนำมาใช้ในการทดลองภาคสนามโดยได้ดำเนินการตามแบบแผนการทดลองแบบกึ่งทดลอง (One group pretest-posttest design) ด้วยเครื่องมือเดียวกันทั้งหมด ทำให้ทราบข้อจำกัด จุดเด่น เมื่อนำมาทดลองภาคสนามที่มีประชากรมากขึ้น ทำให้การสังเกตพฤติกรรมแม่นยำตรงตามแบบสังเกตผู้เข้ารับการอบรมร้อยละ 90.55 มีพฤติกรรมตรงตามเกณฑ์และผลการเรียนรู้ในการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมฯ ระหว่างเรียนหน่วยที่ 1 - 5 มีค่าร้อยละเฉลี่ย 90 ขึ้นไปซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่เรียนรู้กับวิทยากรโดยตรงฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ทบทวนบทเรียนจากแหล่งเรียนรู้ห้องเรียนออนไลน์ โดยวิทยากรให้เวลาฝึกเพิ่มเติมและชี้แนะ ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจ มีความก้าวหน้า มีความรับผิดชอบในการส่งใบงาน เมื่อได้ใบงานกลับมา พบว่า ตนเองมีความก้าวหน้าจึงมีความรู้สึกดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้วิจัยสังเกต พบว่า เมื่อให้เวลาในการฝึกปฏิบัติร่วมกับกลุ่มเพื่อนผู้เข้าอบรมทำงานได้สำเร็จ และการที่ได้จัดให้มีห้องเรียนออนไลน์เพื่อทบทวนทำให้ผู้เข้ารับการอบรมใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาการทำใบงานจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวได้ว่าสื่อ แหล่งเรียนรู้ คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม และกิจกรรมการฝึกอบรมที่นำมาใช้มีความเหมาะสมเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรมโดยมีค่าประสิทธิภาพและดัชนีประสิทธิผลสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 60 (ยุทธิ์ ไกยวรรณ, 2559) ดังนั้นงานวิจัยของ อัญชลี วิมลศิลป์ และนพพร ไวกกุล ที่ได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ที่มีเครื่องมือเป็นห้องอบรมออนไลน์ คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมมีผลการประเมินระดับมากถึงมากที่สุด (อัญชลี วิมลศิลป์ และนพพร ไวกกุล, 2565)

ผลการประเมินผลผลิต 4 ระดับตามแนวคิดของเคิร์ก แพทริก ใน 4 ระดับซึ่งประเมินหลังเสร็จสิ้นการอบรมทันทีในระดับปฏิกิริยา (Reaction) อยู่ในระดับมาก ผลการเรียนรู้ (Learning) ผลการทดสอบหลังการอบรมสูงขึ้น และทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนในระดับคุณภาพดีมากเป็นผลผลิตที่สอดคล้องกันกับผลของปัจจัยนำเข้าและกระบวนการ เมื่อประเมินพฤติกรรมของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมฯ และผลลัพธ์ต่อองค์กรที่เกิดขึ้นภายหลังในภาคเรียนต่อมา พบว่า พฤติกรรม (Behavior) ของผู้ผ่านการอบรมมีความเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อองค์กร (Results) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งวิธีการประเมินผลการฝึกอบรม 4 ระดับนี้ทำให้เห็นทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงและผลผลิตมีความสัมพันธ์กับผลของปัจจัยนำเข้าตามแนวคิดของ Deniz, E. สะท้อนความน่าเชื่อถือของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฯ ที่สร้างขึ้น (Deniz, E., 2002)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาอยู่ในระดับมาก และความต้องการอยู่ในระดับมาก 2) ผลการสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร แผนการจัดกิจกรรมของหลักสูตร จำนวนชั่วโมงการฝึกอบรม สื่อในการฝึกอบรม การนิเทศ กำกับ ติดตาม การวัดและการประเมินผลของหลักสูตร และเกณฑ์การจบหลักสูตร ผลการตรวจสอบว่ามีคุณภาพระดับมากที่สุดตามมาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ส่วนด้านความถูกต้องมีคุณภาพระดับมาก 3) ผลการทดลองใช้ พบว่า หลักสูตรมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ครูมีสมรรถนะในการทำวิจัยในชั้นเรียนสูงขึ้น และ 4) ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยควรสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เข้มแข็งและทำอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการใช้หลักสูตรฝึกอบรม ๑ ให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำหลักสูตรฝึกอบรม ๑ ไปใช้ในศูนย์การศึกษาพิเศษอื่นเพื่อยืนยันประสิทธิภาพของหลักสูตรและนำผลไปปรับปรุงให้มีความทันสมัยและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 19 - 20 (19 เมษายน 2562).
- จักรชัย ตระกูลโอสถ. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายภาคกลางตอนล่าง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดประเมิน และวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชญากัสร์ สมกระโทก และคณะ. (2565). หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในชีวิตของครูสุศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 14(2), 171-187.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). การพัฒนาหลักสูตร: วิทยุสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์.
- นพวรรณ ศรีเกตุ. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนิสิตปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการทดสอบและการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปราชญา รัตพลที. (2558). แนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนบ้านสันติสุข อำเภอแม่จัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา 2558 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(18), 195-202.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2552). การวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยว (Single Subject Design). นครปฐม: I. Q. Book Center.
- พัชนี กุลทอนันท์ และคณะ. (2554). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมครูแบบผสมผสานในการทำวิจัยในชั้นเรียน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(2), 97-115.
- มงคล หมุ่มมาก และคณะ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างความสามารถทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนด้วยเครือข่ายการจัดการความรู้สำหรับครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(1), 1-9.

- มารุต พัฒนาผล. (2562). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- ยุทธ ใญวรรณ์. (2559). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตติมา โสภาคะยัง และคณะ. (2556). การพัฒนาศักยภาพครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านท้วยกอก 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร. วารสารบัณฑิตศึกษา, 10(49), 27-33.
- รัตน์ บัสนันท์. (2565). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ สิทธิภูมิพงศ์ และคณะ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(4), 168-179.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง. ลำปาง: ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง.
- _____. (2562). สรุปผลการดำเนินงานงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษา 2561. ลำปาง: ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง.
- _____. (2563). สรุปผลการดำเนินงานงานวิจัยในชั้นเรียนปีการศึกษา 2562. ลำปาง: ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดลำปาง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพรรณิการ์ สุททหลวง. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อัญชลี วัฒนศิลป์ และนพพร ไวกกุล. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนออนไลน์. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ฉบับเทคโนโลยีการศึกษา, 6(2), 28-41.
- อัญชลี สารรัตน์. (2562). การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวสำหรับหลักสูตรและการสอน (Single - Subject Experimental Research for Curriculum and Instruction). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย เนาวนิช. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 36(2), 84-95.
- Deniz, E. (2002). Approaches to Evaluation Training: Theory & Practice. United States of America: Syracuse University.
- Kirkpatrick, J. D. & Kirkpatrick, W. K. (2016). Kirkpatrick's Four Levels of Training Evaluation. Alexandria: VA: ATD Press.
- Saylor, J. G. & Alexander, W. M. (1981). Curriculum Planning for Better Teaching and Learning (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Taba, H. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt Brace & World.

- Tyler, R. W. (1971). *Basic Principles Curriculum and Instruction* (31th ed.). Chicago: The University of Chicago.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3th ed.). New York: Harper and Row.

ศักยภาพการตลาดและความต้องการสมุนไพรไทยของธุรกิจสปา
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ*
MARKETING POTENTIAL AND NEEDS OF THAI HERBS IN SPA BUSINESS TO
PROMOTE MEDICAL TOURISM

พานูวัฒน์ กิจเกศาเจริญ^{1*}, พสชนันท์ บุญช่วย²

Panuwat Kitkasachareon^{1*}, Poschanan Boonchua²

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Bangkok, Thailand

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

²Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: panuwat.kit@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดและความต้องการสมุนไพรของผู้ประกอบการธุรกิจสปาไทย และศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปาในส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball sampling) และนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 400 คน ทำการแจกแบบสอบถามแบบเจาะจง (Purposive sampling) สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการผู้หญิงและผู้ชายในสัดส่วนที่เท่ากัน รูปแบบของธุรกิจสปาเป็นแบบ Day spa ลูกค้าของธุรกิจสปาส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจสปา การขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการบริหารธุรกิจสปา อัตราการเข้า - ออกของพนักงานมีสูง และด้านการให้บริการของพนักงานฝีมือในการให้บริการหายาก ด้านการตลาด ที่มีการแข่งขันกันสูงมาก ปัจจุบันยังไม่มีตลาดสมุนไพร น้ำมัน พืช น้ำมันนวด ประคบ มะขาม มะกรูด ยาหม่อง น้ำมันหอมระเหย การวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อายุและรายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการ ด้านค่าใช้จ่ายในการใช้บริการและระยะเวลาในการบริการ และอายุมีความสัมพันธ์กับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ศักยภาพการตลาดธุรกิจสปา, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวต่างชาติ

Abstract

Research to study the marketing potential and demand for herbs among spa business operators. and study the behavior of using spa business services and the marketing mix (7Ps) of foreign tourists This research is a mixed methods research using interviews with business

entrepreneurs. Using snowball sampling and 400 foreign tourists. distributed a specific questionnaire. Statistics used were percentage, mean, standard deviation. and Chi - Square test at significance level 0.05. Equal proportions of female and male entrepreneurs. The spa business model is a Day spa. Most of the spa business's customers are foreigners. Problems and obstacles of the spa business Personnel shortage with knowledge and expertise in spa business management The employee entry - exit rate is high. and the service aspect of skilled employees providing services that are hard to find in the market where competition is very high. Currently, there is no shortage of herbs like turmeric, plai, massage oil, compresses, tamarind, kaffir lime, balm, la - hei essential oil, etc. Gender is related to behavior regarding the purpose of using the service. Time period for using the service Personnel aspect that influences service use, price aspect, personnel aspect, physical aspect, and process aspect. Significantly at the 0.05 level, age and income are related to behavior regarding the purpose of using services. Time period for using the service Personnel that influence service use. The cost of using the service and the duration of the service. And age is significantly related to every aspect of the marketing mix (7Ps) at the 0.05 level.

Keywords: Spa Business Marketing Potential, Tourist Behavior, International Tourists

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ท่องเที่ยวพบว่า ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเที่ยวจำนวน 7,429,589 คน สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศ 359,273 ล้านบาท ซึ่งมี 5 ประเทศได้แก่ จีน มาเลเซีย รัสเซีย เกาหลีใต้และอินเดีย ตามลำดับ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประกอบกับการแพทย์ของประเทศไทยและการบริการที่เป็นที่ยอมรับสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว โรงพยาบาลที่ได้รับการรับรอง Joint Commission International เป็นการรับรองมาตรฐานคุณภาพสถานพยาบาลระดับสากลสูง ติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก อีกทั้งมีการยกระดับและผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ที่สมบูรณ์แบบ รองจากประเทศออสเตรเลียซึ่งเป็นการจัดอันดับของ Wellness Tourism Initiative 2020 (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2567)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical Tourism) คือ การที่ชาวต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งมีทั้งผู้ป่วยต่างชาติที่เดินทางเข้ารับการรักษากรณีจากโรงพยาบาลอีกประเทศหนึ่ง และนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศพร้อมใช้บริการด้านสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพ ทำฟัน ศัลยกรรมความงาม ในโรงพยาบาลของประเทศนั้น แต่นักท่องเที่ยวยังต้องการและมองหาการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพและราคาคุ้มค่า และคู่แข่งอย่างประเทศสิงคโปร์ ซึ่งไทยมีราคาที่ถูกลงกว่า และเป็นผู้นำด้านการแพทย์ โดยเฉพาะ “การแพทย์แผนไทย” และยังติดอันดับจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยว (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2565) ประกอบกับหลังโควิด 19 ที่ผ่านยังทำให้ผู้คนหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับสุขภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อฟื้นฟูสุขภาพ ดูแลตนเอง ป้องกันโรคภัย และคลายความตึงเครียดจัดอยู่ในกลุ่ม Wellness เกี่ยวกับการนวดและสปา (มานิตา ผิวจันทร์, 2567)

ธุรกิจสปาและนวดเพื่อสุขภาพในประเทศไทยมีมากกว่า 10,000 แห่งทั่วประเทศหลังจากสถานการณ์โควิด - 19 ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมีการมูลค่าตลาดเติบโตมากกว่าร้อยละ 17 ถึงปี 2568 ซึ่งธุรกิจนี้จะเป็นกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสปาของไทยสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สปาเพื่อ

สุขภาพ นวดเพื่อสุขภาพ และนวดเพื่อเสริมสวย ทั้งนี้สิ่งที่เป็ปัจจัยความสำเร็จเกิดจากการให้ความสำคัญในการส่งเสริม พัฒนา ยกระดับมาตรฐานสถานประกอบการนวดสปา ได้แก่ จำนวนนักท่องเที่ยว ภาวะความเครียด และสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกิจสปาเติบโตขึ้น (จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์, 2561) ประกอบกับธุรกิจสปาของไทยมีเอกลักษณ์ในด้านการบริการที่โดดเด่นในระดับสากล (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) แต่ธุรกิจ สปาหลายแห่งที่ไม่ได้มาตรฐานตาม พ.ร.บ. สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ ได้แก่ มาตรฐานด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม มาตรฐานด้านบุคลากร เรื่องพนักงานนวดที่มีฝีมือมีจำนวนไม่เพียงพอ มาตรฐานด้านผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ และด้านการบริหารและจัดการองค์กร นอกจากนี้ยังสปาไทยยังขาดด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารการตลาดเพื่อสร้างความสำเร็จทางด้านธุรกิจ (กฤติยา รุจิโชค, 2565) นอกจากนี้ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจสปาทำให้สร้างความเสียหายให้กับภาพลักษณ์ของธุรกิจสปาและนวดแผน ไทยของไทย (สุนทรตรา จันทบุรี, 2559) แต่ถึงกระนั้นเราก็ประสบปัญหาอื่น ๆ รัฐบาลพยายามผลักดันให้ไทยเป็นผู้นำเรื่องสมุนไพรในอาเซียน แค่ว่าทำให้สามารถเข้าไปแข่งขันในตลาดอาเซียนได้ เพราะปัจจุบันศักยภาพการผลิตสมุนไพรของประเทศไทย ทั้งในและนอกอาเซียนยังเป็นรองประเทศจีน อินเดีย ญี่ปุ่น ขณะที่อินโดนีเซีย เวียดนามและพม่ามีการพัฒนาและ ขยายตัวอย่างรวดเร็ว” สิ่งที่รัฐบาลควรส่งเสริมอย่างจริงจัง ส่งเสริมให้มีการผลิตวัตถุดิบให้ได้มาตรฐาน GMP (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) นอกจากนี้ปัจจัยที่ทำการศึกษาสหประชากรมบริการ มักจะใช้ ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ซึ่งส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด จากส่วนประสมทางการตลาด 4Ps เพิ่มมา 3 ด้านคือ บุคลากร ภายนอกและการนำเสนอ และกระบวนการ (Kotler, 2000) เป็นต้น

นโยบายของรัฐที่ส่งเสริมจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทย ปี 2560 - 2569 ที่รัฐบาลต้องการผลักดันให้เมืองไทย เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ Medical Hub การจัดทำเป็นยุทธศาสตร์แห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาคประชาชน เอกชนและรัฐบาล ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Medical Hub) ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2559 – 2568)

ด้วยเหตุที่กล่าวมา คณะผู้วิจัยสนใจงานวิจัย เรื่องศักยภาพการตลาดและความต้องการสมุนไพรไทยของธุรกิจสปาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และสามารถทำให้ธุรกิจสปาของประเทศไทยสามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ อีกทั้งมีงานทำเลี้ยงตัวเองได้ สามารถสร้างอาชีพ รายได้เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดและความต้องการสมุนไพรของผู้ประกอบการธุรกิจสปา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์พฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปากับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ของ

นักท่องเที่ยวต่างชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจสปาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการดำเนินธุรกิจมากกว่า 3 ปีขึ้นไป จำนวน 10 แห่งทั่วกรุงเทพมหานคร โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ สโนว์บอล (Snowball sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกการใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ซึ่งได้มาจากการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง ด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลเริ่มด้วยการถอดการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง ออกมาในรูปข้อความโดยบันทึกลงในไฟล์คอมพิวเตอร์แบบคำต่อคำ

(Verbatim) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมด เพื่อให้เห็นภาพสำหรับการนำเสนอข้อมูลนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนา (Descriptive) เกี่ยวกับคำถามแบบปลายเปิด

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane, T., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เป็นผู้บริโภครายได้ที่เคยใช้บริการธุรกิจสปาในประเทศไทย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้ของผู้บริโภค ได้แก่ รูปแบบการใช้ วัตถุประสงค์ ความถี่ ช่วงเวลา บุคคลอ้างอิง ค่าใช้จ่าย และระยะเวลา

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7p's) โดยการวัดระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด 4 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจมาก 3 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจปานกลาง 2 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจน้อย และ 1 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

สำหรับวัดคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็นตัวชี้วัดตามเกณฑ์ในการวิเคราะห์ ตามแนวคิดของประสพชัย พสุนนท์ มีรายละเอียด ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 คือ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 คือ ระดับความพึงพอใจมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 คือ ระดับความพึงพอใจปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 คือ ระดับความพึงพอใจน้อยและค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 คือ ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด (ประสพชัย พสุนนท์, 2553) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert rating scale) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 3 ท่านด้านสถิติและด้านการตลาด เพื่อพิจารณาในด้านความถูกต้องของโครงสร้างเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มากกว่า 0.50 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 30 ชุด ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่เคยใช้บริการสปา เช่นเดียวกลุ่มตัวอย่างจริง โดยแบบสอบถามต้องมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) มีค่า 0.967 ซึ่งมากกว่า 0.7 การเก็บแบบสอบถามในธุรกิจสปากับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามที่ได้มาจัดเรียง ผ่านระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ ประมวลผลข้อมูล, จัดพิมพ์ข้อมูล และแปลความหมาย สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า Chi - Square ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการวิจัย

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เปิดมานานกว่า 3 ปีขึ้นไป เป็นผู้ประกอบการผู้หญิงและผู้ชายในสัดส่วนที่เท่ากัน รูปแบบของธุรกิจสปาเป็นแบบ Day spa เงินลงทุนเป็นทุนส่วนตัวและเงินกู้จากธนาคาร ซึ่งเงินทุนเริ่มต้น 400,000 บาทขึ้นไป มีพนักงานในร้านตั้งแต่ 1 - 5 คน เปิดบริการทุกวันไม่มีวันหยุด ลูกค้าของธุรกิจสปาส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ 70% และชาวไทย 30% เป็นต้น

ข้อมูลทางด้านการตลาด 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) การบริการด้านการนวดของธุรกิจสปา เช่น นวดแผนไทย ตามจุดต่าง ๆ ของร่างกาย นวดสวีดิช นวดน้ำมัน เพื่อผ่อนคลาย และอื่น ๆ เพื่อความงาม 2) ด้านราคาของการบริการธุรกิจ (Price) มีหลายระดับตั้งแต่ราคา 200 - 2,000 บาทต่อชั่วโมง 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ธุรกิจสปามีหน้าร้านตามห้างสรรพสินค้า อาคารสำนักงานและคอนโดมิเนียม หรือแบบ Standalone การ

เลือก Location ธุรกิจสปาส่วนใหญ่เลือกจากลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก ให้บริการลูกค้าเป็นสัดส่วน ซึ่งมีมากกว่า 4 ห้องขึ้นไป 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) การส่งเสริมการขาย ด้วยการลดราคาในช่วงเวลาที่ลูกค้ามีจำนวนน้อย ในแต่ละเดือนจะไม่ซ้ำกัน การประชาสัมพันธ์ มีการแจกแผ่นพับ ออกร้าน ใบปลิว ด้านหน้าร้าน การบอกปากต่อปาก ป้ายและคู่มือเมนูให้ลูกค้าเลือกบอกชัดเจน 5) ด้านบุคคล (People) การแต่งกายของพนักงานเป็นแบบเรียบหรู ดูดี สะอาด และถนัดต่อการปฏิบัติงาน พนักงานในธุรกิจสปา คือ ผู้จัดการร้าน และพนักงานให้บริการ (หมอนวด) 6) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) การตกแต่งร้านสปามีหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่เรียบ ดูดี สบายตา เป็นสัดส่วนเป็นธรรมชาติ เสียงเพลง และมีกลิ่นอโรมาหรือกลิ่นตะไคร้ ห้องที่ให้บริการมีความสะอาดเป็นอันดับแรก สวยงาม สะดวกและปลอดภัยต่อการใช้งาน ภายในร้านมีการติดป้ายเตือนลูกค้าถ้ามีผู้ให้บริการมีครรภ์หรือโรคประจำตัวต้องแจ้ง 7) ด้านกระบวนการบริการ (Process) ขั้นตอนการให้บริการ เริ่มตั้งแต่ลูกค้ามารับบริการหรือลูกค้าโทรแจ้งล่วงหน้า ผู้จัดการร้านเป็นผู้จัดคิวให้กับพนักงาน โดยพนักงานให้บริการจะสอบถามต้องการของลูกค้าเลือกบริการ จากนั้นบริการนำดื่มสมุนไพร และเตรียมอุปกรณ์ ให้ลูกค้าเปลี่ยนเสื้อผ้า และพนักงานเริ่มให้บริการนับตามรอบชั่วโมง

ข้อมูลด้านการบริหารจัดการในธุรกิจสปา ด้านบุคลากร การคัดเลือกพนักงาน ผู้จัดการร้าน คัดเลือกจากมีประสบการณ์ในการทางด้านธุรกิจสปา สามารถติดต่อสื่อสารภาษาต่างประเทศ ส่วนพนักงานให้บริการ จะต้องมีความประกอบวิชาชีพหมอนวด บุคลิกภาพ มารยาท มีมนุษยสัมพันธ์ วิธีการนวด และมีการทดลองงานอย่างน้อย 1 เดือน สิ่งสำคัญของการคัดเลือกจะไม่รับพนักงานที่เป็นญาติพี่น้องกัน ส่วนการให้บริการของพนักงานจะให้บริการลูกค้าในอัตราส่วนที่เท่ากัน พนักงานทุกคน นับเป็นรอบในการให้บริการลูกค้าวันละ 4 คนขึ้นไป และมีวันหยุดโดยพนักงานเป็นคนเลือกเอง นอกจากนี้มีการฝึกอบรมพนักงานให้บริการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการเงิน ใช้เงินลงทุนของผู้ประกอบการหรือกู้เงินจากธนาคาร โดยผู้ประกอบการจะมีการแบ่งเงินเป็นสัดส่วน ดูจากค่าใช้จ่ายคงที่และค่าใช้จ่ายผันแปร นอกจากนี้มีการจัดทำบัญชีของกิจการด้วย ด้านการจัดซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในธุรกิจสปา ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการมักจะทำการซื้อวัตถุดิบสำเร็จรูป นอกจากนี้แหล่งที่ทำการซื้อวัตถุดิบจากหลากหลายแห่ง เช่น สันตือโสภณ ตลาดนัดสวนจตุจักร วัดโพธิ์ ฯลฯ ส่วนใหญ่ดูราคา วัตถุดิบที่ใช้และการขนส่งเป็นหลัก

ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจสปา การขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการบริหารธุรกิจสปา อัตราการเข้า - ออกของพนักงานมีสูง และด้านการให้บริการของพนักงานฝีมือในการให้บริการหายาก ด้านการตลาด ที่มีการแข่งขันกันสูงมาก ด้านทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ดีหายากและมีราคาสูง

ข้อมูลความต้องการสมุนไพรของธุรกิจสปา ผู้ประกอบการมีทัศนคติเกี่ยวกับอนาคต เป็นธุรกิจที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไม่สามารถแทนได้ ความต้องการสมุนไพรเพื่อใช้ในธุรกิจสปาเป็นสมุนไพรทั่วไปที่ใช้กัน ปัจจุบันยังไม่มีขาดแคลนสมุนไพร เช่น ขมิ้น ไพล น้ำมันนวด ประคบ มะขาม มะกรูด ยาหม่อง น้ำมันหอมระเหย ฯลฯ

2. จากการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ข้อมูลทั่วไป นักท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.3 อายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.8 อันดับที่ 2 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.8 อันดับที่ 3 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.8 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 49.0 รองลงมาเป็นสมรส คิดเป็นร้อยละ 45.8 และลำดับสุดท้าย หย่าร้าง/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 5.3 รายได้มากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 14.3 อันดับที่ 3 ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 13.0 อาชีพพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมาธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 31.3 อันดับที่ 3 พนักงานของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 13.5

ข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปา นักท่องเที่ยวต่างชาติรูปแบบการใช้บริการนวดแผนไทย คิดเป็นร้อยละ 25.8 รองลงมา นวดกดจุดสะท้อนฝ่าเท้า คิดเป็นร้อยละ 17.8 อันดับที่ 3 นวดน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 8.1

วัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายความเครียด คิดเป็นร้อยละ 42.3 รองลงมาบรรเทาอาการปวดเมื่อยร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 38.5 อันดับที่ 3 บำรุงผิวพรรณ คิดเป็นร้อยละ 16.0 ความถี่ในการใช้บริการ 1 ครั้ง/เดือน คิดเป็นร้อยละ 69.5 รองลงมา ความถี่ 2 - 3 ครั้ง/เดือน คิดเป็นร้อยละ 22.3 อันดับที่ 3 มากกว่า 3 ครั้งขึ้นไป/เดือน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ช่วงเวลาในการใช้บริการ วันเสาร์ - อาทิตย์หรือลาพักร้อน คิดเป็นร้อยละ 35.3 รองลงมาลาพักร้อน คิดเป็นร้อยละ 32.0 อันดับที่ 3 วันธรรมดา คิดเป็นร้อยละ 25.3 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการตัวเองและบุคคลในครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมา สมาชิกในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 25.8 อันดับที่ 3 เพื่อนร่วมงาน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ค่าใช้จ่าย/ครั้งในการใช้บริการต่ำกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมา 1,001 - 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.8 อันดับที่ 3 2,001 - 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.0 ระยะเวลาในการใช้บริการ 1 - 2 ชั่วโมง/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมา 30 นาที คิดเป็นร้อยละ 22.8 อันดับที่ 3 2 - 3 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 22.5

ข้อมูลด้านส่วนประสมการตลาด 7P's นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเกี่ยวกับความพึงพอใจมากที่สุด ในด้านการให้บริการของธุรกิจสปา ด้านกระบวนการระดับความพึงพอใจ 3.88 เกี่ยวกับการแจ้งข้อควรปฏิบัติและความรู้แก่ลูกค้า รองลงมาด้านกายภาพระดับความพึงพอใจ 3.82 เกี่ยวกับความสะอาดของสถานที่ อันดับที่ 3 ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านบุคลากร ระดับความพึงพอใจ 3.78 เกี่ยวกับการส่งเสริมการขายและพนักงานอธิบายให้ความรู้ อันดับที่ 4 ด้านสถานที่ระดับความพึงพอใจ 3.76 เกี่ยวกับบรรยากาศของสปา อันดับที่ 5 ด้านราคาระดับความพึงพอใจ 3.74 เกี่ยวกับความชัดเจนของป้ายราคาบริการสปา และอันดับสุดท้ายด้านผลิตภัณฑ์ ระดับความพึงพอใจ 3.73 ผลิตภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติ 100% ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 สมมติฐานข้อ 1 เพศนักท่องเที่ยวต่างชาติกับส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการธุรกิจสปา
(n = 400)

ส่วนประสมทางการตลาด 7 P's	N	df	Chi - Square	Asymptotic Significance
ผลิตภัณฑ์	400	14	16.573	.280
ราคา	400	14	18.086	.054
ช่องทางการจัดจำหน่าย	400	14	22.387	.071
การส่งเสริมการตลาด	400	14	20.570	.057
บุคลากร	400	14	43.308	.000
กายภาพ	400	14	25.467	.020
กระบวนการ	400	14	39.659	.001

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของเพศนักท่องเที่ยวต่างชาติกับส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการธุรกิจสปา พบว่า ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) หมายความว่าเพศนักท่องเที่ยวต่างชาติกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการมีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวกับด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 2 สมมติฐานข้อที่ 2 อายุของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปา และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด
(n = 400)

ส่วนประสมทางการตลาด 7 P's	N	df	Chi - Square	Asymptotic Significance
ผลิตภัณฑ์	400	70	163.373	.000
ราคา	400	50	129.926	.000

ตารางที่ 2 สมมติฐานข้อที่ 2 อายุของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปา และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (ต่อ)

ส่วนประสมทางการตลาด 7 P's	N	df	Chi - Square	Asymptotic Significance
ช่องทางการจัดจำหน่าย	400	70	139.534	.000
การส่งเสริมการตลาด	400	60	228.354	.000
บุคลากร	400	60	244.101	.000
กายภาพ	400	65	159.409	.000
กระบวนการ	400	75	158.262	.000

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของเพศนักท่องเที่ยวต่างชาติกับส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการธุรกิจสปา พบว่า ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) หมายความว่าอายุนักท่องเที่ยวต่างชาติกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการมีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวกับด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 3 สมมติฐานข้อที่ 3 รายได้นักท่องเที่ยวต่างประเทศกับพฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปา และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (n = 400)

ส่วนประสมทางการตลาด 7 P's	N	df	Chi - Square	Asymptotic Significance
ผลิตภัณฑ์	400	56	110.197	.000
ราคา	400	40	87.239	.000
ช่องทางการจัดจำหน่าย	400	56	110.308	.000
การส่งเสริมการตลาด	400	48	96.129	.000
บุคลากร	400	48	124.592	.000
กายภาพ	400	52	185.585	.000
กระบวนการ	400	60	118.295	.000

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของรายได้นักท่องเที่ยวต่างชาติกับส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการธุรกิจสปา พบว่า ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) หมายความว่ารายได้นักท่องเที่ยวต่างชาติกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการมีความสัมพันธ์กัน เกี่ยวกับด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

อภิปรายผล

การดำเนินการธุรกิจสปา ธุรกิจสปาที่มีการดำเนินการมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการของธุรกิจนี้เป็นเพศผู้หญิงและผู้ชายในสัดส่วนที่พอ ๆ กัน โดยรูปแบบของธุรกิจเป็นแบบ Day spa เนื่องจากมีบริการที่ไม่ยุ่งยาก ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ มนต์ชัย วงษ์กิตติไกรวัล และสอดคล้องกับทฤษฎี (สถาบัน I - spa) พบว่า การดำเนินธุรกิจสปาไทยส่วนใหญ่ตามลักษณะเป็นแบบเดย์สปา สปาแหล่งธรรมชาติและโฮเทลแอนด์รีสอร์ท สปามีจุดแข็งซึ่งคล้ายคลึงกัน ส่วนด้านเงินทุนของผู้ประกอบการธุรกิจสปาใช้เงินทุนส่วนตัวและเงินกู้จากธนาคาร มีเงินทุน 400,000 บาทขึ้นไป มีการวางแผนการดำเนินธุรกิจแบบระยะสั้น มีการจัดโครงสร้างขององค์กรที่ชัดเจน โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ (มนต์ชัย วงษ์กิตติไกรวัล, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุขุมล ทองดี และณภัทร ส่งมหาชัย พบว่าการบริหารจัดการธุรกิจสปายึดหลักการบริหารจัดการ โดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการมอบหมายงาน เป็นต้น มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 1 - 5 คน เปิดบริการทุกวันไม่มีวันหยุด ลูกค้าของ

ธุรกิจสปาส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ 70% และที่เหลือเป็นชาวไทย (สุชุมาล ทองดี และ ฌภัทร ส่งมหาชัย, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรตรา จันทบุรี พบว่า โอกาสและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย พนักงานธุรกิจสปาส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กจำนวน 1 - 5 คน ลูกค้าเป็นทั้งต่างชาติและชาวไทย และเงินทุนเงินทุนส่วนตัวและเงินกู้จากธนาคาร เป็นต้น (สุนทรตรา จันทบุรี, 2559)

ข้อมูลทางด้านการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) การบริการด้านการนวดของธุรกิจสปา เช่น นวดแผนไทย ตามจุดต่าง ๆ ของร่างกาย นวดสวีดิช นวดน้ำมัน เพื่อผ่อนคลาย และสปาตัว - หน้า ด้วยการขัด ปอก มาร์คเพื่อความงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรตรา จันทบุรี พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ใช้กับสปา การนวดตัว นวดหน้า ขัดผิว อบตัว เป็นต้น ส่วนนวดไทย และบริการสุขภาพ ได้แก่ สมุนไพรสด สารสกัดสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับผิวหน้า ผิวกาย การประคบตัว อบตัว บำรุงผิว เป็นต้น ซึ่งวัตถุดิบที่หาง่ายในประเทศไทย (สุนทรตรา จันทบุรี, 2559) ด้านราคาของการบริการธุรกิจ (Price) มีหลายระดับราคาตั้งแต่ 200 บาทขึ้นไป ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ธุรกิจสปามีหน้าร้านตามห้างสรรพสินค้า แบบ Standalone อาคารสำนักงาน และคอนโดมิเนียม ทั้งนี้การเลือกตำแหน่งที่ตั้ง (Location) ธุรกิจสปาส่วนใหญ่เลือกจากลูกค้ากลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก จำนวนห้องที่ให้บริการลูกค้าเป็นสัดส่วน ซึ่งมีมากกว่า 4 ห้องขึ้นไป ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้วยการลดราคาในช่วงเวลาที่ลูกค้ามีจำนวนน้อย สอดคล้องงานวิจัยของ Chanthanawan, & Fongthanakit ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการธุรกิจสปาของผู้ใช้บริการในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ราคา ผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับนอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ มีการแจกแผ่นพับ ออกร้าน ใบปลิว ด้านหน้าร้าน การบอกปากต่อปาก ป้ายและคู่มือเมนูให้ลูกค้าได้เลือก Product พร้อมราคา/ ชั่วโมงบอกชัดเจน (Chanthanawan, S. & Fongthanakit, R., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุชุมาล ทองดี และ ฌภัทร ส่งมหาชัย พบว่า การสร้างความประทับใจในบริการเพื่อให้กลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง และการบอกต่อหรือกลยุทธ์แบบ “ปากต่อปาก” (Word of Mouth) เป็นต้น (สุชุมาล ทองดี และ ฌภัทร ส่งมหาชัย, 2566) ด้านบุคคล (People) การแต่งกายของพนักงานเป็นแบบเรียบหรู ดูดี สะอาด และถนัดต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ผู้จัดการร้าน ต้องมีประสบการณ์ ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้ดำเนินการ สปาเพื่อสุขภาพ 100 ชั่วโมง และได้รับการรับรองหลักสูตรจากกระทรวงสาธารณสุข จึงมีสิทธิเข้ารับการสอบเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ดำเนินการสปาตามกฎหมาย อีกทั้งพนักงานให้บริการ (หมอนวดสปา) ต้องผ่านการอบรมจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.) ด้านการบริการสุขภาพและขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการจึงจะสามารถประกอบอาชีพเพื่อสุขภาพได้และสงวนเฉพาะสัญชาติไทยเท่านั้น ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) การตกแต่งร้านสปาหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่เรียบ ดูดี สบายตา เป็นสัดส่วนเป็นธรรมชาติ เสียงเพลง และมีกลิ่นอโรมาหรือกลิ่นตะไคร้ ห้องที่ให้บริการมีความสะอาด สวยงาม สะดวกและปลอดภัยต่อการใช้งาน ตามลำดับ ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจสปา การขาดแคลนบุคลากร ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในด้านการบริหารธุรกิจสปา อัตราการเข้า - ออกของพนักงานมีสูง และด้านการให้บริการของพนักงานฝีมือในการให้บริการหายาก ด้านการตลาด ที่มีการแข่งขันกันสูงมาก ด้านทำเลที่ตั้ง ที่ดีหายากและมีราคาสูง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรตรา จันทบุรี พบว่า โอกาสและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ (สุนทรตรา จันทบุรี, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศวดี แววัฒนะและเสาวนีย์ สมันตริพร (2558) การพัฒนาธุรกิจสปาอย่างยั่งยืน: วิธีการจิตวิทยาบริการ พบว่า ความยุ่งยากในการจัดการ การควบคุมคุณภาพการบริการ การใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง การหาทำเลที่ตั้งที่ดีและเหมาะสม ความยากในการสร้างชื่อเสียง การขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้เฉพาะทางความต้องการและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม เป็นต้น (ยศวดี แววัฒนะ

และเสาวนีย์ สมันตรีพร, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Junead, J. et al. (2018) พบว่า ธุรกิจสปาขนาดย่อมประสบปัญหา การขาดแคลนบุคลากรพนักงานนวดที่มีฝีมือ เป็นต้น (Junead, J. et al., 2018)

ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการใช้บริการธุรกิจสปา นักท่องเที่ยวเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อายุระหว่าง 31 - 40 ปี 41 - 50 ปี และ 21 - 30 ปีในอัตราใกล้เคียงกัน สถานภาพโสด รายได้มากกว่า 40,001 บาทขึ้นไป อาชีพพนักงานเอกชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา อินทแสง พบว่า ผู้ใช้บริการเป็นเพศหญิงมากกว่า อาชีพพนักงานเอกชน อายุระหว่าง 31 - 40 ปี เป็นต้น นักท่องเที่ยวต่างชาติดูแลการใช้บริการนวดไทย นวดกดจุดฝ่าเท้า นวดน้ำมันและสปาตัว ส่วนวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายความเครียด ความถี่ในการใช้บริการ 1 ครั้ง/เดือน ช่วงเวลาในการใช้บริการ วันเสาร์ - อาทิตย์หรือลาพักร้อน บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการตัวเอง และบุคคลในครอบครัว ค่าใช้จ่าย/ครั้งในการใช้บริการต่ำกว่า 1,000 บาท ระยะเวลาในการใช้บริการ 1 - 2 ชั่วโมง/ครั้ง (วาสนา อินทแสง, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสมน บุญรุ่ง พบว่า ลักษณะทั่วไปของผู้ใช้บริการสปาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่อยู่ในวัยทำงานมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ที่มีรายได้ปานกลาง ซึ่งจะใช้บริการในช่วงวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ ช่วงเวลา 13.00 - 18.00 น. และมีการใช้จ่ายไม่เกิน 1,000 บาทต่อครั้ง ซึ่งจะใช้บริการนวดแบบไทยเป็นส่วนใหญ่ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด เป็นต้น (วสมน บุญรุ่ง, 2557)

ข้อมูลด้านส่วนประสมการตลาด นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญเกี่ยวกับความพึงพอใจในการให้บริการของธุรกิจสปา ในด้านกระบวนการในการให้บริการ ด้านกายภาพ ด้านการส่งเสริมการตลาดด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านราคาและด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา อินทแสง พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจคลินิกเสริมความงามที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อและความภักดีในการบริการของลูกค้า มีจำนวนทั้งสิ้น 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ นวด ประคบ ขัดผิว (วาสนา อินทแสง, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติยา รุจิโชค พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลหรือพนักงาน และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพและกระบวนการ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและกระบวนการ เป็นต้น (กฤติยา รุจิโชค, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิทร์ทิพย์ ดารากร ณ อยุธยา และคณะ พบว่า ผู้ใช้บริการเห็นว่าปัจจัยโดยรวมและปัจจัยรายด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้าน ราคา ด้านสถานที่ตั้ง ด้านการส่งเสริมการตลาด (ชนิทร์ทิพย์ ดารากร ณ อยุธยา และคณะ, 2564) สอดคล้องงานวิจัยของ ณัฐฐา สุขภักตร์ และ Larptaweessomboon (2021) พบว่า ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และด้านกระบวนการให้บริการ มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอยู่ในระดับมาก เป็นต้น (ณัฐฐา สุขภักตร์, 2560); (Larptaweessomboon, W., 2021)

การทดสอบสมมติฐาน 1) เพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และเพศยังมีความสัมพันธ์กับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านกายภาพ และด้านกระบวนการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2) อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการ ด้านค่าใช้จ่ายในการใช้บริการและระยะเวลาในการบริการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3) รายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านความถี่ในการใช้บริการ ด้านบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการ ด้านค่าใช้จ่ายในการใช้บริการและระยะเวลาในการบริการ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และอายุยังมีความสัมพันธ์กับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสมน บุญรุ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุณีย์ ล่องประเสริฐ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสปา ด้านทางกายภาพ ด้านบุคลากร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการบริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเรียงลำดับจากมาก ไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการ บริการ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านทำเลที่ตั้ง เป็นต้น (วสมน บุญรุ่ง, 2557); (สุณีย์ ล่องประเสริฐ, 2557)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ศักยภาพการตลาดของผู้ประกอบการของธุรกิจสปาเป็นลักษณะแบบ Day spa ลูกค้าของธุรกิจสปาเป็นชาวต่างชาติ ปัญหาและอุปสรรค การขาดแคลนพนักงานด้านการให้บริการที่มีฝีมือในการให้บริการหายาก ด้านการตลาด ที่มีการแข่งขันกันสูงมาก เป็นต้น ด้านสมุนไพรที่ใช้ในธุรกิจสปา ยังขาดแคลนสมุนไพร เช่น ขมิ้น ไพล น้ำมันนวด ประคบ มะขาม มะกรูด ยาหม่อง น้ำมันหอมระเหย นอกจากนี้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวด้านเพศอายุและรายได้ของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านวัตถุประสงค์ในการใช้บริการ ด้านช่วงเวลาในการใช้บริการ ด้านบุคคลมีอิทธิพลต่อการใช้บริการ และนอกจากนี้อายุมีความสัมพันธ์กับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะผู้ประกอบการ 1) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) สำหรับลูกค้าใหม่จัดทำ การส่งเสริมการตลาด ให้ลูกค้าทั่วไปอย่างสม่ำเสมอและในแต่ละเดือนไม่ควรซ้ำกัน สำหรับลูกค้าเก่า ผู้ประกอบการควรรักษาลูกค้าเก่าด้วยการจัดทำ การส่งเสริมการตลาดพิเศษสำหรับลูกค้าที่เป็นสมาชิก เพื่อสร้างความภักดีให้ลูกค้า ด้วยการให้การส่งเสริมการขายมาจูงใจให้ใช้บริการเพิ่มขึ้น และผ่านช่องทางให้ลูกค้ารู้จักผ่านสื่อโซเชียลมากขึ้น 2) ด้านบุคคล (People) ควรมีบริการเสริมที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับบริการหลัก การฝึกอบรมพนักงานด้านการให้บริการ โดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศจะทำให้ลูกค้าสนใจเพิ่มขึ้น 3) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) การจัดตกแต่งสถานที่บรรยากาศของสถานที่ในการให้บริการ ต้องมีบรรยากาศที่ร่มรื่น ควรเน้นเรื่องความสะดวก 4) ด้านกระบวนการบริการ (Process) การให้บริการต้องไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน และต้องอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า การฝึกอบรม พนักงานให้บริการที่ดี มีใจรักการบริการเป็นเรื่องที่สำคัญ มาตรฐานในการให้บริการของพนักงาน มีจรรยาบรรณ 5) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) การจัดตกแต่งสถานที่บรรยากาศของสถานที่ในการให้บริการ ต้องมีบรรยากาศที่ร่มรื่น เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงานของใช้บริการมากที่สุด เช่น รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสตามหลักการให้บริการธุรกิจสปา และควรเน้นเรื่องความสะดวกเป็นอันดับแรกในการให้บริการ 6) ด้านกระบวนการบริการ (Process) การให้บริการต้องไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน และต้องอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า การฝึกอบรม พนักงานให้บริการที่ดี มีใจรักการบริการเป็นเรื่องที่สำคัญ มาตรฐานในการให้บริการของพนักงาน มีจรรยาบรรณ มีความปลอดภัยในการให้บริการ ข้อเสนอแนะด้านนโยบายภาครัฐ 1) กระทรวงสาธารณสุข โดยส่งเสริมให้มีการปรับปรุงคุณภาพ มาตรฐานการบริการ ให้มีการตรวจสอบความปลอดภัยในสถานที่ในการให้บริการเชิงสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ หรือควรกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ลักษณะที่มีความเป็นสากลและเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น 2) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มีความน่าสนใจ และดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เพิ่มสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มากขึ้น นอกจากนี้งบประมาณที่ได้รับจากภาครัฐ ด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้ผู้ประกอบการไทย ให้สามารถแข่งขันและรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้เต็มรูปแบบมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ประกอบการธุรกิจสปาและผู้ตอบแบบสอบถาม ที่สละเวลาในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลและทำแบบสอบถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ และขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่ให้การสนับสนุนในงานวิจัยครั้งนี้จนทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). สถิติการท่องเที่ยวประจำปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.mots.go.th/news/category/758>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมยา สมุนไพรและชีววัตถุ. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567 จาก <https://cms-media.fda.moph.go.th/461152844465184768/2023/04/DB3tr65WDcj0hJxi2dZg6LDk.pdf>
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2565). Global Wellness Institute (GWI) ชูเวลเนสไทยปักหมุดบน “ภูมิศาสตร์เวลเนส” เป็นประเทศที่ 3. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2566 จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประชาสัมพันธ์/180721>
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2567). คาดปี 2567 "ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ" โตก้าวกระโดด 1 ล้านล้านเหรียญ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2567 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/1006474>
- กฤติยา รุจิโชค. (2565). แนวทางพัฒนาศักยภาพการสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ตลาดท่องเที่ยวสปาเพื่อสุขภาพในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลตะวันออกเพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นศูนย์กลางส่งเสริมสุขภาพแห่งเอเชีย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ , 7(2). 47-58.
- จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์. (2561). แนวทางการผลิตและพัฒนาบุคลากรเพื่อธุรกิจสปาไทย 4.0. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(พิเศษ), 383-385.
- ชนิทรทิพย์ ดารากร ณ อยุธยา และคณ. (2564). กลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจสปาในประเทศไทย. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 7(1), 390-401.
- ณัฐฐา สุขภักตร์. (2560). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาของผู้บริโภคในเขตบางนา. กรุงเทพมหานคร: บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2553). สถิติธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด.
- มนต์ชัย วงษ์กิตติไกรวัล. (2561). ธุรกิจสปาไทยติด Top 5 ของเอเชีย แนะนำโรงแรมเพิ่มบริการรับเทรนด์. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2562 จาก <https://thestandard.co/thai-spa-top-5-asian-spa/>
- มานิศา ผิวจันทร์. (2567). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ: แนวโน้มกิจกรรมสุขภาพในกลุ่มโรงแรมและรีสอร์ท. Journal of Social Sciences and Humanities Research in Asia, 30(1), 105-122.
- ยศวดี แววัฒนะ และเสาวนีย์ สมันตรีพร. (2558). การพัฒนาธุรกิจสปาไทยสู่ความยั่งยืน: วิธีการทางจิตวิทยาบริการ. วารสารมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 4(1), 174-184.
- วสมน บุญรุ่ง. (2557). ความต้องการใช้บริการธุรกิจสปาของผู้ใช้บริการสปาในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 4(2), 15-23.
- วาสนา อินทะแสง. (2559). พฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจคลินิกเสริมความงามที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุขุมาล ทองดี และณภัทร ส่งมหาชัย. (2566). รูปแบบการจัดการธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตลำปาง. วารสารวิทยาลัยสงฆ์ลำปาง, 12(3), 156-172.
- สุนีย์ ล่องประเสริฐ. (2557). การพัฒนามาตรฐานธุรกิจสปาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 1(1), 125-141.
- สุนทรตรา จันทบุรี. (2559). โอกาสและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย. วารสารเกษมบัณฑิต, 17(2), 49-63.

- Chanthanawan, S. & Fongthanakit, R. (2019). Factors affecting decision making on using Spa services towards Consumers in Chatuchak District, Bangkok. *Journal of the Association of Researchers of Thailand*, 24(3), 190-204.
- Junead, J. et al. (2018). The study on potential of Thai identity in spa business and traditional Thai massage toward world class health tourism sector. *Panyapiwat Journal*, 10(2), 1-16.
- Larptaweesomboon, W. (2021). Determinant of consumer's decision to select Sarisa Beauty Palace spa shop (Research Report). Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Yamane, T. (1970). *Statistic: An Introductory Analysis*. (2nd ed). New York: Harper & Row.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ ของเยาวชน (อายุ 17 - 24 ปี)*

PARENT INVOLVEMENT TO ENHANCE YOUTH'S CAREER SELF-EFFICACY (AGED 17 - 24)

วนาลี หนูสม*, อุบลวรรณ หงษ์วิทยากร

Wanalee Noosom*, Ubonwan Hongwityakorn

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Wanalee.N@chula.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน โดยมีขั้นตอนในการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเยาวชนที่มีความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ จำนวน 47 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ประกอบไปด้วยแบบวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพและแบบประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่ต้องการวัด (Index of Consistency: IOC) ด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของ Cronbach's alpha ได้ผลที่ 0.888 ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนที่มีความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพสูงมีการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านอาชีพสูงทั้ง 3 ด้าน คือ การให้ข้อมูลด้านอาชีพ ด้านการสร้างทัศนคติที่นำไปสู่การประกอบอาชีพ และด้านการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางอาชีพ สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สังเคราะห์ได้จากแนวคิดทฤษฎีด้านอาชีพที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับพัฒนาการด้านอาชีพของเยาวชน และการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองที่เป็นมารดา ผู้ปกครองที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก และผู้ปกครองที่มีรายได้หรือเงินเดือน 50,001 - 60,000 บาทต่อเดือน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, ความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ, การส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ, เยาวชน

Abstract

This research aimed to 1) Study the factors that promote career self-efficacy awareness among youth, and 2) Examine the involvement of parents in promoting career self-efficacy awareness among youth. The research methods included documentary research and survey research, with data collected from 47 youths who were aware of their career self-efficacy. The

* Received 21 July 2024; Revised 6 August 2024; Accepted 13 August 2024

researcher used a questionnaire consisting of a career self-efficacy awareness scale and a parental involvement assessment. The quality of the instruments was checked for content validity by examining the consistency between the questions and the content and objectives to be measured (Index of Consistency: IOC) by three experts. The reliability of the questionnaire was verified using Cronbach's alpha coefficient, which resulted in 0.888. The study found that youths with high career self-efficacy awareness also rated high parental involvement in career-related activities in three aspects: providing career information, fostering attitudes that lead to careers, and supporting career-related factors. These findings align with the theoretical components synthesizing the relationship between parental involvement and youth career development. Additionally, the study revealed that mothers, parents with doctoral degrees, and parents with an income or salary of 50,001 - 60,000 baht per month had a statistically significant relationship with parental involvement in supporting career-related factors.

Keywords: Parent Involvement, Career Self-Efficacy, Enhancement Career Self-Efficacy, Youth

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าในโลกยุคปัจจุบัน และการก้าวเข้ามาของวิทยาการทำให้มีทักษะความรู้และอาชีพใหม่ ๆ ที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานเกิดขึ้นมากมาย การศึกษาเป็นช่องทางในการเตรียมความพร้อมให้กับผู้คนในการก้าวเข้าสู่การเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการที่บุคคลสามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพหรือมีความสุขในการทำงานได้นั้น ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบในหลากหลายด้าน จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางอาชีพ พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงต่อการเลือกอาชีพ คือ การตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ (Career Self-Efficacy) ที่ทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกอาชีพ และวางแผนแนวทางการศึกษาและการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต Betz, N. E. และ พันธุ์ทิพย์ พชรพงศ์พรหม ให้นิยามการตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพไปในทิศทางเดียวกันว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองที่เกิดจากการประมวลปัจจัยต่าง ๆ ผ่านรูปแบบ ความคิด และปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่มีต่อประสบการณ์ต่าง ๆ และเมื่อบุคคลมีการประเมินตนเอง รับทราบข้อมูลทางอาชีพ ย่อมมีการตั้งเป้าหมาย วางแผน และแก้ปัญหาเพื่อไปสู่ความสำเร็จ (Betz, N. E., 1992); (พันธุ์ทิพย์ พชรพงศ์พรหม, 2556) นอกจากนี้ แนวคิดของ สิริอร วิชชาวุธ ระบุว่าบุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองด้านอาชีพสูง ส่งผลให้บุคคลนั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จในหลายมิติ (สิริอร วิชชาวุธ, 2554)

จากการสำรวจ พบว่า มีการลาออกของผู้ที่ผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เป็นจำนวนมาก รวมถึงปัญหาที่นิสิตนักศึกษาไม่ถึงการเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่สถาบันการศึกษากำหนด จนทำให้ถูกให้ออกจากการเรียนหรือรีไทร์เป็นจำนวนมาก จากข้อมูลสถิติของสมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ข้อมูลสถิติการสมัครสอบ TGAT/TPAT2-5 ในการเข้าศึกษาต่อด้วยระบบ TCAS 66 พบว่า มีนักเรียนในปีการศึกษาอื่น สมัครเข้าสอบร่วมกับนักเรียนในปีการศึกษา 2565 คิดเป็นร้อยละ 15.3 และในระบบ TCAS 67 ที่ผ่านมา พบว่า มีนักเรียนในปีการศึกษาอื่น สมัครเข้าสอบร่วมกับนักเรียนในปีการศึกษา 2566 คิดเป็นร้อยละ 21.8 (สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย, 2566) สะท้อนถึงปัญหาที่ผู้เรียนอาจไม่ได้เข้าเรียนในคณะหรือสาขาที่คาดหวัง ปัญหาดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบแค่เพียงตัวผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนและหน่วยงานในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประเทศด้วย ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาข้างต้นมาจากการที่ผู้เรียนขาดความเข้าใจในตนเองในเบื้องต้น ถึงความสามารถความถนัด และอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งส่งผล

ต่อความสามารถการตัดสินใจในการเลือกศึกษาต่อและการเลือกประกอบอาชีพในอนาคต งานศึกษาของ ชุตีมา ทองมีขวัญ ได้มีการกล่าวถึงการชี้ให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญด้านอาชีพ เพื่อที่เยาวชนผู้เติบโตไปเป็นพลเมืองในสังคมจะได้มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติโดยองค์รวม (ชุตีมา ทองมีขวัญ, 2564) ดังนั้น การเสริมสร้างให้เยาวชนมีการตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องหันมาให้ความสนใจและให้ความสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยหลายฉบับ พบว่า มีปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความรู้ความสามารถในตนเอง (Self-Efficacy) นั่นคือ ปัจจัยที่ส่งผลมาจากครอบครัว ที่สามารถส่งผลต่อความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ (Career Self-Efficacy) ตามแนวคิดทฤษฎีสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Ecological Theory) ของ Bronfenbrenner, U. ที่กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อพัฒนาการมนุษย์ และได้จัดให้บิดามารดาอยู่ในสิ่งแวดล้อมระบบจุลภาค (Microsystem) ซึ่งเป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเยาวชนที่สุดและมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง (Bronfenbrenner, U., 1994) และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้ระบุถึงการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการศึกษาของบุตรหลาน โดยกล่าวไว้ว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตามมาตรา 17 ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว ซึ่งถือเป็นหน้าที่ที่ผู้ปกครองพึงกระทำต่อบุตรหลาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) งานวิจัยของ กัญญาภัทร เสนิงค์ ณ อยุธยา กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านอาชีพ (Parental Career-Specific Involvement) ซึ่งพ่อแม่ที่มีส่วนร่วมกับเยาวชนในด้านต่าง ๆ และมีการสนับสนุนในระดับที่เหมาะสม จะช่วยเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถที่มีของตนได้ ทำให้เห็นถึงความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จสูงขึ้น (กัญญาภัทร เสนิงค์ ณ อยุธยา, 2557) นอกจากนี้ Dietrich, J. & Kracke, B. ได้รายงานผลการวิจัยว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ส่งผลโดยตรงไปสู่การพัฒนาอาชีพของตัวเด็ก การรู้สึกได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ผู้ปกครองส่งผลต่อการสำรวจอาชีพของตนเองของเด็กมากขึ้นไปด้วย (Dietrich, J. & Kracke, B., 2009) สอดคล้องกับการศึกษาของ Roach, K. L. ระบุว่า การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมร่วมกับนักเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของนักเรียนด้วยนั้น (Roach, K. L., 2010) หมายความว่า ถ้าผู้ปกครองมีพฤติกรรมในการสนับสนุนที่เพิ่มขึ้น ความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ (Career Self-Efficacy) ของนักเรียนก็จะเพิ่มขึ้นด้วย และสามารถแสดงออกถึงความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพได้ตามความเหมาะสมของตนเอง และวางแผนไปสู่การประกอบอาชีพนั้น ๆ ได้ในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ศึกษาปัจจัยส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านให้ข้อมูลด้านอาชีพ 2) ด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และ 3) การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ เพื่อเป็นแนวทางเสริมสร้างและสนับสนุนผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของ

เยาวชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การศึกษาปัจจัยส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของ

เยาวชน ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในการดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เยาวชนไทยที่มีอายุ 17 - 24 ปี และเป็นผู้มีพฤติกรรมบ่งชี้ถึงการมีความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) ตามผลการวิจัยเอกสาร และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา คือ เป็นเยาวชนอายุ 17 - 24 ปี ที่ผ่านเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยด้วยรอบแฟ้มสะสมผลงาน หรือเป็นเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาและได้ประกอบอาชีพตรงตามคณะที่เรียนและอาชีพที่คาดหวัง จำนวน 47 คน แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 1 เยาวชนที่ผ่านการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยด้วยรอบแฟ้มสะสมผลงาน จำนวน 22 คน และผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 2 เยาวชนที่ประกอบอาชีพได้ตรงตามคณะที่สำเร็จการศึกษาและตรงตามความคาดหวังในอาชีพ จำนวน 25

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่พัฒนามาจาก Career Decision-Making Self-Efficacy Scale (Taylor, K. M. & Betz, N. E., 1983) ร่วมกับองค์ประกอบการมีความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้าน และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านอาชีพของเยาวชนที่ได้จากการวิจัยเอกสาร สร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วยแบบวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และแบบประเมินประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน เครื่องมือนี้ดัดแปลงเป็นแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 1 ชุด ใช้เวลาในการทำประมาณ 5 - 10 นาที จำนวน 35 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเยาวชน ตอนที่ 2 แบบวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ และ ตอนที่ 3 แบ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ปกครอง และแบบประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านอาชีพ 3 ด้าน คือ การให้ข้อมูลอาชีพ การสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบบวัดและแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร คือ 1) มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ (Credibility) พิจารณาแนวคิดทฤษฎีที่มีการถูกนำไปอ้างอิงในงานวิจัย และ 2) มีความตรง (Validity) พิจารณาจากความตรงในเนื้อหา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จำนวน 30 ฉบับ บันทึกข้อมูลพฤติกรรมบ่งชี้องค์ประกอบของพัฒนาการด้านอาชีพที่นำไปสู่ความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพลงในตารางบันทึกข้อมูล จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาใช้เป็นเกณฑ์กำหนดการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาร่วมกับ Career Decision-Making Self-Efficacy Scale (Taylor, K. M. & Betz, N. E., 1983) เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และตรวจสอบคุณสมบัติ

ของผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ จำนวน 1 ชุด ใช้เวลาในการทำประมาณ 5 - 10 นาที จำนวน 35 ข้อ

3. ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้ไปตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่เป็นอาจารย์แนะแนวและให้คำปรึกษาในการศึกษาต่อแก่เยาวชน และพิจารณาข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปมาใช้ในการศึกษาวิจัย และปรับปรุงข้อคำถามบางส่วนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ และคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน เพื่อวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของ Cronbach's alpha ผลการวิเคราะห์มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.888

5. ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ตรงตามเกณฑ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการการส่งแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ให้แก่เยาวชนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ จากนั้นเก็บข้อมูลผ่านแบบวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ 3 ด้าน คือ 1) การรับรู้ข้อมูลอาชีพ 2) การมีทัศนคติที่นำไปสู่การประกอบอาชีพ และ 3) การตั้งเป้าหมายและวางแผนไปสู่อาชีพ ในระยะเวลา 1 เดือน ได้รับการตอบกลับ จำนวน 68 ฉบับ คัดเลือกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพในระดับมากขึ้นไป จำนวน 47 คน แบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 1 เยาวชนที่ผ่านการเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยด้วยรอบเพิ่มสะสมผลงาน จำนวน 22 คน และผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 2 เยาวชนที่ประกอบอาชีพได้ตรงตามคณะที่สำเร็จการศึกษาและตรงตามความคาดหวังในอาชีพ จำนวน 25 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

การแปลความหมายค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ของแบบวัดและแบบประเมินในรูปแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้การหาอันตรภาคชั้น $(5 - 1)/5 = 0.8$ จึงนำมาใช้เป็นเกณฑ์กำหนดค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความตระหนักรู้มีส่วนร่วมระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความตระหนักรู้มีส่วนร่วมระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความตระหนักรู้มีส่วนร่วมระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความตระหนักรู้มีส่วนร่วมระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความตระหนักรู้มีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ปกครองที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนในด้านอาชีพ ด้วยตัวแปรเรื่องความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ข้อมูลด้านอาชีพ 2) ด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และ 3) การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ ด้วยการตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

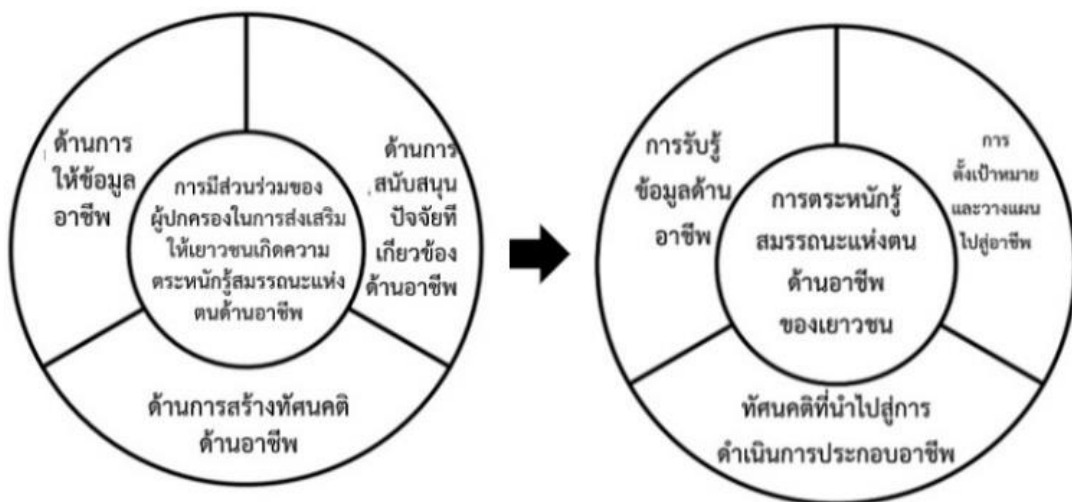
ผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพนั้น ผู้วิจัยได้สรุปตัวแปรที่บ่งชี้ถึงการมีความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน

ผลการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการสรุปปัจจัยที่ทำให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพได้นั้น แบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) การรับรู้ข้อมูลด้านอาชีพ คือ การที่เยาวชนสามารถเข้าถึงข้อมูลทางอาชีพเพื่อใช้ในการประเมินและพิจารณาว่าตนเหมาะสมกับอาชีพใด 2) ทักษะคิดที่นำไปสู่การประกอบอาชีพ คือ การที่เยาวชนมีการเห็นคุณค่าในอาชีพ มีความสามารถที่จะเผชิญกับปัญหาทั้งสภาวะทางกายและอารมณ์ และ 3) การตั้งเป้าหมายและวางแผนไปสู่อาชีพ คือ การที่เยาวชนตัดสินใจพิจารณาเลือกอาชีพ โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ และนำไปสู่การแสวงหาว่าตนจะต้องมีคุณสมบัติ ทักษะความรู้ ประสบการณ์ที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จในอาชีพที่ตนสนใจ โดยความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน มีอิทธิพลมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยมีรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านให้ข้อมูลด้านอาชีพ 2) ด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และ 3) การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ และนำผลการศึกษาจัดทำแบบประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ โดยมีข้อคำถามย่อยที่แสดงถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เพื่อใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ภาพที่ 1 แนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ

ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษามาใช้เป็นตัวแปรในการสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลผ่านแบบวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน และแบบประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และได้ผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม

ผลการวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1				ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2			
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
การรับรู้ข้อมูลด้านอาชีพ	4.6	0.4	มากที่สุด	1	4.6	0.5	มาก	1
การมีทัศนคติที่นำไปสู่การประกอบอาชีพ	4.4	0.5	มาก	2	4.5	0.6	มาก	2
การตั้งเป้าหมายและวางแผนไปสู่อาชีพ	4.1	0.6	มาก	3	4.2	0.6	มาก	3
รวม	4.4	0.5	มาก		4.4	0.6	มาก	

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองฯ

การประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1				ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านการให้ข้อมูลด้านอาชีพ	4.3	0.6	มาก	2	4.4	0.5	มาก	1
ด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ	4.3	0.5	มาก	1	4.3	0.6	มาก	2
ด้านการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ	4.0	0.6	มาก	3	4.2	0.7	มาก	3
รวม	4.2	0.6	มาก		4.3	0.6	มาก	

เมื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องจากผลข้อมูลในตารางที่ 1 และ 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 1 และ 2 มีผลการวัดความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพในระดับมาก และประเมินว่าผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชนในระดับมากเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารถึงอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ส่งผลต่อความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่มมีการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามลำดับที่ต่างกัน ในลำดับที่ 1 และ 2 โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ประเมินว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ การให้ข้อมูลอาชีพ และการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในลำดับที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 2 ประเมินว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลอาชีพ การสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในลำดับที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน

จากผลการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีความสอดคล้องกัน คือ มีการประเมินการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้ง 3 ด้าน ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเรื่องความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ข้อมูลด้านอาชีพ 2) ด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และ 3) การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ ด้วยการตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน โดยมีผล ดังนี้

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองไปกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน

ข้อมูลทั่วไป	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน							
	การให้ข้อมูลทางอาชีพ		การเสริมสร้างทัศนคติด้านอาชีพ		การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ		ภาพรวม	
	regression (t)	p-value	regression (t)	p-value	regression (t)	p-value	regression (t)	p-value
1. ผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในด้านอาชีพของเยาวชน								
บิดา	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
มารดา	0.92	0.360	-0.29	0.776	-2.12	0.040*	-0.80	0.428
2. อายุผู้ปกครอง (42 - 53 ปี)	0.12	0.410	-0.01	0.905	0.26	0.069	0.17	0.227

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองไปกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน							
	การให้ข้อมูลทางอาชีพ		การเสริมสร้างทัศนคติด้านอาชีพ		การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ		ภาพรวม	
	regression (t)	p-value	regression (t)	p-value	regression (t)	p-value	regression (t)	p-value
3. อาชีพของผู้ปกครอง								
ธุรกิจส่วนตัว	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
พนักงานบริษัท	-1.07	0.290	-0.42	0.674	0.13	0.901	-0.59	0.559
พนักงานมหาวิทยาลัย	0.40	0.688	-0.63	0.530	1.40	0.167	0.56	0.576
แม่บ้าน	0.23	0.820	0.69	0.494	-0.19	0.852	0.34	0.735
4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง								
ต่ำกว่าปริญญาตรี	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
ปริญญาตรี	0.36	0.722	-0.75	0.459	1.36	0.180	0.45	0.657
ปริญญาโท	0.23	0.820	-0.55	0.582	0.81	0.421	0.22	0.828
ปริญญาเอก	1.16	0.253	-0.97	0.340	2.15	0.037*	1.06	0.296
5. รายได้/เงินเดือนของผู้ปกครอง (บาท/เดือน)								
30,001 - 40,000	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.	Ref.
40,001 - 50,000	-0.79	0.434	0.34	0.739	0.46	0.647	0.06	0.950
50,001 - 60,000	0.23	0.822	0.24	0.811	2.15	0.037*	1.28	0.206
มากกว่า 60,000	0.32	0.753	-0.59	0.556	0.71	0.482	0.19	0.853
ไม่ระบุ	0.17	0.867	0.80	0.426	1.40	0.170	1.17	0.248

* กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ $p\text{-value} \leq 0.05$

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ระหว่างข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองไปกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน พบว่า มารดาที่มีส่วนร่วมในด้านอาชีพของเยาวชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพเมื่อเปรียบเทียบกับบิดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -2.12$, $p\text{-value} = 0.040$) ระดับการศึกษาของผู้ปกครองในระดับปริญญาเอก และรายได้หรือเงินเดือนของผู้ปกครอง ในระดับ 50,001 - 60,000 บาท/เดือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน ด้านการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.15$, $p\text{-value} = 0.037$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผลการศึกษาจากตารางที่ 1 และตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงผลความสอดคล้องของของความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชนและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านอาชีพ สอดคล้องกับทฤษฎีสิ่งแวดล้อมทางสังคม (Ecological Theory) ของ Bronfenbrenner. U. ที่กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่อการพัฒนาการมนุษย์ และได้จัดให้บิดามารดาอยู่ในสิ่งแวดล้อมระบบจุลภาค (Microsystem) ซึ่งเป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวเยาวชนที่สุดและมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง (Bronfenbrenner, U., 1994) และผล

การศึกษาของ กัญญาภัทร เสนิงส์ ณ อยู่ธยา, Dietrich, J. & Kracke, B., Roach, K. L. ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านอาชีพ (Parental Career-Specific Involvement) และมีการสนับสนุนในระดับที่เหมาะสมจะช่วยเปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถพัฒนาการรับรู้ความสามารถที่มีของตนได้ ทำให้เห็นถึงความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จสูงขึ้น โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ส่งผลโดยตรงไปสู่การพัฒนาอาชีพของเด็กและมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ การรู้สึกได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ผู้ปกครองส่งผลดีต่อการสำรวจอาชีพของเยาวชนมากขึ้นไปด้วย (กัญญาภัทร เสนิงส์ ณ อยู่ธยา, 2557); (Dietrich, J. & Kracke, B., 2009); (Roach, K. L., 2010)

2. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน พบว่า ผู้ปกครองที่เป็นมารดา ระดับการศึกษาของผู้ปกครองในระดับปริญญาเอก และรายได้ของผู้ปกครอง 50,001 - 60,000 บาท ต่อเดือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพให้แก่เยาวชน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Hornby, G. & Lafaele, R., Williams, T. T. & Sánchez, B. ที่กล่าวถึงปัจจัยในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยกว้าง คือ ปัจจัยในเรื่องของเวลา ระดับความรู้ของผู้ปกครอง และทรัพยากรทางการเงิน (Hornby, G. & Lafaele, R., 2011); (Williams, T. T. & Sánchez, B., 2013) ในปัจจุบัน พบว่า มีการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ดังที่กล่าวถึงในบทความของ Morris, A. S. et al. ว่าปัจจุบันผู้ปกครองมักได้รับข้อมูลการเลี้ยงดูบุตรจาก Social Media โดยสิ่งสำคัญ คือ การเข้าถึงและได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ ซึ่งเทคโนโลยีและช่องทางเหล่านี้เป็นแรงผลักดันและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองในรูปแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Morris, A. S. et al., 2020) สอดคล้องกับการศึกษาของ Lewin, C. & Luckin, R. ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองควรเป็นเทคโนโลยีที่เข้าถึงง่าย ไม่ซับซ้อน และผู้ปกครองมีความคุ้นชิน จะส่งผลให้ผู้ปกครองสามารถตอบสนองการมีส่วนร่วมได้ดี (Lewin, C. & Luckin, R., 2010) ในการสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับเยาวชนในด้านอาชีพ สามารถเลือกใช้ Social Media ในการเป็นช่องทางสร้างความรู้ สร้างความเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครู หรือระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองในการเข้าถึงข้อมูลที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับเยาวชนในด้านอาชีพได้ และยังสามารถช่วยลดทอนค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ข้อจำกัดในเรื่องเวลาจากการทำงาน หรือการดำรงชีวิตได้อีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในด้านอาชีพทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านให้ข้อมูลด้านอาชีพ 2) ด้านการสร้างทัศนคติด้านอาชีพ และ 3) การสนับสนุนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านอาชีพ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพ ผ่านการรับรู้ข้อมูลด้านอาชีพ การมีทัศนคติที่นำไปสู่การประกอบอาชีพ และการตั้งเป้าหมายและวางแผนไปสู่อาชีพ ซึ่งจะส่งผลไปยังการตัดสินใจเลือกอาชีพ และการประกอบอาชีพของเยาวชนในอนาคต การที่ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชนโดยตรงทำให้ผู้ที่มีส่วนในการจัดการศึกษาหรือเตรียมความพร้อมของเยาวชนสู่ตลาดแรงงานจะต้องให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดเยาวชนที่สุดอย่างผู้ปกครองด้วย ผ่านการกำหนดแผนงานหรือโครงการที่สนับสนุนให้มีการใส่ใจในการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมกับเยาวชนอย่างจริงจัง ในระดับโรงเรียน หรือสถานศึกษาถือเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับผู้ปกครองที่สุดในการให้ความรู้กับเยาวชนและผู้ปกครอง สามารถนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้ง 3 ด้าน ไปเป็นแนวทางในการให้ข้อมูลและความรู้แก่ผู้ปกครองผ่านการประชุม หรืออบรมต่อไปได้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปนั้น ผู้วิจัยควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่เป็นมารดาและบิดา เพื่อให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะบางประการของสังคมไทยในการมีอิทธิพลต่อเยาวชนในด้าน

อาชีพ ระหว่างผู้เป็นบิดาและมารดาหรือผู้ปกครองท่านอื่นต่อไป เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ส่งผลต่อความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชนได้อย่างตรงเป้าหมายต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง การนำเสนอพื้นที่การเรียนรู้ของผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้สมรรถนะแห่งตนด้านอาชีพของเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.moe.go.th/พรบ-การศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2542>
- กัญญาภัทร เสนิงส์ ณ อยุธยา. (2557). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้านอาชีพ การรับรู้ความสามารถของตนด้านอาชีพและความสอดคล้องในตนด้านเป้าหมายการเลือกเส้นทางอาชีพของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตินา ทองมีขวัญ. (2564). การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถในตนเองในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยชุดกิจกรรมแนะแนว. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พันธุ์ทิพย์ พิชรพงศ์พรรณ. (2556). การรับรู้ความสามารถแห่งตนในการตัดสินใจเลือกอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย. (2566). สถิติการสอบ. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567 จาก <https://www.mytcas.com/stat>
- สิริอร วิชชาวุธ. (2554). จิตวิทยาการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Betz, N. E. (1992). Counseling uses of career self-efficacy theory The Career Development Quarterly. Retrieved June 25, 2024, from <https://psycnet.apa.org/record/1993-03614-001>
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. Retrieved July 2, 2024, from <https://ncj.nl/wp-content/uploads/media-import/docs/6a45c1a4-82ad-4f69-957e-1c76966678e2.pdf>
- Dietrich, J. & Kracke, B. (2009). Career-specific parental behaviors in adolescents' development. Journal of Vocational Behavior, 75(2), 109-119.
- Hornby, G. & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: an Explanatory model. Educational Review, 63(1), 37-52.
- Lewin, C. & Luckin, R. (2010). Technology to support parental engagement in elementary education: Lessons learned from the UK. Computers & Education, 54(3), 749-758.
- Morris, A. S. et al. (2020). Parent education: what we know and moving forward for greatest impact. Family Relations, 69(3), 520-542.

- Roach, K. L. (2010). The role of perceived parental influences on the career self-efficacy of college students. Retrieved June 25 , 2024, from <https://www.core.ac.uk/download/pdf/233569287.pdf>
- Taylor, K. M. & Betz, N. E. (1983). Applications of self-efficacy theory to the understanding and treatment of career indecision. *Journal of Vocational Behavior*, 22(1), 63-81.
- Williams, T. T. & Sánchez, B. (2013). Identifying and Decreasing Barriers to Parent Involvement for Inner-City Parents. *Youth & Society*, 45(1), 54-74.

ปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขต
ความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง *
MOTIVATING FACTORS AND GUIDELINES FOR DEVELOPING INDIVIDUALS TO LEAVE
COMFORT ZONE: A CASE STUDY OF UNIVERSITY SUPPORT STAFF

ชุลีรัตน์ เกิดศรี

Chuleerat Kerdtri

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Rajapruk University, Nonthaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: chkerds@rpu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยกระตุ้นการออกจากเขตความสะดวกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคคลของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อการออกจากเขตความสะดวกสบาย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิและการเก็บข้อมูลตามสะดวกจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน จากจำนวนประชากร 1,150 คน ด้วยแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาได้ค่าเท่ากับ 1 ทุกข้อ และเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ 0.894 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการออกจากเขตความสะดวกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยกระตุ้นการออกจากเขตความสะดวกสบายด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และปัจจัยกระตุ้นการออกจากเขตความสะดวกสบายด้านความรับผิดชอบในการทำงาน โดยทุกด้านมีระดับคะแนนอยู่ในเกณฑ์มาก 2) แนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบุคคลด้านการฝึกอบรม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การพัฒนาบุคคลด้านการพัฒนา โดยทุกด้านมีระดับคะแนนอยู่ในเกณฑ์มาก ปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบในการทำงาน

คำสำคัญ: ปัจจัยกระตุ้น, แนวทางการพัฒนาบุคคล, เขตความสะดวกสบาย

Abstract

The objectives of this research were to 1) Study the motivating factors for leaving the comfort zone of the support staff of a university and 2) Study the development approach of the support staff of a university to leave the comfort zone. This research used the quantitative research methodology, using a multi-stage random sampling method by stratified random

sampling, and convenient data collection from 297 samples from a population of 1,150 people using a questionnaire that passed the content validity test with a value of 1 for all items and the reliability of the questionnaire was 0.894. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research found that 1) The motivating factors classified by aspect that had the highest statistical significance on leaving the comfort zone of the support staff of a university were the motivating factor for leaving the comfort zone of being respected and the motivating factor for leaving the comfort zone of being responsible for working, with all aspects having high scores. 2) The development approach of the support staff of a university to leave the comfort zone found that the item with the highest mean value was the aspect of training for the development of the personnel. The item with the lowest mean value was personal development in terms of development, with all aspects having scores at a high level. The motivating factors classified by aspect that affect personal development to leave the comfort zone: A case study of support staff at a university with statistical significance were the variables in terms of being respected and in terms of responsibility for work.

Keywords: Motivating Factors, Personal Development Guidelines, Comfort Zones

บทนำ

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานในยุคโควิด-19 ของกลุ่มคนวัยทำงาน มีการกำหนดมาตรการปฏิบัติของภาครัฐบาลและขอความร่วมมือไปยังภาคเอกชน อาทิเช่น ให้เจ้าหน้าที่ที่สามารถปฏิบัติงานนอกสถานที่ หรือ Work from home ให้ผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่ติดต่อสื่อสารระหว่างกันโดยใช้เทคโนโลยีในการทำงานต่าง ๆ ได้ตามสถานการณ์ การทำงานแบบ Work From Home นั้นมีผลดีต่อคนยุคใหม่ เช่น ไม่ต้องตื่นแต่เช้าเพื่อเดินทางฝ่าการจราจรหนาแน่นเพื่อเข้าไปออฟฟิศ ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แล้วยังมีเวลาการทำงานที่ยืดหยุ่นขึ้น สามารถติดต่อกับงานผ่านช่องทางออนไลน์ หรือสวมใส่ชุดอะไรก็ได้ขณะทำงาน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่กะทันหันเช่นนี้ นั้นก็มีข้อเสียเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนระบบการทำงานภายในองค์กร การไม่ได้พบเจอเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้การทำงานไม่ราบรื่น และความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานลดน้อยลง สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน รวมถึง “ความขี้เกียจ” ที่อาจเกิดขึ้นได้มากขึ้นในช่วง WFH นั้นก็เป็นเพราะว่า “บ้าน” คือ สถานที่พักผ่อนหรือ Comfort Zone ของเรา เรารู้สึกผ่อนคลายและอยากพักผ่อนเมื่อเราอยู่บ้าน พนักงานหลายคนที่มีที่พักอาศัยที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำงาน เช่น ไม่มีพื้นที่สำหรับโต๊ะทำงานหรือไม่มีห้องทำงานส่วนตัวเนื่องจากอาศัยที่คอนโดมิเนียม หรือหอพัก ทำให้ต้องทำงานในห้องนอน ซึ่งการที่เราเห็นเตียงนอนอยู่ตลอดนั้น ทำให้เรารู้สึกอยาก “พักผ่อน” ตลอดเวลา ด้วยสภาพแวดล้อมที่คุ้นเคยและผ่อนคลายนี้ ทำให้เรามีแรงจูงใจในการทำงานที่ลดลง ซึ่งอาจส่งผลให้งานดำเนินล่าช้าและทำงานเสร็จไม่ตรงเวลาได้ (รัตนาวรรณกิจ, 2565)

หลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้คลี่คลายลงไป เจ้าหน้าที่ที่จะต้องกลับมาทำงานในที่ทำงานตามปกติ ดังนั้น จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้มาทำงานอยู่กับสังคมในที่ทำงาน ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นธรรมดาของโลก และเกิดขึ้นเกือบทุกหน่วยงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับตัวของสถานการณ์และขจัดปัญหาความเฉื่อยชา ความไม่ขยันขันแข็ง รวมถึงการขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องจะทำให้ลูกน้องรู้สึกว่าไม่ได้รับความสำคัญจากหัวหน้า และก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมาทั้งความเครียด การขาดแรงจูงใจในการทำงาน หรือความเข้าใจผิดต่าง ๆ ที่

เกิดขึ้นจากการที่ไม่สื่อสารกัน ดังนั้น ในการบริหารงานแบบ remote working หัวหน้ายังคงต้องคอยกระชับความสัมพันธ์ ให้ความไว้วางใจ และดูแลจิตใจลูกน้องให้ทั่วถึงเหมือนตอนมาทำงานที่ออฟฟิศ ไม่ว่าจะเป็นการไถ่ถามสารทุกข์สุกดิบ คอยสอบถามเรื่องงานว่าติดขัดตรงไหน การชื่นชมและให้กำลังใจ การให้คำแนะนำในการทำงาน การชวนคุยเรื่องทั่วไป หรือการไม่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเครียดและกดดันมากเกินไป ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่หัวหน้าไม่ควรมองข้าม เพราะล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของลูกน้องโดยตรง (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2566)

การทำงานจากที่บ้าน (work from home) ทำให้ความคิดของคนทำงานเปลี่ยนไปและมีการคาดการณ์ว่าจะนำไปสู่การลาออกของพนักงานจำนวนมากในอนาคตเพื่อหางานใหม่ที่ตอบโจทย์มากกว่า พวกเขาจะต้องการทำงานในบริษัทที่อนุญาตให้พวกเขาไม่ต้องไปทำงานที่ออฟฟิศ เพราะการทำงานในช่วงโควิดที่ผ่านมาพิสูจน์แล้วว่าไม่ว่าอยู่ที่ไหนก็สามารถทำงานได้มีประสิทธิภาพไม่แตกต่างกัน พวกเขาจะย้ายออกจากองค์กรที่ทำให้รู้สึกหมดไฟ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการงานที่ล้นมือ ปัญหาในการทำงานกับหัวหน้า และการขาดการสนับสนุนจากองค์กรให้พัฒนาทักษะและก้าวหน้าในอาชีพ คนทำงานจะหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะมากขึ้นเพื่อให้เขายังเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานต่อไป ในส่วนขององค์กรเองก็ต้องเป็นอีกหนึ่งแรงที่ช่วยเหลือพนักงานที่เป็นหัวหน้าในการปรับตัวสู่การทำงานรูปแบบใหม่ด้วยการพัฒนาภาวะผู้นำและเสริมทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะการ coaching และให้คำปรึกษาทักษะการบริหารงานแบบสร้างแรงบันดาลใจและการสร้างวัฒนธรรมในการทำงาน เป็นต้น เพื่อช่วยให้การทำงานจากคนละสถานที่ที่มีประสิทธิภาพและมีความสุขมากยิ่งขึ้น ความเปลี่ยนแปลงทำให้คนเรากังวลได้เสมอ แล้วยิ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องออกจากเขตความสะดวกสบายด้วยแล้ว ยิ่งเพิ่มความเครียดมากขึ้น เพราะพื้นที่ในบ้านเป็นพื้นที่ที่เราสามารถควบคุมได้ ต่างกับในที่ทำงานที่เราไม่สามารถบังคับคนและสภาพแวดล้อมได้เลย ดังนั้น การที่จะต้องกลับเข้าไปทำงานในสำนักงานก็เหมือนกับต้องออกจากเซฟโซน ซึ่งสำหรับมนุษย์แล้ว ความคุ้นเคยมักจะทำให้ความรู้สึกปลอดภัยกว่าเสมอ และในทางกลับกันสภาพแวดล้อมใหม่จะทำให้รู้สึกกระแฉะระวัง จนที่สุดเกิดเป็นอาการวิตกกังวลขึ้นมาได้ (จตุรงค์ นภธร, 2565) ข้อมูลจากฝ่ายบุคคลของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งมีแนวโน้มการลาออกของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2567)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษามีภารกิจต้องดำเนินการให้ได้ตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. กรอบการปฏิบัติราชการตามมิติต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ในกรณีมหาวิทยาลัยของรัฐ และต้องมีการรายงานผลการดำเนินงานตามการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นประจำทุกปีการศึกษา ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวมีการกำหนดตัวบ่งชี้ด้านกระบวนการ ในการบริหารและพัฒนาอาจารย์ โดยเฉพาะระบบการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ มีการวางแผนและการลงทุนงบประมาณและทรัพยากรและกิจกรรมการดำเนินงาน ตลอดจนการกำกับดูแลและการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ควบคู่ไปกับการมีบุคลากรสายสนับสนุนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายของสถาบันสอดคล้องกับความชัดเจนของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษาและกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาไว้อย่างชัดเจน และส่งผลให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบการบริหารงานบุคคลระบบแบ่ง การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อการศึกษาต่อ ความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยทั้งภายในและต่างประเทศ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2561) จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าบุคลากรในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาที่หลากหลาย และถูกต้องตามความต้องการ เพื่อที่จะสามารถใช้ศักยภาพของ

บุคลากรได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญในการวิจัยแนวทางปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสวดกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยกระตุ้นการออกจากเขตความสวดกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคคลของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อการออกจากเขตความสวดกสบายโดยผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำแนวคิดของ แนนเดอร์ (Nadler) ซึ่งได้นิยามการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) ว่าจะต้องมองบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานขององค์กร ประกอบด้วยแนวคิดและกิจกรรม 3 ประการ ได้แก่ 1) การฝึกอบรม (Training) 2) การศึกษา (Education) 3) การพัฒนา (Development) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความครอบคลุม เหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยกระตุ้นการออกจากเขตความสวดกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคคลของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อการออกจากเขต

ความสวดกสบาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จำนวน 1,150 คน (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยใช้สูตรการคำนวณ การกำหนดขนาดของตัวอย่างกรณีทราบค่าประชากรโดยกำหนดที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน หลังจากนั้นจะใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) ประกอบด้วยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิตามกลุ่มงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาปัจจัยกระตุ้นการออกจากเขตความสวดกสบายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลประชากรศาสตร์ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร รายได้และระดับการศึกษาซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยกระตุ้นเพื่อออกจากเขตความสวดกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือก 5 ระดับตามแบบของ (Rensis, L., 1961)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ให้เลือก 5 ระดับตามแบบของ (Rensis, L., 1961)

โดยการแปลผลระดับคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

2. ศึกษารูปแบบและการนำไปใช้ของเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยจากหนังสือเอกสาร บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถามให้เหมาะสมกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3. นำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผล เพื่อกำหนดโครงสร้างและขอบเขตของเครื่องมือให้ครอบคลุมกับเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสับสน: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในทุกตัวแปรที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา

4. ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสอบถามฉบับร่างที่พัฒนาและปรับปรุงตามคำแนะนำของที่ปรึกษาเสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มาตรวจสอบและพิจารณาความตรงของเนื้อหาตามนิยามในแต่ละข้อคำถาม โดยการวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคำนิยามศัพท์เฉพาะ (The Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.67 ซึ่งสามารถยอมรับได้ และนำข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.67 มาปรับปรุงแก้ไขหรือคัดออกจากแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา

5. การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เพื่อวัดความเชื่อถือได้ของเครื่องมือว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษาได้ โดยเก็บแบบสอบถาม 30 ชุดเพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ จากนั้นนำผลจากแบบสอบถามมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) และกำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตเพื่อยื่นขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยโดยขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลกับบุคลากรเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มตัวอย่างในการขอข้อมูลและตอบแบบสอบถาม

2. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้ Google Forms ในการสร้างแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยจะดำเนินการตรวจสอบ ความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อประมวลผลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งศึกษาเรื่องปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสับสน: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

1. เพื่ออธิบายปัจจัยประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2. เพื่อวิเคราะห์ระดับปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยกระตุ้นและแนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยกระตุ้นเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในการทำงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย 4) ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน แสดงผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาพรวม

ปัจจัยกระตุ้น	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.714	0.139		5.139***	<0.001
ด้านความสำเร็จในการทำงาน	- 0.006	0.024	- 0.011	- 0.267	0.789
ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	0.229	0.053	0.254	4.330***	<0.00
ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย	- 0.045	0.061	- 0.049	- 0.738	0.461
ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน	0.553	0.058	0.590	9.523***	<0.001

$R=0.821$, $R^2=0.674$

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่า R เท่ากับ 0.821 และ R Square เท่ากับ 0.674 หมายความว่า ปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ได้ร้อยละ 67.4

ปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบในการทำงาน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

เมื่อคะแนนด้านการได้รับการยอมรับนับถือ เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้การพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.229 คะแนน (p value<0.001) ด้านการยอมรับนับถือ การที่บุคลากรเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ได้รับการยกย่องชื่นชมได้รับกำลังใจ และได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงาน จากทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง

เมื่อคะแนนด้านความรับผิดชอบในการทำงานเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้การพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.553 คะแนน

(p value < 0.001) ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน การที่บุคลากรการที่บุคลากรเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ ปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วง มีความกระตือรือร้นและมีความคิดในเชิงบวกเมื่อได้รับมอบหมายงานพิเศษอื่นตลอดจนแสวงหาวิธีการหรือนวัตกรรมใหม่ เพื่อให้งานในความรับผิดชอบสำเร็จภายในเวลาที่กำหนด ส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรในที่สุด

ส่วนปัจจัยกระตุ้นส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ความรับผิดชอบในการทำงาน คือ ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเมื่อบุคลากรมีความรับผิดชอบในงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน กลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่นทั่วไป ซึ่งการยอมรับนับถือนี้อาจบางครั้งอาจแสดงออกในรูปของการยกย่องชมเชยเช่นกัน

2. แนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประกอบด้วย 3 ด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

การพัฒนาบุคคล	$\bar{X}$	SD	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการฝึกอบรม (Training)	3.83	0.62	มาก	1
2. ด้านการศึกษา (Education)	3.81	0.64	มาก	2
3. ด้านการพัฒนา (Development)	3.77	0.63	มาก	3
รวม	3.80	0.58	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการฝึกอบรม (Training) ($\bar{X} = 3.83$, $SD = 0.62$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนา (Development) ($\bar{X} = 3.77$, $SD = 0.63$) โดยทุกด้านมีระดับคะแนนอยู่ในเกณฑ์มากทั้งหมด

การฝึกอบรม และการศึกษทำให้บุคลากรใหม่เข้าใจวัฒนธรรมองค์กร ค่านิยมหลัก และแนวคิดทางจริยธรรมขององค์กร และสอนทักษะงานพื้นฐาน สร้างแนวคิดการทำงานที่ถูกต้อง เพิ่มคุณภาพการบริการขององค์กร และสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี พัฒนาคุณภาพมืออาชีพอย่างเป็นทางการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เสริมสร้างความสามารถในการจัดการและความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เสริมสร้างพื้นฐานสำหรับการเติบโตขององค์กร ปรับตามเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรและเตรียมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นสำหรับอนาคตขององค์กรเพื่อสร้างระบบการฝึกอบรมในระยะยาวและองค์กร

อภิปรายผล

ปัจจัยการอยู่ในเขตความสะดวกสบาย สิ่งสนับสนุนการออกจากเขตความสะดวกสบาย และการพัฒนาส่วนบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบายส่งผลต่อการออกจากเขตความสะดวกสบายของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จากวิจัยพบว่า ปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย ได้ร้อยละ 67.4 ปัจจัยกระตุ้นจำแนกรายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ตัวแปรด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบในการทำงาน สามารถอธิบายได้ ดังนี้ เมื่อคะแนนด้านการได้รับการยอมรับนับถือ เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้การพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบายเพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.229 คะแนน (p value < 0.001) เมื่อคะแนนด้านความ

รับผิดชอบในการทำงานเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะทำให้การพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.553 คะแนน ($p \text{ value} < 0.001$) ส่วนปัจจัยกระตุ้นส่งผลต่อการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบายแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง เพราะการทำงานใดก็ตามถ้าจะให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ ความสามารถหรือทักษะในการทำงานของบุคคลและการจูงใจเพื่อนำมาบุคคลให้ใช้ความสามารถหรือทักษะในการทำงาน ดังนั้น องค์การใดที่มีการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ย่อมส่งผลให้องค์กรนั้น ๆ บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีความเจริญก้าวหน้า เพราะบุคลากรดังกล่าวจะทุ่มเทพลังงานและความสามารถอย่างเต็มที่ และโดยไม่รู้เหน็ดเหนื่อย เพื่อให้ผลงานสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมายของงาน ผู้บริหารที่ดีต้องทำความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กรที่มีผลต่อการทำงานของสมาชิกเพื่อให้้องค์การบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร ชุมบางหมิง ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรบริษัท สมารธุรกิจ จำกัด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรบริษัท สมารธุรกิจ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยด้านโอกาสที่จะเติบโตและก้าวหน้า และด้านสภาพการทำงาน ซึ่งทำนายประสิทธิภาพการทำงานได้ร้อยละ 11 (จิราพร ชุมบางหมิง, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี สุภาพันธ์ ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองอัตรากำลังสำนักงานกำลังพล ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 โดยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านปัจจัยค่าจูงมากกว่าปัจจัยจูงใจส่วนประสิทธิผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 เมื่อทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่าแรงจูงใจด้านปัจจัยค่าจูงมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานเพียงปัจจัยเดียว โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.716 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยปัจจัยค่าจูงด้านความมั่นคงในงานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิธีการปกครองบังคับบัญชา และเงินเดือนและผลตอบแทน สามารถทำนายอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ($\text{Beta} = 0.329, 0.218, 0.197$ และ 0.183 ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยจูงใจไม่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 (ราตรี สุภาพันธ์, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถสิทธิ์ ตันติยุทธ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกองบำรุงรักษาการประปานครหลวง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ปัจจัยในด้านความมั่นคงในการทำงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยในการทำงาน 1) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน 2) ด้านเงินเดือน 3) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน 4) ด้านสภาพการทำงาน 5) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัจจัยในด้านลักษณะงาน (อรรถสิทธิ์ ตันติยุทธ์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศาสตรศิลป์ ทองแรง ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือ ด้านสภาพการปฏิบัติงาน และด้านความต้องการความสำเร็จสามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้ร้อยละ 48.20 (ศาสตรศิลป์ ทองแรง, 2557) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา เขียววัฒนสุข ศึกษาแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานกรณีศึกษา บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่แจ้งวัฒนะ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในหน้าที่ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้า และมีปัจจัยธำรงรักษาความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชามีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในด้านปริมาณผลการปฏิบัติงาน ปัจจัยจูงใจด้านความสำเร็จในหน้าที่ ด้านความรับผิดชอบและด้านความก้าวหน้า และมีปัจจัยธำรงรักษาความสัมพันธ์แวดล้อมในการทำงานและด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในด้านระยะเวลาการปฏิบัติงาน (กฤษดา เขียววัฒนสุข, 2560)

ปัจจัยกระตุ้นเพื่อออกจากเขตความสะดวกสบาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในด้านที่สำคัญ คือ ความรับผิดชอบในการทำงาน คือ ความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้

รับผิดชอบงานใหม่ ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเมื่อบุคลากรมีความรับผิดชอบในงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลโดยตรงต่อการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน กลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่นทั่วไป ซึ่งการยอมรับนับถือนี้บางครั้งอาจแสดงออกในรูปของการยกย่องชมเชยเช่นกัน

แนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสับสนวุ่นวาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในด้านที่สำคัญ คือ การฝึกอบรม และการศึกษาทำให้บุคลากรใหม่เข้าใจวัฒนธรรมองค์กร ค่านิยมหลัก และแนวคิดทางจริยธรรมขององค์กร และสอนทักษะงานพื้นฐาน สร้างแนวคิดการทำงานที่ถูกต้อง เพิ่มคุณภาพการบริการขององค์กร และสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรที่ดี พัฒนาคุณภาพมืออาชีพอย่างเป็นทางการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เสริมสร้างความสามารถในการจัดการและความเป็นผู้นำของผู้บริหาร เสริมสร้างพื้นฐานสำหรับการเติบโตขององค์กร ปรับตามเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรและเตรียมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นสำหรับอนาคตขององค์กรเพื่อสร้างระบบการฝึกอบรมในระยะยาวและองค์กร

สรุปและข้อเสนอแนะ

ปัจจัยกระตุ้นเพื่อออกจากเขตความสับสนวุ่นวาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จในการทำงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย 4) ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน 5) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ แนวทางการพัฒนาบุคคลเพื่อออกจากเขตความสับสนวุ่นวาย: กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการฝึกอบรม (Training) 2) ด้านการศึกษา (Education) 3) ด้านการพัฒนา (Development) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรมีการพัฒนาวิทยาการใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีระดับค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นน้อยกว่าในประเด็นอื่น ๆ ดังนั้น ควรเพิ่มความหลากหลายขององค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดไปยังบุคลากรรวมไปถึงการนำวิทยาการใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม 2) ปัจจัยกระตุ้น แต่ละด้านมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ควรมีการแสดงออกถึงการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน กลุ่มเพื่อน และบุคคลอื่นทั่วไป ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน การปฏิบัติตนในงานอาชีพให้ประสบความสำเร็จและเกิดความสุขในการทำงานนั้น บุคลากรงานควรจะต้องเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ในส่วนของระดับผู้บริหารงาน เพื่อให้ทราบปัจจัยในการบริหาร และนำมาบูรณาการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป 2) ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการประเมินสภาพการทำงาน ปัญหาและอุปสรรคของบุคลากรเฉพาะแต่ละองค์กร เพื่อนำปัญหาและอุปสรรคมาดำเนินการปรับปรุง แก้ไขบูรณาการในการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป 3) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อได้ข้อมูลที่เป็นจริงตามความคิดเห็นของบุคลากรมากที่สุด เพื่อที่จะสามารถนำข้อมูลมาพัฒนาการบริหารองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา เขียววิวัฒน์สุข. (2560). แรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานกรณศึกษา บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่แจ้งวัฒนะ. วารสารวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2), 29-43.
- จตุรงค์ นภธร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดการสนับสนุนทางสังคมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง. วารสารพยาบาล, 11(1), 17-29.
- จิราพร ชุมบางหมิง. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรบริษัท สีมารูทกิจ จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- รัตนา บวรกิจ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการทำงานในยุคโควิด-19 ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการเงินและธนาคารคณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราตรี สุภาพันธ์. (2565). แรงจูงใจกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองอัตรากำลังสำนักงานกำลังพล. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศาสตรศิลป์ ทองแรง. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. (2567). ฝ่ายบุคคล. ปทุมธานี: สำนักบริหารกลาง.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2566). เอกสารประกอบการอบรม How to Manage Hybrid/ Remote Working that “Work” (บริหารการทำงานรูปแบบ Hybrid/ Remote Work). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิทย์พัฒน์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3 - 5. (23 กุมภาพันธ์ 2561).
- อรรถสิทธิ์ ตันติยุทธ์. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานกองบำรุงรักษาการประปา นครหลวง. ใน สารนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการวิศวกรรม. มหาวิทยาลัยสยาม.
- Rensis, L. (1961). New Pattern of Management. New York: McGraw-Hill.

การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัย ในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง จังหวัดอุบลราชธานี*

DEVELOPMENT OF A LIFESTYLE PROMOTION MODEL APPLYING ANTI AGING MEDICINE PRE HYPERTENSION PEOPLE UBON RATCHATHANI PROVINCE

สุภาพรณ ทิพย์สัจจะธรรม*, ประภาเพ็ญ สุวรรณ

Supapan Thipsasjatham*, Prapapen Suwan

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Public Health, Western University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author: Email: supapan2005@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง และ 3) ทดลองและประเมินรูปแบบฯ เป็นการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง 285 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือเท่ากับ 0.6 ถึง 0.8 สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ระยะที่ 1: วิเคราะห์สถานการณ์พฤติกรรมวิถีชีวิตด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียด โดยภาพรวมอยู่ในระดับ“ปานกลาง” ($\bar{X} = 2.09$, $SD = 0.64$) ระดับความดันโลหิตซิสโตลิก และไดแอสโตลิกอยู่ในระดับ“เสี่ยง” ($\bar{X} = 130.12$, $SD = 8.53$, และ $\bar{X} = 82.96$, $SD = 2.62$) เส้นรอบเอวอยู่ในระดับ “อ้วน” ($\bar{X} = 87.64$, $SD = 5.50$) และดัชนีมวลกาย “อ้วน” ($\bar{X} = 26.31$, $SD = 2.81$) ระยะที่ 2 : พัฒนารูปแบบ โดยภาคีเครือข่ายสุขภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 12 คน ได้รูปแบบเป็นแผนกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียด และ ระยะที่ 3 : ทดลองใช้และประเมินรูปแบบกับกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบกลุ่มละ 40 คน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ใช้สถิติเชิงพรรณนา Independent t-test และ Repeated Measures ANCOVA ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมวิถีชีวิตด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกายและการจัดการความเครียด ดีกว่าก่อนใช้รูปแบบ และดีในกลุ่มเปรียบเทียบ รวมถึงค่าระดับความดันโลหิต ดัชนีมวลกายและเส้นรอบเอว ของกลุ่มทดลองลดลงดีวก่อนใช้รูปแบบฯ และดีวกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

คำสำคัญ: การส่งเสริม, วิถีชีวิต, เวชศาสตร์ชะลอวัย, เสี่ยงความดันโลหิตสูง

Abstract

The purpose of the research is to 1) Analyze the situation. 2) Develop a model for promoting lifestyle according to anti-aging medicine in pre-hypertension and 3) Test and evaluate the model. It is research and development, sample group there were 285 people pre-hypertension. The instruments used were questionnaires, interviews, and assessment forms. The quality of the instruments was 0.6 to 0.8. Statistics used: percentage, mean, and standard

deviation. The results of the research found that Phase 1: Analysis of the lifestyle behavior situation regarding food consumption. exercise and stress management overall, it was at the “moderate” level ($\bar{X}$ = 2.09, SD = 0.64). Systolic blood pressure level and diastolic blood pressure were at the “risky” level ($\bar{X}$ = 130.12, SD = 8.53, and $\bar{X}$ = 82.96, SD = 2.62). Waist circumference was at the “obese” level ($\bar{X}$ = 87.64, SD = 5.50) and “obese” body mass index ($\bar{X}$ = 26.31, SD = 2.81). Phase 2: Develop the model by 12 involved health network partners. The format is a learning activity plan that focuses on food consumption. exercise and stress management; and Phase 3: Model testing and evaluation, pre-hypertension individuals , 40 each in the experimental and the compalison groups for 10 weeks. Descriptive statistics were used: Independent t-test and Repeated Measures ANCOVA. The research results found that lifestyle behaviors regarding food consumption exercise and stress management Better pre-test using the format and better than the comparison group including blood pressure levels Body mass index and waist circumference of the experimental group decreased better than pre-test using the model and and significantly better than the comparison group ($p < 0.05$).

Keywords: Promotion, Lifestyle, Anti-Aging Medicine, Pre-Hypertension

บทนำ

การใช้วิถีชีวิตในปัจจุบันของประชากรทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตประจำวันมากขึ้น การทำงานที่ใช้แรงงานน้อยลงเช่น จากเคยเดินขึ้นลงบันไดเปลี่ยนเป็นขึ้นลงโดยการใช้ลิฟต์ การเดินออกไปซื้อของเปลี่ยนมาเป็นขับซื้อออกไปซื้อแทน การสั่งอาหารหรือการสั่งซื้อสินค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ และออนไลน์ ทำให้เกิดความสะดวกสบายต่อการใช้ชีวิตประจำวันเป็นผลให้มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยลง ทำให้ขาดกิจกรรมทางกายเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสุขภาพคนไทยที่พบว่าปัจจุบันคนไทยโดยเฉลี่ยใช้เวลากับกิจกรรมการเคลื่อนไหวน้อย มีการนั่ง ๆ นอน ๆ ถึงวันละ 13 ชั่วโมงครึ่ง ในขณะที่มีกิจกรรมทางกายรวมทุกประเภทมีเพียง 2 ชั่วโมงต่อวัน (สำนักโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง กรมควบคุมโรค, 2563) เนื่องจากความเจริญด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และปัจจัยพื้นฐาน ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ก่อให้เกิดการใช้วิถีชีวิตทางสุขภาพไม่เหมาะสม (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2563)

องค์การอนามัยโลก (สมาคมความดันโลหิตสูงแห่งประเทศไทย, 2562) ได้แจ้งเตือนเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงในวันอนามัยโลกปี พ.ศ. 2562 ว่าโรคความดันโลหิตสูงจะทำให้ประชาชนเสียชีวิตจำนวน 7.5 ล้านคนทุกปี และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2573 จะมีผู้เสียชีวิตจำนวน 23 ล้านคน ซึ่งโรคความดันโลหิตสูงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญต่อการเกิดโรคหัวใจวาย กล้ามเนื้อหัวใจวายเฉียบพลัน ภาวะสมองขาดเลือด ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและการดูแลรักษาคนป่วยเป็นเงินมากมายหากไม่มีการป้องกันและยังใช้ชีวิตที่ไม่เหมาะสมได้แก่ การบริโภคอาหารพวกแป้งแปรรูป หวาน มัน เค็ม บริโภคผักผลไม้ไม่พอ ขาดการออกกำลังกาย มีภาวะเครียดสะสม สูบบุหรี่ และดื่มสุรา ที่จะนำไปสู่โรคความดันโลหิตสูงต่อไปได้ สำหรับประเทศไทยสถิติในปี พ.ศ. 2563 และ ในปี พ.ศ. 2564 พบว่ามีความชุกของโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้น จาก 21.4 เป็น 24.7 ตามลำดับ และพบเป็นผู้มีภาวะเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้น จาก 7.3 เป็น 8.9 ตามลำดับ มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จังหวัดอุบลราชธานีพบว่า ในปี พ.ศ.2565 มีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ทั้งหมดจำนวน 173,973 คน ซึ่งมีความชุกของการเกิดโรคความดันโลหิตสูง เท่ากับ 9.653 กลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงทั้งหมดจำนวน 57,288 คน และมีความชุกของการเกิดโรคความดันโลหิตสูง เท่ากับ 7.08 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี, 2564)

จากสถานการณ์ของโรคความดันโลหิตสูงทั้งของโลกและของไทยที่น่าเสนอข้างต้น โรคความดันโลหิตสูงเป็นโรคภัยไข้เจ็บจากพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพของตนเอง (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2563) ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงเพื่อป้องกันการป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ เพราะการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยเป็นการดูแลสุขภาพกระแสใหม่ที่มีมุ่งเน้นป้องกันตั้งแต่ยังไม่เป็นโรค โดยการปฏิบัติวิถีชีวิตประจำวันในขั้นพื้นฐานให้ถูกต้องและเหมาะสมจะเป็นมาตรการสำคัญในการป้องกันโรค และน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการช่วยลดการเกิดโรคความดันโลหิตสูงรายใหม่ของประชากรในพื้นที่โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานี อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีของประชากร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์
2. เพื่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง
3. เพื่อทดลองและประเมินรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ศึกษาระหว่างเดือนมกราคม 2566 ถึงเดือน พฤศจิกายน 2566 ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เลขที่ WTU 2565-0141 วันที่ 21 ธันวาคม 2565 รหัสโครงการ HE-WTU543055 มีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ โดยสามารถไม่สมัครใจตอบแบบสอบถาม หรือเข้าร่วมกิจกรรม ขอลถอนตัว ในช่วงที่เก็บข้อมูล หรือช่วงดำเนินกิจกรรมได้

ขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1: วิเคราะห์สถานการณ์ดำเนินการในเดือนมิถุนายน 2566 ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากประชากร คือผู้เป็นกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 837 ราย การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรปรับจากการใช้สูตรคณิตศาสตร์หาความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประชากรกรณีประชากรมีจำนวนน้อย หรือประชากรแน่นอน (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ์ และพิศมัย เสรีขจรกิจเจริญ, 2560) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 285 คน สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) รวมกับใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เลือก 2 อำเภอ อำเภอละ 3 ตำบล ตำบลละ 1 หมู่บ้าน ตามจำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) จากผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพผู้ป่วยในชุมชน จำนวน 12 คน วิเคราะห์สถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องโรคความดันโลหิตสูง ร่างรูปแบบการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง ใช้แนวคิดวิถีชีวิต (ธัมมทิวัดถ์ นรารัตน์วันชัย, 2559) และทฤษฎีเวชศาสตร์ชะลอวัย (มาศ ไม้ประเสริฐ, 2559)

ระยะที่ 2: ระยะพัฒนารูปแบบ การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง โดยภาคีเครือข่ายสุขภาพที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 12 คน โดยประยุกต์แนวคิด A-I-C ประยุกต์ใช้แบบแผนการส่งเสริมวิถีชีวิต (Lifestyle Promotion) (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2563) แนวคิดวิถีชีวิต (ธัมมทิวัดถ์ นรารัตน์วันชัย, 2559) แนวคิดเวชศาสตร์ชะลอวัย และทฤษฎีเวชศาสตร์ชะลอวัยทฤษฎีอนุมูลอิสระ ทฤษฎีฮอโมน ทฤษฎีการอักเสบ ทฤษฎีไกลเคชั่น ทฤษฎีภาวะกรดต่างในร่างกาย ทฤษฎีสารพิษและสารโลหะหนัก และทฤษฎีภาวะเครียดออกซิเดชั่น (มาศ ไม้ประเสริฐ, 2559) และนำร่างรูปแบบไปใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลอง และมีการปรับกิจกรรม พัฒนารูปแบบฯ ในเดือน กรกฎาคม 2566

ระยะที่ 3: ทดลองและประเมินรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง นำรูปแบบไปใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน และมีกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 40 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอุบลราชธานี แบบเจาะจง (Purposive selection) ดำเนินการ 10 สัปดาห์ เดือน กันยายน - พฤศจิกายน 2566 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวัดการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยของกลุ่มเสี่ยงต่อความดันโลหิตสูง และประเมินรูปแบบฯ จำนวน 3 ครั้ง คือก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามหลังทดลอง เป็นเวลา 10 สัปดาห์และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน กลุ่มทดลอง จำนวน 4 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 4 ชนิด ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (IOC) ของเครื่องมือ มีค่าระหว่าง 0.60 - 1.00

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ในระยะที่ 1 และ 3 ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1.1 ส่วนที่ 1:แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงที่ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประวัติการสูบบุหรี่ และประวัติการดื่มสุรา ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบและเติมลงในช่องว่าง ข้อคำถาม จำนวน 7 ข้อ

1.2 ส่วนที่ 2: แบบสอบถามพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การบริโภคอาหาร ด้านที่ 2 การออกกำลังกาย และด้านที่ 3 การจัดการความเครียด จำนวน 60 ข้อ เป็นคำถามปลายปิดที่เก็บข้อมูลในเรื่องระดับการปฏิบัติพฤติกรรมวิถีชีวิตที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับคือ ระดับการปฏิบัติสูง 3 คะแนน ปานกลาง 2 คะแนน ต่ำ 1 คะแนน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best, J. W., 1977); (Tungsurat, P. & Ponghirun, W., 2013) ดังนี้ คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (2.34 - 3.00) มีการปฏิบัติในระดับสูง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (1.67 - 2.33) มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง (1.00 - 1.66) มีการปฏิบัติในระดับต่ำ หลังพบค่า IOC (0.90) และได้ปรับปรุงข้อความได้นำเครื่องมือหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยการหาค่า Cronbach's coefficient alpha ของแบบสอบถามพฤติกรรมวิถีชีวิตเท่ากับ 0.97

1.3 ส่วนที่ 3: แบบประเมินสภาวะสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงใช้บันทึกค่าความดันโลหิต เส้นรอบเอว และ ดัชนีมวลกายเป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นแบบบันทึกใช้ก่อนการทดลอง หลังทดลอง และติดตามผลในการใช้แผนกิจกรรม โดยเจ้าหน้าที่อาสาสมัครประจำหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยวัดและบันทึกการแปลผลค่าระดับความดันโลหิตค่าความดันโลหิตซิสโตลิก ค่าความดันโลหิตไดแอสโตลิก ดัชนีมวลกาย และรอบเอว (ตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข) คือระดับความดันโลหิตซิสโตลิก/ไดแอสโตลิก(มิลลิเมตรปรอท) ปกติ $\leq 120 - 129 / \leq 80 - 84$ กลุ่มเสี่ยง $130 - 139 / 85 - 89$ ความดันโลหิตสูง $\geq 140 / \geq 90$ ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/ตารางเมตร) ระดับปกติ 18.50 - 22.9 อ้วนระดับ 1 23.0 - 24.9 อ้วนระดับ 2 25.0 - 29.9 และ อ้วนระดับ 3 ≥ 30 และ รอบเอวผู้หญิงและผู้ชาย (เซนติเมตร) ปกติไม่เกิน 80 และไม่เกิน 90 อ้วนลงพุง เกิน 80 และ 90 เซนติเมตร

1.4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามเกี่ยวกับ นโยบาย การดำเนินงาน การจัดการบริการ และแนวทางการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง และความต้องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง

1.5 ส่วนที่ 4: แบบสอบถามความพึงพอใจในกิจกรรมตามรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงในสัปดาห์ที่ 8 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ เกณฑ์ในการแปลผล 5 ระดับ) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) มากที่สุด (4.51 - 5.00) มาก (3.51 - 4.50) ปานกลาง (2.51 - 3.00) น้อย (1.51 - 2.00) น้อยที่สุด (1.00 - 1.50)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ในระยะที่ 3 คือ รูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยประกอบด้วย 5 กิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 : พฤติกรรมวิถีชีวิตของคนบ้านเราที่เสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง กิจกรรมที่ 2 : วิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยช่วยชะลอโรคความดันโลหิตสูง กิจกรรมที่ 3 : วิถีชีวิตบริโภคอาหาร “1ม: ไม่อดอาหารมื้อเช้า 1บ : เบบ้ามื้อเที่ยง 2ล: เลี่ยงมื้อเย็น และเลี่ยงบุหรี่ยสุรา” กิจกรรมที่ 4 : วิถีชีวิตออกกำลังกายสม่ำเสมอ “2อ: ออกกำลังกายแบบแอโรบิค และออกกำลังกายก่อนนอน 4-6 ชั่วโมง 1ม : ไม่ออกกำลังกายหนักและหักโหมเกิน” กิจกรรมที่ 5 : วิถีชีวิตการจัดการความเครียด “2ม: ไม่เข้านอนดึกและไม่ฟุ้งชานอนหลับ 1อ: อยู่กับธรรมชาติ 1ส: สวดมนต์ ทำสมาธิ”

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยนี้ ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบวัดซ้ำ (ANCOVA repeated measures) และหาขนาดผล (Effect Size) ของรูปแบบการพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงด้วยวิธีขนาดผลบางส่วน (partial eta squared) เปรียบเทียบกับกลุ่มเปรียบเทียบ และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ค่าระดับความดันโลหิต ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตามผล ภายในกลุ่มของกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบเป็นรายคู่โดยวิธี Bonferroni และเปรียบเทียบรายคู่ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ ระหว่างข้อมูลก่อนทดลอง และหลังทดลอง และระยะติดตามโดยใช้สถิติ Independent t-test

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์พบว่า โดยรวม กลุ่มตัวอย่างระดับของพฤติกรรมวิถีชีวิตที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะความดันโลหิตสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” (มีคะแนน $\bar{X} = 2.09$, SD = 0.64) จำแนกรายด้านได้ ดังนี้

การบริโภคอาหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X} = 2.32$, SD = 0.56) การออกกำลังกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X} = 2.20$, SD = 0.78) และการจัดการความเครียดโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($\bar{X} = 1.71$, SD = 0.65)

ด้านสภาวะสุขภาพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีค่าระดับความดันโลหิตซิสโตลิก และไดแอสโตลิกอยู่ในระดับ “เสี่ยง” ($\bar{X} = 130.12$, SD = 8.53, และ $\bar{X} = 82.96$, SD = 2.62) มีเส้นรอบเอวอยู่ในระดับ “อ้วนลงพุง” ($\bar{X} = 87.64$, SD = 5.50) และมีดัชนีมวลกาย “อ้วนระดับ 2” ($\bar{X} = 26.31$, SD = 2.81) ตามลำดับ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีสภาวะสุขภาพที่เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะความดันโลหิตสูงทุกด้าน

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและป้องกันโรคความดันโลหิตสูง กลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงมีพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันที่ไม่สามารถควบคุมระดับความดันโลหิต ควบคุมเส้นรอบเอว และดัชนีมวลกายได้ต่อไป 1) ยังมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงไม่ถูกต้อง 2) ยังไม่มีพฤติกรรมการออกกำลังกายเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงไม่ถูกต้อง 3) ยังไม่มีพฤติกรรมการจัดการความเครียดเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงไม่ถูกต้อง และมีความต้องการรูปแบบๆ ในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง จากผลวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในระยะที่ 1 จึงได้ผลลัพธ์ คือ ร่างของรูปแบบการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงร่วมกับภาคีเครือข่ายสุขภาพ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของเวชศาสตร์ชะลอวัย (Anti - Aging Medicine) และแนวคิดพฤติกรรมวิถีชีวิต (Lifestyle Promotion) โดยทั้งสองแนวคิดนี้มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนวิถีการใช้

ชีวิตประจำวันเพื่อการมีสุขภาพที่ดีและป้องกันโรคความดันโลหิตสูง จึงได้การพัฒนาแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง จังหวัดอุบลราชธานี โดยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการบริโภคอาหารเน้นแนวคิดต่อไปนี้ แนวคิดทฤษฎี สารอาหาร วิตามิน เกลือแร่ต้านอนุมูลอิสระตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัย คือโปรแกรมอาหารเหมาะสม 1.ม. 1บ. 2ล. แนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างและซ่อมแซมระดับเซลล์ตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัย และ รูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตประจำวันด้านการออกกำลังกายด้วยโปรแกรมออกกำลังกายสม่ำเสมอ 2อ. 1ม. และแนวคิดทฤษฎีการเสริมสร้างฮอร์โมนต้านอนุมูลอิสระตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัย และ รูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตประจำวันด้านการจัดการความเครียดด้วยโปรแกรมจัดการความเครียดทำอารมณ์แจ่มใสแบบ 2ม. 1อ. 1ส.

ระยะที่ 3 ทดลองใช้ และเฝ้ารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ผลการนำรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ไปใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน 40 คน ได้รับการดูแลตามปกติเดิมจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง พบว่าทั้งสองกลุ่มมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชายร้อยละ 67.50 และร้อยละ 62.5 ตามลำดับ ทั้งสองกลุ่มมีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี ร้อยละ 50.00 และร้อยละ 55.00 ตามลำดับ กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ ปวช. ร้อยละ 70.00 และร้อยละ 52.50ตามลำดับ ทั้งสองกลุ่มมีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 52.50 และร้อยละ 62.50 ตามลำดับ ทั้งสองกลุ่มมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ร้อยละ 47.50 และร้อยละ 50.00 ตามลำดับ ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ไม่สูบบุหรี่ ร้อยละ 87.50และร้อยละ 90.00 ตามลำดับ และ กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบไม่ดื่มสุรา ร้อยละ 92.50 และร้อยละ 97.50 ตามลำดับ

การเปรียบเทียบพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง ในสัปดาห์ที่ 1 มีการส่งเสริมวิถีชีวิตอยู่ในระดับ(ต่ำ) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = .813, p = .421$) หลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามในสัปดาห์ที่ 10 พบว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมวิถีชีวิตดีขึ้นกว่าเดิมอยู่ในระดับ (ปานกลาง) ดีกว่าก่อนทดลองในสัปดาห์ที่ 1 และระยะติดตามในสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมวิถีชีวิตดีกว่าหลังทดลองใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 8 และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 16.523, p = <0.001$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยของกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตาม โดยใช้ค่าทีอิสระ (Independent t-test) ($n = 40$)

การส่งเสริมวิถีชีวิต	กลุ่มทดลอง			กลุ่มเปรียบเทียบ			t-test	p value
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
ก่อนทดลอง	1.65	0.66	ต่ำ	1.60	0.63	ต่ำ	.813	.421
หลังทดลอง	1.70	0.68	ปานกลาง	1.62	0.62	ต่ำ	15.653	<0.001*
ระยะติดตาม	1.76	0.66	ปานกลาง	1.65	0.62	ต่ำ	16.523	<0.001*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เปรียบเทียบค่าความดันโลหิต ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง ในสัปดาห์ที่1 หลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามในสัปดาห์ที่10 พบว่า มีค่าความดันโลหิต ก่อนการทดลองใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่1 โดยภาพรวมทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่หลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามหลังใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่10 กลุ่มทดลองมีค่าความดัน

โลหิตลดลงดีกว่าก่อนทดลองในสัปดาห์ที่ 1 และในระยะติดตามสัปดาห์ที่ 10 มีค่าความดันโลหิตลดลงดีกว่าหลังทดลองใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 8 และลดลงดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบในทุกะยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

เปรียบเทียบค่าดัชนีมวลกาย ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง ในสัปดาห์ที่ 1 หลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามในสัปดาห์ที่ 10 พบว่า มีค่าดัชนีมวลกาย ก่อนการทดลองใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 1 โดยภาพรวมทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน และหลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามหลังใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มทดลองมีค่าดัชนีมวลกายลดลงดีกว่าก่อนทดลองในสัปดาห์ที่ 1 และในระยะติดตามสัปดาห์ที่ 10 มีค่าดัชนีมวลกายดีกว่าหลังทดลองใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 8 และลดลงดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

เปรียบเทียบค่าเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง ในสัปดาห์ที่ 1 หลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามในสัปดาห์ที่ 10 พบว่า เส้นรอบเอว ก่อนการทดลองใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 1 โดยภาพรวมทั้งสองกลุ่มมีไม่แตกต่างกัน และหลังทดลองในสัปดาห์ที่ 8 และระยะติดตามหลังใช้รูปแบบในสัปดาห์ที่ 10 กลุ่มทดลองมีค่าเส้นรอบเอว ลดลงดีกว่าก่อนทดลองในสัปดาห์ที่ 1 และในระยะติดตามสัปดาห์ที่ 10 มีค่าเส้นรอบเอว ลดลงดีกว่าหลังทดลองใช้รูปแบบสัปดาห์ที่ 8 และลดลงดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบสภาวะสุขภาพค่าความดันโลหิต ดัชนีมวลกาย และเส้นรอบเอว ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และระยะติดตาม โดยใช้ค่าทีอิสระ (Independent t-test) ($n = 40$)

สภาวะสุขภาพ	กลุ่มทดลอง			กลุ่มเปรียบเทียบ			t-test	p value
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
ค่าความดันโลหิต								
ซิสโตลิก								
ก่อนทดลอง	133.45	1.89	เสี่ยง	134.27	1.77	เสี่ยง	-3.110	0.003*
หลังทดลอง	120.42	1.64	ปกติ	134.25	1.79	เสี่ยง	-8.155	0.000*
ระยะติดตามผล	119.75	1.69	ปกติ	134.32	1.59	เสี่ยง	-8.518	0.000*
ค่าความดันโลหิต								
ไดแอสโตลิก								
ก่อนทดลอง	86.15	1.25	เสี่ยง	86.22	1.20	เสี่ยง	-3.778	0.003
หลังทดลอง	84.50	3.50	ปกติ	86.20	1.04	เสี่ยง	-3.026	0.004*
ระยะติดตามผล	84.02	4.08	ปกติ	86.12	1.24	เสี่ยง	-3.306	0.002*
ดัชนีมวลกาย								
ก่อนทดลอง	24.93	1.47	ปกติ	24.95	1.48	ปกติ	-1.000	.323
หลังทดลอง	23.55	2.32	ปกติ	24.83	1.66	ปกติ	-2.968	0.005*
ระยะติดตาม	23.38	2.32	ปกติ	24.80	1.74	ปกติ	-3.240	0.002*
เส้นรอบเอว								
ก่อนทดลอง	79.32	8.59	ปกติ	79.57	7.52	ปกติ	-.326	.746
หลังทดลอง	76.37	8.85	ปกติ	79.42,	7.40	ปกติ	-3.534	0.001*
ระยะติดตาม	76.27	8.97	ปกติ	79.32	7.33	ปกติ	-3.008	0.005*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระยะที่ 3 ประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ในกลุ่มทดลอง หลังการใช้รูปแบบฯ พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ของกลุ่มทดลอง โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.46$) รูปแบบนี้ สามารถนำไปใช้ได้ มีความถูกต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน สามารถนำไปใช้ได้ง่าย สะดวก และประหยัด สามารถนำมาใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันได้ โดยรวมสามารถนำรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวศาสตร์ชะลอวัยไปป้องกันโรคความดันโลหิตสูงได้ โดยต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวศาสตร์ชะลอวัยใน กลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ พฤติกรรมชีวิตวิถีในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่ ไม่มีบริโภคอาหารในมื้อเช้า แต่บริโภคมื้อเย็นหนัก และบริโภคอาหาร ผัก ทอด รสจัด หวาน มัน เค็ม ไม่มีการออกกำลังกายเพราะคิดว่าการทำงานบ้าน การทำการเกษตรเป็นการออกกำลังกายประจำอยู่แล้ว และมีการจัดการความเครียดโดยใช้ยาคลายเครียดและยานอนหลับ ซึ่งการมีพฤติกรรมวิถีชีวิตด้านบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมนี้เป็นผลทำให้กลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงจังหวัดอุบลราชธานียังไม่สามารถควบคุมระดับความดันโลหิต ลดเส้นรอบเอว และลดดัชนีมวลกายได้ สอดคล้องกับแนวคิดวิถีชีวิต (ธัมมทิวตถ์ นรารัตน์วันชัย, 2559) กล่าวคือ พฤติกรรมชีวิตที่ดีป้องกันภาวะเสี่ยงโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันในเรื่องการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การทำจิตใจให้เป็นสุขหรือการจัดการความเครียด สอดคล้องกับแนวคิดเวชศาสตร์ชะลอวัย (มาศ ไม้ประเสริฐ, 2559) กล่าวคือ ควรปรับพฤติกรรมวิถีชีวิตประจำวันดังนี้ ควบคุมอาหารที่มีรสเค็ม หันมารับประทานผัก ผลไม้ และอาหารที่มีไขมันต่ำ ออกกำลังกายแบบไม่หนักและหักโหมอย่างสม่ำเสมอ จัดการความเครียดด้วยการนั่งสมาธิเพื่อควบคุมภาวะความดันโลหิตสูง และเพื่อมีผลดีต่อหัวใจ ควบคุมน้ำหนักตัวเพื่อให้มีดัชนีมวลกายอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน คือ 18-25 กลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงจังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่มีความต้องการอยากควบคุมระดับความดันโลหิตของตนเองให้อยู่ในระดับปกติ โดยคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียด

2. การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากสมาชิกเครือข่ายสุขภาพจำนวน 12 คน ได้ร่วมกันพิจารณาจากการวิเคราะห์สถานการณ์จากข้อมูลจากผู้วิจัยวิเคราะห์ไว้ในระยะที่ 1 ที่พบว่ากลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงจังหวัดอุบลราชธานีมีพฤติกรรมวิถีชีวิตด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียดไม่ถูกต้อง และกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงรวมทั้งสมาชิกเครือข่ายสุขภาพต้องการกิจกรรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตที่ถูกต้องในการควบคุมระดับความดันโลหิต เส้นรอบเอว และดัชนีมวลกาย สอดคล้องกับงานวิจัยการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตเพื่อป้องกันและควบคุมความดันโลหิตสูง (Samadian, F., 2016) กล่าวคือ แนวคิดด้านวิธีการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายที่เพียงพอ การลดความเครียด เลี่ยงการสูบบุหรี่ ไม่ดื่มสุราช่วยลดความอ้วนและควบคุมระดับความดันโลหิตได้ดี ผู้วิจัยนำแนวคิดและทฤษฎีเวชศาสตร์ชะลอวัยมาประยุกต์กับแนวคิดวิถีชีวิตสุขภาพจึงได้รูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีแผนกิจกรรมการเรียนรู้ 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1) พฤติกรรมวิถีชีวิตของคนบ้านเราที่เสี่ยงโรคความดันโลหิตสูง 2) วิถีชีวิตตามแนวศาสตร์ชะลอวัยช่วยชะลอโรคความดันโลหิตสูง 3) วิถีชีวิตบริโภคอาหาร “1ม. 1บ. 2ล.” 4) วิถีชีวิตออกกำลังกายสม่ำเสมอ “2อ. 1ม.” และ 5) วิถีชีวิตการจัดการความเครียด “2ม. 1อ. 1ส.” ที่นำไปทดลองใช้ในกลุ่มทดลอง

3. ทดลองและประเมินรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ก่อนใช้รูปแบบฯ หลังการใช้รูปแบบฯ และระยะติดตามการใช้รูปแบบฯ สัปดาห์ที่ 10 ของกลุ่ม

ทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการส่งเสริมวิถีชีวิตในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงดีกว่าก่อนการใช้รูปแบบฯ และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และจากผลการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ส่งผลทำให้ความดันโลหิตทั้งซิสโตลิก และไดแอสโตลิก ดัชนีมวลกาย และรอบเอวลดลงได้ดีกว่าก่อนทดลอง และดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ผลการวิจัยเรื่องนี้ชี้ให้เห็นรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงมีประสิทธิภาพที่ทำให้กลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคความดันโลหิตสูงสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตได้ดีขึ้นส่งผลให้ควบคุมระดับความดันโลหิต ดัชนีมวลกาย และรอบเอวได้ดี ผลการวิจัยที่สอดคล้องตามหลักวิชาการด้านพฤติกรรมศาสตร์เกี่ยวกับผลทางพฤติกรรมวิถีชีวิตต่อระดับความดันโลหิตสูง (ประภาพัณญ์ สุวรรณ, 2563) สอดคล้องกับกลไกการเกิดโรคความดันโลหิตสูง (สันต์ ใจยอดศิลป์ และพิจิกา วัชรวิชาติ, 2566) กล่าวคือ การรับประทานอาหารมากเกินไป การมีความเครียดเรื้อรัง การได้รับสารพิษจากบุหรี่ ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น จะทำให้เกิดสารอนุมูลอิสระ (Free Radicals) การอักเสบของเซลล์ การเกิดตุ่ม (plaque) ที่ผนังหลอดเลือดแดงนำไปสู่ผนังหลอดเลือดแดงแข็ง (Atherosclerosis) และนำไปสู่การอุดตันของการหมุนเวียนของหลอดเลือดที่หัวใจ ไต สมอง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยประสิทธิผลของโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงในกลุ่มเสี่ยง (นิสาร์ตน์ ศรีไชร์, 2564) ซึ่งพบว่ามีพฤติกรรม ด้านการออกกำลังกาย ด้านการบริโภคอาหาร การมีระดับพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ ควบคุมระดับความดันโลหิต อยู่ในระดับปกติร้อยละ 77.08 สอดคล้องกับการศึกษาผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3 self ต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต และเส้นรอบเอวของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช (เกสรารวรรณ ประดับพจน์, 2564) ซึ่งพบว่าภายหลังการทดลอง ในสัปดาห์ที่ 12 กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือด ระดับความดันโลหิต และเส้นรอบเอว ลดลงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของไลฟ์สไตล์ด้วยการควบคุมอาหารและการออกกำลังกายในกลุ่มความดันโลหิตสูงและความดันโลหิตสูงระยะที่ 1 ในชุมชนเมือง (Gabiola, J., 2020) ซึ่งพบว่าความดันโลหิตซิสโตลิก BMI และ รอบเอว ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) การใช้วิถีชีวิตเกี่ยวกับการรับประทานอาหารสุขภาพและการออกกำลังกายเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง และสุขภาพหัวใจหลอดเลือดได้ดี

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงนี้สามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่นๆ เช่นโรคเบาหวานหากได้รับการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจนเป็นวิถีการใช้ชีวิตประจำวันจึงจะส่งผลต่อสุขภาพของทั้งผู้ป่วยและผู้ไม่ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังได้ดีมากขึ้นแบบยั่งยืนและพึ่งพาในการรักษาน้อยลง เพราะการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยสามารถใช้ได้ทั้งการส่งเสริม รักษา ป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ดูแลรักษาทั้งต้นเหตุ และปลายเหตุของโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่นๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยรูปแบบการพัฒนาแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงในครั้งนี้มีผลในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพ ช่วยสร้างความตระหนัก และเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านสร้างเสริมสุขภาพทุกระดับ และพัฒนาการบริการดูแลผู้เป็นกลุ่มเสี่ยงและผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังให้สามารถดูแลตนเอง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวิถีชีวิตที่จะช่วยป้องกันการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ

รวมถึงบุคคลที่เป็นโรคนี้แล้วจะสามารถดูแลสุขภาพจากโรค และมีคุณภาพชีวิตที่ดี การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ผู้บริหารสาธารณสุขที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในระดับเขตหรือจังหวัดควรจะได้พิจารณาการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยเน้นให้เกิดการปฏิบัติจริงของผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงสำหรับป้องกันโรคความดันโลหิตสูงในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงหลังจากการรับการคัดกรองโรค โดยสอดคล้องแนวคิดของเวชศาสตร์ชะลอวัยในแนวคิดเวชศาสตร์วิถีชีวิตเพื่อลดผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงรายใหม่ 2) ควรมีนโยบายให้ได้รับการอบรมเกี่ยวกับแนวคิดเวชศาสตร์วิถีชีวิต และเวชศาสตร์ชะลอวัยเพื่อจะได้สามารถดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคความดันโลหิตสูง และโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย 1) บุคลากรด้านสาธารณสุขที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรังควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการส่งเสริมวิถีชีวิตโดยประยุกต์แนวคิดเวชศาสตร์วิถีชีวิตและเวชศาสตร์ชะลอวัยให้กับกลุ่มเสี่ยงโรคความดันโลหิตสูงภายหลังการได้รับการคัดกรองโรคความดันโลหิตสูงอย่างต่อเนื่องและรวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2) บุคลากรด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องสามารถนำรูปแบบการส่งเสริมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูงนี้ไปปรับใช้ในการดูแลผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน และโรคไม่ติดต่อเรื้อรังอื่น ๆ ได้ตามความต้องการและความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของชุมชน และ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มระยะเวลาการศึกษาเพื่อติดตามค่าระดับความดันโลหิต ค่าดัชนีมวลกาย และค่าเส้นรอบเอว รวมถึงติดตามการคงอยู่ของพฤติกรรมวิถีชีวิตตามแนวเวชศาสตร์ชะลอวัยในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง ทั้งควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมและเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถตนเอง การรับรู้อุปสรรค และประโยชน์ของการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของในแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- เกสรารวรรณ ประดับพจน์. (2564). ผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ 3 self ต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำตาลในเลือด ความดันโลหิต และเส้นรอบเอวของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(5), 148-161.
- ธัมมทิวัดถ์ นรรัตน์วันชัย. (2559). เวชศาสตร์ชะลอวัยจากพื้นฐานสู่แนวปฏิบัติ. (เล่มที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นิศารัตน์ ศรีไชร์. (2564). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงในกลุ่มเสี่ยง. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, 32(1), 109-122.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ และพิศมัย เสรีจรกิจเจริญ. (2560). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสาธารณสุข: กรณีศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร. ชลบุรี: ภาควิชาพื้นฐานสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2563). การเปลี่ยนแปลง “พหุพฤติกรรมสุขภาพ” : ความท้าทายในการป้องกันโรคหัวใจและหลอดเลือดในประเทศไทย. วารสารสุขศึกษาและสื่อสารสุขภาพ, 7(2), 1-16.
- มาศ ไม้ประเสริฐ. (2559). เวชศาสตร์ชะลอวัย และฟื้นฟูสุขภาพคืออะไร. บทความวิจัยสาขาวิชาวิทยาการชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพวิทยาลัยการแพทย์บูรณาการ. วารสารสิทธิปริทัศน์, 30(ฉบับพิเศษ), 257-279.
- สมาคมความดันโลหิตสูงแห่งประเทศไทย. (2562). แนวทางการรักษาความดันโลหิตสูงในเวชปฏิบัติทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: ไทยทรिक อินค.
- สันต์ ใจยอดศิลป์ และพิจิกา วัชรวิชาติ. (2566). คัมภีร์สุขภาพดี: สุขภาพดีได้ง่ายด้วยตัวเอง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พรีเมียด.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี. (2564). เอกสารประกอบการตรวจราชการและนิเทศงานกระทรวงสาธารณสุขกรณีปกติ รอบที่ 2 ปีงบประมาณ 2565. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2565 จาก https://inspection.moph.go.th/e-inspection/file_province/2022-06-13-11-31-52.pdf
- สำนักโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง กรมควบคุมโรค. (2563). รายงานสถานการณ์โรค NCDs เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2562. นนทบุรี: อักษรกราฟฟิกแอนดี้ดีไซน์.
- Best, J. W. (1977). Research in education. (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Gabiola, J. (2020). The Effectiveness of Lifestyle with Diet and Physical Activity Education Program Among Prehypertensives and Stage 1 Hypertensives in an Urban Community Setting (ENLIGHTEN) Study. Journal Community Health, 45(3), 478-487.
- Samadian, F. (2016). Lifestyle Modifications to Prevent and Control Hypertension. Iran J Kidney Dis, 10(5), 237-263.
- Tungsurat, P. & Ponghirun, W. (2013). Healthcare Behavior of the elderly in the municipality, Bang Mueang Subdistrict, Mueang District, Samut Prakan Province. Journal of disseminate academic knowledge and research, 20(1), 57-68.

นวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน* INNOVATION PHARMACY BUSINESS MANAGEMENT

พชร ชัยรัตน์ประภา, ธัญชกร ปกิตตาวิจิตร*, ศุภวัฒน์ สุขะปรเมษฐ

Pachara Chairattanaprapa, Thananchakorn Pakittawichit*, Supawat Sukapramet

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

College of Innovation, Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhonpratoom, Thailand

Corresponding author E-mail: Thananchakorn.pak@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน 2) เพื่อหาวิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน 3) เพื่อเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านขายยา ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 7 คน นายกสมาคมร้านขายยาแผนปัจจุบัน 1 คน เจ้าของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน 12 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และใช้แนวคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา วิธีการจัดการ เพื่อสร้างนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังนี้ 1) ด้านการแข่งขัน 2) ด้านการจัดหาเงินทุน 3) ด้านการจัดการสินค้าสต็อก 4) ด้านเภสัชกร 5) ด้านกฎหมาย ในการพัฒนาวิธีการจัดการธุรกิจ ผู้ประกอบการได้นำเทคโนโลยีบางประเภทเข้ามาจัดการธุรกิจ ได้แก่ ด้านการเงิน ปรับปรุงการจัดการสต็อกสินค้า ปรับวิธีการจัดการยา ส่วนการจัดการตลาดและการจัดการเภสัชกรประจำร้านขายยาแผนปัจจุบัน ยังไม่นำวิธีการใหม่เข้ามา โดยเฉพาะใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook Line) เป็นตัวช่วยที่ง่ายและสามารถเข้าถึงลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การนำการตลาดดิจิทัลมาปรับใช้จะช่วยให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้ตรงจุดและมีประสิทธิภาพ เพิ่มยอดขายและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าได้เพิ่มขึ้น สามารถตอบสนองต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การจัดการธุรกิจ, ร้านขายยาแผนปัจจุบัน

Abstract

The objectives of this research were to 1) Identify and analyze problems and obstacles faced by modern pharmacy businesses 2) Determine management methods for modern pharmacy businesses and 3) Propose an innovative management model for modern pharmacy businesses. This qualitative research involved 20 key informants selected through purposive sampling. All informants were experts related to the pharmacy business comprising 7 government officials 1 president of the Modern Pharmacy Association and 12 modern pharmacy business owners. Data collection employed in-depth interviews using structured interview guides to gather

* Received 5 August 2024; Revised 21 August 2024; Accepted 23 August 2024

information about operational results. In-depth interviews were used to collaboratively analyze problems and management methods, aiming to develop innovative management practices for modern pharmacy businesses. The collected data were then subjected to thematic and content analysis. The research findings revealed that modern pharmacy businesses face several problems and obstacles, including 1) Competition 2) Capital acquisition 3) Inventory management 4) Pharmacist-related issues and 5) Legal concerns. In developing business management methods entrepreneurs have incorporated certain technologies into their business management, particularly in finance, inventory management, and medication management. However marketing management and pharmacist management in modern pharmacies have not yet adopted new methods. Notably social media (Facebook Line) is used as an easy tool to reach customers quickly and extensively. The adoption of digital marketing would help target customer groups more precisely and effectively increasing sales and improving customer relationships. This approach could better respond to customer needs.

Keywords: Innovation, Business Management, Modern Pharmacy

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในระบบสุขภาพของประชาชน โดยเป็นแหล่งให้บริการด้านยาและคำปรึกษาด้านสุขภาพที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกสบาย จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ 2563 พบว่า ประเทศไทยมีร้านขายยาแผนปัจจุบันกว่า 20,000 แห่งทั่วประเทศ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธุรกิจนี้ในระบบสาธารณสุข นอกจากการจำหน่ายยา ร้านขายยายังมีบริการเสริมอื่น ๆ เช่น การวัดความดันโลหิต การตรวจระดับน้ำตาลในเลือด และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ยาอย่างถูกต้องและปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ วิวัฒน์ ถาวรวัฒนยงค์ ชี้ให้เห็นว่า หนึ่งในปัญหาหลัก คือ การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด ซึ่งกำหนดให้มีเภสัชกรประจำร้านขายยาเสมอ แม้จะเป็นผลดีต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค แต่ก็สร้างภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมให้กับธุรกิจ โดยเฉพาะร้านขนาดเล็ก (วิวัฒน์ ถาวรวัฒนยงค์, 2563) นอกจากนี้การแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญ จากการศึกษาของ Firebug, J. H. & Schmick, G. T. พบว่า ผู้ประกอบการรายใหญ่มีความได้เปรียบในด้านการซื้อยาในปริมาณมากและมีอำนาจต่อรอง ทำให้มีต้นทุนที่ต่ำกว่าและสามารถขายยาในราคาที่แข่งขันได้มากกว่า (Firebug, J. H. & Schmick, G. T., 2016) สถิติจากสมาคมร้านขายยาแห่งประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า ส่วนแบ่งตลาดของร้านขายยารายย่อยลดลงจากร้อยละ 65 ในปี 2559 เหลือเพียงร้อยละ 55 ในปี 2564 การจัดหาเงินทุนเป็นอีกหนึ่งความท้าทาย โดย Younis, M. Z. & Ali, S. S. พบว่า ธุรกิจขนาดเล็กมีข้อจำกัดทางการเงินมากกว่าผู้ประกอบการรายใหญ่ ทำให้การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นไปได้ยากกว่า สถิติจากธนาคารแห่งประเทศไทย 2564 แสดงให้เห็นว่า อัตราการอนุมัติสินเชื่อสำหรับธุรกิจ SMEs ในกลุ่มร้านขายยามีเพียงร้อยละ 60 เทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 85 (Younis, M. Z. & Ali, S. S., 2019)

การบริหารจัดการร้านขายยาในปัจจุบันและจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข ปัจจุบัน ร้านขายยาส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม เช่น การจดบันทึกด้วยมือ การใช้สมุดบัญชี และการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบเอกสาร ซึ่งมีจุดอ่อนที่สำคัญ ได้แก่ 1) การจัดการสต็อก การตรวจนับสินค้าคงคลังด้วยมือทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย และใช้เวลานาน ส่งผลให้เกิดปัญหาสินค้าขาดหรือล้นสต็อก 2) การบริหารการเงิน ซึ่งส่วนใหญ่การทำบัญชีด้วยมือเสี่ยง

ต่อความผิดพลาดและยากต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินอย่างรวดเร็ว 3) การให้บริการลูกค้า การค้นหาข้อมูลยาและการจัดการใบสั่งยาด้วยระบบเอกสารทำให้การให้บริการล่าช้า 4) การสื่อสารกับเภสัชกร การติดต่อสื่อสารแบบดั้งเดิมอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการให้คำปรึกษาหรือการจัดการปัญหาเร่งด่วน

ดังนั้นหากมีการปรับและรับเทคโนโลยีปัจจุบันและความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่าแม้ว่าบางร้านขายยาจะเริ่มนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ยังมีจุดบกพร่องที่ต้องได้รับการแก้ไขด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า ระบบ POS รุ่นเก่าอาจมีข้อจำกัดในการเชื่อมต่อกับระบบอื่น ๆ และไม่รองรับการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง จำเป็นต้องอัปเดตเป็นระบบ POS ที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ real-time และเชื่อมต่อกับระบบคลาวด์ได้ซอฟต์แวร์จัดการสต็อกแบบสแตนด์อโลน ไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรปรับใช้ระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงข้อมูลสต็อก การขาย และการสั่งซื้อเข้าด้วยกัน การใช้สื่อสังคมออนไลน์แบบทั่วไประยะนี้ยังไม่มีการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้าและการทำการตลาดแบบเฉพาะเจาะจง ควรนำเทคโนโลยี AI และ Big Data มาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้าและปรับปรุงกลยุทธ์การตลาด ระบบการสื่อสารภายในองค์กรแบบดั้งเดิม ยังขาดประสิทธิภาพในการแบ่งปันข้อมูลและการทำงานร่วมกัน ควรนำแพลตฟอร์มการทำงานร่วมกันแบบคลาวด์มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างพนักงานและเภสัชกร

การบริหารจัดการสต็อกเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญ Yildirim, F. & Antileak, A. เสนอว่า การใช้ระบบเทคโนโลยีในการติดตามและจัดการสต็อกยาเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อลดความผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ รวมถึงการตรวจสอบวันหมดอายุของยาและการจัดส่งสินค้าให้ถูกต้องและทันเวลาจากปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ (Yildirim, F. & Antileak, A., 2018) และ Myers, S. C. & Majluf, N. S. เสนอว่า ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันจำเป็นต้องมีกลยุทธ์การแข่งขันที่เหมาะสมและพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจ การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเข้าใจปัญหาและอุปสรรค รวมถึงวิธีการจัดการและนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเหล่านี้ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 7 คน นายกสมาคมร้านขายยาแผนปัจจุบัน 1 คน และเจ้าของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน 12 คน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินธุรกิจและนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการปัญหาต่าง ๆ ผลการวิจัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหา อุปสรรค วิธีการจัดการ และนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาธุรกิจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายและมาตรการในการสนับสนุนธุรกิจนี้ในอนาคต (Myers, S. C. & Majluf, N. S., 1984)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน
2. เพื่อหาวิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน รวมถึงการค้นหาวิธีการจัดการและเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน ซึ่งคัดเลือกมาโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 7 คน นายกสมาคมร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 1 คน และเจ้าของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 12 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทำโดยการพิจารณาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในด้านการจัดการธุรกิจร้านขายยา รวมถึงความสามารถในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยได้ทบทวนกรอบการวิจัย แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องของแนวคำถามด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อให้แน่ใจว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือและสามารถเก็บข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด 20 คน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจวิธีการจัดการ และนวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยใช้การวิเคราะห์ประเด็นข้อมูล และการวิเคราะห์เนื้อหา และการประกอบความเรียง ผลการวิเคราะห์จะถูกนำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน พบว่า ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ดังนี้ 1) ด้านการแข่งขัน การแข่งขันจากร้านขายยาขนาดใหญ่ 2) ด้านการจัดหาเงินทุน ขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เพียงพอสำหรับการขยายธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน 3) ด้านการจัดการสินค้าสต็อก การบริหารจัดการสต็อกยาที่มีประสิทธิภาพยังคงเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะการควบคุมการหมดอายุของยา 4) ด้านเภสัชกร ขาดแคลนเภสัชกรที่และค่าจ้างแพง 5) ด้านกฎหมาย กฎหมายกำหนดให้มีเภสัชกรประจำร้านขายยาแผนปัจจุบัน ซึ่งทำให้บางร้านไม่สามารถปฏิบัติตามได้ ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 กล่าวว่า “การแข่งขันกับรายใหญ่ที่อยู่ใกล้ ๆ กัน ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ร้านสะดวกซื้อ มีอำนาจในซื้อสินค้าได้ทีละมาก ๆ ทำให้มียาครบลูกค้ามาซื้อได้สินค้าตามต้องการรวมทั้งการบริการที่ดีทำให้เกิดปัญหาแน่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 14 ได้เสริมว่า “มีปัญหาแน่นอน จะเห็นได้ว่าร้านสะดวกซื้อ ตอนนี้นำเปิดให้บริการ มีหลายสาขาที่สำคัญ มีสินค้าหลากหลาย ดังนั้น การแข่งขันอย่างนี้ในระยะยาวธุรกิจร้านขายยาจะหายไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 16 เสริมอีกว่ามีปัญหาไม่ว่าเรื่องการบริการมีเภสัชให้คำปรึกษารายใหญ่มีครบ และเป็นอุปสรรคทำให้ร้านขายยาไม่สามารถต่อสู้ได้สุดท้ายต้องเลิกไปเหมือนปลาใหญ่กินปลาเล็ก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 16, 2567)

2. เพื่อหาวิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน พบว่า วิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเป็นการจัดการอย่างไม่มีระบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการการเงิน การจัดการสต็อกยา การจัดการยา การจัดการการตลาด การจัดการเภสัชกรประจำร้านขายยาแผนปัจจุบัน ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9 กล่าวว่า “การวางแผนด้านการเงินถ้าพูดถึงการวางแผนจะมีการทำ งบประมาณรายรับรายจ่าย รับเท่าไรจะจ่ายเท่าไรจะจาด ๆ เอาไว้ ส่วนมากทำบ้างไม่ได้ทำบ้าง ไม่ได้เป็นระบบระเบียบแน่นอนหรอก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 ได้เสริมว่า “การวางแผนจัดการด้านการเงิน แค่ดูรายรับรายจ่ายให้พอประมาณ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12 เสริมอีกว่า “แค่ตรวจนับรายได้แต่ละวัน บริหารเงินให้พอใช้แต่ละเดือน เช่น ค่าใช้จ่ายยา ค่าเช่า ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้ครบเดือนส่วนที่เหลือจะเก็บไว้เป็นทุนสำรอง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2567) จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันยังไม่มีเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการจัดการการเงิน การจัดการสต็อกยา และการจัดการด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง สภาพปัจจุบัน การจัดการการเงินยังไม่มีเป็นระบบ เช่น การจดบันทึกรายรับรายจ่ายไม่สม่ำเสมอ การบริหารการเงินเป็นไปอย่างคร่าว ๆ เน้นแค่ให้พอใช้จ่ายในแต่ละเดือน ขาดการวางแผนการเงินอย่างเป็นระบบ

3. เพื่อเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน พบว่า รูปแบบนวัตกรรมการจัดการในธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน มีดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยี POS (Point of Sale) ในการจัดการการเงิน การจัดการสต็อกสินค้า และการจัดการยา 2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook Line) เพื่อการตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เพิ่มยอดขาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า 3) การใช้ Line เพื่อการติดต่อสื่อสาร และสร้างความเข้าใจระหว่างลูกค้ากับเภสัชกรประจำร้านในช่วงที่ลูกค้าต้องการคำปรึกษาในขณะที่ไม่สามารถเข้าพบเภสัชกรที่ร้านได้ เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันสามารถช่วยแก้ไขปัญหและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11 กล่าวว่า “การใช้ระบบ POS ทำให้เราสามารถตรวจสอบบัญชีง่ายขึ้นและลดความผิดพลาด” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 18 ได้เสริมว่า “ระบบ POS ช่วยให้การจัดการเงินสดและการชำระเงินสดมากขึ้น ไม่ต้องใช้เวลานานในการปิดยอดขายแต่ละวัน และสามารถตรวจสอบยอดขายย้อนหลังได้อย่างง่ายดาย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 18, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 15 เสริมอีกว่า “ระบบ POS ทำให้การจัดการเงินสดในร้านมีความสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 15, 2567) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 17 กล่าวว่า “ระบบ POS ช่วยให้การตรวจสอบบัญชีและการจัดการเงินในร้านเป็นไปอย่างมีระเบียบและแม่นยำ ลดความเสี่ยงจากการทุจริต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 17, 2567) และผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11 ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “หากเราสามารถใช้ไลน์ในการติดต่อกับลูกค้าเราได้จะเป็นการดีมากเลย เพราะบางครั้งเรามีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับยา ต้องการคำปรึกษาสามารถปรึกษาเราได้เลย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2567)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ทั้งสามข้อได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน การจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยา ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิจัยคนอื่น ๆ ในหลายด้าน ดังนี้

1. ระบุและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเผชิญกับปัญหาการแข่งขันจากร้านขายยาขนาดใหญ่ ขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การจัดการสินค้าสต็อกที่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนเภสัชกร และข้อกำหนดทางกฎหมายที่เข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิทยา มาลี ในหลายด้านการศึกษาของ วิทยา มาลี ระบุว่าร้านขายยาในเขตเมือง

ต้องเผชิญกับการแข่งขันจากร้านขายยาขนาดใหญ่และร้านขายยาทางออนไลน์ที่มีทุนสนับสนุนและการตลาดที่แข็งแกร่งกว่า ร้านขายยาขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณสำหรับการทำการตลาดและการขยายธุรกิจ ทำให้เสียเปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้ วิทยา มาลี ยังพบว่า ร้านขายยาในเขตเมืองต้องพัฒนาการบริการและคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในพื้นที่ที่มีความต้องการสูง การพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญและการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสินค้าจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (วิทยา มาลี, 2561) เช่นเดียวกันกับการจัดการสินค้าสต็อกเป็นปัญหาสำคัญในธุรกิจร้านขายยา เนื่องจากสินค้าที่ยังไม่ถูกขายออกไปแต่ใกล้หมดอายุจะกลายเป็นภาระทางการเงินที่สำคัญ วิวัฒน์ ถาวรวัฒนยงค์ พบว่า ร้านขายยาเล็ก ๆ มักไม่มีระบบจัดการสินค้าสต็อกที่มีประสิทธิภาพ การขาดการวางแผนและการควบคุมสินค้าคงคลังที่ดีทำให้มีความเสี่ยงในการสูญเสียสินค้าจากการหมดอายุหรือการจัดเก็บที่ไม่ถูกต้อง งานวิจัยนี้ยังระบุว่าร้านขายยาควรนำระบบการจัดการสินค้าสต็อกที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตรวจสอบและควบคุมสินค้าคงคลังเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ (วิวัฒน์ ถาวรวัฒนยงค์, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ Babar, Z. U. & Rao, D. แสดงให้เห็นว่าธุรกิจร้านขายยาในประเทศต่าง ๆ เผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น การแข่งขันจากร้านขายยาขนาดใหญ่ การจัดการสินค้าสต็อก และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ในทัศนะคติของผู้วิจัยมีความเห็นว่า ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ การแข่งขันจากร้านขายยาขนาดใหญ่และ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน การจัดการสินค้าสต็อก การขาดแคลนเภสัชกร และข้อกำหนดทางกฎหมายที่เข้มงวด เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการธุรกิจ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด รวมถึงการผ่อนปรนข้อกำหนดทางกฎหมายที่ซับซ้อนเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ (Babar, Z. U. & Rao, D., 2015) ในทัศนะของผู้วิจัย ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันกำลังเผชิญอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10 ที่กล่าวถึงปัญหาการแข่งขันกับร้านสะดวกซื้อ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า แม้ปัญหาดังกล่าวจะเป็นความท้าทายที่สำคัญ แต่ก็เปิดโอกาสในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินธุรกิจด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Christensen, C. M. ที่เน้นย้ำความสำคัญของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการปรับตัวทางธุรกิจ นอกจากนี้ปัญหาด้านกฎหมายและการขาดแคลนเภสัชกรเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขในระดับนโยบาย โดยอาจต้องมีการทบทวนและปรับปรุงกฎระเบียบให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของธุรกิจ โดยยังคงคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าในการนำไปพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาและการสร้างนวัตกรรมในการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันต่อไป (Christensen, C. M., 1997)

2. หาวิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ผลการวิจัยพบว่า วิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการ เช่น การใช้ระบบ POS เพื่อการจัดการการเงิน การจัดการสต็อกสินค้า และการจัดการยา รวมถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการตลาดและการติดต่อสื่อสารกับเภสัชกร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmad, A. R. & Yusof, N. ที่พบว่า การฝึกอบรมและการพัฒนาเทคโนโลยีสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน การศึกษาของ Ahmad, A. R. & Yusof, N. แสดงให้เห็นว่าการฝึกอบรมและการพัฒนาเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินธุรกิจของร้านขายยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) ในภาคค้าปลีกของมาเลเซีย และพบว่า การฝึกอบรมช่วยให้พนักงานมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการใช้งานเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบ POS (Point of Sale) ซึ่งสามารถช่วยให้การจัดการการเงินและการจัดการสต็อกสินค้าเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้ระบบ POS ยังช่วยให้ร้านขายยาสามารถติดตามการขายและการเคลื่อนไหวของสินค้าคงคลังได้อย่างแม่นยำ ลดความเสี่ยงจากการสูญหายของสินค้า และเพิ่มความรวดเร็วในการบริการลูกค้า (Ahmad, A. R. & Yusof, N., 2018) เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ Dhaliwal, J. S. et al ระบุว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และระบบ POS ช่วยให้ร้านขายยาสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าและเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับการศึกษาการศึกษาของ Dhaliwal, J. S. et al ที่พบว่า การฝึกอบรมและการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจร้านขายยา การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการไม่เพียงแต่ช่วยให้ธุรกิจสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ในทัศนะคติของผู้วิจัยมีความเห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยาเป็นสิ่งจำเป็น การใช้เทคโนโลยีในการจัดการการเงิน สินค้าสต็อก และการจัดการยา เช่น ระบบ POS จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน (Dhaliwal, J. S. et al., 2017) ในทัศนะคติของผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันยังไม่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการจัดการการเงิน การจัดการสต็อก และการจัดการด้านอื่น ๆ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง สภาพปัจจุบัน การจัดการการเงินยังไม่เป็นระบบ เช่น การจดบันทึกรายรับรายจ่ายไม่สม่ำเสมอ การบริหารการเงินเป็นไปอย่างคร่ำ ๆ เน้นแค่ให้พอใช้จ่ายในแต่ละเดือน ขาดการวางแผนการเงินอย่างเป็นระบบ ควรให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการธุรกิจ เช่น ใช้ระบบ POS (Point of Sale) ช่วยในการจัดการการเงิน ช่วยในการจัดการสต็อกสินค้า ช่วยในการจัดการยา ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการการตลาด ใช้ Facebook และ Line เพื่อเข้าถึงลูกค้าได้รวดเร็วและกว้างขวางช่วยเพิ่มยอดขายใช้ Line ในการจัดการเภสัชกรประจำร้าน ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับเภสัชกรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการธุรกิจ โดยสรุป ผู้วิจัยมองว่าการนำเทคโนโลยีและระบบดิจิทัลมาใช้จะช่วยปรับปรุงการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการจัดการการเงิน การบริหารสต็อก การตลาด และการสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจในระยะยาว

3. เสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ข้อมูลจากผลการวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ดังนั้น รูปแบบนวัตกรรมจัดการที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันควรมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะระบบ Point of Sale (POS) และสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในหลายด้าน ได้แก่ การจัดการการเงิน การบริหารสต็อกสินค้า การจัดการยา การตลาดดิจิทัล และการสื่อสารกับเภสัชกร แนวคิดนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีของ Christensen, C. M. ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว Christensen, C. M. ชี้ให้เห็นว่าองค์กรที่สามารถปรับตัวและนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะมีความได้เปรียบในการแข่งขัน และมีโอกาสอยู่รอดสูงกว่า (Christensen, C. M., 1997) นอกจากนี้ การศึกษาของ Yildirim, F. & Antileak, A. เกี่ยวกับ Technology Acceptance Model (TAM) ยังสนับสนุนแนวคิดนี้ โดยพบว่า การยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีใหม่ในองค์กรช่วยเพิ่มทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานในบริบทของธุรกิจร้านขายยา โดยเฉพาะ (Yildirim, F. & Antileak, A., 2018) การศึกษาของ ธงชัย ชื่นกิ่งแก้ว และวิลาสินี ยนต์วิทย์ ในสหรัฐอเมริกาที่แสดงให้เห็นว่า การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยให้ร้านขายยาสามารถแข่งขันได้ดีขึ้นในตลาดที่มีการแข่งขันสูง โดยเฉพาะในด้านการจัดการการเงิน การบริหารสต็อกสินค้า และการให้บริการลูกค้า ดังนั้น การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ ลดข้อผิดพลาดในการจัดการ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะ

การใช้ระบบ POS และสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งควรเพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์ เช่น Shopee Lazada TikTok shop Instagram Facebook Line shop เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้อธุรกิจสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งในด้านการเงิน การจัดการสต็อก การตลาด และการสื่อสารกับลูกค้าและบุคลากร อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับขนาดและลักษณะของธุรกิจ รวมถึงความพร้อมของบุคลากรในการใช้งานเทคโนโลยีดังกล่าวด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ธงชัย ชื่นกิ่งแก้ว วิลาสินี ยนต์วิทย์, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน โดยได้พัฒนารูปแบบโมเดลการจัดการที่นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการดำเนินงานโมเดลนี้มีชื่อว่า "นวัตกรรมการจัดการร้านขายยาแผนปัจจุบัน (PIMM)" ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ส่วน ดังนี้

ภาพที่ 1 นวัตกรรมจัดการร้านขายยาแผนปัจจุบัน

1. การจัดการเภสัชกรและบุคลากร (Pharmacist and Personnel Management) ใช้การใช้ Line และแอปพลิเคชันการสื่อสารอื่น ๆ ในการติดต่อสื่อสารกับเภสัชกร
2. การจัดการสินค้าสต็อก (Inventory Management) และการจัดการยาใช้การใช้ระบบ POS ในการติดตามการเคลื่อนไหวของสินค้าและควบคุมสินค้าคงคลังเพื่อลดการสูญเสียจากสินค้าหมดอายุ
3. การจัดการการเงิน (Financial Management) ใช้การใช้ระบบ POS (Point of Sale) ในการจัดการรายรับ รายจ่ายและการติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินเพื่อการวางแผนและตัดสินใจ

4. การตลาดดิจิทัล (Digital Marketing) ใช้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Line ในการทำการตลาดและประชาสัมพันธ์ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าผ่านการสื่อสารและตอบสนองอย่างรวดเร็ว

โมเดล PIMM นี้ช่วยให้ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในธุรกิจร้านขายยาอีกด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน หาวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันเผชิญกับปัญหาการแข่งขันจากร้านขายยาขนาดใหญ่ ขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การจัดการสินค้าสต็อกที่มีประสิทธิภาพ ขาดแคลนเภสัชกร และข้อกำหนดทางกฎหมายที่เข้มงวด การจัดการที่มีประสิทธิภาพควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการ เช่น การใช้ระบบ POS และสื่อสังคมออนไลน์ โมเดลการจัดการนวัตกรรมธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน (PIMM) ได้รับการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสามารถแข่งขันได้ ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) การจัดการการเงินและสินค้าสต็อก แนะนำให้ธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันนำระบบ POS มาใช้เพื่อการจัดการการเงินและสินค้าสต็อกอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดการสูญเสียและเพิ่มความแม่นยำในการจัดการ 2) การตลาดดิจิทัลควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการทำการตลาดและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า เพื่อเพิ่มยอดขายและขยายฐานลูกค้า 3) การจัดการเภสัชกร โดยการใช้เครื่องมือการสื่อสารออนไลน์ เช่น Line ในการติดต่อสื่อสารกับเภสัชกรและพนักงาน รวมถึงการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยี ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมี 1) การศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ควรศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่อาจนำมาใช้ในการจัดการธุรกิจร้านขายยา เช่น การใช้ AI หรือ Machine Learning ในการวิเคราะห์ข้อมูลและคาดการณ์ยอดขาย 2) การประเมินผลการใช้นวัตกรรม ควรศึกษาผลการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับการนำมาใช้ในธุรกิจร้านขายยาในระยะยาว เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความยั่งยืน ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยนี้ เป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน ให้เติบโตอย่างยั่งยืนในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบันให้เติบโตในอนาคตได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธงชัย ชื่นกิ่งแก้ว วิลาสินี ยนต์วิทย์. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการและการตลาดการบริการเพื่อยกระดับภาพลักษณ์ร้านขายยา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 17(2), 112-125.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10. (2 ก.พ. 2567). ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11. (5 ก.พ. 2567). เสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12. (2 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14. (18 ก.พ. 2567). ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 15. (2 ก.พ. 2567). เสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 16. (22 ก.พ. 2567). ปัญหาและอุปสรรคของธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 17. (2 ก.พ. 2567). เสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 18. (20 ก.พ. 2567). เสนอรูปแบบนวัตกรรมการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (2 ก.พ. 2567). วิธีการจัดการธุรกิจร้านขายยาแผนปัจจุบัน. (พชร ชัยรัตน์ประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- วิทยา มาลี. (2561). การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการจัดการร้านขายยาแผนปัจจุบัน ในสถานการณ์การแข่งขันทางธุรกิจ: กรณีศึกษาร้านขายยาในเขตเมือง. วารสารวิจัยและพัฒนา, 13(2), 36-45.
- วิวัฒน์ ถาวรพัฒน์. (2563). ความคิดเห็นของผู้ประกอบการร้านยาในจังหวัดนครปฐมต่อประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่องการกำหนดเกี่ยวกับสถานที่อุปกรณ์และวิธีการปฏิบัติทางเภสัชกรรมชุมชนในสถานที่ขายยาแผนปัจจุบันตามกฎหมายว่าด้วยยา พ.ศ. 2557. วารสารเภสัชศาสตร์ไทย, 11(2), 27-44.
- Ahmad, A. R. & Yusof, N. (2018). The role of training and technology development in enhancing the efficiency of small and medium enterprises in the retail sector. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 45(3), 133-145.
- Babar, Z. U. & Rao, D. (2015). Challenges and opportunities for pharmacies in developing countries: A review. *Journal of Global Health*, 5(2), 020302.
- Christensen, C. M. (1997). *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail*. Latin: Harvard Business Review Press.
- Dhaliwal, J. S. et al. (2017). Impact of digital marketing and POS systems on the performance of retail pharmacies. *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing*, 11(3), 239-254.
- Firebug, J. H. & Schmick, G. T. (2016). Financing small business pharmacies: Challenges and strategies. *Journal of Small Business Management*, 54(1), 85-99.
- Myers, S. C. & Majluf, N. S. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of Financial Economics*, 13(2), 187-221.
- Yildirim, F. & Antileak, A. (2018). Innovation in the pharmaceutical industry: Strategies and trends. *Pharmaceutical Industry Journal*, 22(4), 99-117.
- Younis, M. Z. & Ali, S. S. (2019). The competitive strategies of independent pharmacies: An empirical study. *Journal of Pharmaceutical Innovation*, 14(3), 217-228.

การพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร*

DEVELOPMENT OF DIGITAL MORAL PAINTINGS MEDIA TO PROMOTE ACCESS AND PRESERVE THE CULTURAL HERITAGE OF OM NOI TEMPLE, SAMUT SAKHON PROVINCE

ปวีณา ชัยวนารมย์¹, บวร เครือรัตน์^{2*}, วันวิสาข์ พรหมจัน¹

Paweena Chaiwanarom¹, Bovan Krouat^{2*}, Wanwisa Promjeen¹

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

¹Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

²คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ นครปฐม ประเทศไทย

²Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: bovon.kro@rmutr.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและสำรวจการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร 2) พัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พุทธศาสนิกชนจำนวน 254 คน คัดเลือกแบบบังเอิญจากผู้ที่มาทำบุญวัดอ้อมน้อย เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 2) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายในพระอุโบสถของวัดอ้อมน้อยมีภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงเรื่องราวประวัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผนังอุโบสถมีความสูงเกินกว่าระดับสายตา และทัศนียภาพที่มีสิ่งบดบังภายในอุโบสถ ทำให้ผู้ชมขาดความต่อเนื่องในการทำความเข้าใจพุทธประวัติ และลดโอกาสในการชื่นชมคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์และศาสนา 2) สื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลถูกพัฒนาให้อยู่ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย มีขั้นตอนการพัฒนาสื่อเริ่มจากวางแผนเตรียมการผลิต ขั้นตอนการผลิตใช้เทคโนโลยีการถ่ายภาพทางอากาศยานไร้คนขับเป็นหลัก และขั้นตอนหลังการผลิตด้วยการตัดต่อภาพและเสียง 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.46 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.59

คำสำคัญ: ภาพจิตรกรรมฝาผนัง, ดิจิทัล, การอนุรักษ์, มรดกทางวัฒนธรรม, วัดอ้อมน้อย

Abstract

The research aimed to 1) study and survey viewing the mural paintings inside the chapel of Om Noi temple, Samut Sakhon Province., 2) develop a digital moral paintings media to promote access and preserve the cultural heritage of Om Noi temple, Samut Sakhon Province, and

3) assess the satisfaction of the sample of digital moral painting media of Om Noi temple, Samut Sakhon Province. The research uses mixed methods research combined with both quantitative and qualitative approaches. The samples consisted of 254 Buddhists selected randomly from those who came to make merit at Om Noi temple. The research tools consisted of: 1) qualitative research uses structured interviews, and 2) quantitative research employed a questionnaire to assess user satisfaction. The statistics used to analyze the data were frequency, mean, and standard deviation. The research findings were as follows: 1) There are mural paintings within the chapel of Om Noi temple that tell stories about the Lord Buddha's history. Accessing and viewing the mural paintings is obstructed by the high chapel walls and obstructions inside the chapel. This causes the Buddhists to lack continuity in understanding the Lord Buddha's history and reduces the opportunity to appreciate aesthetic and religious values. 2) Digital mural painting technology has evolved into a multimedia format. The process of media development begins with pre-production planning and preparation. Following that, the production process uses unmanned aerial vehicles (UAV) as the key equipment. The final step is post-production, which involves editing visuals and audio. 3) The evaluation of the samples' satisfaction with the digital mural paintings media yielded an overall mean at a high level of 4.46 with a standard deviation of 0.59.

Keywords: Moral Painting, Digital, Preservation, Cultural Heritage, Om Noi Temple

บทนำ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นทุนทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์และศาสนา เนื้อหาเรื่องราวที่ศิลปินมักนำมาเป็นหัวข้อสำหรับสร้างสรรค์ภาพจิตรกรรม คือ เรื่องราวในอุดมคติที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น พุทธประวัติ วรรณคดี ชาดกต่าง ๆ คุณค่าของภาพจิตรกรรมฝาผนังก่อให้เกิดการเรียนรู้แง่คิดและพัฒนาภูมิปัญญาของผู้ชมตามเนื้อหาที่นำเสนอ รวมถึงสร้างสุนทรียภาพทางอารมณ์ผ่านความอ่อนช้อยงดงามของสีและลายเส้น ภาพจิตรกรรมฝาผนังจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของแผ่นดิน ในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศิลปะประจำชาติ หากแต่ปัจจุบันได้ถูกมองข้ามความสำคัญไปอย่างน่าเสียดาย ถึงเวลาแล้วที่ทุกภาคส่วนควรให้ความตระหนักและร่วมมือกันในการสงวนรักษาภาพจิตรกรรมฝาผนังอย่างจริงจัง หนึ่งในนโยบายของภาครัฐในการขับเคลื่อนการอนุรักษ์เห็นได้จากแผนปฏิบัติการ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกระทรวงวัฒนธรรม ที่มียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ให้เกิดความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา ปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน รวมถึงส่งเสริมการผลิตสื่อที่มีเนื้อหากระตุ้น และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า สาเหตุหลักที่ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนัง คือ 1) ความเก่าแก่ของภาพที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานจึงทำให้ภาพทรุดโทรมและจางลงตามกาลเวลา เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องทศชาติและพระศรีอารียในโบราณสถานเชิงอนุรักษ์จังหวัดลพบุรี (ไชยพล กลิ่นจันทร์, 2563) 2) เนื้อหาของภาพ หรือรูปแบบศิลปะมีความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งพบเห็นได้อยู่ไม่มากนักจากสถานที่อื่น เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร ที่แต่ละภาพมีความสวยงามตามแบบอย่างศิลปะไทยโบราณ (ธนพล จุลกะเศียน, 2565) รวมไปถึงจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติ

เรื่องอัฐมมหาสถานและสถมมหาสถานของวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี ที่มีทั้งความเก่าแก่ของภาพและมีเนื้อหาที่หาชมได้ยาก (ชัยศ วนิชวัฒนาวุฒิ, 2560)

วัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง พ.ศ. 2537 ภายในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังในลักษณะภาพทอดยาวเหยียดไปตลอดผนัง แม้ว่าอายุของภาพไม่ได้เก่าแก่เป็นร้อยปี อีกทั้งเนื้อหาของภาพก็เป็นเรื่องราวพุทธประวัติที่พบเห็นได้ทั่วไปในหลายวัด แต่ประเด็นที่กระตุ้นความสนใจแก่ผู้วิจัยในการพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลให้แก่วัดแห่งนี้ คือ ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงเพื่อรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังอันได้แก่ 1) ผนังอุโบสถที่มีระดับความสูงถึง 10 เมตร 33 เซนติเมตร ซึ่งไกลจากระดับสายตาของผู้ชมเป็นอย่างมาก 2) ภาพจิตรกรรมถูกบดบังจากสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบที่อยู่ภายในอุโบสถ ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความบกพร่องในการรับรู้และเรียนรู้ ขาดความต่อเนื่องในการทำความเข้าใจพุทธประวัติ จนอาจท้อแท้และเบื่อหน่ายในที่สุด ในขณะที่เดียวกัน การสื่อสารความงามด้านทัศนศิลป์จากศิลปินผู้วาดภาพมายังผู้ชมก็ถูกลดทอนลงด้วย นอกจากนี้ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าวัดอ้อมน้อยมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) (พระอธิการโสภณ ปิยะธมฺโม (กิ่งแก้ว) และคณะ, 2564) กล่าวคือภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอ้อมน้อยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้านพุทธศาสนาแก่โรงเรียนในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนวัดอ้อมน้อย (มิตรครูราษฎร์รังสรรค์) และโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ ซึ่งทางโรงเรียนมักพานักเรียนมาศึกษาเรียนรู้พุทธประวัติและชมศิลปะไทย ผ่านภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดอ้อมน้อยอยู่เป็นประจำ เมื่อมีบทเรียนเกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนา ดังนั้น ข้อจำกัดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นจะยิ่งลดทอนการรับรู้ให้ลดลงไปอีก สำหรับเยาวชนเหล่านี้ที่ยังมีพื้นฐานพุทธศาสนาเพียงน้อยนิดหรือไม่มีเลย เพื่อเป็นการสนับสนุนให้วัดอ้อมน้อยได้ขับเคลื่อนพลังบวร ซึ่งเป็นพลังสำคัญในสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกในการเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์ และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งรองรับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลของวัดอ้อมน้อย ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) นำเสนอเนื้อหาพุทธประวัติที่เป็นภาพมุมสูงภายในอุโบสถให้เกิดมุมมองภาพที่สมบูรณ์ในระดับสายตาของจิตรกรรมฝาผนัง โดยปราศจากสิ่งบดบังภายในอุโบสถ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการเข้าถึงให้พุทธศาสนิกชนได้รับรู้และเรียนรู้พุทธประวัติได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสื่อสารความงามด้านทัศนศิลป์จากศิลปินผู้วาดภาพมายังผู้ชมได้อย่างสมบูรณ์ งานวิจัยนี้จะช่วยกระตุ้นความรู้สึกรักหวงแหน และอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ รวมถึงเสริมสร้างศักยภาพมนุษย์โดยเฉพาะเยาวชนที่เรียนอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงวัดอ้อมน้อยให้เกิดความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา ปลุกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชน (วัด) เป็นฐาน ตอบโจทย์ตามแผนปฏิบัติการของกระทรวงวัฒนธรรม รวมถึงยกระดับวัดอ้อมน้อยสู่การเป็นชุมชนนวัตกรรม ด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเชื่อมโยงกับทุนทางวัฒนธรรมของวัด ต่อเนื่องจากสร้างเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับบริหารจัดการของเก็บอัฐิ (วีรยุทธ สวัสดิ์กิจไพโรจน์ และคณะ, 2567) ที่ทีมผู้วิจัยเคยพัฒนาให้วัดอ้อมน้อยมาก่อนหน้านี้แล้ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและสำรวจการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบของระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กล่าวคือ ในช่วงต้นของงานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปประเด็นข้อจำกัดในการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดอัมมน้อย ที่ทำให้ผู้ชมไม่ได้รับการถ่ายทอดเนื้อหาพุทธประวัติได้อย่างสมบูรณ์ และซึมซับความงดงามทางศิลปะในงานจิตรกรรมไทยได้อย่างเต็มที่ ซึ่งข้อสรุปที่ได้จะถูกนำไปใช้เป็นข้อมูลหลักสำคัญในการพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล และในช่วงท้ายของงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจงจากพระภิกษุวัดอัมมน้อย นักพัฒนาสื่อดิจิทัล และพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญในวัดอัมมน้อย ส่วนประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ พุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาครที่เคยมาทำบุญที่วัดอัมมน้อย โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครสซีและมอร์แกน โดยระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการประเมินความพึงพอใจจึงได้เท่ากับ 254 คน โดยคัดเลือกแบบบังเอิญจากผู้ที่เข้ามาทำบุญ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ ตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสืบค้นข้อมูลงานวิจัยจากอินเทอร์เน็ต ก่อนจะแยกแยะ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดขอบเขตประเด็นสำคัญที่พื้มีในแบบสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรียงลำดับความสำคัญก่อนหลังของเนื้อหาที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วแก้ไขข้อบกพร่องในร่างแบบสัมภาษณ์อีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

3.2 สื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลภายในพระอุโบสถวัดอัมมน้อยในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย โดยข้อมูลที่สรุปได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลหลักที่สำคัญในการพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล ซึ่งกระบวนการพัฒนาสื่อเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนเตรียมการผลิต โดยการวางแผนด้านเนื้อหา อุปกรณ์ในการถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว การออกแบบฉาก จากนั้น จึงเข้าสู่ขั้นตอนการผลิต โดยการลงพื้นที่ถ่ายทำวิดีโอและภาพนิ่ง ส่วนขั้นตอนสุดท้าย คือ ขั้นตอนหลังการผลิตจะเป็นการตัดต่อลำดับภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ใส่เสียงบรรยายภาพพุทธประวัติแต่ละภาพพร้อมด้วยข้อความบรรยาย เมื่อครบถ้วนทั้งสามขั้นตอนแล้ว สื่อดิจิทัลจะถูกนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมินประสิทธิภาพด้านองค์ประกอบของสื่อ และด้านประโยชน์ในการนำสื่อไปใช้ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขสื่อตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนจะนำสื่อที่ปรับปรุงแล้วนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งจนสมบูรณ์

3.3 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีลักษณะของชุดคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) และแบบปลายปิด (Close-Ended) โดยการสร้างแบบสอบถามนั้น ข้อคำถามทั้งหมดจะถูกจัดหมวดหมู่ประเด็นที่ต้องการเป็นประเด็นย่อย ๆ เรียงลำดับให้มีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันจากคำถามที่ง่ายสู่คำถามที่ซับซ้อน ข้อคำถามในประเด็นที่สำคัญจะถูกจัดลำดับไว้ตอนต้นของแบบสอบถาม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบด้วยความตั้งใจไม่เบื่อหน่าย แบบสอบถามทั้งหมดถูกแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check – List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายปิดใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert Rating Scale) จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีต่อสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด

จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ตรวจสอบภาษา ตรวจสอบความเชื่อมั่น และความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ซึ่งดัชนีนี้ควรมีค่าเข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.50 ควรปรับปรุง (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ พร้อมทั้งนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง จนดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.61 - 1.00 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัยที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) พิจารณาความเหมาะสมและให้ความเห็นชอบก่อนนำแบบสอบถามนี้ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน สอดคล้องตามรูปแบบของระเบียบวิธีการวิจัยแบบแบบผสมผสานวิธี ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เกิดขึ้นในช่วงแรกและช่วงกลางของงานวิจัย สำหรับในช่วงแรกสามารถแบ่งเป็น 3 ระยะ กล่าวคือ ระยะแรกเป็นการศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังโดยทั่วไป ด้วยการค้นคว้าจากข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทางวิชาการทั้งในรูปแบบหนังสือ ข่าว และงานวิจัย ทั้งที่อยู่ในรูปแบบของฉบับพิมพ์และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งเน้นเฉพาะเอกสารที่มีเนื้อหากล่าวถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทย นอกจากนี้ยังได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลงานจิตรกรรมฝาผนังของจริงในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในประเด็นเนื้อหาของภาพจิตรกรรมฝาผนัง ลักษณะทางกายภาพ และแนวทางการอนุรักษ์ ระยะต่อมาเป็นการศึกษาข้อมูลเฉพาะภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดอัมมวโร จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยการลงพื้นที่วัดเพื่อสำรวจภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านเนื้อหา ประวัติความเป็นมา ลักษณะทางกายภาพ ข้อจำกัดในการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังจากการสังเกตด้วยตนเอง และจากการสอบถามเบื้องต้นจากพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน โดยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในช่วงนี้จะถูกนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์ต่อไป สำหรับระยะสุดท้าย เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 รูป/ท่าน โดยผู้วิจัยใช้การจดบันทึก การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) หลังจากลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงกลับมาถอดเทปการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปร่วมกับข้อมูลจากการสังเกตและจดบันทึก ทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความเชื่อถือได้ของข้อมูลก่อนจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ในขั้นตอนการวิเคราะห์ต่อไป สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพอีกช่วงนั้นเป็นการเตรียมเนื้อหาบทบรรยายเรื่องราวพุทธประวัติให้สอดคล้องกับภาพจิตรกรรมแต่ละภาพ โดยยึดชื่อตอน (ชื่อภาพ) ที่เขียนอยู่ใต้ภาพจิตรกรรมของจริงเป็นสำคัญ เช่น ภาพตอนที่ 4 ชื่อว่า “ท่านายลักษณะ” มีคำอธิบายใต้ภาพว่า “4. ท่านายลักษณะ พระโพธิสัตว์ปาฏิหาริย์เหนือเศียรกาลเทวิลดาบส สุทโธทนะพุทธบิดาเห็นอัศจรรย์จึงพร้อมถวายบังคมสัทธาธรรมาชกumar” ผู้วิจัยได้นำข้อมูลต้นฉบับดังกล่าวมาสร้างบทบรรยายให้ภาพในสื่อ โดยการทบทวนวรรณกรรมแล้วนำมาขยายหรือสรุปความด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย แต่ยังคงความหมายเดิมไว้อย่าง

ครบถ้วน จากนั้นจึงส่งให้คณะสงฆ์วัดอ้อมน้อยทำการตรวจสอบเนื้อหาให้ถูกต้องสมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้เป็นบทบรรยายในสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เกิดขึ้นในช่วงท้ายของงานวิจัย เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลที่สร้างขึ้น โดยเริ่มจากผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนลงพื้นที่เพื่อนำสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลไปให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 254 คน ได้รับชมพร้อมแบบสอบถามความพึงพอใจให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมิน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดโครงการวิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย และให้เวลาแก่กลุ่มตัวอย่างในการทำแบบประเมิน เมื่อท่านใดทำแบบประเมินเสร็จแล้ว ทีมงานจะตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ นอกจากนี้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากกลุ่มตัวอย่างก็จะถูกนำไปพิจารณาเพื่อแก้ไขและปรับปรุงให้สื่อมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยนำข้อมูลดิบที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจำแนกประเภทของข้อมูลตามความสัมพันธ์ วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แยกตามประเด็นตามเหตุผลเชิงตรรกะ จากนั้นจึงนำเสนอผลการศึกษารูปแบบพรรณนา ซึ่งผลลัพธ์นี้เป็นข้อมูลคุณภาพที่สะท้อนถึงข้อจำกัดในการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอ้อมน้อย วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดกับผู้ชมภาพ รวมถึงหาแนวทางในการแก้ปัญหา จากนั้นจึงนำกลับมาวิเคราะห์หาความเหมาะสมเกี่ยวกับขอบเขตในการพัฒนา เพื่อสรุปความเป็นไปได้ที่จะสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ภายใต้บริบทของวัดอ้อมน้อย สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณนั้น หลังจากรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบในแบบประเมินอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะนำคำตอบทั้งหมดไปบันทึก และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลลัพธ์จากการวิเคราะห์เป็นค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ถูกนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมคำอธิบาย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

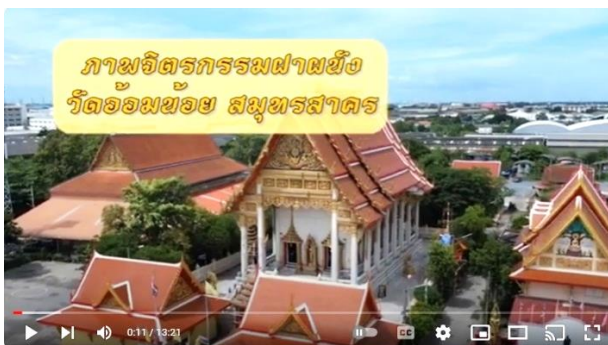
1. ผลการศึกษาและสำรวจการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า เมื่อปีพุทธศักราช 2525 ภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถของวัดแห่งนี้ถูกวาดโดย “หลวงตาเรือง” ถวายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า การจัดองค์ประกอบของภาพให้เป็นภาพแบบเล่าเรื่องต่อเนื่องกันเป็นตอน ๆ โดยเลือกเขียนเฉพาะเหตุการณ์ตอนสำคัญในพุทธประวัติ มีหมายเลขกำกับแต่ละตอน เรียงลำดับตามช่วงเวลาและเหตุการณ์ภาพละหนึ่งตอน รวมทั้งสิ้น 32 ภาพตลอดแนวฝาผนังทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านหน้าพระประธานเป็นภาพขนาดใหญ่จำนวน 1 ภาพ ด้านหลังพระประธานเป็นภาพขนาดใหญ่จำนวน 1 ภาพ ผนังด้านซ้าย 15 ภาพ และผนังด้านขวา 15 ภาพ วัดความสูงจากพื้นอุโบสถถึงเพดานได้ 10 เมตร 33 เซนติเมตร หากเปรียบเทียบกับความสูงของผู้ชมที่ยืนอยู่ที่พื้นอุโบสถดังตัวอย่างภาพที่ 1 ซึ่งความสูงระดับนี้ทำให้ภาพจิตรกรรมอยู่ไกลจากระดับสายตา ผู้ชมเข้าไม่ถึงเนื้อหาคำอธิบายที่อยู่ใต้ภาพ จนอาจส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการรับรู้เพื่อทำความเข้าใจพุทธประวัติ รวมถึงการสื่อสารความงามด้านทัศนศิลป์จากศิลปินผู้วาดภาพมายังผู้ชมก็อาจไม่เต็มที่นัก เนื่องด้วยศิลปะในสาขาทัศนศิลป์อย่างภาพวาดนั้นต้องอาศัยการรับรู้ผ่านทางสายตาโดยการมองเห็นเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบที่อยู่ภายในอุโบสถ ไม่ว่าจะเป็นแสงสว่าง หรือสายสัญญาณที่อยู่เหนือศีรษะ ต่างมีส่วนในการบดบังความงามของภาพจิตรกรรมด้วยเช่นกัน กระนั้นก็ดี เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดแห่งนี้ยังอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีเพียง

บางภาพที่สี่เริ่มหลุดลอกบ้างตามกาลเวลา ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณค่าและความงามของศิลปะและวัฒนธรรม ให้เป็นทุนสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เป็นอารยะอย่างยั่งยืน และปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก ควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาบันทึกภาพเหล่านี้ไว้ในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล เพื่อเป็นภาพต้นฉบับสำหรับการบูรณะซ่อมแซมต่อไปในอนาคต

2. สื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลที่พัฒนาเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วอยู่ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย ที่เล่าเรื่องราวในรูปภาพเคลื่อนไหว ประกอบเสียงบรรยาย มีชื่อเรื่องว่า “ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดอัมมน้อย สมุทรสาคร” โดยนำองค์ประกอบของสื่อชนิดต่าง ๆ มาผสมผสานรวมกัน ประกอบด้วยข้อความ (Text) ภาพนิ่ง (Still Image) เสียง (Sound) และวิดีโอ (Video) มีความยาวทั้งสิ้น 13 นาที 22 วินาที ถูกเก็บและเผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์ยูทูป <https://youtu.be/mzBvzjTym8> รองรับการใช้งานจากทุกแพลตฟอร์ม ทั้งระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS) ทั้งนี้ ตัวอย่างบางฉากในสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล ได้แสดงไว้ภาพที่ 2 และภาพที่ 3 โดยมีขั้นตอนการพัฒนาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพพาโนรามา (Panorama) ภายในพระอุโบสถวัดอัมมน้อย

ภาพที่ 2 ฉากแสดงชื่อเรื่องของสื่อ

ภาพที่ 3 ฉากภาพพุทธประวัติตอนที่ 4

2.1 ขั้นตอนเตรียมการผลิต (Pre - Production) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งก่อนถึงขั้นตอนการผลิตสื่อ โดยนำข้อสรุปจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพมาเป็นพื้นฐานในการวางแผนผลิตสื่อ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นการกำหนดหรือวางเค้าโครงเรื่อง การเขียนบท การพิจารณาสภาพอากาศเพื่อเลือกวันถ่ายทำ การประสานงานระหว่างผู้วิจัย ทีมงานถ่ายทำ และวัดอ้อมน้อย การเตรียมสถานที่ การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ถ่ายทำ อุปกรณ์การบันทึกเสียง รวมไปถึงการเดินทางในวันถ่ายทำจริง ทั้งนี้ เค้าโครงเรื่องของสื่อเริ่มจากการนำเสนอภาพมุมสูงจากภายนอกอุโบสถ นำเข้าสู่ภายในอุโบสถ แล้วค่อย ๆ นำเสนอภาพจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติแต่ละตอนเรียงตามหมายเลขลำดับภาพ จนครบทั้ง 32 ภาพ จากนั้นตัดกลับไปนำเสนอภาพมุมสูงภายนอกอุโบสถอีกครั้งหนึ่งก่อนจบการนำเสนอ ซึ่งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในช่วงแรกพบว่า พระอุโบสถมีความสูงจากพื้น 10 เมตร 33 เซนติเมตร ซึ่งหากใช้อุปกรณ์ทั่วไปในการถ่ายทำ เช่น กล้องดิจิทัล ด้วยการยืนถ่ายทำจากพื้นอุโบสถแล้วใช้การเลนส์กล้องขยายปรับภาพ (Zoom) ให้มีขนาดใหญ่ขึ้นก็ต้องใช้กล้องที่มีความละเอียดสูงมาก อีกทั้งภาพที่ถ่ายมาได้ก็ยังคงมีความผิดเพี้ยนของสัดส่วนภาพอยู่ เนื่องจากไม่ได้เป็นการถ่ายภาพในระดับสายตา หากจะแก้ปัญหานี้โดยการใช้ชั้นร้านเพิ่มความสูงจากพื้นก็จะกลายเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในด้านความปลอดภัยต่อตัวบุคคล และทรัพย์สินของวัดที่อาจเกิดความเสียหายได้ ดังนั้น ทีมผู้วิจัยจึงเห็นควรนำโดรน (Drone) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีการถ่ายภาพทางอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicles: UAV) ที่ใช้การควบคุมระยะไกลผ่านรีโมทคอนโทรลมาเป็นอุปกรณ์ในการถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี

2.2 ขั้นตอนการผลิต (Production) เป็นขั้นตอนการลงพื้นที่วัดอ้อมน้อย เพื่อดำเนินการถ่ายทำตามที่ได้เขียนบทไว้ในขั้นตอนเตรียมการผลิต โดยใช้โดรนเป็นอุปกรณ์หลักในการถ่ายทำ ดังตัวอย่างภาพที่ 4 เป็นจังหวะที่โดรนเครื่องสีขาวกำลังบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวของภาพพุทธประวัติตอนที่ 8 ก่อนจะถ่ายทอดภาพมาแสดงผลยังหน้าจอเครื่องควบคุมโดรนระยะไกลดังภาพที่ 5 ทั้งนี้ อาจต้องมีการถ่ายทำแก้ไขหลายรอบจนกว่าจะได้ภาพเป็นที่พอใจ นอกจากนี้ยังมีการใช้กล้องดิจิทัลตัวอื่นในการเก็บภาพนิ่ง/เสียงบรรยากาศทั่วไป ภาพเฉพาะมุมเพิ่มเติม เพื่อไว้ใช้ในการขยายความให้ผู้ชมได้เห็นและเข้าใจรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4 โดรนกำลังบันทึกภาพพุทธประวัติตอนที่ 8

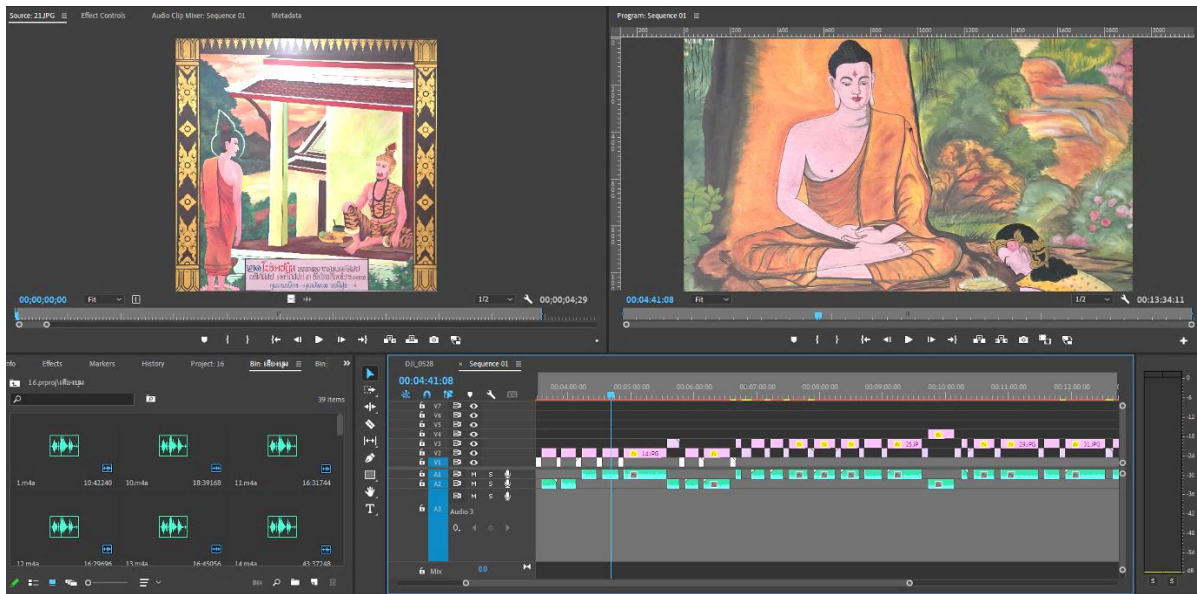

ภาพที่ 5 เครื่องควบคุมโดรนระยะไกล

2.3 ขั้นตอนหลังการผลิต (Post - Production) เป็นการตัดต่อลำดับภาพด้วยโปรแกรม Adobe Premiere Pro 2019 โดยการนำไฟล์ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวหลักจากโดรนมาเรียงลำดับภาพ และตัดต่อตามที่วางแผนไว้ในขั้นตอนเตรียมการผลิต จากนั้นใส่เสียงดนตรีประกอบเพิ่มอารมณ์สในการรับชม โดยเลือกจากดนตรีไทยที่มักได้ยินตามงานมงคล พร้อมทั้งใส่เสียงบรรยายให้สอดคล้องกับภาพ เพื่อเพิ่มการสื่อความหมายของภาพ เน้นเสียง

อ่านที่ถูกต้องชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อบุคคลตามพุทธประวัติและคำราชาศัพท์ พร้อมทั้งการแก้ไข ปรับแต่งภาพ ให้มีความเหมาะสมและสวยงาม ดังภาพที่ 6 ทั้งนี้ เสียงบรรยายภาพจิตรกรรมฝาผนังแต่ละภาพ เป็นเนื้อหาเรื่องราว พุทธประวัติที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยยึดชื่อตอน (ชื่อภาพ) ที่เขียนอยู่ใต้ภาพจิตรกรรมของ จิตรดั่งตัวอย่างภาพที่ 4 เป็นต้นฉบับ ก่อนทบทวนวรรณกรรมแล้วนำมาขยายหรือสรุปความด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย แต่ยังคงความหมายเดิมไว้อย่างครบถ้วน จากนั้นจึงจัดเสวนากลุ่มคณะสงฆ์วัดอ้อมน้อยตรวจสอบเนื้อหาให้ถูกต้อง สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้เป็นเสียงบรรยายในสื่อภาพพุทธประวัติทั้งหมด

ภาพที่ 6 การตัดต่อภาพและเสียง

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการประเมินระดับความพึงพอใจต่อการรับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 254 ราย เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถามด้านการรับชมจำนวน 10 ข้อ และด้านประโยชน์และการนำไปใช้จำนวน 6 ข้อ รวมทั้งสิ้น 16 ข้อคำถาม สำหรับด้านองค์ประกอบของสื่อ ผู้รับชมมีความมีความพึงพอใจสูงสุดจากการที่สื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลเป็นการนำเสนอพุทธประวัติในรูปแบบที่แปลกใหม่ ด้วยค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ การดำเนินเรื่องน่าสนใจชวนให้ติดตาม สำหรับผลการประเมินด้านประโยชน์และการนำไปใช้ ผู้รับชมมีความพึงพอใจสูงสุดที่สื่อช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอ้อมน้อย ด้วยค่าเฉลี่ย 4.75 ส่วนส่วนประเด็นที่ได้ผลการประเมินน้อยที่สุดคือ สื่อเป็นเครื่องมือที่ทำให้การศึกษาพุทธประวัติด้วยตนเองเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ด้วยค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อเปรียบเทียบการประเมินโดยรวมทั้ง 2 ด้าน พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจด้านประโยชน์และการนำไปใช้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านองค์ประกอบของสื่อไม่มากนัก โดยสรุปแล้ว ผลการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.46 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.59 ซึ่งถือเป็นความพึงพอใจในระดับมาก

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล

หัวข้อการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับการประเมิน
ด้านองค์ประกอบของสื่อ			
1. เนื้อหาการลำดับเหตุการณ์ถูกต้อง	4.50	0.52	มากที่สุด
2. ความยาวของสื่อมีความเหมาะสม	4.48	0.55	มาก
3. การปรับระยะใกล้/ไกลของภาพ	4.46	0.52	มาก
4. ภาพมีขนาดพอเหมาะกับหน้าจอ	4.50	0.54	มากที่สุด
5. การแสดงผลภาพมีความชัดเจน	4.41	0.66	มาก
6. เสียงบรรยายมีความชัดเจน	4.31	0.76	มาก
7. ภาพกับเสียงบรรยายมีความสอดคล้องกัน	4.45	0.61	มาก
8. ความเหมาะสมของเสียงดนตรีประกอบ	4.30	0.75	มาก
9. การดำเนินเรื่องน่าสนใจชวนให้ติดตาม	4.17	0.65	มาก
10. เป็นการนำเสนอพุทธประวัติในรูปแบบที่แปลกใหม่	4.57	0.51	มากที่สุด
ภาพรวมด้านองค์ประกอบของสื่อ	4.41	0.61	มาก
ด้านประโยชน์และการนำไปใช้			
1. เป็นเครื่องมือทำให้การศึกษาพุทธประวัติด้วยตนเองง่ายขึ้น	4.35	0.75	มาก
2. ช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอัมมน้อย	4.75	0.43	มากที่สุด
3. มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอัมมน้อย	4.56	0.54	มากที่สุด
4. แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวตามเทคโนโลยีของวัดอัมมน้อย	4.52	0.51	มากที่สุด
5. มีประโยชน์ต่อการเผยแพร่สู่สังคม	4.50	0.51	มากที่สุด
6. สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนรุ่นหลังได้	4.47	0.61	มาก
ภาพรวมด้านประโยชน์และการนำไปใช้	4.52	0.56	มากที่สุด
ภาพรวมทั้งหมด	4.46	0.59	มาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาและสำรวจการรับชมภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถวัดอัมมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประเด็นด้านเนื้อหาของภาพเป็นการนำเสนอพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน เหมือนกับจิตรกรรมฝาผนังของวัดอื่น ๆ ที่นิยมทำกัน ส่วนประเด็นข้อจำกัดในการเข้าถึงและรับชมภาพจิตรกรรมของวัดอัมมน้อยมีสาเหตุหลักอยู่ 2 ประการ คือ ผนังอุโบสถที่มีระดับความสูงถึง 10 เมตร 33 เซนติเมตร และทัศนียภาพที่มีสิ่งบดบังภายในอุโบสถ ซึ่งสาเหตุทั้งสองประการนี้ส่งผลต่อการรับรู้เนื้อหาเรื่องราวพุทธประวัติ และความงามเชิงทัศนศิลป์ ทั้งนี้ ข้อจำกัดดังกล่าวอาจไม่ได้เกิดขึ้นกับสถานที่ทุกแห่งที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง แต่ก็มีบางแห่ง เช่น วัดเกาะสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี (ชัยศ วนิชวัฒนาวุฒิ, 2560) ที่อุโบสถมีความสูง 5 เมตร 20 เซนติเมตร ซึ่งต่อมาก็ได้มีการสร้างภาพจำลองเสมือนจริงของจิตรกรรมฝาผนังด้วยนิทรรศการอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ ผลการศึกษาของผู้วิจัยยังพบว่า ภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอัมมน้อยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้านพุทธศาสนาแก่โรงเรียนบริเวณโดยรอบวัด ได้แก่ โรงเรียนวัดอัมมน้อย (มิตรครูราษฎร์รังสรรค์) ที่เปิดสอนในระดับอนุบาลและประถมศึกษา และโรงเรียนอัมมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยทางโรงเรียนมักพานักเรียนมาเยี่ยมชมภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วัดอัมมน้อยอยู่เป็นประจำ เมื่อมีบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือพุทธประวัติ ดังนั้น ข้อจำกัดข้างต้นจะยังลดทอนการรับรู้ให้ลดลงไปอีกสำหรับเยาวชนเหล่านี้ ที่ยังมีพื้นฐานพุทธศาสนาเพียงน้อยหรือไม่มีเลย ด้วยเหตุนี้ การสร้างสรรค์สื่อ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลจึงเป็นวิธีการหนึ่ง ที่จะส่งเสริมการเข้าถึงพุทธศาสนาของเยาวชนและประชาชนทั่วไป พร้อม ๆ กับกระตุ้นความตระหนักในหน้าที่อันพึงมีต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในยุคสมัยของตนเอง สุดท้ายแล้ว งานวิจัยนี้ยังเป็นงานต่อเนื่องที่สอดคล้องกับการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับบริหารจัดการห้องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย (วีรยุทธ สวัสดิ์กิจไพโรจน์ และคณะ, 2567) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ตอบโจทย์การยกระดับสังคมอย่างวัดอ้อมน้อยให้ได้มีก้าวแรกสู่การเป็นชุมชนนวัตกรรมอีกด้วย

2. การพัฒนาสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล ได้ผลลัพธ์อยู่ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดียที่ถ่ายทอดภาพมุมสูงภายในอุโบสถ ซึ่งผู้ชมไม่สามารถเข้าถึงและมองเห็นได้อย่างชัดเจนด้วยตาเปล่า ดังนั้น เพื่อให้ภาพในสื่อเป็นการนำเสนอมุมมองในระดับสายตา จึงต้องใช้เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับเป็นอุปกรณ์หลักในการถ่ายทำภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เช่นเดียวกับการใช้อากาศยานไร้คนขับถ่ายภาพ เพื่อนำมาจัดทำฐานข้อมูลแบบจำลอง 3 มิติ ในงานสถาปัตยกรรมของอาคารเรียนในระดับความสูง 40 - 50 เมตรจากพื้นดิน (อลงกรณ์ ภูมิภาณุจน์ และคณะ, 2563) นอกจากนี้ยังมีการใช้เทคนิคของการถ่ายภาพมุมสูงด้วยเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ เพื่อสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ความจริงเสมือนของแหล่งท่องเที่ยวอันซีนในจังหวัดเลยด้วยมุมมอง 360 องศา ในระดับความสูงระหว่าง 8-49 เมตรจากพื้นดิน (เกรียงศักดิ์ โยธาทักติ และกฤษณะ ศรีบุตรตา, 2564) จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับเป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ใช้กับการถ่ายภาพมุมสูง ซึ่งการถ่ายภาพภาคพื้นดินเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากต้องการให้ผลลัพธ์ของงานออกมาสมบูรณ์แบบ ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยการใช้การสำรวจด้วยภาพถ่ายภาคพื้นดิน ร่วมกับเทคนิคโครงสร้างจากการเคลื่อนที่ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมวัดไทยสมัยอยุธยา: กรณีศึกษาวัดปราสาท (พงศ์วิษเรศ ทองอินทร์ และคณะ, 2565) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในตอนท้ายว่า ควรอย่างยิ่งที่จะมีการเพิ่มมุมในการถ่ายภาพในมุมที่สูงขึ้นผ่านการใช้อากาศยานไร้คนขับ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากภาคพื้นดิน อันจะทำให้ความคลาดเคลื่อนเชิงตำแหน่งน้อยลง และได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องมากขึ้น

3. จากผลศึกษาความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลในตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้รับชมสื่อให้ความสำคัญด้านประโยชน์ของสื่อและการนำเสนอไปใช้มากกว่าด้านองค์ประกอบของสื่อ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาพุทธประวัติ ภาพ ข้อความ เสียง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับชมพึงพอใจมากที่สุดที่สื่อช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอ้อมน้อย เพราะสื่อช่วยกำจัดข้อจำกัดในการมองเห็นทั้ง 2 ประการ ทั้งประเด็นความสูงของภาพจิตรกรรมฝาผนัง และสิ่งบดบังภายในอุโบสถ ทำให้ผู้รับชมสามารถมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนในระดับสายตา และรับรู้เนื้อหาพุทธประวัติไปพร้อม ๆ กับความงามเชิงทัศนศิลป์ได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ประเด็นที่ผู้รับชมให้คะแนนความพึงพอใจรองลงมา คือ สื่อเป็นการนำเสนอพุทธประวัติในรูปแบบที่แปลกใหม่นับว่ามีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวัดอ้อมน้อย และยังแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวตามเทคโนโลยีของวัดอ้อมน้อยอีกด้วย ในทางตรงกันข้าม ประเด็นที่ผู้รับชมพึงพอใจน้อยที่สุด คือ การดำเนินเรื่องที่ไม่ชวนให้ติดตาม เสียงดนตรีประกอบและเสียงบรรยายที่อาจยังไม่ชัดเจนนัก อีกทั้งยังมองว่าสื่อไม่ได้ทำให้การศึกษาพุทธประวัติด้วยตนเองเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น เมื่อวิเคราะห์แล้วประเด็นที่ผู้รับชมมีความพึงพอใจน้อยเหล่านี้ล้วนมีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือ เรื่องราวใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ไม่น่าตื่นตาดึงดูดชวนให้ติดตามเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ด้วยเนื้อหาที่ยากอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่าย (พระสุริยา ไชยประเสริฐ และคณะ, 2566) แม้ในรูปแบบสื่อดิจิทัลก็อาจทำดนตรีประกอบหรือเสียงบรรยายให้เข้าใจได้มากขึ้น เนื่องจากเนื้อหาของสื่อเป็นเรื่องราวพุทธประวัติ ซึ่งควรนำเสนอออกมาด้วยความเคารพและสำรวม ดังนั้น มูลเหตุหนึ่งที่สื่อไม่อาจทำให้ผู้รับชมรู้สึกว่าการเข้าถึงพุทธประวัติได้ง่ายขึ้น อาจมาจากความสนใจของของผู้รับชมเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า สื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลถูกสร้างขึ้นมา เพื่อช่วยในการเข้าถึงและการอนุรักษ์ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ด้านความเข้าใจเนื้อหาภายหลังจากการรับชม ต่างจากการวัดระดับความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยที่เพิ่มขึ้น จากการพัฒนากระบวนการผลิตภัณธ์เสมือนจริงจิตรกรรมฝาผนังบนเกาะรัตนโกสินทร์ (พิจิตรา จอมศรี, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ผนังอุโบสถของวัดอ้อมน้อยมีความสูงเกินกว่าระดับสายตา และทัศนียภาพที่มีสิ่งบดบังภายในอุโบสถ เป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงเนื้อหาและความงดงามของภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทั้งนี้ เพื่อให้วัดอ้อมน้อยได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลง ควรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบันทึกภาพเหล่านี้เก็บไว้เพื่อการอนุรักษ์ ทั้งนี้ ภาพดังกล่าวสามารถนำมาเป็นภาพต้นฉบับในการบูรณะซ่อมแซมภาพจริงได้ในอนาคต รวมถึงใช้เป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์สื่อเพื่อเพิ่มโอกาสการรับรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลที่ถูกพัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ อยู่ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดีย มีความยาวทั้งสิ้น 13 นาที 22 วินาที โดยมีขั้นตอนการพัฒนาเริ่มตั้งแต่ขั้นวางแผนเตรียมการผลิต ขั้นลงมือผลิตโดยใช้โดรนเป็นอุปกรณ์หลักในการถ่ายภาพ และขั้นหลังการผลิตซึ่งเป็นการนำภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง มาตัดต่อรวมกันให้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ สำหรับการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับชมสื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัล มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้รับชมสื่อพึงพอใจในด้านประโยชน์ของสื่อและการนำสื่อไปใช้มากกว่าด้านองค์ประกอบของสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับชมพึงพอใจมากที่สุดที่สื่อช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดอ้อมน้อย ส่วนประเด็นที่ได้รับผลการประเมินน้อยที่สุดคือ การดำเนินเรื่องที่ไม่น่าสนใจให้ติดตาม รวมถึงเสียงดนตรีประกอบและเสียงบรรยายที่อาจยังไม่ชัดเจนนัก โดยสรุปแล้ว ผลลัพธ์จากงานวิจัยนี้ช่วยส่งเสริมการเข้าถึงจิตรกรรมฝาผนังของวัดอ้อมน้อย รวมถึงช่วยอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมตามวิถีของเทคโนโลยีและของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ ผู้สนใจสามารถนำแนวทางการแก้ปัญหาของงานวิจัยนี้ ไปปรับใช้กับสถานที่อื่น ๆ ที่ข้อจำกัดทางกายภาพด้านความสูงและทัศนียภาพได้ สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือ สื่อภาพจิตรกรรมฝาผนังดิจิทัลควรได้รับการพัฒนาต่อเพื่อเป็นสื่อที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยหากดูจากผลการประเมินของผู้รับชมพบว่า สื่อควรได้รับการปรับปรุงด้านเสียงบรรยายให้ชัดเจน มีเสียงสูงเสียงต่ำคล้ายกับการเล่านิทาน รวมถึงมีเสียงดนตรีประกอบที่ดึงดูดความสนใจให้มากกว่านี้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ร่วมกับโครงการวิจัยมูลฐาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี สัญญาเลขที่ FRB6740/2567 รหัสโครงการ 192966 โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่ออนุรักษ์ภาพจิตรกรรมฝาผนังบนฐานทุนทางวัฒนธรรมวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร ปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ โยธาทักติ และกฤษณะ ศรีบุตรตา. (2564). สื่อประชาสัมพันธ์ความจริงเสมือนของแหล่งท่องเที่ยวอันซีนในจังหวัดเลย ด้วยมุมมอง 360 องศา ผ่านเทคโนโลยีอากาศยานไร้คนขับ. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), 15(26), 1-13.
- ชัยยศ วณิชวัฒนาวุฒิ. (2560). นวัตกรรม แนวความคิด และวิธีการ การจำลองภาพเสมือนจริงที่มีมุมมองภาพที่สมบูรณ์ของจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถวัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 20(2), 31-60.
- ไชยพล กลิ่นจันทร์. (2563). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอแอนิเมชันภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องทศชาติและพระศรีอาริย์ในโบราณสถานเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบเทคโนโลยีเสมือนจริง เพื่อสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่นในตำบลเขาสมอคอน อ.ท่าม่วง จ.ลพบุรี. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(2), 37-46.

- ชนพล จุลกะเศียน. (2565). แอนิเมชันจากจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดสุวรรณารามราชวรวิหาร. วารสารวิจิตรศิลป์, 13(1), 50-80.
- พงศ์วัชรส ทองอินทร์ และคณะ. (2565). การใช้การสำรวจด้วยภาพถ่ายภาคพื้นดิน ร่วมกับเทคนิคโครงสร้างจากการเคลื่อนที่ในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมวัดไทยสมัยอยุธยา: กรณีศึกษาวัดปราสาท. วิศวกรรมสารฉบับวิจัยและพัฒนา, 33(2), 91-102.
- พระสุริยา ไชยประเสริฐ และคณะ. (2566). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาร่วมกับโมโครเลิร์นนิ่งเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องพุทธประวัติ สำหรับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับชั้นมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 11(2), 71-86.
- พระอธิการโสภณ ปิยะมโ (กิ่งแก้ว) และคณะ. (2564). พลังบวร : พลังหลักของชุมชนคุณธรรม. วารสารปัญญาปัญญา, 6(1), 69-80.
- พิจิตรา จอมศรี. (2560). การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านจิตรกรรมฝาผนังบนเกาะรัตนโกสินทร์ด้วยระบบพิพิธภัณฑ์เสมือนจริง. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(1), 1028-1041.
- วิรัช สวัสดิ์กิจไพโรจน์ และคณะ. (2567). การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันต้นแบบสำหรับบริหารจัดการช่องเก็บอัฐิของวัดอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(4), 197-209.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). รายละเอียดแผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ของกระทรวงวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2567 จาก https://emenscr.nesdc.go.th/planlevel3/view_five_year.html?id=6421d3634fc7035c328ff98d
- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อลงกรณ์ ถนิมกาญจน์ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้อาคารขานไร่คนขับ เพื่อการจัดทำฐานข้อมูลแบบจำลอง 3 มิติ ในงานสถาปัตยกรรม กรณีศึกษา อาคาร 3 และอาคาร 22 กลุ่มวิชาสถาปัตยกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา. วารสารวิชาการพลังงานและสิ่งแวดล้อมอาคาร, 3(1), 53-62.

การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม*

DEVELOPMENT OF AN ADMINISTRATIVE MODEL FOR REHABILITATION OF CHILDREN AND YOUTH IN THE JUSTICE SYSTEM

กานต์ ศรีวิภาสธิตย์

Kan Srivipasathit

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ ประเทศไทย

Faculty of Public Administration, Suvarnabhumi Institute of Technology, Samut Prakan, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.kan_phd@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยมีสองประการ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิผลในการบริหารงานของศาลเยาวชนและครอบครัวในส่วนของคุณยให้คำปรึกษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงาน ในส่วนของคุณยให้คำปรึกษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่มีประสิทธิผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณคุณภาพ (qualitative research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือผู้ปฏิบัติงานในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาใน 9 ภาค ได้แก่ หัวหน้าศูนย์ให้คำปรึกษา นักจิตวิทยาประจำศูนย์ให้คำปรึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 18 คน ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์ให้คำปรึกษา และนักจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงาน พบปัญหาในเรื่องการขาดการประสานงาน โดยเฉพาะองค์กรในภาคภูมียังขาดการทำความร่วมมือ ความเข้าใจกัน ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูล และขาดการวางแผนงานร่วมกัน นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการใช้อำนาจที่ขัดแย้งกัน หรือทับซ้อนกันในบางเรื่อง ก็สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งในการดำเนินการได้ในบางครั้ง ทำให้การพัฒนาที่เป็นเอกภาพเกิดขึ้นได้ยาก สำหรับองค์กรภาคเอกชน ยังขาดการสนับสนุนที่จะให้สามารถพัฒนาศักยภาพให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมโดย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชน อาทิ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ควรมีนโยบายการบริหารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ควรมีการบูรณาการแผนการดำเนินงานร่วมกัน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารงาน, กระบวนการยุติธรรม

Abstract

This research aims to study 1) to study the elements of effectiveness in the administration of the Juvenile and Family Court in the Juvenile Counseling and Rehabilitation Center; 2) to study the problem conditions. Obstacles and guidelines for developing the management process As for the counseling and rehabilitation centers for children and youth that are effective, this research is a qualitative research. The sample used in the study is workers in the Provincial Juvenile and Family Courts under the Office of the Chief Justice in 9 provinces. Region includes the head of

the counseling center. Psychologist at the counseling center The sample group totaled 18 people, consisting of the head of the counseling center. and psychologist The results of the study found that problems, obstacles, and guidelines for developing the management process Found a problem with a lack of coordination. Especially organizations in the public sector still lack cooperation. mutual understanding Lack of information exchange and lack of joint planning. In addition, there is the issue of conflicting uses of power. or overlapping in some matters It can lead to conflicts in operations from time to time. This makes unified development difficult. For private sector organizations There is still a lack of support to enable them to develop their potential to play a greater role in treating children and youth in the justice process. The researcher has suggestions for developing a collaborative system between various agencies. In the juvenile justice process, for example, relevant agencies should have an administrative structure that facilitates coordination between agencies. There should be an administrative policy that goes in the same direction. There should be an integrated operational plan.

Keywords: Development of Model, Administration Management, Justice Process

บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่คนในครอบครัวต้องปฏิบัติตาม เช่น พ่อแม่ พี่น้อง สามิภรรยา หรือบุตรบุญธรรม ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เช่น เป็นพ่อแม่ พี่น้องกัน เป็นญาติกันทางการแต่งงาน เช่น เป็นสามิภรรยา เป็นเขยสะใภ้กัน หรือการรับไว้เป็นญาติ เช่น เป็นบุตรบุญธรรม เป็นต้น คนเหล่านี้จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่ สังคมเป็นผู้กำหนดขึ้นเรียกว่า สถาบันครอบครัว ซึ่งครอบคลุมแนวทางในการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ คือ การเลือกคู่ การหมั้น การแต่งงาน การเลี้ยงดูลูก การอบรมขัดเกลา การหย่าร้างและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเครือญาติทั้งหมดทั้งไม่มีแนวทางหรือมาตรการรองรับปัญหาที่จะตามมาจากการเปลี่ยนแปลงย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมาแบบลูกโซ่ไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลทำให้สถาบันครอบครัวเกิดความอ่อนแอ ไม่มั่นคง ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และกระทำความผิดกฎหมายและรุนแรงมากขึ้น เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ เพราะเด็กและเยาวชนในวันนี้กำลังจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต จึงเป็นความหวังว่าเด็กและเยาวชนจะเติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องแต่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า เด็กและเยาวชนมีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านอารมณ์และพฤติกรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตน้อยกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดหลังจากที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2553 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 โดยการแก้ไขเพิ่มเติมการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (วิจิตร ชาดิกิจเจริญ, 2564); (จิตฤดี วีระเวสส์, 2559)

ศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน ดังนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวมิได้เป็นเพียง Court of Justice คือ ไม่เป็นเพียงศาลยุติธรรมเท่านั้น แต่เป็น Problem Solving Court คือ ศาลที่ต้องช่วยแก้ปัญหาให้แก่คู่ความที่มาสู่ศาลด้วย มิใช่เป็นเพียงการพิจารณาพิพากษาคดีลงโทษ หรือส่งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนฯ แล้วเด็กจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ แต่ศาลเยาวชนและครอบครัว

ต้องช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะเยาวชน คือ อนาคตของชาติ คุณภาพของเยาวชน คือ ความมั่นคงของชาติ ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องรับภารกิจหน้าที่นี้ (จิรนิติ หะวานนท์, 2566)

จากแนวความคิดดังกล่าวศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลทั่วทั้งประเทศ (กระทรวงยุติธรรม, 2560) ได้จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำและประสานการประชุม เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กเยาวชน และครอบครัว (Counseling Center) ขึ้นเป็นหน่วยงานภายในตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยให้อำนาจศาลในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ สำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกจับกุมและศาลได้อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไปเพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือสนับสนุนเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด และเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวให้สามารถอยู่กับครอบครัวและชุมชนได้อย่างปกติสุข รวมทั้งการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการทั้งกับบุคลากรวิชาชีพภายในและภายนอกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมทั้งด้านการป้องกัน แก้ไข บำบัดและฟื้นฟู อีกทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน เพื่อให้กลับมาเป็นสถาบันหลักที่มั่นคงสามารถปรับเปลี่ยนและแก้ไข สนับสนุนให้เด็กหรือเยาวชนมีความเข้มแข็งทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสามารถใช้ศักยภาพเชิงบวกที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม ลดปริมาณคดีที่ต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาล โดยเน้นการทำงานเชิงรุก การแก้ไข บำบัดเชิงลึก และการให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ศูนย์ให้คำปรึกษา จึงเป็นเครื่องมือของศาลที่จะแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในคดีอาญา ให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยการดำเนินงานหลายส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา ก็คือ การรองรับการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบมาใช้ในการดำเนินคดีเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิด อาทิเช่น มาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศูนย์ให้คำปรึกษา เข้าทำหน้าที่รับช่วงดำเนินงานในการให้คำปรึกษาแนะนำบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน หรือจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และติดตามช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ หรือการประชุมกลุ่มเพื่อเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อเยียวยาทั้งผู้เสียหาย และเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิด ตลอดจนชุมชน โดยให้ทั้งผู้เสียหาย เด็กหรือเยาวชน และชุมชน กลับคืนสู่ภาวะสงบสุขได้ดังเดิม ซึ่งบุคลากรของศูนย์ให้คำปรึกษา ประกอบด้วย นักจิตวิทยา ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและผู้ประสานการประชุม ตามมาตรา 87 พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ และคณะ, 2565); (ประกายรัตน์ ต้นธีรวงศ์, 2559); (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ และคณะ, 2559)

แนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นการบริหารงานกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในคดีอาญานั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการที่จะนำพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ที่กำหนดได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารงานของศูนย์ให้คำปรึกษา เป็นสำคัญ โดยที่พฤติกรรมตามกระบวนการบริหารจัดการของศูนย์ให้คำปรึกษา จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวและส่งผลถึงประสิทธิภาพของศูนย์ให้คำปรึกษา นั่นเองจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากที่จะทำการศึกษาถึงองค์ประกอบของประสิทธิภาพในการบริหารงานเพื่อการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรม ที่ดำเนินอยู่จริง เพื่อที่จะหาทางขึ้นว่าการดำเนินงานจริงในปัจจุบันนั้น เหมาะสมตรงกับแนวคิดที่ดีเหล่านั้นมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิภาพในการบริหารงานของศูนย์ให้คำปรึกษาและประสานการประชุมในศาลเยาวชนและครอบครัวในส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานการประชุมเพื่อ แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงานของศูนย์ให้คำปรึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์ (in - depth interview) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างลักษณะ เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด และการทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in - depth interview) และเลือกใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi - structured interviews) ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ปฏิบัติงานในศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสังกัดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาใน 9 ภาค รวม 77 ศาล โดยประกอบด้วยผู้ปฏิบัติงาน 6 ส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรงตามประเด็นการวิจัย สำหรับการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ได้แก่ ศาล/หัวหน้าศูนย์/นักจิตวิทยาจังหวัดระยอง, จังหวัดจันทบุรี, จังหวัดชลบุรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา, จังหวัดนครนายก, จังหวัดปราจีนบุรี, จังหวัดตราด, จังหวัดสระแก้ว รวม 16 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำหลักการหรือลักษณะเชิงกลยุทธ์ของการศึกษากรณีศึกษาบางประการมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น เช่น การศึกษาภาคสนามในสภาพแวดล้อมจริง การวิเคราะห์แบบอุปนัย การใช้ความยืดหยุ่นในการวิจัยเป็นสำคัญ ส่วนกลยุทธ์การศึกษาคณะศึกษา ที่ไม่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจะพิจารณาใช้เป็นแนวทางเสริมให้เหมาะสมกับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาในครั้งนี้ และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นของการออกแบบการวิจัย จึงขอนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ในลำดับถัดไป

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของประสิทธิผลในการบริหารงานของศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ในศาลเยาวชนและครอบครัวสรุปได้ว่า องค์ประกอบของประสิทธิผลในการบริหารงานของศาลเยาวชนและครอบครัวในส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว เกี่ยวข้องกับเรื่อง 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) ด้านสภาพแวดล้อมองค์การ 4) ด้านวัฒนธรรมองค์การ 5) ด้านโครงสร้างองค์การ 6) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) ด้านการติดต่อสื่อสาร 8) ด้านความผูกพันองค์กร โดยข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาที่ควรเน้นในส่วนไหนซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มพูนประสิทธิผลในการบริหารงานของศาลเยาวชนและครอบครัวในส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัว อาจทำได้ด้วย 1) การพัฒนาบุคลากร 2) การพัฒนาระบบงาน และ 3) การเพิ่มการสนับสนุนด้านงบประมาณ

2. สภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงาน ในส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานการประชุมเพื่อแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็ก เยาวชนและครอบครัวที่มีประสิทธิผล นั้น สรุปได้ว่า

ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องหน่วยงานและองค์กรในการดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งมีความหลากหลาย จึงเกิดปัญหาในเรื่องการขาดการประสานงานกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะองค์กรใน

ภาคีรัฐนั้นยังขาดการทำความร่วมมือ ความเข้าใจกัน ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูล และขาดการวางแผนงานร่วมกัน นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการใช้อำนาจที่ขัดแย้งกัน หรือทับซ้อนกันในบางเรื่อง ก็สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งในการดำเนินการได้ในบางครั้งบางคราว ส่งผลให้การพัฒนาที่เป็นเอกภาพประสบปัญหา สำหรับองค์กรภาคเอกชนยังขาดการสนับสนุนที่จะให้สามารถพัฒนาศักยภาพให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม

อภิปรายผล

นิศรา รัตนเกียรติกานต์ ศึกษาความแตกต่างระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกลางที่ประสบความสำเร็จน้อย กับประสบความสำเร็จมาก 77 แห่งโดยศึกษาจากหน่วยงานของรัฐที่ได้รับรางวัล The President's Quality Awards 77 แห่ง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาก 33 แห่ง และกลุ่มที่ประสบความสำเร็จน้อย 43 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า มีความเชื่อมโยงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หน่วยงานที่ประสบความสำเร็จมากจะรับรู้ว่ามีคุณภาพด้านภาวะผู้นำ ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ การวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกระบวนการธุรกิจ ผลลัพธ์ ทางธุรกิจ และการเน้นลูกค้า และความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง (นิศรา รัตนเกียรติกานต์, 2558)

บัณฑิต โต้ทองดี ได้ศึกษา การบริหารผลการปฏิบัติงานรัฐบาลบนฐานของค่านิยม: พื้นฐาน แนวความคิด และเรียกร้องสู่การปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารผลการปฏิบัติงานเป็นเรื่องหลักของรัฐบาลและการปฏิรูปภาคีรัฐมาหลายทศวรรษแล้ว การบริหารจัดการแบบใหม่ (NPM) เป็นหลักปรัชญาของการบริหารจัดการภาคีรัฐได้ให้ทิศทางสู่ผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นของรัฐบาล NPM มีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการปรับปรุงประสิทธิภาพมากมายของรัฐบาลทั่วโลก (บัณฑิต โต้ทองดี, 2555)

พิชญา เหลืองรัตนเจริญ ได้ศึกษา การสร้างวัฒนธรรมผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ สิ่งจูงใจ บรรยากาศ และการเปลี่ยนแปลงองค์กร ผลการศึกษาพบว่า พิชญา เหลืองรัตนเจริญ มีความเชื่อมโยงกับประสิทธิผลในการบริหารงานของศูนย์ให้คำปรึกษาฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำ การวางแผนกลยุทธ์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์การบริหารผลการปฏิบัติงาน (แม้ว่าจะนิยมใช้เป็นยุทธวิธีในการปรับปรุงคุณภาพการบริการภาครัฐ) มีผลผสมผสาน เหตุผลหนึ่งที่ทำให้การปฏิรูปการบริหารผลการปฏิบัติงานอย่างประสบความสำเร็จไม่เพียงแต่ต้องขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงระบบที่เป็นทางการเท่านั้น แต่ยังต้องเปลี่ยนแปลงค่านิยมในองค์กรด้วย หัวนี้จะวิเคราะห์โรงเรียนในเขตเมืองใหญ่เพื่อวัดสิ่งจูงใจจากภายนอกและบรรยากาศในองค์กรที่มีผลต่อการพัฒนาค่านิยมการจัดการการทำงาน ซึ่งตรงข้ามกับการวิจัยก่อนหน้านี้ ซึ่งพบว่าสิ่งจูงใจในองค์กรมีผลต่อเพียงเล็กน้อยต่อการนำค่านิยมการทำงานมาใช้ และมีผลกระทบด้านลบและมีนัยสำคัญต่อการนำพฤติกรรมการบริหารผลการปฏิบัติงานมาใช้ ตรงกันข้าม บรรยากาศองค์กรมีผลเชิงบวกและเข้มแข็งต่อค่านิยมการทำงาน การศึกษานี้ได้ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการปฏิรูปความรับผิดชอบที่มีเดิมพันสูง และเน้นว่าผู้จัดทำนโยบายจำเป็นต้องพิจารณาวิธีการทางเลือกที่จะสนับสนุนความไว้วางใจองค์กรและสร้างศักยภาพในการปฏิรูป (พิชญา เหลืองรัตนเจริญ, 2548)

วิชัย ช่างหัวหน้า และคณะ ได้ศึกษา คติพจน์ของการบริหารจัดการภาครัฐแบบใหม่ บทเรียนจากประเด็นการวิจัยบนพื้นฐานของข้อมูลหลักฐาน ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวต่อการปฏิบัติบนพื้นฐานข้อมูลหลักฐานด้านการแพทย์ค้นหาการตรวจสอบเชิงระบบ และท้าทายการปฏิบัติวิชาชีพในปัจจุบัน หัวข้อนี้ใช้ปรัชญาแบบเดียวกันเพื่อตรวจสอบประเด็นการวิจัยที่กว้างขวางโดย Laurence J. O'Toole และ Kenneth J. Meier และนำไปใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยการใช้การบริหารจัดการภาครัฐแบบใหม่เป็นแผนกระดาชบาง ๆ หุ้ม

หัวข้อนี้ตรวจสอบคตินิยมของการบริหารจัดการภาครัฐที่มีอยู่ 10 บท การประเมินผลแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการภาครัฐตามปกติไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน และแสดงให้เห็นว่าการวิจัยเชิงปริมาณที่ออกแบบเชิงระบบและทฤษฎีสามารถให้ข้อมูลของการบริหารจัดการภาครัฐได้อย่างไร (วิชัย ช่างหัวหน้า และคณะ, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประสิทธิผลในการบริหารงานของศาลเยาวชน องค์ประกอบของประสิทธิผลในการบริหารงานของศาลเยาวชนและศูนย์ให้คำปรึกษาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน สรุปได้ว่า มีความเกี่ยวข้องกับเรื่อง 1) ด้านโครงสร้างองค์กร 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านสภาพแวดล้อมองค์กร 4) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 5) ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร 6) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ 7) ด้านการติดต่อสื่อสาร 8) ด้านความมผูกพันองค์กร โดยข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มพูนประสิทธิผลในการบริหารงานของศาลเยาวชนและครอบครัวในส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา อาจทำได้ด้วย 1) การพัฒนาบุคลากร 2) การพัฒนาระบบงาน และ 3) การเพิ่มการสนับสนุนด้านงบประมาณ ในส่วนของสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงาน ในส่วนของศูนย์ให้คำปรึกษา ที่มีประสิทธิ ผลสภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนากระบวนการบริหารงาน สรุปได้ว่า ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องหน่วยงานและองค์กรในการดูแลเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมของไทยซึ่งมีความหลากหลาย จึงเกิดปัญหาในเรื่องการขาดการประสานงานกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะองค์กรในภาครัฐ นั้นยังขาดการทำความร่วมมือ ความเข้าใจกัน ขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูล และขาดการวางแผนงานร่วมกัน นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการใช้อำนาจที่ขัดแย้งกัน หรือทับซ้อนกันในบางเรื่อง ก็สามารถนำไปสู่ความขัดแย้งในการดำเนินการได้ในบางครั้งบางคราว ทำให้การพัฒนาที่เป็นเอกภาพเกิดขึ้นได้ยาก สำหรับองค์กรภาคเอกชน ยังขาดการสนับสนุนที่จะให้สามารถพัฒนาศักยภาพให้มีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ สำหรับการพัฒนาในเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระบวนการยุติธรรมด้านเด็กและเยาวชนทั้งหมดควรมีโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ควรมีนโยบายการบริหารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรบูรณาการแผนการดำเนินงานร่วมกัน และมีระบบการเชื่อมโยงแผนการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือและการประสานงาน ได้แก่ การประชุมประจำปีร่วมกัน การพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการศึกษาหรือเพื่อจัดทำแผนแม่บทด้านเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมร่วมกัน โดยทุกฝ่ายจะต้องรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนร่วมกัน โดยไม่มีหน่วยงานใดสำคัญไปกว่ากัน ดังนั้น การพัฒนานโยบาย กฎหมาย หรือแนวปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ควรจะเป็นเรื่องการร่วมกันพัฒนาอย่างจริงจัง ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างเป็นเจ้าของแต่ผู้เดียว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงยุติธรรม. (2560). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ และคณะ. (2565). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- เกียรติจักร วังนะสวัสดิ์ และคณะ. (2559). สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย ชุดศึกษาวิจัยพัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยการพิมพ์.
- จิตฤดี วีระเวสส์. (2559). ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรมไทย: การศึกษาตัวแบบที่เหมาะสมเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จิรนิติ หะวานนท์. (2566). ศาลเยาวชนและครอบครัวคือ Problem Solving Court. ดุล พาห, 60(1), 90-96.
- นิศรา รัตนเกียรติกานต์. (2558). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา: ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูในชั้นก่อนฟ้อง. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บัณฑิต โตทองดี. (2555). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ศึกษาการเบี่ยงเบนคดีความรุนแรงในครอบครัว. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประกายรัตน์ ตันธีระวงศ์. (2559). การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการจัดการความขัดแย้งทางอาญาในศาลเยาวชนและครอบครัว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการความขัดแย้งแบบบูรณาการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พิชญา เหลืองรัตนเจริญ. (2548). กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิจิตร ชาดิกิจเจริญ. (2564). การพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีอาญา. วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 7(1), 55-65.
- วิชัย ช้างหัวหน้า และคณะ. (2563). รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) เรื่อง การนำหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในการประนอมข้อพิพาทในคดีอาญา: ศึกษากรณีของศาลอาญาสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนการวิจัย (สกว.). เรียกใช้เมื่อ 26 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.djop.go.th>

แรงงานผู้สูงอายุกับการเรียนรู้แนวคิดทักษะการทำงานใหม่ในยุคดิจิทัล* ELDERLY WORKERS AND LEARNING NEW WORK SKILLS CONCEPT IN THE DIGITAL ERA

สมชัย ปราบริตน¹, นิพัฒน์ โพธิ์วิจิตร², สรัญญา โยหมาด^{2*}, ปวิพัฒน์ กิตติโชควัฒนา³, ยรรยง คชรัตน์³

Somchai Prabrat¹, Nipat Powijit², Saranya Yohmad^{2*}, Patipat Kittichokwatana³, Yanyong Kodcharat³

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

¹Hatyai Business School, Hatyai University, Songkhla, Thailand

²คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ตรัง ประเทศไทย

²Department of Accounting, Faculty of Commerce and Management, Prince of Songkla University Trang Campus, Trang, Thailand

³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

³Faculty of Political Sciences, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: saranya.y@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบริบทของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ความท้าทาย แนวทางการแก้ไข ภาพอนาคตของแรงงานผู้สูงอายุในสังคมไทย และการเรียนรู้ แนวคิดทักษะการทำงานใหม่ ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุในประเทศไทยใช้ชีวิตแบบครอบครัวเดี่ยว รายได้ต่ำและไม่มีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 60 โดยประมาณ ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 2) ความท้าทาย แนวทางการแก้ไข และภาพอนาคตของแรงงานผู้สูงอายุในสังคมไทย มีความท้าทายด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและการเรียนรู้ทักษะใหม่ของผู้สูงอายุต่ำ รวมถึงปัญหาด้านทัศนคติและความมั่นใจในการหางานทำ แนวทางเสนอแนะควรส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะดิจิทัล และทักษะใหม่ ๆ ให้ผู้สูงอายุสร้างโอกาสในการทำงานที่เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ สำหรับภาพอนาคตของแรงงานผู้สูงอายุในสังคมไทย มองว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย แต่จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมและวางแผนรองรับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การเรียนรู้แนวคิดทักษะการทำงานใหม่ ด้วยผู้สูงอายุมีประสบการณ์ชีวิตสูงแต่ร่างกายไม่พร้อมด้วยการเสื่อมสภาพตามเวลา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองนั้นจะต้องดำเนินการภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และการเลือกงานที่เหมาะสมและไม่เสี่ยงต่อสุขภาพ งานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายต้องได้รับการยอมรับจากสังคมและครอบครัว การพัฒนาทักษะอาชีพต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องการทำงานจึงจะประสบความสำเร็จ การทำงานโดยใช้เพียงทักษะเดิมจะไม่ได้ ต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะที่มีให้ดีกว่าเดิมและต้องสร้างทักษะใหม่ที่เป็นต่อการทำงาน สามารถทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานตามความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: แรงงานผู้สูงอายุ, การเรียนรู้, ทักษะการทำงานใหม่, ยุคดิจิทัล

Abstract

This academic article aims to present the context of the elderly in Thai society, focusing on their challenges, solutions, and the future outlook of the elderly workforce in Thailand, including the acquisition of new work skills. 1) In Thailand, the elderly mainly reside in single-person households, facing low income and an unemployment rate of around 60% among this

demographic. 2) Addressing the challenges, solutions, and outlook of the elderly workforce in Thai society involves embracing technology and acquiring new skills, particularly for the younger elderly, while also tackling attitudes and confidence related to employment seeking. The suggested strategy emphasizes the importance of digital literacy and continuous learning to create job opportunities tailored to age and potential. The envisioned future role of the elderly in the workforce is viewed as a chance for economic and social advancement, but it necessitates effective preparation and support planning. 3) Developing new work skills for the elderly, who possess significant life experience but may encounter physical limitations with age, involves engaging in learning activities within a safe environment and selecting suitable roles that do not compromise their well-being. Continuous professional skill enhancement is crucial, as relying solely on existing skills may not be adequate. Upskilling and reskilling are vital for improving and adapting essential work skills, enabling the elderly to thrive and adjust to the evolving job market in the digital era.

Keywords: Elderly Workers, Learning, New Work Skills, Digital Era

บทนำ

ประชากรของไทยเป็นพลวัตรและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา Department of Economic and Social Affairs, The United Nations คาดการณ์ว่า ใน พ.ศ. 2593 ประเทศไทยจะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุสูงสุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยสัดส่วนของผู้สูงอายุประเทศไทย จะสูงถึงร้อยละ 37.5 ขณะที่ประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนามมีสัดส่วนของผู้สูงอายุในลำดับรองลงมา คือ ร้อยละ 35.5 และ 30.6 ตามลำดับ (รัชพล อ่ำสุข และปัทพร สุคนธมาน, 2559) นอกจากนี้ สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยปี 2565 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 13.14 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.80 และในปี 2566 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 13.64 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.50 ของประชากรทั้งหมด โดยเมื่อสิ้นสุดปี 2567 ประเทศไทย คาดการณ์ว่าจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 20.17 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) แสดงแนวโน้มเข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์" ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุขทำให้อัตราการเกิดและตายของประชากรลดลง จำนวนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สวรัย บุญยมนนท์, 2567) ส่งผลต่อเนื่องไปถึงอัตราส่วนจำนวนแรงงานต่อภาระในการดูแลผู้สูงอายุ 1 คน โดยพบแนวโน้มการลดลงของจำนวนแรงงานจาก 5 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คนในปี พ.ศ. 2553 เป็น 3 - 4 คน ในปี 2564 และคาดการณ์ว่าจะเหลือ 1 - 2 คน ในปี 2583 (กองเศรษฐกิจการแรงงาน, 2564) การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากรเช่นนี้จะทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงในที่สุด (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2567) ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำงานจึงมีความสำคัญมากเพราะยังเป็นแรงงานที่มีศักยภาพและสามารถเรียนรู้ทักษะการทำงานใหม่เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและมีบทบาทในสังคมต่อไปได้

การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุมีความท้าทายมากเพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องความพร้อมในการทำงาน เพราะโดยธรรมชาติของพฤติกรรมมนุษย์ที่จะแสดงออกเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลมาจากการรับรู้ถึงความพร้อมของตนเองในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สิ่งที่น่าสนใจก็คือผู้สูงอายุจำนวนมากเห็นว่าตนเองคือปัญหา ขาดทักษะในการทำงาน มีร่างกายที่ไม่แข็งแรงเหมือนเดิม มีความยากลำบากในการทำงาน จึงตัดสินใจไม่ทำงานต่อหลังจากเกษียณ ในทางกลับกัน ผู้สูงอายุบางส่วนยังคงอยู่ในตลาดแรงงานเพราะเห็นว่าตนเองมี

ความสามารถในการเรียนรู้ มีสมรรถนะเหมาะสมกับงาน ไม่มีปัญหาทางสุขภาพ และสามารถสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและงานได้ (Maniar, A., & Mehta, S., 2022) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ปัญหาด้านความพร้อมถูกขยายกว้างขึ้น จากการคาดการณ์ของ World Economic Forum พบว่าภายในปี ค.ศ. 2025 จะมีตำแหน่งงานกว่า 85 ล้านตำแหน่งหายไปแต่จะมีตำแหน่งงานใหม่เกิดขึ้นมากถึง 97 ล้านตำแหน่ง (World Economic Forum, 2020)

จากผลการศึกษาข้างต้นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่แรงงานผู้สูงอายุต้องเผชิญสรุปได้ว่า แรงงานผู้สูงอายุจะมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมโดยการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และทักษะการทำงานใหม่ที่เป็นสำหรับผู้สูงอายุตามที่สถานประกอบการต้องการ การพัฒนาศักยภาพการทำงานใหม่เป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้แรงงานผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเข้ากับยุคชีวิตวิถีใหม่และมีบทบาทในสังคมต่อไปได้อย่างมีคุณค่า

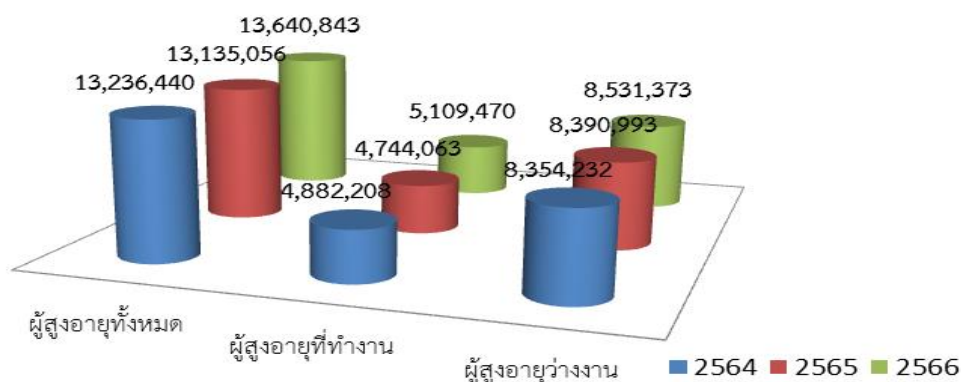
บริบทของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

ในปัจจุบัน สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้สูงอายุเริ่มมีบทบาทสำคัญในตลาดแรงงาน ตลอดจนความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจที่กระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังประเด็นที่น่าสนใจต่อไปนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบัน สภาพครอบครัวของไทยได้ปรับเปลี่ยนจากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยว สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องรับผิดชอบตนเองในการหารายได้มาหล่อเลี้ยงครอบครัว ส่งผลให้เกิดการทอดทิ้ง ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้สูงอายุให้อยู่โดดเดี่ยวลำพังปราศจากผู้ดูแลก่อให้เกิดความเหงา นำมาซึ่งโรคซึมเศร้า โรคทางจิตใจ และโรคทางกายอื่น ๆ ตามมา เกิดเป็นภาระที่ต้องการการดูแลเพิ่มขึ้น หากผู้สูงอายุคนใดมีเงินเก็บสะสมมาเมื่อครั้งยังสามารถปฏิบัติงานก็ไม่ใช่การยากที่จะจ้างคนมาดูแลได้ ตรงกันข้ามหากผู้สูงอายุนั้นเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ไม่มีเงินเก็บสะสม ก็จำเป็นต้องดำรงชีวิตโดยพึ่งพาสวัสดิการจากภาครัฐเป็นหลัก (อาทิตยา โภคสุทธิ์ และคณะ, 2563)

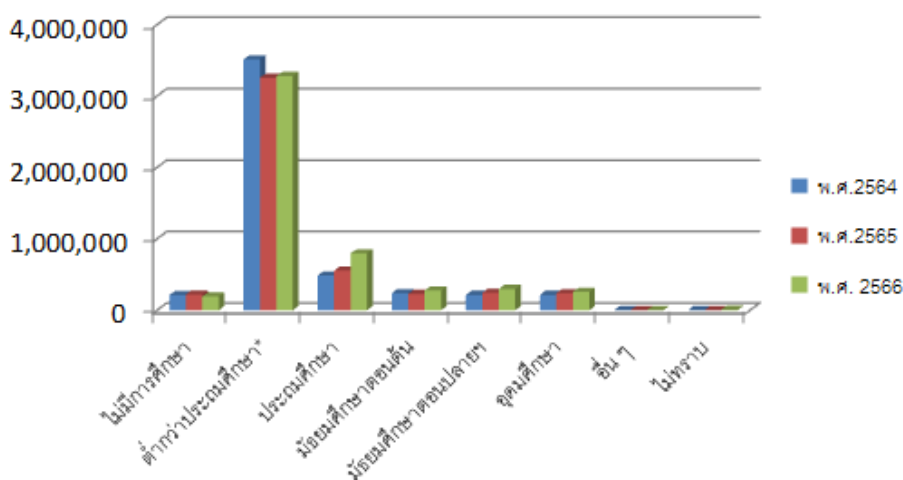
สำหรับรูปแบบการอยู่อาศัยของครัวเรือนผู้สูงอายุที่มีความเปราะบาง สามารถจำแนกได้ 5 รูปแบบ อันประกอบด้วย 1) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียว 2) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับคู่สมรส 3) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับพ่อ/แม่และคู่สมรส 4) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนข้ามรุ่น และ 5) ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่กับคนอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ญาติ (ศุทธิดา ขวณวัน, 2567) สอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติที่พบว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว จำนวน 4.43 ล้านคน (ร้อยละ 86.7) และอาศัยอยู่คนเดียว จำนวน 0.68 ล้านคน (ร้อยละ 13.3) โดยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่คนเดียวจะอยู่ภาคกลาง มากที่สุด คือ 0.20 ล้านคน รองลงมา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (0.17 ล้านคน) ภาคเหนือ (0.1 ล้านคน) ภาคใต้และกรุงเทพมหานครมีจำนวนใกล้เคียงกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

จากการประมวลผลข้อมูลรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2564 - 2566 พบว่า จำนวนแรงงานผู้สูงอายุลดลงอยู่ในช่วงปี 2564 ถึง 2565 เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และเพิ่มขึ้นในปี 2566 สำหรับจำนวนผู้สูงอายุว่างงาน พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 8,354,232 คน เพิ่มขึ้นเป็น 8,390,993 คน ในปี 2565 และเพิ่มขึ้นเป็น 8,531,373 คน ในปี 2566 ข้อมูลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 จำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ที่ทำงาน และที่ว่างงาน 2564 - 2566 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

เมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่ทำงานตามระดับการศึกษาระหว่าง พ.ศ. 2564-2566 พบว่า ในปี 2564 มีผู้สูงอายุที่ทำงานทั้งหมด 4,882,208 คน ปี 2565 มีจำนวน 4,744,063 คนและปี 2566 มีจำนวน 5,109,470 คน ในจำนวนดังกล่าวจะพบแรงงานผู้สูงอายุที่มีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ประถมศึกษา และลำดับ 3 คือ มัธยมศึกษาตอนต้น ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กราฟเปรียบเทียบจำนวนผู้สูงอายุที่ทำงานตามระดับการศึกษา พ.ศ. 2564-2566 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

สรุปได้ว่า 1) ครอบครัวไทยเปลี่ยนแปลงจากแบบขยายเป็นแบบเดี่ยว สมาชิกต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง อยู่โดดเดี่ยว เกิดปัญหาเหงา ซึมเศร้า ป่วยทางจิตและกาย 2) ผู้สูงอายุที่มีเงินเก็บยังเป็นผู้ที่มีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ ขณะที่ผู้สูงอายุที่มีรายได้ต่ำ ต้องพึ่งพาสวัสดิการจากภาครัฐ 3) รูปแบบการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัว 4) ผู้สูงอายุว่างงานเพิ่มขึ้นทุกปี และ 5) แรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำและอาจไม่รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การทำงานปัจจุบัน ดังนั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม จึงจำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อหาทางออกและแก้ไขปัญหานี้ โดยต้องพัฒนา

ระบบการดูแลผู้สูงอายุ พัฒนาทักษะแรงงานผู้สูงอายุ และสร้างสังคมที่เอื้ออำนวยต่อผู้สูงอายุ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

2. ผลกระทบ การที่ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุได้ก่อให้เกิดผลกระทบมากมายหลายประการ โดยสามารถจำแนกออกเป็นด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง ประการแรก ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติลดลง เพราะในสถานการณ์ที่ประชากรวัยสูงอายุเกษียณออกจากงานมากกว่าจำนวนประชากรที่เข้ามาทดแทนจะทำให้สัดส่วนประชากรวัยทำงานลดลง ส่งผลต่อเนื่องไปสู่ความสามารถในการผลิตของประเทศ นอกจากนี้ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุยังส่งผลกระทบต่อการออมของประเทศเพราะเงินออม (โดยเฉพาะในกองทุนประกันสังคม) จะถูกถอนออกมาใช้หลังจากเกษียณจากการทำงาน และเมื่อเงินออมลดลงการลงทุนของประเทศก็ได้รับผลกระทบตามไป

ประการที่สอง ภาครัฐจะเผชิญกับปัญหาด้านการเงินการคลัง เมื่อผู้สูงอายุเกษียณจากการทำงานมากขึ้นประกอบกับจำนวนประชากรวัยทำงานลดลงจะส่งผลกระทบต่อฐานะทางการคลังของภาครัฐเพราะฐานภาษีที่เคยเก็บได้ลดลง ในขณะเดียวกันผู้สูงอายุก็จะสร้างภาระด้านงบประมาณรายจ่ายให้แก่ภาครัฐมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขจากการใช้สิทธิสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ

ประการที่สาม ภาคเอกชนจะเกิดปัญหาในด้านการผลิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่ออัตราการเกษียณอายุสูงกว่าแรงงานใหม่ที่เข้ามาทดแทนก็จะก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน หากไม่สามารถหาแรงงานจากภายในประเทศมาทดแทนได้ก็ต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวซึ่งมีกฎหมายในการจ้างงานที่ซับซ้อนขึ้น ภาคเอกชนที่มีกำลังทรัพย์อาจจะลงทุนนำเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีมาเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานได้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในภาคการผลิตก็คือทุนความรู้ของแรงงานสูงอายุที่จะสูญหายไป จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดประสบการณ์หรือการจัดการความรู้จากแรงงานรุ่นเก่าที่เกษียณอายุไปสู่แรงงานรุ่นใหม่

ประการสุดท้าย ผู้สูงอายุที่มีเงินออมไม่เพียงพอที่จะใช้จ่ายหลังจากเกษียณอายุจะขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องทำงานต่อหรือพึ่งพาญาติพี่น้อง หากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้ทำงานหรือไม่มีญาติพี่น้องมาดูแลก็จะกลายเป็นภาระของภาครัฐที่ต้องให้การสงเคราะห์ต่อไป (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564; ศิริยาสุขอนันต์, 2563)

2.2 ด้านสังคม สถานการณ์การเข้าสู่สังคมสูงอายุประกอบกับจำนวนประชากรวัยทำงานที่ลดลงของประเทศไทยส่งผลด้านสังคมหลายประการ ประการแรกประชากรวัยทำงานต้องรับภาระในการดูแลประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น โดยสถิติในปี พ.ศ. 2553 พบว่ามีประชากรวัยแรงงาน 5 คนดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ลดลงเป็น 3-4 คน ในปี 2564 และคาดการณ์ว่าจะเหลือ 1-2 คน ในปี 2583 (กองเศรษฐกิจการแรงงาน, 2564) ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

ประการที่สอง เกิดปัญหาผู้สูงอายุรู้สึกขาดความอบอุ่นหรือไม่ได้รับการเอาใจใส่ บางครอบครัวอาจเกิดปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งได้ เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่รัดตัวทำให้คนวัยทำงานต้องดูแลคนวัยพึ่งพิงที่เป็นเด็กและผู้สูงอายุหลายคน ต้องออกไปทำงานหารายได้จนไม่มีเวลามาดูแล ประกอบกับการที่ผู้สูงอายุต้องอยู่กับบ้านหรือไม่ได้ทำงานก็ยิ่งทำให้เกิดรู้สึกเหงาและน้อยใจได้

ประการสุดท้าย ปัญหาความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุบางคนไม่ได้มีการวางแผนทางการเงินมาตั้งแต่วัยเริ่มต้นทำงานเพื่อรองรับวัยเกษียณ ไม่มีรายได้ในช่องทางอื่นมาเลี้ยงครอบครัว และเมื่อมีปัญหาค่าใช้จ่ายก็ต้องไปกู้ยืมหรือพึ่งพาผู้อื่น สร้างปัญหาความมั่นคงในชีวิตขึ้นในยามชรา ดังนั้น การวางแผนการเงินในวัยทำงานเพื่อการใช้ในวัยชราเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สูงอายุที่มีการสะสมเงินออมหรือลงทุนตั้งแต่เริ่มต้นทำงานจึงเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการมีชีวิตที่มั่นคงในวัยหลังเกษียณอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564)

3. ความท้าทาย จากสถานการณ์และผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายด้านทรัพยากรมนุษย์อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เมื่อความก้าวหน้าทางการแพทย์ทำให้ประชากรมีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาวขึ้น และยังสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สวนทางกับการลดลงของอัตราการเกิด ส่งผลให้ประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่อง แรงงานสูงอายุจึงมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีบทบาทในตลาดแรงงานทั้งในและนอกระบบมากขึ้นในอนาคต

แต่อย่างไรก็ตาม มีผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ปฏิเสธการทำงานหลังจากเกษียณอายุแม้ว่าสุขภาพยังคงแข็งแรงดี ปัญหาประการสำคัญคือความเชื่อเกี่ยวกับความพร้อมในการทำงานของตน ผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยมีข้อคิดที่สังคมมองคนสูงอายุว่ามีศักยภาพด้อยลง อ่อนแอ และควรพักผ่อน นำมาตีตราตนเองว่าเป็นคนแก่ที่ไม่สามารถทำงานได้อีกต่อไป ไม่สามารถรับเทคโนโลยีหรือทักษะใหม่ ๆ ได้ จึงควรเกษียณเพื่อพักผ่อนอยู่กับบ้าน (สุขมา อรุณจิต, 2562) กลายเป็นการตัดโอกาสในการทำงานมีรายได้ รวมทั้งการได้ใช้ประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ด้วยเหตุนี้ การสร้างทัศนคติที่ถูกต้องและสร้างความมั่นใจในการหางานของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญ เพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งยังทำลายของเดิมที่ล้าสมัยให้หายไปเป็นปริศนา การเรียนรู้ทักษะดิจิทัลและทักษะการทำงานใหม่ ๆ จึงมีความจำเป็นกับคนทุกช่วงวัย และผู้สูงอายุก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับเปลี่ยนแปลงนี้ ในทางกลับกัน สังคมโดยทั่วไปก็ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อผู้สูงอายุให้ถูกต้องด้วยเช่นกัน ไม่ควรมองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระ ควรเปิดโอกาสในการทำงานที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้สูงอายุและมองเห็นว่าผู้สูงอายุจะเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

การเรียนรู้และทักษะการทำงานใหม่ในยุคปัจจุบัน

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับการทำงานในยุคปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมียุทธศาสตร์ดังนี้

1. ผู้สูงอายุกับการเรียนรู้เพื่อการทำงาน

ในอดีตสังคมมองว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นของวัยเด็กและวัยรุ่น แต่ตอนนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตกลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้คนทุกวัยที่ไม่ควรละเลย ผู้สูงอายุยังมีความจำเป็นต้องเรียนรู้เพราะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้สามารถทำงานและดำรงชีวิตได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ถ้าให้เวลาและมีแรงจูงใจเพียงพอผู้สูงอายุก็สามารถเรียนรู้ได้เท่ากับคนที่มีอายุน้อยกว่า แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะงานที่เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงอายุควรเป็นงานที่ไม่ต้องใช้กำลังแรงงานมากนัก งานที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส งานที่ใช้ไม่ต้องใช้ทักษะด้านความจำ หลีกเลี่ยงงานที่มีความเครียดหรือความกดดันสูง และให้ความสำคัญกับงานหรือกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและครอบครัว โดยเฉพาะงานประเภทด้านที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ หรืองานที่ต้องใช้ประสบการณ์ และความสัมพันธ์ที่สั่งสมมาก่อนวัยผู้สูงอายุ เช่น วิทยากร ครู นายหน้า (พัชรพงศ์ ขวณชม และคณะ, 2561)

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของแรงงานผู้สูงอายุควรอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ควรเลือกงานที่เหมาะสมและไม่เสี่ยงต่อสุขภาพ และควรมอบหมายงานหรือกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและครอบครัว การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวหรือชุมชนได้ดีขึ้นและสามารถช่วยให้ชีวิตของผู้สูงอายุมีคุณภาพดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. ทักษะอาชีพกับการทำงาน

การทำงานในโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทักษะที่เคยจำเป็นในอดีตไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดงานในปัจจุบันและอนาคต ทักษะการทำงานใหม่ที่สำคัญประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ ความยืดหยุ่น

ความสามารถในการปรับตัว และทักษะทางดิจิทัล การพัฒนาทักษะเหล่านี้และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้แรงงานผู้สูงอายุสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน สำคัญที่จะต้องเรียนรู้ทักษะใหม่อยู่เสมอและพัฒนาทักษะที่มีอยู่เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาทักษะอาชีพในอนาคตเป็นเรื่องสำคัญที่องค์กรทุกแห่งควรให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดงานทำให้คนทำงานต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะของตนเองอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้เพื่อยกระดับทักษะเดิม (Upskill) และการพัฒนาทักษะใหม่ (Reskill) ควรครอบคลุมทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการใช้ข้อมูล ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะเชิงดิจิทัล ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งทักษะเหล่านี้พัฒนาได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าชั้นเรียนหรือรับการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ ที่สำคัญคือต้องมี 1) การตระหนักรู้ตนเอง เข้าใจความคิด ความรู้สึก และนิสัยของตน 2) พยายามเปิดใจรับสิ่งใหม่ ๆ ไม่ยึดติดกับรูปแบบและวิธีการเดิม ๆ 3) การลงมือทำ เพื่อให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญมากขึ้น 4) มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยขยายขอบเขตการเรียนรู้ของตนออกไปตลอดเวลา และ 5) นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเป็นช่องทางการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (กมลพร กัลยาณมิตร, 2564)

ทักษะดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะงานในปัจจุบันและอนาคต ตามที่สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้กล่าวในบทความเรื่อง งานและทักษะสำหรับโลกการทำงานหลังโควิด-19 โดยสรุปได้ว่า โลกหลังโควิด-19 มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากในด้านเศรษฐกิจดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้คนต้องเรียนรู้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเติบโตของธุรกิจ e-commerce อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของเศรษฐกิจใส่ใจและเศรษฐกิจสีเขียวที่เติบโตขึ้น เช่น นักสุขภาพจิต และนักพัฒนาเทคนิคด้านเชื้อเพลิงชีวภาพ ซึ่งต้องการทักษะที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจใส่ใจ และเศรษฐกิจสีเขียวจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโลกใหม่ในอนาคต (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2566)

จากเหตุผลข้างต้น การพัฒนาทักษะอาชีพจึงสำคัญต่อผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น แต่ต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ให้เวลา และจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ปลอดภัย การยกระดับทักษะเดิมและพัฒนาทักษะใหม่คือกุญแจสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สรุป

แรงงานผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากเพราะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมหลายแง่มุม ซึ่งแรงงานผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการปรับตัว เรียนรู้ และพัฒนาอย่างเหมาะสมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) บริบททางสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย มีประเด็นคือ 1.1) ครอบครัวจะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว ผู้สูงอายุจะอยู่โดยลำพังหรือกับคู่ครอง 1.2) ลักษณะการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ มีสองลักษณะคือ ผู้สูงอายุที่มีเงินเก็บหรือมีงานทำ สามารถจ้างคนดูแลได้จากรายได้หรือเงินสะสมที่มี และผู้สูงอายุรายได้ต่ำและไม่มีงานทำซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 60 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด กลุ่มนี้ต้องพึ่งพาสวัสดิการจากภาครัฐหรือจำเป็นต้องฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงาน 2) ความท้าทาย แนวทางการแก้ไข และภาพอนาคตของสังคมไทยในการเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย 2.1) ประเด็นความท้าทาย 2.1.1) การเข้าถึงเทคโนโลยีและการเรียนรู้ทักษะใหม่ของผู้สูงอายุ 2.1.2) ปัญหาด้านทัศนคติและความมั่นใจในการหางานของผู้สูงอายุ 2.1.3) การดูแลผู้สูงอายุของครอบครัว และ 2.1.4) การขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรสำหรับรองรับผู้สูงอายุ 2.2) ประเด็นแนวทางเสนอแนะการแก้ไข 2.2.1) ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะดิจิทัลและทักษะใหม่ ๆ ของผู้สูงอายุ 2.2.2) สร้างโอกาสในการทำงานที่เหมาะสมกับวัยและศักยภาพของผู้สูงอายุ 2.2.3) พัฒนาระบบ

สวัสดิการและบริการสาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ และ 2.2.4) ปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมต่อผู้สูงอายุ 2.3) ประเด็นอนาคตของสังคมไทยในมิติของกลุ่มผู้สูงอายุ 2.3.1) สังคมผู้สูงอายุจะเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย 2.3.2) จำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมและวางแผนรองรับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2.3.3) ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ 3) การเรียนรู้ทักษะการทำงานใหม่ 3.1) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองต้องดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย 3.2) เลือกงานที่เหมาะสมและไม่เสี่ยงต่อสุขภาพ 3.3) งานหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายต้องได้รับการยอมรับจากสังคมและคนรอบข้าง และ 3.4) การพัฒนาทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความก้าวหน้าและความสำเร็จ การทำงานโดยอาศัยเพียงทักษะเดิมจะใช้ไม่ได้ ต้องมีการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะที่มีให้ดีกว่าเดิม (Upskill) และต้องการสร้างทักษะขึ้นมาใหม่ที่จำเป็นต่อการทำงาน (Reskill) ซึ่งก็คือกฎเกณฑ์สำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 163-176.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/15/926>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). สถิติผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/2449>
- กองเศรษฐกิจการแรงงาน. (2564). รายงานสถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจ การแรงงานระหว่างประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.
- พัชรพงศ์ ชวนชม และคณะ. (2561). ลักษณะงานที่เหมาะสมกับแรงงานผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยและพัฒนาโลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 13(1), 107-116.
- รัชพล อ่ำสุข และปัทพร สุคนธมาน. (2559). แรงงานผู้สูงอายุ: สถานการณ์ และนโยบายของประเทศไทย. วารสารการเมืองการปกครอง, 6(1), 345-364.
- ศीलยา สุขอนันต์. (2563). กลยุทธ์ส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุไทย. วารสารสังคมวิวัฒน์, 11(1), 1-17.
- ศุทธิดา ขวนวัน. (2567). รูปแบบการอยู่อาศัยกับความเปราะบางของผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/frailty-in-older-adults/>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2566). งานและทักษะสำหรับโลกการทำงานหลังโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2567 จาก <https://happy8workplace.thaihealth.or.th/articles/88>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2567). รายงานเสนอความก้าวหน้าโครงการการพัฒนาทางเทคโนโลยีสังคมผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2567 จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2014/09/4-Aging-Society-jirawat-nonarit.pdf>
- สวรัย บุญยมนานท์. (2567). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2567 จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/aging-society-and-income-inequality/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 26 เมษายน 2567 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/survey_detail/cj

- สุขุมมา อรุณจิต. (2562). แรงงานผู้สูงอายุ: อนาคตช่วงวัยกับความไม่เป็นธรรมทางสังคม. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสครบรอบ 66 ปี เรื่อง สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม. คณะสังคมสงเคราะห์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาทิตยา โภคสุทธิ และคณะ. (2563). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารสิทธิปริทัศน์, 34(112), 180-198.
- Maniar, A., & Mehta, S. (2022). Challenges and Opportunities of Elderly Working After Retirement: Indian Scenario. Retrieved March 17, 2024, from <https://eh.anamai.moph.go.th/th/news-anamai/215852>
- World Economic Forum. (2020). The Future of Jobs Report 2020. Retrieved March 22, 2024, from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf

พุทธนวัตกรรมสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล*

BUDDHIST COMMUNICATION INNOVATION FOR PROMOTING PERSONAL FINANCIAL PLANING

ขวัญตระกูล บุทธิจักร*, พระศรีธรรมภาณี, บุญเลิศ โอธสุ

Khwantrakun Butthichak*, Phra Sridhammabhani, Boonlert Otsu

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: Khwantrakun.But@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 2) วิเคราะห์การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 3) นำเสนอพุทธนวัตกรรมสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา วิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า 1) การวางแผนการเงินส่วนบุคคลว่าด้วยความรู้พื้นฐานทางการเงิน 4 ด้าน คือ การหารายได้ การเก็บออม การใช้จ่าย การลงทุน มีขั้นตอนและวิธีการในการวางแผน 5 ขั้นตอน คือ 1.1) ประเมินสถานะทางการเงิน 1.2) กำหนดเป้าหมายทางการเงิน 1.3) กำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก 1.4) สร้างและปฏิบัติตามแผนการเงิน 1.5) ติดตามประเมินปรับปรุงแผนการเงิน มีคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการเป็นพื้นฐาน คือ 1.5.1) ความรับผิดชอบทางการเงิน 1.5.2) ความรู้ทางการเงิน 1.5.3) วินัยทางการเงิน 2) การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อสอน เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลและภายในองค์กร สื่อสารทางเดียวและสองทาง โดยวิธีบรรยายโวหารตามแนวบุคลาธิษฐาน มีพระพุทเจ้าเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาสารคือพุทธธรรมว่าด้วยการตั้งเป้าหมายทางการเงิน การหารายได้ การจัดสรรทรัพยากรที่หาได้ การใช้จ่าย การลงทุน และการส่งเสริมวินัยทางการเงิน โดยการพูดด้วยสื่อภาษาและสื่อธรรมชาติ ไปยังผู้รับสารหลายกลุ่มมีทั้งพระสงฆ์ พราหมณ์ เศรษฐี เด็กหนุ่ม 3) พุทธนวัตกรรมสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล คือ SROMC Model ผู้สื่อสารนำพุทธนวัตกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลไปสื่อสารให้ผู้รับสารรับรู้ เข้าใจตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ด้วยการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์สองทางผ่านสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ ด้วยจิตที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้รับสารเป็นที่ตั้ง

คำสำคัญ: การวางแผนการเงิน, พุทธนวัตกรรมสื่อสาร, การเงินส่วนบุคคล

Abstract

The objectives of this research are to 1) investigate personal financial planning; 2) analyze the Buddhist communication that support personal financial planning; and 3) propose a Buddhist communication innovation for promoting personal financial planning. It is qualitative, emphasizing the documentary research method. The results were analyzed contentually and proposed descriptively. The results of research followed as 1. Personal financial planning concerns the four

basics of financial knowledge: earning, saving, spending, and investing. Including the following five steps of methods for planning: 1.1) assessing financial status; 1.2) setting financial goals; 1.3) determining options and evaluating them; 1.4) creating and following a personal financial plan; 1.5) monitoring, evaluating, and improving the personal financial plan continuously. Further, personal financial planning will be successful because of the three important qualities of a person: 1.5.1) financial responsibility; 1.5.2) financial literacy; and 1.5.3) financial discipline. 2) The Buddhist communication that support personal financial planning aims to give receiver knowledge. It is interpersonal and organizational communication in a combination form of one-way and two-way communication. Moreover, its forms are conveyed by the manner of descriptive and doctrinal phrases through messengers and content, which play a key role in communication. The Buddha appears to be a sender, while his principles become the content that concentrates on financial goal setting, income earning, asset allocation, spending, investment, and financial discipline, by conversing verbally and non-verbally with numerous group receivers, including disciples, brahmins, wealthy people, and youngsters. 3) Buddhist communication innovation that promotes personal financial planning is the "SROMC Model". The communicator delivers Buddhist innovation in personal financial planning that attaches the criteria of the four principles for dividing wealth (Bhoga-Vibhāga) as the core idea. Such knowledge will be communicated to the targeted audience according to the objectives. A two-way interactive communication method through modern digital media. In every step of communication, the communicator must focus on the highest benefit for the receiver.

Keywords: Financial Planning, Buddhist Communication Innovation, Personal Finance

บทนำ

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมามีชีวิตแล้วย่อมต้องอาศัยอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายและจิตวิญญาณ อาหารไม่ว่าจะเพื่อเลี้ยงร่างกายหรือจิตวิญญาณล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยสื่อกลางอันถูกสมมตินามเรียกว่า เงิน (SAIFEDEAN AMMOUS (SAIFEDEAN AMMOUS (เซเฟดีน อัมมูส), 2565) แลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มา ดังนั้นทุกชีวิตจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นทุกวันตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน หรือตั้งแต่เกิดจนวาระสุดท้ายของชีวิต ดังนั้นความรู้ทางการเงินจึงเป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน และจะจำเป็นมากยิ่งขึ้นในอนาคตเพราะชีวิตเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความไม่แน่นอนในอนาคตเป็นปัจจัยให้คนต้องวางแผนทางการเงิน ภาวะทางเศรษฐกิจมีความผันผวนอย่างรุนแรง ราคาน้ำมันที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ราคาเครื่องอุปโภคบริโภคข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย อัตราเงินเพื่อเพิ่มสูงขึ้น ตรงข้ามอัตราดอกเบี้ยเงินฝากกลับต่ำลง รวมถึงความไม่แน่นอนของชีวิตในทางสังคมที่คนมีระดับการศึกษาสูงขึ้นใช้เวลาในการเรียนนานขึ้น ส่งผลให้ระยะเวลาทำงานเก็บเงินลดน้อยลง ในขณะที่ทางการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ส่งผลให้คนอายุยืนมากขึ้น (สิทธิชัย สิริวัฒนวงศ์ และคณะ, 2565) ทำให้มีเวลาใช้จ่ายเงินนานขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เพื่อชีวิตที่ดีขึ้นทุกคนควรให้ความสำคัญและเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นเครื่องมือช่วยให้ทุกคนรู้จักตัวเอง รู้จักกำหนดเป้าหมายชีวิตของตนเอง และเป้าหมายชีวิตที่ต้องการนั้นจำเป็นต้องใช้เงินหรือไม่ มีเงินเป็นองค์ประกอบของความสำเร็จหรือไม่ ด้วยปริมาณหรือจำนวนมากน้อยเพียงใด การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตอย่างมีสติ อย่างไม่

ประมาณตามหลักพุทธธรรม ความไม่ประมาณเป็นทางรอด พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาณ (ที.ม. (ไทย) 10/218/166.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เมื่อเข้าใจชีวิตของตนเอง มีเป้าหมาย มีสติ มีวินัย สิ่งที่จะตามมาคือความไม่โลภ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนั้น ความพอดีภูมิคุ้มกันที่ดีทางการเงิน สุขภาพที่ดีทางการเงินก็จะตามมา อย่างพระพุทธเจ้าเองก็ทรงวางแผนในการดำเนินชีวิตเมื่อแรกตรัสรู้ทรงใช้เวลา 7 สัปดาห์ในการสำรวจทบทวนปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งตัวเนื้อหาหลักธรรมหรือพุทธวัตรกรรมที่ทรงค้นพบและธรรมชาติของมนุษย์หรือความแตกต่างของมนุษย์ตามระดับสติปัญญาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารรวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่น ๆ จนได้ข้อสรุปเชิงกลยุทธ์แล้วกำหนดเป้าหมายเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตในฐานะพระพุทธเจ้าเอาไว้อย่างชัดเจน วัตถุประสงค์ได้แล้วทรงดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นอย่างมีวินัยตลอดพระชนม์ชีพ 45 พรรษา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ด้วยความพากเพียรพยายามอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ส่งต่อพุทธวัตรกรรมทั้งในแง่ของเนื้อหาและกระบวนการสื่อสารเนื้อหาไว้เป็นมรดกธรรมให้พุทธบริษัทรุ่นต่อ ๆ ไป ได้ศึกษาปฏิบัติปกป้องคุ้มครองให้ดำรงอยู่ได้ตราบนานัปการ

การสื่อสารพุทธธรรมของพระพุทธเจ้านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นนวัตกรรมทั้งในแง่ของเนื้อหา (Product) และกระบวนการสื่อสารเนื้อหา (Process) เนื้อหาหรือหลักธรรมเป็นทั้งหลักความจริงที่ควรรู้ และหลักความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ (พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ วันจันทร์), 2556) เป็นความรู้ประเภทโพธิญาณอันเกิดจากการตรัสรู้ ไม่ใช่เกิดจากการครุ่นคิดแบบปรัชญา เกิดจากความรู้แจ้งในธรรมไม่ขัดแย้งกัน (พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธิ เขมังกโร สุทธิพันธุ์), 2561) เป็นคำสอนที่แสดงสัจธรรมชี้ทางดำเนินชีวิตที่ปราศจากโทษ ช่วยให้เกิดความเจริญร่มเย็นได้อย่างแท้จริง เพราะมีคำสั่งสอนที่มีลักษณะพิเศษประเสริฐในการที่อาศัยเหตุผลอันถูกต้องเที่ยงตรงตามความเป็นจริงเป็นพื้นฐานเป็นประโยชน์แท้จริงแก่ทุกคน (วคิน อินทสระ, 2560) มุ่งองค์ความรู้มากมายหลากหลาย มีคำสอนหลายชั้น หลายระดับ หลายแนว หลายลักษณะสามารถสนองความใฝ่รู้ของทุกคน (สมิทธิพล เนตรนิมิต, 2558) ทั้งสำหรับผู้ครองเรือน ผู้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และผู้สละเรือนแล้ว ทั้งคำสอนเพื่อประโยชน์ทางวัตถุ และเพื่อประโยชน์ลึกซึ้งทางจิตใจ เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2561) แม้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเงินหรือการบริหารทรัพยากรก็มีอยู่มากอย่างเช่น หลักการตั้งเป้าหมายทางการเงิน (กามโมคีสสุ 4 ประการ) หลักการหารายได้ (ทิฎฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4) หลักการจัดสรรรายได้ (โกควิภาค 4) หลักการใช้จ่าย (โกคาคติยธรรม 5) เป็นต้น (อง.ปญจก. (ไทย) 22/41/48) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

วิธีการสื่อสารพุทธธรรมเพื่อช่วยให้คนรับรู้ถึงความสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีสติ ไม่ประมาณ โดยเฉพาะในเรื่องเงินเรื่องทอง มีเงินไว้ใช้จ่ายใช้สอยไปตลอดจนวาระสุดท้ายของชีวิตจึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ในพระพุทธศาสนานำเสนอเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้คนรับรู้ตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญความจำเป็นของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล เข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการการวางแผนการเงินส่วนบุคคลจนสามารถวางแผนการเงินส่วนบุคคลของตนเองได้อย่างถูกต้องอาจสามารถสื่อสารขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลไปสู่บุคคลอื่นรอบตัวได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการวางแผนการเงินส่วนบุคคล
2. เพื่อวิเคราะห์การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาว่าด้วยการวางแผนการเงินส่วนบุคคลบูรณาการเชื่อมโยงกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องและศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาว่าด้วยหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารทางตะวันตก ควบคู่กับหลักการ แนวคิดการสื่อสารทางพระพุทธศาสนา เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่เสริมสร้างการตระหนักรู้ เห็นคุณค่าและความจำเป็นของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งภาคภาษาบาลี และภาษาไทย และข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือสำคัญอื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเอกสารด้านการสื่อสารและการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

จากนั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) และการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) เพื่อตอบปัญหาที่ต้องการทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในสาระสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ภายใต้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล และวิเคราะห์การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยวิธีแบบอุปนัยภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารตะวันตกและทางพระพุทธศาสนา สังเคราะห์เป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดยนำเสนอข้อมูลในเชิงข้อความพรรณนา ข้อความบรรยายหรืออธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาที่ค้นพบจากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จัดลำดับตามความสำคัญของแต่ละหัวข้อ หมวดหมู่ ประเภท เรียงลำดับตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. การวางแผนการเงินส่วนบุคคล มีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นสำคัญ 4 เรื่อง คือ 1) การหารายได้ รู้วิธีใช้ความสามารถของตนเพื่อสร้างรายได้ 2) การเก็บออม แบ่งรายได้มาเพื่อออมทันทีเป็นการสร้างวินัยทางการเงินเพื่อให้ฐานของเงินออมขยายตัวเพิ่ม รองรับการสร้างความมั่งคั่งในอนาคต และเงินออมควรแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการออม ซึ่งมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว 3) การใช้จ่าย ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เพื่อให้รายได้ที่คงเหลือเป็นเงินออมมีเพียงพอที่จะใช้ขยายฐาน สร้างความมั่งคั่งในวันข้างหน้า 4) การต่อยอดลงทุน การออมเพียงอย่างเดียวตามข้อที่สาม ยังไม่พอที่จะสร้างความมั่งคั่งได้ จะต้องรู้จักวิธีการลงทุนที่สามารถสร้างผลตอบแทนที่สูงตามระดับความรู้และในระดับความเสี่ยงที่แต่ละบุคคลยอมรับได้ ขั้นตอนและวิธีการในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนั้น มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ประเมินสถานะทางการเงิน โดยการจัดทำงบการเงินส่วนบุคคล 2 งบ คือ งบดุลส่วนบุคคล และ งบรายรับ-รายจ่าย เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์สุขภาพทางการเงินตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่สำคัญ 4 ตัว คือ อัตราการออม อัตราชำระหนี้ต่อเดือน อัตราเงินสำรองฉุกเฉิน และความมั่งคั่งสุทธิ

1.2 กำหนดเป้าหมายทางการเงิน ใช้ข้อมูลจากการประเมินสถานะทางการเงินในขั้นที่ 1 ประกอบกับสถานะความจำเป็นพื้นฐานในชีวิต และ เป้าหมายชีวิตที่ต้องการ โดยกำหนดเป้าหมายทางการเงินนั้น ให้ยึดหลักการ SMART คือ เป็นเป้าหมายที่มีความเฉพาะเจาะจงชัดเจน วัดผลความสำเร็จได้ ไปถึงได้ เป็นจริงไม่เพ้อฝัน และมีกรอบระยะเวลากำหนดที่แน่นอน

1.3 กำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก เป็นการกำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 และพิจารณาเลือกทางเลือกที่เหมาะสมมากที่สุด โดยพิจารณาจากปัจจัยส่วนบุคคลที่สะท้อนได้จากสถานะทางการเงินของบุคคลที่ได้ประเมินไว้ในขั้นที่ 1 ประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจ รวมทั้งพิจารณาความเสี่ยงของแต่ละทางเลือกด้วย

1.4 สร้างและปฏิบัติตามแผนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล แผนการเงินส่วนบุคคลนั้น โดยปกติทั่วไปครอบคลุมถึงแผนต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการสภาพคล่อง 2) แผนการจัดการสินเชื่อ 3) แผนการจัดการความเสี่ยง 4) แผนการลดหย่อนภาษี 5) แผนการเงินเพื่อเป้าหมายระยะสั้น เน้นไปที่เป้าหมายเฉพาะกิจที่ต้องการในแต่ละช่วงวัย 6) แผนการลงทุน ประกอบด้วย แผนย่อยที่ 1 การลงทุนเพื่อสำรองเผื่อฉุกเฉิน แผนย่อยที่ 2 การลงทุนเพื่อเกษียณมั่งคั่ง (เกษียณสบาย) และแผนย่อยที่ 3 การลงทุนเพื่อเกษียณเร็ว (รวย มีอิสรภาพทางการเงิน) โดยที่แต่ละแผนนั้นมีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามเหตุปัจจัยของแต่ละบุคคลที่จะได้จากขั้นที่ 1 - 3 และแผนทางการเงินส่วนบุคคลที่ดีนั้น ควรจะต้องเป็นแผนที่อ่านแล้วรู้ได้ว่าเป้าหมายคืออะไร ต้องการอะไร และการจัดทำแผนทางการเงินนั้นจะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้หรือความสมเหตุสมผลของสิ่งที่ป็นอยู่และแผนการในอนาคตจะต้องมีการกำหนดระยะเวลาของการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการไว้ให้ชัดเจน เพื่อจะได้รู้ว่าตอนนี้หรือขณะนี้ใกล้จะถึงเป้าหมายแล้วหรือยัง

1.5 ติดตาม ประเมินและปรับปรุงแผนการวางแผนการเงินส่วนบุคคล อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพราะการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนั้นเป็นขั้นตอนที่ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อบุคคลได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการติดตามผล ว่าแผนการเงินนั้นเหมาะสมหรือไม่ สามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ หากไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้บุคคลจะต้องทำการปรับแผนการเงินใหม่ นอกจากนั้นภาวะเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสถานะทางการเงินของบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามเงื่อนไขของเวลา

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีก 3 ประการที่จะเป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ในทางการเงิน คือ 1) ความรับผิดชอบทางการเงิน เข้าใจตนเอง รู้เป้าหมายชีวิตของตนเอง 2) ความรู้ทางการเงิน รู้เข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินอย่างเป็นระบบครอบคลุม 4 ด้านนั้น และ 3) วินัยทางการเงิน คือ การนำความรู้ทางการเงินมากำหนดเป็นเป้าหมายและวางแผนการเงินของตนเอง และทำตามอย่างต่อเนื่อง

2. การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

2.1 พุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ในพระพุทธศาสนาพบว่า มีหลักธรรมคำสอนอยู่หลายหมวด หลายข้อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอย่างครบถ้วนทุกกระบวนการดังนี้

2.1.1 การตั้งเป้าหมายทางการเงิน มีความสัมพันธ์กับหลักกามโมक्षิสุข 4 ประการ คือ สุขจากการมีทรัพย์ สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์ สุขจากการไม่เป็นหนี้ สุขจากการทำงานที่ไม่มีโทษ

2.1.2 การหารายได้ มีความสัมพันธ์กับหลักการงดเว้นอบายมุข 6 อย่าง คือ 1) การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท 2) การหมกมุ่นในการเที่ยวไปตามตรอกซอกซอย ในเวลากลางคืน 3) การเที่ยวดูมหรสพ 4) การหมกมุ่นในการเล่นการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาท 5) การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร 6) การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน และหลักทิวฏฐัมมิกัตถสังวัตติกรรม 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ขยันหา 2) อารักขสัมปทา รู้จักรักษา 3) กัลยาณมิตตตา คบเพื่อนดี 4) สมชีวิตา ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

2.1.3 การจัดสรรรายได้ มีความสัมพันธ์กับหลักโภควิภาค 4 คือ ส่วนที่ 1 ให้แบ่งไว้เพื่อใช้เลี้ยงตัวเอง ครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 และ ส่วนที่ 3 ให้แบ่งไว้เก็บออม ประกอบอาชีพ และต่อยอดลงทุน และส่วนที่ 4 ให้แบ่งเก็บไว้สำรองเผื่อฉุกเฉินใช้จ่ายในยามจำเป็น

2.1.4 การใช้จ่าย มีความสัมพันธ์กับหลักโภคาติยธรรม 5 ประการ คือ 1) ใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงตัวเอง เลี้ยงดูบำรุงมารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครอง 2) ใช้จ่ายเพื่อบำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข 3) ใช้จ่ายเพื่อป้องกันหรือบำบัดอันตรายที่เกิดแต่เหตุต่าง ๆ 4) ใช้จ่ายเพื่อทำพิธี 5 ประการ คือ 4.1) ญาติพิธี สงเคราะห์ญาติพี่น้องให้อยู่ดีมีสุข 4.2) อติถิพิธี ต้อนรับแขกผู้มาเยือนให้อิ่มหนำสำราญ 4.3) ปุพพ

เปตพลี ทำบุญอุทิศผู้ตายหรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว 4.4) ราชพลี บำรุงราชการด้วยการเสียภาษี 4.5) เทวตา พลี ทำสักการะเทวดาหรือการทำบุญอุทิศเทวดาทั้งหลาย 5) ใช้จ่ายเพื่ออุปถัมภ์ บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติ วัตรปฏิบัติธรรม ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

2.1.5 การลงทุน มีความสัมพันธ์กับหลักปาปนิกรรม 3 ประการ คือ 1) จักขุมา มีตาดี มีวิสัยทัศน์ หูตาไว มองการณ์ไกล ทนข้อมูลข่าวสาร 2) วิรุโระ มีความเชี่ยวชาญในสิ่งที่ทำเป็นนักบริหารจัดการที่ดี 3) นิสสยสัมปันโน เป็นผู้มีความดี มีผู้เกื้อหนุน อุปถัมภ์ ให้การสนับสนุนเรื่องเงินทุน หรือเป็นที่ปรึกษาทางการ ตลาด

2.1.6 การรักษาวินัยทางการเงิน มีความสัมพันธ์กับหลักการเจริญสติ พัฒนาปัญญา และการพิจารณาเนื่อง ๆ ตามหลักอภินิหารปัจเจกเวกชน

2.2 การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อสอนให้ การศึกษา ในลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารภายในองค์กร ในรูปแบบผสมผสานระหว่าง การสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง โดยวิธีการบรรยายโวหารเทศนา มีองค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย พระพุทธเจ้าเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาสารคือพุทธธรรมว่าด้วยการตั้งเป้าหมายทางการเงิน การหารายได้ การจัดสรรทรัพยากรที่หามาได้ การใช้จ่าย การลงทุน และการส่งเสริมวินัยทางการเงิน ด้วยสื่อภาษาโดยการพูดไปยัง ผู้รับสารหลาย ๆ กลุ่มมีทั้งพระภิกษุสงฆ์ พราหมณ์ เศรษฐี และเด็กหนุ่ม โดยอาจสรุปองค์ประกอบของ กระบวนการสื่อสารตามทฤษฎี Berlo's SMCR Model ตามตารางนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

S ผู้ส่งสาร	M เนื้อหา	C สื่อ-ช่องทาง	R ผู้รับสาร
พระพุทธเจ้า	กามโกคีสุข 4 : การตั้งเป้าหมายทางการเงิน	สื่อภาษา ด้วยการพูด สื่อธรรมชาติ	อนาถบิณฑิกคหบดี
	อุฏฐานสัมปทา อารักขสัมปทา กัลยาณมิตตา สมชีวิตา		ทิมชาณพราหมณ์ อุชชยพราหมณ์
	อบายมุข 4 สัทธาสัมปทา สีสสัมปทา จาคสัมปทา ปัญญาสัมปทา		สิ่งคาลกมาณพ
	กรรมกิลเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 6 การเลือกคบมิตร (มิตรแท้ มิตรเทียม)		
	โศควิภาค 4 ทิศ 6 สังคหวัตถุ 4		อนาถบิณฑิกเศรษฐี
	โศคาทียธรรม 5 : รายการการใช้จ่าย 5 ประเภท		พระภิกษุสงฆ์
	การตั้งใจทำสมาธิ ปาปนิกรรม 3		

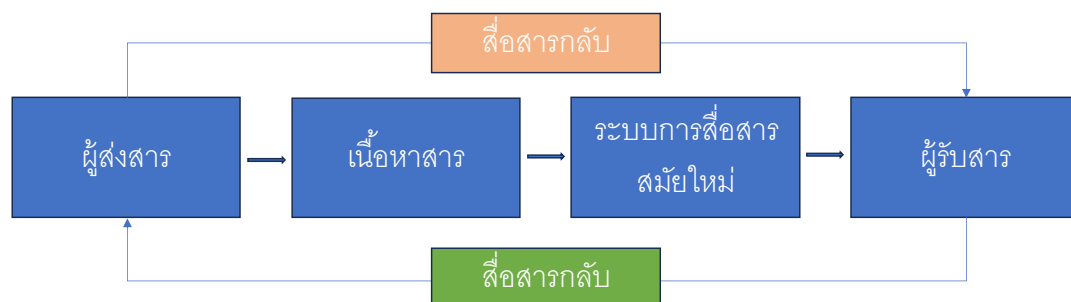
3. พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล เป็นพุทธนวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Buddhist Process Innovation) เป็นผลิตผลที่สังเคราะห์ขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาว่าด้วยหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารทางตะวันตกและทางพระพุทธศาสนากับพุทธนวัตกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล โดย หมายถึง การนำเอาพุทธนวัตกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล ไปสื่อสารผ่านสื่อช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่ไป ยังผู้รับสาร จำแนกเป็นการสื่อสารภายในตนเอง และการสื่อสารกับผู้อื่น

3.1 รูปแบบและกระบวนการการสื่อสารภายในตนเอง เป็นระบบการพึ่งพาอาศัยตนเอง การมี ตนเองเป็นที่พึ่ง เพื่อให้การวางแผนการเงินของตนเองประสบความสำเร็จ จำเป็นที่บุคคลต้องมีการสื่อสารกับ

ตนเองอยู่เนื่อง ๆ เพราะเรื่องเงินเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของเวลา แนวทางปฏิบัติในการสื่อสารกับตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล คือการหมั่นพิจารณาตรวจสอบตนเองอยู่เนื่อง ๆ ด้วยแนวคิดอภินิหารปัจเจกชน เพื่อป้องกันการประมาท การจะตัดสินใจเรื่องเงินต้องมีการสื่อสารกับตนเองอย่างถี่ถ้วน มีการพิจารณา ตรวจสอบ ทบทวนตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อมีข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ณ เวลานั้น ๆ เพราะข้อมูลทางการเงินมีความผันผวนเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาอยู่ตลอดเวลา ใช้สติเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดความประมาท ทั้งในเวลาที่ถูกอารมณ์บางอย่างเข้ามากะทบอาจทำให้หลงเกิดความโลภ หรือบางอารมณ์เข้ามากะทบแล้วอาจทำให้เกิดความหวาดกลัววิตกกังวล ใช้ปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานะปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสถานะทางการเงินของตนเอง สถานะทางสภาพเศรษฐกิจ หรือบางทีสำหรับบางคนอาจใช้ปัญญาพิจารณาไปถึงทิศทางแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นเป็นไปในอนาคตแล้วกลับมาเตรียมตัว ทำปัจจุบันให้เป็นเหตุให้เกิดผลในอนาคตที่คาดหวังได้อย่างแม่นยำก็เป็นได้ ดังนั้นการสื่อสารกับตนเองนี้ในการวางแผนการเงินส่วนบุคคล เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะบุคคลจะต้องทำการสื่อสารกับตนเองทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการวางแผนการเงิน

3.2 รูปแบบและกระบวนการการสื่อสารกับผู้อื่น การทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร สื่อสารความรู้ทางการเงินที่ถูกต้องให้กับคู่สื่อสาร คล้ายกับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางการเงินส่วนบุคคลที่นักวางแผนการเงินทำกันอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้สื่อสารจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเฉพาะทั้งในด้านองค์ความรู้และความเมตตา กรุณาต่อผู้รับสาร นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่มีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้รับสารเอาเป็นต้นแบบไปด้วย โดยการเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการวางแผนการเงินของตนเองมาแล้ว โดยที่การสื่อสารกับผู้อื่นนี้จำแนกออกไปอีกได้ ตามจำนวนของผู้รับสาร 2 ประเภท คือ การสื่อสารระหว่างบุคคล กับ การสื่อสารสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารประเภทใด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารให้คู่สื่อสารเข้าใจกันและกัน ผู้สื่อสารสามารถสื่อสารที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสาร และผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของเนื้อหาสาระได้ง่าย ควรเป็นการสื่อสารแบบสองทาง Two Way Communication โดยมีองค์ประกอบและกระบวนการดังแผนภาพนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า ผู้ส่งสารได้ทำการกำหนดผู้รับสาร วิเคราะห์ผู้รับสารเป็นอย่างดีแล้วกำหนดเป้าหมายของการสื่อสาร เพื่อนำมาจัดรูปแบบเนื้อหาสาระและเลือกช่องทาง วิธีการสื่อสารที่จะเหมาะสม เอื้อให้เป้าหมายของการสื่อสารประสบความสำเร็จแล้วทำการสื่อสารเนื้อหาสาระที่จัดรูปแบบดีแล้ว ผ่านระบบการสื่อสารสมัยใหม่ตามที่คุณผู้ส่งสารและผู้รับสารเลือกร่วมกันไปยังผู้รับสาร จากนั้นผู้รับสารเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ส่งสาร ส่งสารไปยังผู้รับสาร (คือ ผู้ส่งสารเดิม) วนไปมาเช่นนี้จนกว่าจะจบการสื่อสารหรือจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายการสื่อสาร

อภิปรายผล

การวางแผนการเงินส่วนบุคคล ว่าด้วยความรู้พื้นฐานทางการเงิน 4 ด้าน มีขั้นตอนและวิธีการในการวางแผน 5 ขั้นตอน และจะสำเร็จได้ต้องอาศัยคุณสมบัติสำคัญที่อยู่ในตัวบุคคล 3 ประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญญารัตน์ สร้อยสน และธนิศา จิตรน้อมรัตน์ ที่ค้นพบว่าการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน และมีความสำคัญต่อบุคคลทุกช่วงอายุ การรู้จักหาเงิน การรู้จักออมเงิน การรู้จักใช้เงิน และการรู้จักทำให้เงินงอกเงย การวางแผนการเงินส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ทุกคนสามารถจัดการกับเรื่องเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุญญารัตน์ สร้อยสน และธนิศา จิตรน้อมรัตน์, 2564) และการที่บุคคลคนหนึ่งจะลุกขึ้นมาจัดการการเงินของตนเองให้ดีขึ้น ประการสำคัญบุคคลนั้นต้องมีความรับผิดชอบทางการเงินระลึกอยู่เสมอว่าเงินของเราไม่ว่าจะดีหรือร้าย ตัวเราเองต้องเป็นคนจัดการ และความรับผิดชอบอันนี้จะนำไปสู่การแสวงหาความรู้ทางการเงินที่ถูกต้อง มีเป้าหมายทางการเงินที่มีเป้าหมายชีวิตเป็นฐาน มุ่งมั่นบริหารจัดการการเงินของตนเองด้วยความมีวินัยจนประสบความสำเร็จ ความสอดคล้องกับงานวิจัยของกิจติพร สิทธิพันธุ์ ซึ่งพบว่าการวางแผนทางการเงินถือว่าเป็นแบบอย่างของการใช้ชีวิตของคนที่มีสติและปัญญา มีเหตุผล รู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ และพร้อมจะรับมือกับปัญหาความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น นั่นจะทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีเป้าหมายและเดินตามเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง ซึ่งคนที่มีการวางแผนทางการเงินที่ดีก็ย่อมทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิตได้ (กิจติพร สิทธิพันธุ์, 2552)

หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาคือหลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งทางดำเนินชีวิตที่ปราศจากโทษช่วยให้เกิดความเจริญร่มเย็นทั้งสำหรับผู้ครองเรือนและผู้สละเรือน มีองค์ความรู้มากมายหลากหลายชั้นหลายระดับ หลายลักษณะทั้งคำสอนเพื่อประโยชน์ทางวัตถุและจิตใจ จึงมีหลักธรรมอยู่หลายหมวดหลายข้อสำหรับผู้ครองเรือนที่ต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานหารรายได้เลี้ยงชีพจะพึงยึดถือปฏิบัติตามได้ตามสมควรแก่อัตภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามานำเสนอตามข้อค้นพบนั้นโดยมีหลักการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นฐานแล้วสืบค้นข้อมูลจากพระไตรปิฎกมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ข้อค้นพบนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริปริยัติอรรัง (พิสิฐ ชุตินธโร) ซึ่งพบว่าหลักโกคิภาค 4 เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนการปฏิบัติให้ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพย์ โดยมีหลักการคือแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1 ส่วนสำหรับใช้สอย 2 ส่วนสำหรับใช้ประกอบกิจการงาน และอีก 1 ส่วนเก็บไว้สำหรับใช้ในยามมีอันตราย สำหรับวิธีการของโกคิภาค มีส่วนสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่น ๆ ได้แก่ ภิภุทธมิกัตถะ 4 อิทธิบาท 4 จักร 4 กามโกคิ 10 โภคอาทิยะ 5 กุลจิริฐฐิติธรรม 4 ตังขณิกปัจจเวกณ์ 4 ปาปณิกกรรม 3 วณิขชา 5 และอบายมุข 6 และเป้าหมายของหลักโกคิภาคมี 2 ระดับ คือ 1) ระดับปัจเจกบุคคล คือ การดำรงชีวิตที่มั่นคงและเป็นอยู่อย่างอิสระหลุดพ้น 2) ระดับสังคม คือ เพื่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (พระครูสิริปริยัติอรรัง (พิสิฐ ชุตินธโร), 2554)

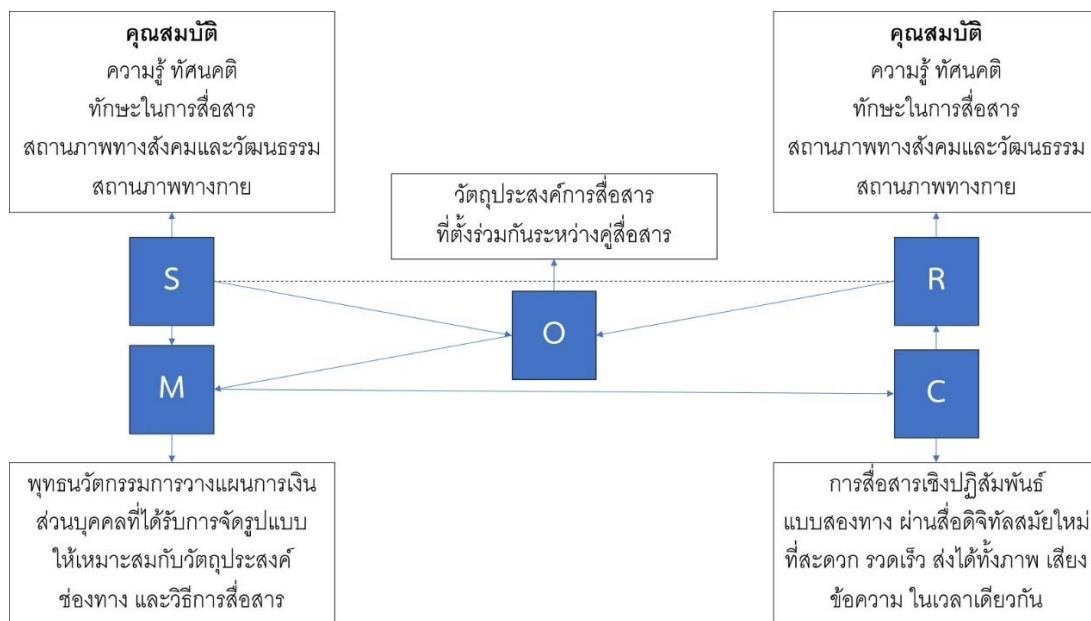
ส่วนการสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารโดยใช้มีทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ของ Berlo มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารพุทธธรรมตามที่ปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ และจำแนกประเภทการสื่อสารด้วยหลักการแนวคิดการสื่อสารทางตะวันตกและทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ทิพย์ ชูศักดิ์พาณิชย์ ซึ่งพบว่าการสื่อสารมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการใหญ่ ๆ คือ ผู้ส่งสาร (Sender/Source) สาร (Message) ช่องสาร (Channel) และ ผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งองค์ประกอบแต่ละตัวในกระบวนการสื่อสารจะต้องมีคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการสื่อสาร และถ้าพิจารณาถึงการไหลของข่าวสาร (Flow of Information) จะพบว่ามีลักษณะการไหลของข่าวสารใน 2 ลักษณะ คือ การไหลของข่าวสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) และการไหลของข่าวสารแบบสองทาง (Two-way Communication) การไหลของข่าวสารแบบสองทางนี้ถือได้ว่าเป็นลักษณะที่จะทำให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ เนื่องจากผู้รับสารสามารถส่งปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) ที่ทำ

ให้ผู้ส่งสารสามารถทราบได้ว่าการสื่อสารที่ส่งไปนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ และควรปรับปรุงการสื่อสารในครั้งต่อไปอย่างไร (จันทร์ทิพย์ ชูศักดิ์พาณิชย์, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากคำอธิบายแผนภาพที่ 1 แบบจำลองพุทธรวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล นำสู่การสร้างเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ “SROMC Model เพื่อการสื่อสารส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล” โดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย SROMC Model

จากโมเดลนี้หมายความว่า ผู้สื่อสารหรือผู้ส่งสารเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องพุทธรวัตกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีพุทธรธรรมเป็นฐาน มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อเนื้อหาสาระและต่อผู้รับสาร มีทักษะในการสื่อสาร เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงเคยวางแผนการเงินของตนเองมาแล้ว มีสถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรมตรงกับผู้รับสาร (S: Sender's Qualification) วิเคราะห์ผู้รับสารในประเด็นพื้นฐานความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน สถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรม (R: Receiver's Characteristic) แล้วนำมาวิเคราะห์กำหนดวัตถุประสงค์การสื่อสาร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับสาร (O: Objective of Communication) จากนั้นผู้สื่อสารจัดรูปแบบเนื้อหาสาระที่จะสื่อให้เหมาะกับผู้รับสาร ตรงกับวัตถุประสงค์ (M: Message) แล้วจึงสื่อสารในสภาพแวดล้อมการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์แบบสองทางด้วยสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ที่สะดวก รวดเร็ว รองรับการส่งข้อมูลสารในแบบรูปภาพ เสียง ข้อความในเวลาเดียวกัน (C: Chanel)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวางแผนการเงินส่วนบุคคลด้วยความรู้ในการหารายได้ การเก็บออม การใช้จ่าย และการลงทุน มีขั้นตอนและวิธีการในการวางแผน 5 ขั้นตอน คือ 1) การประเมินสถานะทางการเงิน 2) การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน 3) การกำหนดทางเลือกและประเมินทางเลือก 4) การสร้างและปฏิบัติตามแผนการเงินส่วนบุคคล

และ 5) การติดตาม ประเมินและปรับปรุงแผนการเงินส่วนบุคคล อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนั้น จะสำเร็จได้ต้องอาศัยคุณสมบัติสำคัญที่อยู่ในตัวบุคคล 3 ประการ คือ 1) ความรับผิดชอบทางการเงิน 2) ความรู้ทางการเงิน และ 3) วินัยทางการเงิน การสื่อสารพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสอนให้การศึกษา ในลักษณะการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารภายในองค์กร ในรูปแบบผสมผสานระหว่างการสื่อสารทางเดียวและการสื่อสารสองทาง โดยวิธีการบรรยายโวหารเทศนาตามแนวบุคลาธิษฐาน มุ่งองค์ประกอบการสื่อสารประกอบด้วย พระพุทธเจ้าเป็นผู้ส่งสาร เนื้อหาสาระคือพุทธธรรมที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล คือ กามโกศิสุข 4 (การตั้งเป้าหมายทางการเงิน) จตวันอบายมุข 6 (ป้องกันการขาดรายได้) ภัฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม 4 (ส่งเสริมการหารายได้) โภควิภาค 4 (จัดสรรเงินที่หามาได้) โภคาทิยธรรม 5 (การใช้จ่าย) และปาปนิกรธรรม 3 (การลงทุน) นอกจากนี้ยังมีหลักการเจริญสติ พัฒนาปัญญา และพิจารณาอภินิหารปัจเจกชนเพื่อส่งเสริมวินัยทางการเงิน โดยการพูดด้วยสื่อภาษาและสื่อธรรมชาติ ไปยังผู้รับสารหลาย ๆ กลุ่มมีทั้งพระภิกษุสงฆ์ พราหมณ์ เศรษฐี และเด็กหนุ่ม พุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่ส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล (องค์ความรู้จากการวิจัย) คือ “SROMC Model เพื่อการสื่อสารส่งเสริมการวางแผนการเงินส่วนบุคคล” ผู้สื่อสารนำพุทธนวัตกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีหลักโภควิภาค 4 เป็นหลักธรรมแกนกลาง ไปสื่อสารให้ผู้รับสารเป้าหมายรับรู้ เข้าใจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์แบบสองทางผ่านสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ที่มีความสะดวก รวดเร็ว รองรับการส่งสารในรูปแบบภาพ เสียง และข้อความได้ในเวลาเดียวกัน โดยในทุกขั้นตอนของการสื่อสารผู้สื่อสารต้องมีจิตที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของผู้รับสารเป็นที่ตั้ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) รัฐบาลควรมีข้อบังคับให้บริษัทหลักทรัพย์ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวางแผนการเงินและหรือการลงทุนแก่บุคคลที่ต้องการเปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ก่อน โดยผู้ที่ผ่านการอบรมและผ่านการประเมินความรู้แล้ว (Post-Test) จึงอนุญาตให้เปิดได้ 2) กระทรวงศึกษาธิการควรปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียนในโรงเรียนได้เรียนรู้เรื่องการวางแผนการเงิน พัฒนาทักษะทางการเงิน บ่มเพาะวินัยทางการเงิน ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) อาจร่วมกับคณะสงฆ์นำพุทธนวัตกรรมการวางแผนการเงินส่วนบุคคลนี้ไปพัฒนาต่อยอดเป็นองค์ความรู้ในการที่จะสื่อสารเพื่อการป้องกันหรือลดปัญหาการทุจริตในสังคมไทยด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินด้วยการปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินที่ดี โดยอาจจะผลิตเป็นกัณฑ์เทศน์หรือสื่อการสอน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สื่อสาร ด้วยสังคมไทยเป็นสังคมที่ยอมรับน้อมเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นหลักยึดในจิตวิญญาณเป็นทุนอยู่แล้ว เมื่อได้รับการสื่อสารทางการเงินที่บูรณาการกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่เป็นรากฐานทางจิตใจของตนอาจช่วยให้สนใจการวางแผนการเงินได้ง่าย และจะช่วยป้องกันและลดปัญหาการทุจริตได้ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ศึกษาวิเคราะห์นวัตกรรมการสื่อสารของนักวางแผนการเงินเชิงพุทธบูรณาการ 2) พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเชิงนโยบายระดับจุลภาคเพื่อสร้างความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนของคนไทย 3) ศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารของพระพุทธเจ้าเพื่อการดับทุกข์ทางการเงิน 4) ศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารของพระพุทธเจ้าเพื่อการมีสุขภาพที่ดีทางการเงิน 5) รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมของพระสงฆ์ไทยเพื่อเสริมสร้างทักษะทางการเงินให้กับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา/มัธยมศึกษา/กลุ่มคนวัยเกษียณ

เอกสารอ้างอิง

- กิจติพร สิริพิพันธุ์. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จันทร์ทิพย์ ชูศักดิ์พาณิชย์. (2560). พุทธวิธีการสื่อสารมรรคมีองค์ 8 สำหรับเจนเนอร์เรชั่นวาย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- บุญญารัตน์ สร้อยสน และธนิดา จิตรน้อมรัตน์. (2564). ศึกษาทักษะทางการเงินที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัว ของครูที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูและอื่น ๆ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พระครูสิริปริยัติธำรง (พิสิฐ ชุตินธโร). (2554). ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโศกวิภาค 4 กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธิ เขมังกโร สุทธิพันธุ์). (2561). เพชรพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญการพิมพ์.
- พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2556). พุทธปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2560). สู่เสรีภาพทางจิต คู่มือการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาอย่างง่าย. เชียงใหม่: บริษัท สันติภาพแพ็คพรีนซ์ จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2561). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมิทธิพล เนตรนิมิต. (2558). สรรพวิทยานานาแขนงในพระไตรปิฎก. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2558. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิทธิชัย ลีวิวัฒน์วงศ์ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินส่วนบุคคลของโครงโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพะเยา เขต 1. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 41(2), 103-111.
- SAIFEDEAN AMMOUS (เซเฟดีน อัมมูส). (2565). THE BITCOIN STANDARD ระบบการเงินทางเลือกใหม่ไร้ศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท กรีน โลฟ พรีนติ้ง เฮาส์ จำกัด.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคมนวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เชี่ยวชาญ, 2557)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมภีร์รักษา และอัจฉิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)
- 5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณทวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโนโท (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เมือกสกรณ. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีพ้อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์ และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบ ด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่าน หรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลังค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

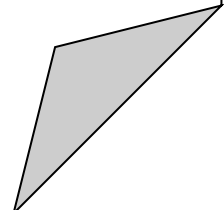
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับ
ผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname¹, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....